

ספר

שאלות ותשובות

גנזי יוסף

תשובות ובירורי הלכות

יהודישים והערות בש"ס ופוסקים

הועתק והוכנס לאינטרנט

www.hebrewbooks.org

ע"י חיים תשס"ד

יצאת „סד ארז”

בית דפוס יפ"ה

**כל מקום שנמצא כוכב כזה* עיין בהשמטות ותקונים
בסוף הספר**

מכתבי תהלות

— ב"ה איר ליום ד' ט' לך תריצ' לפיק מאר יצ"ו. —

שלום רב על ראש ידיו היה כבוד הרב הגאון הגדול המפורסם צדיק
רחם בנשיק מהו' יוסף הכהן נ"י מ"ם בחבר' מחזיקי תורה
בק"ק גראסווארדיין יצ"ו.

אחרי מבא דרך ברכה סני הר"ג! הנני במדוע הרב תורה מאשר נכבדתי
וענותותו. הרבני לשלוח לידי ספרו היקר והנכבד בקיש' גנזי' יוסף, אשר בו העלה
כמה מרגעיתא מבא מבית גנזי, וכל דבריו מזוקקי' ברב בקיאות' וחיפנותי, וכזאת
איצ' להסכמה, המפורסם איצ' לראי' ומליצה, ולא באתי רק לאמור ולבקש מבני
אוהבי תורה, להביא ברכה לתוך ביתם, והמהיך' בעין החיים והברכה מברכת
מעתיים לעולמים. —

ואסיום בכל הותמי ברבות באנ"ס הסהורה ונפש ידיו המנפח לתשועה
וברכת אבות עולם דוש"ה

הק' מרדכי לוי ווינקלער
הי"ק מאר יצ"ו.

— ביה יום ט' לחדש כסלו שנת תר"ץ עזריק ירושלם תי —

חיים ברכה ושלי' וכמ"ס מצין לכבוד הרב הגאון המפורסם בנשיק
קשית מהו' יוסף הכהן שווארין נ"י ר"מ דהבית, מחזיקי
תורה בק"ק גר"ו יצ"ו.

אחד"ש הר"ג, הנני להודיע כי נכון קבלתי מכתב כבוד הר"ג נ"י ואני
חמה על חם הר"ג נ"י אטו לדידי הוא צדיק, הלא כבוד שם הר"ג נ"י מפורסם
ונודע בעולם התלמודי מאז, ואני אינו כראוי לכתוב הסכמה על ספרו אשר קראו
בשמו גנזי' יוסף, ראיתי הגליונות והמה דברי הן נעימו', ואוהבי תורה ישמחו בהם,
ולא נצרכה ביא לברכה, השי"ת ברחמיו וחסדיו יזכהו לעשות היל' מתורה ומצוו'
ומעשים טובים, ולראות ספרו נגמר בהדר ובייסי, ולזכות בו הרבים החפצים בהודש
תהיך, כעתידת לב נפש המחבר לישועה קרובה

הק' יוסף חיים זאנענפעלד
רב ואב"ד למקהלות אשכנזים בעיה"ק ירושלם תי"ב.

— בשם ה' ובעזרתו יתיש עריה כסליו תריץ ווארשא —

ישלומי' מדובים, כטל וכרביבים, לכבוד ש"ב ידינים הבינו הרב הנאון
סועהר חרב ערותה הבשם אוצר בלום פרי צדיק עין חיים מהר"ר
יוסף הכהן שליט"א שווארץ, רח"מ בעיר גראמזארדיין.

האיר מול עיני איהו עלים לתרוסה מספרו גנזי יוסף, ומקש הסכמתי
אבל דבר שפתים למותר, כי כבר אתמתי' נבא רבא דכותי' וספרו הראשונים
עלים על שלחן דבני, ונהקבלו בתהלות ותשבחות, עכ"ל מרוב ידידות ואהבה עצור
במלין כל אוכל להדר ולשבת יקר תפארת ספרו החדש כי דבריו נחמדים בחריפות
ובקיאות גדול, דבר דבור על אופניו מעשה תקפו ונברתו, יוריה אור תורתו משוב
כהלכה, העמיק בדברים הנוגעים לדינאי לרב התיעלה, יהי' ה' עמו לברך על
המומר כשמחת לבב כל אוהבי תורה, אשר יחישו להביא הכרעה אל ביתם, ויחדקו לו
מוכה אות הוא לעולם, — דברי הדרש"ת ידירו ושאינו

צבי יחזקאל מיכלזאהן
מלפנים אנד"ק סלונסק והגליל,
ובעת בועד הרבנים בווארשא,

— היה עשוק וישוב אי דהנכה תריץ לסיק —

מהזיקין' ידי עיבדי המה ועם תמים תתם הוא היה כבוד יירי ש"ב
הרב הגה"מ מעוז ומגדול, הוי"ב זיבא כהן שדעתי יפה בנשיק כקש"ת מיה' יוסף
הכהן שווארץ יצ"ט"א, רב דחבר', מהזיקין' לומדי תורה פה עדתי ק"ק גראמזארדיין
יצ"ה, אשר מציא בעת ספרו "גנזי יוסף" חדושים שונים אשר העלה ברעיונו
ברב אינים לאור, ובקש ממני להיות שר' המסכים בהדפסתו, ובאמת הקשה לשאול
ממני, וזה לא לכבודו של המחבר הכהן הגדול שליט"א שיעיד עליו פעוט השכל
נבער מדעת כמני ומה מני יהלוק? ובפרט שכבר איתמני נבא ויצא לו מניסין
בעולם ע"י "יולקט יוסף" ושאר חיבוריו היקרים (צפנת פענח, מועד כל חי), אכן
לא נמנעתי מלהניד קישט דברי אמת כי נהגתי מחדושי אשר הראני בעלים
לתרוסה אשר הוא מעשה אונן נפלא ראוי להלסק בעקב להפיצם בישראל ויתן
לו תפוצתו דרך כבוד, ולכל אוהבי התורה אני אומר תנו עצמה לאין אינים, צאו
לעזרת ה' בנבדורים, תפתחו שערי עזרה להרב המחבר הנאון הגדול שליט"א כי
כל המחזיק ידו בהדפסת ספרו הג"ל וקונה אותו יברכהו אל עליון, ונס אני אהי'
מן המכתבים ולכשיגמור אי"ה אקח א' במחיר הראוי, וממני ילמדו וכן יעשו, —
כ"ד הכותב לכבוד התורה ולומדיה.

בנימן פוקס
אנד"ק גראמזארדיין הע"א.

— ביה יום ה' ו' החנוכה לעית קץ לפק —

ביום חנוכה אורה ושמחה לכבוד יידי מאז היה הרב הגאון החובב
אוצר בלום ענק עץ אבות פי שנים ברוחו כשית מליה יום ה'
הכהן שווארץ נ"י, נאה דורש בחבר' מחזיקי תורה בקץ
גרויז יצ"ו,

אחדשד"מ וש"ת, מכתבו היקר עם הרצון שמה עלים לחנמא מספר
אשר הביאו תחת מכבש הדמים בשמו יקבנו גנזי יוסף הגיעני ע"נ, ושמתני עיני
בו כפי מסת הפנאי, וראיתי איש מהיר במלאכתו זה יוסף, אשר הביא אל
גנזי יוסף מכל הגי מלי מעלותא מילין באומי, בהשכל ודעת נאמרים, שמחים
אלקים ואנשים וקיב"ה חדי בפלפולא ואנב חורמי מעלי ל"י לשבח אשר שבחדו
רבנן, וכבר יצא לו למעכ"ת נ"י מיניסין בעולם מכבר כי יריו רב לו ללחום
מלחמתה של תורה שעה והמסדרם אין צורך ראי, ולא באתי בזה רק לאמר
למעלה מבא יישר כחו וחילו לאירייתא, יברך על המונמר ולראות שכר מוב
בעמלו ויהי ה' את יוסף יהו איש מצליח אכירה. —

דברי ידיו הרוש"ת בכ"ע.

הק' עקיבא בה"ג מהרש"ב סופר זצ"ל,
אבריק ס ר ע ס ב ו ר ג יע"א.

— ביה יום ה' לסדר ודייתם לי סולה שנת תרין לפק. —

שלומי מדבים כול זכריביו, לכבוד אהו' גיסי ידינ"ם הרב הגאון
המהולל, עיני משושמות בכל, מסורסם כבקיאות ולפה מסיק מרגליות
פרי עץ הדור, כהן ורזי וגשכר וכו' וכו' כשית מהידי הכהן שווארץ
שלום"א, ה"ם בחבר' מחזיקי לומדי תורה בק"ק גרויז יצ"ו.

נתת שמחה בלבי בהודעתך שהתהלל להויל קצת מחרושך המדברים
להגדיל תורה ולהאדירה, ואם אמנם שכבר יצאו לך מוניסין בכל המדינות
ע"י ילקוטך הגדול שהופיע לאור ע"פ תבל זה עשרים שנה, וגם ע"י הדפסת
וסדור ההבורים של כ"ק אאמו"ר הגאון אאמו"ר זצ"ל, והעד העיד כך שמלאכתך
מלאכת שמים נק' וברה, ויעזוב כל אשר לו ביד יוסף, וכל אשר אחת עושה
ה' מצליח בידך, עליה עתה בלבך המהור לעשות מטעמים לאבני שבשמים מאשר
לך ומרב חילך וכוונתך, וכל אוהבי תורה ולומדי ישמחו ויתענגו ממנוך ויביעו תודה
ותהלה למלאכתך כי הרבה עניינים אשר היו סגונים וממונים בגנזי יוסף נשמרים
הוצאת לאור בציצים ופרחים, וגם אני בתוך הבאים עם מנתת תודה לסניף, ובבקשה
שברכת הדיוט כמותי אל יהי קלה בעיניך, יפצו מעיינותך חוצה ותוכה להרביץ
תורה בחדר ודיצה, יום ה' קינך מעלה מעלה כאשר לך יפה ונאה וכעתידת
גיסך הרוש"ת באהבה מוקיר ומכבוד כהם ערכך.

משה בלאמר הגאון מהרא"ח זליה דיימש.

האבריק ס ב א פ י צ א יצ"ו,

ובדרי שלא להוציא הגייד חלק אצני פה הערה א': נשאלתי! מ"ט
 מי שיש לו לקבוע ב' או נ' מזוזות אינו מברך לקבוע מזוזות
 בלשון רבים. כמו שמברך על מבילת כלים" (כשיש לו לפבול
 הרבה). — והנה לכאורה י"ל עסימ"ש הרמ"א ב"ר סי' רס"ז (סעי' ב')
 דהמנהג נתפשט שסומכי על מזוזה אחת שעושי' על פתח בתיים, ולכן אין
 מברכי' נ"כ רק לקבוע מזוזה! אולם הרי פ"מ שם ואינו נכון, ואין להם על מה
 שסמכו, וכל יר"ש יתקן ביחו כדינו בכל המתחים ההייבי, [ועיין בס' באר שבע
 בקנמ' באר מ"מ חיים סימן י"ג], — ונ"ל משום דמזוזות אי אפשר לקבוע בפעם
 א' שתיים, אלא בזאח"ז, אבל בכלים הלא יכולי' לפבול שתיים בפעם אחת, —
 ומ"ח הגאון נ"י השיב, דהכרחי לא רצו לתקן ברכה לקבוע מזוזות שלא נסעה כס"ד דנמי
 מנחות ל"ד דצ"ד ב' מזוזות מימין ומשמאל, משא"כ בכלים לא שייך טעות, והבן. —

פתח דבר

במס' יבמות (דף ס"ב ב'), תניא ר' יהושע אומר היו לו בנים בילדותו, היו לו בנים בזקנותו, ושמעתי כונת המאמר בהקדם דברי מרן הגאון בעל חתם סופר צ"ל שאמר לפרש הכ' (בשמואל א'): ויהי לפניו ילדים, ולחנה אין ילדים, כי הגה לפי הגרסה לא נהגו בני פנינה כשורה, כמו שודשו חכיל (מנחם ברשי שם במסוק עד עקרה ילדה שבעה), וי"ל דשיעור דרבתה הוא: ולחנה אין ילדים, כלומר, הילדים אשר היו לפנינה לא נחשבו בעיני חנה לילדים, יען אשר לא הלכו בדרך הישר לפני ה', ועבד הרמפלה חנה, שיתן לה השתתפות בנים שומרי תו"ם תולכים נכוחה, ודעתי תורה וירא' ה' לא כבני פנינה צדיקה, כי זה הוא הדרך אשר צדיקים ילכו בו, שבאם יש לו בן הולך בדרכי התורה, אזי נחשב לו לבן, באשר יש סמנו הקרה לאחריתו, שלאחר פטירתו יזכו בנו זה בתפלתו ובתורתו ובמעשיו אשר יעשה אותם וזו בהם, כמאמר חכיל ברא מזל אבא, ואולם בן מביש, אשר איננו הולך נתיבות התורה ויראה, בשה נחשב הוא לאב צדיק, מה ישיעו זה ומה תועלת יביא לו אחרי הלכו דרך כל הארץ? — והנה מי שנתן את בנו ללמד חכמות חזניות ומדעי חול, כמעט בטוח הוא, שבנו זה יפוש תורת אלוהי ריבה ליקחת אם אמנתנו הקדושה והנאמרת, ואם בכל זאת יחזיק האב אותו, וכאב רחמן את בנו יצאה, הנה יעשה רק עודנו במבחר שנות חייו, במרס רמה יזמו לערוב, ועל כל פשעי בנו חכמה אורבת ודורס. — אבל כאשר יניע לימי הזקנה וקצו הולך הלך וקדוה, לבו נשבר בקרבו ודוחו יתעמק, בשומנו אל לבו, כי עוד מעט ולקבר יוכל וקריבתו למשפחה לחת דין וחשבון. — ומי ומה יעמד לימין אביון זה לחנות אותו בדין, האם בנו זה יצא ירכי במעשיו האינם רצויים, אשר השחית דרכו. הנה יהי מליץ ישר מוכה נשמתו, בלמדו משניות ובאמרו קדיש בעבודו? — מה יתן ומה יוסף למד נלח דרך ה', ואם תפעול דבר מה אמירת קדיש, היוצאת מפי איש נטוף שומן מאפלות אפורות ואשר מפיו יתאבכו נאות עשן ביום השבת? — בשם האב האטלל כל זאת אל לבו, נפשו עליז תאבד, בראותו כי אין לו על מי להשען ומאין יבא עוד לו, ואולי יחי בנו עוד למקש לו... או אז יד לבו אותו ונתם את אשר עשה, להעתיק את בנו משרי התורה והמוסר ולנמול אותו מחלב האמנה ודאת שדי, ולהשקוה מים מרים, מבארות נשברים, ועל זה ירמזו דברי ר' יהושע באמרו, היו לו בנים, בילדותו, רצונו לומר, אם השנית דרבתהו היסב על הבנים בילדותו, להדריכם בדרך האמת ולהרגילם בעבודת ה', אזי לא לריק יהי עמלו אלו הבנים גם בזקנותו, כי גם אז זה לו בן יחי, ויכד להשען עליו, כי יזכו לאחר מותו ויציא משפמו כצדיק. — (ועיי' אמריק [כא], שזה שאמרו חכיל, בבב בכה לתולד, לתולד בלא בנים, ר"ל: אף אם בהיותו בחיים חיותו בעולם השפל הזה וחי' תושב שיש לו בנים, אבל כשהוא תולד לעולם, אזי יבין וישיכל, כי לא לו

הי' הורע הזה לשמען ומשענה ביום המשפט. כי הוא הולך בלא בגדים, ונכח הוא. — ועמד בסקלית עניתי ואמרתי לפרש בזה הכתוב בפי יושב: וישראל אהב את יוסף, כי בן יוסף הוא לו. לאמר: כי גם בעת זקנתו הי' לו בן, שבצדקתו זכרו לעלות מעלה בגל. — ופענך לענן פירשתי בזה גם התרגום (שם) אר בר חכים הוא לו. ואכמיל. —

ועוד אמריל בכותב מאמרם דל עשרים שפי אשרי איש ירא ה', היינו כל זמן שהאדם הוא עדין. איש בתקופ באביב ימי חלו על ארץ. אז גם כי יקץ לא יסור מן דרך ה', ויד הולך ע"ה אסר: נער הייתי גם זקנתי רל: בשביל שהולך בדרך התורה והיראה בימי נערוהו, הוא שעמדה לו לעת זקנתו, לדסוף כח ואסך בתורה ויראת שמים, וכאשר הפליצו: וישכם אברהם בבוקר רל בבוקר ימי נערוהו השכים לקום לעבודת ה', ויקח את שני נערו (נעוריו) עמו, ודהינו את שנות ימי עלומיו עורנו באביו, וזה גם ואברהם זקן, שגם בימי זקנתו לא פר מאחרי ה', והחזיק בכל עז בדרכו אשר אחז ובחר הולך בו (וספבע של אאעיה הי' זקן חקנה מצד א', ובחור ובתולה מצד אחר, היינו דסבע שלו הי' שזה בזקנתו ע"י נערוהו). — וזה הוא ג"כ מה שאמרנו בפס"ד: נח איש צדיק תמים, נח בנערוהו, נח בזקנתו, לפי שבימי עלומיו הי' צדיק תמים, ע"כ גם לעת זקנתו מעמו לא סג וריתו לא נמר (ולכן כתוב, בדרוה"י שזה כל פרי תפישוהו, שהי' צדיק בכל דור, בנערוהו ובזקנתו). — ומאז ראיתי להמליך בזה ג"כ הכתוב: ויהיזע בן נון נער לא ימוש מתוך האוהל, דהינו שיהיזע בעודנו נער בכל כח ימי הבחרת לא מש מאהל של תורה ויראת שמים, והוא שעמדה לו באחרית הימים, וזה ג"כ הרמז: לא ימוש עמוד הענן יוסם, באדם אשר ענן ה' עומד עליו ויראתו ודפסת אותו כל היום, בעוד שמש הינו זורחת עליו בתקופה באדם אשר כזה לא ימוש ג"כ עמוד האש לילה, גם כשיחשבו ארובות חיי הבול, לילה כיום יאיר לו כחשכה כאורה, [ומובן המסורה ב"פ לא ימוש, ודק]. — ואמנם דביתו דרב יוסף הות מאחריה ופדלקת לה (ע"י שבת כ"ג), היא היתה רוצה להסתין בהכנתה להאיר גר נשמתה ליום שכולו שבת עד עת נשף, והמליך לה בעלה רב יוסף: לא ימוש וכו' בגל, והבן, [ועין תורת משה עה"ת סה"ד"ג (דף ק"א ע"ד) בדיה שמה בחור בילדותך. דספ"ח], — והנה ידוע כי הבנים נקראים המעשים טובים אשר יעשה האדם (כמ"ש רש"י): תלדותיהם של צדיקי' הן מעשיהם הטובים, וע"כ אמרו: היו לו בנים בילדותו, רל אם עשה מעשים ישרים בנערוהו, אז יש תקוה גם לאחריתו, רל שיהיו לו בנים גם בזקנתו, ודק. — ועתה נראה לענ"ד, דהנה אי' במד"ר (בראשית כ"ד): זה ספר תלדות אדם, אסר בן עזאי, זה כלל גדול בתורה, וכי בס' בית דוד הכונה, דהנה בס' ראשית חכמה (שער הקדושה) פ"ד כתב ח"ל: כמו שצריך לפירות ולדבות במין הנשמי, כך צריך שפירה וירבה גם ברחמי ולא יהי' שכלו שכל עקר שאינו מוציא פירות, ואל זה כהנו במאמר: ודלא מוס'ת, יסף, שלא יהי' אדם לומד היום מה שלמד אתמול וגמצא עוסק כל ימיו רק בחלכה אחת ואין בידו שום חידוש, ואם ח"ו אינו מוסיף כדי להוציא פירות, דומה לעין יבש שאינו עושה פרי וכוותיוס אחר, טפני שאין בו כל תועלת ולא יצלה לשום דבר, רק יהי' לבער, עכ"ל, ועפ"י פ"י בס' נשמת אדם משאוי"כ: פרי צדיק עין חיים, ולוקח נפשות חכם,

ר"ל: כי עיקר פרי צדיק הוא בתורה שנקראה עץ חיים, כי מליד חדושים בתורה והם הם עיקר תולדותיו באשר תולדותיו הנוספות אינן רק דברים חומריים ארציים, שאין להם תנועה עצמית, ורק השירה נתן בהם נשמה רוח ויהי לנפש חי, לא כן המה תולדות התורה, אם הוא מליד דבר רוחני, נתן נפש רוח ונשמה למלאך, וזה שאמר: ולוקח נפשות חכם. כי הוא מליד נפשות רוחניות, ועיז אמר: אשרי מי שעמלו בתורה, ולא אמרו אשרי שלמד תורה, רק שעמלו בתורה, ר"ל שעשה עמל ומעלה בתורה, שבורא ע"י מלאכים קדושים, וע"י התדושים עושה דקיעים חדשים, כמבואר בזה"ק, כל מלה דמתחדש באורייתא עבד רקיע חדא, ועיין במדרים: שיה בלקוטי אנגא דמפרש, האוני השמים ואדברה היינו השמים שנעשו ממה שאדברה, וחשמע הארץ ולאיה ארץ אני אומר, אמר פי שנעשית מאמר. פי [ובס' ערנות רבשם (בהקת) פי' בזה דברי רש"י שתהי עמלים בתורה, היינו לעמול ולחדש חר"ת, ועיז אמר המדר תקים שבהם חקתי אה השמים והארץ עייש], (ועיי' שו"ת גנו יוסף סי' מ"א), וכ' שלמיז' יובן מה שאמר חכיל: לא המדרש עקר, היינו עקר, שלא הי' המדרש עקר שאינו מליד, רק יוליד בשכלו הדיך חדושים בתה"ק*, עכ"ל, ובס' הדיך סקודיך כתב ג"כ, שכמו שכל אדם מחויב להוליד בגשמות, כך מחויב להוליד גם ברוחניות, והיינו להוציא כח שכלו בתורה שנתן לו הקב"ה, וכמו שבגשמות עיקר מצות פו"ר שיהי לו בנים קיימים, ואם מתו חיו בניו בחיים לא קיים המצוה, כך הוא ברוחניות, אם אינו מציא חכמתו מכח אל המועל, כדי שיוכלו אחרים להנות מחכמתו, הוי כמו שמתו חיו בניו בחיים, ולא קיים פו"ר, דעיקר ביאתו לעוה"ז הוא רק שיהנה בתורה יומם ולילה ולחדש חדושים ולגלות לאחרים מחכמתו, כדי שיוכלו גם הם לחדש על יסודי

(*) ועוד בימי בחורתי ראיתי בהקדמה לס' הדיך המלך (על הרמב"ם) דא שכי' בזה"ל: ועיין בבעה"ט עה"ס (דברי ד' י"ד) לא ידע' כך עקר ועקרה בייסורי דבריה, התורה, והוא כמו שארם מצוה לפרות ולרבות, כן מצוה לארם שיהי תורתו עושה פרי, והיינו שיהיה חר"ת, וזה פרי, ועתה כמו שהדין דמי שיש לו בן שאינו מליד שאינו יוצא מצות פרי, וצריך לישא אשה לפרות ולרבות, כן ברית ג"כ מי שחלק לו השירה בביתו וזכה לחדש חדושי ראורייתא עליו לתת זרע לוועד והולידה והצמיחה, אשר דברי חדושו בדתורה שהמה פרי, שגם המה יעשו פרי ויולידו תולדות בדתורה, וזה איא זולת אם ישלח רברו על פני סבבש היפוס, ואז התלמידים, הבאים אחריו בידם לחלות רשוי' ומימה מסעין גנו ולרמות מילתא למילתא, וגם המה בביבתו יחדשו דברי תורה כד הי' המובה עליהם, וזה ידע' כל פרי אשר חיו לא ישובת מעיינו, וכנהלים נפיו וכננות על נהר ילס וינקותיו עד עולם, ובה לא ידע' עקר דבריה תורה, זולת יוליד ויצמיח פרי ישוה לו למובה, עכ"ד (ועיין בס' הדיך הנשר דף ס"ה וס"ז שהזכיר זאת ספני), אודי מצאתי בדורשי תפץ לפתחי' (אות ח"י) שהביא ג"כ דבריה, והוסף עליהם כי לשעלה זו יוכל כל אדם להציע, ראף אם חיו אין חר"ת אשר הוא מליד, מנוקם מכל און, עכ"ז גם בבנין דלא מעלי סקיים מצות פרי, ואדרבה, אפי' יודע בבירור שחיו בניו לא ידע' מעלי, מחויב ג"כ להשתתף להולידם, בתשוי' ישעי' לחוקי, בדרי כבשא ודחמנא למח' לך, כראי בש"ס ברכת ידע' ועייש רברי נעם, המתקבלים על הלב, — וזה לדעת אמרי פי' חזיון לבו, לפני צדי ונאלף. —

ההקדמות שלו. — וכן בסי' חסידים מבואר, דמי שזכה לחדש איזה חידוש בתורה ואינו כותב אותו וכו' כספר, הרי הוא כנחל הרבים, דכל איש שזכה לחדש איזה דבר בתורה, הוא מכה החכמה שנמסר לו מן השמים ולכן נמסר לו, כדי שיגלה חכמתו גם לאחרים, ויהי' מזכה את הרבים, יבזה סי' בתשועה מדרש דברי המשנה באבות: אם למדת תורה רבה, אל תחזיק מובה לעצמך, ואין טוב אלא תורה, אל תחזיק לעצמך, שתעצור את חכמתך בקרבך, רק תגלה גם לאחרים מה שלמדת, כי לכך נצרת, היינו שעיקר ביאתך לעוה"ז הי' רק לשמח ולרבות עמי רוחניות, ויהי' הבנים בני קיימא, היינו שיגלה כח שכלך שחידשת בתורה לעיני כל, ואז תתקיים חכמתך, כי מה שיחדשו אחרים עמי ההקדמה שלך, יהי' לך הלך בתורתם, ואז יתקיים מה שחדשת עד עולמי עד, ע"כ, וידוע שבן עזאי לא נשא אשה, ואמר מה אעשה שנמשי חשקה בתורה ודש המדרש: זה ספר תולדות אדם, אמר בן עזאי, זה כלל גדול בתורה, והיינו בכונה הגיל, כי עיקר קיום מרד שלו הי' בתורה, וכמו שאמר ביע: ומה אעשה שנמשי חשקה בתורה, וזה ספר תולדות אדם, [ועיין בשו"ת באר משה סימן ג', ובקונט' בני ירושלים (שם) סימן י"ד אות מ'], ומעתה י"ל, דזה שרמזו: היו לו בנים בילדותו, היינו שהגדיל חרושים בתורה אל דו, יהי' לו בנים גם בזקנותו, גם בערב על נח ידו לחדש חדושי' בתורה, והי' יעורנו למען כבוד שמו הגדול לעיני אמן! —

דגה את הדברים האלה שמתי אל לבי, ואחרות אותם מה בשער ספרי על הגליון, למען דעת כל קהל הקוראים, מה ראיתי על ככה ומה הגיע אלי, להדפיס הספר הזה. — בימי חרפי הגדיל הי' חסדו עמדי ויזכני לחדש חרושים שונים בתורה (כאשר משרים תחזינה עיני הקוראים את הנהגותי והעדותי על הספרים בית נפתלי, תבואות השדה, דודאי השדה וכו'), אף ספרים שלמים הרבה התצאתי לאור (מעתד כל דו, צמנת סענה, אגרת צפון, ועוד ועוד), אשר מצאו להם מהלכים בעולם ויד כל בהם ורבים וכן שלמים משתמשים במו אם לסלפולא ואם להלכה [ועיין לקמן המכתב תעודה של ידידי הנאון אבדק' פאקש זצ"ל], ועתה אחרי אשר רד היום וימי הזקנה הולכים וקרבים (ה' יחינו וראך ימי ושנותי, למען אוכל לשבת על התורה ועל העבודה, ולזכות את הרבים), ראיתי ונתן אל לבי, לקיים גם בערב על תנח ידך, ללקט ולקבץ מאפתחתי את המכתבים בחדת שהחלפתי עם אחת מרעי ידידי היקרים במלוא כל רוחב הארץ, אשר באתי עמהם בבית עי' הוילקט יוסף, ואשר השבתי לכל הדופקים על פתחי (ולפעמים גם ארי נעשה שוא"ל), עם הוספות רבות ונכבדות, והתקוה חשעשעני, כי אמצא בזה חן בעיני הלוסדים, כי הרבה הלכות נכבדות נשנו כאן, ומפתח גדול עשיתי לעניינים שונים, — ואם כי לפעמים רק ציונים הצבתי לתורה, אבל העוברים בין בתרי ספרי זה מעץ ישיתיה, אשר סמנו ישאבו ועל נקלה יברח ספקותיהם, ולא יצטרכו לחפש חפש מחושש, למען מצוא פתרון על דברים רבים דוקשים בשם ופוסקים. — והנה הבאתי בתוך דברי גם אמרי פנינים מסי אאמר דגאון זצ"ל, וממרה הגאון זליה, וגם לרבות מאמרי הגאון דפוטנאק זצ"ל, אשר יצקתי מים על ידיהם ומבארם שאבתי קרים נחלים ואשתה לדיה, למען הגן על ילדי רוח, ולתת להם מחסה ומסתור, (ועשיתי להם בראש הסי' מפתח לבד), ואני תפלה שזכותם יעמד לי חבנה גם אנכי מרם

על ידם *). — [ועיין לקמן הערת עזר חביון פדינ'ס הגאבר'ק טארנא יצ"ו]. — והנה ידוע לכל, כי כל תכלית הצאת ספרים היא, למלאות מני תכלית תבונת חכמה, ללמד את העם דעת, ובה יוצאים חובת המצוה הגדולה והיקרה, אשר אמרו בביק יי: דלאנמורי עדיף שמעשה, ומכ"ש ללמוד עם רבים, כי תחת דברים עדיפא מכל המצוות, כמ"ש הרא"ש ז"ל בפרק ה' קורא (סוף סי' ג'). דדוחה מצות עשה דק"ש בזמנה, וגם הגאונים הראשונים אשר לא פסקה ישיבה בבית מדרשם, ולמדו תורה ברבים, לא מנעו מהוציא חבוריהם לאור עולם, כי יורר הרבה מאלה ששמעו לקחם המוב מפה קדוש מדבר, למדו כהנה וכהנה מספריהם הגדולים, ועל זה יסובו דבריהם ז"ל. והעמידו תלמידי הרכה. — ועוד יש מעם שני, היות כי מבע מוטבע באדם הוא, כי אין אדם שליט ברוחו לכלוא את הרוח ואם ימלא מילין, לא יוכל לעצור במילין, מבלי סרסם דביו ברבים, ובתרי"ו פ' א"ע פ' עה"ס שמחה לאיש במענה פיו, גודל החשק באדם, להביע אמרים לאחרים ולומר מה ראה חידוש, ואם כן הדבר באזה חכמה חצונית וחידוש דברי תול, כי אין אדם מתענג על המצאות, רק אם יוכל להודיע לאחרים את אשר הנה ברוחו, ואף כי בחמדה יקרה מזה וזה אופי, תורתנו הקדושה, אם חגנו ה' גללות מצפוני ביי, לא יערב לחכו צוף דבשה, רק באם ימצא מקום להשביע גם אחרים ממנו ויררו נחת ועונג נפש. — והשלישית, הנה נדע למכביר מאמר חכיל עה"כ אגודה באהליך עולמים, דביקש דוד המלך ע"ה על זה דהוה כאלו דר בשני עולמים, ורי איקפד על ריא תלמודו, על שלא אמר שמועה בשמו, וכאשר אמרו חז"ל דאין כאצבע בכירא לשכחה, ע"כ יוחזק הרבים בספר, למען יעמדו לימים רבים לזכר עולם ויתאמרו משמ' — והן אמת כי יש לשרות נגא במעשים הללו, אבל כבר המתיק הענין הנהיג מהרמ"ד זצ"ל בהקדמת ספרו שו"ת עמק שאלה, עיי"ש דברים מתוקים כדבש לפי, — ואני המעט איני מחליט ממני לאמר קבלו דעתי והדברים עתיקים, כי קלעתי בהם אל מטרת האמת

*) ומה, נעם דברי הגאון בעל קרבן ראשית זצ"ל בספרו עצי עדן (בפתחה פורשין אור לפני הדורשין): ושם עדי קצת הדרשני: מצריכים שיהי הכל מחדש מפי הדרשן ומגנים אורחם שמביאים הצעות דברים משל אחרים למלאות עניני דרושהם, ונושאים משל עיו מבי אימנים במלאכת כל שעות האי מהם אינו יכול לעשות הגלגלים והפערים וכדומה בעצמו, ויקנה אלו הדברים מהסוד והוא יחברם ויסדרם לכלי שעות, וזה האומן בעת שניגע למקום שאין אלו הדברים מצויים לו לקנותם יתבטל ממלאכתו, והשני יכול לעשות אלו הדברים בעצמו, ולזה לא יקרה בשול מלאכה בשום זמן ע"כ, ולא מחשבותם מחשבותי בה, שאני גייל לומר הודך דבריהם, העכביש כל היוצא ממנו הוא הכל מטו והוא סחי 'מאום, והדבורה היא מוצאת מאוזים שדרכה ללקוט בשושנים ופרחים לעשות מהם הדבש, והוא מתק ומעיל, כן הדבר הזה שעיקר מנחיתו בדרושים שיתענג השומע ויתשוב הענינים בלבו, והרב ר' מעדי והרמב"ם וחבורי בחבוריהם, הביאו הקדמות רבות מחכמי העתים ומספריהם, להמעיט ולהשלים בהם הענינים אשר רצו לברר אמתתן ולא התבדשו, ואף כי נעדי השכל כפני היום, וכי וכי, — גם אמר אמרנו לעשות כאשר תעשינה הדבורים ללקטן ואספן גם דברים מתוקים כדבש מרחלי עולם וזהו אמת אתם לידעתי ויתענג

כי ידעתי גם ידעתי את סך ערכי, והגני רק כתלמיד הדן לפני רבותי, עד שיסכימו על כל דבר גדולי ישראל, כי נכונים ואמתים המה, ומנאי ומנייהו תסתים שמעתתא. ויהי רצון שלא אנשל בר"ת, וישעחו חברי בהם, אמן. —

והנה במחשבה תחילה אמרתי להרחיב ידיעות ספרי ולתוסף עוד כהנה וכהנה, הלא עוד הרבה יתר צורך אתי חתום באוצרי, אפס כי גדול סך התצאות הדפוס שם מכשול בדרכי גדול הרבה מאשר חשבתי, ואף כי אחרי אשר צוק העתים מעיק מאד, היוקר יאמיר וכל העולם שרוי בצער חסרון פרנסה (הי ירחם על כלל ישראל וישלח עזרתו מקדש במהרה), ע"כ דפסתי מעט דפסתי כעת רק קנין סימנים כמנין יוסיף, והי' כי ירחיב הי' את נבולי, וקוני ספרי ירביץ או אז איסיב את הניירות ואוציא לאורה גם חלק שני ושלישי בעזריית, — ופה מקום אתי להכיר טובה ולתת תודה מקרב ולב עמוק לכל אלה אשר נרבה לבם אותם להרים תרומה למלאכת הקדוש וחשו לעזרתי לסייעני בכלכלת התצאות הדפוס, ישלם הי' פעלם הטוב ותחי משכורתם שלימה ויתברכו ממעון הברכות, אכ"ר. (*) — ולא יכול יוסף להתאפק, ואפרוש כפי להי' להתפלל גם בעד אשתי החשובה הצנועה והיוקרה מרת בלומא עלקא תחי', בת יחידה בת-מלך מ"ח הגאון הצדיק זליה, אשר מעודה היתה למשענת לי ועמדה בעזרתי, שאוכל לעסוק בחסדי שמים, אחלי, יהי נועם הי' עלינו ובעזרתנו, שנראה יחד נחת מכל יוצאי חלצנו לאורך ימים ושנים, אמן. —

(*) ונודע מ"ש בס' שלא יועץ (את ד'): הנותן לצורך הרשעת ספר, צדקת עוסדת לדור דורים, ומוכה את הרבים, וכן לסני ולאחריו צדקו מה טוב חלקי קנה שיש קנה לו דת קנה לו דתי עוהיב ועודו כסף כסף ריבה, עכ"ל. — ובס' וגנש הכהן כי: אחרי כל זה שנתמעטו השיבויות וסחוקי התורה ראה הקב"ה החפץ לסמן צדקו להגדיל תורה לישראל בזה האופן אשר יהיו גדולי הדור מתבררים ומפצים חידושיהם בשורת וכדומה, ובה מציעים גם בחורי חסד אשר עוד רד לבבם עם אל להעמיד ולהוסיף לקה, וגם עשירי עם הי' זוכים בסה שמשפיעים להוציא החבורים עיי"ש. — ודל סי' דרך אמונה: אמרו רז"ל כרובות נ"י אי עושה צדקה בכל עת הכותב ספרים ומשאלין לאחרים, הלא מכשיב אם יסיע להדפיס ספרים אשר ילמדו ויהיו בהם רבים וכות הרבים תלוי בו וצדקתו עוסדת לעד, (ועיי' רבני שאל על אנדות שם), — לזאת על טוב יזכר כל המתגדלים בעם הסחוקים בחכמים ובפושטנים, במתבררים ובמפריהם, כי יתברכו משמי מעל ככל הכתוב למעלה. —

ומה נעמו דברי חכם אי מה שהמליץ בעד המחברים שמבקשים מידור ספריהם, במה שאירע לאי מהסודי הגדולים שעמד בראשיתו במדמי ההצלחה, ולקח משר אריר את כל תבואתו ויבולי שדהו פעם במסוננים ופעמים בהקשה, מתאום ירד הסודי מסדרתו בסיבות הדוק גדול שהי'ל בנסעו עם סחורו באני על היס, וכאשר שב לביתו בא השר לתבוע סמנו את המגיע לו, והסודי חפץ הי' לשלם לו, אך איך לך דבר שעוסד בפני חסרון דבקה וליה בידו, וידבר אל השר לאמור: הלא אתה אדוני ידעת כי אני מבין גדול על כל מיני סחורה, וגם לשוני אתי שפה צחה ברוח אמלל עם כל איש כדוד, לכן זאת אבקש, אני אחי לך לסרסור, ואביא לך קונים הרבה על סחורתך, ושכר הסרסור הוא ארזו מהחמשים יגיע לטכום רב לשי אלפי הכסף, אשר תפדה, כל אלה תקבץ ועוד שם ועוד שם, קב לקב, עד אשר אשלים לך את כל הדוב, והשר בראותו יושר לבבו של

ואני טרם אכלה לדבר, אשחר סני כל המעיין בספרי זה, לכל ימצא לדחות את דברי, אם לפום רהשא לא יישרו אולי בעיניו כי קרוב הדבה שבאם יקרא אותם פעמים ושלוש ויבוא על העיין (אהרי שום עין גם בתיקונים והשטמות!) דעת אחרת יקנה וימצא ישרים למבקשי דעת, כי אי אפשר לאדם לחרות בצפורן שמיר דבריו בספר, כאשר יהנם בלבו פנימה ויבטא אותם באומר דברים בפיו, והרן אותי לכף זכות, ידונו אותו מן השמים לזכות. — ועתה אשא לב על כפים להיושב בשמים, יהא רעווא דאימא מילתא דתתקבל, ויכנסו דברי בלב הלומדים והחכמים, ויכני ה' ברוב רחמי וחסדיו, להציא לאור גם את יתר החבורים אשר אתי בכתובים, הזאת דהתורה לא תמוש מפי ומפי זרעי וזרעי מעתה ועד עולם, אמן! —

המחבר

הסוחר אשר באמת מטה ידו נכסיו רחמי עליו ויאמר: הנידה נא לי איז איב איפוא, מאין בא עזר מיוחדך וסוף ביתך? כי הלא חסידך את עצמך בעסקי, ויענהו הסוחר בתבונה, הלא אדוני יודע כי הסוחר יקח שכרו משני הצדדים, מן הקונה והמוכר, ובכן מן הכסף של צד אי אקח למעני. ואשר יהי לי אתך, תנכה על תבני, וישוב הדבר בעיני השוה ויאמר לאחר כן תעשה כאשר דברת ותתפרנס ביתך בכוח ולא יתבי לך מאוסת כי אוצר תבואתי רב, ועצי אופן הששל האסתי הזה בדין הוא שיקחו המוכים את הרבים שבהם הגשמי מצד הקונים, ומצד השית שגם הוא צריך ליתן שכן סוחר הוא מנכה ומספר להם על כל חובותיהם, ומפילא מקבלים ממנו כל מוב. — (הובא גם בפתחה לס' תורת אברהם). —

ברכת הודאה ושהחינו !

בשערי תשובה סימן רכ"ג (ס"ק י"ד): אם נמר ספר בכתובה בחייושו תורה, וכשיכ בהדפסה, כ' בס' מור וקציעה (סימן רכ"ג) שיברך, ומח"כ כי שיברך בלא שם ומלכות, שחייב להודות לה' על שזכה לך, [וכי"כ בפ' אגלאי לס' חסידים אות תתרכ: וראוי למי שנמר לחבר ספר, וכן להדפיס ספר לתת הודאות לשמו יתברך, אבל בלא שם ומלכות עיי' ש], ובעל גדולי תרומה בנמר הדפסת הספר, דרש ברבים, לשבח לה' שזכה לה'. כמיש בספרו בינה לעתים (דחוש רי"ג) ע"ש, אולם מברכת שהחינו לא זכר שם, [ועיין בס' שמה נפש ירושלים] גם בס' חתן סופר ח"ב כתב שעשה שמה כשמים ספרו, — ובשול"ת יד יצחק ח"ב (סימן רנ"ט) השיב: לענין מעם ברבר (שאין לברך), דהא מבואר בשול"ת אה"ח סי' רנ"ה סעי' ג' ברמ"א, בפרי חדש אם לא בירך בראי ראשונה יכול לברך בראי שני, ומניא סק"ט הביא שלא לברך, ומסק"ה היה לדין כשלא בירך בשעת אכילה ראשונה ע"ש, מבואר מזה, דברכת שהחינו יש לה שייכות רק בתחילה בעוד שהיא ענין חדש לפניה, ולא אח"כ, וא"כ מי שמדפיס חיבור, בשעה שיוציא לאור ודאי איא לברך שהחינו, דמי דהא שיחזיק סיבותא לנפשי להבטיח עצמו שיקובל ברצון

לפני הת"ח ומפולני תורה שבררה, הלא אין יהודא גדולה מזו, וא"כ או ודאי לא יתכן למחברו לברך, כי מי יחוש חרץ מפני שאולי ילענו עליו חבריו ח"ה, ולכן גם אח"כ אמר וזכה לשמוע שחיבורו מצא חן בעיני חכמי דורו, ס"מ הרי אז שוב אינו דבר חדש, שהרי חיבורו כבר יצא לאור עולם, (ועיין שו"ת נגד יוסף סימן ס"מ אות ב' לענין תפלין). — ועוד י"ל עי"מ"ש החת"ם ו"ל באורח סימן קנ"ו דכל מצוה שלא קבעו ברכה על המצוה עצמה א"מ עלי' שהחיינו (עי"ש בשם מרדכי"ל), והנה על כתיבת והדפסת ספרים לא תקנו ברכה, וע"כ אין לברך נ"כ שהחיינו, עכ"ד בקצרה, — ויש להוסיף ולהסתיק הדבר במ"ש בחלקם יוסף ח"ק ס"ו סימן צ"ג בשם הגאב"ד בעלעניעש ו"ה, ורד"ק, — [ועיין בשו"ת פני מבין חידד ס"י קס"ז שהביא תחלת דברי הג"ל מהנאון דמאלמשווא וצ"ל גדל"ח נמר מצוה אין מברכין] ורצה להשיב, וי"ל דהי התחלה דע"י ספר מרבין תורה לאלפים, אולם אח"כ כ' יען כי לזה צריך ישועת ה' שיתקבל הספר ורבים ילמדו בו, א"כ בהתחלה הי' מסק, עי"ש. — אבל מ"ח הנאון וצ"ל כתב, נשאלתי בזה מכבוד הנאון הצדיק מהר"ם וצ"ל מפאקש, והשבתי בזה"ל: הגה לכאן' הי' מקום לומר דאין לברך, והמעט כיון דתורה שבע"פ אמר לברכו, ולא דתירו אלא משום עת לעשות לה', וא"כ דמי קצת למ"ש רמ"א באורח סוף ס"י רכ"ג דאין אומרי' תבלה ותחדש על בנדים הנעשים מעוהות דאין חסין לה' להמית בעיה, א"כ הכ"ג אין חסין לה' שיעצמרו לכתוב תורה שבע"פ, וא"כ אין לברך שהחיינו נ"כ, (ועיין בשדה חמד במער' ברכות ס"י ב' אות כ') שהביא דבמקום שאין אומרי' תבלה ותחדש הה"ד דאין מברכי' שהחיינו, אולם כיון שהרמ"א עצמו כ' שם, דהוא מעט חלש מאוד, ובפרט דיש לחלק בין תבלה ותחדש לברכת שהחיינו, דבשלמא תבלה ותחדש שהוא לשון תסלה אין מתפללי' על דבר שאין לה' חסין בו משא"כ שהחיינו כל מה שנהגה ביותר ואינו בא רק לפרקים צריך לברך, (וכ"כ הפרי תואר ליו"ד ס"י ק"ח סק"ד דבכל דבר המשמח לב לברך שהחיינו), ומי שזוכה לנמור ספר בדפוס ודאי הוא שמחה גדולה, א"כ צריך לברך שהחיינו, (ועיין וילקט יוסף חלק שביעי סימן קע"ה). — והנה ראיתי בשו"ת מור ואהלורת (בהקדמה) שהביא דברי המור וקציעה הג"ל וציין לעיין שבת ק"ה דכי חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתיה עבידנא יומא טובא לרבנן, ומסכתיה ס"י ספר שלו [עיין סוף ס' לב העברי], ומסיים דכל החקירה דבספק אין לברך שהחיינו רק לענין אמירה אבל במחשבה בלבו כ' בס' נן המלך כיון דספק הרמב"ם בהל' ק"ש ס"א דהמברך בלבו יצא יש לעשות כן בספק ברכה לברך בלבו, עי"ש, וא"כ אם לוקחי' פרי חדשה או לובשי' בגד חדש כמו בקונה או בכתוב ס"ת, ומברכי', בוודאי טוב, כמ"ש בספרי צפנת פענח אות נ"ה, (ועיין שו"ת נגד יוסף סוף צ"ב). — ובקונטרס "בית יהודא" אשר בראש ס' תבואות השדה ח"ג נדפסו נ"ג ב' דרשות אשר המין בגמר' של תורה עי"ש. —

יוסף הכהן שווארמין

א"ה! הנה פניתי עצמי אודות הסכמה גם לכבוד הרב הגאון המפורסם דוויטצקי (בעדמח"ס מעשה למלך על הרמב"ם) שליט"א. כאשר עשיתי בשרת צמח השדה (עיי"ש בראש הספר מלך שפירן וחב"ב) . . . אולם היות כי איננו בקי הבריאה [ה' ישלח לו רפ"ש במהרה] ע"כ לא מילא כעת את רצוני בזה, ואמרתי להדפיס במקומה את "התרת הוראה" אשר עשיתי לפני כמה שנים. — (ומצינו כזאת בכמה ספרים). —

— ב"ה יום א' וירא, תרע"ג לפ"ק. —

יוסף דעת, דעת תורה וחכמה, ה"נ מעלת כבוד ידידי הרב הגדול, מעוז ומגדול, החריף ובקי בש"ס ופוסקים, כשרת מרה יוסף הכהן נ"י שווארץ, דין רפוש מדבית אבא, ה"נ הרב הגאון המובהק הצדיק נקש"ת מ"ה נפתלי הכהן ציל שחי' אברק"ה' מאד (בעדמ"ה ספר בית נפתלי), וחנן דבי נשיאה, מע"כ ידידי הרב הגאון האמיתי נקש"ת מרה אליעזר חיים נ"י (אברק"ה באניהאד), בודעי ומכירי קאמינא, כי הוא. תלמיד חכם גדול מוסלג ובקי בהוראה, שכבר ה' לו עמי שעשועי דאורייתא בהרבה עניינים הלכה למעשה, לכן הוא ראוי לאותו איצטלא להיות מורה הוראה בישראל, יורה יורה דין ודון וכל מן דין סמיכו לנו, זה' יהא עמו ויעל על נפי מחמי קרת, — כ"ה סה וואיטצען הע"א. —

ישעי' ה"ק זילברשטיין,

ואלו הן הסה דברי הגאון אברק פאקש (בעל ליקוטי סופר) ז"ה, אשר רמזתי עליהם בהקדמת ספרי.

— ב"ה פאקש נ"י עקב תרע"ג לפ"ק. —

וליוסף אמר מבורכת ה' ארשו, ה"ה ידידי הרב הגדול חריף ובקי מובא, כשרת מרה יוסף הכהן נ"י שווארץ נ"י, בק"ה באניהאד יע"א, מכיר אני לשעבר יותר מעשרים שנה, לת"ה מוסלג בתורה ובמעשים, לא מש מאהלה של תורה, עסיק באורייתא תדירא, אב"א נמרא ואב"א סברא, וכ"פ שחי' לו עמי שעשועי דאורייתא בכתב ובע"פ, כסולת נקי ומנוסה מפלפל בשברה ישרה זכה וברה, וכבר סקע שמי' עיי לקוטו היספה וילק"פ יוסף שמו"ל זה הרבה שנים, ועיי ספרו "צפנת פענח", וגם עיי חבורי מהרה שיצאו על ידו מכבוד אביו המנחם הגאון הצדיק ז"ל, ולהבהיל ממר חמיו דינ"ס הרב הגאון הגדול שר התורה אברק"ה ב"ה שליט"א, ושם הראה תקפו וגבורתו, עמסם במירותיו הגסן בהערות נאות מאירות עינים בבקאות נפלא מש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים, גם דן לפני הרבה פעמים בדיני איסור והיתר בעניינים שונים, וראיתי כי מלא ידו מדאם מלא חסדיו, מכל דין הגני סומך ידי עליו בעין יפה לסמכו לדין ולהורות, יורה יורה ידיו כרת וכתורה, בכל מקהלות עם ה' אשר יקראוהו לשום עליו משרת קדשו, לנהלם על מבועי תורה ויראה, זה' יהי בעזרו, חכות אבותיו הקדושים יסיעוהו שירים קרטו לכבוד ולהמארת אכ"ר. —

בעה"ה לכבוד התורה ולומדיה.

ה"ק יוסף ליב סופר.

מכתב עוז חביון !

"אשר יציע לירי סמוך לגמר ההדפסה, ע"כ קנה מקומו מה."

— בעזרת א' ל' בדר בחקתי ליה למביי שנת תר"ץ למ"ק —

ברכות אלה על ראש כבוד אהו ידיני סאז ומקדם הרב המון הצדיק בנשיק
הבן הגדול סאזיו כקשית מורה יוסף נ"י לאויט וכאליש. תלמיד
נאמן ואהוב לאמריד המון תציל.

היום הזה קבלתי מכתבו הגעיה. וגם לרבות איה. עלי' מספרו החדש
הנחמד גגו יוסף, ומה מאוד שמחתי לראות דברי חן ושלל טוב בפלסול והלכה,
מלא ונדוש. על כל גדותיו, וגם כי ה' ה' אתו להיות איש חן רב פעלים והצליח
לעלות מעלה בקדוש בתורה וביראה... נתקיים בו ברכת צדיק. יעקב אבינו היה
אמריד הנהיג וליה, אשר יצק מים על ידו כי ילך הלך גדול. ואילנא רבא
יתעבר, ויזהר לעשות היל בישראל. — וזכור אזכור עוד אותו למזכה שיהי
הלמיד חביב בשיבחינו ק"ק פוטנאק יציו בין עדרי צאן קדשים בחורי חסד,
ואחיקרי' יתיקר' ב', כי ה' ירא ושלם מתמיד בלימודו, ולא פנה אל דהבים
ודברי שקר (ע"י שרת נהרי אפרסמן מהדריק חוירד סימן ק'). — והנה ראיתי
את גוף המכתבים (ארינינאל) של הרבנים דגאונים הגדולים והצדיקים מורה מרדכי
ליב וינקלער (אבריק ה' מאד) נ"י, ומיה יוסף חיים ואנענפעלד נ"י מירושלים
תובביא, אשר גם מהללים ומשבחים מעשי ידיו לשם ולתפארת. ועליהם אין להוסיף,
ומי ראה אלו יוצאין ולא יצא עמהם, והתקנה תבטוח כי כל אהבי התורה
ופחזיקי' חיושי לעזרתו וימדרו להביא ברכה לתוך ביתם. — ולא באתי בזה רק
ליתן לו תודה כפולה ומכופלת ואמינא יישר כחו וחילי לאודיו' על אשר
הפיץ גם מתורת רבו הנאדוק ויל חוצה, וזכותו יעמוד לו נסיו' ויברך ה' מעשי
ידיו הצליח בכל אשר יפנה, — והגני בזה ידידו המוקירו הדוש באדיבה רבה המצפה
לאני' אחישנה בימי' אכיה'.

הק' מנחם מענדל בהנאון מיה יעקב תציל מענענביוס
האבריק ס א ר נ א והגליל יע"א.

ואגב, למלאות הגליון, אציע מה שעלה בדעתי על מ"ק (וישלח) הצילט
נא מיד אחי מיד עשו, דהנה האריז"ל כתב על מפני היר' שנשתלחה במקדשך
חל: בחלון הנקרא זהרה ויט בו צורת יד והוא דסמרא אחרא וה' לשעבר
תחת יד נפמי השכינה וכשגבר החמא שלח יד במקדש והחריבה אותו וזה מפני
היר' שנשתלחה במקדשך, עכלה'ק, ואולי י"ל שיעקב אבינו סחד מצורת יד דסמרא
הגיל והתגלל הצילטו נא מיד וכו', וזה מ"ק (תהלים ע"ח) ותפארתך ביד צר,
והריבה מקראות אמרתי בהג'ל ואין לפורסם. ואולי גדול השנאה על עמלק היות
חפץ להרים יד דהסמ"א נגד יד קדושה, כי יד על כס... וכל עת קיימו תהיק
לא ה' שליטה אך כשביוז ח"ח ביטלו חנינת של ב"ר כר כמבואר במס' שבת.
לא העיל לנו תפלת יעקב אבינו ע"ה הצילטו נא מיד, ואין לנו להשען. אלא
נשוב בתשובה שלימה ויהי' והי' כאשר דים משה את ידו יד הקדושה יהי' ונבר
ישראל על יד דסמרא, והבן. —

ספר

גנזי יוסף

שו"ת בפלפולא והלכה

— סימן א' —

העדות הללו כתבתי לאמור הרב האון וצ"ל עוד בימי בחורתי כאשר לסדתי
במוסאק (שנת תרנ"ב לס"ק) ותשובתו אלי נדפסה בשו"ת בית נפתלי סימן
ל"ג [ועיי' ש צונוס על ספרים שונים אשר כבר פלפלו בכל אלה ואנכי לא ידעתי]
והנני מצני אותם בתהלה כדי לעשות עזרה לראש ספרי בזכרי את שמו
הגדול והקדוש י"ע. —

(ח) במס' תענית (דף כ"ב ע"א) משנכנס אדר מרבין בשמחה ופירש"י
ימי נסים הי' לישראל פורים ופסח עכ"ל, ויש לדקדק הלא פסח אינו בחודש
אדר, ומה בעי רש"י להשמיענו בזה? וצ"ע. — [ועיי' חלקט יוסף חלק י"ח סי' ס"ב]. *
(3) במס' מגילה (דף ל"א ע"א) איתמר רב אמר ר"ה אדר שחל
לחזת בערב שבת מקדימין פירשיו וקורין בני תשא לשבת שעבר וכו' וקשה הא
לעיל (דף כ"ט ע"ב) איתא בפירוש מאי פרשת שקלים רב אמר צו את בני
שמואל אמר כי תשא, וא"כ אמאי נקט כאן רש"י אליבא דרב מ"ש שמואל?
וצע"נ. — ושאלתי לרבים ואין פותר! —

(ג) בפסוקי תוס' תענית (אות ח') ת"ה כל אחד מודה לחבירו בן על
האמת בן על השקף, ותשומטתו כי דבר זה לא נמצא בתוס' כלל, ומאזה מקום
מקרה וגם הפ' בלתי מוכן? — [ועיי' חלקט יוסף חלק ג' סימן פ"ב, והאמאפ
שנה י"ז חוברת א' סימן י"א, ובשורת הדוא' השדה סימן ק"א]. *

(ד) שמעתי דא' במדרש מעם דאין מנהי' תפלין בשבת משום דבכל
יום צריך ב' אותות, ובתל דאיכא רק חד אות, ברית מילה, צריך תפלין לאות
שני, אבל שבת דבפני עצמו הוא אות, א"כ איכא ב' אותות מלבד תפלין, דהיינו
שבת ומילה, ולא צריך תפלין, וקשה לי א"כ ערל שמתו אחיו מחמת מילה יניה
ע"כ בשבת תפלין דלדוי לו בשבת ניכ ב' אותות? — [ועיי' חלקט יוסף חלק
עשרית סימן קנ"ד בהג"ה, ובשורת נגד יוסף סימן נ"ה אות ג']. —

בכה"ג שלקה בתולה כשהי' בהן הדיוש ונעשה אח"כ בהן גדול אי מחייב או ליקח בתולה וא"כ י"ל דלהכי איצטריך בתולה למעט בעולה בכה"ג בנדיחן זה שלקה בתולה ואח"כ נעשה כה"ג שמחוי' להוציאה. וד"ק. — אנ"ל דהא דריא סבר פגרי הבא על הפני עשאה ונהי' הוא דוקא כשנעשה גם הנמר ביאה אבל לא כשדניתה רק ע"י הע' אה בעלמא. והתורה כתבה והיא אשה בבתולי' יקח דאפי' העראח לכד פכול בה ע"י שוית מהר"י הכהן מהר"ת האנשי' סימן ל"ח באיכות. — שוב ראיתי בהקדמה לשירת פני מבין הארץ הגדסס מחדש שהעיר נ"כ בזה עיי"ש תשר הנאין מ"ה חיים צבי מאנהיימער וצ"ל. — ולדעתי נראה עי"ש"ש בס' רדבנות הגהר (אמר) לדייק מדוע כ' „בבתולי' דהליל והוא אשה בתולי' יקח? ותי' דהקרא בא למעט מ"ש בירושלמי דאם בתולה בת נ' שנים נבעלה ואח"כ עבר ביד את השנה בתולי' חזרה, דנשאתנה הפכע, והנה על בתולה כזה אינו טפל לומר „בבתולי' אף שחזרה אבל אינו בשבע, לכך אסורה לכה"ג וזה שדייק לומר דהא אשה „בבתולי' יקח, שהבתולים שלה בשבע ע"ש, וא"כ צריכי' שפיר לקרא זה „דו"ק. [ועיין הג"ה הב"ה סס' קידושין דף ס"ח ע"א דבמסאנת מודה ר"א דליה ונהי'.]

(ב) ומה שהעיר על הפרמי' בירד ס"י ס"ט ממשכיו ס"ק י"ג שבי' לדעתו דאם מלה תחלה מכל צד ואח"כ בקע (תך שיעור מליחה) את הבשר לשניים צריך למלוח מצד הב' וכו', למה תלה זה בדעתי הלא כן מבואר במחבר שם סעיף ה' כמו שפ"י המו"ז והשיך שם? הנה כבר העיר בזה בהגהות מהנאן רש"ק וצ"ל אבל י"ל דמסחבר לא נשמע אלא בחתיכת בשר עכ"י דעל ידי החתך יוצא דם וצריך מליחה אבל הפרמי' מחדש דנם בעיפות שיש הלל יבאמצע נ"כ הד"ק כ' וק"ל. [ועיין וילקט יוסף חלק המישו סימן ק"ס] שוב מצאתי שכבר עמד בזה על הפרמי' בס' משמרת שלום ועי' בהגהות הנאין דברואן וליה שם. — [ואחר כמה שנים הבאתי הערה הנ"ל בשם הרה"ג מר' אברהם קאמשרוויץ נ"י מלאנדאן, (בעהמ"ה) בכור אדם על סדה"ב) בילקט יוסף שנת המ"ז סימן קס"ט.]

— סימן ד' —

ד' עמו נכור החל ויתברך יום וליל. כבוד אה"י יריני' הרב הנאן הישיש העתן
אמר שפר צית ותי' מיה נפתלי הכהן ביין נ"י האבריק לעמעי' והנליל צ"ח.

בירך לקחתי ולו אשיבני וכו' יאריך ה' ימי' ושנותיו, ועוד ינוב בשיבה דשנים ודעננים עד יעמוד הכהן לאורים וכו'. — ואשר שאל אם יש לזה מקור ששמע שאין להיות סרסר (שדכן) אצל נים לזונו? הנה זכור אוזכר עוד מימי בתרתי כי אממיר הנאן וליה נשאל בזה מאת שדכן א' והראה לו מ"ש בשורת תות יאיר סימן קס"ה [הובא בבאה"ש ירד סימן ב' ס"ק ט"ז]: דיש קבלה מפי גדולים המתעסק באלה לא יצא נקי מדוע שאינו העין ונרסו במ"ש לא תתחנן בם כר כי יסיר וכו' עיי"ש, ואנכי מצאתי אח"כ בשו"ת מהר"א (יהודה יעלה) חוריד סימן ר"ל (אות ב') דבתחלת דבריו רצה לומר דשרי בלי סקפוק, אבל אח"כ הביא דברי ת"י הנ"ל שלא לעסוק באלה. [וזאת לדעת כי בחור' הגדסס בסדילקוב נחסר דברים אלה רק במסתחות נסמן ברסו]. והסיף: וגם כפי

הנשמע שנימוסי הגברים הוא שהשדכן צריך להיות מוסב בראש הקרואים אבל הזוג במשתה הנשואין שלהם וא"כ יש לחוש נ"כ שלא יאכל עמהם מאמר וישתה יין נסיכם כבש"ע י"ד סי' קנ"ב ובמ"ז דאסור מדינא לאכול במשתה הופתם אפי' אם אכל הישראל משל עצמו שנא' וקרא לך ואכלת כו' משמע קראה וכו' (ועיין שו"ת ריב"ם שנימוך חזיר סימן מ"א) ועתה בהפשי בספרים ראיתי בשו"ת באר משה (בקונטרס כלל גדול בתורה) מאמר זכרון טוב) אות רא שפסק נ"כ דמנהג ישראל תורה הוא ואין להשיב היתר בזה. —

(ב) ומה שפסקס מי שזכה להניע ליום מלאה לו שבועים שנה אם צריך לברך ברכת שהחיינו? כבר נשאל בזה מ"ח הגאון נ"י והשיב בזה"ל: הנה באר"ח סי' רכ"ה ברני ברכת שהחיינו לא הביא לברך על זה שהחיינו, והנה מי שעושה איזה מצוה מברך בפעם הראשון שהחיינו עיי' ב"ד סימן כ"ח סעי' ב' ברמ"א. ועיי' בס' שרי תואר סק"ד האריך קצת בזה, ולענין אם הכלה כשמובלת בפעם ראשונה מברכת שהחיינו יש בזה מנהג מקומות ועיי' בחתים אר"ח סימן נ"ה ולענין שהחיינו על נשואי אשה עיי' בס' שרי חמר מערכת ברכות סימן ב' סעי' ד' בשם ס' הלכות קטנות שאין לברך [ועיין שו"ת חתים אר"ח סי' נ"ה] ושרת מור ואהלות סי' כ"ד ושו"ת יד אלקות סימן כ"א]. ומי שקנה טלית שסמך שהחיינו הוא משום דהו' כמו קנה כלים חדשים עיי' מנ"א סי' כ"ב סק"א. ולא מציע לברך על הזמן רק ביום שהוא ודאי שמחה שזכה להזמן שמחייב בו במצוות מה שאינם נוהגים בשאר הימים, אבל לברך על מה שהקב"ה נתן לו חייב לא מציע ברכה מיוחדת רק מה שמברכין בכל יום ברכת המחרוזת נשמות, אבל על מה שזכה להניע לשבועים שנה לא תקנו ברכה, וי"ל הטעם משום שמי יאמר וזכיתי לבי שהשלים עצמו בימי חייו וא"כ נזה לו שלא נברא, והאידך יוכל לברך כי ברכה שייד רק אם קבל איזה טובה וכיון שאינו יודע אם השלים חובתו בימי חייו לא שייד ברכה על זה [ואפשר שזהו נ"כ הטעם שאין מברכין שהחיינו על נשואי אשה שהרי אינו בטוח שמקיים המצוה כהוגן משו"ה לא תקנו לברך על נשואי אשה]. וא"כ הכ"נ לא תקנו לברך שהחיינו על שזכה להניע לשבועים שנה כיון שאינו בטוח שהשלים מה תכלית בריאותו ולא תקנו רק ברכת הודאה על שהקב"ה נתן לנו היים כל יום ויום, משו"ה מברכין ברכת המחרוזת נשמות שזהו שייד בכל יום אבל שהחיינו אינו מברך מהטעם שכתבנו. ומ"ס יודע אני שיש איזה אנשי מעשה שבכל שנה כשמוניע יום הולדת אותם שמהדרין לברך שהחיינו על איזה פרי או בנר חדש אבל ברכה מיוחדת לא תקנו, ובאמת אין חילוק בזה בין השנה שהניע לשבועים שנה או שאר השנים ביום לידתם ודאי מהדאי ליתן שבה והודאה לשמו הגדול ית"ש. אבל ברכת שהחיינו מיוחד לזה לא מציע מהטעם שכתבנו בס"ד, עכ"ל. — ואנכי ראיתי בס' שמח נפש (ירושלמי) שבי בזה"ל: כשהניע האדם לעי' שנה כתב הרב חיות יאיר סי' ע' לברך שהחיינו, והרב ישרי לב ב"ד ע"ב כי רבין שי"א שלא לברך בשרש הנכון ליקח בנר חדש או פרי חדש ולברך לצאת יד"ה וכן נהג בעצמו, וגם נהג לעשות סעודה של ת"ח ביום הלידה מאותה שנה ואילך, ואנכי הצעיר החי וזכיתי לחיות א' מהמומנים כמה שנים בסעודה של מצוה הגוי המלאה לה תורה וקדושה ויראת ה' עד שנה האחרונה שנלקח ארץ האלקים זצ"ל. — [שוב הראה לי ניסי חביבי הרב הגאון מריה נתן צבי ברשק נ"י בהנהגת חתים לא"י"ה סי' רכ"ה שהביא נ"כ דברי החו"י הנ"ל שיש לברך

שהייתי ביום שנעשה בן שבעים אבל מסכים לברך בלא שם ומלכות, וכי הברכה יוסף בשווי ברכה אות ב', ובס' יפה לרב כתב כי משם והלאה יאמר בכל יום מזמור קינ בתהלים]. —

הגנני חתם מעין הפתיחה עוד זכרה לעבוד ה' רבות בשנים מתוך נחת ושמחה יחדש ה' כנשר נעוריו ומלא בכל טוב אסימיו כאוונ'ם הטוב ונפש ידיו הדרושת בלוגיה.

יוסף הכהן שווארמן

— סימן ה' —

המנחם ציון וירושלים, הוא ינחם אותו במסם החיים, ויחדש כנשר ימיו ועוד יזכה לראות רב שמתה, כבוד אהוי ידיניץ הרהני הצדיק דורש טוב לעמו ועושה חסד וכו' מיה מנחם אדלער נ"י האב"ד ק"ס צינען תע"א.

עתה באתי וכו'. — וע"ד השאלה שדברנו במי ישנא אשה ובתוך שבעה ימי משתה ארבע לו מילתא שמתה לו אהותה אך הוא לא ידע, ואבותיו נהנו בביתם אכילות ואה"כ נתדע לה' ונסע שמה למקום, אם הוא נגד אחריהם? — הנה כבר נשאל בזה שר הרוחה מן הגאון מה יוסף שא"ל וצ"ל מלכו, וספק, דלא שייך כאן לומר שהוא נמשך אחריהם משום דלא ה"י ראוי לנהוג אכילות בין שהי' חתן בימי משתה, אי"כ חלק לעצמה (עיי' בוסף דעת על יו"ד סימן שצ"ה ס"ה), וגם הגאון העצום מיה שלמה דריממער וצ"ל מסקאלא, בספרו הנחמד שו"ת בית שלמה חידד ס' דכ"א ור"כ פסק כן, (ועיי' שם בהגיה מן המחבר שצ"ן על ס' זכור לאברהם), ולא שייך לומר דהוי ראוי לאכילות מקרי משום דיכודו לנשיה, דאיכא דהר"ג שלא לנרש בעניה עיי"ש. — ועשיתי כמבוקשו חפשי באוצר הספרים של מיה הגאון הצדיק נ"י, ומצאתי בשו"ת רב טובך ח"ב מסימן פ"ט עד סימן צ"ב שהאר"ך ג"כ בדבר, והביא שם תשובת הגאון המפורסם מה שלמה קלוזנר וצ"ל בזה ופלטול בה וא"כ יפה הורה מעכ"ת ידידי הדר"ג נ"י, ויש לו על מה לסמוך, — [ובהא דמותר להודיע לא' מהקדמים שיבאו ביום ה' ראבנות למען לא יצטרכו אה"כ (כשיודע להם בתוך שלשים) לקיים כל מצות שבעה יעיי' שו"ת פרי השדה חלק א', סימן י"א, אות ב']. —

ב) ואודות דקושי' בהא דאמרו בשבת ל' דשולח שלמה אבא מת ומוטל בתהם מה אעשה, והשיבו לו שישלטלו עיי' כבר ותינוק, והרי בסנהדרין כ"א אמרו דבש"ן קסע הוי שתמיד הולך עם סיה, וא"כ לשלטלו אנב הס"ת? — הנה תירב הקשה השליה דהרי הוי יכולי' לשלטלו עיי' בגדיו, ותורצו הפירו והמניא (בארה ס' שי"א) משום דבגדי דוד הוי מוקצין דאסור לכל אדם ללבוש בגדי מלך עיי"ש, וא"כ הכי' י"ל דמבואר בתוספתא (דובא בלח"ט פ"ג ממלכים) דס"ת של מלך אסור לקרות בה וא"כ ליה יכולי' לשלטלו אנב הס"ת. — אולם לכאורה יש להשיב דהרי על ת"י הו"ו והמניא הג"ל מקשים דנהי שבגדי מלך אסור ללבוש להרומ אבל למלך אחר מותרין, וא"כ ליה בגדי דוד מוקצים לשלמה, [ומה שמתרצים עפ"י מהר"ל דאם נפל אדם מן הגג ומת יקברנו עם בגדיו ודוד נמי נהרג בדגני' וצריכי' לקברו עם בגדיו ושפור היו מוקצים, דא, דדינא דמתי"ל נאמרו רק כשיצא מחמת דם ונכלע בבגדיו צריך קבורה אבל דהמע"ה מת בדגני' עיי' מלאך המות בדרך כל הארץ, ולא

הי' צריך לקברו בגדיו] וא"כ הכ"נ היו יכולי' לומר דימלסלו אנב ס"ת דלשלמה המלך הי' מותר לקרות בו [וכאן לא שייך תי' המחצית השקל משום אורך קצורה, עב ושמן, אל ורחה, כמובן, וכן אי אפשר לומר מ"ש בס' נזירות שמשון (הובא בס' ארחות חיים) דאם איא דימול הבגד בלי מלסול המת הי' הבגד מוקצה ובס"ס לאיסור עיי"ש, ד"ל, ושם קשה דימלסלו אנב ס"ת], אבל ויא' דהרי שלמה הי' אז אונן ואסור בדיה, ושוב ליה יכול למלסל ע"י ס"ת, והבן, נואף הדדני' ס"ל רבשבת ויר"ס כ"ח דכא חל אנינות מותר ללמוד, כבר חלקו עליה, וכתבו דדוקא דברים רעים שבידמי' אבל לא שארי דת' המשמחים לבן, וראה זה מצאתי מפורש בס' דברי שאל ע"י יורד סוף ס' שצ"ט ש"כ נ"כ כן, וד"ל בסוד: כ"ן דהיי' מוסל בחמה והי' צריך למלסלו מסמקם למקום בכה"ג ודאי חל עליו אנינות לעסוק עמו ואסור בדת כ"ן שלענן זה חל עליו אנינות, דרך הישב, (ועיי' בענין מלך נושא אלמנותו ביילקם יוסף חלק רביעי סימן קע"ז, ובשורת גוי יוסף סימן י"א). *

והגוי בזה ידירו הה"ש באהבה מוקירו ומכבדו בלונ"ה מצפה לישועת ה' בכלל ישראל.

פ"ק באגדהאר יום ו' עש"ק פנחס תרס"ד לפ"ק.

יוסף הכהן שווארמין

שוב הראה לי ניסי יקירי הרה"ג החרב מ"ה משה דיי"ש נ"י (האבד"ק קאמאראן יצ"ו) בחת"ס (שבת ל"י) ש"כ לקשר הב' שאלות דכלבים רעבים ואבא מת, דעל קושי' האחרונים הגיל הא' ראוי' הבגדים למלך אחר לשלמה אשר ימלך אחריו, לכאורה יש לומר דשלמה לא חשב עצמו שראוי' ללבוש בגדי אביו דאינו ראוי' למלא מקומו, כי כל ימי דהה"ה לא אירע שיהי' הכלבים רעבים בשבת עד שצמירך לחתך להם נבלה כי בחמתן של צדיקים אין הקביה מביא תקלה וכו' ומשמה נספלו הכלבים לפני שלמה בנו הוצרכו לנבלה, מזה שפ"ס שלמה שאינו ממלא מקום אביו ואינו ראוי' למלכותו, וא"כ אסורי' בהנאה והר"ל מוקצה וא"כ אין ימלסלנו, והיינו שייכות ב' שאלות כלבים של בית אבא רעבים עם אבא מת מוטל בחמה הוצרכו להמציא לו ככר וחינוק, ודמח"ה והנה לפי התוספתא הגל' דדדיוס אין רשאי לקרות בס"ת של מלך, וא"כ הי' מוקצה, ואין לומר דראוי' לשלמה כ"ן דהוא לא חשב עצמו למלא מקומו דא"כ הי' ראוי' למלסלו ע"י בגדיה, אע"כ מוכח בגל', וא"כ גם מס"ת שלא התירו למלסל, אין קושי', דרך (ועיי' בילקת' מערכ' אונן ואות מלך), וכאשר דרשתי בק"ק ה' - ס"א ד בתג השבועות שנת תרס"א לפ"ק הארכת' בזה, — ועיי' בה"ה להרא"ם הורו"ץ הגדול בש"ס וילנא ש"כ דלהכי נסתפק שלמה בלחת מזונות כ"ן שחלה עליו אנינות שוב אין מזונותיו עליו דספור מכל המצות והיי' ככלבים הפקר, ומ"ס התירו משום צעב"ה, — ועתה בשעת הדפסה הראה לי בני הב' המופלג והדרין מ' בצ"ל אל נ"י בס' נאון יעקב בשם הנאון ר"ם דצ"ל ש"כ לקשר שתי שאלות של שלמה עדין: דאי בב"ב י"ז שבעה שלא שלמה בהם רמה וחולעה, אלו הן אברהם יצחק ויעקב, משה אהרן וישראל, ובנימין בן יעקב, (וכ' רש"י שמתו עמי השכינה ואין רימה ראוי' לשלוש בתי' ששוקק משכינה, שאין הרימה באה אלא מטפה מרה הכנסתה מוכינה של מה"מ), יש אומרי' אף דוד וכו', ואי' במס' ב"ק ס' כלבים בוכים מה"ס בא לעיה, והנה שלמה ששמע סאב"ז מה שאמר, אך בש"י ישכון

לכמה דמה בנפשו שאמר כן מפני שהי' בטוח שימות בנשיקה, ולא ע"י מיסה של מה"מ, וא"כ גם אם הוא מת ומוטל בחמה לא יסריח, אבל הבריות ששומע"י שהכלבים בוכים יאמרו שסימן הוא שמה"מ בא לעיר ואביו מת ממיסה של מה"מ, וא"כ יסריח אם יהי' מוטל בחמה, ע"כ שלח לבי מדרשא, אבא מת ומוטל בחמה וכו', כלומר לבי נכון ובטוח אם גם שהוא מוטל בחמה לא יסריח, ומה שהכלבים בוכים אינו מטעם שמה"מ בא לעיר, רק מטעם שהם רעבים, אבל מה אעשה לסתום פיות שונאי אבי שלא יאמרו שאביו מת ע"י מה"מ ומסריח, והא' שהכלבים בוכים, ושלחו לי הלא אפשר שאביך בעצמו ל"ה בטוח שלא ישלחו בו רמה ותלעה, ומ"ש אך בשירי ישכן לבמה רחמים הוא דקא בעי, (כמבואר בגמ' ב"ב שם) זה לך לבחינה החדך נבלה והנה לפני הכלבים ותראה אחר שיאכלו וישבעו, אם יכבו גם אח"כ אז סימן הוא שמה"מ בא לעיר, ומת מטפח של מה"מ, ואם לא יוספו לבכות סימן הוא שמת בנשיקה, אבל אם יכבו, עליך להגיח עליו כבר או תיגוק ומלשלו שלא יסריח, והפחית, [ועי' בס' מקור חיים רדושים דף קכ"א, ובס' עומר מיהודא דף קי"ג]. —

— סימן ו' —

— בסוגי' דטמאה אני לך (גדרים דף צ'). —

הדין הקשה כיון דמדינא אם אמרה טמאה אני לך אסורה לבעלה במשנה ראשונה משום שלא ההא נהנת עיניה באחר האין התירוה, וכי איסור שבה להיכן הלך, ותירין דאפקעינהו רבנן לקידוש' מינה עיי"ש, והקשה הנאן מריה משולם מסיסמנין צ"ל דמה הועילו הכול בתקנתה דהא אכתי יכולה להפקיעה עצמה מבעלה אם עיני' נהנה באהה, דתאמרה נשולה אני מן היהודים וגם טמאה אני לך, וע"כ צ"ל דאפקעינהו רבנן לקידוש', וא"כ אין הבעל יכול להסיד נדה דאין הבעל מפר בקודמין? והוא קוש' מפורסמת בעולם, [ועי' שו"ת קול ארי' סימן ק', ובשו"ת בית נפתלי סימן מ"ג, וכן בשו"ת מצפה ארי' מדרות סימן ה', ובילקט יוסף חלק א' סימן ו']. — ונלעיד דהנה הדין כתב דהייש' שמא תלך למקום שאין מכדין בה, ובגדרה ותנשא, ולכאורה קשה עי"מ"ש הרא"ש בטעמא דר' המננא דלכך אם אשה אומרת גרשתי נאמנת משום דאחזקין אינשי ברשיעי לא מחזקי' דאי לא גירשה תהי' באיסור א"א כל ימי' עיי"ש, וא"כ למה ניהוש שמא תלך בגדרה ותנשא דהא תהי' באיסור כל ימי' ? — [ועי' בש"ך בקונטרס גבורת אנשים]. — אמנם נ"ל דהנה תוס' הקשו דהאין חל הגדר בעודה, אשת איש הא אין איסור חל על איסור, (דהא לכרע אסורה משום א"א), ותירצו דהל ע"י כולל מינו דהל על הבעל חל נמי על אחרים, אולם לר' יוסי דלית לי' איסור כולל אכתי קשה עיי"ש, ולפי' י"ל דלכך חייש' שמא תלך בגדרה ותנשא דהיא מודה הותר לעצמה, ואמרה אנא קים לי כר' דסובר דאין איסור חל על איסור אפי' ע"י כולל, [וכעין זה כתבו האחרונים בטעמא דהל' אי' דנשים לא ישחטו משום דרעתן קלות ותורה הותר לעצמה, לסמך תרבה פעמים על המקל"י באזהר ענין אצל העשייה, עיי' בשו"ת גנזי יוסף קיד', וא"כ מיושב היסב קוש' הנאן וצ"ל דשפיר הועילו חכמי' בתקנתה, דאין לחוש שמא תאמרה טמאה אני לך ונשולה אני מן היהודים דא"כ דפסקו הכול הקידוש' א"כ חל הגדר

אכיע אפי' בלתי כולל, ואיכ' ליכא למיחוש שמא תלך בנדרה ותגשא דאחזקי
 אינשי ברשיעי לא מחזקינן, כמיש הרא"ש ולא תהי' באיסור נדר כל ימי' הדק —
 אנריל עדי' הדגה כל אימי' דשואחדיא הוא רק על אשה עצמה וקדיל דאשה
 קדקע עולם ולא מקרי מעשה, אך דמכאור בב"ק (דף ל"ב ע"א) והוסי' שם דעי'
 הדגאה מיהשב מעשה, והרי הקשו הרא"ש ורין בהא דיוצאת ונופלת כתובה לש'
 משנה ראשונה דהא היא נתנה אצבע בין שיני', וח"י כיון שאמרה אי' על כל
 העולם אנוסה היא שהתשמיש קשה לה, ואיכ' באופן זה שוב אין לה הגאה ולא
 נחשב אצלה מעשה כלל, ושפיר יש ביד חכמי' לעקור בשואחדי' ואי' להפקעת
 הקידושין כלל, דה"ק כי נכון הוא, (וכן ב' ל' הגאון מאהיג' דברעזאן חלה"ה
 ע"י במסתחות לשרת בית נפתלי שם, ובשור' מהרש"ם הלך ב' סימן ג"ה) —
 ועוד י"ר עפי' דברי הרא"ש הגיל דכ' מעם שהלכתא כריה דאשה שאמרה לבעלה
 גרשתי נאמנת דאפי' למשנה אדרתה דאשה שאמרה שמאה אני לך אינה נאמנת
 משום דהיא תובעת שיגרשנה בעלה וחיישי' שמא נתנה עיני' באור ותגשא לו
 אחר שיגרשנה בעלה, אבל ודאי חזקה שלא האמר אשה לבעלה גרשתי להפקיע
 עצמה בטענת שקר מתחת בעלה ולהיותה באיסור איש כל ימי' ערש' ואיכ'
 י"ל אי תטען שמאה אני לך ונמולה אני מן היהודים דלא יהי' יכול להפיר לה
 יחכם הבעל ויגרשנה על תנאי אם ינתה יהי' נט ואם משקרת יהי' הגט בפל',
 ובכל מיני תנאים, וממילא אינה חשודה להיות באיסור איש כל ימי' ושוב
 לא אמר' דעיני' נתנה באחר ומהימנא, דו"ק, אך יש לדחות דבאומרת
 שמאה אני לך לאחד נמי נימא כן יתחכם הבעל ויגרשנה על תנאי אם
 נתה יהי' נט ואם משקרת הגט בטל ואינה חשודה שיהי' באיסור אי' כל ימי'
 [ושמעתי אחיב שכן הקשה באמת הגאון מריה יתתן זצ"ל בספרו בני אהובת]
 ובעי' דמיש הרא"ש שאינה חשודה להיות באיסור א"א כל ימי' ואינה משקרת
 זה לאחד לא מהני אלא בצירוף חזקה אין אשה מעיזה פני' בפני בעלה כמיש
 השעה"ם פ"ט מאישות הל' ט"ז, ועי' בגמ' מהר"ת סימן י"ב, ושאל ומשיב
 מהדי' ג' סימן ט"ז, וכן השיב לי אדמו"ר הגאון מהר"י ט"ב זצ"ל מפתחאנא, (עי'
 שור' נדרי אפרסמון מהר"ת סימן ל"ה). — ודגה על דברי רא"ש הגיל שמעתי
 להקשות ממתי' דבמות (דף כ"ה ע"א) מה הרגתיו לא ישא את אשתו וכו'
 ופירשי' שמא עיניו נתן בה והעיד שקר, ולפי דברי הרא"ש הכי' נימא דאם שקר
 בדבריו איכ' אם ישא את אשתו יעבור באיסור א"א כל ימיו, איכ' ל"ש החשש
 שמא עיניו נתן בה? אבל אחר העין לקים דהרא"ש מדייק בדבריו משום דחזקה
 שלא תהא באיסור אי'א, כל ימיה', ואיכ' זה דוקא התם באשה האומרת גרשתי
 דאם תגשא לאחר שוב אין בידה להפקיע עצמה מתחת בעלה דהיא משועבדת
 לו, בזה שפיר כ' הרא"ש דלא חיישי' שעייני' נתנה באחר כיון דעיני' תהי' באיסור
 אי'א כל ימי', משאיכ' שם בעד המעיד שמת בעלה ליש לומר כגיל דלא יהי'
 באיסור א"א כל ימיו, ודא דהרי בידו לגרשה אימת שירצה ולא יעמד באיסור א"א
 כלל, משויה שפיר חיישי' לעיניו נתן בה משום דעתה יצוד תוקפו ודצה למעפ'
 מעמא דאיסורא, ואח"כ יגרשנה, דו"ק, (וכ"כ בהמאסף שנה י"ט כרך ב'
 סימן ה') — אולם יש להסל' ע"י ממהני' דקידושין פ"ג קדשתי את בתי ואינו ידע
 למי קדשהיה ובא א' ואמר אני קדשתיה שאין נאמן ליכנס מפני שדא מוקף

עליו, וסירש"י ו"ל ותתרגמה בני ותכתיב את כל הכא לומר עוד אני הוא, והשתא לפי סברא הנ"ל אמאי אינה נאמנת הלא תהי' באיסור א"א כל ימיה דהא אשה אין בידה להפקיע את עצמה מתחת בעלה? גם לא תהי' נאמנת אחר זמן שלא זה הוא שנתקדשה לו במנו דבעי' אמרה גרשתני, דהא מנו דהעזה הוא כידוע, ואולי י"ל דנאמנת גם שם הוכל לטעון אח"כ שמעות הו' לה ואמרה בדמי שנדמה לה מתחלה שזהו ה' המקדש ועינה הטעתה וסמכה ע"ז שתדבר גם על לב האיש שיחזור מדרגו הרשע כי הוא גם הוא בעצמו יודע שלא היא ה' המקדש רק שמסך עלי' שתחסה עליו, וכעת תאלצהו בדברים וישיב בתשובה ויפטרנה בנש ולא תצטרך להיות באיסור א"א כל ימיה, וע"ז היא סומכת מעיקרא, וע"כ אינה נאמנת, ודוק, [ועי' וילקט יוסף שנת ה"ז סימן קנ"ו] —

— סימן ז' —

— ביה יום א' י"ד לסבי' שנת תרנ"ט לשיק —

למע"ב ידידי הרבני המופלג בתו"ש הנגיד הוקר צדיק תמים במעשיו איש חסודות, במעלות וסודות, וכו', מיה מוכאל חיים פאטקעס נ"י אבן יקרה עקיט מאקאווא ציוה (תתנא דבי נשיאה הגאון האדיר אבדיק פאק ש הי"ו).

עתה אמרתי לקיים את אשר הבטחתי להשיב לו ע"ד מה שהעלה ליישוב הקישי' בהא דא' בשו"ע א"ה הל' יוהכ"פ סי' תר"י דננהי' להדליק נר בליל יוהכ"פ וכו' כדי שלא יבא לדידי תשמיש ע"ש, למה לא נהנו להדליק נ"ב כשאשתו נדה? ומתרג' עליה ג' תירוצים, א) דבכל ימות השנה בנידוהה הרי יכול לכבות הג' ולבעול. משא"כ ביוכ"פ ב) דרק איסור בעילה דיוהכ"פ דלדעת הרבה פוסקי' רק מדרבנן, צריך סיני, משא"כ איסור נדה דבכרת, ג) דתשמיש דאשתו שהורה לא בריל מיני' כולי' שעת' להבי צריך שמירה בליל יוהכ"פ, משא"כ איסור נדה דנדה תריה, עכ"ל בקצרה. — ואבא על הסדר! מ"ש דבנדה יכול לכבות הג' לדעת' דא' דבשבת מאי איכ"ל? ומ"ש דבאי' דרבנן התמיו שלא אתי ללחולי, זה נ"כ יש לדחות דא"כ יקשה מכחמים ובחשעה באב דנ"כ דרבנן ולא צריכי' לנה, אולם התי' השלישי שכו' משום דאיסור נדה כדיל מיני' כולי' שתא, הוא נכון, וכיון כזה להפרמ"ג בא"ה סימן תר"י ע"ש, (ועי' בשו"ת בית היוצר א"ה סימן מ"א). — ולענין נראה עפ"מ דא"כ בסנהדרין (דף ל"ז ע"א) התורה העידה עליט סוגה בשושנים, והינו באי' נדה כחוס' שם, וכיון שבא"י זה התורה העידה עליט אין לנו לעשות שום מצדקי' ושמירה יתרה שלא יהי' נראה ח"ו כספק בעדות התורה, [וכבר לדבר בסור' א"ה סי' תנ"ה סקי' דבלייל פסח אסור לשסוך מפני הגז' והקופה שלא יהי' נראה כקל בעיניו מאה"כ שומר מצוה לא ידע דבר רע ע"ש], משא"כ בשאר איסורי' כחשמיש ביוהכ"פ דקיל מיני' לא העידה תורה עליט ודוק, — וכי' לי הגאבד"ק קערעסטור נ"י, ועיד תי' עיד אנדה עפ"מ"ש התר"פ אבות ס"ה מ"ה בשם מדר' על לא אירע קרי לכה"ג ביוהכ"פ דעל שאז קרוב היצה"ר להיות מנוצה מתנבר בכל כחו להכשילו ע"ש, והה"נ י"ל גבי כל אדם ביוכ"פ אשר כא"א מתעצם בקדושה ובטהרה חוכף ומיד בכניסת ליליו של יוה"ק אשר ע"כ היצה"ר מתנבר לעומתו בכל כחו ולהבי אז צריך גדר וסייג מפי מבשאר

ימני בדבר שיצור של אדם מהמדה, [ובזה יובנו ג"כ דברי חס' מגילה ל"א ע"פ במעם קריאת פ' עריות ביהכ"פ מפני שרוא' הנשים מתקשטות וכדי שלא יתגבר יצרו עליו עיי"ש, וע"כ דארכבה בשאר ימים טובים הם מקושטות ספי ולהגיל דייקא ביהכ"פ חששו לכך], וא"ש. — וניסו הנאון מהר"לס ג"י (האבד"ק דערעמשקע יצ"ו) כתב בזה"ל: דדנה כאן אין חשש שיצרו תקיף עליו דכיו שכבר בעלה אין יצרו תקיף כרפסקי ביד"ס קצ"ב לענין חתן, אלא החשש שמא ישנה, וכמ"ש בתפארת ישראל פ"ד רפסחים משנה ד', וא"כ בשלמא ביהכ"פ חיישי', דאיסור יוחכ"פ ל"ש לתשמיש כלל רק יומא קאנינים, אבל איסור נדה זה האיסור שלא יבעול אותה, וא"כ למה נחוש שישנה האיסור נופא, עכ"ה, ויש להוסיף הלא אם הוא לא ידע מנהגה היא יודעת ונוכרת דגולד מעשה שיני דראי בנוסה, ורמא אנפשה בין מימי ראיתיה ובין בימי ספירתה, משום כל הרחקות והפרישות אשר מוטלי' עליה, ובימי הספירה צריכה שימור וידיעה ברוה מענין ספירתה בנקיות ופורה בלי שום ספק, וגם יש כמה הרחקות גדולות - ומסוימות בין איש לאשתו בימים ההם אשר מוטלים עליהם ונוהגים בהם בכל עת ובכל שעה, ומחמת כ"ז אין השכחה מצו' בנדה, וד"ק, [ועיי' וילקט יוסף מחברת א' סימן קליב אות נ', והמאסף שנת שש עשרה כרך א' הוכרת א' סימן ה']. — שורד בסו"ו יוד' סימן שמי"ב סק"ד שכי': רבים מקשים מהא דאמר"י גבי ליל יוחכ"פ דיש נוהגין להדליק נר כדי שלא ישמשו מטה, ושבוש הוא דהתם לא חיישי' אלא שמא ישנה וישמש ע"כ היה היכר ע"י נר, משא"כ כאן דחיישי' שמא יעבור במזד ומראית עיני יגרום לו זה, עכ"ה, וממילא מוכן כי מנדה לא מתירין בזה. —

ב) ואשר העיר בענין תולבע"ת בקידושי', אמרתי להעתיק לו את אשר אתי בזה בחיבורי עה"ת, ואקוה כי אפיק בזה חפצו ורצונו. — בס' חיי שרה! ויישם לפניו לאכול ויאמר, לא אוכל עד אם דברתי דברי. וכ' בתדעס יונתן דאליעזר הרניש שנתנו בהתבשיל סם המות, וע"כ אמר לא אוכל עד אשר אדבר מקדם עיי"ש, ומדקדקי' דאם אליעזר ידע דיש שם סם בהמאכל מה יועיל אם ידבר מקדם, הלא אפי' אם יאכל מאכל זה אחר דיבורו ג"כ ימות? ונלעז' כונתו, דהנה אליעזר סיפר להם כל המעשה עם אברהם כמ"ש בס' שם, ובתוך הדברים אמר, ואומר אל אדוני "אל"י לא תלך האשה אחרי וגו', ומדקדקי' למה נאמר אלי חסד וא"ו? דרשי' כי דבת הי"ל לאליעזר דה"י מחזיר למצוא עילה שיאמר לו לאברהם לפנות אליו להשיא בתו וכו', אולם מקשי' ע"ז למה לא נכתב אולי הסר אצל סיפור אליעזר עם אברהם, [ועיי' בכלי יקר שכי' שאמר כי בת יש לו, וזה כדי לאיים עליהם שאם לא תרצה לי"ך עמו יתרצה אברהם לבתו אחר שלא ימצא משם כרצונו], וג"ל בהקדם דברים הרבים אשר כתב לי כבוד ידידי ורב הביבי הרב המופלג בתרי צ"ת וכו' מו"ה משה קלאפפער ג"י (מעיר נעוויארק יצ"ו) עפ' קצת הוספה וביאור קצת, איתא במס' נזיר י"ב וניטין ס"ה האומר לשלחו צא וקדש לי אשה סתם ומת השליח בדרך אסור הנשים שבעולם וכו', והק' הנאון מהר"צ חיות ד"ל בהנהגותיו לש"ס. עפ"מ שהקשה הגוב"י הא"ד יכול אדם לעשות שליח לקדש אשה דהא ה"י תופס לבניה במקום שחב לאחרים, ותי' משום דכ"י לנפשי' וכי נמי לחברי', וכמו במגביה מציאה לחבירו כדוד, וא"כ השליח בודאי לא קדש להמשלח את א' מקרובותיו דהא אסור לקדש לו משום דאז לא שייך למימר מנה וא"כ יהי' מותר המשלח בקרבותיו של השליח? — [ועיי']

מ"ש בהנהיגי לס' תבואות השדה חלק ד' שער לקט השדה שער א' אות י"ב, ולקמן בס' זה סי' י"ז באריכות] — ואפשר להנה המנה בקי"א למס' קדוש' (ס' ליה) מדרק מכאן להוכיח מדרגתו אסור בכל הגשים שבעולם ששמע אפי' במקומו הרחוק' שידוע שלא הי' שם השליח אסור דשמו עשה השליח הראשון שליח אחר לקדש מוכח דגם קדוש' כסף שליח עשה שליח ודלא כהקדוש מדרוש דעי"ב מירי כאן בקדוש' כסף דאי בקדוש' שטר לא משכחת הך דינא דבעינן שמו ושמה גם בעינן כתיבה לשמה. אלא ודאי מירי בקדוש' כסף, ומוכח דגם בקדוש' כסף שעי"ש עיי"ש. וא"כ י"ל אי מירי שהשליח עשה שליח שני יש לחוש דלמא שליח השני קדש הקדושים של שליח הראשון דאצל שייך שפיר לומר דמנו דזני לנפשו' וכי נמי לחברי, וא"כ שפיר אמרי דאסור בכל הגשים שבעולם אפי' בקדושי של השליח ודק, ודעי' ולקט יוסף חלק ט' סימן קל"ב, וחלק י"ד סי' רכ"ב, ודנה לכאורה צריכי' להבין מדוע רצו להרוג את אליעזר ומה הי' כוננתם בזה שהפילו לו סם המית בהתבטול, (במדרש איתא שרצו ליקר ממנו את רבושו), וז' בס' קדושת לוי כי הם לא רצו שלצחק יהי' לו ורע (כדמצינן לכן ביקש לעקר את הבל, היינו שלא יהי' אוֹסֵה ישראלית כלל בעולם), והנה אברהם אבינו עשה את אליעזר שליח לקדש לו אשה סתם מארצו וממולדתו ולא סירש לו איוה אשה, ואנן קיימיל האומר לשלוחו צא וקדש לו אשה סתם וסת השליח אסור בכל הגשים שבעולם, וא"כ אם יבית אליעזר יהי' יצחק אסור לישא שום אשה וממילא לא יצמיח אוסיה ישראלית בעולם, דמבטל נגענו מסתמא לא ירצה הררי משה' שלח אותו לנחור נעיי' תבואות השדה חלק ב' בהפתיחה הנקרא בית יעקב בדיה עוד, ובילקוט סופר לנשואין אות מ"ד, ולפי"ז י"ל דהו' סי' התרנוס זנתן, דאליעזר הרגיש בדבר שהם רוצים להמיתו והבין כוננתם ע"כ אמר לא אוכל עד אשר דברתי דברי, וסיפר להם בתוך הדברים ואמר אל אדוני, אלי' חסר ואין כי יש לו בת ודי' כונתו ביה לרמז להם שלא יתעיל כלום זה מה שהם רוצים להרוג, כי יצחק יהי' מותר בקרובות השליח (כמ"ש לעיל), וכבר אליעזר שבוה יחזור ממעשיהם הרע, אולם הם חיי' סיל דאסור בכל הגשים שבעולם אפי' בקרובות השליח, משום דחיישי' דשליח עושה שליח כג"ל, וע"כ לא חזרו ממעשיהם, ולכן שלח הקב"ה פלאך והחליף הקערה ואכל בהואל ספנה, וק"ל, זה מה שנלעיד בכוננת הכתובים, וקוביה חרי במלפולא, ואיד עינינו בתורתה, — ואסיים ברוב ברכות, יגדלהו אלפי המערכות יחיהו שנים אריכות, בשובע שמחות ערכות, יידה ואהבו בלית.

יוסף דבדן שווארמין.

— סימן ה' —

— כ"ה חס' ג' (מסדת של יוה"ב) שנת תרנ"ט לפ"ק —

שובע שמחת, ורב ברכות, מאלקי המערכות, לאיש אשר בו שניים, תורה ויראת שמים
הג כבוד אתו ידירי ורב חביבי, החקוק במורשי לבבי, הרב המושל החיבי, שכל
צה ונקי וכו' וכו'.

מכתבו היקר והנחמד הגיע לידי עוד בימי הסליחות שעברו וכו', —
ואשר העיר במס' קדוש' (דף ל"ח ע"א) על הא דאי' שם ראכלו מעבוד הארץ

מסחרת הפסח, מסחרת הפסח אכול מעיקרא לא אכול אקרב עומד יחד אכול, והק' הירושלמי (הובא שם בתוס') למה לא אכול מצה מחדש ויבא עשה דבערב תאכלו מצות וידחה לית דחדש' [ומתריץ דאין עשה דקדוש הדיבור דוחה לית דאחר הדיבור א"נ י"ל דנודח בזה ראשון אבו בזה שני], וקשה אמאי לא הק' בן הירושלמי אבדיתא דמנחות (דף ס"ז ע"א) דא"י שם כתוב אחד אומר ששת ימים תאכל מצות וכתוב א' אומר שבעת ימים מצות תאכלו הא כיצד ששה מן החדש שבעה מן הישן ע"י"ש, ואמאי נתא עשה דמצה ודחה לית דחדש, וע"י עכ"ל, — הנה כבר שמעתי לתתא בן (וע"י) בם' המקנה שם שהביא קיש' זה גם במאסף חלק י"ג סימן כ"ה אות ב"א, ומאז אמרתי בפשיטות דלק"מ ד"ל דהתם במנחות מידי כשיש להן גם ישן והיבי דאפשר לקיים שניהם לא אמר' עדלית' משא"כ הכא בקדושין מידי דלא ה"ל לישראל רק חדש לבד ושסר הק' הירושלמי (וכמ"ש המהרש"א ו"ל כאן, ע"י) ב"א, שו"ד שכ"כ לתרין גם בם' שובע שמנחות, — [וע"י שד"ח וזכרון צבי מנחם סימן י"א].

אולם ע"ד סלפסל נלענ"ד לתרין בך, דהנה עוד הק' שם (המקנה) הא אמר' בפסחים (דף ל"ה ע"ב) דאין יוצאין במצה של טבל משום דכתוב לא תאכל עליו חמין שבעת ימים, מי שאיסורו משום כל תאכל חמין, יצא זה שאין איסורו משום כל תאכל חמין, אלא משום כל תאכל טבל ע"י"ש, איכ' איד' יכולין לצאת בחדש יד"ח מצה הא שייך ג"כ האי טעמא יצא זה שאיסורו משום כל תאכל חדש ע"י"ש, ויש לישב בצירוף קיש' העולם על הא דהקשה הירושלמי נימא עדלית' הלא קיימיל כד' בחולין (דף ק"ג ע"א) דבכל א"י אם אכלו חייב מיד בהנאת גרף, משא"כ במצות עשה קיימיל דהנאת מעין בעין (במבואר בראש' לענין בהמ"ז) וא"כ כשאוכל חדש בזמן שעבר הלאו (דהא בהנאת גרף) עדין לא מקיים מצות עשה דמצה (דהא בהנאת מעין) וכל עדלית' צריך להיות בעידנא דקא מיעקר לאו יקיים המצות עשה? ואקדים מה ששמעתי לתרין קיש' האר' חדש שהק' הא אמר' בפסחים (דף ל"ה ע"ב) דבע"י מצה הראוי' לשבעה ימים איכ' איד' ה"י אפ"ש'ל הכא דעשה דמצה וידחה לית' דחדש הא חדש אינו ראוי' לשבעה, ואף שבערב הראשון העשה דוחה ללית' אכול יאמר ימים שאין בהם עשה אסורין, ומשונה כלילה הראשונה נמי אסורה (וע"י בתבואות הישרה ח"א שער עדלית' שער ה' אות ט'), דהנה הנאמן מזה יונת' וצ"ל הקשה איד' נימא עדלית' הא אמרו חכמי דש' הלכות נשתבחו בימי אבולו של משה וא' מהן שיעורין, וא"כ לא ידעו שיעור אכילה בכמה ואולי יאכלו יותר משיעור מצה ויהי' עוברין על ל"ת דחדש (וע"י בערבי נחל דרוש נ' לשבח' ובקונטרס אחרון לשאנת א"י סימן צ"ה ובשד"ח התם סופר לאר"ה סימן קס"א), ותי' הנאה"צ מליסקא ו"ל כך: דלכאורה קשה מה מקשה הירושלמי דלמא באמת אכלו מצה ומה שנא' ויאכלו מעבד הארץ מסחרת הפסח זה קאי על שארי אכילות? אמנם י"ל דהנה הסודר אכן במס' ר"ה (דף י"ג ע"א) הקשה האיד' ניכל לומר דלא אכלו משום איסור חדש הלא אמרו חכמי' בפ"ק דחולין (דף י"ז) דבשבע שבבשו חולקין אפי' קדלו דחוריו הותר להם שנא' ובתים מלאים כל סיב, איכ' ה"י יכולים לאכול גם מהחדש [וע"י בשד"ח ה"י חידד סימן י"ט שבי' לתרין דהא אי לקחו למצה בודאי לקחו בעודן הישן שהי' משומה, וא"כ כשנעשה עיסה אז כלה לאו דקלי דהא נשתנה ומתחיל לאו דלחם, וא"כ לאו דלחם נתתי כשלל דרך ולא אישתדו רק שלל דידהו עכ"ל], אולם

י"ל דהנא כמו שאמרו הכדל נבי יסת תואר דהתורה התורה להם בשעת מלחמה
 דלא דיברה תורה אלא כנגד היצהיר והיה זכא עכ"ם מצוה ליה יכולי לעשות
 בזה המאכל והנה לס"ז צרל דכל עיקר האיסור קאי רק על המצה של מצוה
 דהיינו ממחרת הפסח הותר החדש וקודם לא והנ"מ הוא שלא אכלו מצוה והנה
 לס"ז יפה מקשה הירושלמי יבא עשה ולדח לית ולכן לא יהי איסור כלל וא"כ
 ליק קוש"י הנאון מ"ה ינתן צ"ל דלמא יאכלו יותר ממה שלא יהי מצוה דדא
 דבמאי שאינו מצוה אינו נאסר כלל משום בתיים מלאים כל טוב ועיקר האיסור
 על המצה ובוה העשה דוחה (ועיי' בס' הישר והטוב ח"א דף כ"ט ע"ב) וסמילא
 ל"ק גם הקוש"י האך הוי מצוה הראוי לשבעה דהא שפיר ראו לשבעה דגם
 קדלו דחזירי ה"י מותר להם וא"ש היטב ע"כ שמעתה (ועיי' בהנהגות לשו"ם בית
 גפתי סימן צ"ז) — ולס"ז ליק קוש"י העולם דלא הוי בעידנא דהא קודם התחלת
 המצה דהוא בנרק אז לא חל ג"כ האיסור חדש דאפי' קדלי דחזירי ה"י מותר
 להם כנ"ל וא"כ אינו חל האיסור רק בזמן שבא למעו כשהתחיל המצה א"כ הוי
 שפיר בעידנא ודוק (ועיי' בס' טל הי"ם וברכה בסוגי דחדש) ומיושב ג"כ קוש"י
 המקנה דאך יצאו במצה של חדש מ"ש ממצה של סבל דמי שאיסורו משום כל
 תאכל חדש ו"א דהרי אין כאן איסור כלל כנ"ל (ועיי' בס' תקן משה ח"ג בפוסם
 השני לסוגי דחדש) — ומעתה מיושב ג"כ קוש"י מע"כ דהית הכא דאיירי בנ
 שכבשו וחלקו או ליק קוש"י הנ"ל כמ"ש לתרין משא"כ שם במנחות לא יכול
 להקשות דנימא עדלית דהדרא קוש"י העולם דלכותא דל"ה בעידנא וגם קוש"י
 המקנה מי שאיסורו משום כל תאכל חמץ יצא זה שאיסורו משום כל תאכל חדש וגם קוש"י
 האיד חדש הא לא הוי מצוה הראוי לשבעה ודוק (ועיי' ילקה"ט ח"א באות
 דחדש) — שוב מצאתי בדברי שאול ויוסף דעת על יורד (בהשמשות אשר בסוף
 הס' סלפול נאה ונחמד על כל קוש"י הנ"ל בכמה אופנים ואם חסין לרעה צמאנו
 יע"ש היטב ויאכל דבש [ועיי' במאסף שנה רביעית סימן פ"ב אות א' מה שמתמה
 על קוש"י העולם] ובשו"ת מצפה ארי' פהדית חידד סימן ל"א כתב ג"כ דברים
 נכונים וברורים, — ועיי' שו"ת נהרי אפרסמון מהד"ק חידד סימן קל"א סד"ה
 ועיי'. — [וביילקט יוסף חלקי"ה סימן פ"ה ובס' ק"י שם באר"טות]. ועיי' שו"ת
 פני מנחם חידד סימן ר"י אות י"ב. — ועתה אסיים בברכה לחיים יתברך מאלקי
 השמים בכבוד ותפארת ושלים יהל אורו כיהלום נעתרת אודנו כנפשו המצפה
 לישועת ה' בתוך כלל ישראל.

יוסף דבדן שווארטין

— סימן ט' —

החיים והשלום וכס"ם לכבוד הרב הגאון הגדול הצדיק הספורם וכי מרה חיים
 לערמאנן ש"ס"א. האבדק פ לא ס צ ק ברוס"י ע"א.

נעיי הניענא ושמתתי בדבריו היקרים והנחמדים וכי וכו' — ואשר העיר
 על הא דא' בס' סוסה (דף מ"ט ע"א) נבי רב הונא אשכח תמרי דחזענתא וכו'
 אמיל שמתח את לבי והקחית את שיני ואמר היינו דאמר אינשי רחמא דאבא
 אבנא אלמא דאינו אהב כל כך לבני בניה ובזה"ק פ' ויחי (דף רל"ט) אי' שם
 חז"ל: ברכתא לבני יוסף אמאי אקדים לין ברכאן עד דלא בריך לבנו אלא מכאן

דחיבותא דבנינו בנז חביב עלי דבר נש יתיר מבנינו וכו' וא"כ מוכח שהאדם אוהב בניו יותר מבניו? — הנה יש אתי בכתובים בשם רב גדול א' (שם משמעון) בזה"ל: לכאורה י"ל דחליא מלתא בפלוגתא דתנאי של רע"ק וכן עזאי שנחלקו לדעת הראב"ן סי' ל"ו אי אדם אוהב את עצמו יותר מבניו או להיפך, ועיי' בדבש לפי מציא אות ליג דאם אדם אוהב את עצמו יותר מבניו כרע"ק או ודאי אוהב ג"כ את בניו שהוא כרע"ק דאבוה יותר מכן בניו שאינן אלא כרע"ק דבניו משא"כ אם אדם אוהב את בניו יותר מעצמו כבן עזאי או ודאי אוהב בן בניו שהוא כרע"ק דבניו יותר מבניו שאינן אלא כרע"ק דעצמו שאינן אוהב כל כך, ולפי"ז י"ל שהוזה"ק ס"ל כבן עזאי, משא"כ ר"ה לשיטתו דאמר בשבועות דליב דאין אדם חוטא בשביל בניו אף שחוטא בשביל עצמו עכ"ה דס"ל כרע"ק שאוהב את עצמו יותר מבניו א"כ שפיר אמרו בסוטה שם אליב דר"ה בעצמו דרחמי דאבא דוקא אבנו ולא על בן בניו, וד"ק, (ועיי' וילקוט יוסף חלק שביעי סימן ל"ב). — אמנם י"ל בפשיטות דלעולם אוהב בניו יותר מבניו רק התם במס' סוטה משורה אמר הקהית את שיניו היינו משום דהקפיד על רבה בריה שהוא עכ"פ ה"י צריך לנהוג כבוד באביו ולא ליקח התמרה שרצה ליתן לאביו וליתנה לבנו, ודבן, — ומו"ח הגאון נ"י אמר ד"ל עוד דרך אחר, דבאמת אדם אוהב בניו יותר מבניו אמנם מ"ש בזה"ק דחביבותא דבניו יותר מבניו חביב עליה דבר נש יתיר, כונת הוזה"ק הוא כך, דבאמת ילד"ק מ"ש דחביבותא דבניו יותר מבניו ולא אמר בקיצור דבניה בני חביב עליה דבר נש יתיר, אולם כונת הוזה"ק הוא כך, דלשון חביבותא לא שייך רק במי שהוא חשיב אצל הקב"ה כמיש התנא (באבות) חביבין ישראל שנקראו בנים, והנה מי שזוכה להיות לו בן חביב ודאי יש לו שמחה, אמנם מ"מ אין שמחתו שלימה כ"כ דמי יודע כמה שיהי' אחריו אם הבני בנים ג"כ יהי' צדיקים, אולם אם הוא שבני בניו הם צדיקים ג"כ אז יש לו שמחה יתירה דאז כבר הוא מוכנסה שלא ימושן מדורותיו ע"ע, כדאי' במס' ב"מ (דף ס"ה ע"א) כל שהוא ובניו ובן בניו חיה שוב אין התורה פוסקת מדוע, והנה יודע ששמחה אבות הקדושים בבניהם לא ה"י רק כמה שראו שהיו צדיקים, ויעקב אבינו ע"ה נסתכל היטב במנשה ואפרים מה יהי' בזה"ל הבאים אחריהם ומשורה כשראה בזה"ק כל הנדלה שעתיד לצאת מאפרים ומנשה כמיש וזרעו יהי' מלא הגנים שראה יהושע עתיד לצאת ממנו נתמלא שמחה יותר ממה שראה שבניו הם צדיקים דמכיון שבני בניו הם צדיקים ג"כ בסוטה הוא על לעולם, זה כונת הוזה"ק שמד"ק, דחביבותא דבניה בני כלומר בני בניו נקראים חביבים דהיינו שהם צדיקים דאם ל"ה צדיקים ל"ה נקראים חביבים חביב עליה דבר נש יתיר מבניו דאם בני בנים ג"כ חביבים, יש לו שמחה גדולה יותר ממה שבניו הם חביבים כלומר צדיקים דבבני בניו הוא מיבסה שהתורה לא תפסק ממנו לעולם, ודפחית, (ועיי' בקונטרס אודל דוד אשר בפתיחה לסי' תבואות השדה חלק י' אות ב"ח), וד' יעזרנו שלא תמוש התורה מפנינו ומפי דרעינו עד עולם אמן. —

— סימן י"ד —

ראיתי בשרת שאילה שלום מהדרת (סי' א') שהביא להקשות בשם ספר יהושע להגאון מטארנאמאל וז' (בפסקים אות ל"א), דלמ"ד דפ"ל תהומין דאוריין,

וגם לשני הרמב"ם ו"ל דמוסק להלכה ד"כ מ"ל דאדורי, א"כ איך מצאנו ידנו ותנלנו לפסוק פסוק אחת אפי' ברה"ר ביום שבי"ק דהרי הרי ח"ש וחצי שיעור קיימיל דאסור מה"ת? — [ועיי' שרת חות יאיר סימן ט"ו, ובהגות מהר"ן חות שבת ע"ה, ובס"ע עט סופר חלק א' כלל י"א פרט ג' אות ה', ובשדה המד כללים חלק ב' כלל ג' וד', שרת לבושי מדרכי הא"ח סימן ט"ב, והו"ד סימן פ"ו]. — תלמיד ליישוב, דנדע מה שפסק הרמב"ם (כפי' מהל' חמין ה"ו) דבהמין היש אסור שנא' לא יאכל, והקשו עליו דלמ"ל קרא בהמין הא בכלל איסורי שבתורה קיימיל כרי' דח"ש אסור מה"ת? וראיתי בס' בציר אליעזר שהעלה דבר חדש, דהא דאיכא למילף ח"ש מכל חלב דוקא כשהי' מתחלה שיעור שלם שהל שם האיסור על כל הבית, וא"כ אם נתיר חלק מכותה זו משום דהי' ח"ש א"כ ע"כ צריכי' אנו לומר שסר איסור ממנו, ע"כ כיון דיש לנו סברא דהו' לאצטרופי לכדת אמרי' דעוד באיסורו עומד ולא סר ממנו איסורו כיון דהו' לאצטרופי, אולם הצי שיעור דלא הי' מעולם נקרא עליו שם איסור נכון שלא נשאר מערב ססה רק הצי דת שאור או שנתחמין בפסח מעט חמין פחות מכשיעור מגלגל למימר שיהול עליו שם איסור משום דהו' לאצטרופי כיון דלא הי' מעולם עליו שום איסור, והיהר הוי', ואי סביל חלב הלא משם אין לנו לימוד רק אם הי' מתחלה שיעור שלם דהוא דחלב שהי' כשיעור והל האיסור על כל הבית, אולם דוכא דלא הל מעולם שם האיסור על הפין דה ליכא למימר דהי' אסור משום דהו' לאצטרופי, דדוק כי הוא נכון בסברא, [ומצאתי אה"כ שכ"כ גם בס' עט סופר (חלק ג' כלל ט"ב פרט ב'), וכי שם: ומה מאוד מדרך בזה הלשון, הצי שיעור, ולא אמר, כל שהוא אסור מה"ת, דנפקי' טובא לאסור ח"ש אם הי' שיעור שלם מתחלה, דדוקא הצי משיעור שלם אסור שכבר הי' בכלל האיסור, ולא כל שהוא, דדוק], ומעתה י"ל ה"ת בהמין דגלי קרא, אבל בדבר שאין בו ממש כמו ההילוך יתר מאלפים דאין הה"ש בא משיעור שלם לא שייך לומר בו כלל הצי שיעור אסור מה"ת, ודוק היטב. — [דברים אלו כתבתי עוד בהיותי מתושבני מאקאנא יצ"ו בשנת ה'תנ"ט (ועיי' וילקט יוסף חלק א' סימן ג'ג), שוב בשנת תרע"א קבלתי שרת בית שערים וראיתי בס' קל"ם שבי"ב ער"ו (ועיי' לקמן סימן ק"ז אות ו'), ועוד הביא בשם הגאון ממארגערעטען זצ"ל דהי' לשיטתו באכל חצי דת והקראו וחזר ואכלו הייב משום הנאת גינה, דה"פ, חול"א שח"ש נוסחא הו' להתהייב עליה, וסברא זו ל"ש לענין תחומין והעברת ד"א ומשויה ח"ש מזהר מה"ת]. — ועתה בשעת העתקה ראיתי כי כדברי הבציר אליעזר ועט סופר העלה גם הגאון בעל ידועת שלמה זצ"ל והביא הגמ' חולין ק"ה ע"ב לעולם לא מצטרפי ובבא מזהר גדולה, ומירשני לעולם לא מצטרפי לעשות איסור אלא אי"כ הי' בו בתחלה כשיעור וכו', דדוק, —

ואנכי אזכיר כי על דברי הצ"ח (פסחים מ"ד) וגוביי מהדו"ת הארח (פ"י ג"ג) שתי' דברי הרמב"ם הנ"ל דמירי ביום ה' של פסח ברנע אחרונה מהיום דלא הו' לאצטרופי כיון שא"א לאכול חצי דת אחר כנדע, שמעתי להקשות, דלמ"ד דכל איסרי שבתורה מצטרפי וע"ה וא"כ אכתי הוי חמין הו' לאצטרופי אף בסוף שבעה היינו עם שאר איסורי? — אולם אנכי אמרתי דלק"ם שהדי הצ"ח כתב לתרין דברי הרמב"ם, והרמב"ם ס"ל דאיסורי אין מצטרפי וע"ה, ועוד דאיסורי מצטרפי וע"ה שייך לומר רק דבשעה שאכל הח"ש השני אכתי יש איסור על ח"ש

הראשון שאכל ואז שניהם ביהד היו איסור שלם. אבל כאן בשעה שאוכל ח"ש השני או אין עוד איסור חמין כלל, וא"כ ל"ש לומר דיצטרף עם איסור אחר, ודרך. — [ועיי' שו"ת בית נפתלי סימן צ"ז בהגיה, שו"ת נדרי אפרסמין הא"ח סי' מ"ז אות ה', שו"ת יד יצחק חלק ב' סימן רמ"ז אות ג', שו"ת חתן סופר סימן קכ"ד, שו"ת פני מבין חו"ד סס"י קי"ג, וילקט יוסף חלק י"ד סימן קצ"ג בהגיה]. *

— סימן יא —

השת חכמה בשו"ת, ישנהו שובע שפחות, ותעננו על מי שפחות, כבוד ידידי הרב המושלג החרוץ איש חסידות, לו עשר ידות, בסעלות וסודות, מיה יצחק יאקאבזאהן נ"י. בעיר פאזען צ"ה.

תמול לע"ע קבלתי יקרתו וכו'. — ואשר שאל בחכמה על הא דהק' בס' א' בהא דא"י במס' יבמות (דף ע"ח ע"ב) דדוד נענש על שאול שלא נספד כהלכה, והא לא ה"י רק ע"א במיתתו גר עמלק, וע"א במלחמה אינו נאמן ואין מספידין עליו שלא יתירו אשתו, דהרי במלך ליבא מכשול דבלאו"ה אין נושאין אלמנתו במבואר במשנה [ושמא כהנתו לר"י דנושא מלך אלמנתו של מלך, אבל גם זה ליתא דדוד בעבור עצמו לא ה"י לו לחוש דהוא יודע שהיא עפ"י ע"א], עכ"ל. — הנה הערה זו כהובא בשו"ת בית יצחק אה"ע היא סימן ע"ג (וכן בס' שערי דעה אע"י סימן נ"ה), אולם יש ליישב עפ"י"ש היעדרות דבש בה"א (ורוש ז) שמיים שנמשח דוד כבר נסתלק המלכות לגמרי מן שאול כי המלכות ה"י רק שאולה בידו כאשר באמת אז סרה ממנו רוח ה' ומכיתו כי קרע דה' הממלכה מאתו כאשר נאמר לו ע"י שמואל עיי"ש, וא"כ איפא בעת מיתת שאול הלא כבר היתה אשתו כאלמנתו של הרוח ומותרת לעלמא, והבן. — ובלאו"ה לקי' דהרי לא נאמר בש"ס שרא נספד, כלל, אלא שלא נספד, כהלכה" (עיי' בהגהות הנאמן מהר"צ חיות בזה), וכיון דמישתמע מזה שהספידותו בהספד מה, והרי שלא חששו להך חששא דהיתר אשתו, א"כ ישפיר נתחייבו בעניש מדוע לא ספדוהו כהלכה כפי כבודו, וממילא דהא נמי תיקשי כפי הבנתו דהאריך באמת הספידותו כלל ולא חשו להך חששא, ונראה דהדא מיתרצא בהברתא דאינו ודאי ישפיר הספידותו בקישי' הגיל באמת משום דבמלך ליתא להך חששא, ולכך נענש על שלא הספידותו כהלכה, ודרך. (ועיי' וילקט יוסף חלק רביעי סימן קע"ז אריכות דברים בזה). —

ב) ומה שהביא להעיר בהא דקמ"ל בסנהדרין (דף ע' ע"ב) מנוה"כ דבן סורא וסודה אינו נעשה אם עשה שום איסור להקב"ה דהיינו אם אכל דבר איסור או אכל בתענית צטור, וקשה דלפ"ז גם בשננב משל אביו או משל אחרים ג"כ עשה איסור להקב"ה וא"כ אינו נקרא אינו שומע בקולו ולא בקולו ומאי לי לאי דלא תננב מלאי דלא האכל גבילה? — תשובתו בצדו, והדבר פשוט דהרי כתיב קרא בנינו זה סורר וסודה אינו שומע בקולו וזלל וסובא משמע דבהך דחולל וסובא הוא אינו שומע בקולו ולא בהנהגתו שקודם לזה, ולכן האוכל דבר איסור ואס"י מדרבנן ואס"י בת"צ הנה בהך דבר עצמו דחולל וסובא אינו שומע גם בקולו של הקב"ה, אבל במה שננב משל אביו או משל אחרים הרי בשעה שחולל

וסובא אין כאן איסור נגד רצונו של מקום, ורק מה שעבד איסורא קודם האכילה שנגב והאיסור מבחין. — [ומפורש כן בגמ' שם (ריש דף ע"א) דאם נגב בשד ושתה יין עצמו אינו חייב רק שצריך לנגב משל אביו מעות, ולקנות בדמים בשד ויין, א"כ כבר דמי הניילה אינו בעין והבשר והיין שקנה. קנה בשנינו מעשה, וגוף הבשר ויין שלו, ורק דמים חייב לאביו ואין כאן איסור באכילתו ושתויתו]. ודרך. — (המאסף שנה חמישית סימן ס"ד). — והנה אנכי הקשתי בהא דבעי הגמ' שם היכי משכחל דאכל משל אביו ומשל אמה, והרי מה שקנתה אשה קנה בעלה, ומשני דאקני לה אחר ע"מ שאין לבעלה רשות בה, והרי משכחל בפשיטות באם היתה אמו נחושה? והנה לביש שם"ל דלא יגרש אלא א"כ מצא בה עתה דבר, א"כ ליה עושית מעשה עמך ואינו מחויב לכבדה, או אפשר דלא שייך דינא דבן סורר ומורה, וא"כ ליה קשה מיד, אבל הלא אנו לא קיימיל כביש, ועוד גם לביש יש נחושה בלא זנות (עיי' לקמן סימן ס') והדקיל? שוב נודעתי כי כבר הקשה כן הגאון הגדול רידב"ז זצ"ל, והעלה דרך בנשואה חייב, אבל באופן זה (היינו בנחושה) לא שייך כלל דינא דאינו שומע, בקולנו, דבר זה נדפס בוילקום יוסף חלק ט"ו סימן רכ"ד, ואין רצוני לכפול הענין, והגני רק מראה באצבע לעייש. — [ועיין שרית פני מבין חא"ח סוסי קצ"ו מ"ש על קיש' הש"ס]. —

ג) ואשר העיר בענין „לא זו אף זו, הנה תוס' ר"ס האיש מקדש כתבו דבשתי תיבות ליל הכי, וכבר תמחו על התוס' מבטא מקומות, אכן הסני יהושע העלה (שם) דליש לתרין לואיז רק באם יש בראשונה איזה רבותא משא"כ היכי דליכא שום רבותא בראשונה רק בשני ליש לואיז, [ועיי' באור הדש שם שהביא דמבואר כן בס' הכריתות למהר"ש קיטן ז"ל], וכבר ידוע מ"ש המקנה בפתיחה לס' קידושין (סימן ט"ו) ליישב דברי המדרש פליאה (בשלח) וז"ל: אם במשה האמינו בה' לא כשיכ א"כ מהו תיל ובמשה אלא לומר וכו' עכ"ל, והיינו ל"ש התוס' רבשתי תיבות ליש לואיז, ואם משיב לואיז הליל וגם במשה משא"כ שנאמר ובמשה ליה לואיז ע"ש, ואמרת הגאון זצ"ל אמר דיל' המדרש גם ל"ש הפני הניל דצריך להיות רבותא בראשונה, וא"כ יש חילוק אם נאמר ובמשה או וגם במשה, משום דאי הו' נאמר וגם הו' שייך לומר דנוסף רבותא על הרבותא ראשונה דראשון הו' נמי רבותא, ועיי' בפירש"י בלק בס' גם קב וגו' משא"כ ובמשה אינו יורה דראשון הו' רבותא, וא"כ יסודש נמי כדרכו דמ"ש המד' א"כ מהו תיל ובמשה ר"ל דלא נאמר דהו' לואיז כנ"ל. — [והנה בס' אגד החיים (קציע) בהקדמה ס' מדרש הנ"ל בזה"ל: התמוה מפורסמת דלפי הכשיב אין היתור בו במשה אלא בתיבת בה? אכן י"ל דבלשון נקי דברו חביל ולא רצו לומר שתיבת בה' הוא מיותר, והשכילו בלשונם לומר ד"ו בלשון נקי, ומפליא הדבר עיי"ש, אולם אנכי מצאתי בשים ר"ה (דף ג' ל"ב ע"א) שמקשה הגמ' „שאין תיל אני ה' אלוקיכם, וכן במס' תמורה (דף ג' ע"ב) א"כ לכתוב לא ינקה ולישתוק ה' למה ל"ה, הרי רלא מרקדקי בלשון כזה]. — עוד כי אאמור הגה"צ זליה: ונתתי עיני בפרשה (כרה) רכ' ולבהמתך ולחיה אשר בארצך וכו' ופירש"י אם היה אוכלת בהמה לא כשיכ שמונותיה עליך מה ת"ל ולבהמתך מקיש בהמה לחיה כל זמן וכו' עיי"ש, ולכאורה י"ל דלואיז קתני ואיכ ל"ק מה ת"ל ולבהמתך, אכן לדברי תוס' בקידושין דבשתי תיבות ליש לומר לואיז גם הכא שנא' ולחיה ניכ ליש

לומר כן, אכן למ"ש הנ"ל דבשתי תיבות נ"ב שי"ך למיטר רק דצריך להיות הראשון נמי איזה רבותא כנ"ל שס"ר יקשה דלמא משום לוא"ו ועבצ"ל דלבהמתך ל"ה רבותא כלה, והטעם לפי שנאמר בפסוק הקודם והיתה שבת הארץ לכם לאכלה לך ונ"ו וא"כ שמונת לו לאכול מה הפירוש לעצמו או לבהמתו שמונותיה עליו וא"כ דאינו רבותא ל"ש לוא"ו, ואפשר לומר דהוי רבותא רידוע דאסור לאכול קודם שיתן מאכל לבהמתו, ועיי' באו"ח סימן קס"ו ובמניא סק"ח שם, וכיון דכתיב דרשאי לאכול בעצמו ע"כ נתן מקודם לבהמתו ואולם למ"ש הייטב לכ שם בתחלת הפרשה דהכא בשביעית דהוי שלא בדרך המבע והי' בוכות האדם ששוכנת בשנה שביעית הי' האדם מקדם, וכמ"ש חיד אפרים שם בהנה" [ועיי' בדמשק אליעזר עה"ת אות י"ז], ולכן נאמר במקרא מקודם לך ואח"כ לבהמה א"כ צריך לאשמענון האי ולבהמתך ולא נשמע מלעיל, עדיין יקשה ד"ל לוא"ו וביותר קשה דאיכא למיטר דמה"ט קתני ולבהמתך להורות לזה דבעינן דרך נמי הבהמה אחר אדם, ועיי' ברא"ם ובגור אר"י שם, וצ"ע, — [ועיי' ס' בית גפתי עה"ת וגם בקינ' וילקט יוסף חלק שני סימן קנ"ה]. —

ובזה אסיים, בברכה וחיים, צור ישעינו יגדל כבודו, יגביה וירומם קרנו והודה ירבה ימיו וישנותיו ומאורו כעתירת ידיו המתפלל בעדו.

יוסף הכהן שווארמין.

— סימן י"ב —

— ב"ה יום א' דהגובה שנת תר"ס לז"ק —

שלום וברכות רבות, וחיים נעימים ושמחות, נתונים מרוב כערבות, לכבוד ידינ"ה ה' המוצלח והרויח מושלם במעלות התורה וכו' מרה יחיאל מיכל זאטמער נ"י, סניק מיהאלאוויטין תע"א, (תלמוד נאמן לאדמו"ר הגאון זצ"ל). —

עתה באתי להשיבו ע"ד קיישייתו (במס' שבת כ"ב) רב אמר אין מדליק' מנר לנר, ושמואל אמר מדליק' וכו' מאי הוה עלה אמר ר"ה ברי' דר"י הוינא אי הדלקה עושה מצוה מדליק' מנר לנר ואי הנהה עושה מצוה אין מדליק' מנר לנר, ותמה לפי"ש האחרונים דאם הדלקה עושה מצוה או כבתה אין זקוק ל"ה, וכן משמע מלשון המחבר בשו"ע או"ח סי' תרע"ג סיב שכו' וז"ל: הדלקה עושה מצוה לסיכך אם כבתה קודם שעבר זמנה אינו זקוק לה, והא רב ס"ל כבתה אין זקוק לה והאך ס"ל אין מדליק' מנר לנר? והנהיג בצ"ע, — הנה בהעברה בעלמא הוא באמת דקדוק נאה, אבל המעי' בתוס' שם רואה דל"ק, דהנה בדיה, מאי ה"י עלה סי' דוודאי מאי דאמר בגמ' אי הדלקה עושה מצוה מדליק' מנר לנר אינה סי' דהלכה כשמואל ודלא כרב, דעל זה לא ה"י האיבעי' של הגמ', דלא ידעי' לעיל מיני' דהלכה כשמואל לגבי תלת סלי דהביא ביחה, רק דהאיבעי' ה"י דהפולגנא היכן אולו אי גבי נר לנר וכזה פסקי' כשמואל אבל גבי קינסא אף שמואל מודה דאסור, או דהפולגנא גבי קינסא וכוה אסור רב משום ביוז מצוה אבל בנר לגבי נר גב' רב מודה דמותה, ועל זה אמר הגמ' חזינו אי הדלקה עושה מצוה א"כ שס"ר יכול למיכף ממערה דמדליק' מנר לנר ופלתתם רק בקינסא מ"שם ביוז, אבל גבי לגבי נר גב' רב מודה דמדליק' אבל אי אמרי' הנהה עושה מצוה א"כ ליכא למילף ממערה ממילא אליבא דרב דחייש

לבוזי מצוה אף בנר לגבי נר סוכר דאין מדליק, ע"ז מסיק דהלכתא הדלקה עושה מצוה ושפיר ילפי' ממערה וכנר לגבי נר גם רב מידה דמדליק, ורק בקינסא אוסר משום ביוזי מצוה, תפסי' לדין דפסקי' כשמואל גם בקינסא מותר, עכ"פ אתי שפיר דחא דקאמר רב אין מדליק מנר לנר הייט בקינסא דחוקא משום ביוזי מצוה, אבל בנר לנר מותר דילפי' ממערה כיון דפסקי' הדלקה עושה מצוה, איכ' שפיר פסק כבתה אין זקוק לה גם לפי הבנת אהרונים, כיון דגם הוא סבר הדלקה עושה המצוה, וא"כ לקי' * דודק, — [ובזה מתורין גם קושי' הגאון מהר"צ חיות וליה בהנהגותיו שהק' לפימ"ש הר"ן דטעמא דאסור להשתמש לאורה הוא משום דומיא דמערה בעינן, איכ' דרב דסובר אסור להשתמש סוכר דדומי' דמערה בעינן, ולמה אסור להדליק מנר לנר? ולפי הג"ל לקי' דבאמת מנר לנר גם רב מותר דמותר להדליק ורק ע"ז קינסא פליגי דודק]. —

וע"ד קושי' המורי' (בס"י הרע"א ס"ק ג) על הלבוש שתי קושי' העולם למה לא קבעו חטכה למשתה ושמחה כמו בפירות, דשם ה"י הצלת נפשות, וכאן ה"י רק הצלת הדת, והרי גדול המחטא יותר מההורג? הנה כבר נידע לו ה"י מרה הגאון נ"י [והוא לו נדפסה כעת בשורת פרי השדה חלק ד' סימן נ"ז אות ב', ע"ש דפתיח], אולם אנכי מעולם תמחתי שהרי לא דמי להתם כלל, דמ"ש רש"י (בס"י תצא) דגדול המחטא הנה שם ה"י מפתים אותם לחטא ולא ה"י כופין אותם ולכך היו נענשים שנפלו מהם כי"ד אלה, והו' ודאי מחטאיו יותר מהורגו, דהא כשחטאו ה"י נהרגים ג"כ, אכן כאן בחטכה אעפ"י שחטאו מ"מ ה"י בעיניה ולא ה"י נענשים (כמבואר ברמב"ם הל' יסוד"ה) איכ' איכא למימר שפיר דודאי ההורג נרע ממחטאיו? — שוב בא לדין סי' בנין יהושע (הסי') וראיתי שהעיר בזה, וצ"ע, (ועי' שו"ת שערי צדק או"ח סי' קכ"ט), — ושוב ונכון הוא מה שהביא שם בשם הגה"ק שר התורה המפורסם מהר"ם וצ"ל מעם הנין הא דלא קבעו חטכה למשתה ושמחה כמו בפירות לפי"ם שפסק הרמב"ם ז"ל דאם אי' יצא ליהרג מדינא דמלכותא ואומרי' לו לך עבוד כו"ם ותסמוד מהרנה והלך ועבד כו"ם הייב מיתה בב"ה, אבל אם הניירה ה"י לעבוד על דת ואם לא יעבוד יהרג או אם עבר ועבד כו"ם

(*) הנה חזר השואל נ"י וכתב כי כוונתי בקיושיות ה"י כך : למה לא פשט ר"ה ברי' דר"י דרב סיל מדליקי' מנר לנר בפשיטות, דהרי רב סיל כבתה אין זקוק לה, והנה האחרונים כתבו וכן משמע מלשון הסובר (וסדברי הר"ן) דדין זה אי' כבתה זיל או לא אי' הדלקה או הנחה עושה מצוה, איכ' מסילא סובר רב הדלקה ע"פ ואי' הדלקה עושה מצוה איכ' מדליקין מנר לנר? אך גם זה ליק, וי"ל, דהנה לעיל אמר רב סתם פתילות ושמינים וכו' מדליקי' בהן בחטכה בין בשבת בין בחול, ורי' ירמ"י מפרש טעמא משום דכבתה אין זיל, והנה הפניי הקשה שם מנ"ל דרב סובר כבתה אין זיל דילמא באמת סובר זיל רק שאינו חייב לשמא יפשע ע"ש, ולפי"ז י"ל דר"ה ברי' דר"י אשר תולה דין זה אי' מדליקי' מנר לנר בהא דהדלקה אי' הנחה ע"פ ס"ל אליבא דרב דכבתה זיל כקושי' הפניי באמת, והבן, וירעתי שיש לשלול דהא עכ"פ מהא דהניח להדליק אצ"י בשבת מוכח דרב סיל כבתה אויל (כמ"ש הפניי בתירוצו על הרי"ף), אבל י"ל דמה נ"כ אין להוכיח, דהרי הירמבין שם כתב דבשבת מותר להדליק אף אי' כבתה זקוק לה ע"ש, איכ' גם מה לא מוכח עוד דרב סובר כבתה אויל, ודודק, — שוב הראה לי דבס"י אי' שבהנחת הגאון ר' י

אינו חייב מיתה בכדי, וא"כ בחנוכה לא היו הצלת הנוסים כיון דאפי' אם היו עוברים כיום ג"כ לא היו נהרגים, אבל בפורים עיקר הנוירה להרגו ולאבר רק אם היו עוברים כיום היו ניצולים הנה ע"ז אחי' היו מחיבים מיתה בכדי וכדברי הרמב"ם דל' וא"כ שפור' היו בפורים הצלה יותר מבחנוכה, ודק. —

(ג) ואודות הקיש' זה היו הנס הנכה משום דלא טמאו כל השמנים והאך יכולו לסמא השמנים והלא אמר' בפסחים מ"ו העיד יוסי בן יעזר על משקין בית מטבחיא דכן, א"כ לא נטמאו כלל השמנים דהיי' משקה בית מטבחיא? הנה קוש' זו היא משמ' דנברא רבה הגאון האמתי דהי' המכוננער זל"ה [הובא בס' תולדות יצחק] ומה נעמו דברי הגאון בעל דברי שאל זצ"ל שיצא לתרין עפי' דברי הש"ס (ע"ז דף י"ג) דאמר' נבי אבני מזבח ששקצי' אנשי יון דלכך אסרו האבנים של מזבח אף שהרין דאמאי דבר שאינו שלו מ"מ הי' יכולים לאסור משום שנא' ובאו בה פריצים וחיללוהו, ופי' בין שבאו הנכרים להיכל יצאו כליו לחולין וכיון דנפקו לחולין וקטנתו בהפקודא והייל דירוח וכשנשתמשו לע"ז נאסרו עכ"ל, ודסחית, [ועיי' שו"ת שואל ומשיב מהר"ק חלק ג' סימן מ"ב, ושו"ת מהר"ש עננעל ח"ב סי' ג' אות ט"ז, ובשו"ת יורה דהישיע סימן ל"ה אות ד']. אלא בשו"ת אורי וישיע (סימן ד') כתב דהקוש' מעיקרא לקי"מ דהלא רב ושמואל פליגי אליבא דר"י איש צרידא ולרב דס"ל דכן ממש מבואר שם דף י"ז דס"ל משקה בית מטבחיא והיינו שמן ויון וכפירש"י שם הרין הוא שטמא דנוור רבנן טומאה עליו ושמואל דס"ל משקה בית מדבחי' דכן הא ס"ל דכן מלשמה אחרים אבל טומאת עצמו יש להן וכדמסקי' בש"ס שם, [וכי"כ בהנהגות רש"י טויכש בש"ס דפוס ווילנא, וגם בשו"ת רמ"ן א"ח סימן ג"ה בר"ה ושמעתי], ועוד הא אמר' בש"ס שם דלא אמרה דכן אלא במקומן אבל אם נטמא בחיין והכניסן לפנים טמא, וא"כ יכול להיות שהוציאו השמנים להי"ן ושם נטמאו והכניסן לפנים דוודאי טמא נינהו ושפור' היו' הגם בהפך שמן שהי' מונה בחותם כהנצע בקרקע והכיר שלא נגעו בו, וכפירש"י והתני' שם, ולק"מ, (ועיי' בקונטרס גם לשושנים אות י"ד בר"ה אמנם, ובחדושי' של הגאון מאסטראוואצא ג"י אות ה'), וכו' י"ל כוננת בעל הזמר ומנותד קנקנים נעשה גם לשושנים, היינו מה שנשאר הפך בחיכל זה ג"כ הי' גם (מלבד מה שדלק ד' ימים), ועי' ימי בינה ימי "שמונה" קבעו שיר ורגנים, וא"כ מיושב קישי' הב"י, ודרק. — [ועיי' שו"ת נטע שורק חא"ח סוף סימן נ"ח]. — והנה על תי' שרם הגיל דנפסלו השמנים מכה היסח הדעת דשייך גם במשקה בית מדבחי', ראיתי זה כמה בסו"ס זכרון צבי מנחם שבי לפלפל, עפי"מ שהסכיר

ברוך פרנקל וצ"ל לסגן אברהם החדשים הרגיש קצת בזה וכתב כך: דהנה הגם הק' על סאן דסבר כבתה אויל, ורטינתו מצותה ששתשקע החסה וכו' מאי לאו דאי כבתה הדר סדליק לה, ותי' לא דאי לא אדליק סדליק, אי' לשיעורא, ולפי"ז י"ל דהסחבר (וכן הר"ן) אויל לתי' רבי' דלשיעורא, א"כ קשה אסאי אי כבתה אויל, אלא עכ"ז צ"ל משום דהדלקה ע"מ, אבל הבעל איבעי' י"ל דסובר כתי' הראשון דאי לא אדליק סדליק אבל שיהיה צריך שיעור לא ידעי', אי' לק"מ אליב' אסאי אי כבתה אויל, אי' ליכא הכרח לומר דתליא זה בזה ושפור' רצה לומר דרב סבר הטהה עושה מצוה, ודרק, (ועיי' שו"ת בית שער' סימן שס"ב, ובסביע שער' תורה חלק ז' קונטרס הי' סימן ס"ז). —

כונת הראב"ד (כפ"ז מסרה) דאין אדם יכול לכוין דעתו לבי דברים כא' וכר וא"א בלא היסח הדעת, דבמקום דלא אפשר לא אמרי' בן [כמ"ש הר"ר אלחנ' בתוס' חגיגה כ"א עיי"ש], איכ' י"ל כיון דבעכ"ח נגרשנו מן ההיכל ליה היסח הדעת עיי"ש שהאר"ך בענין, ובזה מתרין קישי' העולם איך ה"י אפשר שהבה"ג יניח תפלגין של ראש בין ציין ל"מצנפת והא תפלגין אסורי' בהיסח הדעת ולמדו ק"ו מציין דאסור בהס"ד כמבואר בזמא דיו, ולדברי הראב"ד אינו יכול לכוין לבי דברים? ולפי הנ"ל נכון בפשיטות כיון דשם התורה הטילה עליו החיוב ללך בתפלגין וציין והוא לא אפשר, ומורה בה הראב"ד. — גם יתיישב קישי' השאנ"א (סימן מ') האיד הלך הכ"נ בציין בשעת עבודה דהי' מוכרח לכוין לשניהם ואין אדם יכול לכוין לשני דברים? ולהנ"ל לק"מ מפעם הנ"ל, וכעין דאמרי' בהא דאין עושי' מצות חבילות חבילות ואעפ"כ במקום דלא אפשר מותר כמבואר בפסחי' דק"ב דבאין לו שאני, ומה הביא בקהלת יעקב ראי' דבלא אפשר מותר והה"ג בנ"ד, וד"ק. [ועיי' בס' מעשי למלך על הרמב"ם פרק יו"ד מה"י ב"י המקדש הלכה ו' אות ב]. — ולציין יאמר בענין אין עושי' מצות חבילות חבילות בס' חלקת השדה אות ב, וכשרות צני הפאת סימן פ"ב. —

— סימן י"ג —

— תשובה לבעל מחבר אחד. —

א) ע"ד שאלתו אם מותר לכתוב חז"ת בימי אבולו? — הנה לכאורה הדבר מבואר ברמ"א ויד' סימן ש"פ סעיף ב' שכתב בדרך שמואל לכתוב בחז"ת מותר לכתוב בימי אבולו, והנה בא"ח סימן תקמ"ה סעי' ה' פסק המחבר: מי ששלחו לשאול ממנו שאלה ואין השליח רוצה להתעכב עד אחר המועד מותר לכתבה, וכן מותר להעתיקה, מפני שהשוב דבר האבד, וכתב המג"א בס"ק כ"ז דהמעט שלא ישכנה, וה"ה אם למד בעצמו דבר חידוש מותר לכתבו, (והוא טעם נוסף, כמ"ש במחש"ק דכוונתו למ"ש המרו שם ס"ק י"ג דלאחר יו"ט יצטרך לכתוב חידושים אחרים) עיי"ש, ובשערי תשובה, [ועיי' בבאה"ט שהביא דגם הביא כתב חיבוריו בחז"ת], ולפי"ז ה"י מותר, — אולם ראיתי בשו"ת האלף לך שלמה סימן תקע"ה דלאבד אסור, ואינו דומה לחז"ת דשם תלוי כך בדבר האבד ולכך מותר בחידושים, אבל בימי אבולו דאסור כל דבר שמחה, ודאי אסור גם לכתוב חידושים, דהוי דבר שמחה, וכ"כ בשערי תשובה או"ח סי' תקנ"ד סק"כ לענין תשעה באב, אולם נדע מ"ש עוד שם לחלק דת"ב ה"י רק יום א' אין חשש שישכח ע"כ אין לכתבו, אבל בחז"ת דה"י ימים טובא עיי"ש, ולפי"ז גם אב"ד ה"י מותר כמובן, ועיי' בשדי חמד אספ"ד מערי' "בין המצרים" סימן ב' אות י"ד. — ומצאתי בס' ארזות חיים (שם) אות ה' שהביא בשם ס' מאורי אור שכו' דכתיבת תורה פשיטא דאסור בת"ב, אכן בחידושים בענין ת"ב אף דלכתחלה אסור אם אירע שבא לו סמילא הרבה חידושים וידא פן ישכח שרי לכתוב דה"י דבר האבד ולאנסו עיי"ש, ואולי גם באב"ד יש לומר כן, ועדין צריך ביאור, (ועיי' וילקט יוסף חלק ט' סימן ד"ד לענין ת"ב שחל בשבת לענין לימוד שאחצה"ר, כעת נדפסו הדברים גם בשו"ת נגד יוסף סימן קי"ב אות א') — שוב ראיתי בס' התעוררת התשובה (הגספסא לשו"ת חת"ס חלק ו') שמדבר ג"כ מענין זה [עיי"ש דף ג"ד ע"ב], אח"כ מצאתי

בברכ"י י"ד (סי' שפ"ד אות נ') שכתב בספרו לאסור ופשוט בעיניו. — ומכל הדברים האלה יכול לברר לעצמו הדין. —

(ב) וע"ד הקושא דמאי איבעיא להו להש"ס (סנהדרין מ"ו) הספידא משום יקרא דחיי או משום יקרא דשכבי, הלא איתא במאבד עצמו לדעת דאין מספידין, ואי נימא שהיא משום יקרא דחיי אמאי אין מספידין עליו? — הנה כבר עמד בזה בס' סירת כסף (הובא בדברי איש דרוש א') והתירין פשוט דמאי אהני לן אי הוי יקרא דחיי כיון דהספד הוא על המת, והמת אין ראוי להספידו שהי' מאבד עצמו לדעת, ומש"ה אין מספידין עליו, דו"ק. — וגוסי הרה"ג וכו' מ"ה משה דייטש נ"י האבד"ק לעמעש יצ"ו כ' על קושי' זו בזה"ל: לדעתו לק"מ, כי איהו כבוד הוא ל'חיים אם יספידו ויזכרו ברבים שקרובם אבד עצמו לדעת, ואיהו שבחים נוכל לומר אחר אדם זה, ויפה שתיקתו מדיבורו, עכ"ל. — ומ"ש שם לתרין קושי' התוס' (מהא דנענשו ישראל שלא הספידו את שאול, ואי אמרת יקרא דחיי הרי מחלי ישראל על כבודם) דכל בעיית הש"ס הוא דוקא להספידו קודם קבורה, אבל לאחר קבורה לכ"ע הוי יקרא דשכבי, וע"כ נענשו ישראל שלא הספידו לשאול אחר קבורה! תי' זה הוא משמ"י דס' לב שלמה, אבל הוא ז"ל מפלפל בסוב כמבואר למעיין שם. — ובהא דהש"ך ביו"ד סי' שמ"ה סק"י כתב בשאול המלך שדרג א"ע שנתיידא שהפלטתים יעשו בו כרצונם ויהרגוהו דמשמע מכה פחד הריגה הרג א"ע, וסותר דברי עצמו שבס"י קנ"ז בשם הגהת סמ"ק משמע שפחדו ה' פן יכופו אותו להמיר ולא יוכל לעמוד בנסיון לכן הרג עצמו ולא בשביל חשש שיהרגוהו? כבר עמד בזה הנאון מהרש"ק בשו"ת האלף לך שלמה סוף סי' תקס"ה ע"ש, [ועיי' שו"ת חיים שאל סימן מ"ו]. — ובמעם דמעצ"ל אין לו חלק לעה"ב עיי' שו"ת אמרי אש חירד סי' ק"כ, וס' יוסף דעת יורד סי' שמ"ה, ושו"ת אבן יקרא מהר"ק חירד סי' נ"ה, ושו"ת דודאי השדה סי' ל"ט ד"ה ואנב, ובשו"ת ריב"ם שנייטוד יורד סימן ס"א. —

וה' הטוב יבניה קרנו וכבודו, ויהי כוית הודו, ויתברך בחילו ובמאודה, ויזמר לאלק' בעודו, כעתידת ירדו, המצפה לראות גדלו ותפארתו כל הימים. — יוסף הכהן שווארץ.

— סימן י"ד. —

ב"ה יום ו' עשירי תולדות תנייד לסיק ה' סדר יצו. —

פאר ועשרה, נזר תפארה, חכמת התורה, סביבו תאורה, היה יורדי הרבני המופלג בתו"ש החרוז וכו' מיה פנחס שווארץ נ"י בקי פומנאק תע"א.

את נדרי אשלם וכו' והנה הצעתי ההערה שלו (על הברייתא דבר קרא ולמה אין מערבין בה דבש מפני שהתורה אמרה וכו'), הלא כבר אמר בעצמו המעבד דאין אדם יכול לעמוד ספני ריחה) — ולפיכך נאמר הנאח"צ נ"י והשיב לי כי לעשות חילוק בין דבש המרים לדבש בנפילת יצו"ת ההם סופר ארח סי' קצ"ה, ומאסף שנה ששית סימן ל"ח אות ה' — אבל בעיקר הדבר כבר עמד הרב"ז בחלק ד' סימן ד', וכתב שהכונה דספרא דאעו אסור אלא בעיניו, אבל עיי' תערובות לא קמ"ל כי כל שאור וכו' לרבות הערובתו עיי"ש — ובס' דבר יום ביומו כתב דבר זה מעצמו, ולא ידע שבבר קדמו (הרב"ז) אולם אפשר לומר עפ"י דאמרי אל יאמר אדם א"א בנשר חזיר אלא אפשי בה והתורה אסרתה

[ועיי' ס' דברי שאול שבי' שזה ג"כ כוונת התנא באבות בסל רצונך מפני רצונה מה שהוא רצון הבורא שתפרוש מן ההזיה, אל תאמר ודאי מעצמי הייתי פורש. לפי שאין רצוני בה אלא בסל רצונך מפני רצונה והבן.] זה הכוונה אף שאין אדם יכול לעמוד מפני ריחה, אם ישאלו למה אין מערבין, צריך לומר מפני שהתורה אמרה ואל יאמר אי אפשי, והבן, — ובה יליף מה שאמרה יתא לר"ג (תלין ק"ט). מכדי כל דאסר לן רחמנא שרי לן כוונתי וכו' בעינן למיכל בשרא בהלבא, דלכאורה קשה דאמרין אל יאמר אדם א"א אלא אפשי והתורה אסרה. הא הנה בענין אשר נדע לנו טעם האיסור אבל בדבר אשר לא טעם טעם מעולם איך שייך לומר אפשי בה אולי ימאס בה ולכן אמרה כל מה דאסר לן רחמנא שרי לן כוונתי וידענו אי אפשי בה או לא, אבל בעינא למיכל בשרא בהלבא, ודוק, (ועדיו כ') בס' סידורי של שבת, עיין בפתח השער לס' שער יהודא אות י"ד, — שרר בס' אי שבי' דדבש כולל גם כל מיני מתוקה וכל מיני פירות, והו שאמר בבביתא ולמה אין מערבין בה דבש דהיינו שאר מיני מתוקה הוצא מפני ומתחלה הכוונה דבש ממש, (ועיי' במעשי למלך על הרמב"ם הל' כלי המקדש פ"ב ואות ה"א). —

(ב) ומה שהעיר בהא דכופלי' פסוק כל הנשמה, כבר י' באבודרהם מפני שהוא סוף פסוק, ומטעם זה כופלי' ג"כ פסוק ה' ימלך מפני שהוא סוף השירה (שלא יהי' לשטן פתחן פה לומר על ישראל הם ממחרים לסיים, לכך הזריז, וכו') בס' תכ"ב כי בשם שבילי לקט טעם אחר, מפני שדמעה"ה רמז במזמור זה לומר הלל בריה ואמר י"ב פעמים הללו כנגד י"ב חדשים (ועיי' בפריה דמקשה הלא בריה ליכא הלל) וכופלי' פסוק כל הנשמה עבור שנה מעוברת שיש בה י"ג חדשים עיי'ש, ואנכי מצאתי ביגדיל תורה (ס' שבי"ה) שבי' בטעם התקנה כי רב ושמואל פליגי (בירושלמי סוכה פ"ג הל' י"ד) אם הלליה תיבה אחת ונמחק, או שהוא נחלק ואינו נמחק יע"ש, מעתה לא נפשט אם לומר הללוי והוא תיבה אחת ונמחק, או שצריכי' לחלק ולומר הללוייה, והם שתי תיבות וכו' השם יה ואינו נמחק, ושלא להכביע בין רב לשמואל הנהיגו לכפול הקרא, בפעם א' אומר, "הללוייה" בתיבה אחת, ובפעם השני' אומר, "הללוייה" לשתי תיבות, וכן, — ואולי מטעם זה רבים כופלים ב"פ הללוייה בסוף כל מזמור, ואין בזה חשש כאומר שמע שמע, הואיל דחד אומר, כשמואל חדר כרב, והבן. — [אח"כ בא לדי שירת שמן הראש וראיתי בהאזי"ה (סימן ד') שבי' בזה"ל: בקר עיין תפלה חמה על מנהג העולם לומר בפ"א הללוי' הללוי' אחר שהאחד סוף פירקא והשני ריש פירקא ע"ש, וז"ל לתת טעם למנהג זה שהוא נשאר ממה שהביא המור או"ה ס' ג"א דבספרד נוהגי' לכפול סוף פסוק של כל מזמור, וכו' הבי' ועכשיו לא נהגו לכפול רק מזמור אחרון הם' אחרון שהוא כהנ"ה להודיע שהוא סוף המזמורים אבל בשאר יש חשש כמו באומר שמע שמע עיי'ש וע"כ נהגו הספרדים ג"כ ע"ע לכפול עכ"פ ב"פ הללוי', תחת שקדמוני ספרד נהגו לכפול כל ס' בסוף כל מזמור, וממילא שכפלו ג"כ הללוי' וזו בזה משום שמע ב"פ, ועתה אין מוסיפי' רק אומר, בסמוך ולוי' הללוייה דסוף פ' והשני דריש פירקא, ואין בזה חשש כאומר שמע שמע הואיל ואינו מוסיף יותר מן הכתוב, עכ"ד]. — ועין כי יומא קגרי, לקצר באמרים, ע"כ אסיים בברכה וחיים, והגני בזה ידידו החשיה וכל הגלויים אליו בלוגיה.

יוסף הכהן שווארץ.

— סימן ט"ו —

כ"ה ר"ח שבט שנת תרס"ב לפ"ק.

(א) ראיתי בקונט' "תורה מציון" (שנה ה' חוברת ד', סימן כ"ה. אות ה') שהביא להקשות בהא דילף בחולין ד"א דאולי' בת"ר ממנה דרשות ואמאי לא ילף מדמחורי' יבמה לשוק כשיש לה בנים ולא נחוש דלמא זנתה והבנים הם מאחר ואיכא לאו דלא תהי' אשת המת החוצה לאיש זר? והניח בצ"ע, והנה מו"ה הגאון נ"י תירץ כך, דהא פשיטא אפי' לא הוי אולי' בת"ר מ"מ אחיז אינו רשאי לישא אותה כיון שיש לה בנים אפי' אי לא הוי רק ספקא א"כ לאחיו עכ"פ אינה זקוקה וכל שאינו זקוקה לאחיו התירה אותה התורה לשוק, ועוד כיון דעיקר מצות יבום הוא להקים שם לאחיו וכל שמוחק לנו שהם בניו אפי' אי לא אולי' בת"ר מ"מ לא נמחה שמו מ'שראל, דאי לא תימא הכא האידך משכחת מצות יבום אי לא אולי' בת"ר נחוש דלמא כבר הוליד עם איזה פנוי או בנות ויש לו בנים וא"כ אשתו אסורה ליבום (ועיי' בשו"ת בית שלמה פ'ח"ט סימן ק"י שהעיר בזה), וע"כ דאפי' אי לא הוי אולי' בת"ר מ"מ כיון שהקפידה התורה שלא ימחה שמו מ'שראל להקים לו שם, א"כ כל שלא נדע בנים ממנו אשתו זקוקה (ואינו דומה למי שיש לו בנים במדינת הים, דהתם נדע לו עכ"פ באיזה מקום רק שאנחנו לא יודעיי') משא"כ בשלא נדע כלל היי אין לו שם, וא"כ הכינ' כשיש לו בנים עכ"פ לא נמחה שמו ושפיר מותרת לשוק, ודוק. — [ועיי' שו"ת שאילת יעקב סימן ט"ז אות ב']

(ב) ולדעתי נראה, דהנה מקשי' האיד' ילפי' רוב ממנה או"א משום דלמא לאו אביו הוא ודרי הוא ממנה, הלא ממזר שאינו ידוע אינו מוליד, א"כ משכח"ל מכה או"א דנהרג כגון שהוליד בן, וא"כ ודאי אינו ממזר? ותי' ד"א דאם חיישי' דלמא לאו אביו הוא א"כ יש לחוש נמי ע"ד התולדות של הבן מגיל שהוא הוליד אותם דלמא נמי לאו אביהם הוא, ולעולם הוא ממזר ושפיר ילפי' רוב ממנה או"א, אמנם הא הניח בזכר יש לחוש שאינו אביו והוא ממזר אלא דאולי' בת"ר, אבל בבית שפיר משכח"ל דהייב' אותה ולא מטעם רוב אלא כגון שילדה ומכאן שאינה ממזרת, [ועיי' לקמן סימן קל"ד באריכות], ולפי"ז הכינ' י"ד דהאי יבמה שיש לה בנים דמותרת לשוק מיירי באופן שיש לה בת, והאי בת ילדה נ"כ, וא"כ מוכח שפיר דלא הוי ממזרת, ודוק. — (ועד"ז שמעתי נ"כ לתרץ הקושי' למה לא נלמד רוב מיבום שצריך להקים שם לאחיו, ואם הוא מריפה אינה יולדת ופוגע בעררה [עיי' שו"ת מין כנף סימן ס"ח], אלא די"ל דקרא איירי בהי' להם בנים ומתו, א"כ חיוב היבום איכא, וכבר יש להם חוקה מבוררת שבת לידה היא, ודוק. — שוב בא חכם לנבולינו, והצעתי לפניו קושי' הנ"ל, ואמר דלדעתי לק"מ שהרי אנן פסקי' דאם זנתה תחת בעלה אינה צריכה לא יבום ולא חליצה, א"כ פמנ"ס מותרת לינשא לאחר, דאם נימא דאיתן בנים לא מבעלה הם א"כ זנתה תחתיו ואז פסורה מיבום, וזה נכון. —

(ג) והנה הנהג' לי בשם רב גדול א' שהוא הקשה עד"ז נילוף רובא מיבום דלמא לאו אביו ואינו אחיו רק מהאם ואינה זקוקה ליבום ופוגע באיסור אשת אב מאם שהוא עליו. בכרת? — [ולומר דקרא מיירי באדום תאמינ' זה

דחק, דאזי למה איצערך קרא דאזיז שלא הי' בעולם אסור ליבוט, תיפיל דאזיזא חשש דלאו אנהו] — ותי' דהו נכלל בקרשי' הגמ' במכה אביו ואמו וההיד כל דמי לי', דיל דלמא לאו אביו, עכ"ל, (ועיי' בתורה מציון שנה ששית, תורת א', סימן כ"ג אות א'), ואנכי מצאתי ראיתי שכבר עמד בזה הנאמן מיה יעקב עטלינער וציל בשו"ת בנין ציון החדשות (סימן קס"ה) וכתב שם בזה"ל: אבל באמת כל זה אינן קשיית כלל דודאי הו' מצי למילף עוד משאר מצות דסמכין אהובא דאביו הווא, אבל נקם מכה אביו שהוא מצוה ראשונה בענין זה בתורה שכתובה בתחלה בפי משפטים והיה לאחריו, עכ"ל, — [ועיי' לקמן סימן ל"ט עוד מלמד בענין זה]. — ועיי' שו"ת פני מבין האומ"ם סימן ס"ו. —

(ז) עוד שמעתי להקשות, למה לא ילפי' דאולי' בת"ד מסימה דאם קנה לה נסתרה דצוהה התורה להשקותה ואם אין המים בודקי' אותה ראי' שנתורה היא [ומתירין אותה לבעלה, דהי' כמבואר בש"ס סוטה דכ"ח תפסק הלכתא ברמב"ם ס"ב מהל' סוטה הל' ח' כל איש שבא ביאה אסורה בימיו אין המים בודקי' את אשתו, איך דלמא בא הוא ביאה אסורה מימיו ומשרה לא בדקו אותה המים ואמאי מתירים אותה לבעלה אחר השתי', ואין לומר דאו הוא ידע שאינו מנוקה מעין לא הי' משקה אותה בכדי, דא הוא כעת אין תלוי עוד בדעתו ואם אינו רוצה שתשתה אסורי' אותה עליה, כמבואר כל זה בש"ס וברמב"ם, איך בשעת קני' באמת רצה שלא חסתר עם סלתו, ואח"כ אם באו עדים שנסתרה, הביד אסורי' אותה עליה, והוא באמת רוצה לחדר עמה, ומשום' הוא משקה אותה ידע שלא יבדקו אותה המים, אבל האך צוהה התורה להתירה בשתי' זו דלמא באמת הוא אינו מנוקה מעין כ"ל, אלא ע"כ דאולי' בת"ד רוב ישראל כשרים הם ומכנה דאולי' בת"ה, ועיי' במשלים שם וברמב"ם פי' הכי' דיל': כאו עדי מוטאה וכו' ועוד שמא בעלה אינו מנוקה מעין לסיכך לא בדקו המים אותה וכו' יעריש, ואף אם נימא דלא משום רוב הוא רק משום חזקת כשרות, מי' לסימ'ש האני' בניסין י"ז בסוגי' דביא דחזקת כשרות הוא ממעם רוב, איך אם לא נחול בת"ד לא נעמידנו גם אחזקת כשרות דאולי' בת"ד? — וראיתי בהמאסף שנה שבעית סימן ל"ב (אות ד') שהביא הקוש' כמות שהוא, ואח"כ (באות ד') כתב שם: עיי' בשו"ת ארץ צבי שרצה לחדש דחזק"כ דהוא ממעם רוב להפגי' עדימא משאר רוב, והכריח זאת דאליה למה לא ילפי' רוב מעדות דלמא סמלי', וכן האך מצינו' סמן בעדים דלמא סמלי', ואי דהולכי' אחרי' הא במסן אין הולכי' אחרי', אלא משום דמוקמי' אחזק"כ סמילא דיעי' רוב יעריש, ומסילא עפ"י הי' נסתר הקישי' כמבן, אולם אין דבריו מוכרחי' דיל דבשני עדים לאמר דהא הוא מהמיעוט סמלי' דהא הוא מהמיעוט ואת הנה מיעוטא דמיעוטא כמיש' הפגי' בהקדמ' לסי' נשים בשם חתנו הנאמן מ"ה בעריש בדי' אי ר"ס חתימה בעי כתיבה לא בעי וכו' דכנהג' הוי מיעוטא דמיעוטא ועיי' בשו"ת בית יעקב סי' ט' [דובא ג"כ בשו"ת בית יצחק חידד סי' ח' אות ט'] שאומר ג"כ דכנהג' הוי מיעוטא דמיעוטא איך שוב יל דחזקת כשרות רבא מרוב לא עדיף מרוב שכן הדעת נטה, ומעדים לא נכלל למילף דאולי' בת"ד משום דשם הוי מיעוטא דמיעוטא ואף אי לא אולי' בת"ד לא חיישי' לזה וכן במסן לא חיישי' דמיעוטא דמיעוטא, (ועיי' בשו"ת בית אפרים חידד סי' א') איך נסתר הדבר והדק"ל. — אבל לענד אפסיל במשימות

הרי משכחל שקינא לשחי נשים ואחת בדיקו המים ואיכ עכיה ציל דהבעל
מנוקה מעון, ומסילא לא מוכת דאולוי בתיה, ואין כאן חזקת כשרות כלל, (ועיי'
לקמן סימן קכ"ד אות ב'), ודיק. —

— סימן מ"ז. —

בחדש אדר, ירכה הד' וחדה, כבוד אחי ידידי הרב הסאני הדיב הסאני
בנשיג וכו' מרה ידודא סופר נ"י האב"ק יעמרונג והגלי צ"י.

עתה באתי ע"ד מה ששאל על הנמקי בבית (רף ע"ס ע"ב) שכי
ארוך אדם שיטל חורי בירושלים, הלא בנמי יש תנן בכל מקומי ולא חזקא
בירושלים? — הגה בהגהות. מעולת שכירי אשר בריף דפס חילנא עמד בזה
ומחזק באמת תיבת ירושלים ע"ש, אבל אפשר דהנה כמתי' שם בבית באמת
נאמר אין מגדלי חורי בכל מקום, אבל בנמי שם אי' רק ארוך האיש שיטל
חורי ותו לא, ואיכ יל דהאיסר שאין לגדל חורי הוא באמת. בכל מקום אבל
ארוך האיש שמגדל חורי לא נאמר בכל מקום רק בירושלים ארוך משום מעשה
שהי' שם, ומאחר שהנמקי הביא שם כל המעשה ולכן כתב שפיר ארוך המגדל
חורי בירושלים, [ועיי' ברמב"ם מ"ה מהל' נזקי ממון הל' מי שמחלק הענין ב"כ
לתרי בבי, ארוך, ואסור, ואצל, אסור, כתב, בכל מקום, ולא כן בארוך], ודיק. —
אג"ל, ודרכו של הנמקי בכמה מקומות שמביא להלכה מה שקיבלו באיזה מדינה
ובאיזה מקום ולא קיבלו עוד עליהם כך בשאר מדינות ומקומות אחרות כגון בשם
ב"ב (רף קמ"ז) אסור מי שיש לו תולה ילך לחכם שיקבל עליו רחמים, וכמב
הנמקי שם: מנה, בצרפתי שכל מי שיש לו תולה וכו' ומעתה ניכ' קשה עליו
וכי רק בצרפת המנהג כך? אלא צ"ל שלא נתקבל עוד המנהג לילך לחכם
ולבקש ממנו שיחמל על החולה אלא בצרפת, וכן הוא במגדל מרחם. לא הי'
האיסור בכל מקום, וז"ל, [ועיי' וילקמן יוסף חלק שבעי סימן כ"א]. —

ואשר העיר ומסלסל בענין יש תחומין למעלה מעשרה [ועיי' מ"ש בזה
לקמן סימן קנ"ב], ומענין לענין הזכיר חקירת הגזלת בניסין מצוה כדי אעליית
נשמתן של צדיקים בשבת לרקיע כגון מרע"ה ודוד העיר שנפטר בשבת, וכן
הרבה צדיקי, [ואין לומר במחש' חסדי, כי זה חזקא על הגוף, אבל הגשמה אע"פ
דאינה בקום: ועשה ישנה בשב' וא"ל תעשה], ותי' שם כי התורה היא: מן
העלמים והתחתונים דכתוב לנו לחמו בלחמי, והוא לחם אבריים, שמלאכי השבת
נזכרם ממינימות התורה, ולכן נהנה בהתנתנים כדי לערב העלונים והתחתונים החן
מעצמית בפת ערובי תחומין וערובי הצרות דא' שרי לשלסולי מתצר לחצר דבמקום
מזגה ארם דר' וקובע דרמה, ואם לגוף צריך פת נשמי' הנה לנפש דר' בפת רחמי
היא התורה: שהוא מן שלה וכל חד בידיו ע"ש, — אנכי ראיתי במאסף (שנת
שלאש: עשרה סימן ח"ט) שהביא חקירת: הג"כ ד"ל הוא חקר מאת על נשמות
הנפשות ג"כ, כי ידוע שכל לילה תעלה הגשמה למעלה בעת השנתה: הן יבוס הן
מלילה וכמפורש בספר: מה עין חיים מעשה על רבנו האצ"ל, שהי' יושן ביום
שבת ומה שמתחנן רובבת ושאלו אותו כשהקיץ על מה זה, והשיב כל עת שישן
תעלה נשמתו למעלה ויש מלאכים סתנים ששואלים אותה באיזה ישיבה תצא

לילך אם בשיבה של מרעה, או של ר' מאיר, או של רשב"י וכו', ומוליכין אותה ע"ש, והנה בשוב הג"ל שיכולה הנשמה לעלות ולילך מרשות לרשות דהיינו מדרה התחתנה לדירה העליונה ע"י עירוב של תורה שהיא לחם הנפש ומזונה. נתישב דבר זה גם על נשימת של צדיקים שהם עולם חיים בעוה"ז ועל"ם בעת השינה לדירה של מעלה, עכ"ל. — אולם אני לעצמי לא אדע ולא אבין תמידת הג"ב ז"ל (האך נפטר הצדיק בשבת) כלל וכלל לא, כי על מי סובב הולך הקושי, אם על הנפטר, וכי הם עושים זאת בעצמם, ויבדל לעכ"ל ולעשות דבר נגד זה? ואם על הקב"ה, וכי קושי לא לקינה ה"י נודע השאלה של מורנוסחוס הישע אם קב"ה שומר שבת אך מוריד נשמים מרשות לרשות והשיבו לו לה' הארץ ומלאה דכ"ע דל"ה, וממילא גם כאן לקי"מ אם הקב"ה מאסף אליו הנשמה מלמטה לשעלה, והבן. — [ונדע קושי הראשונים על הא דחזון בעת קבלת התורה לאתדיוק י"ב מיל דהא בשבת ניתנה תורה, ומי שרצא חזן לתתם אין לו אלא די אמות, ותי' בתשו' מהר"ם בר בחך (הובא בס' עין תכלת אות ד) דה"י מתקן בעננים, אולם בס' תורת משה להנאון בעל חת"ס זצ"ל כי דבאמת משה רמלאכים החזיק, וכן ת"י ההפלאה ד"ע, ולכאורה הא"ך ה"י המלאכים רשאים לעשות כן? אבל לא ניתנה תורה למלאכי השרת, ע"י אריכות דברים ברלקט יוסף חלק י"א סימן קל"א וע"י גם בחלק י"ט סימן נ"ו].

ג) וע"ד האסתפקת של מר אח"י הגזיל (המובא בעט סופר, חלק ג', כלל ס', פרט ד') בהא דמצ"נ (בסנהדרין ס"ה) דרבא ברא נברא, וכן ר' חנינא ור' אושעיה בראו ענלא תליתאי ע"י צירוף שמות, אם זה אסור בשבת משום חכמה ואינה מלאכה כמו תק"ש? — הנה עינו לנוכח יבשו ברלקט יוסף חלק ג' (סימן כ') כי כבר רצה רב ישיש א' לשווש הדבר סמיש השלח"ק (הובא בשו"ת חת"ס חלק ו' סימן כ"ט) ליישב קושי הרא"ש איך כתב משה רבינו ע"ה ביום שמת י"ג ספרי תורה והלא מת בשבת, אלא בשביל שהי' ע"י שם ולי"ח מלאכה, וכמו כן בזה, [יש שרצו לשווש מברכות מ"ז ד"א שיחרר עבדו להשלים לעשרה וכי מדוע לא ברא נברא ע"י ספר יצירה, אם נימא דיכולי' לצרפו למנין ולי"ח כקטן שגולד עכשו (וע"י שרת יד יצחק חלק א' סימן ל"ה וכמ"ש בס' דקן יוסף מערכת יצירה סימן ב'), אלא בשביל ששבת היתה (כמ"ש הרא"ש) ואסור, ואך לדעתי קשה דא"כ שהי' בשבת הא"ך שחררו דהא נ"כ אסור בשבת, וע"י שו"ת כתב סופר האריך סימן ל"ה, ואנכי מצאתי בדע אברהם למדר איכה דהא א"ר חלבו שהביא מיד יוסף [ורא] שמקשה בספוק ואת כן הבקר אשר עשה אברהם שברא ע"י ספר יצירה והלא זה ה"י בססת, והא"ך ה"י רשאי אברהם להבראות, ומשני הו"א הוא דבר שאני מתקיים שרי ע"ש]. אבל היום הזה ראיתי כי כבר חקר בזה בס' נוע ישי והעלה להלכה לאסור ע"י, והנאון מ"י אברהם סלאני זצ"ל חקר א"ך יחדש האדם דברי תורה בשבת הלא אסור בוודק כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה, והיינו דעביד תורד מאינן חדשי' דאורי' רקיעין ועל דא אסור לנפוע שמים וליסוד ארץ ולאמה לציון עמי אתה אל תקרא עמי אלא עמי בשותפי מה אנא במילולא דילי שמים נעשו אף הכי אנא, ועל זה חקר א"ך מותר, זה בשבת כיון דע"י חד"ת בורא שמים חדשים והרי עובר בזה על ל"ח כל מלאכה דכפי ספק הנזע ישי לענין ס' יצירה גם זה אסור, — ובמאסף הג"ל תמה למה נתקשה על חד"ת שנברא

מהם שמים שלא נזכר זה בתלמוד, ה"ל להתקשות על כל מצוה ומצוה שיעשה האדם אשר מסורש יצא בנמי עשה האדם מצוה אחת בורא לו מלאך א' ? אמנם באמת אין ענין זה דומה לדין שהעלה הרב נזע ישי בספר יצירה, דהתם בסי' יצירה בורא אדם או בהמה בארץ שהם בריה נשמות ומעשית כשאר בריה אשר בארץ ולהכי ספק שיש בזה איסור מלאכה, אבל המלאך או הרקיע שנבראים ע"י המצוה או חד"ת הגה בריאה זו היא בשמים ואינה בארץ והנברא הוא החניי ואינו טפני ונשמי, ודבר הנעשה ברוחנית בשמים לא שייך בו דין מלאכה האסור בארץ. — ובעיקר הדין של הנזע ישי שהעלה לאסור בריאות אדם ובהמה בסי' יצירה משום מלאכה, קשה טובא דאך יתכן לומר כן והלא אתמר בנמי' דשבת ע"ד בטוה צמר שע"ג בהמה בשבת אר"י דהייב ורב כהנא אמר דאין דרך מדי' בכך ופסורה, ומקשי' ממלאכת המשכן שהיו טוין הנשים ע"ג העצים, ומשני חכמה יצירה שאני, וכי' התוס' הדעושים אותם בטלה דעתם אצל כל אדם, ורש"י חל סי' הואיל אין דרך הדין בכך הוי כלאהר יד ע"ש, וא"כ הכא נמי בספר יצירה כיון דלאו כל אדם יכול לעשות כזאת או העושה פטור דבטלה דעתו אצל כל אדם, וד"ק. — [ובהא דהכתיבה של משה ה"י ממש, בדרמ"ע ולא "בדיו" והוי כתב שאינו מתקיים ופטור בשבת ומיושב קושי' הרא"ש, עיי' בשו"ת יד יצחק הלך א' סימן קל"ז שהביא כן בשם הגאון ממשעמטשעווין וז"ל (ונדפס הדבר גם ברלקס יוסף חלק ט"ז סימן ר"ז) ומפלפל עליו בחי"ב כדרכו בקודש, ואכמ"ל]. —

— סימן י"ז —

יצנו ה' אתו הברכה, כבוד אהובי ידירי ה'י כהלכה, המופלג בתו"ש חתן תמים למעלות התורה וכו' מיה דוב בער גאלד י"י בקיק לאדאמער יצ"ה (תלמיד יקר וחשוב לאאמיר הגאון הסקן הגדול ז"ל). —

שמחתי ביקרתו ובהודעתו כי הגיע זמן אפרונו, וכי החיתרין נעשה יפה וכו' וכו'. — ואשר העיר בריש פ"ב דקידוש' דמקשה הגמ' השתא בשלוחו מקדש בו מיבעי' דלא הו"ל למיפדך אלא בו פשיטא, ומה תליא זה עם מה שאמר ובשלוחו? הגה כבר עמד בזה בסי' לחם אבירים, וחקוק בזכרוננו בשם האחרונים וז"ל לתרין, דבריש מסי' קידוש' על הא דמתרין הגמ' שם דלכן לא תני האיש קונה דה"א אפי' בעכ"ה הקשה בתוס' והא תני כאן האיש מקדש אף דמשמע בעכ"ה ע"ש, ומתרגמי' העולם, דהנה הפנ"י הק' האך יכולי' לקדש אשה ע"י שליח הא הוי כחלבע"ה ולא קני, וכי' דשייך הכא מיט דאי בעי זכי לנפשי' זכי נמי לחברי' [ובהו מתורין קושי' התוס' בב"מ ירד ד"ה דאמר לישראל ע"ש, דמוכרחי' לומר דדוקא שאמר לישראל ולא לכהן, דאסור בגרושה, וד"ק], אולם הגובי' במהד"ק סימן ס"ד כתב דהקושי' מעיקרא לק"מ, דאך הוי הכא תב לאחרים כיון שאינו יכול לקדש אותה בלא דעתה, והיא מתרצית רק לזה, וא"כ ליה תב לאחרים, (ועיי' לעיל סימן ז' אות ב'), וא"כ מתורין קושי' התוס' מהאיש מקדש, דל"ה יכול למעות לומר דמקדש בעכ"ה דהרי תני ובשלוחו, וזה לא יוכל להיות רק מדעתה, דאליכ' הוי כחלבע"ה, והדדק"ל, וד"ק, (ועיי' שרת שאילת שלום מהד"ת סימן ס"ט וקכ"ה), והשתא מתורין שפיר למה לא פריך בו פשיטא דאימא דתני האיש מקדש בו לאשמעי' אפי' בעכ"ה, אבל השתא דתני האיש מקדש בו ובשלוחו ניכ' איכ' עכ"ה מוכרח דבעכ"ה לא מצי לקדש כהג"ל

דאיכ הרקל הא הי תופס לבעיה, ולכן סייד הכא השתא בשלחו מקדש ומוכה דבעיה לא, איכ בו מיבעי, ותי דמציה בו יותר מבשלוחו, ודוק. — ואנכי הלכתי נ"כ בדרך זה אך בהקדמה אחת קצת, דהנה הקדוש מרדוש (מובא בהגיה מידכ) מסק דהעושה שליח לקדש אשה ומסר לו טבעת אמרי אתגס בדרך אינו יכול לעשות שליח אתר משום דמילי ניהו ומילי לא מססרן לשליח, ואע"ג דנבי נט קיימ"ל שליח עושה שליח וליה מילי משום מסירת הגט, והכינ הא איכא מסירת הטבעת, אבל לא דמי דנבי נט אשה מתגרשת בעניה ומיד כשיגיע הגט ליד השליח הרי היא כאלו מגרשת הילכך ליה מילי שהרי השליח יכול לגרשה בעניה דיד השליח כיד הבעל אבל שליח של קידושין אם לא תאבה האשה אינה מתגרשת הילכך הוי ליה מילי עיי"ש, אילם הביה הקשה עליו מהא דאמר שליחות מניל וכי תימא דיליף מגירושין, מה לגירושין שכן ישנן בעניה ומתוך ויצאה והיתה, מקיש הוי' ליציאה מה יציאה משוי שליח אף הכני משוי שליח, איכ לכל מילי מקשי, והנה בגירושין אמרי דשליח עושה שליח, ולפי"ז אף הכא נמי כן? — אבל האור חדש כתב דהמרדוש דייק כן מלישנא דמתני' דכתיב האיש מקדש בו, ובשלוחו, וקשה אמאי לא קתני סתם ובשליח, אלא דעכ"ה לימר להורות הדיוק, ובשלוחו, דדוקא בשליח שלו הוא דמקדש, אבל לא עיי שליח של השליח, דנבי קידושין אין שליח עושה שליח, כהמרדוש, משום דהוי מילי, עיי"ש, ולפי"ז ליק קוש"י התוס' שהקשו דתני האיש מקדש איכא למיטעי דמקדש הוא בעניה, דהא אינו דאיכ קשה למה תני, ובשלוחו דיתני ובשליח, ואין לומר משום דאין השליח יכול לעשות שליח אחר, דא אינימא דגם קידושין הם בעניה איכ שפיר יכול לעשות שליח אחר כמו בגט דנ"כ נגמר הדבר כיון שהוא בעניה, אלא עכ"ה מוכח התם דאינו יכול לקדש בעניה ולכא למיטעי, ומתוך קוש"י התוס' שפיר, והשתא מתורץ נמי למה לא סייד הגמ' בו שישא (נ"כ כהנ"ל) דאימא דתני האיש מקדש לאששעי' אפי' בעניה, אבל השתא דתני האיש מקדש בו, ובשלוחו, ע"כ לאששעי' כהגידוש דדוקא הוא יכול לעשות שליח אבל אין שליח עושה שליח משום דמילי ניהו ומילי לא מססרן לשליח, דאין יכול לקדש בעניה, ולכן סריך השתא בשלחו מקדש ומוכה דבעיה לא, בו מיבעי' דיכול לקדש בעניה? ותי דמציה בו יותר מבשלוחו, ודוק. —

ועתה הגני שולח לו למנה פלפול א' אשר אמרתי בבית מדרשינו: במס' קידושין (דף ע"ח) אמר אביי קידש לוקה בעל לוקה, וכי רבא אמר בעל לוקה לא בעל אינו לוקה, ובמחזור גירושין שניהם מדיים שאם קידש ולא בעל, או בעל ולא קידש, שאינו לוקה, שצריך להיות שניהם, עיי"ה, [וכן מסק ברמב"ם בפרק י"א מהל' גירושין הל' י"ב, ועיי' בכס"ט שם], ומקשי ממה דא' במס' גיטין ל"ג בסלע מבושל, רשבנ"א אינו יכול לבטלו וכו', כל המקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקענהו רבנן לקידושין מיני', והק' בתוס' לפי"ז האין מחייבין אשת איש שזינתה והא הוי התירס דשמא ישלח לה גט ויבטלנה, ותי' הרמב"ן דלא מקרי התירס כיון שאין זה כודה עיי"ש, ולפי"ז קשה אמאי לוקה בקדש ובעל הא הוי התירס שמא ישלח לה גט ויבטלנה שלא בגני השליח, והוי' אפקדק"מ וליה קידושין' למסיע' והוי' בעל ולא קדש ואינו לוקה, והפא לא שייך חי' הרמב"ן, דהכא שפיר בידו לשלח לה גט, ובפרס' לפימ"ש המהרש"א דנבי נזיר ודאי

ישאל על נדרתו כדי שלא ילקה, והי' התר"ס ואמאי לוקה? — והוא קדוש נמלא! — אולם יש ליישב, ואקדים נ' דברים, א) דקיימ"ל הדינא דאשדדע במיל השליחות הנמיר, כמיש' התוס' בב"ט יוד ד"ה כהן, ב) קיימ"ל בכתובות ע"ד דכל מילתא דלא מצי למיעבר ע"י שליח אינו יכול להתנות בו תנאי, והנה ידוע דמעם דאפקעינהו הוא משום שקדש ע"מ שירצו חכמים והי' תנאי נכמבואר בשו"ת מהר"ם מינץ סימן כ"ד, ותוקף התלמוד מאמר נ' באריכות, ולפי"ז לקים דהתם טיורי שבהן קדש א' מחייבי לאין אי"כ א"א לו לקדש אשה זו ע"י שליח, משום שאין שליח לד"ע, ובטל מעשה השליחות, והיכא דלא יכול לעשות שליח א"א להתנות תנאי, וא"כ ל"ה הקידוש' על תנאי שירצו חכמי' וממילא לא שייך התם לומר כלל אפקעינהו דהקידוש' ל"ה על תנאי, ול"ה התר"ס ושס"ד לוקין, ודרך. — ועד"ז יש ליישב נ"כ הקדוש' ששעצתי בשם הנאון מפלאצק וליה, והיא לו נרפסת במ"ב קידושין על אהע"ז ס' ל"ה ס"ק כ"ט, ומובא גם בבית לוי עמ"ס נ"טין, על הא דא"י בגמ' (דף ס"ד) האומר לשליחו צא וקדש לי אשה ומת השליח בדרך אסור בכל הנשים שבועלם, וקשה לתוס' נ"טין הנ"ל דיטול אדם לעשות אשתו פגור' למפרע שישלח לה נט ע"י שליחו ויבטל ואז אמר"י אפקעינהו, וא"כ אך אמר"י שאסור בכל הנשים שבועלם הא יכול לעשות עד"ז שישלח נט לכל הקרובות ויבטלנה שלא בפני השליח, ואמר"י אפקעינהו רבנן לקידוש', אי"כ מותרת אחותה [ואף דמבואר בשטמ"ק ריש כתובות דנט הניטר ע"י אפקעינהו מ"מ אסור בקרובות' מדרבנן, מ"מ קשה כאן דהי' ספק, וא"כ הי' ספק דרבנן ויהי' מותר? ועיי' בתמארת ישראל נ"טין ס"ק ד' משנה ב' אות ט']. ועיי' שו"ת ד' יצחק ח"א ס' קצ"ג ושו"ת משיב דברים חא"ח ס' קמ"א, ושו"ת פ"י השדה חלק א' סימן ל"ד — ואמ"ל דהנה לעיל בתחלת דברינו הבאתי דברי' הקדוש מדרש' דמ"ל דאף דקיימ"ל דשליח עושה שליח זה דוקא בנט שהוא בער"ה נגמר הדבר מיד ול"ה מילא, אבל בקידוש' הי' מילא ולא מיספיק לשלוח, (עיי' שו"ת טובי' מהדרת אהע"ז ס' קי"ב, וקצות החושן סימן קס"ב, ומחנה חיים אהע"ז חלק נ' סימן ל"ה, וכתב סופר חר"ם סימן מ' וברכת יעקב אהע"ז סימן ו'), והנה הגאון העצום הרי"ם זצ"ל העלה לפי"ז דכשםקדש ע"י שליח אין השליח יכול לקדש על תנאי (ר"ל דאין השליח יכול להתנות תנאי בקידוש'), עפ"י דקיימ"ל הדינא דלא מצי למיעבר ע"י שליח לא מצי להתנות תנאי, וא"כ כיון שהשליח אי" לעשות שליח בקידושין ממילא אי" להתנות תנאי כמובן, ואין לומר כיון דלענין הקידושין הוא שליחו של אדם כמותו והוא עצמו יכול לעשות שליח ולהתנות תנאי דיא מה בכך, כיון דאמר"י דא"י להמיל תנאי רק היכא שיש ביד המתנה כח זה לעשות שליח והכא אין לו כח זה, דלענין זה אינו כמותו, וממילא אינו כמותו לענין להתנות תנאי נ"כ, והבן, וא"כ לפי"ז לעיל דמבואר בראשונים (שטמ"ק וריטכ"א כתובות) דעיקר המעם דכל דמקדש וכו' הי' כתנאי ע"מ שירצה אבא דאם לא רצה האב אינו מקדשת, ובכל הקידושין צ"ל כדעת משה וישראל והר"ז תולה הדבר בדעת רחל'י לבטלם, ובכה"ג דלי"מ תנאי ל"ש לומר כזה כ"ל דמקדש, אי"כ כאן באומר לשליחו לא מהני (דהשליח אינו יכול לעשות שליח) אי"כ ל"ש לומר כל דמקדש, אדעתא דרבנן מקדש וממילא ל"ש ב"י אפקעינהו, וד"ק ח"טב, — (ועיי' שו"ת ד' יצחק חלק ב' סימן קי"צ) —.

הגני מסים מעין הסתתה יעזר לו השם שהיוות יעלה יפה ושיוכל
לישב עה"ת ועבודה כאוונם הטוב ונפש ידידו הדושיט בלתי,
יוסף הכהן שווארמץ.

אחרי החיתום מצאתי "בדברי זכרון" לאאמיר הנאן נ"י (אות מדל)
שרשם שם בזה"ל: עיר קיש"י הל"א דהול"ל להגמ' בו ששימא. עיין בפני יצחק
בקדוש' ברס"א שם. וגם בישמח משה ס' עקב בהפסדה שם, ולדרכו י"ל עוד
דמבאר במס' קידושין (דף ד' ע"א) דבחצי"ד מקדשת לי אינה מקדשת ולא
משטה בכולה לסי שתלה בדעתה ודעונה וא"כ אם ה" מהני גם בעכ"ה ה"י
בחצי"ד נ"כ מקדשה, אולם אם אפי' כשה" מהני בעכ"ה בקידושין אבל בשליח ליה
מהני אם לא מתקדשת בחצי"ד בשליח, וא"כ י"ל דליה קשה בו ששימא ד"ל
דהא נפא שמע"י האיש מקדש בו אפי' בחצי"ד משום דהאיש מקדש יש לפרש
אפי' בע"כ, א"כ ממילא ה"י רבותא דמשטה הקידוש' בטולה, אבל כיון דקתני
גם ובשלוהו, ובשליח לא מהני בעכ"ה ממילא אינה מתקדשת בחצי"ד ומייר' מתני'
לא בחצי"ד רק בשלימה ואז ה"י בו מיבעי', וזה ענין א' במיש הישמח משה שם
דלדבריו שם י"ל הכי דכיון דתני ובשלוהו ע"כ אינו ר"ל בע"כ דלא מהני וע"כ
קאי במתני' במדעתא וא"כ במדעתה בו מיבעי', וה"ק. — עוד ע"י בירי והגני
כותב לו עוד גרר' א' אשר יוכל להשתמש בו לעת מצוא! ברש קידוש' מיש
הכא דתנא האשה נקנית ומיש התם דתנא האיש מקדש, וילד"ק כיון דעיקר
הקוש' מתיבת "נקנית" למה הביא עוד מלת "האשה". והאיש? ואפס"ל דבאוריה
הקשה דלמא אשמעי' מתני' במלת נקנית דאף בחופה קודם קידוש' קונה,
דהמשלים מסתמך בזה, אולם י"ל דהנה יש פוסקים סוברי' דחופה רק דרבנן,
ומה"ת ל"צ כלל, והתוס' כתבו דל"כ נקם האשה דאקרא קאי, ומעתה מיתב
דאין לתרץ דנקיט נקנית להורות שחופה קודם קידוש' קונה, שה"י קתני "האשה"
וקאי אקרא ומה"ת א"צ כלל לשניהם, ושסור ק' למה נקם כאן נקנית והתם
מקדש, וכיון דעיקר הקוש' ממלת האשה א"ש דנקם האשה, וד"ק, (שמעתי
מידדי הרד"ג וכו' מ' יחאל הערשקאוויטש נ"י ממישקאלסין). —

— סימן י"ח. —

— ביה ט"ו תמוז שנת תרע"ג לפ"ק ווינץ יצ"ו. —

אור' ורע"י לצדיק ולישרי' לבי שמחה, כבוד אה"י דינ"ס הרבני הנגיד המפורסם
לתהלה המופלג בתוי וזה ויזכר את הרכים וכו' מיה עקיבא פאישקעס נ"י אבן
יקרה בעיר משארנא תע"א.

נועם מכתבו נשלח לי הנה, כי אנכי יושב סה עיר מלוכה זה יותר
מששנה ימים, לדרש' ברומאים עם מרח נאון ישראל נ"י ומאליו יובן וכו' וכו',
אך לעשות רצוני הסאתי, והגני דשם לו בזה בכתב יושר ודברי אמת ה"י מעלות
אשר קראתי באוני. השומע' בעת אסיפת המחזקה (והוא השקפה קצרה על דבר
אשר פעלו כל החברות בכלל, מיום הוסדן ועד היום הזה). —

א' ! מזוזות ותפלין פסילי' לאלפים נתבערו מן הארץ
והנבוא כשרים גלי' שום חשש התחרהבם. כל העולם

נכחו לדעת כי עד כה נהגו מנהג שרירות לב בחפצי קדש אלה, ובכן מדרקי
היום יותר בקנן תשמישי דת אלה מאשר עלו עד עת ההיא. —

ב'! להגלי השתרלות חברת מחיה הוציאו יותר משתי מאות רבנים איסור כי אף
בהעמדה משניה לא יתנו כתב הכשר על משקאות רק לאיש אשר נאמן בעצמו בענייני
כשרות בלי שום ספק, ובדבר זה עצרו בעד מכשולים הרבה, ובכלל נזהרים
היום בקנן דבר שיש בו חשש איסור הרבה יותר מאשר לפנים.

ג'! אנשים חסרי פקודת לסאות נספחו ע"י חברות מחיה אל אחת
הבהגות בלי כל תשלום נמול, אשר עירז נמנעו הרבה מחלול שבת וירם נואף
שחיו גם מלפני זה בחבת שומרי שבת, בכל זאת לא פעלו כל כך כאשר פעלו
בענין הנכבד הזה חברת מחיה.

ד'! מקרי דרדקי בחורי ישיבות, ובתי ספר תלמוד תורה הרבה נהגו
מתפרכת המחיה, אף נמילת חסדים ודברים טובים אחרים (בנין מקוה וכדומה) נעשו
להרמת קרן ישראל ולהגדיל תורה ולהאדירה.

ה'! עסי התעוררת מחיה לקחו רוב קהלות החרדים במדינתנו עמידתן
נגד התנועה הדיעה של התאחדות הכתות, ומה נצמחו התחזקות כח החרדים (ארטה) בכלל.

ו'! שעת סנירת החנויות בלילי מוצאי שבת וירם אשר נקבעה מקודם
על שעה שמינית, הוקבעה להגלי השתרלות המחיה מחדש על שעה תשיעית ומחצה
ותהי לחוק, ועוד מתאמצים ומשתדלים בכל עז לשנות את ימי השוק מיום השבת
לימי החול. ולהסיר הסכנה הנשקפה בענין השביתה הכללית ביום הראשון.

ז'! אנשי חיל יהודים למאות אשר עמרו על גבול המדינה בימי חג
הפסח, קבלו עס"י התעוררות והשתדלות מחיה: מצות, בשר כשר, יין לארבע
כוסות, ושאר צרכי החג, ולא נכשלו באיסור חמין בפסח.

ח'! בקהלות הרבה, אשר עמדה בהן שאלת קבלת רב חדש להפטר.
עורר מצד המחיה על גודל איסור קבלת שוחד ממון, ולרגלי התעוררות הזאת
נעשתה הבחירה שחורה ונקיה מכל שמץ עיל.

ט'! גם על זה עוררו חברות מחיה שבענין נתינת הורמנא לרון ולהורות
(וקבלה על שרב) יעשו סדרים ומשפרי, ועל אודות הדבר הזה נדברו יחדיו בועד
המאה אשר במדינתנו.

י'! באמצעות חברות מחיה נדפסו לחות מנהגים בלי כל מעות
ובקהלות הרבה הנהיגו שגרשמו זמני קבלת שבת וקריאת שמע. —

יא'! אף הרפסיו מחברת "חובות נשים" בשפת המדינה ונחלקו לאלפים
וגם מספרי, נחלת צבי" על ענייני שבת. —

יב'! גם הוציאו לאור שטרי מכירת חמין מדיקים היסב עס"י דת, דין,
למען עצור בעד מכשולים, וגדולים הרבה הביעו להם תשובות חן, והחברות עומדות
חסד על המשמה, ולכל מקום אשר ימצאו שם בך שולחים מגלות חזרות (קור
רענדען) למען הסר מכשול. —

יג'! יתושים הרבה נלקחו מבתי האוסף לילדים אשר במדינה, אשר חנכו
בבתי נזירים כעדרים נמורים לכל דבריהם, ויתנם ע"י יתדים להנבם עס"י דתוה"ק. —
יד'! בעת ההיא אשר יצא הקול שמערבין בשומן קאקוס גם שומן
פארנאקין, נמנעו לפת כל היראים, אבל ע"י הסחיה הופרז כל החששות והקולות
יחלוק. —

מ"ו! עיי המחיה נאמסים רבות פעמים רבנים גדולים ובערב חשונים ות"ח אשר במדינה יחדו להועץ על אודות עניני יהדות ושאלות נכבדות בחיי עמנו ועיי יוצאים דברים נכבדים והתעוררות גדולות לפעולת אדם, אשר מוכנים להרמת קרן התורה ויראת שמים, והשיבו אשר דברו חז"ל: כנוס לצדיקים הגאה להם והגאה לעולם.

ובכן אחרי הצעת מ"ו פרטים האלה יודה כל איש ישר בלבו, כי טובות ומעילות הגה חברה מחזיה שכל אשר דקת אש התורה ויראת השם לא עומם עוד בקרבו, יודה, כי טוב וכחן ה' לכונו את החברות האלה ולתמכן ולסעדן בכסף השנתי המצער לבל יסעדן אשיותיהן, וכל איש יתאמץ וישתדל להודיע מיבה של חברות מחזיה בקרב קהביהם ומידעיהם, למען יטנו על חברי החברות גם המה ויסיצו דעות המחזיה כשער בת רבים ועיי ירום קרן ישראל ותורתה, ובזכות זה יבוא נ"צ בבוא — והגני מס"ם, בברכה וחיים, ה' הטוב יאריך שנותיו, ישכיל ויצלח בכל נתיבותיו, ושלוש ושקט באורחותיו, עושר וכבוד וגדולה בארמנותיו, כעתידת אודבו וידידו כנפשו.

יוסף הכהן שווארמין.

נ"ב, שלא להציא הגייר חלק! כאשר הייתי היום בבית החולים לבקר ת"ח גדול א', הקשה אותי במה דאמרי דתשובה לא מהני רק לישראל ולא לעכו"ם והא אָתא ברש"י (נח) דמשו"ה ה' נמשך זמן עשיית התיבה מאה ועשרים שנה כדי שיראו שנה עושה התיבה מסני מי המבול אולי יעשו תשובה וא"כ מוכח דלכ"נ ג"כ מהני תשובה? — [ואנכי מצאתי הקושי' בס' עור אליעזר ס' בשלח]. — והי מריה הגאון נ"י דהא דלכ"נ לא מהני תשובה היא משום דהוי מ"ע מה"ת והם לא רצו לקבל התורה, ע"כ לא מהני להי תשובה, וא"כ י"ל דהיינו דוקא לאתר מתן תורה שכבר נלו דעתם שאינם רוצים בקבלת התורה, משא"כ קודם מית דאז לא נתגלה עדיין שאינם חסידים בקבלת התורה מהני תשובה אפי' לכ"נ ג"כ, הדיק. — ויש להאריך בזה אך אין עתי כעת בידי ולא כתבתי רק להערה בעלמא ולמלאות הנליין. — [ועיי לקמן סימן ק"ג אות ב' בענין לאי הניתק לעשה עיי תשובה].

— סימן י"ט —

ב"ה ד' אדר תרנ"ו לפ"ק האנשאוויטץ יע"א. —

הרמב"ם בפ"ה מהל' אישות הל' י"ג פסק דמקדש במלוא אינו מקדשת, ובפרק ד' מהל' סוטה ה"ד פסק דמלוא במכר קנה, ומק' עליו מקדושין (דף מ"ו) דמבואר דשוה מנר לקדושין [עיי שרת אורי וישעי סימן ס"ו וס"י קמ"ו, ובהראשון שנה שו"ת סימן ל']. וניל בשבטין מקדש ההבלל ביניהם, ואפשר דהנה רב אמר הכא המקדש במלוא אינה מקדשת ולעיל (דף ו') אמר אביי נמי המקדש במלוא אינה מקדשת, וכבר תמרו מה חדשו? ותוצרו דאביי אשמועינן הסיפא דבהנאת מחילת מלוא מקדשת, ובדברי רב אינה מבואר דעתו בזה, וא"כ י"ל דמלוי בזה, ורב ס"ל דגם בהנאת מחילת מלוא אינה מקדשת, ומעתה י"ל דלכאורה קשה אי ס"ל דבהנאת מחילת מלוא אינו מקדשת איכ' לשיטת הראי"ש במבטע שאילה דס"ל מקדשת משום דאדם יודע שלא תהי

בשאלה אמר דבדאי נתנו במתנה שיכול לקדש וא"כ למה אינה מקדשת במלוא נימא ג"כ דאדם יודע שלא מהני וא"א מציא דבריו לבטלה. א"כ בחדאי ה"י כוונתו בהגאת מחילת מלוה ומקדשת? וצ"ל דכבר ידוע דאומדנא לא מהני בקידושין ואף בשניהם מחדים בעינן דוקא עד קידושין ולא מהני שום הוכחה ואומדנא. וצריך לומר הכל בפירוש, משא"כ התם דמתחלה צריך אנו לזון בין שאל למשאל לענין ממון אם נתנו לו במתנה או בשאלה ולענין ממון מהני אומדנא ואמר דנתנו לו במתנה ממילא שוב מהני הקידושין וכמ"ש התוס' בחולין (דף צ"ו) דיה פלגיא לענין סימני' בהחזרת השטר ע"ש. [ועי' בעט סופר ח"ב דף ק"ב בשם מהר"ם ש"ק בזה]. וכל זה אם בהגאת מחילת מלוה מקדשת א"כ בקדושין אעפ"י לא מהניא במלוה משום דלא אמר בהדיא. אבל במכר שפיר אמר דמהני מכה אומדנא דכוונתו ה"י בהגאת מחילת מלוה. וה"ל לאבי' ולמסקנא. משא"כ התם בגמ' אליבא דרב דלא חילקו, שפיר מדמה מכר למלוה דלא מהני אולם הרמב"ם לש' שפיר חילקו. [ועי' וילקט יוסף ח"י סי' ב' בהג"ה] — ועי' דברי הרמב"ם בשנקדים הקדש' דלעיל דלש' הרא"ש נ"מ דכוונתו ה"י להגאת מחילת מלוה, וצ"ל כמ"ש משום דאומדנא לא מהני בקידושין משא"כ במכר שפיר י"ל דקנה מכה האומדנא, ואולם מבואר בתוס' ג"מ (דף ט"ז ע"ב) דאם יש פלוגתא ל"ש לומר אדם יודע דאין זה פשוט ועי"ש בתוס' דיה מעות. וא"כ כיון דבגמ' קידושין שם איתא פלוגתא בזה אי מקדש במלוה מקדשת או לא, א"כ ל"ש לומר אדם יודע שלא מהני במלוה והוי כוונתו בהגאת מחילת מלוה דאין זה פשוט, ושפיר אינו מחלקו בין מלוה בקידושין או במכר. משא"כ למסקנא בהלכתא דפסקי' דאינה מקדשת במלוה וליה ספק עוד בזה שפיר יש לחלק בין קידושין למכר ופסקי' שפיר. — אנ"ל דהנה רש"י ה"י המעט דאינו מקדשת משום דמלוה להוצאה ניתנה, ובתוס' סי' משום דאינו נותן לה דבר חדש, אבל האבני מלוואים בהלכת' קידושין מביא בשם הרמב"ן מעט אחר דכמו דקיי"ל דא"א מקנה דשלב"ל כן אין אדם מקנה דבר שאינו ברשותו והמלוה ה"י אינו ברשותו ואינו מקדשת, ואולם לכאורה קשה דהא מבואר בקנן דשלב"ל דאם הקונה תפוס ועומד שפיר נקנה ומאחר דמדמה לאינו ברשותו תול"ל בזה שחתה מקדשת דהיא תפוס במלוה, וי"ל למיש' הר"ן בגדרים דבקידושין כיון דכתיב כי יקח צריך להיות הקידושין מצדו ולא מחמתה שהוא יוכה אותה מן ההפך. [ועי' באבני מלוואים בה"א בה"ה שם] וכיון דמצדו אי אפשר דהוי אינו ברשותו רק מכה התפיסה שלה יחול הקדושין זה לא מהני דהיא אינו עושה הקידושין כגיל, וא"כ ה"ל לענין קידושין משא"כ במכר שפיר מהני מכה תפיסה דהוא תפוס במלוה, וכיון אפשר לפרושי כרמב"ן ברמ"ן אינו ברשותו לרשב"ל אם פסקי' דא"א מקנה דבר שלב"ל, משא"כ לרב לשיטתו דס"ל אדם מקנה דשלב"ל כמבואר א"כ בדבר שאינו ברשותו ג"כ מהני וא"א ל"ל לש' מעט הרמב"ן הג"ל ועכצ"ל כמעט רש"י ותוס' הג"ל שוב אין חילוק בין מלוה בקידושין למכר, אבל דרשב"ם למסקנא דס"ל אין אדם מקנה דשלב"ל שפיר וכל סובר מעט הרמב"ן וחילק שפיר בין קידושין למכר ודוק. — ואגב אציג פה קדוש' א' מכבוד ש"ב הדרת' מר חיים צוק ער ג"י (כעת הג' ראב"ד בע"ס יצ"א) ה"ן והרשב"א כתבו המעט דמקדש במלוה אינה מקדשת משום דהוי דבר שלא בא לעולם (הובא ג"כ בקצוד"ח). הלא רב סיבר דהמקדש במלוה אינה מקדש, וסובר ג"כ דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם? והוא תמוה. — ואנו מצאתי כי כבר הקשה כן בשו"ת

שואל ומשיב מדדו' נ' חלק א' סי' מ"ט, והלך ב' סימן קס"ב, וסו' הנאן נ' האריך בתשו' לתרין, עיין וילקט יוסף מהברת א' סימן קכ"ז, ואכמ"ל. —

— סימן כ' —

ב"ה שלח אלול שנת תרס"ב לפ"ק.

בוח"ט לאיש חמדות, המעטור במעלות וסודות, כבוד ידידי ורב חביבי, הרב המופלג החרוץ ירח רב לו בחיים שלשלת הווסין עניא וכו' מ"ה אברהם דוד סופר נ"י (בן הנאן וכו') מו' יצחק ליב נ"י מדראהאביש, וחתן הגביר החרף וכו' מו' ישעיה שארסאן נ"י מקאשווא, יהי זה עמו ויברך טעמו, ויגדל שמו, בקרב עמו. —

עתה פנתי מעט וכו' — ע"ד מה שהעיר בהא דהנאן מרה יעקב עמדן זל"ה בשורת שאילת יעב"ץ ח"ב סי' קס"ד רמי דר' יוסי דע"ז (דף כ"ז) אד"ר יוסי דיבמות (מ"ו ע"ב) והרעיש העולם בסתירה זו, וכי עלה לית נגר ובר נגר דיפריקנה עיי"ש, ומרן הנאן בעל חת"ס זצ"ל בשו"ת לחיוד (סימן א', וסי' קל"ב, ובס' ש') כתב דאפי' ריה קוש"י ליתא והוא פשוט יותר מביעא בכותחא עיי"ש, ופלא על הני ב' נאוני עולם גדולי ישראל שגעלם מהם במכתיה כי זהו קוש"י התוס' ישנים ביבמות שם בדי' קמ"ל דר' יוסי תרתי בעי, היל' : משמע הכא דר' יוסי בעי מילה לשמה ותמא דבפרק אין מעמדן משמע דקאמר ר' יוסי והיכן מצוה מילה לשמה אלא מל והולך עד שתצא נפשו נבי ימול עכ"ל ואל ימול כותי לפי שהוא מל לשם הר נדחים ? ור"ל דהתם עדיף ספי לפי שהישראל עומד ע"ג של כותי, עכ"ד ! — הגה על העלם דבר אין לתמוה כי בטח עוד לא נתפרסמו בדפוס בימיהם תוס' ישנים כאשר נמצאו בזמננו גלוי לעין כל בשם חדש דפוס ווילנא, אבל תסמר שעדות אנשי שחתים ו"ל מחליט שאפי' ריה קוש"י אין כאן בדבר שרבותיו בעלי התוס' כתבו עלה "ותימא" ונדחקו ליישבה, ואף גם זאת שסברת החתים ו"ל לחלק בין גרות למילה סתם, היא באמת קלורין לעינים ודבריו וזהו כוונת הרקיע וח"ו שרבותיו בעלי התוס' לא אסקו ארעיתיו הק' סברא ישרה ? — והנה בדיותי יחד עם ידנים הנאבד"ק קערעססור נ"י הצעתי לסנוי הדבר, והאריך אח"כ בתשובתי אלי להחליש תוקף החמ"י, ואני שולח לו בזה העתק מדבריו, [בעת כבר נדפס הענין בולקט יוסף שנה ששית סימן קכ"ח, ולא אמרו רבנן בזה בכפילא], ובקיקר הקוש"י יע"י מ"ש אאמ"ר הנאן זצ"ל בשו"ת בית נפתלי סימן מ"א, ואארק הנאן זצ"ל בשו"ת קול אריה סימן ק"ס אות ה', ובתל תלפיות חלק א' סימן קנ"ה, ושו"ת ערוגת הבשם הארץ סימן קמ"ג, כלי חמדה (ח"א) דף ס"ה ע"ב — [ועיין עוד לקמן סימן ל"ח אות ד.].

(ב) ומה שהעיר בקידושין (דף ע"ג ע"א) בהא דרנמיהו לר"ן במתוא (דרדש גר-מותר בממזרת) באתרונתיה, יע"ן באר חדש שם שכי' לפרש זאת בשלשה אופנים טובים וישרים, וגם בס' תקן משה להיג מהרים פאללאק דל חלק א', [דף ק"ח ע"ב], ובשו"ת קב וזה (דף ע"ח ע"א), וכן בקונטרס אורח חיים למעלה (אשר בסוף ס' עונג חיים לשבת) סימן כ"א, ואנכי כד הייתי מליא שמעתי לפרש עפ"י"ש האחרונים ליישב קוש"א התוס' בסוכה למ"ל קרא דלכ"כ למעט גול ת"ל משום מצהב"ע, דהנה הרמב"ם פוסק דספד"א מה"ל לקילא, ומקשי' עליו מהא דילפ"י דאזלי' בתר רוב מרישא של עולה וכו', ותי' החוריד דבמ"ע מודה הרמב"ם דצריך להיות ודאי כידוע, [ועיין

לעיל סימן ג') וא"כ י"ל דלהכי בעי קרא לכה דבעינן ודאי שלכם, דמצד מצהב"ע
 הי' ספק מותר, אבל ספק גזל לא יצא, [ועיין לקמן סימן ע']. והנה הא דספק
 מה"ת להקל נפקיל להרמב"ם מהא דרש"י דהמנא' סי' סמור וסי' קהל, אבל לר'
 יורא דדרוש להו כר' יוסי קהל גרים לא מקרי קהל לא שמעי' שריותא דסי' קהל,
 לפי' רמזותו באתרונייהו להורות לו מדאיצטרך לכה נבי אתרוג לססול גזול מוכח
 סי' מה"ת להקל ולא דרשו קהל כר' יוסי, וד"ק, (שוב דאיתי שב"כ גם בשו"ת
 מודר"י אסאד בחארה סי' קצ"ה בשם הגאון מו"ה קאפל חר"ף וצ"ל, דמפ"ח),
 — ובס' המקנה לקידושי' שם סי' ע"ד: דהנה הני מינים שבלולב מרמזי' על
 שלשה קהלי כהנים ליום וישראלים הקשורים זבי' ואתרוג הנלוה אליהם ואינו
 קשור עמהם מרמז על קהל גרים, ולכך כיון דדרש קהל גרים לא אקרי קהל
 רמזותו באתרונייהו דמשם מוכח שהם קרוים קהל עי"ש, ובה מוכן המדר': שלשה
 המה נמלא' מסנה פסח מצה ומרור, וארבעה לא ידעתם אלו ארבעה מינים שבלולב,
 דבפסח לוקחין רק ג' ואין עושי' שום רמז לגרים, וצ"ל דקהל גרים לא אקרי קהל,
 ממילא וארבעה לא ידעתם למה בסוכות נוטלין ארבעה מינים לרמז גם על הגרים,
 [ועיין ילקוט ה"ג ח"א ערך ארתוג], — ובילקט יוסף חלק מ' סימן י"ט נרפס
 בענין זה דבר חר"ף גם מהגאון מו' פנחס ציממנבוים נ"י דאברק"ק נרוד"ר יצ"ו,
 [ועיין עוד שם בסימן ל"ט], ובהמאסף שנה שמינית סימן מ' הביא חמשה אומנים
 נכונים וקשה להעתיקם, [ועיין עוד שם בשנה י"ט כרך א' סימן י"א], —
 ועי' שו"ת צבי תפארת להגאון"צ ממנקאטש ז"ל סימן ל"ז אות ג', שהאר"ך נ"כ בזה.

— סימן כ"א —

== הערות והנהגות על שו"ת שבט סופר ! ==

א) בס' י"א מפלגל על תש"י הרמ"א שמתמה על הא דאמר ר"י
 החזקה נדה בשכנותיה בעלה לוקה עליה משום נדה ולא אמר שהיא לוקה?
 הנה בס' בכור שור כתב דאורחא דתלמודא היא למתלי המלקות ברדי' אע"י דהיא
 נמי לקי', וכנה"ג הוא ביבמות (דף נ"ז ע"ב) בעלה לוקה עליה משום זונה וכו',
 בעלה לוקה עליה משום טומאה וכו' אע"י דהיא נמי לקי' כמ"ש הרמב"ם ז"ל
 סי' מה' א"ב, — [ועיין בספר תפארת מנחם עמים חולין אות ז', ובשו"ת מהר"י
 אסאד חידוד סוסי' רכ"ג], — ופה תי' גם זקני הגאון מאוה"ג וצ"ל, [ועיין לקמן
 סי' קס"ז], ועוד שמעתי, משום דאף דרוב דם בא בהרנשה מ"ם היא יכולה
 לומר כר' לי שלא הרנשתי (עי' חקר הלכה אות ג' פ"ק ד'). — ובהא דמקשי'
 מדוע לוקה דילמא לבשה בגדי נדות משום כהן, כבר האריך מו"ה הגאון נ"י
 בספרו 'זמא דהילולא' באומנים שונים, [ועיין שו"ת פני מבין חאו"ח סוסי' קס"ז].
 ב) בס' פ"ב (חיו"ה) הק' לר"ל דח"ש מותר א"כ אמאי אמרה תורה
 לגר אשר בשעריך תתנה להגר דהא גם ישראל יכול לאכול פחות
 מכשיעור וכמה בני אדם יאכלו כל א' פחות מכשיעור ולמה צריך ליתנה לגר או
 דמכרה לגר? כן הק' גם בשו"ת מנחת משה (סימן ל"ב) ותי': הנה באמת
 ח"ש הוא ג"כ דבר מועט אלא ע"כ כיון שיש הרבה לפניו ולא יוכל ליהנות ע"ד
 אחר אלא לאכול ח"ש א"כ בודאי כוונתו לאכול שיעור שלם, אפי' אם יש מי
 שאין כוונתו כן בשלה דעתו אצל כל אדם כיון שרצוה ליהנות מסנה הגאון

נמדה, ובכה"נ אי' בירושלמי פ"ו דתרומות ומורה ר"ל בעתיד להשלים ע"כ וכתב מהר"א ז"ל בביאורו וז"ל: כשאכל ח"ש ה' דעתו להשלים לשיעור שהוא אסור והמעט ראסור לר"י ח"ש משום דחוי לאצטרופי וזה המכון כדי להשלים ח"ש קדינן ב"י ולא פליגי רק באם אינו מכין אבל במכין מדה וכו', עכ"ל, וממילא נחא כאן כהנ"ל. (*) — [וע"ד הקשיא הא"ך יש לשעות דנבלה מותרת לכהנים א"כ למה אמרה תורה לנר בנתינה ולנכר במכירה הא יותר טוב ליתן לכהנים? עיין בשו"ת לבושי מרדכי מהר"ת חו"ד סימן קנ"ב ובשו"ת יד יצחק חלק א' ובמאסף שנה י"ד סימן י"ד באריכות]. *

(ג) בס"י צ"ו האריך ע"ד השאלות דר"א נאמן במלת, כדרא' שאין לו פ"י והבנה, והביא דברי השו"ת חת"ם לחידד סי' רפ"ד — ובמכתב נעלם מהם נמי מסורשת בריה וי"ד לדברי האומר ל' צריך שלשים ושלשים וכו' והיינו דבתוס' שביעית לא פליגי דבעי ל' יום כי פליגי לענין הקלטה, ומעתה אף ר"י דבעי לקלטה מדה דבעינן שלשה ושלשים היינו ל' לחי' שביעית ונ' לקלטה, וכן כולו, וזה כונת השאלות אלא שהסר על "כדרא' סימני הר"ת כזה: כדרא' והוא ר"ת כדברי אלעזר, וז"ל ה"טב, (ועיין וילקש יוסף חלק ד' סימן קצ"ח בביאור מרחב). —

(ד) בס"י ה', האריך בתשובה אודות הפסוקות של נפט אשר הנלים בהם אם השלחבת עולה יותר מדי שממשיכין אותו לאחר ע"י הברוא שוקרין שורק שקבעו בו להקטין השלחבת אי אין בו חשש כיבוי ומותר גם ביום לעשות כן! בשו"ת נטע שורק האריך סימן ס"ב כתב: הנה האנשים האלה מועים בדבר משנה ובהלכה פסוקה דכל שממעט השלחבת הוא, בכלל כיבוי, וכיבוי ביום אסור ולא שייך ב"י מתוך, ובאינו מתכוון שר' כיבוי, אבל כאן מתכוון לכבות שלא ידליק השמן, והאריכות או הפסול בזה הוא שלא לצורך. —

(ה) עוד שם, ע"ד קיש' המנחת חינוך אך יוצדק לבדך להכניסו בבריתו של אברהם אבינו על הפריעה הלא לא ניתנה פריעה לא"א, וכן מן התת"ס בחידד סימן רמ"ט הקשה כך, (ועיין תל תלפיות חלק ה' סוסי' ע"ה, ובזילקס יוסף חלק ה"ו סימן ק"ל) כתב לי הרדיג מרה משה גרינבערגער נ"י ממהאלאויץ ששמע מקדוש זקני הנאק האמתי בעל דעת סופר וז"ה לתרג' עסי"ם שא"י בזה"ק דישמעאל שמקיים מילה בלא פריעה אית ל' א"י בחורבנה, וישראל מקיימים התורה במריעה דה"י להם א"י בשו"ת, והנה ב"י ברייתו שנכרתו על המילה ה"י ברית א' לזרע אתן את הארץ הזאת וזה דה"י להם לפי הנהיג ע"י פריעה, וזה הכונה

(*) וירידי ש"ב הרב הנאמן מיה דוד שפער בער נ"י (האבד"ק בראשווא צ"ו) טב ל' על קושי' ה' כוהל: אה"י, אלא כיון שהוא מילתא דל"ש דעבד אינש הכי לבקב' הרבה בנא על טעמה בעלמא מבהסה שלשה, לז"א תורה לנר כ"י, ולפ"י ידוק ס"ש ואכלה דפיהו כששת יומי, ולהנ"ל יאמר הרי אנה לא ש"י דך ל' מילי שיעור אכילה שהוא כזה, כא דיש דלאו שס"י אכילה, ע"כ לנר תתנה ואכלה, ר"ל והוא יאכל שיעור אכילה, ורבותא הוא לנר נר תושב דוקא ולא לנר נכרי, לז"א ואכלה קודם או סבור לנכרי. — אג"ל דאע"י דח"ש מותר מהיות, ס"ם הוא בכלל נבל ברישות התורה, עיין רמב"ן ר"ס קדושים, וזה רמזה לנו רמזה כמה שצוה ליתן נבלה לנר, ועכ"פ אין כאן איסור אלא רסו' אזהרה להכניסו בכלל קדושים תהו, ולזה מסיים שפיר, כי עם קדוש אתה כ"י, עכ"ל. — (ועיין שו"ת פני מבי האריך סימן קל"ח את נ' וסימן קצ"ו אור א', ובחידד סימן ו'). —

להנניסו בביתו של איא בבית הארץ, ודפחיה. [ועיין וילקט יוסף חלק י"א סוסי] קס"ה בשם שו"ת בית יצחק [דאנציג] סימן ירד]. —

(ז) בס"י כ"ה הביא להסתפק בדיון אם תלמיד שולח מנות לרבו כמורים אי י"ח מצוה בכך מי נימא כיון דרעהו כתיב מחזי דעשו את רבו לרעהו, ודרי לדעת ה"א ברמ"א סי' רמ"ב סמ"ו אין לתלמיד לשאול בשלום רבו! כבר מבואר ענין זה יפה אף נעים בשו"ת ידודה יעלה (מהר"א) האריה סימן אל, דר' במהם ועיין גם בשו"ת בית שערים סימן שס"א, [ולקמן סימן קמ"ב הבאתי אם יוצאי ידיה בשליחת חרית]. —

(ח) בס"י נ"ב, עמד על הרץ שכתב שמשויה ה' הגם בפך של שמן על ח' ימים מפני שהי' להם שמן מהרר רחוק ד' ימים בין הליכה וחזרה, והלא בתוך ח' ימים יש יום א' שבת וא"א לילך ד"ב מיל לכ"ע דאורי"א איכ' ה' צריך להיות הגם ס' ימים, והארץ שם לתרץ [וכדבריו קצת כתב גם בשו"ת מנחת משה סימן מ"ה] אולם אנכי יודע כי כבר עמד על דברי הרץ בשו"ת אבני צדק (סינעס) האו"ח סי' ק"ה, וכתב דלק"מ וכוונת הרץ הוא פשוט עד"ו למשל ביום א' נבדח מלכות בית השמונאי ובדקו ולא מצאו אלא פך א' של שמן ומד שולחו שליח להביא להם שמן מהרר ומה הפך ה' דולקין ביום א' לעת ערב, נמצא ששולחו שליח יום א' קודם להדלקה ונעשה הגם והדליקו ח' ימים וצא וחשוב ה"י ימים אשר ה' צריכים להתעכב נמצא כלה ביום ב' בשבוע השני ועד יום ב' ה' להם שמן מזה הפך וביום ב' לעת ערב התחילו להדליק משמן החדש והרץ לא חשב רק ימי הליכה ודק, [ועיין תורה מציון שנה חמישית חוברת ב' סימן ב' אות ירד]. — ובחדושיי כתבתי ד"ל עד"ו, דבאמת הקשה הב"י מדוע עושין תנוכה ח' ימים הלא הגם ה' רק לה, וכבר נאמר ע"ז ריחוצים רבים [ועיין לקמן סימן ק"ל], אך לפי הרץ י"ל דבאמת ה' צריכין שמן על ס' ימים, והגם ה' באמת על שמונה, ושומר מדליקין ח' ימים, והבן [ועיין וילקט יוסף חלק י"ג סימן נ"ט בשם דגן שמים]. —

(ט) בחאע"ז סי' א', האריך בדבר זוג שאינם כולדים, ויש מרופאים שאומרים כי אולי החסרון ממנו ורוצים לבדוק שכבת דרעה, אם מותר להוציא לזה כדי לעשות לו רפואה! הנה גם מ"ה הגאון זצ"ל נשאל בזה והארץ בתשובה, עיין שו"ת פרי השדה חלק ג' סימן נ"ג, [ועיין גם בשו"ת פתחי שערים סימן י"א, שו"ת קרית ארבע אהע"ז סי' ה', שו"ת מהרש"ם חלק ג' סימן רס"ה, שרת משמע שלום סימן ס', וכן בהמאסף שנה ששית סימן ק"ט אות י"ב]. — [ועיין שו"ת לבושי מורדכי מהר"ג האריה סי' נ"א אות ג']. —

(י) בס"י מו"ב, כתב לתרץ קושי' הא"ר על הא דכ' המניא בס"י תקנ"ד ס"ה דגם בחול איכא מצוה לקבל פני רבו, וכן משמע בחגיגה ה' דריב"ח הו' רנ"ל לקבל סנ"ר כל יומא, איכ' מה שאל בעל של שותמית מדוע את הולכות אליה היום, וכי מה בכך הא בכל יום נמי איכא מצוה, [ועיין במחצהש"ק ובסרמ"ג], די"ל דחוקא באיש יש מצוה, אף בחול דבאשה יש לבעל לעכבה שלא חלך כמ"ש הכל בו במעס דפסורה מ"ע שהו"מ"ג משום דמשועבדת לבעלה, משא"כ בשבת וחודש ישאין לנשים לעשות מלאכה, ודיש מדוע את הולכות אליה, את חוקא מאחר שמשועבדת לבעל אין לה רשות להקבלה ללכת בחול עיי"ש ואנכי תמה ולא אדע

הכי באיסור עשיית מלאכה תלוא מילתא, והרי ביו"ט ודאי אסורה בעשיית מלאכה, וכי יפקע שיעבודה מעל בעלה והי' מחייבת עיון במיע שהזמין? וצ"ע, — ועיין וילקט יוסף חלק מ"ב סימן מ"ד אריכות בזה]. — ובעיקר דברי הכל בו עיין מ"ש לקמן סוסי' קי"ג בשול' היריעה. —

י"ד) עוד שם, ע"ד קוש' העולם כהא דאריא בסוכה כ"ז די"ד סעודות חייב אדם לאכול בסוכה וכו' הא ס"י סעודות יש דלא משכחת ז' ימים בלא שבת ובשבת חייב בשלש סעודות? — הנה יש אחי בנתיבים לתרין, דיל"ק למה קאמר ר"א י"ד סעודות חייב לאכול "א' ביום וא' בלילה" מדוע הקדים יום ללילה הא הלילה קודמת והול' איפכא א' בלילה וא' ביום? א"ו דאינו חשיב לילה הראשונה (רכ"ע ס"ל דהוי דאורייתא) וקאמר י"ד סעודות חוץ מלילה הראשונה ושפור הוי י"ד סעודות עם הסעודה השלישית של שבת, וד"ק כי נכון, [עיין ס' שש המערכת למשניות סוכה שם, ובשורת בית שערס או"ח סימן ש"ה]. *

— סימן כ"ב —

שוכמ"ס לכבוד ידידי הרב המאריך חסד מסשחה רם ונשא, הי' פניו אליו ישרא. וכו', מיה שלמה קליין נ"י האבד"ק ס' קערעס פער ש יצא.

דיוס הזה וכו', — ומה שהעיר על הרא"ם שהקשי' למיל קרא דלא תבשל בב"ח תפ"ל מלא תאכל כל תועבה, ותי' דנפק"מ למלקות דאי מל"ח כ"ח אינה לוקה דהול' לאו שבכללות, וקשה מה יענה הרא"ם לר' אשי דיל"ק באמת (חולין קידר) מל"ח כ"ח, וכי לית לי' דריא דלוקין על בב"ח? — הנה כבר העיר בזה בס' לב ארי' שם. ולדעתי לק"מ דיל' דר' אשי ס"ד באמת דלוקין על לאו שבכללות, והרבה מ"ד יש דס"ל הכי, — אנ"י"ר דרב אשי ס"ל דל"ח כל תועבה לא הוי לאו שבכללות כמ"ש בס' החינוך חס"ט ע"ש, [ועיין תבואות השדה חלק שלישי שער טהרות חולין שער י"א]. —

ובזה שהקשה (השערי דעה) על הפלתי שכו' לתרין קוש' הרא"ם דנפק"מ במבשל בב"ח לחולה דאסור לאכול לבריא דאי מל"ח כ"ח לא הוי' אסור דלא עשה שום איסור בבישול, דאישתמיטתא לי' רש"י חולין שכו' כל שתיעבתי הרי הוא בכל תאכל עולמית בין שבא ע"י עבירה ובין שלא בא ע"י עבירה כגון ע"י קמן או עכוס? נע"ד דל"ק ג"כ, דלהפלתי לא הוי' נעלם דברי רש"י במקומו, ואדרבא שעוד רצ"י יש להפלתי מדברי רש"י, דהנה רש"י נקט מבשל, ע"י קמן או עכוס"ם אולם הפלתי נקט במבשל "לחולה", וי"ל כוונתם כי האמת אף דלא נעשה האיסור בבישול הוה ג"כ תועבה כיון דלדין הוי' הבישול איסור אבל במבשל לחולה דלדין נמי לא הוה אסור ואדרבה עוד מצוה איכא, שפור דלא הוי תועבה, דה"ק, [ועיין וילקט יוסף חלק ב' סימן ל"ב, וחלק ט"ז סי' קע"ב]. —

ב') ואשר העיר במס' קידושין (דף י"ג ע"ב) דחוקר הנשי' מניל דמיתת הבעל מתיה, מדוע לא שמעת לי' ממ"ק (בראשית י"ב) והי' כי ידאו אותך המצרים ואמרו אשתי זאת והרגו אותי ואותך יהיה והא' תינתן אם מיתת הבעל מתיר א"ש סברתם, אבל אי מיתת הבעל אינו מתיר, א"כ מה אהני להו רציחתם דלא עדיין באיסור אשת איש עומדת, ועכ"ח דמיתת הבעל מתיר? — זה הוא

קושי העולם, וכאשר נדעתי האריכו בזה בס' פרדס דוד, ובס' כתנות אור עה"ת, וכן בספר חוש המשולש, דברים נפלאים, ובהן יהודה, ושו"ת מי באר סי' ל"ט, (יאן הספרים הללו תח"י לעיין בהם), ובחלקט יוסף שנה שישית (סימן מ"ו וס"י ס"ו) הבאתי בזה ספרים שונים [ועיין המאסף שנה י"ט, כרך א', חוברת ד', סימן נ"ו אות ה'], והמוכרח שבחירותים דהגמ' רוצה להוכיח דמיתת הבעל מתיר מדאיצטרך קרא לאיסור אלמנה לכה"ג הא לכהן הדיוט שרי ומכש"כ לכ"ע, וע"ז פריך הגמ' אה"כ דלמא לכה"ג בלאו לכ"ע בעשה (וחיינו אף דמיתת הבעל מתיר לפסור מלאו חמור דעריות, אבל באיסור עשה עוד הי"ב) ע"י"ש, וא"כ נחא שפיר דלא הביא רא"י מאברהם ושרה, דשם יוכל להיות אף דמקפידים שלא יהי' עוברין בלאו חמור דעריות בעודה אשת איש, אבל לאחר מיתת הבעל, לא יהא דאיכא עוד איסור עשה, ע"ז אינם מקפידים כ"כ, לכן איצטרך להביא רא"י דמיתת הבעל מתיר לגמרי גם מאיסור עשה, דו"ק, — ועוד דהגמ' פריך שם דמיתת הבעל מתיר סברא הוא, הוא אסרה והוא שרי לה, ומתירין דאין זה סברא דהא הוינן דנס לאחר מיתת הבעל אסורה בקרובי וא"כ אין הסברא קיימה, אולם הא תינה בישראל, אבל כבן נח דאין איסור בקרובי, א"כ שפיר סברא הוא דמיתת הבעל דהוא אסרה והוא שרי לה, וא"כ אי אפשר למילף מכאן דלישראל מתיר מיתת הבעל, וצריך קרא אחר, דו"ק, [ועיין שו"ת חלק יעקב סימן נ"ט]. — עוד שמעתי מקשי' מדוע לא ילפי' מהא דאיצטרך קרא לגבי מיטה דאסורה לכהן אחר מיתת בעלה (ע"י מס') מיטה דף ב"ט) מכלל ישראל שרי? גם על קיי"ש זו כבר הארכתי בחלקט יוסף חלק שמינית סי' קצ"ו ע"י"ש. — [ועיד הבעה"ש הרמזות (רפ' מסות) שכי' שנים בימי משה כל יוצא למלחמה כתב גט כיתות לאשתו שלא רחוק ליכנס, א"כ מאי בעי הגמ' מיתת הבעל מנ"ל דשרי ומיית לה מקרא דכתי' פן ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה וכו', דהא כולם היו נדושים ושפיר מותר' לדעלמא, עיין בס' דקן יוסף מערכת גט סימן כ' וסימן ג' שהאריך לתרוין, ועיין בשו"ת יד יצחק היא סס"י מז ובשו"ת פרי השדה ח"א סי' ק"ד ובחלקט יוסף חלק שביעי סימן קע"ה]. — ומה שדק' האר"ה דעילוף מקרא האמור בקללות שבמ"ת אשה תארש ואיש אחר ישכנה (וחיינו כייסות, ואיש אתר ישאנה) הרי מוכח דמיתת הבעל מתיר? כבר תירצו עסי"ש האלשיך דקרא קאי על הגברים, [ועיין המאסף שנה י"ד סימן ל"ז אות ד.], ובשנת השלשה עשר סימן ט'. —

— סימן כ"ג. —

— ביה יום ו' עש"ק לסי' יברכה ה' שנת תער"ג לפ"ק, —

ברכת סהנים תולו על ראש אהרן סדי' ידו"ט הרב הגדול החדיק ובקי גער וקצין הספורט לתהלה וכו' ס"ה יוסף הכהן ניימאנץ נ"י, אבן יקרה בעיר קאשויא יצ"ה

יקרתו הנעני, ושלחתי להודיע בעצתו, ורב תורה עכור טרחתו, וקיים בהנא מסייע בהנא וכו' וכו'. — ועיד מה שהעיר בתולין קליג דלא חזקי נפשיא ככהני לפרוס ידיה, לשיטת התוס' שבת ק"ה (והובא במנ"א ריש סי' קכ"ח) דזר העולה לדוכן ליכא איסור, א"כ האך יחזיק עצמו כאן לכהן בנשכ"ם, הרי גם ישראל רשאי לישא כפז? והעלה מרגיתא טבא דמה"ט באמת מדיק רש"י וכו' שם

יפרוס ידיו לדוכן. כל השנה' דמזה נשמע שהי' כהן ולא זה, דוד בודאי אינו רשאי לעשות כן רק באקראי ולא כל השנה. [ועיין המאסף שנה י"ט ט"ז ב' סימן ל"ו אות ד']. עכ"ל. — הנה הפשתי בספרים וראיתי בהגהות מהר"ן חזות ו"ל שכן בי כבר התעוררו בקושי' זו האחרונה. וכתב מעב"ת כתב הדר הוא בס' באר יצחק עמ"ס תולין להנאן דמאלטשווא וצ"ל [ועיין שורת שמן ראש חא"ה סימן י"ד אות ד'], ועפ"י דרכו נ"ל באופן אחר, למה שמכאור באחרונים [ועיין בס' פתחא זוטא (נרפס מחדש) על הל' פסח סימן ס"ו אות ה'] דהא דוד כשעולה לדוכן אינו עובר הוא הקא כשעושה הברכה בלחש, משא"כ אם מברך בקול דאז ניכר שעושה לשם מצוה אמור (והוא נובע מס' האשכול). ובמ"ש בס' הר הכרמל [מובא בספ"ש יוריד רס"י ר'] באשה הטובלות בשבת [דאסור לתקן] תברך ברכת המבילה בלחש ע"ש. וע"כ מדייק רש"י יפרוס ידיו לדוכן. כל השנה' ויכל להודמן אשר לפעמים יכרך גם בקול, ואז בודאי יהי' נשמע שהוא כהן ולא זה ודו"ק. —

ומדי דברי זכור וזכור דבר. בשם אמרו. כבוד דינים הגאבד"ק סערענסש נ"י אשר שמעתי ממנו בהיותי עמו אתו יחד זה איזה שבעות כהא דתי' שם הגמ' (בחולין) "אנס" ליה עדניה' ופירש"י עתים שקבע לתלמידיו הי' סוודים אותו מלישא את בסיו, ודרי"ף פירש שהי' חולי מעים, ול"ה יכול לשהות נקביו לסיכך לא סיים ידיו (וכן סי' הרא"ש) וכ' במעדני יו"ט דמסתבר יותר כפירש"י, ודוחק לומר שכל ימיו הי' בחולי מעים ע"ש. אולם אפשר להצדיק הר"ף שלא ע"צ החזק דשפיר קאמר, עפ"ם דמכאור בסנהדרין ק"א אמר ריב"ל כל ימי עני רעים, והאיכא שבתות ויו"ט, כדשמואל דאמר שינוי וסמ' תחלת חולי מעים, והנה נודע שאב"י לא הי' עשיר (עיין בתוס') ממילא הי' לו ככל יו"ט חולי מעים, והמן נשיאת כסם ביו"ט הוא, ולא הי' אפשר לעלות לדוכן, ונכונים דברי הר"ף, עכ"ל, אבל אנבי ספסלתי עמו דהרי בא"י נזכ"ם בכל יום? והנה הוא חזק דבריו דאפשר שאב"י הי' דר בהר"ל, אולם השבתי לו דהרי רש"י ב' כאן לפירוש ידיו "כל השנה" ע"כ ביותנו על כל יום, [ואפשר באמת מה"ם פירש"י על אנס' לי עדני' דלא כר"ף, — והבן. — [ועיין לקמן סימן פ"ה אות ב' ע"ד בזה].

וע"ד מה ששמע לספר מגדול א' שהי' כהן והוליד מאשתו י"ב בנים י"ב בנות אשר השיא ניכ רק לכהנים, ועלה לדוכן יחד עם כל בניו וחנניה, והי' מספרם יחד כ"ה נפשות, והתפאר בעצמו שקיים מצות "בה' תברכו את בני!" הנה אינו דומה שמיעה לראי' כי אנכי הוואה שדבר זה כבר נרפס בס' פעמי דמנהגים ח"ג בהשמשות [וכ"כ בישמח משה (החדש) בהקדמה ל"ס' ויקרא, ועיין גם במגילת יחסין אשר בראש ס' עורה שחר], ובדרושי אמרתי דאפשר שיל"ם "בה' שהקב"ה הראה לו בידיו האיד יברכו, וכמו שמצינו במעשה המנורה דשל אש הראה לו לפי שנתקשה בעשייתו, וכן בקדו"ה כזה ראה וקדש, ובס' בהמה טמאה ומהורה זאת ההיה אשר האכלו, וגם בשקל של קודש כזה יתנו, כאן ניכר הפי' "בה' תברכו, האיד יחזקו הידים בשעת הברכה [והיינו כמ"ש המחבר כשרע אריה סימן קכ"ח סעיף י"ב: שיהי' תוך כפיהם כנגד הארץ, ואחורי ידיהם כנגד השמים], והענין עפ"מ"ש בס' קדושת לוי כשאדם הוצה לקבל דבר אוהו הנג יד לארץ ותתוך יד למעלה, אבל כשאדם משמיע אוהו הנג יד למעלה, ותוך היד למטה, והנה כבר כתבו על הברכה שצונו לברך את ישראל. באהבה" כי הכוונה שלכהנים לא יהי' שום טעם בהברכה שבשביל זה מכריזים יען כי הם יתברכו

אדכ מהקביה, אלא יעשו הדבר מחמת צו' הבורא ית"ש לבר, וזהו באהבה בלב שלם [ועין וילקט יוסף חלק תשיעי סימן ק"י]. וא"כ י"ל דהוא הכונה שוראה להם האד' יהיוקי את ידיהם, דר"ל שיהא משפיעים ולא מקבלים, [וכן עשה אהרן כמשה וישא את ידיו אל העם ויברכם, ופרש"י בברכת כהנים], ונכון הוא. —

ואגב, הגה יש מקשים איך אדם זר כשבא לברך את חברו מברך אותו בפסוקי ברכת כהנים יברך וכו' [והוא מעשה בכל יום שאבות מברכים לבנים, ונדולי ישראל מברכים ליחידים וגם לרבים] והרי הפסוק אומר דבר אל אהרן ואל בניו לאמור כה תברכו? ומתחצים עפ"י"ש הביא דאין איסור לזר לברך ברכת כהנים אלא דומיא למה שהכהנים מברכים דהיינו בנשיאת כפים, וזר המברך ברכ בלא נשכים אין שום חשש בדבר, [וכ"כ בס' משנה בחורג], ועוד י"ל עפ"י"ש המנחת חינוך (מצוה שע"ה) בשם המהרי"ט דדוקא בזמן המקדש שהיו מברכין בשם המפורש איכא איסור עשה ליה משא"כ בזמננו (ועין ישע"ק אע"י סי' נ). ובס' בית אל הדר ק"ח). וא"כ אף אם יברך ישראל את חברו בברכת כהנים לית לן בה, דאין מוכרח השם המפורש, (וכמ"כ בש"ת מהר"א אורח סימן מ"א יע"ש, ועין שדה חמד כללים מערכת הגו"ן כלל ל"ט שרארדך נ"כ בזה). — והיות כי טרוד אנכי מאוד ובפרט שסמך לשכתא ע"כ יהי פה שביתת קולמסי, והמעט שכתבתי אך להראות לו כי הבינים עלי דבריו, — והנני בברכה מלב רצוף אהבה, ויבורך מה' במדה טובה מרובה, ירדו מתו' הדושי' בלונד' ומאותו לו כס"ס.

יוסף הכהן שווארמין

— סימן כ"ד —

נתתי אל לבי לעיין בענין שתיית טהעע בפסח שמוא מארץ מרחקים, והנה בשורת שבות יעקב ח"ב סימן ה' כתב שיש חשש שמא כבר נתבשל פ"א ובשלו אותו בכלי חמץ וא"כ נבלע מטעם חמץ (והובא דבריו בשערי תשובה לאר"ה ר"ש סי' תנ"ג ע"ש) והנה אפי' במקום שאין לחוש שכבר נתבשל פ"א דהיינו מי שיורע להבהין מ"מ ה" לחוש שמא הפועלים שמלקטין העשבים, נפל שם איזה פירור חמץ וצריך בדיקה עכ"פ, אמנם ע"י בדיקה מפירורי חמץ ודאי יש להתיר כמו מלא שמחירין ע"י בדיקה רק שצריך לברר קודם הפסח כמ"ש השו"ע או"ח בס' חס"ב סעיף ד' ע"ש, מ"מ כל שאינו ידוע אם נתייבש בדרך היתר לכאורה ה" לחוש לשתות בפסח כמו שתוששין לענין פירות יבשים ברמ"א סי' תס"ו סעיף ה', ואפשר שיש לחלק כיון שבפירות יבשים נופא יש קצת היתר אם שותה רק המשקה ע"ש במג"א סק"ה ובמחצהשק שם, וכיון דהוא רק ספק אם נתייבש בתגור של חמץ ואולי אין דרך לייבשו בתגור רק בשמש ואין שותין רק המים דאפי' בפירות יבשים יש מקלות, אע"י דהתם ה" מקום להחמיר טפי לנווד שלא יאכל הפירות עצמן, וע"כ צ"ל משום דהפירות נופא אינם אסורים מדינא משה לא גורו בהמים שנשח בהם הפירות אטו הפירות עצמן, וא"כ מבש"כ הכא בטהעע שאין שותין רק המים שנתבשל בהן הטהעע ודאי אין לחוש כל שבדרו הטהעע קודם פסח שלא יהיו שם פירורין, וא"כ היכא שאין לחוש שזהו הטהעע

כבר נתבשל ס"א בכלי המין מותר לשתות בספה. — וראיתי בס' שדי חמד מערכת המין סימן ד' סעיף י"ז שהביא בשם ספר בית מאיר על אורח שהחזיר נ"כ הטהעע אם לא נתבשל קודם ספה בכלי המין, ומדלא הביא החשש שמא נתייבש בתנור של המין כמו החיישי' בדפירות יבשים צריל דסיל כמ"ש דכין דאין דרך לאכול הטהעע עצמו רק המים אין לחוש כיון בדפירות יבשים יש קולא ספי במים כמ"ש המנ"א שם סק"ה — ואף דפירות יבשים מה שמקילין במים הוא רק בדרך צונן אבל לא בדרך בישול והבא הוי דרך בישול יש להחמיר ספי, והוה אינו דחתם מתיר אפי' שורה בספה נ"כ ומשמע אפי' שורה מעל"ע דהו"ל כבוש כמבושל ומ"מ מתיר, עישיה דמתיר משום דהוי רק ספק אם נתייבש בדבר האסור וא"כ מכש"כ בטהעע שאין דרך לייבשו בתנור רק אצל השמש וודאי אין להחמיר מספק בדבר שאין אוכלין נוף הטהעע רק המים כיון בדפירות יבשים נופא מקילין במים אע"ג דחתם יש לנוור ספי, וא"כ בטהעע אין להחמיר כלל, וד"ק הויכח, כנלע"ד.

והנה הצעתי הדבר לפני מו"ח הנאון נ"י והסכים לדברי, ועוד הוסיף כי אפי"ל שמהאי טעמא לא נזר נ"כ על קאפסע משום נזירת קטניות, דדוקא קטניות שדרכם לאכול בעין ולפעמים כשישוחקין הקטניות נראה כעין דייסא שקורין מקמח, ועיין מו"ז אורח סי' תנינ' סק"א שהביא בשם הסמ"ק דמשו"ה נזר בקטניות כיון שראו לעשות עיסה מהם אתי לאהלוסי בשל המין ע"ש, וא"כ בקאפסע שלעולם אין עושי' מזה כעין דייסא רק ששותין המים שנתבשלו בו לא נזר בו נזירת קטניות, ועוד י"ל הטעם דלא נזר בקאפסע, דהנה קטניות נופא לא נזר עליהם רק כשהם בעינא אבל בתערובות אפי' ליכא ישישים לא נזר, ועי"ש בחק יעקב סק"ז דאפי' אם נתערב רק ברוב מותר נ"כ ולא בעינן ששים, וא"כ הכא בקאפסע שלעולם אין הדרך לשתות באופן אחר רק שמתבשלים אותו במים ושותין המים מותר לכתחלה נ"כ, דמי למ"ש ביו"ד סי' צ"ט סעיף ו' אם נבלע איסור מעוט לתוך כלי של היתר שדרכו להשתמש בו בשפע מותר לכתחלה להשתמש בו משום שלעולם לא יבוא לידי נתינת טעם, וא"כ הבינ' אע"ג דקטניות ממש אסור לערבם לכתחלה ברוב, ואינו בטל ברוב רק אם נתערבו, אבל לערב לכתחלה אסור, מ"מ היינו דוקא בקטניות ממש שאם נגריר לערב אותו לכתחלא ברוב יאכל בעין נ"כ משא"כ בקאפסע דליכא למיחש שיאכל אותו בעין דאין הדרך לאכול כך רק בבישול במים ואין שותין רק המים והמים הם לעולם רוב נגד הקאפסע לא נזר כלל משום קטניות, והנה בקטניות נופא מתירים נ"כ בשעת הדחק גדול, וכבר האריכו בזה בשו"ת חת"ס אורח סי' קכ"ב, ועיין בס' שדי חמד מערכת המין ריש סימן ו' שהביא שם הרבה דעות גדולי האחרונים, וא"כ בקאפסע שרגילים בו כל השנה ואם יאסור אותו יהיה שעת הדחק גדול משו"ה לא אסרו אותו כמו קטניות, ובפרט שיש לחלק בין קטניות שדרכו לאוכלם בעין ובין קאפסע שלעולם לא נאכל בעין, ובני קאפסע יש לחקל ספי, הן אמת שראיתי בס' ייטב פנים באזהרות לחג הפסח אות א' סעיף י"ב וז"ל: הקאווע הצומח בנערטנער היא קטניות ואסור לשתות בספה כיון שנזל בשרביטין דמי לחרדל ע"ש, מ"מ כיון שיש לחלק בחילוק נכון בין קאפסע ובין קטניות כמ"ש א"כ אין להחמיר, והוא נ"כ לא להחמיר רק בקאווע הצומח בנערטנער אמנם לאסור כל הקאפסע יהי ביטול שמחת י"ט והוי כמו שעת הדחק דבקטניות נופא לא נזר ע"כ אין להחמיר בסתם קאפסע

עכ"ם. דרך. — [שרד תשובה בענין מהעע לפסח בשבת בית שערים סימן רי"ב. — ובש"ת הרי בשמים מהר"ת סימן כ"ב]. —

— סימן כ"ה —

העושה ע"ש כסיל וכססה ינמור לשוב התנימה. לכבוד אה"י ידידי הרבני הח"ב משה בת"ש ידיו רב לוכו מיה ישראל קליון נ"י יושב עה"ת בק"ק יא"ם ק' יענא יצ"י

שני כתובים הבאים כא' הניענו וכו'. — ומה שתמרה במס' שבת (דף קנ"ד ע"ב) ליקום מר לטיה דביתא. איל וידעתם כי אני ה' וכו' ופירש"י עד שיעלו הקב"ה מקברותינו אין לנו רשות לעלות. והא מביאר במס' כתובות (דף ק"ג ע"א) דרבי כל ערב שבת הוי אחי לבית"י? — כמה תשובות בדבר, חדא! דהלא שם בכתובות מפורש כיון דשמע שוב לא אתא ש"א להתציא לעו על צדיקים הראשונים. וכי רש"י למר לא צדיקים הוי שלא הוי דתן רשות לבוא לביתם כמו רבי, וא"כ ממילא ש"מ שרק לצדיקים וקדושים כמו רבי ה"י רשות זה, ולכ"ע באמת אין רשות. [וכן ת"י ידידי הרב הנאמן מ"ה פישל סימן נ"י ראב"ד' בודאפעס יצ"י. גם העירנו לעין בבעה"ק ס' ידיו שער ל"ב מ"ש בזה]. — ועוד! דרבינו הקדוש ה"י דעתו לחזור, ובמס' שבת איירי שיקים לנמרי, וזה אינו רשאי עד שישתה להם הקב"ה. — שלישית! בישבת המדובר מעמידה לחה"י עם הנק, כיון דלא נרקב גם לא העצמות, א"כ שא"ל אותו מפני מה לא תעמד לתחי' (עין מהרש"א באריכות) וע"ז שפיר השיב שאין רשות לעלות לתחי' עד יקום ובהעלותי אתכם וכו' משא"כ כאן בענין ביאת רבינו הקדוש לביתו לא בא רק נשמתו, תרמה להם ממש בטעם (עין פס' חסידים סימן תתשכ"ט), וא"כ לק"מ. [ועין שו"ת פני מבין חז"ד סימן שכ"ג אות ב', ושרת מנחת אלעזר חלק ג' סימן ס"א אות ה']. —

ואשר שאל לפרש דברי הר"ע מברטנורא (פ"א דמס' מ"ק מ"ה) שכי על הא דלא יספידו קודם לרנל שלשים יום. תמיד, מה טעמו בזה? — ולומר שרצונו לומר דאף קודם ריה הדין כן ולא רק בתנל, זה דוחק, דמבואר באגודת או"ב הובא בפתחי תשובה ידו סימן שמו' דריה יוה"פ אינם כרנלים לענין זה ע"י"ש, וכן אין לומר דכותנו לשלול שאין מספידין לא מתו הקרוב ולא מת אחר שאינו קרובו, מלבד דהלשון תמיד אינו סובל ס' זה, עוד זאת דדרי עד"ז מותר כמבואר בחכמת אדם כלל קמ"א אות י"ט. [ועין בשדי חמד מערכת אבלות אות ס"ט שהביא וכו' עליו שמ"ל דסברא נניח וכן המנהג]. — הנה כבר עמד על הדבר וקניי הגאון בעל תרי"ט זצ"ל וכתב להגיה שצ"ל 'אית', וכוונתו, דא"ת דאמרי מעמא בנ"י שא"י תן המעות לספרן, וא"ת דאמרי משום שאין המת משתכח ע"י"ש. — אבל לדעתי יש לפרש תיבת. תמיד עד"ז: דבנ"י (שם) דף ח' מביא מעשה דאדם א' כינס מעות, לעלות לרגל ועי"ז נמנע ולא עלה, א"כ לס"ז לכאורה קשה הא יש נפק"מ בין מעמא דרב למעמא דשמואל [מלבד המעם היכי דעביד בתנ"י] בזמן הזה דלא שייך עלי' לרגל, ומדוע שתק הגמ' מחלוק זה? אבל כד דייקת שפיר תראה דרק מעשה שה"י כך ה"י, אבל עיקר המעם דאחי לבשול

משמחת הרגל זה שיד גם בזמן הזה. [ובאמת ראיתי אח"כ ברא"ש שכי בשם הר"י נאות דל: זכין דמעמא משום עליות הרגל שרי בזמניה, והק' הרמב"ן איכ לימא בגמ' איכא ביניהו בזמניה, אלא אף בזמניה אסור משום שמחת הרגל עיי"ש]. והנה הרע"ב כתב ג"כ בפירושו, "ימנע משמחת הרגל עיי"ש, וע"כ הוסיף מלה. תמיד דר"ל שגם בזמניה אסור ודוק. — אח"כ מצאתי בתפארת ישראל על משניות (שם) אות מ"ב שכי ג"כ לפרש כן בקיצור, ועל הגליון נכתב בצדו עיי" שרת בית יצחק דר"י דאנצינ חידד סימן כ"א, אשר אינו תחי' כעת]. —

עוד רציתי לומר דבירושלמי מבואר דלא יעורר על מתו קודם לתל ל' יום הדא דתימא בישן אבל בחדש מותר. ורבים חולקי' עליו (נכמבואה ברא"ש), וע"כ כתב הרע"ב, "תמיד ד"ל בין במת ישן ובין בחדש, אבל דא דהרי הרע"ב כי ולא ישכור ספדן שמת לו. באותו שעה וצ"ב כוונתי שמת בתוך ל' שר תל אבל בישן מותר. — ובאמת בדברי הרע"ב כתב ג"כ רש"י במתני' שם, וז"ל: לא יספידנו שאם מת לו מת בתוך שלשים, ודבריהם צ"ע דהוא כנגד הירושלמי, ולומר כמ"ש בס' שש המערכת דהא דכ' רש"י בתוך ל' יום לפני הרגל לא קאי אישלפניו שאם מת לו מת, אלא אלאחריו לא ישכור ספדן וכי ור"ל בתוך ל' יום לא ישכור ספדן להספידו, הגה הוא עצמו כתב דהוא דוחק דכ"ז אינו עולה לס"י הרע"ב, [ואולי י"ל דב' תיבות הללו, באותו שעה צריכי' לבא בין תיבת לא ישכור לתיבת ספדן, ור"ל לא ישכור באותו שעה ספדן על מת שמת לו, ודוק], ומצאתי בס' ליקוטי המשנה שכי בזה"ל: לעני'ד הנך שתי תיבות שפת יתר הם כאן ובטעות הועתקו מלשון הגמ' דא"י מעשה וכי באותו שעה אמר וכי ודיבור זה מחובר עם הדיבור שאחריו, וכן צר"ל לא ישכור ספדן על מת שמת לו קדם לתל שלשים יום וכרש"י, ואפשר דס"ל לרש"י הרע"ב דש"ס דילן חולק על ירושלמי מדלא קאמר דאיכא ביניהו מת בתוך ל'. — וצ"ע ליישב, [עיי'ן שו"ת מהר"אש היילפרין סימן י"ח]. — שורר מהערות הנ"ל גם בס' מתא דירושלים (ושם הביא ג"כ הקישי' א"ך ספדן כל ישראל על שמואל הלא מת בכ"ה אייר והוא בתוך ל' של עצרת בשם שו"ת בית אפרים), ע"כ לא אאריך עוד בזה. [ועיי'ן בס' מענלי צרק פ' אמור דף י"ט ע"ג]. — יתר הערותיו הנני מצינ בקונטרס וילקט יוסף, ונראה מה יאמרו הקוראים הנכבדים הי"ו. — והגני בזה ידידו הדו"ש ומאזה לו כמ"ס, ה' ישמה לבנו בתורתו ויתרום קרנו בב"א,

יוסף הכהן שווארמין.

— סימן כ"ו —

כ"ה מושיק בא תפריח לפיק גראסוארדיון יציה.

במוצאי מנוחה, רב ברכה והצלחה, לאיש העורך מערכת, אשרי שלו ככה. כבוד ינ"ס הרה"ח חריף עצום ספורם לתהלה בתוך עם סטלה. סו"ה ראובן מרגליות ש"י, אכן יקרה בעיר לכוז יציה.

ג"ייה הניענו על נכון, ולעשות רצוני הספדה, והגני אחיש בעס סופר מהיר לשלוח לו איזה הערות והנהגות אשר יש אתי בכתובים על צוואת רבינו יהודא חסיד ד"ע, ואם יתן להם מקום כספרי החדש ישמח לכי גם אני. —

א' ע"ד מ"ש (באות א') דאין לקבור שנים זה אצל זה. שהיו שתאים בחייהם! הגה בלחזתי שמעתי להקשות ע"ז הלא מצינו בשמואל ב' (קפ"ד) שקברו את ראשו של איש בושת בקבר אבנר, והלא אבנר שנא את איש בושת כמבואר שם בקפ"ג? אולם אנאמר הגאון זצ"ל חי' דזה דוקא כששניהם הגוף שלם. משאיכ התם הי' רק ראשו לבדו [וכמו שקברו את ראשו של עשו אצל יעקב כמבואר בפסוקי דר"א פליט]. ועוד דרך כמי שמת מיתה סבועית הגשמה מייסה על הגוף, אבל לא כן כמי שנדרג ע"י ב"א, [ועיין שרת בית נפתלי סימן כ"א באריכות, וגם בילקט יוסף דגן סוף סי' ק"כ]. —

ב' ומ"ש (באות ב') אין לחצוב קבר ולהניח פתחו אם אין נתני' בה המת מבעוד יום כי הוא סכנה גדולה! הגה כן כתב הרמ"א בסי' שלם ס"א שאסור לחצוב שום קבר להזיח פתחו עד למחר שלא יקברו בו המת באותו היום ויש סכנה בדבר, ועיין ש"ך שם סק"ה ורבים מקשים על זה הרי מפורש בתורה שאמר יעקב אבינו (ויחי) בקברי אשר כריתי לי בארץ כנען שמה תקברני, הרי שחצב לו קבר בחייו? וכן מפורש בשם 'מרק ח' אין הופרין כוכין וקברות במועד, ופירש"י לצורך סתים שימותו ע"ש, איך נראה דלא כצוואת הרי"ח? וכן המנהג גם עתה בירושלים שחוצבי קבר ומנוחים פתחו ואין חוששין כלל, [ועיין מ"ש בסי' שמירת הנפש (החדש) באות ר"ס בהג"ה]. ובימים הללו קבלתי שרת מנחת אלעזר (חלק ג') וראיתי שם בסימן י"ג שכי': אפש"ל דבימיהם שהיו נזהרים מאוד בלאו דלא תלין, וכן עתה בירושלים, וכהאי דאמרו שאין מליץ את המת בירושלים (עיין לקמן סימן נ"ב בזה), וגם מחמת הים האויר במדינתם, ושמה הקרקע של אבנים וצריכי זמן הרבה לחצובו ע"כ הכינו הקברים מקודם, כדי שלא לעבור על קברו תקברנו, ושומר מצוה לא ידע דבר דע וסכנה ע"ז, אבל ריה"ח מידו בחייל שאין נזהרין כ"כ בלאריה בלאו דלא תלין, וגשענים על הלכה דרבינו דהלוי לכבודו אינו עובר עליה, וא"כ אין צורך לזה להכין ולחצוב קברים איך ל"ה שומר מצוה, ושוב הוי סכנה, ע"כ שפיר כי לחדר שלא לבוא לידי זה ע"ש. — ועתה בשעת הרפסה בא לידי שרת מהרש"ם חלק ד' וראיתי שם בסי' ק"ג שהביא בשם הברכ"י דבחובר סתם ואינו מפרש לשם מי שרי אבל בוצעב עבור איש מיוחד אסור דלא ליתרע מולו, וכ"כ בשד"ח מערכת אבל אות קפ"ח דדוקא לחפור לצורך נוסס אסור אבל לצורך אדם בריא אין קפידא [ועיין וילקט יוסף חלק כ' סימן מ"ה, ובמפתחות שנדפס בשורת דודאי השדה בציונים שם]. והש"ת יגדר פרצת עמינו ויקום בלע המות לצחא אכ"ה. —

ג' באות י"א, ואם יש קברות בעיר לא יעברו המת לעיר אחרת! הגה כן מבואר בשו"ע י"ד סימן שס"ג ס"ב, והמקור באור ודוע הלי' אבילות סי' תי"ט: אם בעיר שמת איכא ביהק"ב וכשמוליכו לעיר אחרת ולא לקברות אבותיו דבר זה אסור כי הוא בזין למת שמטלמלי אותו מעיר לעיר וצער הוא לו, וצא ולמד ממת מצוה דקנה מקומו ואין בעל השדה יכול לעכב מפני שצער לו שמטלמלי אותו ואינו נקבר מידה במקום שמת וכאלו שוסף דמים וכו', וכל מת לענין עיז כמת מצוה לענין מקומו ע"ש, ובתשרי זכרון יוסף חתומים סימן ט' וזה מדעתו לכתן לזה, [ועיין שרת הדות יעקב סימן קל"ט]. —

ד' וע"ד מ"ש (באות י"ב) לא ילך אדם על קבר א' ב' פעמים ביזם

א! כן הוא גם בכתבי האריזל, כפי נגיד ופצחה, ובס' לקוטי תורה (וידה) ולפלא על המציא שהביא כן בשם הכתבים ולא זכר שם שהדברים נאמרו כבר מס' צוואת הדיח ויע. — ומקובץ קבלתי מ' ישמח לב (חלק ב') ראיתי שם (בקטפוס) הערות בהלכה הנקרא חי חי וכו' אות מ', שני בזהל: במציא מ' תקפ"א ס"ק פ"ז אין לילך על קבר א' ב' פעמים ביום א' עכ"ל, שאלני אחד שהי' רגיל לילך בשליחת אחרים להתפלל על הקברים והלך על קבר א' בבקר והתפלל שם, ושוב שלח אחד על אותו קבר אם מותר לו לילך? ולכאורה לפי משפוט דברי מציא הי' איסור בדבר, אמנם מה שהביא בשם הכתבים נמצא בצוואת ריה"ח בזהל: לא ילך על קבר א' ביום וכו' אלא יבקש כל רצונו ולא ישיב עד למחר עכ"ל, מלשון זה משמע שרק למי שמתפלל בעד עצמו יבקש כל רצונו ובקשתו בפעם הראשון, ולא יחלק בקשתיו ותחנוניו לכמה הליכות, מכללא משמע דמי שהולך בשליחת אחרים, ובשעה שעומד בפעם הראשון לא ידע שיצטרך לילך ולהתפלל עוד הפעם בשביל אחר אין קטרא בדבר, ובפרט שיש לילך בזה אחר המשלח ולא אחד השליח, ויש להתיר לעני שעניו נשואות לפרנסה זו, עכ"ל. —

(ה) באות י"ט, לא יעשה אדם ביתו גבוה מבית הכנסת! ושקשים הלא מדינא דמי' אסור (שבת י"א) ומה קמ"ל ריה"ח בצוואה זו? וכי בשמירת הנפש הגיל (אות ל"ח) בזהל: אבל דרך בדברי הצוואה שלא בא באזהרה על הגבהה ביהבים שהי' גבוה מכל הבתים רק על השפלת הבתים שלא יהי' גבוהים מביהבנים [עין מ' שבעים תמרים את כ"ב] — ואנכי שמעתי, דבשים הגיל איתא דבגין העשוי לנו מזה, איכ' הוא צוה לאסור אף באולה, ועוד י"ל דליק כלל שאף באיסור דרבנן שייד לצוה עין כתובת סרס י"ב יהדרו בכבוד אמנם ומקשה הש"ס האריזתא והא' משמע דאי דרבנן שפיר שייד לצוה עליו כי לא יהיה אינשי באסור כמ"ש הדים, ואף דהש"ס באמת מקשה אכתי מי חשידא דקעברו אדירבנן, זה באמת נד' שימות הדים, מ"ס הרי"ח י"ל מ"ל כהדים, ובפרט כי צוה לפי העת החרה הזמן, ובל"ס ראה שמואל'לן בזה, וראה לנחון להחידר עליה, [עין תל תלפית חלק א' ב' ס"מ ס"ט]. —

(ו) ומ"ש (באות כ') לא יסתם אדם חלון או פתח לנמיו וכו' אלא ינקב נקב בו! הנה כי כן במעבר יבק שפתי צדיק מ' כי חל: וכן סכנה לפתוח חלונות ופתחים שטא נכנס בפתח או בחלון מדיק א' ואולי עתיד לצאת דרך שם ואם יסתמו סמריח החוק לילך בדרך אחר, ואין להתעורר בשמן כמעשה דרבי שלמי' דהיה רגיל לומר נראה בעינא דשימנא ואותחיל לי' תעריי, ולכן ותלחץ רגל בלעם אל הקד לעבוד במסך הגזר לה, [ועין במד"ש תלפוח את א' שני בשם כתי' דמה שהאמתן לחצה רגל בלעם אל הקד ורבנא תחת בלעם ולא חשבה אם המלאך רצה לעבוד הוא יקפץ על ראשו לאיזה מקום שירצה, כי האמתן ידעה שכן ענין המלאכים שאין תלכי כ"א כל א' בפסלה שלו באיך הקצוב לו כי הקב"ה חלק כל האויות לכל א' ואין א' נכנס בגבול תבדו לכן אדם שחפס כחלי בידו אם ישנה והלונות מסקס שהי' קדם יש בו סכנה כי המלאכים שהי' עוברים דרך אותם והלונות כעסם בעבור שיש להם להקף ע"ש]. —

(ז) ומ"ש (באות כ"ט) לעין כלל החסותה או חתן חסיה כששומעיה' שהי'! הנה ראיתי בתשרי א' שהנאמן שהרי' נחודר (בעל ערנות הכושם) חל שהעלה

דבר חדש דכל זה לא נאמר אלא במי שעדיין לא הגיע לעשרים. אבל מי שצבר עברו עליו עשרים ולא נשא אין לו לחוש לשום דבר ומצוה לרחוץ נפשו ולהקדים ביפה שעה אחת קודם להנצל מלמות' שנאמרה ע"ז מפי רד"ל ולא נרע זה משה שאמרו בש"ס ר"ם האיש מקדש אסור לאדם שיקדש את בתו כשהוא קמנה וי"ש כתבו התוס' שם ב"ד"ה אסור דעכשיו נוהגין להשיא הבנות כשהם קטנות משום דבכ"י הגלות מתגבר עלינו, כשי"כ בכה"ג מי יימר אם יתרמי בזמן קרוב שידיך הגון לפניה ועד כמה ליענן ולחולל, ובודאי אין לך שומר מצוה גדול מזה, וראוי שלא יאונה לו כל און והוונת עלה יפה, (ועיי' הלקט יוסף חלק ב' סימן ל"ה) — ובאם יש לאי מהן שני שמות כבר מבואר בגדולי האחרונים שאין קפידא להתחתן, [ועיין בשערי תורה חלק ג' קונט' ירד סימן נ"ט אות ט'] — ומירח הגזל העלה דביוונן שני יש להקל מפי עיי' שרית פרי השדה חלק ג' סוסי נ"ד.

(ח) ובהא דכ' (באות כ"ד) לענין שני בני אדם ששמותיהם שוים שלא יחדונו יחד בילדיהם! הנה בשוית אבן יקרה חאהע"ז סימן ט"ו נשאל האיד והין כששם האמהות שו' אם יש נ"כ לחוש, ואנכי בהנהותי לשוית בית נפתלי סימן י"ב כתבתי עפ"ם דמבואר בכנסת חכמי ישראל (סימן צ"ג אות ב') בעטמא דכלה חמותה או חתן וחמיו ששמותיהן שוין שלא ישאו וא"ו, דא"י בשויע יוד ס' ר"ם סק"ב גבי כבוד אב ואם ולא יקראנו בשמו וכ' מפני שזה מקיל לחולד בכבוד, ומבואר עוד שם דאפי' לאחרים לא יקרא בשמם אם השם שלהם דומה לשל אביו ע"ש, וא"כ שפיר הוזכר שלא ישא אשה ששמה כשם אמו, וכן כששמו כשם חמיו, דבכל רגע תבשל הבת שתקרא לבעלה בשמו והוא שם אביה ע"ש [ועיין תורה מציון שנה שבעית חבבת א' סוף סי' י"א, ובשוית זכרון יהודא חלק ב' סימן קמ"ז], וא"כ בשתי מתנתגת אם שמותיהן שוין אין לחוש דלא שייד טעם זה והבן, [ועיין שדי המד חלק אספיד מע' חתן וכלה שהאריך בעניינים אלו עד מאד]. — שו"ד בשו"ת דבר אלי' (סימן ל"ז) שכ' ג"כ טעם הנ"ל בכלה חמותה, ולהיבית הקודש אעתיק לשונו: נשאלתי לענין כלל חמותה שיש להם שם א' שמבואר בס"ה שאסור, ואמרת' הטעם בזה משום דפסקינ' שאסור לקחת לאחר בשמו כשם אביו ואמו אם לא בשמות הרגילין בהם דכ"ע ידעי דאין קורא לאביו רק לאחר, לכן אם יקח אדם אשה ששמה כשם אמו ויקרא אותה בשמה אסור משום שקורא שם אמו, ומה שלא אסור הסיח בשם חתן כשם חמיו רק במשולשין, י"ל משום דאין איסור כ"כ באשה שתקרא שם בעלה כשם אביה כי כיבוד אשה לבעלה משמע לכאורה דהוי דאורי' מהך דאמר' בקידושי' ל' מה תל' איש, איש סימוך בידו לעשות אשה אין סימוך בידה לעשות משום דרשות אחרים עליה, משמע דנרחה מצות כיבוד אב ואם מפני כבוד בעלה, אי"כ הה"ד דנרחה איסור קריאת בשם אבי' מפני כבוד בעלה, אמנם עפ"י דא"י בשבת ק"ה ארי' מפי לא קראתי לאשתי אשתי וכ' אלא לאשתי ביתי, ואיתא בלקיט' מהר"ל שמעולם לא קרא לאשתו בשמה, והובא בכה"ג חאע"ז סי' א' אות א', נראה לענ"ד דיש לצדד ולומר דמותר להתחתן אם שם הכלה כשם אמו רק שיקבל עליו באיסור חמוד שלא יקרא אותה בשמה כל ימי חייו, עכ"ה, [ועיין לקמן סימן ס"ה אות ג']. —

(ט) ועיד' מ"ש (באות כ"ה) דלא ישאו שתי אחים לשתי אחיות, עיין שרית אמרי אש חרד סימן ס', ושרית זכרון יהודא ח"א סימן קצ"ה, ודכידנא פי

נשאל מ"ה הגאון ז"ה אם נאמר דהצוואה לא ה' רק לעדו אחריו, אזלי יש לחוש לכאורה שמה הוא מורעו, ולומר כל דפריש מרובא פריש איא כין דתוא מידי דסננתא כמיש הפרו ביד ס' קפיו סקיב בדבר סכנה לא מהני ביפול, וכה"נ כתב הגב"י מהד"ת לאע"ז סימן ס"ב לענין בני קמורה שנתערבו דכון דבב"נ לא אזלי' בתיר ל"א נ"כ כד"ס מר"ש ע"ש, וא"כ הכי בדבר שהוא מצד סכנה ל"ה סוגי הדב, ודי לכאורה לדש אולי הוא מורעו? והאריך בתשובה — [ע"ן שו"ת חלקת השדה סימן כ"ה]. —

י"ד) ואודות מ"ש (באות ל') שלא לעשות נשואין לשני ילדים יחד! יע"ן בשו"ת נהרי אפרסמן חאע"ז סי' א', ושו"ת לבושי מרדכי אע"ז סימן נ"א, ושו"ת זכרון יהודא ח"ב סימן קצ"א, — ובחדושי הערותי מזה על הפנים ימות (מסעי) שכ' מדכתיב ותהינה בנות צלפחד וגו' שכולם נשאו ביום א' ע"ש, והרי אין לעשות כן, וק"ו בה' אחיה? אולם אפשר דהוא כשהחוסה במקרה, או שהאיסור דוקא על האב נאמר משא"כ כשהאחיות עושות החופות כ"א לעצמן, (וע"ן סי' דבש וחלב שם), ודיק, — וכמ"ש לקמן סוף סימן ק"ב כו"ב, —

י"א) באות ל"ה, בענין לזקוק לאשתו בלילה שמבלה! הנה בנושא אשה אלמנה נהגו העולם איסור וזה בלילה הראשונה ואין לה שום מקור, אכן בשו"ת מיב טעם דעת מהרד"ג סי' רס"ג כתב דראוי לחוש לדבר ע"ש, ולא כתב נ"כ טעם לזה, ומצאתי בשו"ת באר משה (ירושלמסקי) בקונטרס כלל גדול בתורה (במאמר זכרון טוב אות ט') שכ' : ואפשר מפני הומרת הוזה"ק ס' משפטים (ק"ב א') בנושא אלמנה בנ"י דרוחא קדמאי מכשכשא בה ע"ש, ואולי יש קבלה בזה מראשונים דאי לא נוקק לה בלילה הראשונה אולה הסכנה (ועמ"ז בנדרשה אין שום איסור), אכן אף דלא נדע לנו המעב ראוי לחוש למנהגא בכ"ה, ידיע"י דברי הרשביא בתשו' [הובא דבריו בשו"ת השיב משה חאע"ז סי' י"ג] ז"ה : דאין לדחות הקבלה שיש ביד הנשים הזקנות מבני עמנו מפני ששים רבוא מופתים המראים סתור, דחוק הישראלי הוא למעלה מהמבע והשכל' עכ"ל הזהב, (וע"ן בשדה חמד חלק דברי חכמים סי' קכ"ה שהביא נ"כ בשם רב גדול א' המיוחד דחוששין באלמנה שלא לבא עליה בלילה הראשונה לפי שרוח המת מקשקש במעיה, יע"ש שו"ת י"ט), — שו"ר בס' ארחות חיים על הל' שבת סי' של"ט אות י"ד בהגהות הגאון מברעזאן ז"ה שהביא נ"כ דברי המומרד הג"ל (וע"ן שדי חמד מערכת אישות סימן א' אות ד'), ובשו"ת מהרש"ם חלק ג' סימן של"ג כתב דבגרושה אין שום חשש ע"ש, אולם בס' פתחא זוטא על הל' נדה במהד"ת סוף סי' קצ"ב הולק עליו וס"ל ד"ל הה"ר בנדרשה יש להחמיר ע"ש טעמו ונימוקו, — [וע"ן בס' החדש שלחן העזר סעיף ל"א בשמלה לצני אורח כ"ד]. —

ועתה בשעת ההדפסה ראיתי בשו"ת מהרש"ם חלק שני סימן קמ"א שהביא בשם שו"ת חיים שאל ח"ב סי' ז' ששמע ממקובלים דחשש סכנת אלכנה הוא רק תוך יב"ח של מיתת בעלה, וכן שמע להחיר מהגה"צ אבדיק שינוא ז"ע, וע"ן וילק"י ח' קסא, י"ב) וע"ד מ"ש (באות ל"ה) שלא ילך אדם מביתו לדרך ויחזור לביתו אם שכח איזה דבר רק יעמד לפני הבית לשאול מה שצריך! מצאתי בספר אנרא דפרקא (אות י"ד) שכ' בזה"ל : קבלה הוא מהקדמותם כאשר אדם נוסע מביתו וכבר הלך פתח ביתו ליסע אם שכח איזה דבר לא יחזור לביתו, והענין מפורסם, ושמעתי

המעם, דהנה נאמר בזה"ק (בראשית) דברכאן לא שריין רק באתר דדבר וניקבא, ואמר שם, הנה מה יעשה האדם ביציאתו לדרך, ותירצו דשכינתא אקדים ויצאה לפניו, ויוצא עילא הוא ע"ש. וע"כ כאשר האדם יצא כבר מביתו ליסע הנה כבר השכינה קדמה לפניו, וא"כ כאשר יחזור האדם לביתו אשר שם אשתו הנה היא מניח חזא עילא דשכינתא וזהו כאלו כביכול הניח השכינה ועביר ח"ו קלנא וכו', הבין הענין, והנה לכאורה אין החשש רק מי שהילך מביתו, אבל מי שדוא כבר בדרך והולך מבית מלגו אין חשש כי אפי' בבית מלגו חזא עילא עמו כיון שאין אשתו שם, (ואעפ"כ אין לסמוך ע"ז כי אולי יש עוד מעם אחר) עכ"ל, — [ועיי' בס' עובר אורח בענייני סולת אור, כ"ב, ובהסכמות הגאון מרה יוסף שאול נ"ו וליה לס' שמירת הנפש אות נ"ז],

י"ג) ובהא דכ' (באות מ"א) שלא ישחמו אוזו' בטבת ושבת! הנה ברמ"א י"ד סוף סי' י"א כתב בשם התשב"ץ דנוהגין לאכול מן הלב, ובש"ך שם סק"ז דנוהגין לו הכבד, ויש נוהגים לאכול מן הרגלים [ועיי' שרת הד"ר חלק שני סימן כ"ט אות שמ"ב], והפרי"ט בשפ"ד שם כ' שצריך השויב לזהר שלא לערב הרגלים, ס' יצא א' טריפה, [ויש נוהגין להשליך א' מעשרה, וסומכ' על ביטול ברוב], ובהרבה מקומות נוהגין לאכול מאיה אבר שיהי', ובשמי"ה כ' דסני אף לשעם המרק, ונהרא נהרא ופשיט', אבל הפלתי כתב דאין להקפיד ע"ז ובפרט לסעודת מצוה כגון לשבת ולברית מילה ולחתונה אף כשלא יסלו מאומה, דשומר מצוה לא ידע דבר רע, ועיי' טב"ת חאע"ז סי' ע"ט שהחזיק כדבריו, [ובשו"ת הרמ"ץ חו"ד סי' כ"ב כתב: דהא ודאי דאף להנהיג' להחמיר בזה אין לאסור שאר הבשר שנמלח עמו, דאפי' לדעת המחמיר בזה אין סכנה כ"א באוכל מנוף האוחז ולא ממעמא], ובשנות חיים כתב דהמנהג שהשוחטים אין לוקחי' שום אבר מהאוחז רק שלוקחים כסף תמור הרגלים, [ועיי' שו"ת כתב מוסר חו"ד סימן י"ב שו"ת זכר שמחה סימן ס"ז, שרת אוריין תולתאי חלק ג' סימן קס"ה, שו"ת אמרי יוסף סימן ח', ובחלק יוסף חלק שביעי סימן נ"ה].

י"ד) ומ"ש (באות מ"ט) דלא יתוץ אדם תגור וכיריים שאופי' בו להשתמש באוחזי מקום! הנה בשו"ת יד יצחק (חלק ג') סימן ק"ט העלה דאם עומדים שם במקומו כירה (שפארהעיד) דהו"נ כ' כעין תגור ולא נתבטל הישן למרי שפיר דמי והחשש רק כשלא נשאר ריחם כלל מהתגור הישן, אבל לא כן כשהכירה ממלאה מקומו, ועיי' שהביא בעדות נאמנה שנים אצל הגאון"ק מסאנא בעל דברי חיים וציל העמידו את התגורים במקומות אחרים, ועיי' שרת מהרש"ם מהד"ת סוף סימן צ', ובשו"ת זכרון יהודא ח"ב סימן קנ"ט, ובחלק יוסף שנה י"ב קונטרס מ' סימן ס"ז בשם בית שערים חו"ד, גם בספרי הקטן בכמות ורב האכילות, צפנת פענח אות ל', — והיום הזה ראיתי בשו"ת מהר"א"ן חא"י סוף סי' מ"ז שכי' דברעבד אם כבר נעשה מעשה אין לירא ואין ליחש מאומה יע"ש. — ועתה בשעת הדפסה ראיתי בענין זה תשובה גדולה בשו"ת בן סורת ח"ב סימן י"א ופתיח לצורך מצות ת"ת.

מ"ז) באות מ"ה כתב: אילו העושה פירות אין לקצוץ אותו! והנה כל רואה ישתומם דמה משמיענו, הלא מקרא מלא דיבור הכתוב, לא תשחית את עצה וגו' רק עץ אשר תדע כי לא עץ מאכל הוא? אבל אחר העין נלעיד דהרי יש אופנים שונים דמות בצדק למקומו, או דלא מעין הרבה פירות, וכדומה.

כמבואר בשו"ת שאילת יעביץ סימן ע"ו (הובא דבריו בשו"ת מרי השדה חלק ב' סימן ק"ה ועיי' עוד שם בחלק ב' סימן קנ"ב וקס"ה), ואשכנזי הרי"ה וליה בצוואתו רא"ן לעשות כן מעני הסכנה, [וכן משמע משה' יוד סי' קמ"ז ס"ק ו', ובתנ"ך השני בגליון המהרש"א עליו], ודרכי — (ועיי' בשו"ת בית שלמה סימן ק"ט ושו"ת זכר שמחה סימן ק', נטע שורק חו"ד סימן מ"ב, ושו"ת מנחת משה סימן קכ"ה, ושו"ת לכושי מדרבי מהר"ת חו"ד סימן קנ"ה, ואח"כ אברהם סימן מה' ובש"ת צבי חסארת סימן ו'). — שו"ת בשו"ת מנחת אלעזר הג"ל שכי נ"כ ליישב כן דברי הצהאה, ועיי' שהאר"ך גם כהא שכי' ראילן העישה פירות שני פעמים בשנה יש לקצצו מד ואין להניחו כלל, כיון שהוא משום סכנה להציל בנאי ליכא בל חשחית. [ועיי' שו"ת דבר אלי' סימן ל"ו].

ס"ז) ומ"ש (באות ליה) לא יעשה חבירו סנדק לבי בניו אא"כ מת אחד! דבר זה מבואר ברמ"א הל' סילה סימן רס"ה סעיף י"א בשם המהר"ל ח"ד: נדרבין שלא ליתן שני ילדים לבעל ברית א' (ועיי' בפתיח תשובה שם ס"ק ס"ז). והנה הטובי מהר"ת בחו"ד סימן ס"ו כתב דדבר זה אין לו שורש ועיקר בגמ' והכל רק דרש ורמז ולא לעכוב ולא למנהג קבוע, ובכל מדינת פולין אין מדקדקין בזה ובהרבה מקומות הרב הקבוע הוא חיוב לסנדק תמיד, וגם סה קהלתינו אין הכל מקפידים בזה, אבל מן הגאון בעל חת"ס בשו"ת לאר"ה סימן קנ"ט מחזיק המנהג ושואן לספקס בו (עיי' ש"ש בד"ה תבנא לדנא) — ובהנהגות יד שואל על יד כ' דבאביו או זקנו ובספרט לאדם נדון לא איכסת לן ויכול להיות סנדק לבי ילדים. אפי' שניהם חיים, אך לאדם ששום ממכירו אין לכבד פעם שנית. (ועיי' כס' שמירת הנפש ההדש (הגרסא בהגיה) אות קל"ט. — ובס' מור"ת הברית ס"ק ס"ב, ואות ברית אות י"ג. —

י"ח) ועיי' מ"ש (באות נ"ה) ראשה שמתהלל להניק בנה תתחיל להניק בד שמואל, ראיתי זה כמה בתורה מצוין שנה ששית (הוכרח ד', סימן ד', אות י"ג) שכי: כס' שבעים תמרים כי דלפי לשון זה מובן דלאו דוקא על הלידה בראשונה, אבל בהעתקה החדשה הגרסא בקראקא איתא כך, להניק נער הנולד בראשונה בד שמואל, מבואר דדוקא על הנולד בראשונה קאמר עכ"ל, ולא דק רא"ן אשכנזי דבהעתקה החדשה הוי הכונה על הנולד בראשונה, דהא לפי' יחי' מונח הצוואה דהנער הנולד בראשונה צריכה להניק לעולם בד שמואל ולא בד יסין כלל, והוא דבר זר. מאד, אלא ברור דמ"ש בהעתקה החדשה תיבת, בראשונה הוא נמשך למשה, וכוונתו הוא דבראשונה בתחילת הנקה צריכה להניק בד שמואל ובכל פעם שמתחלת להניק אחר לידתה היא כך, וכמו שמבואר בצוואה שלפנינו, ואין שום סתירה בין הגופאיות. — ומ"ש בהעתקה החדשה לשון "נער" הנולד, וכן בהצוואה שלפנינו כתב "בנה" ומשמע דהקפידה הוא דוקא על בן ולא על בת, וכי המחבר הגזיר דלדידה' ה' ידוע טעם נעלם לחלק בזה, ויש לזה טעם נלה לפי' מ"ש בכנסת חכמי ישראל (סי' ר"ד) בניאור הטעם דצריכה להתחיל להניק את-בנה מד שמואל בכדי להטעימו בסעודתו הראשונה ממקום היותר קרוב למשכן התבונה בלב שהוא שמואל א"כ זה דוקא בבן דצריך להשכיל ולהבין בתורה אבל בבת לא שייך זה, וגם כס' יוסיפון כי להניק את "בנה" ע"ש. —

והנה עוד רציחי להעלות איזה דברים, אולם יען כי יש לי לעשות בלילה הזה עוד עבודה אחרת וגדולה, ומע"כ נ"י מרר שלא להתאחר, ע"כ אסתגר

בוה. — והני לעזרו רק כי יש אתי ס' חסידים (דמים ישנה) שיצא לאור
בהסכמת הגה"ק המפורסם מ' ישראל זל"ה מ"מ דק"ק קאניין, ושם נחלק הצוואה
בשבעים אותיות, [וסימניהם. סוד' ה' ליראיו ובייתי להודיעם], ואנכי הרואה כי
גם לפני הגאון בעל דעת קדושים ה' צהאה כוז של ע' אותיות (ולא נ"ו כמו
שהביא מע"כ) יע"י היטב בדבריו שם ומצא כי כן הוא, ולכן עליו לתקן (בהדפסה
החדשה) דרך היטב, והם כמותו בודאי יראה שלא יצא מתחת ידו דבר שאינו
מתקן. — וזות הגה"ק הרי"ה זל"ה יעמוד לנו בכל צרותינו אכ"ר בנל"ך. —
יידו הדיש בלוג"ה מיקרו ומכברו המתדבק באהבתו, חסין בנדולתו.

יוסף הכהן שווארמין

— סימן כ"ז —

שלישים במק ארד"ב, ותברך משמי שמי קדם. כבוד הרב הגאון הגדול החריף עצום
הספורסם וכו' סיה חיים געלערנטער נ"י האבדקיק קוטב יצ"ה.

ספרו היקר והנעים, עונג חיים לשבת וכו'. — והנה ראיתי (בסמיכת לחיים אות
א) שהביא לתרין קושי' העולם איך שמר אאע"ה את השבת בזה"ל: דאברהם עשה
מלאכה בשבת עם עיד א' דלישראל אין בזה איסור תורה כמבואר בנמ'
שנים שעשאוה פטורין [ועיין בכ"מ ס"א דשבת דבכ"מ שאחז"ל פטור ליכא אי'
תורה] אבל לענין המצוה דלא ישובתו אף בשנים יצא יד"ה, דהא דשנים שעשאוה
פטורין ילפי' בנמ' (שבת צ"ג) מרבתי, "בעשותי" דמשמע דוקא יחיד שעשאה חייב
זה לא שייך לענין המצוה דלא ישובתו, עכ"ד, ולדעתי במהכ"ת יש להשיב, דהנה
האחרונים מקשי' למה שהיטת קדשים דהנה שבת הרי יכול לקיים שיחטו שנים
כא' דקיימ"ל חולין לי' שנים הבחי' ובה א' וקיימ"ל כל מקום שאפשר לקיים ע"י
שנים אין עדלית (ועי' מ"ש בשו"ת שואל ומשיב מהדריג ח"ב סי' קמ"ה) ובעפ'
סופר חלק ד' כלל ק' סרט ד' אות י"ט, שרת מצפה ארי' מהדו"ת סימן כ"ג,
שו"ת פני מבין האו"ה סימן ס"ד ובוילקט יוסף חלק ד' סימן קמ"ב, וחלק ח'
סימן רל"ג, ומתרגימ, דה"ט רב' שעשאו פטורי' דאין דרך מלאכה בכה, וא"כ
אם ב' יחטו בשבת וא' יהי' אסור הוי' שוב דרכה בכה, ולכן אם לאו משום
עדלית ליה יכולי' לשחוט, והב', ולפי"ז אי אפשר לומר ג"כ דאברהם אבינו עשה
תמיד ע"י שנים, דכיון שהי' כונתו למלאכה כדי שלא יעבור על האיסור העכרת
ששבת, הוי' כדרכו לעשות בשנים, ואיכא חייב שבת ג"כ אפי' ע"י ב', דרך. —
[ועיין לקמן סימן מ"ד בזה]. — ובה יש תשובה גם למה שהק' חכם א'
על הא דא' ביבמות ק"ג אירכסו לי' מפתח וכו' מאי מספקיל כדת מה לעשות.
הלא ה' יכולי' להביא ע"י שנים (עיין וילקט יוסף חלק יו"ד סימן פ"ד), אבל לפי
הג"ל אי' לומר כן לכתחלה לעשות עפ"י שנים, וק"ל. — גם יש ליישב בזה מה
ששעטני' להקשות למה מילה רוחה שבת, יעשה ע"י שנים שיאחוז בסכין? ומתרגי'
דאפשר שפריעה א"א ע"י ב', או דמילה איכא חשש סכנים לא סמכי' על ב'
שלא יבוא לידי קלקול (עיין התן סופר חלק א' דף ט' ע"ב), א"נ עפ"י ש"ש הפרז'
דהיכא דהתורה התירה בפירוש אין כח ביד חכמים לאסור, (עיין בקובץ ינדיל תורה
סימן ס"ה) ולפי הג"ל י"ד דאם יעשה תמיד בשבת ע"י ב', הוי' דרכו בכה, ואז

חיב, ודוק, — [שוב מצאתי בשו"ת טוב טעם ודעת להג' מהרש"ק זיל מהדרג חלק ב' (סימן צ"ט) שכו' לכן במילה א"א ע"י שנים כיון דצריך שיהי' בשליחות האב המעשה מתחמת להמשלה ליכא למימר דהו' בגדר שנים שעשאו כיון דצריך מעשה שליטה, ועיין בבלי חמדה דף קצ"ג ע"ב אות ט']. — ובעיקר קושית העולם הארכתו בולקט יוסף מחכרת א' סימן ס"ט, ובחלק י"א סימן ע"ב, וכן בחלק י"ב סימן ר"יש, ובחלק י"ד סימן ק"ה (ועיי"ש דבר נכון מה שהבאתי בשם הגאון מ"ה מנחם צמ"ב נ"י ראב"דק נהרד"ק יצ"ו). —

ואגב אזכיר, הגה בשו"ת מהרש"ם חיב הביא חי' על קושי' האחרונים הגיל בזה"ל: כיון שכ"א בפ"ע אסור לשחוט ממילא הו' זה אינו יכול חת א"י דקיימל אף בשנים שעשאו חיב"י (עיי"ש בהקדמת סמור), ודבריו נפלאים דלפ"ז אין משכנת כלל דין שנים שעשאו סמור' בזה יכול וזה יכול הא בכל המלאכות שבשבת דסמורין מצד שנים שעשאו' הרי כ"א בפ"ע אסור לעשותה, וא"כ שוב הרי זה אנ"י חת א"י? ועיין בס' מלחמות יחזקא (חידושי סיני) אות ח'. — והגני בזה מקורו ומכברו בגדול שבנידוכין דושי' בלוג"ח מצפה לתשובתו כי יקר מאד בעיני תורתו.

יוסף הכהן שווארמין.

— סימן כ"ח —

במס' חולין (דף ג' ע"א) אב"י אמר הכל שוחטין ואפי' כותי, כדא' כשישראל עומד ע"ג אב"י יוצא ונכנס לא יטעם ואם שחט תחת כזית בשר ונתן לו זכו' והק' רבא ויוצא ונכנס לכתחלה לא והתן המניח נכרי בחנותו וישראל יוצא ונכנס מותר, ומשני התם מי קתני מניה, המניח קתני דיעבד, והק' בתוס' דהא אין זה חי' על דברי אב"י, דאכתי קשה הא אב"י סובר דבריעבד מותר רק בחותך כזית בשר ונתן לו, ושם גבי י"ן מהני בדיעבד יוצא ונכנס עיי"ש, ונלע"ד ליישב דהנה הפנ"י הק' מאי פריך רבא על אב"י מהך דהמניח נכרי בחנות שאני התם ביין דיש לו חזקת היתר משא"ה סמכין על יוצא ונכנס, אבל כאן בשחיטה אין לבהמה חזקת היתר (אדרבה בהמה בחזקת איסור עומדת), ולכן בעינן עומד על גבו? אך זה לקיט' דנהי דקיימ"ל דמוקמי' אחזקה היינו היכא דיש לפנינו ב' דרכים לכאן ולכאן או אוקמין הדבר על החזקה ואמר' דהוא כמו שהי', אבל מתחלה לעשות מעשה ולוקמי' אחזקה זה לא דחזקה אלהא לא אמר', וא"כ היכ"נ להניח לכתחלה נכרי בחנותו ולסמך ע"ז שלא ינע ולהתיר אח"כ משום דאוקמי' אח"כ אחזקה, זה לא אמר', וא"כ שפיר פריך הש"ס מהמניח, אך זה ניחא כדפריך הש"ס מהמניח שיהי' מותר לכתחלה יוצא ונכנס, אבל כדמשני הש"ס המניח דיעבד לא קשה קושי' התוס' מהמניח הא לאב"י מותר רק בחותך כזית בשר, דשאני התם בבשר דאין להבהמה חזקת איתר, אדרבה יש לה חזקת איסור משויה צריך חותך כזית. משא"כ גבי י"ן בדיעבד שפיר סמכ' דאוקמי' אחזקה, חזקת היתר, ודוק, (ועיין בשו"ת סאת השרה סימן כ"ב, ובס' באר יצחק עמ"ס חולין). — עוד נלע"ד ליישב דהנה עוד הקשה הפנ"י שם דמאי פריך רבא על אב"י מהך דהמניח נכרי בחנות שאני גבי י"ן דסתם ייגס דרבנן לכן בספק אם נע

או לא היה ספק דרבנן לקולא. משא"כ בשחיטה שהוא דאורי'. אמרי' ספקא דאורי' לחומרא? אך זה נ"כ ל"ק דנהי דקיימ"ל ספק דרבנן לקולא היינו כשנזדמן ספק דרבנן או אורי' לקולא, אבל להניח לכתחלה נכרי בתנותו ולסמוך ע"ז שלא ינע ולהתיר מצד ספק דרבנן זה לא אמרי' לעשות ספק דרבנן בידים, ושפיר פריך הש"ס מהמניח, אולם זה נ"כ לא ניהא רק כדפריך הש"ס מהמניח שיהי' מותר לכתחילה יוצא ונכנס, אבל כדמשני הש"ס המניח דיעבד לא קשה קוש' התוס' הא לאבי' מותר רק בחותך כזית בשר דשאני בשר דהשחיטה הוא אי' דאורי' וספיקא דאורי' לחומרא. משא"כ נבי יין בדיעבד שפיר סמכי' לומר ספיקא דרבנן לקולא בסתם יינם שהוא דרבנן, ודו"ק. — ובוה מיושב גם קוש' התוס' לקמן ד"ה אבל בא ומצאו דכיון דרבא מדמה שחיטה ליינים גם בלא חותך כזית בשר לשחתי' כמו ביינים עיי"ש, ולפי הנ"ל איש דרבא מדמה שפיר לענין לכתחלה דבשחיטה הוא אי' דאורי' וספיקא לחומרא, והתם בין אף דהו' רק ספק דרבנן סתם יינם, אבל לכתחלה אין לעשות ספק דרבנן בידים, אבל בדיעבד שפיר יש חילוק בשחיטה הוא ספיקא דאורי' ולחומרא, ולכן צריך להיות חותך כזית בשר נ"כ, אבל בין הו' ספק דרבנן וספיקא לקולא, וק"ל, (ועי' שרת ד יצחק ח"ב סימן ר"ט אות א'). —

— סימן כ"ט —

החיים והשלום וכפ"ס לכבוד ה' המוסל. בדיני הדיון היו רב לו ופי' מיה

חיים יודא עהרענרייך נ"י. הלומד בישיבה הרסה דקק ווייס צען

תע"א. (כעת הרהיג אבריק דעווא, ועורך האוצר הדינים). —

עשיתי כאשר הבטחתי וכו'. — וע"ד מה שהעיר (בחולק י"א) ורימ האיד אבל בישראל וכו' פסח וקדשים מאי איכ"ל וכו', למה נקט. מסתי' הא דחי נ"כ קדשים? — כבר הק' בן בסי' שם משמאל ח"ב, וחי' דהנה אם ה' חי יביח בודאי לאו מריפה הוא דמריפה אינ' חי', ואיכ' איש דאי' הו' קתני קדשים להודי' חי' אבל הו' דאכל קדשים שחי' יביח דודאי לא מריפה הוא, לכך נקט פסח מאי איכ"ל דנבי' כתיב בן שנה וקיימ"ל כל מקום שנא' בן שנה משמע תקדשנו ואכתי' לא ה' חי' יביח עיי"ש. — אולם יש להשיב לסימ'ש המהרש"ל הא דמריפה אינה חי' הוא רק רוב אבל מעוט מריפות חיות הנה, ואיכ' ר"מ דחייש למיעוטא אפי' שהי' חי' יביח לא הו' דודאי דאכתי' מגיל דמריפה הוא וממיעוט דחיות, ועיין בלב אורי' ובראש יוסף, ואכתי' הדק"ל כמובן, [ועי' וילקט יוסף חלק ששי סימן ר"ו בהג"ה]. — אבל מצאתי בשו"ת שואל ומשיב מהדו' ד' (דף ל"ז ע"ב) כתב בזה"ל: שמעתי בשם א' דאמר דמה דנקט הש"ס פסח וקדשים הוא, משום דלכאורה י"ל דאכל בן סקועי' דל"צ שחיטה, אך פסח פסול עכ"פ, וקדשים יליף נ"כ מפסח בפסול בכ"פ ושפיר אמר פסח וקדשים מא"ל, אולם הוא מעות דלהס"ד דשמא במקום נקב קשחים איכ' מה מעיל ב"פ, הא כל הפעם דב"פ איצ' שחיטה משום דניתר בשחיטת אמו וכל ריש לחוש שמא נקב הו' במקום שחיטה ודיתה אמו מריפה צריך שחיטה בפ"ע ואיכ' גם בב"פ קשה האיד יאכל בשחיט' לא בשחיטתו ולא בשחיטת אמו. — ואולי י"ל דמשכחיל שילדה בעת ששחטה וזה פי' למיתה וזה פי' לחיים, אבל בפסח וקדשים דפסול זה פריך

למיתה זה לחיים מתחת אמו מרמ ליתום, איכ שפיר קשה ססח וקדשים מאיל דרק, עכ"ה, — [ועיין בהמאסף שנה שמינית סימן ג']. —
 ואנכי אמרתי ע"ד פלפול, דהנה מקשי אמאי לא פריך הש"ס ורמ האיד אבל "לחם" דעל כל קרקע וקרקע יש להסתפק דילמא ה"י נחל איתן והתורה אמרה לא יורע בה עולמית, וע"כ משום דאולי בתיר ולר"ם דחיש למעושי שפיר ה"י מצי להקשות דהאיד אבל לחם, וכ"ה דאה"נ דלא אכיל, מזה מאי איכיל? ואפשר דהנה נדע קוש"ה הפלתי אמאי פריך הנ"ל דוקא לר"מ האיד אבל בישראל ולא פריך מרע"ק ור"ם דחישו ג"כ למעושי (עיין שו"ת בית נפתלי סימן נ"א), ומתרגימ, דעוד מקשים (עיין אור חדש פסחים צ"ה, ובספרי הקטן בכמות ורב האיכות, צפנת פענח" אות ס"ד) מאי פריך הש"ס פריך פא"ל לפימ"ש המל"מ בפיה פיסתית דיוצאין במצוה שלכדה"נ, איכ שפיר יכול לאכול פריך שלכדה"נ [ועיין שו"ת פני מבין חיי"ד סימן ב' אות ב', וסימן קצ"ד], ויל דהא ר"ם סובר בע"ז ס"ז נוטלם"ג אסור והר"ד שלכדה"נ, דנוטלם"ג נמי שלכדה"נ הוא כמ"ש האחרונים וא"כ שפיר פריך, והתנינ דר"מ אבל לשאר תנאים אין קוש"ה דבאמת איכיל דאכל שלכדה"נ. ודוק, — אמנם באמת הקוש"ה השלישי הג"ל לק"מ, דהרי הברוך מעם העלה דבאפילת קדשים לכ"ע אין יוצאין שלכדה"נ דהתורה אמרה למשחה לטולתה כדרך שבני מלכים אוכלי ולכ"ע אין יוצא" שלכדה"נ, [ועיין לקמן סימן מ"ה אות א' ציונים הרבה על זה בספרים שונים], ומעתה ה"ת בפריך שפיר לא ה"י שפיר לומר דה"י אוכלין שלכדה"נ, אמנם לגבי אכילת מצה שפיר הקוש"ה במקומה דלא יכול הש"ס להקשות האיד אבל מצה, דשפיר היה לאכול שלכדה"נ, ודרק, — (חסד הסוס), *

— סימן ל' —

בימי המטמונים, יתברך מאדוני האדונים, השוכן מעונים, בכל עניינים, כבוד וירידי הדב המאדני וכו' וכו' מזה משה קעניג נ"י ויורה, דומ"ץ בק"ק קאברסדארף יצ"ה.

ע"ד השאלה שעשו מנין בבית אבל א' אם ה"י מותר להביא שמה ס"ת לקרות בו? — הנה המחבר בשו"ע א"ח סימן קל"ה (סעיף י"ד) פסק: בני אדם החבושים בבית האסורין (והוציט לקרות בס"ת בעשרה) אין מביאי' אצלם ס"ת אפי' בר"ה ויוהכ"פ, והוסיף הרמ"א: והיינו דוקא בשעת הקריאה לבר, אבל אם מכינים יום או יומים קודם מותר, ואם הוא אדם חשיב [או חולה] בכל ענין שרי, וכי המנ"א בס"ק כ"ב שם: אם מכיני' לו אה"ן או תיבה על יום או יומים שרי, משמע דהעיקר תלוי באם שעושין שם מקום קבוע לס"ת שרי, וכ"כ המר"ז: דאז אין נראה שהוא מביא לצורך קריאה אלא קובע לה דירה בבא"ן, ולפ"ז ה"י מותר. — ומצאתי מפורש שכן פסק בשערי אפרים סימן ט' אות מ"ז ובסתחי שערים שם. — [ועיין שו"ת נהר אפרים חו"ח סימן נ"ג אריכות דברים בזה] ובס' הוראי השדה סימ' מ"ז כתב ג"כ: נוהגין בכל ערי ישראל שאם יש מקום מיוחד בבית האב"ל להניח שם ס"ת לקרות בו, — אולם בס' מור וקציע כתב שלא יפה עושי' מה שנהגין שהאב"ל ר"ל מוציא ס"ת מביהכ"נ ומעמידו בביתו בד ימי אבילות לקרות בו בימי הכניסה, ואין נוהגין כבוד כראוי בהס"ת, ותמה על שאין מוחי' בזה, והוא הלכה ערוכה ביור"ד סוס"י שד"ם שאפי' בבית אב"ד ונשרא

שמת אעפ"י שהצבור חייבין להתפלל שם לכבודו אין רשאי להביא ס"ת לשם אלא נכנסין לביהכנים לקריאת ושי"ם תלת, הלא דאין מוציאין ס"ת לקרות בו בדרך ארעי, ושי"ם דלד' ימים נמי ארעי הוא, ושי"ם דלא חיישי' לסורחא דציבורא הוה בכה"ג תצריכין להחמיר בדבר, ואפי' מביהכנים לביהכנים יש להחמיר, אלא דוקא מבית דירה לביהכנים, וגם בזהר (פ' ויחי, ופ' אחרי) מחמיר מאוד בהוצאת ס"ת עכ"ל. — והנה בס' תורת חיים הביא דבריו וז' אח"כ: העולם נוהג' כרמ"א דאם מכניסין לו מקום שפיר דמי, ולא מקר' שמביאים הס"ת לאבל דחוב המנן שאינם אבילים צריכין הס"ת לקיים בו המצוה, והאדינא נוהג' כמבואר ברמ"א י"ד סי' שעזי' נוהג' להתפלל כל י' במקום שמת, ולרוב פעמים כבר התפללו בביהכנים ולא יהי' להם מקום אח"כ לקרות בתורה, ולעשות עוד הפעם קריאת במקום שאין נוהג' יש לחוש למשפטי שמואל (הובא במג"א סס"י ס"ט), וגם לפעמים לא יהי' להם מנן, ע"כ נוהג' להקל כרמ"א, [וי"ל עוד שבו ימים קורי' נ' פעמים והיה כהוקבע מקום דבג"ס נעשה חוקה], וא"כ אין ראוי מסס"י שד"ם דהתם כל הצבור מתפללי בבית האבל, ואח"כ הולכי' לקרות בביהכנים כל העם (ומזהיר אין ראוי לאסור אלא אם הצבור בצרה לא יוציאו ס"ת ממקומו להוליכו לביהק"ב כמ"ש בגובי' מהר"ת הא"ה סי' ק"ט) עכ"ל, — ועי' סי' אשל, אברהם שני' ששמע בשם הרה"ק מו' פייבוש מזבורא שיש צד הותר לטלטל ס"ת ע"י שמהלכין י"ד אנשים עם הס"ת, ובשו"ת פני אהרן סימן י"ד כתב: דדוקא כשהס"ת הוא במקום בביהכנים שקורין שם בו או אסור לטלטלו למקום אחר אבל אם הוא במקום שאין קורין בו מותר לטלטלו למקום אחר לקרות בו כי הוא מתעלה בזה וכבוד הוא להס"ת יע"ש, ובשו"ת בנין של שלמה סימן ה' מתיר להביא לאבל בי"ם כל י' ימי אבלות אם הוא אדם חשוב בעלמא אפי' אינו גדול בתורה, ומכש"כ כשמיחד לה מקום בארון דשרי בכל גווי' (הובאו דבריהם בס' ארחות חיים). — וממרח הגאון נ"י שמעתי דלענין זה נקרא חשוב מי שמדקדק תמיד לשמוע קריאת התורה, ואינו מזלזל במצוה זו, [ופשיטא שמי"ש המג"א דהגלה מותר זה דווקא נ"כ להולה כזה אם כל ימיו ה' נזהר בקריאת התורה], וכ"כ בשו"ת פרי השדה חלק ד' סימן מ"ו. — [ועי' בא"ד שכתב שגוהנין באם יש מת בבית הסמוך לביהכנים דאין הכהנים יכולי' לבגס לביהכנים מתפללי' בבית אחר ומוליכי' ס"ת אצלם, משום דבהן באדם חשוב הוא, ועד דדוקא בשביל יחיד אין מוליכי', אבל בשביל עשרה כהנים שאי' להתפלל בביהכנים שפיר מוליכי', אף בלי טעם דאדם חשוב יע"ש]. — ובשו"ת ישמח לב (ירושלמי) ארח סימן י"ד הביא דהי' מנהג באיזה מקומות לפסול הס"ת ע"י שעה או ע"י התרת התפירות באמצע הספר, אבל ראוי לבטל המנהג כ"ש שאין ראוי לנו לעשותו אלא יבאו הספרים בעשרה יע"ש.

שוב מצאתי בכ"כ של אמו"ר הגאון זצ"ל אשר רשם לזכרון על נייר בזה"ל: כשמתה האשה הצדקת מ' בונא ע"ה דהי' פה חתנה מחי הרב הגאון מו"ה יהושע ברוך ריינימין נ"י (האבדק גאלסעשט יצ"ו) ורצה לעשות בביתה מנן בס"ת, ושאלני מה דעתי? וכתבתי לו בזה"ל: ע"ד אם לטלטל לבית שמה ס"ת לקרות בימי השבעה, לפי המבואר בא"ה סי' קל"ה שכשמכניסין מקום קבוע קודם שרי' ומ"ש יום או ימים וארון לאו דוקא, והעיקר תלוי אם מכין להם מקום ורק שהבית יהי' נקי מטינוף ולא יהי' שם דירת איש ואשה, ובשביל חשוב או תולה בכל ענין שרי' [ועי' ממה אפרים סי' תקפ"ד סעיף כ"ד, אולם הענין דל

כי דאסור להוציא ס"ת לאבל מביכנים לבית. וראייתו מירד סי שדים ובמ"ג דחה ראייתו וסיים לדרינא צ"ע כיון שהשרית בלאו"ה סקל בשא"א בענין אחה וא"כ כנרד כשקבעו מקום טוב ויש גם בצירוף דהוי בשביל חשוכ כמעכ"ת ה' מקום לחתה. אולם שמעתי שיש בכאן מנהג שלא למלטל רק לזמן ארוך היינו לשלשים יום ולא לשבעה. וא"כ זולת האיסור יש איזה הקפדה גם מקהל, לכן ידי מסולקת. המוב בעיניו יעשה עכ"ל. [ועין שו"ת רמ"ן חאו"ה סי' ט"ו, וש"ת מהרי"ן חאו"ה סי' י"א, וש"ת מנחת משה סימן ח', וסימן ט"ו].

ואח"כ בא לידי סי' משנת חכמים להר"ם חא"נז ולי"ה, ותביט עיני נאות רי"א תוכחת מוסר בענין זה, ואמרתי להעתיק דבריו הקדושים: ראיתי איזה אנשים סבני הדור סחמת חופר נאותם הסרחה דלא מסתפא כמה דהו ססתפו בני בבל, ולא הו עבדי מלטולא לס"ת, אפי' מבי כנישתא לבי כנישתא, כיש לבי רחב [עין דרר וקרא דע"א] והללו לא ידעתי במה כחם יפה, שכל או"א ימלאנו לבו, אפי' בימי אבלו אינו חושש ואינו ירא למדת הדין המתוחה ע"יו, ושולח ומביא לו ס"ת לתוך ביתו ומעבירו במבואות המסונפין, ופזרם על גבי א' מהשלחנות את השמלה כי מי יודע אם השלחן מלא ק"א שהיו צוחקין עליו את הקרמין, ואותה שמלה אם היא שמלה שתחת המטה ומסילין עליה הס"ת בלי שום ספקס ונרעד איפור כלל, כאלו מצוה רבה קא עבדי, אוי להם ואוי לנפשם, כי רעה נסלו לא להם לבד כי אם לכל בני אותה העיר, ולכל מי שבידו לפחות ואינו מזהה, מי ראה כזאת מי שמע כאלה, ולול כזה הנעשה גם בשמחת התורה להוליד הס"ת מלמטה למעלה, ומלמעלה למטה, כאלו הוא דבר המלטל מיד ליד, וכן עושין למי שאשתו יולדת, והגיעו ימי טהרה ואינה יכולה ללכת לביהכנסת, מביאין לה ס"ת לתוך ביתה דאין לו ספק דע"ז זה ועל כל כיוצא בזה נכסי' בעלי בתים מהמוטטין, ומי יודע עד היכן עונשם טנע אם לא בעה"ז דאו ה' טוב להם אחר מיתתן כמה ימים ושנים תהי' נשמת כל עושה אלה גולה ומלטלת ממקום מנוחה, וכל זה וכיוצא בו הער"ם אינה אלא דוק לב וסרה"ן גאה דנשרשת בגוף אדם, שבדמיון דעתו הנכב נראה בעיניו שראוי וראוי הס"ת להיות גולה בעבורו, ואפי' הארון והלחות אם ה' בו, ולא זכר מה שאומר התנא הוי גולה למקום תורה, ואל תאמר שהוא תבא אחריו, ולא יספיק להם שאחר הכנס וירא יאמר להם לסוכתן שלא יעשו כדבר הזה, ושהוא יקבל עליו העונש בכה שיתבטלו מלעשות מנהג רעוע זה, ואדרבה להמרות עיני כבודו, ילכו ויוציאו הס"ת לעיניו כאלו מצוה רבה קא עבדי, ה' המוב יכפר בעדו ובעד כל קהל ישראל.

— סימן ל"א —

שלום עז ותמארה, לאיש מלא בתורה, בסעות ה' ברה, והי' לראשו עטרה, מליו מליו שפירין, בהבסה ותבונה נהירין, חזקים קייסים ושיריין, כבוד הרב החרף ובקי בנשיג וכו' מיה עקיבא מופר ג"י בק"ק פ"ע ס"ב ע"ג יציו.

הספר, בית יצחק ששלח לי ממר א"ח הגאון רבב"ג מוה"ר שמעלקיש נ"י קבלתי על נכון וכו', — ומה שכ' על הירושלמי (פי' מסוכה) שכ' שם, חב"א אמרין דברי ר' יוסי [ביו"ט הראשון של חג שחל להיות בשבת והוציא את הלול לרה סטור מסני שהוציא ברשות] שמי' דחה למצוה בלי"ה, דמה עני

עשה דוחה לית לכאן, הא העשה מקיים בזה אתר הלית ועכס ליה בעידנא? —
 יסה השיב ש"ב הרכ החדיק ובקי רך בשנים ואב בחכמה וכו' מו"ה עקיבא סופר
 נ"י (בנו של דודו הגאב"ק פ"ש ב"ר נ"י) ע"מ"ש באו"ח פסחים בסוגי'
 דהואיל דיה ראוי לזכור, דהא דאמרי' דצריך להיות בעידנא היינו דוקא לכתחלה
 שידחה עשה את הלאה, אבל אם בדעבר עבר על הלאה כדי לקיים העשה אינו
 לוקה, וא"כ ר"י דאמר סמור מקרבן שפיר י"ל דמעמא משום דעדלית אף דלא
 הוי בעידנא וליכא מלקות, ולפי"ז מושב היטב למה נקט ר"י אם שכח והוציאו
 דהא אי המעס דעדלית אפי' לכתחלה מותר? אבל נחא מאוד דבאמת לכתחלה
 אמר משום דל"ה בעידנא אבל אם שכח ועבר סמור ממלקות כמ"ש הא"ח,
 והבן. — דש' להוסיף עוד ע"מ"ש בס' יד אלי' סימן ז' דמה"ש צריך להיות
 כל עדלית בעידנא כדי שלא תהא מצהב"ע (עיין מיקנה כלל נ"ו פרט א' אות
 א' סודיה בהסברא), וכבר נודע מתוס' סוכה פ' דמצהב"ע אינו פוסל רק מדרבנן,
 וממילא איצ' בעידנא רק מדרבנן, ואם לא הוי בעידנא ממילא אינו לוקה, ודוק. —
 ולדעתי נראה ע"מ"ש ששמעתי בשם אא"ק הגאון האדיר מו' אברהם יודא הכהן
 זצ"ל (בע"ל קול ארי') דלכך בעינן בעידנא דמיעקר לאו מקיים עשה דא"כ יש
 לחוש שמא ימות או יאנס ולא יוכל לקיים המצוה ונמצא עבר על הלאה והמצוה
 לא קיים, וזוה הסביר נמי למה בעשה דרכים לא צריך להיות בעידנא לפי שרבים
 לא ימותו, ואף אם יאדע לזה אונס או מיתה יהי' איש אתר שיקיים המצוה, איכ
 זה לא עבר ש"מ"ה הוא קרב המצוה שיהקיים לכך דחי אף שאינו בעידנא, ודפח"ה.
 (וכ"כ בשאל מהר"י ג' ח"ב סימן ק"ג), ומעתה אני אומר דהא תינה לכתחלה
 צריך להיות בעידנא, אבל אם כבר עבר הלאה באמת סמור ממלקות אף דלא הוי
 בעידנא דהמצוה קיים עכ"ס, ודוק. — ועוד י"ל ע"מ"ש בשער המלך דבר שחמנו
 נודם האיסור כמו חילול שבת ל"ש מצהב"ע ע"ש, וא"כ איש היטב דשפיר י"ל
 כאן עדלית אף דליה בעידנא (משום דלא צריך להיות בעידנא דלא יהי' מצהב"ע
 יען דזמן שבת נורם האיסור, ודוק), (ועיין ילק"ג ח"ג מערי' בעידנא אות ז'
 בסופו). — אנ"ל, ע"מ"ש בנוב"י מהדרית האו"ח סימן קלי"ה כי היכי באעלימ
 אמרי' דוקא אי מתקן בזה האיסור, אבל אי אין מתקן האיסור גם רבא מודה דמהני
 (והוא סברת מהר"י), כמו כן נבי מצהב"ע י"ל סברא זו דדוקא אי לא עשה
 עוד המעשה אמרי' דלא יעשה משום דיהי' מצהב"ע אבל אם עבר ועשה הדבר
 לא הוי מצהב"ע דמה יתן ומה יוסיף אם נימא דלא יצא הלא כבר עשה העבירה,
 [ועיין לקמן סימן מ"ח], וא"כ לדברי שרית דא"י הנ"ל דלכן צריך להיות בעידנא
 שלא יהי' מצהב"ע, והא תינה דהיכא דלא עשה עוד המעשה אמרי' דלא יעשה
 משום דיהי' מצהב"ע, אבל אם עבר ועשה הדבר ל"ה עוד מצהב"ע כמ"ש הנוכח
 הנ"ל, וא"כ שפיר י"ל עדלית אף דלא הוי בעידנא, ודוק היטב, (ועיין וילק"ג יוסף
 חלק ד' סימן ס"ז בהג"ה). —

(ב) ואשר כי לישב קושי' הפנ"י בשבת כ"א, (דאמר ר"ה פתילות ושמינים
 שאמרו חכמים אין מדליקי' בהם בשבת אין מדליקי' בהם בהנוכה בין בחול בין
 בשבת, ואמר רבא מ"ט דריה קסבר כבתה דל ומותר להשתמש לאורה, ופירשי'
 דחיישי' דלמא ששע ולא מתקן לה), איך אמר ר' ירמי' במעמא דרב משום דסבר
 כבתה אוק"ל דמניל הא, דלמא רב נמי סבר כבתה זק"ל אלא דלא חייש שמא
 יפשע, [ותי' ע"מ"ש ה"ף דכול' דוקא דריי' בתרתי מעמא הוא מהך דס"ל

מדליקין בשבת ולא חייש לשמא יכבה ותו לא מצי לאדלוקין]. עסיים שהק' הנמקי בפי' רבי' למיד אשו משום חציו איכ הובא שרינן עם השיבה להדליק את הנרות והדלקתם הולכת ונגמרת בשבת הר' הוא כאלו הבעירה היא בעצמם בשבת? ותודין שהיוב אשו משום חציו הוא דהוי כוזק החץ שבשעה שיצא החץ מתחת ידו באותו שעה נעשה הכל ולא חשבי' לי' מעשה דמכאן ולהבא וכן הדין לענין שבת דכי אתחיל מעיש אתחיל וכמאן דאגמרי' בידים בההוא שעתא עיש, והשתא הא הבא במגני' ר' יוחנן הוא דקאמר לטעמי' דרב הכי משום דכבה אוקיל דהא אמרנה רבנן לקמי' דאביי משמי' דריי וקבלה ואיהי לשיטתו בב"ק דסיל התם אשו משום חציו, ואם נימא כקושי' הגיל דסיל לרב כבתה זקיל רק דליח שמא ישמע תקשה איך מתיר להדליק בשבת משום דאסור להשתמש לאורה ולא שייד שמא יטה הא בלא זה אסור להדליק משום איסור שבת כקושי' הנמקי הגי' דהשתא ליש לומר כמאן דאגמרי' בעיד יום דהא כבתה זקוק לה, ואסור משום חציו, והי"ק. — הרבר הוא נכון, (והעתקתי אותו בקיצור מחמת תוכניתו) נבן, אבל הגני מן הדמודעים כי כבר הקדמנו בזה בשו"ת שדה יהושע סימן ל"ה, גם י"ל, דהנה עוד חסד הפני' דאמאי אסור ריה להדליק בשמן שריפה בחול דהא בשמן שריפה השמן נמשך יפה אחר הפחילה רק בשבת משום שמצוה עליו לבערו חיישי' שמא יטה כרי שיתבער מהר ובחול ליש כן [ועיין ישיע'ק שות' דמשו"ה אסור להדליק בשיש משום דאין שריפי' קדישם בלילה, והא דרב מתיר בכל השמנים להדליק אף בשמן שריפה היינו משום דסיל כבתה אוקיל, ולדעת בעל סי' ידאם השיעור משתשקע החמה עוד מבערי, ובירושלמי מביאר דאם הדליק מבערי מותר אף דנמשך עד הלילה, אבל לריה דסיל כבתה זקיל איכ חבה בלילה קודם השיעור חייב להדליקה להכי אסור בשמן שריפה אף אם הדליק מבערי ע"ש]. ואפשר ע"ש"ש בס' קהלת יעקב כלל חדש בהא דאין עושין מצות חבילות חבילות [מלבד מ"ש לעיל סו"י י"ב] והוא דדוקא בשומן עשיית ה' מצות נמשך שוה בשוה אבל כבי' מצות שאחת נעשה מיד והברתה נמשכה נמר מצותה ויתר אין בזה משום חיה, והביא ראי' לזה מהירושלמי שלח' מסי' תרומות דאחרי התם מדליקין בשיש בחנוכה והא התם דמצוה לשרוף את התרומה ואפי"ה שרינן להדליק בשיש בחנוכה ולא חשו משום חיה, וע"כ צרי' דה"ט משום דחנוכה כבתה אוקיל לא כן מצות שריפה שכן אמאי של תרומה שצריך המשך זמן וכזקיל אמרו להכי לא חשו בזה משום חבילות חבילות ע"ש. [ועיין לקמן סימן ל"ה אות ו' ובצינונים שם]. ומעתה זה נראה אליבא דרב דסיל כבתה אדיל, אבל לריה דסיל זקיל, י"ל באמת דמה"ט אסור בשמן שריפה מטעם חבילות חבילות, דהא לריי' נמשכו ה' מצות בשוה, וממילא עסי' יתורין נמי קיש' השני הגיל בראש האמור דמותר לומר דרב סיל כבתה אדיל דאליב' הוי מצות חבילות חבילות, ודרק. — (ולפני שנים הרבה כתב לי עדין גם ניסי הרחיב מרה חיים צבי עה"ר ניי ומכתבו איננו תחי' כעת). —

ובזה אסיים, בברכה וחיים, ואורך ימים ושנים נעימים, ותחזינה עיניו' אריאל בבניניה, תצון יתמלא מעם אלה, כעתידת מקורו ומכבודו מתי' הדיש יוסף הכהן שווארמין.

— סימן ל"ב —

בראש חדש, וברכה ה' בברכה מלא ונרש, על יובל שי בקדש, ימיו ושנותיו
כנשר נעוריו יחדש, ואיביו ושונאיו יתחדש, כבוד אהי' יריגם הרב המושל
שטון בתורה, דרכי דרך ישרה, חכם וסופר, אשכול הכשר, נתן אהי' שער המעורם
וכי' וכו' מיה מירדכי ויוסימאן חיות (מזיח) נ"י בעים וו"י ע"י יציה.

נועם יקרתו וקונתו על גבי קביר הניע לירי על נכון, תשתוממתי על
עבדתו הנעשה בהשכל ודעתו ונתתי מקים בראש להכריז הנחמדים (יעין וילקס יוסף
ענה שלישית קונטרס ט'). — ואשר שאל אם יש ממש בהשאלה אשר חכ"א
מארץ מרחקים הציע לפניו, והוא: בראובן שנשא אשה א' בתולה כאחת בנות
ישראל והי' עמה בדרך איש ואשה ואחר כמה שנים רבות קרה לה מקרה דנשנית
מנקבה לזכר בכל מכל כל, מה הדין לזאת שהיתה נקבה ואשת איש ונעשה זכר
וצריך להנשא ולקח אשה אחרת צריך ראובן זה ליתן נט כריתות שיגרשנה בנט
כרת מדי כיון שהיתה אשתו אשת איש, או דילמא אינו צריך ליתן נט כלל
כיון שאינה אשה כי אם איש? — ומע"כ ידירי שי' הרבה להשיב ע"ז בדרך
ברחוקא כדרכי, ומסתפק אם כל הענין הוי פספסוי דאוריין! נט קשה לו דא
אמרו הכה"ל על ספק ואחר ילדה בת, שנתחלפו יוסף ברינה בבטן, כנודע מסהרשי"א
הלא יותר נקל הוי' להתהפך כנ"ל, מלהתפך מבטן לבטן? עכ"ל. — הגה אין
כל חדש תחת השמש, וכבר חקר כיוצא בדבר בס' יד נאמן (ולאחר קדוש מחכמי
ירושלים תיו) אם האשה הלזו חייבת במילה, ופשיט לה דפסודה משעם מאמר
הכתוב דכתיב ועל זכר וכו' דזכר מעיקרו הוא דחייב במילה אבל נקיבה מעיקרה
ונעשית זכר לא, הובא דבריו בס' יוסף את אחיו מערכת נ' אות ה', [ועי' שו"ת
שאלת יעביץ חלק א' סימן קע"א], והוסף: דחייב במילה אבל נקיבה מעיקרה
ונעשית זכר לא, וממילא נראה דלא צריך נט דזכר הוא עתה ולא אישה דהרי
בנוסה הגז היא דאיש נותן נט לאשתו וכותב אנת אנתתי ולא יש לפניו אתתא
כי אם גבר איש, וגם כותב לה דשאה ושלמאה להתנסבה לכל גבר וכו' ולא
אתחזי לגבר דאיהו עצמו גבר, וגם כותב בנט את מותרת לכל אדם וכו' לשון זה
דמותרת לכי' איהו אשה שראויה ומותרת לכי' ולהזכיר השם שהוא פ' בן
פ' שקר הוא דזכר דאין כאן בן, — ואי דפלא איך יתכן זה בדרך טבעי שיעלה
בשכל האדם עולם הפך (דאשה רבה תהי' נהפכת לאיש) אל יתמה על זה,
שחכמי הגמרא אין מציאין שום שינוי בתכונת אבריו הזכר יותר מן הנקבה, אלא
שהאבריה מבפנים וזו אבריה מבחוץ, פ"י אבריו התולדה, כי יש לאשה בפנים
ערלה ובצים כנודע, באופן שאם ברברו חוץ תוספת דם יתרחבו אבריו הרחם יתכן יצא
ערלת הרחם לחוץ דמנקבה תתהפך לזכר, ואם נהפך במיעוט דם ודוכ קרירות תתעצר אבריה
הזכריות ותחזור לסנים ומצורת זכר יתהפך לנקבה, והוא מפלאות תמים דעים, וממילא
אינה צריכה נט, — [וג"ל כשאומר ברכת השחר אינו אומר בא"י אמה' שלא
עשני אשה, משום דזכר נעשית אשה תחילה בבטן אמו והוציאו לאויר העולם
בצורת אשה אלא מכך בא"י אמה' שהפכנו לאיש], ע"כ תנ"ד, — וכה הראני
מיה הגאון נ"י ברי"ט אלנו לבביות פרק ו' (השי"ך לדף מ"א) שהביא: וחכמי
המחקר כתבו דהי' מעשה באנדרוניגוס שהיו נישאות לאנשים ותלדנה בנים ובנות
ואח"כ נשאו להם נשים ותולדו נ"כ בנים ובנות וכמ"ש בס' מעשה מוכי' בחלק

עולם קמן ס"ה יע"ש, (והובא דבריו גם בקרבן נתנאל ס"פ ח' דיבמות), ועיין שרת
 סרי השדה חלק א' סימן נ"ב. — ומעתה תנוה דעתו. —
 ב) ומ"ש בענין הנחת תפלין בחדו"מ! הנה יש בזה פלגותא גדולה
 ומבונה רבה בין הפוסקים זה אומר וזה מזה, ומי יכנים ראשו בין ההרים הגדולים
 להכריע, אם גם נראה דעת הרבה גדולי הראשונים וגם המחבר ספק שלא להניחם.
 מ"מ הרי בני אשכנז יוצאים ביד רמ"א והוא הכריע כדעת הרא"ש והסוברים להניחם
 וע"כ כתבו האחרונים שלא לשנות את מנהגו, וכל אחד יעשה כמנהגו, כי יש לכל
 א' על מי ששמוך. — אולם מ"ש מע"כ נ"י כי שמע מנאן אשכנזי א' שמרש"י
 סוכה טוכה דחוה"מ זמן תפלין דהוא, הנה בליס כחננו על מה דא"י (בדף ס"ו
 ע"א) ת"ר היו לסניו מצות הרבה אומר ברוך כ"י על המצות, ר"י אומר סבך על
 כל אחת ואחת בסני עצמה, וכי רש"י מצות הרבה, ליטול לולב, לישב בסוכה,
 להניח תפלין, להתעסק בציצית ע"ש (וכ"כ בתפארת ישראל משניות סוף פרק נ'
 דברכות), אבל לדעתו דא דדילמא רש"י מילי מילי קתני, לולב וסוכה תפלין
 וציצית, ועוד דילמא רש"י קאמר אליבא מאן דש"ל שבת וירוש' זמן תפלין (ובדמות
 רא"י לה), דהאי תנאי דבריתא ר' יהודא, ות"ק ר"מ, והם הלא סוברי בהדיא
 דשבת הוא זמן תפלין כדא' במס' עירובין צ"י וקדוש"י ל"ה וא"כ לשיטתם שצ"ר
 כתב רש"י דהוה"מ נ"כ זמן תפלין, משא"כ לר"י, שוב מצאתי שכבר העיר כן
 בשו"ת דמשק אלעזר (וארשריא) סימן צ"ח. [ועיין בשו"ת קנאת סופרים סימן ק"ד,
 ושרת בנין ציון ח"ב סימן נ"ה, ושו"ת עצי הלבנון סימן כ"א, ובס' מור ואהלות
 באוהל ברכת והדאות אות א' בהנהיג], — והנני מעתיק לו בזה מ"ש בשו"ת
 שמש צדקה: אין ספק אצלי כי אם מדעתם ורצונם של בני הקהלה או רובם
 היו מתרצים לבטל מנהגם כדי לחיש לרבני הוועד שלא להניח תפלין בחוה"מ ה'
 טוב ונעים וכמו שהעיד מהר"י קארי על בני ספרד שמתחלה היו מניחים אותם
 ואח"כ כשנתגלה אליהם ספר הוועד בשלו מנהגם הקדום ופסקו מלהניחם, האמנם
 אם דעה רוב אותה הקהלה להחזיק מנהגם הקדום ולהניח תפלין בחוה"מ בהדיא
 כי אין שום אדם יכול להכריחם לשנות מנהגם אחרי שיש להם על מה שישמוכו
 כמה וכמה פוסקי ראשונים ואחרונים הסוברים כן, ואעפ"י שהרא"ש ד"ל הראשון
 שבראשונים הסובר שגניחים תפלין בחוה"מ לא ראה ס' הוועד שעדיין לא נתגלה
 בימיו מ"מ ראינו כמה וכמה רבנים רבים ונכבדים מחסידו אשכנז אשר באו אחרי
 הרא"ש והגב' כי ראו ס' הוועד לא שנו את מנהגם כמו שראינו בפרט הרב בעל
 דלבושים שבהרבה מקומות הביא ס' הוועד וחש לרבניו ולענין תפלין של חוה"מ
 החזיק במנהג מקומו ואין ס' שאלו ואלו לש"ש נתכוונו ואם היו שם איזה יחידים
 ירצו לחוש לרבני הוועד יש דרך ישר לסני אנשים יראי ה' וחושבי שמו להתנהג
 באופן שלא יומשך מזה מחלוקת ח"ו, ולענין לא תתגדדו מסקי' בנ"י בפר' דיבמות
 כגון ב"ד א' בעיר פלג מורי' כב"ש ופלג מורי' כב"ה זה אסור ועובר בלאו
 ומסתברא לי דדווקא להורות בפי' אבל לעשות מעשה שלא יהי' נראה כהוראה
 לאותו דברי שפיר דמי, ודאי לדבר כדקא ס"ד בנ"י שלא עשו ב"ש כדבריהם
 אותבינא ממאי דפחת את המעזיבה וסבך עליו בשביל קמן ומשני הוועד אמר
 לאמשי אורא הוא דעביד אלמא כל דלא מחוי כמתכין להורות אין כאן לא
 תתגדדו, והכ"נ א"ס יהי' באפשר לאיזה יחידים החוששין לרבני הוועד לעשות ע"ס

כאלו מנחי' ולפי האמת לא יהיו הפרשיות בתוך הבתים אכן בהצנע גדול באופן שלא יבואו לידי מחלוקת ח"י זה ג"ל נכון יישר, אבל לבטל הנחתם בפומבי נגד רוב הקהלה בזה ודאי איכא משום לא תתגודדו והוא איסור נמזר כיון שהם בנייהנים א' עדיף מב"ד א' פלג מורים כביש ופלג כב"ה, עכ"ה, (ועיין שו"ת חתן סופר סימן קכ"ז אריכות דברים בזה). — ולציון יאמר בענין לא תתגודדו: שו"ת השיב משה חזו"ד סי' ל"א אות ב', שו"ת פרשת מרדכי אריה סימן ד', שו"ת חיי ארי' סימן ט', שו"ת יד יצחק הי"ג סי' כ"ג, שו"ת תשורת ש"י מהדו"ק סי' ס"ט ותפ"ה, שו"ת מהרש"ם חלק שלישי סוס"י שנ"ט, שו"ת מנוחת משה סימן ס"ה, שו"ת חמד מערכת חזו"מ סי' י"ה, — (ועיין שו"ת קול ארי' סימן ל'), — ועיין שו"ת רבושי מרדכי האריה מהדורת סימן קכ"ג, — ובעיקר ענין הנחת תפלין בחזו"מ עיין בקונטרס תפלין דמארי עלמא (פרק כ"ז) להנה"ק בעל משנת הסידים ד"ע. — ובבילקט יוסף חלק ט' סימן ז', [ועיין שו"ת בארות אברהם סימן ב']. ובוה אסיים בברכה וחיים, יתן ה' לו זקנה טובה, נדושה ומרובה, כנסשו ידיו אהבו המוקירו בלוי"ה.

יוסף הכהן שווארמץ.

— סימן ל"ג —

בעזה"י יום ו' ט"א לסבי תרס"ז לפ"ק.

נשאלתי היות כי בשנה זו ימי החורף היו נמשכין יותר מבשאר שנים כידוע ולא נראו פרחי האילנות בחדש ניסן, אם צריך לברך אח"כ ג"כ כיון דבנמי ברכות מיג ע"ב איתא האי מאן דנפק ביומי ניסן משמע דוקא. בנ"סן אבל לא אח"כ, או נימא דלאו דוקא? — והשבתי, הנה מלשון השו"ע אריה סי' רכ"ו שכ' ואם איתר לברך אחר שגדלו הפירות לא יברך עוד עכ"ה משמע הא כל זמן שמלבלבים יוכל לברך אפי' אחר ניסן, אבל ראיתי בשו"ת השיב משה סימן ח' שכתב דהא דנקט ביומי ניסן היינו לאפוקי חדש אדר, אי נמי דלא נישא דצריך לברך כל פעם כשרואה משלושים יום לשלושים יום, ועיין בס' ברכי יוסף שם שכתב דעל דרך האמת צריך לברך בנ"סן, ושמעתי ממו"ה הגאון נ"י דאין כוונתו דלאחר חדש ניסן אין לברך, רק כוונתו ג"כ דבאדר אין לברך. והיינו משום שאו בימי ניסן מתגדלים הנשמות באילנות (וכן אנו אומרים בתפלה של סדר הגשיאים שתאיר בסודך הגדול על נשמתין דמתחדשין בצפירים), אמנם לאחר ניסן ודאי ג"כ יש לברך אם לא בידך קדוכם, ועיין במחצהש"ק שם שכ' ג"כ דמשו"ה נקט יומי ניסן שאו דרך ארצות החמים ללבלב האילנות, וא"כ בארצות הקרים ודאי מותר לברך גם אח"כ, וראיתי בס' זכר דוד מאמר ג' סוף פרק קי"א דמשמע ל"י מדברי ברכי' דדווקא בנ"סן יוכל לברך ולא אח"כ וטעמו משום שכ' בברכ"י שם וז"ל: ואני שמעתי דברכה זו על דרך האמת שייד דווקא ליומי ניסן עכ"ה, משו"ה הבין דכוונתו לא אחר חדש ניסן, אמנם לבי לא כן ידמה דגם הדרך האמת לא יחלוק על מ"ש בשו"ע דמשמע שם דרק אחר שגדלו הפירות לא יברך, אבל כל זמן שהפירות קיימים יוכל לברך אפי' אחר חדש ניסן, ואין עלינו לחלק השו"ן, ע"כ פשיטא דכולין לברך אפי' אחר חדש ניסן יברכ' במחצהש"ק ובהשיב משה הג"ל. —

שוב ראיתי בס' ליקוטי חבר שהביא שאין לברך רק חדש א' אחר התקופה כגון שהתקופה ה' בכ' ניסן יכול לברך רק עד כ' אייר, והנה הלשון יומי ניסן ולא קאמר בניסן משמע לכאורה דקאי על ימי התקופה, ועיין סס' דיה (נרף צ"ו ע"א) דמיבעי' ל' לנמי נבי שבט אם שבט דחדשים או שבט דתקופה, ועיין בהוס' שם דיה דחדשים, וא"כ י"ל דמשנ"ה נקיש יומי ניסן כלומר תקופת ניסן, מ"מ אינו מוכרח דרך חדש א' מן התקופה יהי' בכלל יומי ניסן, ואדרבה י"ל דכל ימי התקופה אפי' עד תמוז נקרא תקופת ניסן, ועכ"פ עד חצי זמן התקופה ודאי י"ל דהוי בכלל תקופת ניסן [יש לעיין קצת בזה בסס' נדדים פרק קינס י"ן, ובשריע זר"ד סימן ר"ב סעיף י"א, דוק], וראי' לדבר משנ"ע חיים סוף סי' מ"ג דמי שקבע לחבירו זמן פרעון עד אחר הפסח דעד שיעברו רוב הימים שבין פסח לעצרת מקרי אחר הפסח ועיי' בסס"ע ובבאה"ט ס"ק מ"ה, דעכ"פ חצי הזמן שבין פסח לעצרת מקרי אחר הפסח, והיינו דכל אלו הימים שייכים לפסח, וא"כ ההיד הבא עכ"פ כל משך חצי התקופה שייך לניסן והוי' בכלל יומי ניסן. (ועיין שו"ת פרי השדה סימן י"ד לענין זקן בין ששים לשבעים שנה), עכ"פ אפש"ל כיון דמשנ"ע משמע דאין שום קצבה לדבר רק דלאחר שנדלו הפירות אין לברך, א"כ בוודאי יש לסמוך אם לא נראו פרחי האילנות עד אחר ניסן שיש לברך, וכן ראיתי רב גאון א' שנהג בשנה הזאת שלא נראו פרחי האילנות בזמן הרגל וברך בכ"ב ימים בחדש אייר על הפרחים. — זכנו הקב"ה שיפרתו מעשינו הטובים ונעשה פירות פרי קדוש הלולים בהלל וק"ל תודה לה' ומהרה יפצחו הרים רנה בשערי ירושלים. — [ועיין שו"ת יד יצחק ה"א סימן קצ"ה, שו"ת בית הוצהר או"ח סי' י"ג ובס' יוסף את אחיו (מערכה ב' אות ז'), וערוך לגר עמ"ס ר"ה (נרף ד' ע"ב), שרת ישמח לב אורח סי' י"ב, זכור לאברהם את ב' (ס"ק כ"ז וכו'), שרה חמד מערי ברכות (סי' ב' אות א'), ובקובץ יגדיל תורה (סי' דניא ורס"ה), ובס' זכרון יהודא להגאון מהר"ם א"ש זצ"ל, ובס' תורת חיים, וארה"ת חיים, ולקחתי על או"ח סי' רכ"ו]. — והנה קצת מדברים הנ"ל ובקיצור, הרפסתי ביולקט יוסף חלק י"א (סוף סי' קי"א), ואה"כ חזר הישאל וכתב לי בזה"ל: מ"ש בשם השיב משה דהא דנקט ביומא דניסן לאפיקי בימי אדר, הן אמת שכ"כ בס' עבוה"ק מורה באצבע סימן ז' (אות קטן קצ"ה) ח"ל: ישתדל לברך ברכת אילנות בימי ניסן והמרקדקי מקפיד' שיהי' דווקא בימי ניסן, ועוד שם (בס' קצ"ט) מאד יתעצם בכונתו בברכה זו שהוא לתיקון נשמות שהם מנוגלי' בעצי השדה ואילנות בזמן הזה, ויבקש עליהם רחמים משמע שצריך להיות בניסן דווקא ולא באדר. — אולם ראיתי בכרם שלמה (סי' רכ"ז) שכתב ניסן לאו דווקא ההיד אם רואה פרחי בימי אדר או קודם נמי מברך. — ועיין בקובץ (הגרפס אצל הרמב"ם) פרק י"ד מהל' ברכות הל' י"ג שכ' נ"כ לאו דווקא ניסן ההיד באדר, וצ"ע על ס' ברכי' שם בס' הגיל שכי' באדר לא, והיינו כמ"ש במורה באצבע. — ואחרון הבינ וברס זכור אלי' לשוב בס' אליהו רבה הביא להדיא משם ס' גדה לדרך שגם ברי"ת אדר יכול לברך, חכרני שפעם אחת הייתי מהלך (בחדש אדר) עם מרר הגאון המפורסם מר אברהם שאנ זצ"ל וראינו אינך שרה מלכלב וברך עלי, ואז הי' הפלפול שלט מזה והראה לי את הס' אלי' רבה הגיל, ומעשה רב! עכ"ה. — [ואם מברכין גם על אילן המורבב שנעשה בו איסור עיין בס' התעוררות התשובה חלק ג' סימן

נ"ט (אות ב'), ועל אילן של ערלה כיון דהשתא לא חזי ליהנות ממנו עיין במכ"ע שערי תורה חלק ג' סימן ו', ובשו"ת נטע שורק האו"ח סימן ס'. —

— סימן ל"ד —

ברכת שמים סמל, על ראש אחי ידידי הרבני הח"ב המופלג בתושיש. ברכ השטן, וית רענן, מ"ה שלמה זלמן רובין נ"ה בק"ק יאנא שהאזא יצו.

לנכון הגיעני וכו'... — ואשר העיר בהא דפסק הרמ"א באו"ח סי' קכ"ח סמ"ג דאבל תוך יב"ה לא ישא כפיו אפי' אין שם כהן אחר, הא תי"ל אבלה בפרהסיא? — הנה כבר נצמערתי ע"ז עוד בהיותי אבל ר"ל על אאמור הגאון זצ"ל, אולם נחמתי קצת במה שראיתי במציא שם (סי' ס"ה) שוב' דיצא מביהכנ"ס דכל עוד שלא קראוהו לא מקרי פרהסיא דגם כהנים אחרים אין עיברים בעשה בכה"ג [וכיכ בשו"ת הת"ס (סימן שנ"ב) לענין אבל שיצא מביהכנ"ס קדם שקראו לתורה דל"ה אבילות בפרהסיא, הובא בפתחי תשובה יו"ד סי' ת' סק"ד], ומאז השיב לי כן גם הגאון מטאלמשובא זל"ה [ועיין שו"ת יד יצחק ח"ב סימן קמ"ט אות ג']. — שוב מצאתי בישיעת יעקב או"ח שם (סי' כ"ג) שכתב: דאם יש כהנים אחרים ל"ה מילתא דפרהסיא, אבל אם אין כהן אלא הוא חשוב מילתא דפרהסיא ביטול מצות נשיאת כפים מכל וכל, והדבר ה' ברור אצלו כשמש ועשה כן הלכה למעשה. — ובעיקר הדיון הנה הבאה"ט שם (סי' ע"ה) דביא בשם השו"י נוסח יחזקאל סי' י"ב דהולק וס"ל דאם אין שם כהן אלא דוא נושא כפיו [ועיין בהנהי' רעק"א זצ"ל ולבושי שרד], אולם בתשרי בנדי כהונה (סי' ב') מיתני כל דברי בנ"י ופליגי עליו והצדיק את הצדיק דמיקרא שאכל לא ישא כפיו ושיצא מביהכנ"ס מקדם וכן עיקר עיי"ש, והגאון מהר"י אסאד דל בתשרי יהודה יעלה או"ח סימן מ"ה כתב דבכרן פנוי מודה הכנס' דלא ישא עיי"ש, [ועיין שו"ת פני מבין או"ח סי' כ"ה אות ז'], ובשו"ת מהרא"ל דוסקין כ' דהא דאבל תוך יב"ה לא ישא כפיו הוא רק למנהג הש"ס דנשאין כפים בכל יום אבל לדיון דאין נישאין כפים רק כרגל דע"כ צריך להסיה דעתו מצערו ולשמוח מותר לישא כפיו עיי"ש בקונטרס אחרון סי' קצ"ט אות ה' [ועיין שו"ת זכרון יהודא סימן מ' ובס' חידושי בן יאיר סימן ב']. — והיום הזה הגיד לי חדשות משמ' דהגאון מהרש"ק זל"ה שהעלה דאבלות בפרהסיא הוי רק מה דנהג בשבעה לבה, זה אסור בשבת בפרהסיא, אבל מה דנהג כל ל' אינו נחשב אבילות בפרהסיא ובוה נכון מ"ש הרמ"א יו"ד סי' שפ"ט דנהגו אסור ללבוש בנדי שבת כל יב"ה כל השנה, משום דל"ה אבילות בפרהסיא [ועיין שו"ת האלף לך שלמה סי' תקפ"א] אבל אנכי יודע כי כבר קדמו בזה השר' ביו"ד סוף סי' שצ"ג לענין שינוי מקומן בביהכנ"ס דנהג אף בשבת עיי"ש, [ועיין חקר הלכה מערכת אבילות אות כ"ג], וממילא י"ל דהה"ד לענין נשיאת כפים, דריק, ועיין בשו"ת חמד מערכת אבילות אות ר"ט. — [ומה שהביא שם משמ' דמרן ההד"א ז"ל דהאר"י הקדוש ז"ע נהג שלא לשנות מקום בשבת, ומי שזוהא מפורסם בחסידות וליכא נבי' משום יהודא יעשה ג"כ כמנהג הזה, יעין בשו"ת מהר"ם שיק חו"ד סוף סי' שס"ט, וזכור אזכור כי

בהיות מרח הגאון צל אכל אם. אחרי אמו הצדקית עיה, נהג כרב חסידא וליה בשני מקום קצת. — ועיין "לקמן סימן פ"ט אות ג'.

ומה שמרמזה על הרבינו בחיי (פנחס) שכי' לתרין קושי' התוס' בב"מ (דף ק"ד ע"ב) האיד החי' אלי' את בנה של האלמנה כיון שכהן ה' משום רבן הצרפת עכ"ל ה' ואינו מטמא באוהל, והא במגע גם עכ"ל מטמא עיי' שדך יורד סי' שע"ב סי' ד' ? — ולומר דעשה כן עיי' שליו ונקרא על שמו [כ"ש בשו"ת שערי צדק האו"ח סי' ק"י בד"ה ומה] זה דחק. — הנה מצאתי בכ"ק של מרח הנהיג וליה שנשאל בזה והשיב בזה"ל: הנה גבי אלי' כתיב רק, ויתמחד עלי' ולא מוכח שנגע בו, ואפשר להשתמח אפי' בלא נגיעה, חדע דנבי אלישע כשהחי' בן השונמית כתיב שם פיו על פיו, אבל הכא לא כתיב כן (ולא כמיש המצודות). ועי' דה"י בלא נגיעה, עכ"ל. — וכעין זה הבאתי מאו' ליישב הקושי' האיד בדק שמואל (נדה כ"ה) נפל יותר מבן מ' יום הא כהן ה' ואסור למסאות עצמה ואף אי אמרי' דהי' של שפחה דאינו מטמא באוהל, אבל הלא במגע אסור ? אלא די"ל ששמואל עיי' בהאי שפירא בלי נגיעה דרב נוברי' ה', ורק בראי' בעלמא, דה"ק, (עיי' וילקט יוסף חלק שלישי בהוספה לקונטרס י"ב סי' ק"ג אות ב', ובסימן קצ"ט אות ה'). — אולם על גוף דברי הרבינו בחיי כבר השיג הודי'א בספר רבש לפי (מערבת צ' אות כ') דהרי בירושלמי סוכה מבואר דבן הצרפתי היה יונה בן אמיתי, (ועיין תורה מציין שנה חמישית חוברת ב' סימן ב' אות ט"ז). — ובס' ערוך לנר כ' דבן הצרפתי ה' משיח בן יוסף ומשרה טימא את עצמו להחיותו משום דצדיקי' אין מטמאין במוות עיי"ש. — [ובש"מ"ק כתב דל"ה מת ממש רק נתעלה עיי"ש, וכ"כ בהגהת מהרצ"ה בשם הרדב"ה, ועיין שו"ת חתם סופר חידד סי' של"ה, ובשו"ת בן יהורא כ"י צ"ה, ובשו"ת שאילת יעקב סימן ע"א אות ב']. — ועל ת"י ת"י ב"מ הנ"ל דמשום סקנ"ס טימא אי'ע להחיות את הילד אף שהי' כהן, מקשי' ג"כ היאך נשא את הילד (לאחר שהחי') לאמו, הא בזה לא הי' סקנ"ס ? אבל לק"מ דאם כבר ההי' את הילד שפיר הי' מותר להביאו דאינו מת כלל, וכמבואר בסמ' נדה (דף ע' ע"ב) בבן השונמית דאין חי מטמא, (ועיין ביוסף דעת על יורד סי' שע"ג ס"ה בד"ה והנה, ובשרת בר ליואי מהדו"ת חידד סימן ז"ל). — והא דאיבעי' להו בבן השונמית מהו שיטמא ולא בבן הצרפתי, עיין בסמ"ס, שלמי נדבה בפנים מסבירות לאגדה מה ששייך למס' נדה שם. — ודבר נכון כ' בספר אמרי' אש (בהעלותך) עיי"ש דפ"ח.

ואגב תוס' במנהרין ל"ט הקשה איד טימא דקבי' את עצמו כד קברי' למשה, ודרי' הוא כהן, והי' משום דקרי' בן למקום, והק' במהרש"א דהרי כה"ג אף לבנו אינו מטמא, ומתרי' דקבורת משה הי' כעין מת מצוה, ביון דלא ידע איש את קבורתו, אולם אפשר דהנה תוס' בכתובות קיד כתבו דצדיקי' אין מטמאין, ולכאורה קשה ממי' יהי' אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם וכו', ואחכ"ל דטשאי ארנו של יוסף היה אי"כ מיכא דצדיקים מטמאין, והי' הגאון מוהרש"ק צ"ל דיש חילוק בין המתים עיי' מלאך המות ובין המתים בנשיקה, דהמתים בנשיקה עיי' הקבי' אלו ודאי אין מטמאין, אבל המתים עיי' מה"מ אלו מטמאין (ועיין בס' מעשי ידי יוצר), וא"כ ביון דמשה מת בנשיקה עיי' הקבי' ע"כ אינו מטמא, ובהן (ובזה מובן היטב המשך הפסוקים בסוף התורה, וימת שם משה עבד ה' על פי ה' (פירשי' בנשיקה) אי"כ אינו מטמא, ע"כ ויקבר אותו ה' בכבודו ובעצמו), —

עוד יל סברא לחלק בין כה"ג שהוא ב"ר ובין הקב"ה, דב"ר אין לו שום התייחסות להתחברות עם בנו רק מצד הגוף, וכה"ג שהוא נפש נשמה לגמרי מנשמות רק דבק תמיד בה' והוא כולו רוחני, ע"כ נסמך החיבור שיש לו לבנו מצד הגוף, ולכן אף לבנו אינו מטמא, משא"כ בהקב"ה דאנו נקראים בנים למקום מצד הנשמה וחיבור זה אינו נסמך לעולם, לכן הקב"ה שפיר ה' יכול למטא א"ע למשה, וד"ק, [ילקה"ג עוד סומאת מת וכה"ג] — ויסה ס' ניסי דרב הגאב"ק משעקע נ"י מאמרם דל (נשבת ס"ה) אם אתם מקבל"י התורה מוטב, ואם לאו, שם תהא קבורתכם, דלכאורה קשה הלא יצאה אז נשמתו, אך הקב"ה החי אותם כנודע [ועיין לקמן סימן ק"ב] והא"ך מיטא עצמו להם והרי הקב"ה כהן הוא כקושי' התוס' שהבאתי לעיל? וצ"ל כחירוצם משום דאנן בנים למקום, והא חתת אם ישראל מקבלים התורה, אבל אם אין מקבלים התורה, אז אין אין להם דין בנים, א"כ באמת י"ל אננו יכול להחיותם, וד"ש אם לאו, שם תהא קבורתכם, וכן, — ועי' כי הגני נחמנו לדרכי כאשר מראש הודעתיו ע"כ לא אאריך קצת בדברים, ועוד חזון למעור. — והגני דו"ש באהבה, יוכל וצליה בנתיבותיו, למען יוכל לכת אחרי זה ותודותיו, ידידו בלונה המאוה לו כט"ס.

יוסף הכהן שווארמין.

— סימן ל"ה —

== הערות והגהות על ס' שרת צבי תפארת! ==

(א) בס' כ"ב האריך לבאר מ"ש השער דורא דאם נשטמו אנפי עין מעיקרו תוששי' לנקיבת הריאה הנקרא חרף או פקח ע"ש, ולפלא בעיני שלא הביא דברי רש"י על ה"רף תלין ס' תקע"ב ש"י דריאה של עין קורא' סיקה, ועיין בהגיה מיימוני הל' שחיטה פרק י"ד הל' ד', ובאמת בשערי דורא דפוס באועל (שנת דשנ"ה) נאמר סיקה (בה"א) וד"רף נ"כ בה"א, [ועי' חלקם יוסף חלק ו' סימן ר"ה]. —

(ב) בס' כ"ד מאמר דברי' השייכים לחינוך ביהק"ב! הנה גם אנכי קבצתי כזאת לפני שנתיים עם הרבה הוספות גם מספרים אחרים שלא נזכרו סה, ובאוצר ישראל חלק ד' העתיק ממני מקצת מהדברים, [ובעל קשיע הלייפציני הדפוס הענין בספרו בלי הזכרת שמי כלל וכלל לא, וההליף ריבית באניהאד ל"מכריה", לסמא את עין הקורא, וכן לא יעשה! זאת לדעת כי התפלה הנזכרת שם עשה מ"ח הנאון וצ"ל], ועיין בספרי הקטן בכמות רוב האיות, צפנת פענח" אית ו' ובשורת פרי השדה חלק נ' סימן ס"ב, ועיין שורת דודאי השדה סימן ס"ז באריכות], עתה חזר ונשנו הדברים מסודר באופן נאה ומשובח לקמן (בספר הזה) סימן פ"ו. —

(ג) בס' ל"ג ע"ד שר"ב אשר כמעט כל הבהמות יצאו מרח"י בתורת כשר ורק מיעוטא דמיעוטא ולעתים רחוקות נמצא מרפה! הנה כו"ב יש תשובה גדולה בשורת מהר"ש ענגעל מהר"ק סימן ז"ן, והנאון דראדאמישלא שלי"מ"א האריך בזה, [ובמחכית הפרוץ שם על המדה קצת, אך אין עולתה בה כי תולכי אותו שולל בהוצעת השאלה לפניו]. —

(ה) בס' ל"ט פסק להלכה דאין לצרף פישעי ישראל למנין עשרה
הנה בימים הללו יצא לאור שו"ת לברשי מרדכי (מהנאבד"ק ה' מאד שליט"א)
ובחארי"ה סי' ט"ז כתב נ"כ כן, ושמעתי כי קמו עליו אינשי דלא מעלי' לסלסל
על ספקא דנא. אבל אנן קיימיל הלכה כעניותי, ומצוה לקיים הבדלו מתוך
העדה, [ועיין ולקט יוסף חלק ששי סימן ס"ג], ובשו"ת פרי השדה חלק ג' סימן
ג' יש בזה אריכות דברים. ועיין שו"ת התן סופר סימן כ"ה, ובמאסף שנה
שביעית סימן נ"ט. — [ועתה הנני מוסיף לעיין בזה לקמן סי' ס"ה] —

(ו) בס' מ"ה מסדר תשובה לאשה שהרנה את בנה ע"י ששכבה עמו
במסתה, ופלא בעיני על בקיאותו המפורסמת שאיננו מביא בזה תשוב' רבינו החת"ס
בחלק ח"ט סי' קפ"ה, — גם לא אדע מדוע מזכיר רק מ"ש האבני צדק
בסוף ספרו, ולא מ"ש "בפנים" חארי"ה סי' ע"ה וע"ה. — [ועיין שו"ת דבר אלי'
סימן ס"ה, שו"ת עולת יצחק סימן ט"ה שו"ת יד יוסף (ירושלם) סימן כ"ב, שו"ת
יד יוסף (תאדרוב) סימן צ"ה, ובית שערים או"ח סי' רצ"ה, ושו"ת לבושי מרדכי
מהר"ת חו"ד סימן צ"א]. — ובס' ארבות חיים על או"ח סימן תרנ"ג סק"ג ופתחא
חפא על ה"ל נדה סוף סי' קפ"ה. יש ציונים הרבה בזה. —

(ז) בס' נ"ה הביא בשם הכת"ס או"ח סי' צ"ט, ומנהג חניך מצוה
שהו בקטן שהגדיל תוך ימי ספח"ע אם עולה לו הימים שמנה ע"ע קודם חיובו
שיוכל לברך אח"כ ומסלסל בדבריהם. הנה הו"ל להביא גם שו"ת מהר"ם שיק
חאו"ח סי' רס"ט שהאריך בזה נ"כ בדברים טובים ומועילים הולך בדרך ישראל
[ועיין שו"ת פרי השדה ח"ב סימן ל"ז ובנה"ה שם].

(ח) בס' פ"ב, הרהיב הרב ר' בענין אין עושין מצות חבילות חבילות
בסלסל נאה, והנני לעיין על ס' הלכת השדה אות ב', ושו"ת יד יצחק ח"ג סימן
קפ"ט מ"ש בזה [ועיין שו"ת פני מבין חאו"ח סי' ק"ב], ומאז ראיתי בתפארת
ישראל שבת ס"ב אות ט"ז שבי בזה"ל: הדלקה א' שעולה לכאן ולכאן אין
כאן חשש הבילה דוכי סיד מדציונו הקב"ה לקום מפני שיבה, וגם מפני זקן שקנה
חכמה, וא"כ מפני שניהן כאחת או מפני שיבה שהיא ת"ה יהי כעושה ב' מצות
חבילות? אלא עכ"ה כל שהמעשה א' לא מחשב חבילות ע"ש, ועיין שו"ת כתב
סופר או"ח סי' קל"ט. שו"ת מהר"א הלוי סימן קל"ט, שדי חמד כללים מערכת
האלף אות ל"ט, ומהר"ם שיק חאו"ח סי' ס"ה. — [ועיין לעיל סוף י"ב, וסימן
ל"א אות ב' במספר ובשו"ת פרי השדה א' סי' ע"ט].

(ט) עוד שם (בס' ל"ז אות ד') הקי' על דברי ר"ת בתרם ב"ק צ"א,
שפסק באחד שקראו ש"ץ לקרות בתורה ובא אחר וקרא דפסוק מלשלם וי"ד
זה, משום שהי' יכול לענות אמר, מהא דפסקי באו"ח סי' תקפ"ח דהמחלל
בחוקה אין עוני' אחריו אמר, וכתב הגר"א משום שהוא כגוף את הצבור והעונה
אחריו מסכים על הניאוף ע"ש. ולפיזו אך אפשר לקיים הפסק של ר"ת הג"ל,
דהרי אסור לו לענות אמר, ואמאי לא יצטרך לשלם היידי חובים? וצ"ע, והנה
לכאורה הוא קוש' נאה והערה נכונה, אולם אחר העין אדרבה לפי"מ דאסברא
לן הגר"א הל' אין כאן קוש' לעני' דבשלמא ש"ץ שצריך להיות מרצה לכל,
או לכה"ס לחבן של ציבור, איך אי אפשר לענות אחריו אמר, מטעם שהשי"ן
במלך, ואמאי אם זה היחיד הרצה לענות אמר בדעתו למחול חלק עצמו, אך חלק

אחרים מי ימחול, ואין יחד זה יודע אם גם האחרים כל א' מחלו חלקם, ואם משכחת דידע שכולם מחלו אה"ג דעונן אמר, אבל זה מהגמנע, משאיכ הכא בעולה לתורה, הוא הבעה"ב הוא הננוול, הלא בידו למחול לו ברכתו מיני ובי, ואינו נולד, ויכול לענות אמר, ואם הוא קשה עורף ואינו מחול, איתו דאפסיד אנפשי דתיל למחול, וא"כ דבר דרית מאירים עינים, ודק. —

— סימן ל"ז —

שלום ועז ותפארת לאיש מוכתר בעשרת, בתורה וחכמה מצוברת בשם ורחלה נאדרת, כבוד אהי ידיניז מאו ומקדם החריף ובקי שואבני ובושני צורח הסוד, לו תחלה יאמר, סעין המתגבר, נמר וסבה מיה יהושוע קאמה נ"י אבן יקרה בעיר פו סאק יצ"ו.

דבריו הנכונים, פרחי שושנים, בעניינים שונים, וכו' וכו'. — ומה שהעיר לפי"ש התוס' בסם' עירובין צ"ז דלר"י שר' לעשות עניבה בשבת בתפלין, דסתמא דעתו להתיר ולעשות קשר נמור בתול, אי"כ גם בלולב שתותר אטו ביו"ט (סוכה ל"ג) נימא ניכ לענבניהו, כיון דע"כ יתירט למחר? — הנה לכאורה י"ל עפי"ש תוס' במנהות כ"ז בשם ר"מ דביו"ט שני אין ד' מינים מעכבי' וא"י [וכ"כ בה"א ס"ג דסוכה בשם הא"י], א"כ מכש"כ דא"צ אנד בירט ב', ויכול ליטלין א' א', אפי' למיד לולב צריך אנד, וא"כ לפי"ז לא נוכל לומר דבדואי יתירט למחר כדי לקשור קשר נמור, כי למה יעשה בן כיון דלמחר לא יהי צריך אנד כלל, אך באמת דעה זו דחאה התוס' שם מהלכה, אי"כ שפיר למיד לולב צריך אנד היה דביו"ט ב' צריך אנד, והדרק"ל. — וחששתי ומצאתי הערה זו בשו"ת חיי ארי סימן ט"ז והאר"ק שם בסלפול. — גם ראיתי בשו"ת חיי בשמים מהר"ק סימן י"ט שהביא קוש"י זה, ומתירן עפי"ם דמבואר בישיע אור"ח סי' ש"ה דבקשר שאינו עשוי להתיר באותו יום עצמו, עכ"ס מדרבנן אסור, עיין במנ"א שם סק"א, ולפי"ז נוכל לומר דס"ל לר"ה, דהתם נבי תפלין, כיון דליכא רק איסור דרבנן, הוי שר' משום בויין תפלין, משאיכ הכא באנד דלולב דרבנן דס"ל לולב אי"צ אנד, ורק לכתחלה מצוה לאנדה, משום זה אלי ואנדהו, ומבואר במהרש"א (שבת ק"ד) דא"י אינו רק מדרבנן, וא"כ לא נדחה איסור דרבנן דירט שהיא עשה ולי"ת משום מצות אנד דרבנן, עכ"ל. — אולם לדעתי לא צריך לזה דאף אי אמרי' דזה אלי ואנדהו הוי דאורייתא, אעפי"כ לא הוי את האיסור דרבנן, דהרי מפורש במתני ר"ה ל"ב אין מפקחין את הגל וכו', אין מעברין את התתוס וכו' ואמרי' בגמ' המעם דאין עשה דשומר דחי העול"ת דירט (אף שהאיסור אינו רק מדרבנן, אבל רבנן כעין דאורייתא תיקנו כמבואר ברין שם), וא"כ הכי' לא נדחה האיסור דרבנן (קשר שאינו של קיימא) מפני זה אלי ואנדהו, וזק. — [ועיין ר"קס יוסף חלק ו' סימן ס"א]. —

ב' ומה שהקשה דמאי פריך הש"ס (תולין י"א) ור"ם האך אכל בשרא הלא ברובא דאיתא קמן מודה ר"ם דאולי בת"ה, וא"כ יכול לבדוק רוב ושם דאין בו נקב כלל, תחול אף לר"ם בתד? — כבר הדעתיו שקוש"י זו הובא בעמ סופר (ח"ה, כלל ע"ה סוף פרט ג') בשם הגאון מר יוסף שאול זצ"ל, אולם לדעתי

לקיט דער כאן ליש לומר רובא דאיתא קמן אלא בסי' חצות ובסנהדרין דהמיעוט בפע' והרוב בפע', ואף לפי המיעוט הרוב בודאי כשה' בזה מדה רים דאולי בתר' משאיכ הכא בושט' אם יהי' גיב המיעוט במקום שחיטה אפי' אם רוב הושט יהי' שלם ויפה, אעפ"כ כל הבהמה טריפה, ממילא ליש כאן רוב כלל דהמיעוט מנרע את הרוב לגמרי, ודרק, (ועיין בסי' תבואות השדה חלק ששי בסוגי דמסק דרוסה אות גיא, וביילקט יוסף חלק ו' סימן ס"ט). —

ג) ועיד קוש' הגי' ר' ליהר קניין דל במתני' (דפסחי' מ"ז) כיצד מפורשי' חלה בטומאה בידם, ר"א אומר לא תקרא לה שם עד שתאפה וכו', הא ר"א הוא מתלמידי שמאי, וביש ס"ל חמץ בכותבת (כמבואר ריש מס' ביצה) ובמס' יומא ע"ה מבואר דכותבת דהא יתירה מכביצה, ובגמ' פסחים מ"ח איתא דבז"ט של ססח אין אופן שיעור גדול משיעור חלה (והוא מ"ג בצים), והנה שיעור הפרשת חלה טמאה הוא אחד ממ"ח (כמבואר במס' חלה פ"ב משנה ד') וא"כ כיון שכל העיסה הוא מ"ג בצים, א"כ אחד ממנו לא יניע לשיעור ביצה, ואינו עובר עליו בבי' לביש? — הנה בשרת חתם סופר (חארי"ח סי' קכ"ז) כתב דנהי דחזון דחלה דבקמה ליכא אלא מ"ג בצים, מ"מ ע"י תוספות המים נעשה ממנו נ"ד בצים, והפרישה הוא אחד ממ"ח בצים בעיסה ולא בקצח, וא' ממ"ח ממנו הוא יתר מכביצה, כשיעור כותבת לביש, והבן, — וכס' תשובה מאהבה (ח"א סי' קכ"א) ת"י כך: דהנה הוא דאמרי' דכותבת הוא גדולה מכביצה, היינו מכביצה בלי קליפתה, אבל ביצה בתוך קליפה הוא גדולה יותר, והנה מה דאמרי' בחלה דשיעורה אם מחזקת מ"ג בצים ותומו היינו עם קליפתם, וא"כ לפי' אחר ממ"ח בחלה הוא יתירה מכותבת עיי"ש, [ועיין שו"ת מהרי"א חארי"ח סימן קס"ב]. — ואנכי אמרי' לתרין, דבחלה שפיר עובר אף דל"ה ככותבות דמינו דמחשב שיעור חסר לנבי חלה מהשב נמי שיעור לענין ביעור, ומצינו כזה בש"ס בהרבה מקומות וראיתי אח"כ בשו"ת שואל ומשיב מהר"ו ג' חלק ג' סימן י"ג שתי' כן, אבל דחה דהא אינו, דבאמת כל המעס דעובר לרי"א, הוא משום דאית לי' הואיל ואי בעי מתשל עלה, וא"כ כל זמן שהוא חלה אינו עובר רק שיוכל לשאול ואם נשאל יהי' פחות מכותבות, ודרק, ועיי"ש (וגם בסי' מ"א שאח"כ) שהאר"י בזה, וכתב כמה זכמה תדושים לקושיא זו, ואולי י"ל גם בפשיטות, דהנה כל המעס שאין ללוש בידם עיסה יותר משיעור חלה, הוא כדי לשמור העיסה מן החמץ, שבוותר משיעור זה אי אפשר לשמרה מן החימוץ כמבואר ברש"י פסחים שם, וא"כ לפי' או לא ש כמה עיסות בפני עצמן ואח"כ אם נתנם בסל א' או הסל מצרפן, או אם מכסה אותן במסה היו כמו בכלי א' כמבואר בשו"ע יורד סי' שכ"ה והי' כמו עיסה א', וא"כ או השיעור חלה יהי' יותר מכותבות, והבן, — אנ"ל דהא דמבואר דבעיסה שנשמאת צריכי' להפריש א' ממ"ח זו רוקא כשנשמאת בשונג, אבל בשנשמאת במזיד, או צריכי' להפריש א' מב"ה, עיי"ש במתני' דחלה, א"כ יש לאוקמי מתני' דהכא כשנשמאת העיסה במזיד, ודרק, (ועיין שו"ת בית ופתלי סימן ק"א בהג"ה). — ועוד י"ל, דבאמת שיעור חמץ היא שיעור מ"ל, כמבואר שם בגמ', וכאן יוכל להזות שילוש עיסה בכליל א' דמסה, או אפי' בפסח בבקר וישהה החלה שיפריש עד ליל מתרת כי לא יוכל לשרפו עד הערב, א"כ ישהה הבצק שישאיר לחלה זמן הרבה ויהי' שאר עד כי יהי' ראוי להחמיץ בו עיסות, א"כ יהי' דני בכיות שהוא חצי ביצה.

וא"כ שפיר אמר ר"א תקנה. וק"ל, ויעין וילקט יוסף חלק ב' סימן קידא. —
 ובתי זה האחרון מצאתי אה"כ בשו"ת בית שערס האו"ת סימן ע"ה [עיי"ש בדיה
 ובר מן דין]. ועוד כ' בזה"ל: ג"ל דלק"מ דאף כשמפריש החלה שעדיין לא החמיץ
 הוא פחות מעט מביצה, מ"מ הא אגן היישי' שלא יפריש מן העיסה פן יתחמץ
 ואז כשיתחמץ וודאי יהי יותר מכביצה ויעבור בב"י ולכן לא תקרא שם עד שתאפה.
 [עין שו"ת שבט סופר האו"ת סימן מ"ג ד"ה שנית]. — גם שמעתי לתרין דהא
 דאין לשון בפסח יותר משיעור חלה הוא חומרא דרב ול"ה בימי התנאים, — או
 דמתני' מירי בע"ה דלא חש לה. או דלא ידע להך דינא דרב. — [עין במאסף
 שנת ארבע עשרה כרך ב' הובת ב' סימן מ"ה]. — ועתה בשעת הדפסה ראיתי
 בשו"ת קול יהודא סי' ט"ז שבי' ג"כ לתרין בישי אופנים עיי"ש. —
 ימים, ושנת נעמים, כעבודת אהבו כנפשו.

יוסף הכהן שווארמין.

— סימן ל"ז —

ב"ה יום ו' עש"ק ח' סיון שנת תרש"ט לז"ק.

שפעת שלום וזיוו ובדיקה עד הצולם. לכבוד ידידי הרב האבדך הח"ב נפלא חצוי

שננים ידיו רב לו כהן שרעתו יפה וכו' סויה משה אהרן קרוים

נ"י בהנאצדיק לא קע נב אד יצ"ה

נע"י הניעני, והנני מכרכו בברכת מו"ט על הרבת קרנו כי נבחר לעלות
 על כסא הרבנות בקהל ג' סא א ק והגליל, יהי ה' בעוזו שיוכל לישב עה"ת
 ועבודה בלי משבות, וינהל את עדתו ברוח סהרה כראוי לקה"י. כאשר ראה אצל
 רבותיו הגאונים הצדיקים ה"ה ויזכה את הרבים וכו'. — העלים הנדפסים מסי'
 בית אברהם מסרתי למו"ח רבינו הגאון האדיר נ"י, ובעוד איזה ימים יקבל
 ההסכמה כמבוקשו. והנה גם אנכי עינתי קצת בהם, והנני רושם בזה איזה הערות
 קצרות לפי מסת הפנאי. —

א) ע"ד השאלה [בסימן ב'] אם יש היתר ליסע על עגלה ההולכת ע"י
 כח האש בלבד [איזונבאהן] בשבת! הנה בענין זה יש תשובה ארוכה בשו"ת
 התם כופר חלק ו' סימן צ"ו [ועיי"ש שהעלה דוש בזה איסור דאורייתא], ובשרת
 מהר"י אסאד האו"ת סימן נ"ה ושו"ת ידיעות שלמה סימן ט', ושו"ת יד אלעזר
 סימן כ"ד, וגם בתפארת ישראל בכלכלת שבת (דני"מלאכה אות ט'). ועיין שו"ת דרי
 בשמים מהר"ת ס' קפ"ט וכו' וילקט יוסף חלק ו' סימן קי"ג, ובמאסף (החיל בירושלים)
 שנה ב' (סימן ט') וסימן ל"ד, ובשו"ת עולת איש סימן ו', ובשו"ת שאילת יעקב
 סימן מ"ה. —

ב) מ"ה שהארזך (כס"י ג') בשור שורו בו חצים, ועודנו חי אחר יכח
 אי טריפה! ישאלה זו הציץ הגאון המחבר וצ"ל לפני מין החת"ס ז"ע והשובתי
 ע"ז נדפס בחו"ד סימן ג"ב עיי"ש, והובא דבריו גם בשו"ת תשובה [החדשים] סימן
 נ"א סק"ה, ועיי' שו"ת מחנה היים מהרדק סימן ל"ה ובתורה מציון שנה ישית
 חוברת ג' סימן ב' אות ט"ז, ובמאסף שנה שביעית סימן ע"ז אות נ"י. —

ג) ואשר מסלפל (כס"י ו') בד"ץ חו"מ הנעשה מחרצנים היום הנקרא
 פורצני, כבר ידע כי פורצני וחרצנים לא דא הוא, אלא שני מינים הם, פורצני

הוא מה שכבר נתמדו במים, ולא כן הרצנים, ושמעתי מאדמור הגאון זצ"ל שבוה
 מושב קושי המרו בירד סי' קכ"ג סק"ה על הרית שס"ל דהרצנים חנים של
 עז מתרים אחר יב"ה דקא כשתמדן במים תחלה, והא במס' חולין ק"י איתא
 דמי בר תמרי איקלע לסורא והוה נהגה מן ההרצנים שצלה כחל עליהם ושאלו
 ר"ח דלמא מינינן הם, והשיב לו דלאחר יב"ה הוה, ולפי"ד ר"ת קשה עדיין מי
 הניד לו שהיו אותן ההרצנים נתמדים במים תחלה עיי"ש, (וכבר קדמו בקושי' זו
 דתורת חיים במס' ע"ז דף ל"ד עיי"ש) ועס"י הג"ל מתורץ היטב עין כי השיב שמוה
 בפודצני ממילא דע שכבר נתמדו במים, ועיין שו"ת בית נפתלי סימן כ' וכו"ב, ועתה מצאהי
 בתח"ס עמ"ס חולין (שנרמס במונקאמש) בדרוש שבסוף הס' שכי נ"ב כן, ועיי"ש שהאריך
 בדפוסית, ועיין שו"ת כנף רננה יו"ד הלך כ' סימן מ"ה ובשו"ת פני מבין חו"ד סי' ק"ז אות ב', —
 ד) וע"ד השאלה (בסי' מ"ה) אם מותר לקבץ ולקח ממקו מנכרים
 לצורך ביהכנים מאזם דחבר לאומים הטאת! הנה נשאל בזה גם זקני הגאון
 האריך (בעל קול ארי) זצ"ל והאריך בתשובה (עיי"ש סימן י"ד), וגם בשו"ת אבני
 צדק (סינעס) סי' י"ד כתב אריכת דברים בזה, ועיין גם בשו"ת חשורת ש"י מהר"ק סימן
 מ"ה ובשו"ת בית שערים סימן ס"א, ובשו"ת פרי השדה ח"ב סימן מ"ט. —
 ואנכי אודיעהו כי בספרי "תולדות אנשי שם" (גרולי אונגארן) אשר החילתי לעבוד
 [אחרי נטל זאת על שכמו כבוד אחי היקר מפ"ז נ"י והדפיס סי' שם הגדולים
 מארץ הגר נ"ח], הגני מביא שהגאון מרה אברהם איללמאנן זצ"ל נזכר בספרים
 הללו: שו"ת חת"ס הויד סימן נ"ב, רפ"א, ש"ב, וש"ת, האהע"ז סימן קס"ה וחתי"מ
 סימן ק"י, שו"ת אמרי אש האהע"ז סימן ס"ה, שו"ת מהר"י אסאד האו"ת סימן
 ק"ה, קע"ז, והויד סי' ק"ל, ואהע"ז סימן ג', ל"ה, וקב"א, שו"ת כתב סופר האו"ת
 סימן קי"ג וחידד סימן ח', שו"ת מחנה חיים הלך א' סימן ס"ג שו"ת יד אלקור
 סימן ה' מ"ה כ"ג, ס"ה. — תועלת מקבין זה דומיהן הלא הוא כתוב בהקדמה
 לס' זכרון לדור אחרון עיי"ש, ואכמ"ל. — והגני בזה ידידו הרויש בלונדון.

יוסף הכהן שווארמין

— סימן ל"ח —

== הערות והגהות על סי' שו"ת ערוגת הבשם האו"ת ==

א') בס"י ר"ה העלה להדש כלל גדול דלא אשכחן דתקנו כחול
 ברכת אלא היכא דהמעשה בעצמה מוכחת דלשם מצוה הוא דקעביד כגון נפילת
 לולב דאי לא מחמת מצוה ודאי לא ה"י עושה כן, משא"כ היכא דהמעשה בעצם
 אין בה היכחה דעבד מחמת מצוה בזה לא תיקנו ברכה, והה"ה סעס לשבה
 בכמה מצות שלא תיקנו ברכה כגון באכילת עיוהכ"פ שהוא מ"ע דאורי"י להרמבים,
 [עין לקמן סימן קי"ז אות ז'], ובה מיישב למה לא תיקנו ברכה על מצות
 משלוח מנות ומתנות לאביונים, כיון דהוא דבר הגרונ בכל יום, א"כ אין המעשה
 בעצם מוכיח דלשם מצוה קעביד, בזה לא תיקנו כלל ברכה עליהם עיי"ש. —
 ועי"ז עלה בדעתי ליישב הא דא' במס' שבת קל"ז מל ולא פרע כאלו לא מל
 הכל אמר אשר קדשנו וכו', ומדקדקי' מ"ט בכל הפרק לא מפרש תלמודן נוסח
 הברכה רק כאן אצל המשנה הזאת? ולפי הג"ל מתורץ היטב דבכל הפרק לא
 ה"י יכול לומר מאי הוא נוסח של ברכת מילה, משום דיל דלא תקנו ברכה על

מילה דאינו מוכח שעושה לשם מצוה, לפי שנים ערכים ונבעונים מזהלים, ודבר הנהגה הוא [ועיין לקמן סימן ג' אורח נ'], משא"כ עתה דתנינן מל ולא פירע כאלו לא מל, ודוע שהערכים ונבעונים רק מזהלים ולא פורעין, וכיון שכן מצות פריעה איש דבר הנהגה, ומוכח דרך לשם מצוה מקיים אותה, ומעתה צריכי' לברך עליה, ולכן מפרש הש"ס דוקא כאן נוסח של ברכת מילה, ודו"ק, (ועד"נ נ' בס' סקרי דרדקי עה"ת), — גם עלה בדעתי ליישב בזה קושי' העולם אמאי אין מברכין על ג' סעודות של שבת, ומדוע אין מברכין על ד' כוסות [עיין בהנהגותי לשיטת סרי השדה ח"ב סימן ס'], לפי שאינו מוכח שעושה הרברים לשם מצוה, דהרי גם פעם אחרת אוכלי' ושותים, ודו"ק. — אך קשה דלטעם זה מדוע אין מברכין על כתיבת ס"ת דמוכח ג"כ דרך לשם מצוה כותב כי אם אינו כותב לשם ס"ת או לא עשה כלום, אי"כ הרי מוכח דעושה הדבר רק לשם מצוה, ודו"ק, (ועיין שרת בית שערים סוף סי' שפ"א). —

(ב) בס' ק"ס, כתב ליישב קושי' העולם ע"מ דא' כספ' מגלה דף פ"ז ע"ב) ועבור מרדכי שהעביר יום ראשון של ססח בתענית, ובטל את ישראל משמחת ז"ט, מדוע נקט עבירה זו דוקא שהתענו ביו"ט, הלא ה' עבירה גדולה מזו, והוא שבטלו מ"ע ראכילה מצה שלא אכלו כליל ססח, דהא הם התענו ג' ימים וג' לילות (עיין יערות דבש ח"ב דרוש ב'), ותי' כיון דשיעור מצה הוא נכחת ושיעור תענית בככותבת, א"כ וודאי אכלו כדת מצה, ואעפ"כ התענו בככותבת. — הגה גם אנכי כתבתי בן בהנהגתי ל"ס' תבואות השדה חלק ג' [דף צ"ח ע"א] ע"ש, אולם מצאתי אח"כ שכתב בשו"ת בנין ציון החדשות סימן קכ"א, [עיי' שרת בית יצחק אהע"ז ח"ב סימן י"ב וי"ג, ובשו"ת לבושי מרדכי האו"ח מהדורת סימן ס']. — ומ"ש בזה לפרש דה"שנא כפילא וצומו עלי ואל תאכלו וא"ל תשתו, כן כתוב ג"כ בס' תקון משה לפורים דף צ"ד ריש עמוד א' ע"ש. — שוב בא לירי המאסף (שנה רביעית) וראיתי שם (כס"י פ"ב, אות ד') שכתב: ואהפלא על גדולי הדור דהלא מביאר בפרד"א ס"ג ובאחר' ס"ח בקצהה, דבשעה שאמר דרך למרדכי את מאמר אסתר מבלי לאכול ולשתות ג' ימים ה"י מרדכי כמתמה הלא יום שלשי ססח הוא וצריכי' לאכול מצה, השיבה לו אתה ראש סנהדרין ואחא אומר דבר זה, ואם אין ישראל למי הפסח, שמע מרדכי וישב בלא אכילה, מיטב לחלל ססח א' כרי שיקיימו הרבה ססחים, דומה למה שאמר לענין שבת בא"ס, זה (שבת קנ"א), וא"כ הקוש' מעיקרא ליתא. —

(ג) בסוס"י י"ח, בהא דאמר' האומר שמע שמע משחקין איהו, האידן קודין שמות? — על הערה זו כבר עמד מ"ח הנאון נ"י עוד לפני שלשים שנה, ומצאתי באמתחת הכתבי' שלו, בזה"ל: ולכאור' ה"י גיל כיון שקורא הפישה בנקודות ובגנינות הטעמים ניכר שהי' רק לקיים המצוה ולא לקבלי' עול מ"ש שיהי' נראה כשתי רשיות ח"ו, אמנם מ"מ תמוה לי דהגמ' אמר בס"ק דמס' ברכות דאפי' עשרות ודיבין חייב להשלים ולא קאמר רבותא מפי דאפי' שמע מותר לקרות שנים מקרא אע"ג דבעלמא שחקין משחקין, ליה כשקורא ב"ס? ואולי אפשר דהגמ' נחית ההם לאשמעי' רבותא ע"י התרגום לכך נקי' עשרות ודיבין שאין זו תרגי' ידוע אלא תרגום ירושלמי כמ"ש החוס' שם ח' ע"ב ד"ה ואפי' מ"מ הייל לאשמעי' הגמ' הך רבותא ג"כ? — והנה הצעתי זאת לפני מן הנאחזק י"ט

לב זצ"ל מסינעט, והשיב לי בזה"ל: לא נבעי להביא שפוסק כירושלמי דחיד מותר אפי' בקול במקום שאין שומעין וכן מותר אפי' ברבים לקרות ב"ם בלחש אי"כ לקיט, אלא אפי' לדין דקיימ"ל כפסק המושיע דאין לחלק בהא דהיינו בכין לבו שאיז לקרות ב"ם אבל בלא כיון לבו הרי מבואר בס"י דחזר וקורא והיינו בלחש וכיחיד בקול כבלחש דמי כמבואר שם בט"ז ומנ"א ומשכבות ע"ש ותמצא, אי"כ בשמרת הרי קורא ביחיד ושרי, ועוד נראה אפי' בקול ובמקום שיש שומעין היינו שרי במקום רבים נמי שרי דדוקא אם קורא בפני שומעין ב"ם שלא לצורך מחוייב כבי רשות דאליכ למה כופלין ב"ם, אבל בשמרת שכך הכשירו ומצותו לקרותו ב"ם אין כאן חשד משום כי רשות לכן זה וודאי שרי לכיע, עכ"ה, [ועיין שו"ת אבני צדק חא"ח סימן ט' דיה שניה]. *

(ד) שם, בס"י קמ"ג מיישב על נכון דברי הרוקח שבמניא ס"י תע"ז דאכילת אסיקומן לא יהי' למורה דפושעין יבשלו בה, ותמהו האחרונים דדבריו הם נגד ש"ס דנזיר כינ דמשמע שם דליה פישע אלא דלא עשה מצוה סן המוכרה, ותי' עפ"ד המ"א הדומים שהעלה דהיכא דיש תקנה באחרת בעינן כונה ע"ש, כן תירץ גם אאמיר הנאץ זצ"ל בשו"ת בית נפתלי סימן מ"א בדין והי' לנו, גם האריך שם במס"ד בקושי' היעב"ץ על סתירות ב' ר' יוסי, [ועיין לעיל סימן כ', וגם בקומטרס וילקט יוסף חלק ו' סימן קכ"ח]. —

(ה) בס"י קמ"ה האריך בדפח"ח בענין אמירת הלל ברבים ליל פסחים, והביא דבעיר שבבניהכנים אין אומרים ובניהמדיר אומרי' הו' כלא תתגודדו ע"ש, ולפלא מ"ש מהנחת תפלין בתה"מ אף כשביה"ד וביהכנים הו' בהצר א' ? — עיין שרת השיב משה הירד סימן לא [ועיין בציונים שעשיתי לעיל סוסי' ל"ב], וראיתי בס' זכרון יהודה שגם הנאץ מהר"ם א"ש ז"ל נמר את ההלל בברכה לפניה ולאחריה והנאץ מבוסשאמש ז"ה כתב שהנכון בזה שאחד יברך ויכנו כולם לצאת ירח ועי' כונה שומע ומשמע הר"ן כאלו בירך כא"א, ויש מקומות שאומרי' אחר ההלל בשכמליו מפני ספק ברכה כמו אחר ברכת מצות תפלין, אבל זה טעות דהרי לענין ברכה שקודם ההלל אי"א לתקן באמירת בשכמ"ל, דהיי' הפסק כמובן, ובית דהו' תיקון עכ"ס על ברכת יהללה, גם זה אינו דנדע סברת הנובי לענין ס"ח דצריכי' לברך כולה, אבל אם ישאר עוד ספק איצ לברך, ודק, [ועיין שו"ת אבני צדק אורח סי' י"ה ובחידושי סי' ה', ובחלקם יוסף חלק י"ב סימן י"ב, וסי' ע"ז], ועיין שו"ת ריב"ב שנייטוך חא"ח סי' ל"ג. —

— סימן ל"ט —

בית רח נסן שנת תרס"ב ל"ק.

ארת תז הסעות, יתנ כחדוה וריעות, כביר ירירי העורך מערכה, משלחן נבזה וזה.

הרב הגאון הגדול הפוסל, סלא ז"ל, ובני סויה שמעון פאללאק י"י.

האבד"ק בעל עניני ש יצין.

נזעם יקרתו הניעני ושמתני כי שם עיניו על דברי לדקדק אהרי, אולם במחכת אנכי הרואה כי בכמה עניינים הפסיו על המדה וכתב שלא בדיוק, ולדעתי הקלושה בתנם פרש רשת, והריק חנית וקשת, להפיל קר' שנשבה, וכתומה נצבה.

ע"כ אמרתי לעבוד מרשה דא ולהראות כי הצדק אתי וכי. —

ראשון תחלה מ"ש לסלסל על הא דהבאתי (בסימן ט"ו) בשם חכם א' ליישב הקושי דאמאי לא ילפי' חוב מיבמה דמותרת לעלמא ביש לה בניס דילמא לאו אביהם הוא, משום דקיימיל בויתתה תחת בעלה אינה זקוקה כלל, שהרי עיקר החשש בזה דילמא ויתתה באונס דליכא חזקת צדקת כמ"ש מהרש"א בחולין י"א ובויתתה באתם הרי קיימיל דזקוקה לייבום! הנה גם בתורה מצין שנה ו' חוברת ד' (ס"י כ"ו, אות ב') העיר בזה, כי שם [בשנה ו' חוברת א' ס"י ל"א אות א' ובחוברת נ' סימן ט' אות י"א] כתב ניכ תירוצ' זה, והנה מלבד מ"ש בתורה מצין (שנה ו' חוברת א' סימן י"ב) דבאונס לא שכיח עיי"ש, עוד יש להשיב לס"מ"ש האחרונים שכתב חזקת צדקת אמרי' דאילו ה"י נבעלה באונס לא היתה שותקת להכשיל תולד שידועת בו שהוא ממזר והיתה מעירה עליו לפני תביד כרי שלא להכשיל אחרים. (וכי"ב כתב הרא"י לה"י ר"ח כהן ז"ל בסמך) וכ"ת הא אשה שאמרה בני זה ממזר א"נ, ו"א דמעמא דמילתא הוא משום שרוב בעילות אחה"ב וכמ"ש הרמ"א באע"ז ס"י ד' סעיף כ"ו, וכ"י למסקנא דאולי' בתר דוב, אבל השתא דנחתנין דל"א בת"ר ודאי היא נאמנת, ואם כן שפיר איכא חזקת צדקת, (ועיין בבאר יצחק להנאין מטאלטשווא נ"י בדפי הספר כ"ח ע"א ר"ה ע"ב). וד"ק. —

(ב) ומ"ש עמ"ש לתריץ דמשכחיל בשיש לה בת שכבר ילדה, שהרי מקרא מלא בזה ומת אחד מהם. ובין אין לו וכי' הרי מפורש שאפי' אין לו בת אלא בן ניכ מותרת לעלמא! לפי האמת דאולי' בת"ר הדין בן דאפי' אין לו בת אלא בן ניכ מותרת לעלמא, משא"כ לפי הו"א דלא אולי' בת"ר הייתי אומר דמשכחיל עדין, והרי גם השי"ס רוצה לאוקמי מכה אורא דחייב כגון שהי' חבושין בבית אסורין, וכי דינא הכי דאינו חייב רק כשהיו חבושין? אלא בס"ד הייתי אומר כן, והכי"נ הו"מ"ל דמשכיל יבמה שמתרת לשוק באינן שיש לה גם בת והאי בת ילדה ומוכח שפיר דליה ממזרת, דממזר אינו מוליד, ודוק. — [והנאבדק' קערעסמור נ"י העירני דהו"מ"ל נמי בלא זה עפ"י דמית' בשעה"מ פ"ט מהל' סממא מת בשם הירושלמי דספק ממזר לא חי' תלתין יומא עיי"ש, אי"כ כל שיש לה בן או בת חיים וקיימים מוכח דלא נולדו בזנות, אלא מדברי השעה"מ שם יש תברא לעיקר תירוצי ב' פנים (א) עפ"י שם דאיכא חששא שבא עלי' נכרי או עבד דתולד כשר דלא ממזר הוא ושפיר חי' ומיליה, [ובזה ה"י נחא גם השנה ראשונה דמעכת"ה נ"י], ועוד (ב) עפ"י שם עוד שם, דכ"ז הווקא מימי נביאים ואילך שהתפללו ע"ז ולא בזמן התורה, ועיין בענין זה בס' תולדות אברהם חולין סוג' דרוב בד"ה רב מרי אמר וכי, ובס' רני ליעקב למס' חולין בסוג' דרוב, עכ"ד]. —

(ג) ומ"ש עמ"ש דהוי' מצי באמת להביא רא' מזה אלא דנקט מכה אביו לפי שהוא מצוה ראשונה דשייך בה זה החשש דלאו אביו הוא, שהרי אנו רואין שגם לענין החשש דילמא טריפה הוא לא עצרו במלך מלהביא כמה מקראות בזה! תירוצ' זה לאו ידידי הוא אלא משמ' דבנן ציון הבאתיה ובזה מיישב עוד שם מדוע לא נילוף מרדא דמחייב מיתה במקלל אביו עיי"ש, (ועי' בשו"ת שו"אל ומשיב מהר"י ד' ה"א סימן ל"ג ובמנחת חינוך בהשגמות למצוה ד"ס), — עוד כתב שם הנאן מהר"י עשילנער זל"ה על הקושי דניהוש

גנזי יוסף דלמא רק אחיו מאמו ולא מאביו דהוא בכרת? דנחא לוי דנחמ' למילף
 נחמ' דסכני' ארובא לדנו מיתה משום מכה אביו ע"ש. וכוה נתייבבה ג"כ קושי'
 תורה מציון הראשונה שדבאנתי דכ"ש דלא נחא לוי לש"ס לאתרי' מאיסור לאו
 בקלמא של יבמה לשוק, ודו"ק. —

(ד) ומ"ש לסלסל על תי' מו"ח הג' נ"י כיון שאין בידו עכ"ס ליבם
 אותה סעד ספק שהם כאמת בני אחיו ממילא מותרת לעלמא. "שהרי הלכה רווחת
 בכל הספיקות שאין ראוי ליבום או באלמנה לכה"ג דמ"מ זקוקת לחליצה" ! י"ל
 דדנינו חקא בספק שאני שייך בכל אדם רק שנודמן הספק עס"י מקרה כגון מי
 שונה עם אשה ונתעברה ואינו יודע אם הולד ממנו המבואר בארע"ז סי' קנ"ז
 סעיף ט' וכל כה"ג אמרי דהולדת מספיקא, משא"כ כה"ג לחוש למיעוט לכל העולם
 דלמא אין לו בנים שפיר אמרי' כל שאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה, כדדרשי'
 ביבמות כ' ע"א, ודו"ק. — [והנאכד"ק קערעסמור נ"י הוסיף נוסף על דברי מו"ח
 דנאך נ"י דאפי' לשמית הרמב"ם דסד"א מה"ת לקולא מ"מ שאני הך דאינו ספק
 השקיל שהרי עכ"ס הבנים מהזקים בבני אחיו, ועוד שהרי ביאר ההג"ח ברעתו
 משום דלא דברה התורה אלא מנדאי, וא"כ הכא עכ"ס אינה זקוקה לאחיה
 ליבום בתורת מצוה וחייב דלא דברה תורה בהויב זה אלא כשבודאי בן אין לו
 ולא כספק, ודו"ק]. —

(ה) ומש"כ עוד עמ"ש דכיון שמוחק לנו עכ"ס שהן בניו ממילא לא
 נמחה שמו מ"שראל, "דהא אי לא אולי' בת"ר ודאי לא נתחזק אצלינו שהן בניו!"
 אינו מבין, מדוע לא יכולין להתחזק שהן בניו אף אם לא אולי' בת"ר? והרי מודיש
 להם נכסיו דלענין זה וודאי האמינו התורה מקרא דיכיר, וא"כ עכ"ס לא נמחה
 שמו מ"שראל, ודו"ק. —

(ו) ומ"ש לסלסל על מ"ש ב"ש ב"ש בית שלמה דמכין שלא נרע
 כלל מזה שיש לו איזה בן בעולם ממילא נמחה שמו עכ"ס ומותרת ליבום, דמאן
 יסר לנו שלא נדע הענין כלל דלמא הוליד כאמת עם איזה פנוי' שיודע אותה
 ואת בנו ממנה, והרי קימ"ל בשיש רק איזה ספק בעולם שיש לו בן באיזה
 מקום שיהי' אסורה אשתו ליבום! לדעתי כיון שלא נרע לנו שום דבר דנחות
 אפי' למספיקא כה"ג וודאי לא היישי', וא"כ אין לו שום זכר ושארית כישראל
 ונשילא מותרת להתיבם, ומיושב שפיר קושי' הב"ש, ודו"ק. — ותר' אין יצוני
 להאריך בזה ולא באתי לסתור את דבריו (כי אין דרבי בזה) והמעט אשר כתבתי
 ודאי רק יען שנוגע להצדיק את דברי הראשונים, וע"כ אמרתי לא אחשוך את פני
 עמי אשר עמי בזה, (ואעפ"כ אין אני אומר קבלו דעתי). —

ועפ"י הג"ל דכל שאנו מחזיקי' אותו לבנו אף דלא אולי' בת"ר הוי
 בנו לכל דבר מיושב ג"כ הקושי' למה לא נילוף רוב מכן סודר ומורה דאמרה
 תורה ותפשו בו אביו ואמו דילמא לאו אביו הוא? וכן ממעביר ורעו למולך,
 דו"ק. — [ועיין בקובץ על הרמב"ם הל' עכו"ם פרק ו' הלכה ד', ובס' דרך המלך
 ודברי ידמיהו שם, ובשו"ת שאילת שלום מהר"ק סי' ח"י, שו"ת הרי בשמים
 מהר"ת סי' קל"ה, ובמכתב הראשון דף א' בהג"ה, ובעט פוסק ח"ג כלל ס"ט פרט
 א' סד"ה ע"ה, שער תורה חלק ג' כלל ח' פרט ג' אות ח', וילקט יוסף חלק ג'
 סימן ר"ה ציון קע"ה, ליקומי שלמה דף ס"ז סוד"ה שם ק"ל]. — ועיין לקמן סי'

עיה לענין התראת ספק במעביר ורעו למולך, ובשרית מרי השדה חלק א' סי' פ"ד. —
[ועוד כתבתי על הקשיא הנלוף רוב ממעביר ורעו למולך לקמן סימ' מ"ד בשם
כלי המדה הדרק]. והא דלא ילפי' רוב מרי' רחמנא דבכור יכיד לתת לו סי'
שונים ודילמא לאו אביו הוא? ראיתי בשו"ת מני פ"בין הארץ סימן ס"ז ש"כ':
הנה על כרחך הכונה דשאר אחים היו מוענים כן דהוא אינו בכור דילמא לאו אח
מן האב. וזה אינו קוש' דגם המה רק ספק בניו דילמא לאו אחיהם וכמו שהמה
נוטלי' ויכל גם הבכור ליקח. [ועי' לקמן סי' ס"ג], הדיק: — ועוד כתבתי בענין
רוב בבני כהונה לקמן סימן נ"ז.

— סימן מ' —

שאלות שונות להלכה ולמעשה!

א) נסתפקתי באחד אשר מעולם הי' אימר יד והניח תפלין שלו יד על
יד ימינו כמבואר בשו"ע א"ח סימן כ"ז ובאחרונים שם, ועתה ל"ע אחוז חולה, ל"אוח
האברים" (הגקרא לעדמונ) על שתי ידיו והרומאים נלאו למצא לו רפואה ולא יכול
לעשות שום מלאכה בידיו וגם אינו מניח תפלין מעצמו, וזלח איש אחר קושר
אותם עליו, אם לא יניח מעתה על יד שמאל, כשאר אנשים, לאשר כי עתה שתי
ידיו כהים ושוים, או יניח רק במקום על יד ימינו דזה הי' חיד כהה שלו ע"ע? —
ועי' בשו"ת מהר"ם שיק ח"א"ח סימן מ"ז, ושו"ת מהר"י אסאד ח"א"ח סימן י"ט,
ושו"ת מחנה חיים ח"א"ח חלק ג' סימן ו', ובשו"ת חכמת שלמה אשר בסוף ס'
הר המור סימן א', ובשו"ת עולת יצחק סימן א' שו"ת ח"י ארי' סימן נ"ה. —
על שאלה זו נדפס אלי תשובה בשו"ת מדרשים ח"ב (סימן ר"מ), ובשו"ת יד
יצחק ח"ב (סימן קס"ח), ובשו"ת עולת איש (סימן א'), ועוד קבלתי בענין זה
מדרבנים הגאונים המפורסמים מ' וסמאן סופר וצ"ל (האב"ד פאקש), מ' שאל
ערתפלד צ"ל (סיקסא), מ' בעריש ראספאפארט וצ"ל (ראווא), מ' אלעזר לעוו
ה"ה (אונגוואר), מ' סיבול הלוי וצ"ל (בראדשיין), ודבריהם נדפסו בוילקס יוסף
חלק א' סימן י"ט, סי' ל"ג, סי' ל"ה, וסי' מ"ה, ובחלק ירד סימן ר"ה, ובן בחלק
י"ג סימן ע"ט. —

ב) בשו"ע ירד סימן שליט (סעי' ה') מנהג לשפוך כ"ל המים שצנבים
שבשטנת המת, ונסתפקתי אם צריכי' לשפוך גם, סאדא וואססער" או מימ' אחרים
כאלה? ולכאורה יש לומר דזה תליא בב' המעשים שהביא הש"ך שם בס"ק ס',
דלפעם הא' שידעו הכל שיש בו מקרה מות ולא יצטרך להודיע בזה והוא מציא
דביו, י"ל דדי בזה ששופכים שאר המים, דהא עי' כבר יש פירושם, אבל לפעם
הב' שסלאך המות מפיל במים טפס דם המות, גם בזה שייך חשש זה? והנה
הסתחי' תשובה שם בס"ק ד' הביא בשם שמש צדקה דטעם הראשון הוא העיקר
עיי' [וואמרר הרב הנאן מ' נפתלי הכהן וצ"ל (האב"דק ה') מאד יצח'
הביא רא' לזה, דהנה הבאר הגולה שם בס"ק ח' כתב רמז מהי' דצריך לשפוך
המים דכתיב ותמת שם מרים ותקבר שם ולא הי' מים לעדה כי כולם שפכו
סימיהם עיי', והנה א"י במד"ר דמרים מתה בנשיקה אי"כ ל"ש טעם הב', ועי'
טעם הא' עיקר, [ועי' שו"ת כנה רננה ח"א"ח סימן ל"ג, ובשו"ת דמשק אליעזר

חידד סימן מיט, אכן שאר פוסקי' כתבו דמעם הב' עיקר, ועל כי חמירא סכנתא, ועיין בתשובת' (הובא בבאר היטב שם סק"ה) שראה מעשה בזה, [ועיין שו"ת פני מבין חידד סימן שכ"ח]. — ועל שאלה זו נדפס אלי תשובה בשו"ת אבן יקדה חלק ב' סימן ... ובשו"ת מהרש"ם מהר"ג סימן שעה, ובשו"ת יד יצחק חלק ב' סימן קס"ה, [ועיין עוד תשובה גדולה וארוכה ברלקס יוסף חלק א' מהגאב"ק קערעסמור יצ"ו]. — ולמען ראשון הנ"ל שעשו דוקא שפיכת המים לסימן, נ"ל לומר עסי"ש בסו"ס שדשן עדות בפעם שעומדי' בבית אבל כוס של מים אצל הגר נשמה (דלא כחכמת ארם) דמים מרמזים על החומר שהוא נספד כמו שאמרו"כ כי מות נמות וכמים הנגרים ארצה אשר לא יאספו וכו' הרי שהמשיך הכ' הפסד החומר למים הנגרים ארצה ע"ש, וע"כ מרמזים בשפיכת המים, וד"ק, — ובתא דמי שמת ע"י נשיקה בזה לא צריך שישפוך מים בשכונה דלא ה' כאן מלאך המות, יפה ס' בס' ברוך מרדכי: על זאת יתפלל אלוך כל חסיד לעת מצוא (וודשו חכמ"ל בעת מיתה) הכוונה שיה' מיתתו ע"י נשיקה, ולשפך מים רבים אליו לא יניעו, שלא צריך או לשפוך המים בשכונה, ומה טוב לנפש אשר נסתלק ע"י נשיקה ולא ראה פני מלאך המות כמבואר בב"ב דף י"ז]. — וה' ישמרו מכל רע. — [תודע מ"ש הכלי יקר דבבהמה ליכא מלאך המות ועיין בשו"ת פני מבין חידד פוס' י"ח]. ואם גם בנפל צריכי' לשפוך המים עיין שו"ת דודאי השרה סימן י"ג, ובשורת מיב טעם דדעת מהר"ג ח"ב סימן קצ"ה וקצ"ט. —

ג) מעשה אירע כאן, שנשחט בהמה אחת, והשוחטם ברק אותה כדרך הבדקים, ונמצאת כשרה בבדיקה, ונחלקה הבשר במקולץ לכל או"א לפי ערכם, אכן אח"כ לערך ב' או ג' שעות נמצא שאלה על הדקין, וה' ע"ד המבואר ביו"ד סימן ס"ז ס"א דנין בו הדקין שהוא מריסה, ומיד תהום כל העיר, וכל או"א בא בתרמילו עם הבשר והוצים שהבעל מקליץ יטול בחזרה את הבשר המריסה, ויחן להם את כספם בחזרה, והבעל מקולץ טוען שיש לו הפסד גדול עי"ז ע"כ אינו יכול ליטול בחזרה מאחר שכבר נחתך לחתכים קטנים, ויש מהם שכבר רדדו ונמלחו, ואפי' לעו"ס דבר קשה אצלו שיוכל למכור מזה הבשר דכבר נשתנה מבשר המראה ארמית, וה' נידון בין שני הצדדי' זה אומר בכה וזה אומר בכה, והבע"ט לא רצה בשום איפן ליטול בחזרה, ולהחזיר את הדמים, עד כי באו המריבה אלה לפסוק להם הא"ך הדין עפ"י דתוה"ק, ואמרתי לעי' בזה ולבאר הענין, וה' יניחני בדרך אמת. — ולכאורה נראה לפי פשוטן של דברים דהדין עם הלוקחים, והקצב מהריב ליטול בחזרה את הבשר ולהחזיר את הדמים, דמאחר שנודע שהוא מריסה הו' המקח טעות דדעת הלוקחין לא ה' רק לקנות בשר כשר וא"כ אליו ה' יודע הלוקח שהוא מריסה בודאי לא ה' קינה, ועכשו שנודע שהוא מריסה הו' המקח למסרע מקח טעות, ויש להוכיח דין זה אף שאינו ממורש מ"מ אחדיד אחר שדושן של דברים, וד"ל המחבר ס' רל"ב: המוכר בהמה לחבירו למכחה ושחטה ונמצאת מריסה וכו' (חסד הסו"ס). — [שאלה זו מצאתי כמות שהיא בין כ"ק של אמרמר הגאון זצ"ל ולפני שנים הצעתי אותה בין יתר הדברים לפני הגאון דמלמשווא זצ"ל, ותשובתי ע"ז נדפס בספרו שו"ת יד יצחק חלק ב' סימן ק"ס].

— סימן מא —

שובע ששחזת, ורב ברכת, לכבוד מעיב ידידי הרב הגאון הגדול הישיש וכו' וכו' מיה מרדכי פרועד נ"ו האבדקק מארסינסכערנ יצ"ה

את מכתבו היקר עם התכריך ספרים ששלח לידינו רגיעו על נכון, ועשיתי כרצונו וכו' וכו'. — והנה ראיתי בספרו (ברוך מרדכי) שהביא (בהשקפה ב' שבסוף סיג דברכות) להקשות על הא דקאמר הגמ' שם (דף נ"ז ע"ב) ג' משיבין דעתן של אדם, קול ומראה היה, ומרש"י קול של מיני זמר, או "קול ערב של אשה, ופלא הלא קול באשה ערה? ותי' דכונת רש"י על אשתו דאז אינו ערה ע"ש. — ולפענ"ד י"ל דעיי' במהרש"א חדא"ג שם שדקק למה בני ראשונים אמר "משיבין" דעתו של אדם, ובני אחרים אמר "מרחיבין" דעתו של אדם, וכתב כי הני ג' ראשונים שאמר איירי במי שיש לו צער ויגן בלבו והוא כמו מרה שחורה וא"כ הני ג' דברים משיבין דעתו דיקא שמסירין היגן ואנחה מלבו ויהי מיושב הדעת, וא"כ אינו עושה לשם תאוה רק יותר משום רפואה משורה שרי, דהא דאמרין קול באשה ערה ואסור לשמוע רק אם הוא עושה לשם תאוה דמגרה היצודי בלבו, אבל כשעושה משום רפואה שרי, (וראי' לזה דהא רש"י ספרש בפי' הראשון קול מיני זמר, וקשה הא קאמר הש"ס בסוטה אורני דשמע קול זמר תעקר לאחר ההורבן? אלא ודאי דפי' דברי המהרש"א איש שאינו עושה זה לשם תענוג רק להשיב דעתו, וק"ל. — ועוד י"ל דעיין בשרע אהע"ז סי' כ"ה דהקא קול אשת איש הוא ערוה אבל קול פנוי שרי, רק בשעה שקרא ק"ש גם קול פנוי אמר ולא משום איסור ערוה רק משום שמבלבל דעתו, וא"כ גבי ק"ש גם קול פנוי אמר, אבל לענין איסור ערוה רק קול א"א אסורה משום ערוה אבל לא קול פנוי ע"ש. וא"כ איש דהא דכ' רש"י קול ערב של אשה אינו רוצה לומר א"א אלא אשה דהיינו פנוי (ועיי' בבית שמואל שם סק"ב). — ומ"ה הגאון נ"י תי' עפ"י"ש הגוי' במהדו"ק אורח סי' כ"ד על מאמר הכו"ל במגילה ארבעה נשים יפסיות, דחשיב רחב ואביניל להודור כמה דאזי להשמר מלהביא בנשים ולא יגדום מומאה לנפשו ע"ש, והכינ' י"ל כן דקמ"ל להודור מקול אשה (וכן מקול זמר לאחר ההורבן), והבן. — ועיי' בחולין [דף ס"ב ע"ב] הרוצה לאבד מעות ילבש כלי פשתן, ומרש"י העושה אלה מאבד ממך "ויהי אדם מהם", — [ועיי' וילקט יוסף חלק עשירי סימן צ']. —

(ב) ועוד מ"ש לפרש: ויהי בניי "במדבר" וימצאו איש מקושש וגו', עפ"י"ש במס' שבת (דף צ"ב ע"ב) מקושש מעביר ד' אמות ברה"ר הוי, ובגמ' שם (דף ה') אמרו כאן בומן שישראל שרוין במדבר ואז הו"ל דין רה"ה אבל בומה"ז אינו כן ע"ש. ח"ש והיו בניי "במדבר" שאז הוי' לו דין רה"ר וימצאו איש מקושש עצים והעביר ד' אמות ע"כ נחייב! הנה כבר ראיתי כ' כן בס' אמרות ה' (במכתביי שבראש), ועוד כי שם כי בזכותו דבר הכתוב, עפ"י"ש התוס' בבב"ב (דף ק"ט ב') בשם מדרש דכיון לש"ש, דכיון שגזר עליהם שלא יכנסו לארץ, שמע ישראל אומדין שוב אין מהייבין לשמור המצות, ע"כ הליל השבת כדי שיהי' ע"ש, ח"ש שמצד שראה שה' בניי במדבר ע"כ הוי' מקושש הלכה להורות שעיי' יחייב מיתה, (וכ"ל בסדרס דוד), — ואנכי שמעתי בשם גאון א' ליישך

עדיו: דהנה תום' בפסחים מ"ו הקשו רבנא דס"ל הואיל א"כ בשלח כל מלאכת שבת הואיל וחזי' לחולה שיב"ס, ותרצו דלא שכיח, וק' לר"א דס"ל כורתין עצים בשבת לעשות סחמין למילה, א"כ לס"ד מקושש תולש עצים ה' נימא הואיל וחזי' לעשות כלי כחל למילה, אמנם הדבר נכון דהרי במדבר לא מלו, וע"כ הקדים הפסוק ואמר ויהי' בנ"י, במדבר" דאלולא כן לא ה' המקושש חייב מיתה, וד"ק, [עין לקמן סימן צ"ב אות ו']. אבל יש להשיב דהרי תום' ביבמות ע"א כתבו בשם פרקי דר"א דבמדבר מלו רק לא פרעו, ועוד הדי שבט לוי מלו בניהם נפ' במדבר כמ"ש רש"י (ברכה) עה"ס כי שמד אמרתך וכו', — [והנאון מו' דסמאן סופר וצ"ל מפאקש, ביאר ע"ד אגדה, עפ"מ"ש במד"ש למרש תעו במדבר שימין וכו' אם אדם תועה מדרך הישר חדני צדק בעיר המלאה בתענות בני אדם אין רעתו נדולה כמו איש התועה מדרך החיים, במדבר", ע"כ להגדיל חסא המקושש הזה הזכיר, במדבר" וע"כ לא דעו איזה עונש מגיע לו, והבן]. — ובשם הנאון מו' יצחק שמעלקיש ד"ל מלכות נאמר לי, עפ"מ"ש תום' במכות ד' על הא דאר"ש ורע"ק אלו היינו בסנהדרין לא ה' נהרג אדם מעולם דבמחלל שבת היו שואלים שמא המחלל מריסא דהי' עדות שא"א יכול להימנה עי"ש, ולס"ד קשה איך נהרג המקושש? ואפ"ל עפ"מ"ש תום' בשבת כ"ב דכל המ' שנה שהיו במדבר ה' מסתכלין בפסחא דדאין מה שבתוכה, וא"כ ה' אפשר לראות אם המקושש מריסא, ולכן אמר הכ' ויהיו בנ"י, במדבר" היו במדרגה לראות מבחיץ מה שבפנים לכן ימצאו איש וט' ודפח"ה, [ועין בתכלת מרדכי על התוספתא בשבת וערובין]. — וגזכתי שביילקס יוסף שנה שלישיה סימן קס"ו (אות מ"ג) הבאתי על קושי' העולם איך אכלו אבות העולם בשר בזה"ל: עין בילקוט שמעוני סו"פ סקדי (מבא בתום' שבת כ"ב ד"ה וכו' לאורה) דכשהי' ישראל במדבר היו מסתכלין בחביות מבחיץ היו רואה הכל מה שבפנים, וכתבו האחרונים דהי' יכול לראות עי', אם אינה מריסא הבהמה עי' עמודי הענן, וכמ"כ יש עתה חדשות אשר המציאו חכמים קרני אור הנקרא בלע"ז, רעננמין, ועין בספר חסידים דיש חכמה שאדם יודע אם הבהמה כשירה או מריסא, וכל מיני החכמות רמזים בתורתנו הקדושה, ועין בדע"ת בפתיחה להל' מריסות ובס' היקר בני יששכר כ' בדף האחרון לתרין איך לקחו ס"א מניחם ודלמא עלה עלי' איזה עול, ותו' דב"ד היו ידעו כל החכמות בחכמת התורה, כי כל החכמות טמונים וצפונים בה, והכל נרמז בה, ויכולים כל דבר לידע בסמינים עי"ש, א"כ אי"ש קושי' הנ"ל דאבות הראשונים ה' בקיין הישב בתה"ק וכל הסודות ורמזים הסמינים בה, אי"ב בוודאי ידעו הסמינים להכיר אם הוא מריסא או כשירה, וד"ק, [ועין שו"ת בית יצחק יו"ד סימן ל"ט]. — ובה יש לישב ג"כ קושי' האחרונים: לפו"ד דאין כח ביד חכמים לאסור המפורש להיתר, תקשה מנ' חדשי הבחנה שתקנו חכמים, וביס"ת היתרה התורה אחר ירח ימים. כמ"ש ואח"כ תבא אלי' ובעלה [עין שו"ת בית גפתי סימן ט"ו], אך לא היו צריכי' לנ"ה הבחנה, דבלאו"ה הי' יכולים לידע הדבר כנ"ל, [ועין וידבר משה תצא], וד"ק. — ואחרי (מפולט) קן, בא לידי שו"ת פני מבין האר"ה וראיתי שם (בסימן ס"ה) שכי' בזה"ל: מ"ש איך הוכיחו רוב סמכה אביו הלא המן הי' שניד אם הוא כן ו' או כן מ' לראשון כמבואר ביומא ע"ה וא"כ היו יכולין

לדעת אם הוא אביו או לא? לענ"ד לק"מ (א) הלא הקרא נאמר על דורות
אף בעתות שלא ה' ירידת המן, (ב) י"ל כמ"ש המל"מ ס"ט מהל' אישות דעל
מה שיאמר אלי' אין הנין, ועיין בספר שה"נ לחיד"א מה שהאריך נ"כ בזה. הנה
אף דמן השמים נאמר כן, זה לאו עדות הוא לידון בזה מיתה, וכבר ה' רעש
בשמים שנכבד רצדיק א' אמר ברוח קדשו על אשה דמת בעלה, וצווחו הנדולים דע"ז
אין מתירי' אשת איש דעלמא, ועיי' בס' חן טוב על אהע"ז סימן י"ז במסופ' ומכש"כ
לדון ע"ז לדין, אין דעין ע"ה אמנם רובא נילתה לנו התורה דחשיב לראי' והוכחה
וכן מה דילפי' רוב פרישאי של עולה ודלמא ברה"ק או עפ"י אורים ותומים ה"י
יודעי' כן, אעכ"ה דאין דעין בזה דין תורה ולא ניתנה לנו דרך רק עפ"י ראיות
והנחות בהורות, עכ"ד, ובה נסתרו דברי הג"ל כמובן, — [ועיין לקמן סימן נ"ג
עוד בזה]. — שוב נזכרתי כי כתי' הראשון של האמרות ה' הג"ל כתב הדר הוא
גם בס' אוהל יעקב עה"ת עיי"ש, — ובס' תכלת מרדכי (ברעזאן) תי': עפ"י"ש
בילקוט בשם תד"א למה נסמכה ס' ציצית לס' מקושש אמר משה רבש"ע
בימי ההול' מלובשים בתפלין ועי"ז נזכרים לקיים מצות השי"ת, משא"כ בשבת אין
לובשין תפלין לכן נצטוו במצו' ציצית שנזכר בשבת יזכרו מצות ה' עיי"ש, וצ"ל
דאף דבשבת מקרי אות הוא רק בשוא"ת ולא מינכר, ועיין תוס' שבת ס"ט ע"ב,
ולבאורה חרי' מצות מילה נ"כ אות וכדאי' במנחות מ"ד שנסתכל דוד במילה בהיותו
ערום במרחץ, אך הרי במדבר לא מלו מפני שלא נשבע להם רוח צפונות, כדאי'
ביבמות ע"א, ח"ש ויהי' בני' "במדבר" ולה' נימולים, ולפיכך ימצאו איש מקושש
ובו', ולכן נסמכה ס' ציצית, עכ"ד. — [ועיין לקמן סימן נ"ה אות ג']. —

— סימן מ"ב —

פור' המן יתהפך לשורינו וזה יחינו ויברכנו, כבוד אהו' ידני' הרבני המו"ל
בתרי' החזון, קצין ונער, שכתו מי יצו, י"ח יעקב ליכטענשטערן נ"י
בק"ק נ"ה י"ז על יצו.

יקררת מכתבו הניע ליד מו"ח רבינו הגאון אלקי' אברהם יהי' בעזרה
אילם לדאבוננו עדיין ס"ת שרתי בצער ואינו בקו הבראה ע"כ לא זיכל להשיב
קדרנו בקדוש וכו' ואתו הסליחה, ובאמת לפלא בעינינו מה זה שואל הלא וכו'
וכו', אולם למען כבודו החביב אצלינו באתי אנכי בקיצור אמרים. —
(א) ע"ד אם מותר לסדר גט בע"ש בשעת הדחק, כבר כתבנו לכ' כי
הרבה פשוט דבכה"ג יכולים לסדר אפי' בע"ש, ועיין בפתי"ש בסדר הגט סק"ג
שהביא בשם ס' גט מקושש דאפי' רק קצת שעת הדחק ג"כ מותר לסדר בע"ש
ולמען החשש בע"ש משום דאסור לדון בע"ש, עיי"ש בפתי"ש, א"כ כשנכבד
התחילו ביום שלפניו הו' לא מקרי דין, וודאי מותר, עכ"פ א"צ לכל זה רק כל
כשרואין שיש אפי' רק אויה חשש עינן קצת וודאי מותר לסדר בע"ש נ"ב,
י"פה הורה האי מורה, [ועיין בספר שדי' חמד מערכת גט ס' א' סק"ט שהביא
נ"כ בשם המוסקי' שהדבר פשוט שכל שיש אפי' רק קצת שעת הדחק דמותר
לסדר בע"ש ג"כ, עיי"ש], וכן השיב מו"ח הגאון נ"י בתשובותיו, (עיי' שו"ת משנת
דר אליעזר על הל' גיטין ס' נ', וסימן ל"ה). —

(ב) וע"ד הקש"י במשנה דנימין (דף י"ט) בכתב על קרן סרה ונתון לה את הפרה, דלא מבואר ב"ה (דף כ"ו) רשומי של סרה פסול משום דאיכא גולדא הי' ב' ו' שופרות, וא"כ איך כותב נט דהוי ב' ו' ספרים? הגה בימי בחרותי שמעתי להקשות כן בשם הגאון ר' זלמן מרגליות זצ"ל, ובבית מדרשו של כבוד אאמ"ר הגאון זצ"ל (הוא הרה"צ מריה נפתלי הכהן אב"ד ה' מ א ד יצ"ו) נאמרו תירוצים שונים, והפשוט, דרש"י כ' דבכל שנה ניתוספת גולדא, ולפי"ל יל' רמ"דו דהפרה אין לה רק יותר משנה הפרה בת שנים היינו יותר משנה, ואין לה רק גולדא אחת, ולפעם דאביי נט בשופר כזה כשר, וזבן, (ועיין שו"ת בית אפרים חא"ה סי' ב', ובשו"ת בית יצחק אור"ח סי' ק"ד אות י"א, שו"ת שאילת שלום מהר"ק סימן ס"ז). — ועתה בשעת הדפסה הראה לי ה'ב' הח"ב מר אברהם דוד הורוויץ נ"י כי כבר העיר בקש"י זו גם בהגהות חשק שלמה אשר בש"ס וילנא, ותי' ב' תירוצים, — ועיין שו"ת קרן לדוד סי' קמ"ח. —

(ג) ואשר העיר בדברי יחשבי שהביא בשם התוס' דנחנץ מעם שנקרא נט לפי שיש בו י"ב שורות, שלא כן הוא אלא איפכא שכתבו דלפיכך נהנו לכתוב י"ב שורות כמספר נט? הנה עינינו לטובה יבישו שכבר עמד בזה זקנינו בעל תרי"ט זצ"ל, והוא כ' בפשימות: דלשון ארמי ספר כריתות מתורגם נט פסורין יע"ש. — ומ"ש בס' קהלת יעקב לאלנאוי משום דאחד האיש ואחד האשה באים להפריד זה מזה כשבאים להתגרש ובכל התורה כולה כל האותיות נקריים אחד אל אחד והיו לאחדים כגון אב בא נד דנ, וכיוצא, לא כן באות נ' ואות מ' שלא נמצא בכל התנ"ך שיהי' תיבה מאות נ' וס' ביחד, וע"כ קראו שמו, נמ"ל לומר כשם שהב' אותיות אלו הם מפורדים ואין להם אחדות כן ע"י כתיבת נט הזה נפרדים הבעל והאשה מהדדי. ראיתי מאז במספר ליקוטי המשנה שהשיג ע"ז דהא מ' וד' וכן מ' וז' וכדומה, נ"כ לא נמצאו באים יחד, ולמה קראו אותו דוקא, נמ"ל ולא, דס"א או, כמ"י עכ"ל, [ועיין סי' נמש מוכה עה"ת מ"ס תצא], — גם שמעתי מחכ"א שגם ר"ת נ' מספיקם דארכו של נט צריך להיות כן, אבל לא מצאתי הדבר מפורש בשום ספר. — והנכון מ"ש המהר"ם ש"ף שראה בגליון המרדכי ל"שן נט כמ"ש בירושלמי ארץ אחד יש בכרכי הים ונטא שמה ומגרשת כל חברותיה מסביבותיה, עכ"ל. — ובס' יוסף את אוחז (מערבת הגימל' אות י"ב) הביא בשם הסמ"ג כיון שנקרא ספר דכתי' וכתב לה ספר כריתות, וכתוב זה ספר תולדות אדם, זה בגמטריא י"ב, — ועוד זאת כי מקיש הי' לציאה בגשואין כתיב נקי הי' לביתו שנה שהוא יב"ה, שמו אירוסין וקידושין וכתובה נקרא זה, ובגט זה ס' כריתות (עיי"ש אות כ'). — ובהא שכ' רב האי גאון דלכ' כותבי י"ב שורות בגט כשעוד י"ב שורות המפסיקים בין ארבע חומשי ס"ח דמבואר שצריך להגיד ד' שיטין בין כל ספר וספר, כדאי' בס"ק דבתרא, (והחלק שיש בין במדבר סיני לאלה הדברים אינו מן המנין לפי שהיא סיפור דברים), אשר לכאורה צריך ביאור מה ענין ורמו בגט לד' שיטין הללו, הגה מלבד מ"ש בס' שער בת רבים (נחנ"ב) אות נ"ב, יעין מ"ש מו"ח הגאון בפתיחה הנקרא, אוהל דוד שגרסם בתבואות השדה חלק ו' (אות כ"ב), ודפדחה, — ובעיקר מעם ד"ב שיטין יסה כתב בס' אמרי שפר (רומ"י) שהוא רמו להתרת החבור והקשר אשר בין איש לאשתו ע"י הגט כריתות, ומחמת אשר להתקשרות

שביניהם הוא בשנים עשר דברים שהם חייבים ומשועבדים זליה, האיש מחויב ג' דברים שאר כמות ועונה, והוא מחויבת לו שבעה מלאכות המבוארים במשנה כתובות, ובנמי שם הוסיפו עוד כ' דברים, איכ יש י"ב דברים שמחויבים זליה, ועי' השטר כרתות נתפררו ונתבטלו הקשר של י"ב דברים הללו, ע"כ כותבין י"ב שיטין (ועיין וילקט יוסף חלק טו"ב סי' ע.). — עוד שמעתי דאמחז"ל אדר"ה חסא בעין הדעת קודם זמן התירו בחי' ערלה שאם הי' סמתין עד ליל שב"ק הי' מקדש על היין ואכלה לתיאכנ ונצמזה בשעה ט' והריל להמתין ג' שעות ונתגרש בשעה י"ב ולזה בא מצות ערלה ג' שנים כנגד אותן ג' שעות, וכוה יש להוסיף עוד טעם על י"ב שורות שבנש, וכדאיתא כב"ר (פכ"א) וגרש את האדם כבת ישראל שנתגרשה וכולה לחזור עי"ש, [דבש וחלב, קדושים]. * והנני כזה ידירו הדו"ש בלונ"ה מברכו בששחת סורים, ושלוס רב לדינשיש הגאון אב"ד נ"י עככ"ב המוב היי. —

יוסף הכהן שווארמין.

— סימן מ"ג —

במס' ברכות (דף ב' ע"א) תוס' בריה משעה שהעני נכנס לאכול פתו, הקשה עני נפא מתי יתפלל עיי"ש, וחמרה במהרש"א אמאי לא פריך התוס' כן על המתני' דתנן משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן, וקשה כהנים נפא אימתי קורין? — [ועיין מ"ש בוילקט יוסף מחברת שני' סימן קס"ה ובמחברת ששית סימן כ"ה]. — ואפשר להנה ילד"ק במתני' אמאי קתני. בתרומתן? ליתגא בתרומה? גם יש להעיר מדוע נקט התנא "הכהנים" לשון רבים, ליתני' משעה שהכהן לשון יחיד כדאי' לקמן משעה שהעני נכנס לאכול? אולם חדא קוש"י מתורצת בחברתו, דהנה בתרומה עפ"י דין תורה חסה א' פוסרת את הכרי, והא דחלקו בין מדה טובה ורעה ובינוני הוא רק מדרבנן, והטעם דמצות הפרשת תרומה מקיים אף בחסה א', ולפי דבעינן ונתן לכהן ע"כ אם יתן רק חסה א' אינה חשובה נתינה וע"כ חייבו רבנן ליתן יותר דלא חשיבה חסה א' ומה נחשב הוא, ע"כ חייבו חכמים ליתן לכהן כפי נדבת לבי הטוב או א' מארבעים, או מחמשים או מששים, והנה קיימ"ל דכהן שזרע בעצמו משדה שלו גם הוא חייב להפריש תרומה רק שהוא שלו ואין צריך ליתנה לאחר, וא"כ כיון דאין צריך ליתנה לאחר לשי"ז די בחסה א' להפקיע האיסור דטבל, משום דלכהן בעצמו לא חילקו רבנן בין עין רעה לעין יפה דכיון דכין כך ובין כך הם שלו מה לו להפריש יותר מהשעור שחייב מהיה, וכיון דאין צריך ליתנה אין חייב יותר מחסה א'. — והנה המנ"א בס' רליה סובר דקודם ק"ש של ערבית מותר בטעימה בעלמא, וא"כ מיושב קוש"י המהרש"א דאמאי לא הקשה התוס' על המשנה דכהן נופי מאימתי קודא ק"ש, דכיון דאי' במתני' "בתרומתן" סי' תרומה של עצמן משדחיהם דם לא יפרשו רק חסה א' והוי רק טעימה בעלמא ולכך מותר אף קודם ק"ש. — והנה להפוסק' דסי'ל דגם טעימה אסור קודם ק"ש י"ל דעיקר האיסור דטעימה שמא ימשך סעודתו ולא יקרא ק"ש, אולם לסי"ט דאי' באין קורין לאור הנר בשבת דאחד אסור אבל ב' מותר דא' יזכיר לחבירו, וא"כ יהיה לענין אכילה קודם ק"ש אף דסתמו הדבר ואף דאסור אף לאכול בשנים הוא רק סעודה נמורה אבל טעימה

בעלמא י"ל דהיכא דהוי שנים וזכירו זא"ז ולא אתי אף למשך בסעודה לכיז
 מותר קודם ק"ש כמובן, ולפ"ז מתורצים כל הג' קושי' דנאימתי קורין את שמע
 בערבין משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן, וקשה קושי' הסדרש"א דכהן גופא
 אימתי קורא את שמע, ולכך תני. בתרומתן של הכהנים בעצמן והוי רק חישא א'
 ומעמה בעלמא אך גב מעמה יש לאסור משום דמשך בסעודה יותר, ולכן איתא
 משעה שהכהנים לשון רבים והם יזכירו זא"ז ומותר גב קודם הק"ש ודק. —
 [דבר זה נדפס בוילקט יוסף על שם "חזקאל ווייס" מילדי ק"ק ווישורא, והשני]. —
 — ועיין שרת חלק יעקב סימן ל"ה. — ובהמאסף שנה שמינית סימן פ"ז. —

— סימן מ"ד —

שלום והרוחה, והשקט ומנוחה ועוצם הצלחה בלי אנהא לצבור אחיזי יריניג הרב
 המאהני מעוז ומגדול, החריף ובקי, דך ונקי וכו' וכו' מיה אברהם צבי
 קליין נ"י האבדיק ס"ל א ש ב א ל ה א ש יצי.

אשר הקשה אמאי הוצרכו למטרה של עין (ע"י ב"ה ריש ה' חנוכה
 בשם הרא"ם, ומהרש"א בחדא"נ שבת כ"ב, ובמאסף שנה חמישית סימן צ"ד, ה"י
 להם לשבור המטרה דע"ז תצא מטומאתה ואחיזי יחבריה ככתחילה? הנה ראיתי
 בשו"ת יד יצחק חלק ג' (סימן מ"ו) שהביא להעיר כן, והענין דכונא למה ששמעתי
 לתמוה אמאי ביטלו חז"ל ברה"ש שחל להיות בשבת תק"ש, הו"ל לתקן לתקוע
 בשופר של ע"א ולא שייך ביה חשש שמא יעבירו דהא אסור בהנאה ואינו
 חייב ע"י הנאה שלו כיון דאינו ראויל הצניעו? ומתירי' דממנ"ס אם יתקנו חז"ל
 לתקוע בשופר של ע"ז א"כ שוב חזי להצניעו וחייב על הנצאתו, [ע"י במכתב
 השני סוף סי' כ'], וא"כ הכי"ל י"ל דאם הו' שוברי' המטרה ע"מ לחבריה ככתחילה
 לא היתה יוצאת מטומאתה [כמו שותר על מנת לבנות] ודק. ועד"ז כתבתי בחדושי
 לתרין קושי' האחרונים למה שחיתת קדשים דוחה שבת ה"י יכול לקיים
 שישחמו שנים? אבל י"ל דהנה מעמ' דב' שעשאו פסורין דאין דרך מלאכה בכך,
 וא"כ אם נמא דב' ישחמו הוי שוב דרכה בכך וחייבי' והבן, [ועיין לעיל סי'
 כ"ז]. — ויש אתי בכתובי' כעין זה בתוס' חולין י"א ד"ה אתיא מפרה הקשו
 דלמא מצד חזקה שחיתה י"ב חודש, ותי' דהוי חזקה שלא נתבררה—והק' חכם א'
 להנאן בעד' ישיעיק זצ"ל לה' אליעזר דס"ל פרה מעוברת כשרה אפשר להיות חזקה
 שנתבררה כשנתעברה? ותי' דפרה מעוברת דכשרה ולא נפסלה משום עלה עלי'
 זכר דהוי עלה עליה עול היינו כדא"י בש"ס ב"מ ונישין דעלה עליה פסולה רק
 בדניחא לה', אבל בפרה מה שעלה עלי' זכר לא ניהא לה', אמנם כשנימא שהמריה
 אינה כשרה רק ע"ז שעלה עליה זכר דע"ז הוי חזקה שנתבררה, שוב ניהא לה'
 מה שעלה עליה זכר ופסולה משום שעלה עליה עול, ודפסח' [ועיין שרת נהר
 אפרסמן חירד סימן מ"ח], ומאז הצעתי הדברים לפני מרן הגאון מסאלמשווא זצ"ל
 ופלטל בהם [ע"י בספרי צפנת פענח אות י"ג]. —

ב"י ומה שהביא להקשות ברה דאמרי' בב"ק פ"ג ובסנהדרין ע"א עה"פ
 ואיש כי יכה כל נפש אדם ודרשינן כל נפש לרבות את הקטן ואיש כי יכה ולא

קמן שהכח: וקשה למיל כל נפש לרבות את הקמן דמילא ידעי דאם הרג את הקמן חייב, דאי לא למיל למיכתב ואיש כי יכה ולא קמן שהכח, הא אם נימא דאם הרג לקמן פסור לא משכחת לה להייב את הקמן שהרג ממעם דהויל עדות שאמיל הא העדים העידו להרגו קמן אלא בעכ"ח דהרג לקמן חייב ולמיל הפסוק דכל נפש דהא ממילא ידעי דאם הרג לקמן חייב דאי פסור איז ואיש כי יכה מיותר הוא וכנ"ל? — הגה קושי' זו הוא משמ' דהנאון מהר"ם זצ"ל:—דאיתי בספר בנן יהושע שכ' דהיא רק לחדר התלמודים—אבל מעיקרא לאו קושיא היא, דהא בלא"ה אנו צריכין הקרא דכל נפש לרבות אשה כמבואר בסנהדרין פ"ד הכה את האשה ואת הקמן מניין ת"ל כי יכה כל נפש אדם ואנב אשה נקיש קמן נ"ב אבל עיקר הדרשה דקמן משום אשה הוא דנקיש לה ואהני דקמן נוכל ללמוד מדאצטרך לכתוב ואיש כי יכה ש"מ דהרג לקמן חייב וכנ"ל, דו"ק, — ויותר נראה דבלא"ה לקים דלעולם נוכל לומר דהרג לקמן פסור וכת' דא"כ למיל הפסוק דאיש כי יכה ולא קמן שהוכה הא ממילא ידעי שקמן שהרג פסור ממעם דהויל עדות שאמיל, י"ל דמשכחת לה בהאי נהגא דלא איצטרך עדות שאתה יכולה להזימה כגון ב"ד עצמם שראו בקמן שהרג את הנפש דאו לא בעינן עדות שאמיל [עיי' לקמן סי' נ"ט אות ב'] והיא שקמן שהרג חייב קמ"ל שקמן שהרג פסור, דו"ק. — (*)

(ג) ועי' הקושיא לסיד ר"ת בתוס' סנהדרין (דף ע"ט ע"ב) דמסיתה למיתה לא אולי' בת"ה, והנה דעת הרמב"ן דיל דמולך היינו שהאב מעבירו והרגו ממש [עיי' לקמן סימן ע"ה דפח"ח], וא"כ תמיד חייב מיתה מצד רוצח, וא"כ איך משבחי' שיתחייב מיתה מצד מולך דילמא לאו אביו הוא, ואין לומר דאולי' בת"ר הא הוי מסיתה למיתה כיון דאפי' אם לא נהול בת"ר יתחייב מצד רוצח עכ"ל ושוב לא אולי' בת"ר? הגה הוא נ"ב הערה נאה! אבל י"ל עפ"י"ש בתשו' הגיעקא מהר"ת סימן קכ"ט שהק' לו הכ"א בהא דאמר' בסנהדרין (דף פ"ד ע"ב) אלא למיד חנק חמור מא"ל (פי' דילמא מכה אביו היינו עד דקטלי' לגמרי ואביו חמור מאתר בזה דחייב התורנו חנק), הא אם נפרש דמכה אביו היינו דקטליה יקשה איך נידון אותו בחנק דחמור דילמא לאי אביו הוא, ואי דאולי' בת"ר הא נם אם לאו אביו הוא חייב מיתה כמ"ק והוי ממיתה למיתה דלא אולי' ב"י בת"ר? וכתב הנדל לתרין לשי"מ דקיימיל מותרה לדבר חמור לא הוי מותרה לדבר הקל, א"כ י"ל דמכה אביו היינו כשהתרה בו מצד מיתה חנק דאי לא אולי'

(*) ובש"ס הנאון הספורים סאספראוואצא זצ"ל שמעתי לתרין דמשבחי' בשנים העידו על א' שהוא גרול ואחד באו שנים אחרים והדינם שהוא קמן וגם העידו שהרג ואח"כ הושו' שלא הרג ומסילא הוא לספור גרול סדברי הראשונים וא"כ אין יכולים לתרין שרצו להרגו את הקמן דהא רצו להרגו את הגרול. — ועוד באופן אחר, עפים דאי' בסס' סנהדרין וכן פסק הרמב"ם דבדיני נפשות בעי הלנת הדיו וא"כ משבחי' דהעדים העידו על קמן שהרג היום ושלמחר נעשה גרול וא"כ אינם יכולים לתרין שרצו להרגו את הקמן דהא הם ידעו טראש כשבאו להעיד עליו דבעי הלנת הדיו ועד שיוגמר דינו יעשה גרול ומשו"ה שפיר כתבה התורה שני הסופקים דו"ק, (ונתעוררתי לזה מכבוד דב' הדיב וכי' מ' אברהם דוד הורוויץ ג"י נבד ידידי הנאון בעל פנחא חסא שלישיא).

בת"ר לא יתחייב מיתה כלל כיון דלא התרו בו וא"כ ליה ממל"מ ושמיד אול"י בת"ר, אד"ק, וא"כ א"ש גם קושייתו דשפיר משכח'ל מולך היכא דהתרו בו מצד חיוב מולך ולא מצד רוצח דבכה"ג לא הו' ממל"מ כלל, דד"ק. — וכ"כ בס' כלי חסדה (קדושים). — נם מפלפל שם על מה שח' הגרעקא דיל קושי' הח' הג'ל עפ"מ שרצנה לחדש בהא דס"ל ה"ת דממיתה למיתה ל"א בת"ר היד אם במיתה הראשונה ל"צ לבוא מתורת רוב כלל כגון במחלל שבת דכחות' דאף אם לא ניזל בת"ר חייב מיתה הראשונה ושפיר אמר' דממל"מ ל"א בת"ר משא"כ במכה אביו דגם במיתה הראשונה דמתחייב מצד הוצח צריך לבא לחוב דלא מריסה הוא וא"כ כיון דעכ"פ צריכין אנו למיזל בת"ר שוב אול"י גם בת"ר זה דאביו הוא ומחייב' אותו המיתה החמורה, והוא תמוה דמלבד הסברא גוסא מפוקסקת דמה בכך דבלא"ה צריך לחוב מ"מ הא עתה צריך תרי רובא, משא"כ במיתה הראשונה ל"צ הרוב דאביו? מלבד זאת הא קיימ"ל בסנהדרין שראו כלל לחובה פוסרין אותו וא"כ תמיד דחייב מיתה הוא רק עפ"י רוב א"כ גם במיתה הראשונה צריך לחייב איתו רק מצד רוב ושוב בנסקלין ונשרפין ניזל ג"כ בת"ר אף דהו' ממל"מ ובסרס במחלל שבת הקשו כולם לאיסי בן יהודה איכא אחת שאין חייב' עלי' ועיכ צריכ' דאול"י בת"ר ומלאכה זו מלאכה המהויבת הוא ושפיר קשה ניזל לגמרי בת"ר אי"ו דזה אינה סברא כלל כיון דהרוב שצריך במיתה שני ל"צ במיתה ראשונה שוב לא אול"י בת"ר כיון דהו' ממל"מ, וא"כ הדר"ל קושי' הג'ל. — ובעיקר הקושי' דאמאי לא ילפי' רוב ממולך, י"ל דשם א"צ כלל לרוב כיון דבכל חיובא דמולך הוא מצד שעושה כתועבות העכו"ם כמו שמפורש בתורה, איכ מי שדוא מוחזק לבנו והוא מעבירו למולך ועובד ע"ז כדרך שעושי' העכרם חייב מצד מולך, אף אם לפי האמת אינו בנה כיון שעשה כדרך העבודה וכן העכו"ם אינו מעביר דוקא בנו אשר נולד מאשתו בעת שידע בשח שלא נתעברה מאחר וסתם עכרם פרוצים בעריות וא"כ אם הישראל עושה כן הו' מעביר מזרעו למולך וחייב מיתה, ודו"ק. — [ועיין לעיל סוף סימן ל"ט בציונים שם]. — ובה מתורץ ג"כ מה דמקשים הא התורה אמרה "מזרעו" ולא כל זרעו כדאי' בסנהדרין ס"ד ע"ב, וא"כ אף אם זה נתן למולך זרעו הוא, מ"מ דילמא הנשאר לאו זרעו הוא, ונמצא דנתן כל זרעו דסמור, אלא לאו משום דאול"י בת"ר? אך לפי הג'ל נכון, דהרי העכרם מעביר בנו אף אם אינו יודע בשח שבנים האחרים שלו המה במת, וא"כ עשה הישראל כעבודתם, ושפיר חייב, ודו"ק, [ועיין במאסף שנה שבעית סימן ט']. —

יחברך בברכת שמים, באורך שנים וימים, יראה זרע שלמים, בתורת ה' תמימים, כעתירת ידיו ואזהבו כנפשו.

יוסף דבהן שווארמץ

— סימן מ"ה —

אומץ כח ונבונה, כיס הספירה, לאיש אשר עוסק באור"י תורה, כבוד ידיו הרבני המופלג בתרי החרוץ ידיו רב לו וכו' מ"ה צבי הירש ווייסבערגער נ"י בקק סאקא יצוי.

ביום אתמול כי יעבור וכו'. וימים ידברו וכו'. . . — ואשר העיד בהא

דאמרי' שקיים אברהם אבינו ע"ה כל התורה, כולה', האך הקריב קרבן ססח קודם שנימול, הלא נאמר וכל ערל לא יאכל בו? דגה יש להשיב בפשיטות דלכאורה יש להבין האך קיים מצות יבום וחליצה יובל וכו', וכדומה הרבה מצות אשר אינם נהנים אצל כל איש ואיש, וצ"ל דרך מצוות אשר הי' יכול לקיים שמו, אבל המצוות שלא הי' יכול לקיים, מאיזה מעם שיהי', באמת לא שמה, אעפ"כ הי' כמו שקיים כל התורה, ולא גרע מחישוב לעשות מצוה ונאנם בידו דמעלה עליו ה' כאלו עשאה, והכי' כן, [ועיין בשו"ת חתם סופר יו"ד סי' רי"ט ד"ה ואיידן], ומצינו בתוס' קדושין ל"ז שהקשו וא"ת למה לא עשו אלא ססח א', ותי' לפי שהיו רובם ערלים וכתוב כל ערל לא יאכל בו ומי' אינם תושבים במה שלא עשו אותו דהא ערל אסור באכילת ססח, והכי' נאברהם דקיים מצוה זו בשב ואל תעשה, ודוק. — ועוד י"ל דבאמת לא קיים מצות ססח בעוד שלא מל את עצמו, רק אחר שנימול קיים דחלוא חי עוד ע"ה שנים, והא דאמרי' קיים א"א כל התורה היינו במשך כל ימי חייו קיים הכל, אבל לאו דוקא קודם שנימול, וא"כ לקי' (וכן תי' הגאב"ק ערלייא שליט"א), ומבואר כן בר"ע מברטנורא ודיבא ע"ה' (שנדרסו סביב בעלי התוס') בפירושו, שאחר שנימול אברהם קיים כל המצוות אבל לא קודם לכן, ועיין במהרש"א דה"א יבמות ק', ובס' ביכורי אביב לרי"א ביק אות ה'. — ודגה לכאורה הי' יכולין לתקן בדרך סלסול עפ"ם שמסוסק הבלים אם יצא"י ידי מצוה אם אוכלי' שלכדהי', וא"כ י"ל דאברהם אבינו אכל ססח שלכדהי' דלענין קיים המצוה חשיב אכילה אבל לענין דעבוד באיסור ל"ה אכילה, ומצינו כן בכמה מקומות שהאריכו האחרונים ע"ז! אבל דא דסברת המל"ם היא משום אחשבי' [עיין וילקט יוסף חלק ב' סימן ג'], דונמא סברת הל"ם אם נשבע שיאכל ואכל עפר כדוע, והא תינה אם יוכל לאכול בדרך הגאה והוא אכל שלכדהי' אמרי' אחשבי' ויוצא, אבל אם היא רוצה לאכול בדרך הגאה רק יש דבר שמכריח אותו לאכול דוקא שלכדהי' בודאי לא יצא, דו"ק, [ועיין כעין זה דונמתי לעיל ריש סימן מ"ד], ועוד הי' באכילת קדשים לביע אין יוצאין שלכדהי' דהתורה אמרה למשה לנרולה בדרך שבני מלכים אכלי', [עיין לעיל סימן כ"ט! ובשו"ת מהרש"ם חלק ג' סימן ט', ויד יצחק חלק או סוס"י רס"ג], — ועוד רצינו לומר עפ"ם'ש תוס' ססחים ג' ד"ה מאל"י דמי שיאין לו קרקע סמור מססח [עיין לקמן סימן ק"א אות ירד] וכ"כ בילקט יוסף מהברת שביע' סימן קס"ג—וא"כ הי' א"א סמור מססח דהא לא הי' לו קרקע עד שקנה השדה והמערה אשר בו לאחתת עולם, אולם ראיתי אח"כ כי גם זה אינו, דהא כתיב (לך) הי' אמר אל אברהם קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתגנה, ומה למדו רד"ל הלך בה לארכה ולרחבה קנה, [ועיין בס' פרישת דרכים דרש א' ודרוש י"ז שכי' ואין ספק שמדין חזקה נענו בו, ס"י שאברהם אבינו ע"ה קנה את א"י מדין חזקה ע"ש], וא"כ כבר הי' לא"א קרקע ומן רב עוד קודם שנימול. — ואולי י"ל עפ"ם'ש הרמב"ן דהאבות לא שמרו את התורה רק בא"י ולא בחרל, וא"כ אפשר דעל יום יד הלך אברהם לחו"ל כדי שלא יתחייב בק"ם, דו"ק, — אנ"ל, שקיים בלימוד התורה כמאמר חכ"ל כל העוסק בתורת עולה, וכפ"י הסמא דחי על מאמרם בשבת בנר שבא לפני הלל, ואידך ס"י ויל גמור' היינו שיש חקנה לקיים כה"ת בלימוד הלכותיה, ומיושב גם הקושי' האך קיים חליצה ויבום וכו', רק שקיים בלימוד—דו"ק, [ועיין לקמן סוף ס"י ע"ז בשם

חמדת ישראל]. — וע"ד הקושי אפי' אחר שניטל הא"ך הקריב, וכן יצחק, דילמא הי' להם דין ב"נ ועברו על לאו דכל בן נכר לא יאכל בו? יפה כי הנאבד"ק קערעסמור נ"י דלק"מ דודאי הבי' אסור לאכול מק"ם שהקריב ישראל, אבל אבותינו הקדושים לאחר שניטלו אכלו שפיר ממנ"ם דאם דינס כב"נ לאו ק"ם הוא כלל ולא עברו שום אסור באכילתו, ודדק, — [ועיין וילקט יוסף חלק שלישי סימן קס"ג וסי' ר"ה בהנ"ה]. —

ב' ומה שהקשה לפי"מ שמשמע במס' סנהדרין (דף נ"ו ע"ב), וכן במס' נזיר (דף ס"א ע"א) דמצוות כיבוד אב אינו נוהג בב"נ — מהא דא"י במדר (לך) דהקב"ה אמר לאברהם לך אני פוסר מכיבוד אב, וכן במס' מילה (סוף ס"ק) אי' דיעקב אבינו נענש, על זמן ששהה אחר ברחו מבית לבן שלא קיים כיבוד אב, והלא לא נצטוו על פיבוד אב, אם לא דנימא דהאבות היו להם דין ישראל נם קודם מ"ה, וא"כ אמאי לא ששום ל"י להנאק בעל פרשת דרכים מהכא דהיו להם דין ישראל? — הנה הערה זו שמעתי מהגאון אבדיק פ א ק ש (בעל ילקוט סופר) נ"י, ויפה השיב מ"ה הגאון נ"י דהנה הא דב"נ לא נצטוו על כיבוד אב אפשי'ל משום דדילמא לאו אביו הוא, והתורה לא חייבה רק במי שהוא אביו ודאי, והנה בישראל אולי' בת"ר ובב"נ לא אולי' בת"ר כנדע [עיין לקמן סימן צ"ב אות ד], וא"כ נבי אברהם שהתורה בעצמה העירה בפיוש תרח הוליד את אברהם, שפיר חייב בכיבוד אב, ומשורה התצד הקב"ה לפוטרו בפירשו, וכן גבי יעקב דלא הי' שום נגוד ספק שיצחק ל"ה אביו שהרי אבות הקדושים הם הנה השלשלת של ישראל אשר אנו מייחסים אחריהם, שפיר הי' נענש משום הזמן שלא קיים מצוות כיבוד אב, וא"כ מתורין שפיר מדוע לא הביא הפרד' לפשוט מאברהם ויעקב דיש להם דין ישראל נם קודם מתן תורה, וד"ק. *

ג' ואשר כתב ליישב קושי' התוס' (סוכה ט) למ"ל קרא לך למעט סוכה נוולת ת"ל משום מצהב"ע, דנפק"מ בסוכה תחת סוכה ואין ביניהם עשירה טפחים דלא מפסל משום ב' סככים כמבואר בסימן תרכ"ה, אבל בשהעלין סכך פסול אפי' ליכא הגך תנאים שבשרע שם מפסל משום ב' סככים כמ"ש המר"ז סי' תרכ"ה, א"כ בסוכה ת"ס שהעלינה נוולת והתחתנה שלו, אי לאו קרא דנוול פסול הוי כשר כיון דיושב תחת סכך שלו ונוולת העברה מתקיים המצוה, אבל מקרא דלך להוציא נוול הי' ככל סכך פסול ואפי' אין ביניהם עשירה מפסל משום ב' סככים, ודדק, הנה כדבריו ממש כתובים בשו"ת כנף רננה הא"ח סי' ס"ה, ועיי"ש מה שהאריך עוד שם בדברים נכוחים, וגם אנכי כבר כתבתי בענין זה הרבה, [ועי' לקמן סי' מ"ז, וסימן ע"ז], — והיום הזה קבלתי מכתב מכבוד הגאון המפורסם מו' מאיר דן נ"י (מרדכי) ובו כתב בזה"ל: הנה תוס' הקשו בסוכה ל' ד"ה משום למ"ל קרא דאין יוצאי במצה של טבל תפ"ל מטעם מצהב"ע? ונראה לפענ"ד ליישב דהנה הישעיק באורח כתב הטעם למצהב"ע משום דכד"ג אמרי' כל מילתא דאמ"ר ל"ת אעלי"מ, והנה השיך בסי' ר"ה כתב דהיכא דאפשר בהיתר לא שייד אעלי"מ, והנה התוס' בפסחי' ל"ה ד"ה אתיא להם להם כתבו דהכא מ"יר דאיכא שיעור מצה אפי' הי' נותן משנה את התרומה, וא"כ אפשר בהיתר ולא שייד מצהב"ע, ולס"ו יש ליישב קושי' התוס' בסוכה ל"ה דהקשו אמאי באשריה דלאו דמשה כשר ואמאי לא פסול מטעם מצהב"ע ולפי הנ"ל יד' מיושב לנכון, דהנה הרא"ש כי דהיכא דאפשר לבטל האיסור ליש אעלי"מ מוכח בחי"ט סי' ר"ח, וא"כ

הכא נ"ב אפשר לבטל האיסור (דהא התוס' כתבו דמיירו בע"ז של עמי"ס) באשריה של עמי"ס וא"כ ל"ש מצהביע, ודו"ק. — [ועיין עוד דבר נכון ומתוק בהמאסף שנה ששית סימן ע"ז אות ט"ז בשם הנאון המובהק מו' חיים אלעזר וואקס וצ"ל בעל נפש חי], — ובזה אסיים, בישלום וחיים, והי' הטוב ישפיע למעלתו, חן וכבוד בביהו, ויתן לו שלום בריתו, ומאוד יגדל וישנה אהריתו, כעתירת אוהבו וידידו. יוסף הכהן שווארמין

— סימן מ"ז —

הרובב בשמי ערבות, ישפיע רב ברכות וטובות, לכבוד ירדיו וחביביו, ליש ולכבא.

הרב המאריך מרדן חרץ יקר הערך וכי' מ"ה יצחק אייזיק שמערן

נ"י דייסין בק"ק מ"ש קאלץ יצ"ה

נע"ז הגיענו וכו'. — ואשר עמד בדבריו רש"י יחזקאל כ"ג (נמוק לית) את שבתותיו חללו שהי' שוחטין בניהם בשבת, והרי הוי מקלקל בחבורה, ול"ש ח"י התוס' סנהדרין ד"ה משום כפרה? — זה רבות בשנים אשר ראיתי הערה זו במסתחות לשו"ת בית יצחק חא"ת סי' ל"ד, וכי' ליישב שם לש"י הרימב"א בכתובות סי' ד"ש בבשר אדם איסור אכמה"ח לב"ג. ולפ"ז שייך באדם תיקן אכמה"ח לב"ג, ומיושב גם קוש"י תוס' בסנהדרין שם במיתת ב"ד לר"ש, וד"ק, מיהו יש להסתפק אי מיקרי זאת תיקון הואיל ואינו עומד לאכילה (עיין נדרים ל"ח) אמנם י"ל דרש"י כשיטתו דס"ל מקלקל הוי איסור דאורייתא ומיקרי זאת נ"כ חילול שבת] עכ"ה, אבל י"ל דלק"מ דלפי דעתם המשובשת הו"ל כפרה בקרבנותיהם אלה [וכה"ג כתבו התוס' בסנהדרין פ"ד ריש ע"ב ד"ה מאן שמעת דענין מלאכה שצריכה לטפח], גם י"ל דלא נרע מהא דשבת ק"ה. ע"כ האי נמי סתקן דקעביד נ"ד ליצור, ונפסק להלכה ברמב"ם ס"ח ה"ה, ופרק יו"ד הל"א משבת ע"ש, אך דבש"ס שם מוסף דדוקא בדעביד למירמא אימתא אאינשי ביתי דשרי ע"ש, ונתעוררתי לזה גם מניסי הרה"ג וכי' מ"ה משה דייטש נ"ה — (ועיי' וילקט יוסף חלק א' סימן קכ"ז אות נ"א). —

ב) ומד' שהקשה (במכות ט"ז) למד"א בשלו ולא בשלו אותם שניש נמי משכחיל כגון שעשה את עצמו כרות שפכה שלא יוכל לבא בקהל, וא"כ יש אופן שביטל העשה לגמרי? הנה כבר עמדו בזה האחרונים דל כשרות מדרים מינץ להנאון מאובין סימן ו"ך, ובערוך לגר עמי"ס מכות טובא בעט סופר ח"ג (כלל ס"ח פרט ב'), ובמנחת אשר בסוגי' דבול"ב, ועיי"ש מה שפלטו בזה לתרץ כיא לפי דרכו. — אולם י"ל סברא להלק דבכה"ג ל"ח ביטלו, דהא דבטלו חייב היינו אם בשלו בידים כמבואר ברש"י ותוס' שם, ואם הרגה ביטלו בידים דלא יוכל לקהתה לו לאשה מכת מעשיו שעשה בה, אבל אם עשה עצמו כרות שפכה אין זה בגדר בשלו בידים, דהרי לפניו הוא הנאנסה לקחת לו לאשה ול"ח דעשה בה מעשה רק עשה מעשה בעצמו ורק ע"י אותו המעשה גרם שלא יוכל לקיים העשה בכה"ג הוי בנחבטל מאליו, והא דאמר' בש"ס כגון שהדירה ע"ד רבים נ"כ דהוה כאלו נעשה המעשה בה כיון שפרט בגדר שלא ישא אותה אשה, ודו"ק, [יש דהביא ראי' לסברא זו דבכה"ג ל"ח בשלו, דאל"כ הרי משכחת בשלו עוד כנאות אחרים כגון שאנס את האשה ונשא אח"כ אחרתה דקיי"ל נישאין על האנסה ואח"כ גירש את האנסה

וא"כ ממילא בכה"ג ביטל העשה ולא יוכל לקיימה מהמת אחת אשתו (ואפי' בחי נאסרה) וע"כ דבכה"ג דלא עשה מעשה הביטול בה רק ע"י מעשה שעשה בעצמו ע"י גולד שלא יוכל לקיים העשה בכה"ג ל"ח בשלדו ורק כנתבטל מאליו. ודו"ק. — ועוד יש לתרץ עד"ה דא"י אם עשה את עצמו לסתם וכ"ש מותר לו לבא בקהל ולישא אותה דעשה דלו תהי' לאשה הוחה לית דלא יבוא כ"ש בקהל ה' ול"ש כזה תי' הש"ס (כתובות מ') באשה שאר לו ל"ש עדלית דאי אמרה לא בעינא מי איתא לעשה כלל דעיי"ש בתוס' ישנים שב' ביאור הת"י משום דהל"ת היא בדידה נ"כ דכל היכא דהוא מוזהר היא מוזהרת והעשה אינה בדידה לכן ל"ש עדלית, וה"ת שם, משא"כ כאן דהל"ת והעשה בדירי' דיקא שפיר גוכל עדלית ודו"ק. [אולם לכאורה יקשה ע"י דא"כ דבכה"ג מותר לישא אותה מצד עדלית למה לא הכריחו ב"ד של בית דוד את אמנון ליקח את חמור שאנסה אעפ"י שעשתה אותו לכ"ש, הא בכה"ג עדלית ? אלא דבאמת לק"מ דמרחזי' דלא הכריחו ע"כ דתמר לא היתה מהצה בו ובכה"ג אי אמרה לא בעינא מי איתא לעשה כלל, רק דנף הרבר ליתא דמבואר במנהג חניך מצוה חקני' להדיא דבלאו דלא יבוא כ"ש בקהל ה' גם היא מוזהרת כמו בכל הפסולים כל היכא דהוא מוזהר היא מוזהרת ול"ש עדלית כמו כאשה שא"ר לו, והבן, (וכ"כ ביילקט יוסף חמשי סימן קנ"ד), ועיין שו"ת פרי הגדה חלק ב' סימן י"ה. —

(ג) וע"ד שאלתו לריש לקיש דהצי שיעור מותר מה"ת איך משכחת היתר מצטרף לאיסור, (דהיינו הצי זית היתר והצי זית איסור מצטרפין לכזית לחייב עליו מדאורי',) והלא ח"ש אינו אסור כלל מה"ת ומותר לאכלו, ואך נקרא עליו שם איסור ולומר היתר מצטרף לאיסור, דהא אין כאן שום איסור כלל ? — הראנו כבוד ידידי הרב מ"ה פנחס ברייער נ"י כי כבר העיר ע"ז בשו"ת יד אלעזר סימן כ"ה בשם הגי' מו בער אפי' דל ונדהק שם לתרץ דלא אמר ר"ל דבחי"ש אין בו שום איסור רק דמותר מה"ת לאכול חי"ש מן האיסור ואם נתרבה עליו עוד חי"ש הלא בוודאי אסור וחייב עליו גם לר"ל דהשתא הוא שיעור שלם, אלמא לא פסק ממנו שום כשנפחת ועמד על הצי שיעור, והה"ד נמי אם נתרבה ע"י היתר דאמרי' היתר מצטרף לאיסור, ועשה סנינין לדבריו ממ"ש דש"י בטעם דשילם עד שהאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר דאינו מובן לכאור' היכי קרי ל'י' דתאכלנו באיסור' והרי נתבטל, אלא ודאי גם אחר שנתבטל שם איסור' עליו אלא שתרודה התידתו עיי"ש, אבל לרעתי יש ליישב עפ"י ששאר בירושלמי פ"ו דתרומות היא דמדה ר"ל בעתיד להשלים דאם כשיאכל הח"ש רעתו היא לאכול עוד ולהשלים לכזית הרי אכילת חי"ש הראשון היא אסור מדאורי', ועיי"ש במראה הפנים שב' מפורש דבכזית ר"ל בעתיד להשלים הכוונה דמורה דאסור מה"ת, וא"כ גוכל לומר דר"ל הא דהיתר מצטרף לאיסור היינו ברעתו להשלים רבזה ודאי איסור דאדורייתא הוא ואם משלימו בהיתר הרי גם הוא מצטרף להחצי זית שאכל בתחילה (על דעת להשלים) דחשיב איסור הורה כאמור, (וכ"כ בשדי חסד כללים חלק שני כלל ד' בסופו). — ועיין שו"ת מי באר סימן ק"ב. —

(ד) ואשר תמה בהא דמבואר בסודר דרך החיים מהנאון דליסא ז"ל באונן שמתו מוטל לפניו דידלוק נר חנוכה ע"י אחר וההוא יבדק והאונן יענה אמן, הלא אונן פסור מכל המצות, וכיון שהוא בעצמו פסור איך יעשה שליח להדליק ולכרך ? — הנה יש לי בענין זה תשובה גדולה אך אין לי פנאי לחפש אחרי,

בפרט כי אינו כנז, דבר בעתו, אך דברנא שזכאתי בשם נאין א' להצדיק את הצדיק, שהרי אמרו בית שיש לו שני פתחים הייב משום חשדא, והכין מחרב האונן להרליק ע"ס ביתי משום חשדא דלאו כ"ע ידעו שהוא אונן, ובין שעבים מחיוב בהרלקה משום חשדא תו מחייב מדינא [עין לקחן סימן קכ"ג], דהא דאונן פסור מכל המצות הוא מעצם העוסק במצוה וכו', אבל אתי שמחוייב להתעסק משום חשד ואינו עוסק בקבורת מתו באותה שעה הדר עלי' חיובא דהרלקת ג"ח, ומ"ס הוא פסור מברכה דמצוה אחת היא, ולכן דינא שיכול למנות שליח והשליח יבדק, וכפסק הנאון מלוסא ויל' [תורה מציון שנה שני' מחברת ג' סימן י"ז אות ד']. — וה' הטוב ישמח לבו, לא תחסר כל בה' ישפיע' עליו נעמו וסובו, ושלום עד זקנה ושיבו, וכל משנאיו באש' להב' ורחמי' ויגדלו קרובו ואוהבו, כעתירת ידידו כנפשו.

יוסף הכהן שווארמין.

— סימן מ"ז —

— ביה יום ו' עשיק שעות תרפ"ג לפק. —

וישם האחד אליעזר, ויאלף ה' לברכו בכל מילי דעשב, כבוד אחי' מדי' ודינ"ס סאו ומקדש. סוה בן סוה, דיכא בן דיכא, הרבני המסולל ברוי"ש הדורץ צ"ת חסד מנוע היום והפעלה וכו' מיה אליעזר ויאל פאשקעס ג"ה אבי בקק סא קאווא יצור.

ע"ד אשר ישאל ממני להורישו מקור להמאמר, "דני הנשה יחזר להיתח לעת"ל והטעם? הנה האמת אמר ולא אפחד כי אנכי בעניי לא ידעתי כלומר לא שמעתי עוד דבר זה, ושאלתי לרבים ואין פותר, ונעלם מעיני העדה עיקרן של דברים. ולומר שיש סויע לזה מרוב ע"כ לא יאכלו בני" את גיה"נ, ע"ד היום הזה" דלשון "הזה" יורה על עה"ז ולא לעת"ל [כמ"ש בס' תפארת יעקב], מלבד שהוא דחוק, עוד זאת הדי קיי"ל שזאת התורה לא תהא מחולסת, ואף אות אחת מה"ל לא תתבטל ולא תשתנה ח"ו? — ואם אמנם כי גם בחזיר מצינו במדר דלכן נקרא שמו חזיר, שעתיד הקב"ה להחיותו, אבל כבר מבואר בעשרה מאמרות ח"ב, ובאר החיים (שמיני) ובתורת משה להתחיים (ראה) שזימן טומאה של החזיר ישתנה, ויהי לו עוד סימן טהרה, והיינו דלעת"ל יעלה גיה' ועיני יהי' מותר לישראל (עין וילקש יוסף חלק י"ג סוף סי' ה"ז בדי"ה אנו, וכן בשורת המצרף סימן ע"ד), או כמ"ש הדב"ז ח"ב סימן תכ"ה דהכוונה שלעתיד יהי' ישראל אוכלין משמנים כאלו התיר להם בשר חיה, ולא שיתבטל מרכזי תורה אש' קיצה של יורה, [וע"ד הסוד יש למעלה שד אחד ושם חוראל והוא מקשר על ישראל, ועתיד הקב"ה להחיותו להיות סגור על ישראל] עכ"ה ובס' לית חן כ' ע"כ מאמרים ויל' דדני הים נלו ועתיד הקב"ה להחיותם לנז ואמר בחילין דק"ש דבמחא דשיבוטא יש טעם חיה, [ועין שו"ת הר"ר חלק ב' סימן כ"ט דף כ"ט ע"ג] בדי"ה ויל' אולם אצל גיה"נ אי"א לומר כל זאת? — איברא כי על עשיה מאמרות הגיל שבי' דעי"כ יהי' חזיר מותר דיהי' לו עוד סימן טהרה הלא העיר מר זקנו הנאון מאקש וצ"ל

בספרו עם סופר ח"ב (כרך ל"ב, פרט ד', אות כ"ד), דהרי בכל זאת ק' כיון שנוגד מטמא הלא כל היוצא מן הטמא טמא, ומה יועיל אח"כ סימן שהרה [ועיין מ"ש מו"ח הגאון זצ"ל בשו"ת פרי השדה חלק ג' סימן קמ"ה], אולם שמעתי לתרין עפ"י"ש המקור חיים בהל' פסח סימן תס"ז סק"ד דכל דבר איסור שנשחטה מבריתו מותר, א"כ הכ"נ אף שכל היוצא מן הטמא טמא מ"מ כיון שנשחטה מבריתו ע"י שנתהפך למעלה נרה פקע איסורה כיון דפנים הדשות באו לכאן וכבר"י חדשה חשיבה, (ועיין בילק"ג ח"ג במכתב"י סימן ט' מש"כ בזה בשם הגאונים מערליזא [הוא מר חמיו הגאון הצדיק גי']) וברעזאן ה"ו, אבל אחתי גבי ניה"נ מה נוכל לומר? — ועוד הקשה לי הכם א', דא"כ בחולין ק' דאמר"י דטעמא דניה"נ שנתבשל בין הגדין כולל אסורים משום ברי', ואמאי לא אמר"י דטעמ"י משום דשיל"מ לעת"ל? אך על זה יש להשיב דהרי יש סוברין דביכש אינו נהג דין דשיל"מ. ועוד דייל דמ"מ אותו ניה"נ של עכשיו בודאי ישאר באיסורו גם לעת"ל דאיסור שבו היכן הלך, וכמו כן י"ל בהזיר, כמובן, [ועיין שו"ת מור ואהלות באהול ראשי בשמים אות ח'], שוב הפשתי ומצאתי בשדי חמד כללים מערכת הגמ"ל אות ע"ז שהביא הערית הללו בשם ספר בנן שלמה, והוסיף שם דאפשר ליישב עוד לדעת הסוברים שר' יוחנן ס"ל דשיל"מ במכר הוא, ובדין בריה דאינה כולה נראה דליכא מאן דפליג, ומשונה הוצרכו בש"ס למימר טעמא משום דבריה שאני, ואי גמי לדעת הרבה פוסקי' דס"ל דאם הדבר נפסד עד שעת ההיתר לא דיניי ב' דין דשיל"מ, וכיון דסתם משנה ר"מ, ור"מ ס"ל יש בנידין כנרס, ופשיטא דלהמתין עד זמן שיחזור להיותו יפסד ויתקלקל טעמו, ואיכ' לא שייך לאוסרו משום דשיל"מ אלא משום בריה (וכמו כן י"ל בהזיר כמובן), ובעיקר הדבר אין דעתו מסכמת כלל לומר כן עד ניה"נ עי"ש. —

אולם ע"ד אפשר נ"ל, הנודע המהרש עה"ס, לא יאכלו בני"א את ניה"נ דאת לרבות תיב" (עיין דמשק אליעזר וישלח אות ב' בשם עקידה), ופי' בספיק שהשס"ה גידים שבארם המה מכונים נגר השס"ה ימים בשנה, ות"כ מכין כנגד ניה"נ (כמבואר בהג"ה למדרש תלפיות ענף נד), ובהו ששרו של עשיו נצח את יעקב בניה"נ סי' על חורבן ביהמק"ד שעשו ינבר על יעקב, וזה שנתרבה ב"י ת"כ, [הוא כונת הכ' (ישע"י ט') דבר שלח ביעקב ודרשו חכ"ל חולין צ"א זה ניה"נ, ונפל בישראל שכל ישראל מומוני ע"ז שנח"כ ביהמק"ד ונשלה ה' להם דיל, — וזה נ"כ סי' המדרש, השביענו במדבריים (כליל פסח) הרוני לענה (כליל תיב"א), דאז ה' ליל פסח כדאמר' בפיוס וישר אל ויכל לו, ואז השביענו במדבריים שנשה הנד מיעקב להמו שהרוני לענה כליל תיב"א], וא"כ לעת"ל דיבנה ביהמק"ד ב"כ, ויתוקן העולם במלכות שדי ממילא אין שייכות עוד לניה"נ, (ועי' יוסב לב מסורת דף ע"ב בריה נקם שהביא בשם הזה"ק דהסיס סמונה אלאו דניה"נ), דו"ק. — [שוב חפשתי באוצר הספרים אשר לי ומצאתי כפי מעשה יחיאל עה"ת (וישלח אות ירד) שכי' בזה"ל: ע"כ לא יאכלו בני"א את ניה"נ עד היום הזה, ילים עפ"י"ש בספרי לבושי מכלול סי' כ"א דניה"נ יהי' מותר לעת"ל, ואמרת' אם קבלה הוא נקבל, וגם אם לזון יש תשובה, עפ"י"ש הארדל דניה"נ הוא נגר יום ת"כ וגרמו בפסוק תיבות "את" לשפרע, תשעה, "אב, ולעת"ל שיהפך לישון ולשמחה יהי' בנידין גי"מ (שרב בנמטרי' של ניד), וזה אמרו עד היום הזה מרומז על ימי הנאולה שיתהפך הכל לטוב כביא, עכ"ד, ושמתתי כי מצאתי בן ניל]

ותנא דמסייע]. — והנה כה ראיתי בתורה תמימה שב' דברי האוה"ה תמוהים מאוד דמנין לקח מקור לחידוש נפלא כזה ולא מצינו בשום מקום שלעת"ל ישתנו טבעי בע"ה וסיים אבל באמת לא נמצא כלל מאמר זה ושנה גדולה היא עיי"ש ונצמערתי מאוד לראות תורה שאינה תמימה לעשות האוה"ה כטועה ח"ה וכי לא שמע מגדל קדושתו וצדקתו אשר הוה שכינה היתה מדברת מתוך גיוטו, כי מלבר שב"כ בעשרה מאמרות, וחת"ס (כאשר הזכרתי לעיל בתחילת דבר), עוד זאת כי כן ב' בסידור יעב"ן בזמנת הארץ על פרק שירה עיי"ש, גם בריבוי בה"י שמיני, [ועיין שדה חמד כללים מערכת החיית כלל ח"ה ונס במאסף שנה י"ה סימן ס'], ואלו ה' היוה דברי מין הנאה"ק בעל דברי חיים ז"ע בחור"ד ח"ב סי' ק"ה מ"ש על מלמד א' שפגע בכבוד האוה"ה ז"ל לא ה' כותב כן וה' נזהר בקו קולמסו, [ועיין שו"ת נהרי אפרסמון האר"ה סימן י"ד בספר, ושו"ת פרי הישרה חלק ג' סימן צ"ז אות ג', גם בשו"ת נטע שורק חור"ד סימן ד'], וחכמים הוזהרו בדבריהם! — [אה"כ מצאתי בריטב"א קדושין מ"ט בר"ה תשעה ז"ל: זה אדום כדכתי' בי ירסמני חזיר מעור ועליהם אמרו באגדה למה נקרא שמו חזיר שעתיד הקב"ה להחזירו לישראל לעתיד. — ורב גדול א' הראה לי מ"ש בס' בברי אביו (קרח) ונאמר לי הכוונה כי רק להוראת שעה מפני המלחמה יתירוה ה' לישראל כמו שה' בכיבוש הארץ בימי יב"נ כמבואר בתולין י"ה ואולי י"ל כזאת גם על ניה"ג ודק]. ועיין עוד בענין חזיר דיה' מותר לעת"ל, לקמן בס' קלי"ה אות ב'. — והנני בזה ידידו מה' הר"ש באהבה ומאור לו במ"ס יוסף הדבדן שווארמין

— סימן מ"ה —

שמחת י"ט לשע"כ ירדתי הרב הנאון הגדול החתול וכו' מו"ה ישמאל סג"ל לטש ראזענבוים נ"י האבדק יעריגין יצו.

יקרתו הניענו ותיכף ומיד מלאתי מביקשו וכו'. — ואשר העיר בסוכה כ"ב העושה סוכתו בראש האילן או ע"ג גמל כשרה, ואין עילה ביו"ט, ואם עבר ועלה ביום כ' רש"י ור"ן ז"ל דיצא יד"ה, וכן אמאי יצא נימא כ"מ דא"ר לית אי עביר לא מהני? — הנה עינו לנוכה יביטו כי כבר העיר בזה בתפארת ישראל לששניו, סרס ג' בסוכה וכ' לתרין עפ"מ"ש הש"ך והסמ"ע בח"ט סימן ר"ה במקח שנעשה בשבת וי"ט דלא אמרי' אעל"מ משום דהמקח ה' יכול לעשות בהיתר בתול, ובנוף המעשה אין איסור אלא דמזן שבת נורם ובכח"ג ל"א אעל"מ, וא"כ הכא נמי בסוכה, הא בתול אין איסור לעלות ע"ג אילן, אלא דהומן של יו"ט הוא הטרס האיסור ובכח"ג ל"א אעל"מ עיי"ש, [וכעין סברא זו ממש כתב השער המלך בס"ח מהל' לולב היה לענין מצהב"ע, והוציא כן מירושלמי בקורע בשבת עיי"ש, ובחדושי כתבתי בזה לתרין קושי' האחרונים (שם) למה אם עלה יצא וליה מצהב"ע, וק"ל]. — אולם י"ל בפשיטות עפ"מ"ש המהר"ם בשו"מ בשבת דליא אעל"מ אלא היכא דתיקון ע"ז האיסור, משאיכ היכא דלא יתקן האיסור אז אמרי' א"ע מהני, וא"כ הכא נמי בסוכה דאף אם ה' אמרי' דלא יצא ליה עוד מתקן בזה האיסור במה שעלה ע"ג האילן, ע"כ אמרי' שפיר דצא.

והבן, — ועיין שו"ת נוב"י מהדו"ת האר"ח סי' קל"ה, — ובוה מתורץ ניכ קושי' הרי"ט אלנאוי (בכחות) אמאי פסקי' בהוליד ממור יצא ידי מצות סורר הא חזי מצהב"ע? דהרי העבירה לא יתוקן אם נאמר דלא יצא, ודו"ק, [ועיין וילקט יוסף חלק א' סימן מ"א, ובשורת יד יצחק חלק ב' סי' קע"ט, ובשורת פני מבין חוירד סימן קמ"ז אות ב]. — ועיין לקמן סימן פ"ג אות ב'.

ועיד סלסול קצת גיל לתיין כך, דהנה לכאורה קשה למה לא נימא עדלית, והוא, דעשה דסוכה ידחה לית דלא יעלה ע"ג אילן, ואי דל"ה בעידנא, הא המשלימ בפדק יוד מהלכות קרבן פסח ה"ל א' הביא בשם פסקי תוס' (ובחס צ"ח) דאם אי אפשר לקיים העשה בענין אחר לא בעינן להיות בעידנא דמיעקר לאו יקיים העשה עייש, וא"כ הכיני נימא כן? וצירל משום דו"ט הוי עשה ולית ואין עדלית ועשה (כמבאר בשבת כ"ט וביצה ח'), והנה ידוע שימא הריב"א אף שאין עדלית ועשה, מ"מ אם עבר ועשה, הלאו נדחה, ולפי"ו הכיני י"ל כן דאם עבר ועלה ע"ג אילן לא נשאר ג"כ רק העשה דשבתין, (דהלא נדחה מעצם עדלית) ונבי עשה כבר ב' הפני' (סוף מס' גיטין) דאי עבד מהני, ואחי ששיר, (ועיין בתבואת השדה חלק ג' שער טהרות חילין שער י"ב אות ל"ט, ובסוף סי' שרת בית נפתלי אות ג'), ובשו"ת נהרי אפרסמן האר"ח סי' נ"ד, ודו"ק. —

ועוד אמרתי ליישב קישי' האחרונים הנ"ל (לענין מצהב"ע), דהנה ידוע קושי' העולם בשם חתנו של הגאון בעל נוב"י וצ"ל ע"מ"ש הריב"א (סוף מס' חילין) אף דאין עדלית ועשה, מ"מ אם עבר אינו לוקה דעשה דחי לה, והק' ס"ח סוף כיון דאסור לעבור על העשה אשר עם הל"ת אף אם עבר ועשה העשה הוי מצהב"ע, וממילא לא קיים העשה וה"י ראוי' שילקה שאין כאן עשה אשר תדחה הל"ת? ותי' הנובי' דהנה הא דקיימ"ל דאין עשה רוחה עשה לא מקרא נפקא אך סברא הוא דמאי אולמא האי עשה מהאי עשה, משרה בתחלת קודם שמקיים העשה אמרי' שסור דלא יוכל לרחות עשה ויעשה עשה אחרת ממעם דמאי אולמא האי עשה מהאי עשה, ושם ואל תעשה ערף, וכל זה מתחלה קודם הקיום, אבל כשעבר ועשה העשה, לא נוכל לומר דהוי מצהב"ע, דאז אמרי' לחוסך מאי אולמא האי עשה מהאי עשה, ודפחית, והנה לכאורה קשה למה לא נימא עדלית, וצירל כמיש לעיל משום דו"ט הוי עשה ולית, אבל אם עבר ועלה יצא דהלאו נדחה, כמיש הריב"א, ומצהב"ע ל"ה דאמרין מאי אולמא האי עשה מהאי עשה כמיש הנובי', ודו"ק כי הוא נכוח, (ועיין בעט סופר חלק ב' כלל ל' פרט ב' בריה ע"ד סלסול). — אנחל ע"מ"ש בחתן סופר (הק ק"ג ע"ג) בריה ולענ"ד דכל מצוה שנצטוו לא היה תכלית ופעולה לא אמרי' מצהב"ע עיי"ש, [ובזה מתורץ ניכ קושי' הרי"ט אלנאוי דג"ל ממור (עיין לקמן סימן פ"ג אות ב' באדיבות), דמעם המצוה משום לא יהיו בראה לשבת יצרה, ושיחקים המין אנשי, וזה נעשה אף בביאת עברה, ודו"ק]. וא"כ בסוכה דהתורה כתבה בפירוש הטעם למען ידעו הדורות כי בסוכות הושבנו את בני, הרי גילה לנו קרא בפ"י שוהי טעם המצוה ותכליתה א"כ מה בכך ישעלה בידים ע"ג אילן סוף סוף הרי נתקיים טעם המצוה ותכלית המכוון מן הסוכה, וא"כ ל"ש כאן מצהב"ע, והבן, [ועיין ילקה"ג ח"א אית גולדה ובוילקט יוסף חלק א' סימן קנ"ו]. —

שוב הראה לי ידינים ורה"ג וכו' מ"ה פנחס ברייער נ"י שכדברי החתנים הגיל כתב ג"כ בס' כרם שלמה אהע"ו (בשו"ת שכתוף חס') סימן ס"ב,

ומר אביו הנאון ציל בשרת נחלת בנימין סימן ק"ב מתרין בזה קוש"י העולם על הא דאמרי' בפסחים ע"ב אם בעל יבמתי נדה דשצור משום דקא עבד מצוה, והא הוי מצהב"ע [עיין שו"ת מהרי"א א"ח סימן קצ"ה ומהר"ם שיק א"ח סי' רצ"ה], תבואות השרה ה"א בקונט' שירי מצוה את י"ט], אבל י"ל דהנה הר"ן בקידוש' פ"ק בסוגי' דתחילת ביאה קונה, כתב, דלענין יבום כל ביאה ראשונה ביאה דמצוה היא, דעיקר מצות יבום היא להקים זרע לאחיו, ובעי ביאה ראוי להקמת זרע עיי"ש, וא"כ מתורין הקוש' דלפ"ד הכרם שלמה הג"ל ה"ג לענין יבמתו נדה אם בשוגג בא עליה והקים זרע לאחיו אפי' בעבירה נתקיים המצוה, ושוב אמרי' דפרוד בר"מ ועשה מצוה ופטורה, והוא נכון, אולם לכתורה יש להקשות ע"ז מהא דא"י במס' יבמות כ' דאמר רבא הא דלא אמרי' באלמנה מן האירוסין עדלית כדרי' דאפשר לקיים שניהם ע"י חליצה, והק' בש"ס מבריתא דאם בעלו קנה, והנה בתויבתא עיי"ש, וכונת המקשה היא אמאי קנו ת"ל דהוי מצהב"ע היא [עיין בחידושי חת"ס ריש לולב הגזול], ולפי הג"ל לא שייך מצהב"ע ביבום? אבל לק"מ דסברת הנחלת בנימין היא דוקא ביבום אשר ראוי להוליד ושייך ב' להקים שם לאחיו, אבל בסרים ופצוע דכה לא, דתכלית היבום להקים שם לאחיו לא שייך לומר בהם, ול"ה אלא כשאר מצוה דעלמא ושפיר שייך לומר מצהב"ע והתם איירי הברייתא בסרים וכה"ג, והר"ק היטב. —

והגני בזה ירדו הדושי' המכריזי בשמחת יו"ט, ה' הטוב יחיהו, יגדלוה ויאמנהו ויהקרה, כעזרת אהבה ומקירהו.

יוסף הבהן שווארמץ.

— סימן מ"ט —

לרודך ברוך, סאת ברוך וסבורך, יהי דויד לכל דרכיו משכיל וחי ע"ה, ויראהו בטעמו, כבוד אהוי ידינים הרב המאורח החיוב וכו' מ"ה דוד יודא ביום ג"ה, דומיין בק"ק עיר חדש יצ"ה.

בל"ם כבר קיבל וכו'. — ומה ששאל אודות בני מעיים של בר אוחת, דברתי עם מ"ח הנאון ג"ה, והשיב כי הלכה רווחת הוא שרק בקיין צריכי' בדיקה, וטעמו של דבר הוא פשוט דאפי' בקיין נושא אם נמצא בוועות על בני מעים בלא תלעים אין מטרסין אותם, רק צריכי' בדיקה אם הבשר בריא ושלם התחתיהם, רק אם נמצאו תולעים מבפנים ובוועות מבחוץ תלין דמהמת התלעת בא, ודוקא בקיין שכיח התולעת, אבל בחורף דלא שכיח כלל התולע חלף והלך, הילכך אין אנו מתחייבים לחפש אחר הבועות, (וכ"כ בשו"ת מהרי"א"ן הלך א"ח סוף סי' מ"ח עיי"ש). — ועיין שו"ת יד יצחק חלק ג' סימן של"ט. —

ואשר כתב על קוש'י התוס' בסוכה ט' דאמרי' חג הסוכות תעשה לך למעוטי גזולה תפ"ל דה"ל מצהב"ע, כבר הודעתיו וכו'. — אולם אפשר דהנה ברך ל' הקינו התוס' למה פסולי' לולב של אישידה ועירה"ד משום דמיכתת שיעורי' תפ"ל משום מצהב"ע, וחי' דליד לגזל דמהמת עבירת הגזל באה המצוה שיוצא בה, אבל הגי' אטו מהמת עבירה שנעשית בו נפיק ב' עיי"ש, והנה הר"מ באהע"ז סי' ק"ב כתב דגזל גט מהסופר ונירש ליה מעורשת, וכי' הח"מ שם

היכא נתן לו הגש ברצון כדי לפרוע לו ואח"כ לא פרע ליה הגש נוול בידו רק שחייב לו דמים עיי"ש, ומעתה היכא דקנה הסוכה או הלולב כדי לפרוע אח"כ ולא פרע נהי דיש לו עבירה מה שאינו נותן הדמים אבל לאו מחמת עבירה מניעת נתינת הדמים יוצא בו והוי כמו עבירה ראשונה ועיה"ד ושפיר ליש בזה מצהב"ג, לכן צריכי' הפסוק לך או לכם דכיון דאינו נותן הדמים ליה משלכם ואינו יוצא בו, ודרך כי נכון הוא, (ש"ת ברכת יוסף אריה סי' כ"ב בהג"ה). — אנ"ל עפ"ם דאיתא ס"ה דב"מ (משנה ד') שפ"ק נהר זיתיו ונתנו לתוך שדה חבירו, זה אומר זיתי גדלו, זה אומר ארצי גדלו יחלוקי, וא"כ איצטרך קרא בכה"ג דשפ"ק נהר תמר בלולבין שלו או באתרוני' שלו לתוך שדה של חבירו, וכבר ה' בלולב שיעור הבשר ואח"כ גדלו יותר בשדה חבירו אי"כ מצד מצהב"ע ליכא דכבר ה' בלולבין שיעור קודם שבאו לשדה חבירו אבל משום לכם אסור (ש"ת משיב דברים אריה סימן ק"כ) ודו"ק. —

ובד"י לעשר את מכתבי בסירות גיטס, אציע לפניו דבר נכון אשר יש אתי בכתובים מכבוד מרן זקני מאהי"ג ארי שבחבורה הגה"ק זצ"ל ליישב דברי הרמב"ם ס"י מה"ל חרם הלוי במ"ש שם שאין אדם יוצא יד"ה באכילת מצה שהוא אסור לו כגון שאכל טבל, יתמחו כולם דהא מביאר בפסחים ליה הטעם משום שאין איסור משום כל תאכל המין אלא לר"ש דל"ל אחע"א, משא"כ לדין איסורא דחמין להיכן אול"א, ועיין בלח"מ שם, ואפש"ל דהנה בתוס' ר"ס לולב הגזול ד"ה משום הקשו דלמ"ל קרא דאינו יוצא ידי מצה בטבל תפיל משום מצהב"ע, ונדע מ"ש השאנ"א סי' צ"ו דשפיר בעי' קרא דלולא הקרא ה"א דאתי עשה דמצה וידחה לית רבב"ל ולי"ה מצהב"ע עיי"ש, והאחרונים הרשונו עליו לפי"ם דקיי"ל (שם, דף ל"ח) דא"י בחלות תורה ורקיקי נזיר משום רבעי' מצה הראוי לשבעה, וא"כ איך נימא דהוי"א דעשה דמצה ידחה ללית דטבל, דהא אינו ראוי לשבעה דהא כל ז' ימים אינו מחויב לאכול מצה, וליכא מצוה וממילא נס הכות של חובה אינו יוצא [ועיין בשו"ת בית אפרים יו"ד סי' ס"ז], אולם לפי דברי הפנ"י בפסחים כ"ה דלר"ש כל ז' ימים הוי מצוה וחובה אי"כ הוי מצה הראוי לשבעה ולי"ה מצהב"ע ומיכרה לומר ממעם מי שאיסורו בכל תאכל עליו המין וגבי טבל ליכא איסור המין לר"ש דל"ל אחע"א, אך כ"ז לר"ש לשון, אבל לדין דכל ז' ימים רשות וא"כ ליה מצה הראוי לשבעה שוב י"ל דהוי מצהב"ע, ושפיר כ' הרמב"ם דאינו יוצא בטבל והיינו ממעם מצהב"ע, ודפח"ה, [ועיין שו"ת קול ארי סימן ל']. —

ואשר בזה ידיו הדבוק באהבתו ודושי"ת, המאור לו כט"ס, —
יוסף הכהן שווארמין

— סימן ג —

דקיימים ושלום וכט"ס לכבוד ידידי הרב המאהי"ג החידוץ נפלא הגאון ומשובח וכו'
מ"ה זאב דוב מאזעש נ"י אבד"ק לאר"י נ"צ והגליל.

ע"ד מה ששאל בענין הדלקת נר חנוכה, אם להדליק בחלון הסתחף לר"ה, או בטפח הסמך לפתח? הנה הקשה לשאול ממני לערוך בזה, יען בזכרתי

כי אמר הנאון זצ"ל נהג להדליק בפתח, ומו"ח הנאון זצ"ל הדליק בהלון, וכל איש שוחר בניתו וא"ל ואלו דברי אלקי חיים, ויש לכאורה על מה לסמוך והבוחר יבחר, [וראיתי בקונטרס חשו' דת' אש שב' דשני בני אדם בבית א' יוכל א' להדליק בחלון וא' בפתח, אבל איש א' בשני מקומות הוא דבר ור']. — ואנכי בשנת תרס"ב ערכתי שאלה לפני חכמי הדור גדולי ישראל בזה"ל: הנה הדין דצריכי' להניח הנ"ח בשמאל כדי שתהא מזוהה מימין וזר חנוכה בשמאל כמבואר בשו"ע ארח סי' תרע"א (סעיף ד'), ואם אין לו מזוהה בפתח מניח הנ"ח חנוכה בימין, (שם), ונסתפקתי בשוכר בית בת"ל דפסור מזוהה כל שלשים יום כמבואר בשו"ע יורה דעה סי' רס"ז סעיף כ"ב (ועיין בנחלת צבי שם שכי' דיש להמתין על שעת החיוב דהיינו לאתר ל' מטעם הברכה, ולא דמי לשלילת שאלוה, מאחר דמברכין בכל יום א"כ אף אם יברך בעת הפסור יכול לברך ג"כ עליו בעת החיוב משא"כ במזוה דאין מברכין רק פעם א' בעת קביעותה, ועיין שו"ת פני מבין חידד סימן ר"ב), וא"כ אם בתוך השלשים יפגע חנוכה צריך להניח הנ"ח בימין כנ"ל, אולם אם יומא דמישלם זמנא היינו יום השלשים הוא עדיין בתוך ימי החנוכה וצריך לקבוע המזוה בימין, ומעתה מה יעשה בנ"ח חנוכה אם צריך ליטול מימין וקבענו בצד שמאל והמזוה בימין שלא לשנות ממה שכל העולם עושים, או נימא דיניחנה במקומה משום דכבר קבע שם המקום לנ"ח, וכמו דמצינו קרש שזכה לינתן בצפון וכו' ? — ומצאתי בשו"ת חמד (אס"ד) מערי' חנוכה אות ח' שהביא להסתפק כן בשם שו"ת יען אברהם ארח סימן מ"ה, וכי ד"ל דאדעתא דהכי קבעו בצד ימין על מנת ליטלו ממקומו ביומא דמישלם זמנא דמזוה, ואני נכון שינח שתיהן בצד ימין שלא יהיו שתי דעושה שלא בדין דלאו כולא עלמא ידעי יומא דמישלם זמנא דמזוה עי"ש [והנבא דבריו גם בספר ארחות חיים סי' תרע"א דין י"א], וכל מעיין בצדק יראה כי זה דוחק, — אולם י"ל עדין דבשלמא אם היינו דנין אם רשאי לשנות מקום נ"ח באמצע שיעור הדלקה בודאי הי' צריך עיון כיון שקבע מקומו שם, והו' או דמי' דמצינו בקרש שזכה להנתן בצפון וכו', אולם כאן השאלה אם רשאי לשנות מקומה בלילה האחרת אם בלילה זה רק בכל לילה הו' מצוה בפני עצמה כמבואר בשו"ת מהר"א האו"ח סי' ר"ה דענין אם עבר ולא הדליק לילה אחת עכ"ז מדליק לילות האחרות בברכה ולא דמי לספ"ע עי"ש, וא"כ כיון דכל יום ויום דעצמו יחשב, או הו' ממש כמו שאם הדליק בשנה זו אצל הפתח דאו בודאי מותר לשנות לשנה הבאה דהדליק אצל החלון ולא אמרינן דקנתה מקומה אצל הפתח, והה"ד נמי דמלילה ללילה נמי מותר לשנות ממקום למקום, ודוק, — אי נמי יש לפשוט מ"ש הפרי חדש באו"ח סי' תרע"א דהא דאמר' דצריך להניח הנ"ח בצד שמאל משום דבימין יש לו מזוה, הוא דוקא לכתחלה, אבל כדעבד יכול להיות גם בימין, אף דגם המזוה בימין עי"ש, א"כ לפי"ז הך צד כיון דקבע לו מקום בימין אינו רשאי לעקור מקומו ולהניח בשמאלו משום קרש שזכה לינתן בצפון וכו', א"כ ממילא חשוב כדעבד, ורשאי לדלוק הגיח בימין כמו ע"ע, אף דהיום כבר נקבעה מזוה ג"כ, משום דהו' כדעבד, וק"ל, [ועיין וילקט יוסף הלך רביעי סימן פ"ב], — ובחידושי הבאתי דיש דס"ל שטעם דניח בשמאל שלא יהי' נראה כעושי' מצות חבילות חבילות, ואכמ"ל, (ועיין בחדרי חרדים חוברת ג'). —

(ב) ומה שהעיד במס' קידושין מ"ט, ע"ט שאני צדיק אפי' רשע נמזר מקודשת שמא הרהר חשבה בדעתו [ועיין שו"ת הרדב"ז חלק א' סימן ק"ט, ובבית ועד להכמים ס' שצ"א], והא לעיל מיני' (שם) אמר עולא מחלוקת בשבח ממון אבל בשבח יחסין ד"ה אנה מקודשת, והנה ידוע מאמר חכרל במקום שבעת"ש עומד' צדיקי' נמרים אין יכולין לעמוד, א"כ הוי הכא שבה יחסין ולמה מקודשת? — קושא זו כבר נשמע בין החיים ומס' מיני' משמ"י דדגה"צ מקאמאנא ז"ה, ואנכי בילדותי כתבתי לתרי, דלא קפדה רק על מעלת יחסין אשר מהכבד' בגללם בעיני בני אדם, וראה שיתנאה עליה עי"ה משא"כ מעלות בעל חשבה הוא רק בשמים ממעל אבל לא לגבי בני אדם, שהרי אדרבה נצרכה לאזהרה שלא יאמר לבעלי חשבה זכור מעשך הראשונים. — עוד יש לחלק, דאם הוא בעל חשבה ממש אחרי היותו רשע נמזר, הרי מטבע הבעל חשבה להיות חמאנו נדון תמיד ודואן ונאנה ומתבייש על חמאיו שעבר ואין מדרכו להתנאות עי"ו רק אדרבה להיות נכנע ושפל ברך, הלכך ל"ש בזה סברת מסנאה דרבא מכרעי לא בעינא, וא"ש היטב, [ועיין באך פרי תבואה (חשא) על מאמר ר"ל בסנהדרין תפ"ש הקב"ה לירבעם ואמר לו חזור בך שאני ואחא ובן ישי נשייל בגי' דסח"ח], — אנ"ל, עפ"י"ש העשרה למאה דהא דאמר' שבמקום שבעת"ש עומד' אין צדיקי' נמיר' יכולי' לעמד המעם מפני שהודונות נעשה לו כוכיות, היינו רק אם עשה תשובה מארבה, אבל בתשו' מיראה או צדיקים נמזר' יכולי' לעמוד, [עיין שו"ת הרדב"ז ח"ב ט' תתל"ב, ובשו"ת מור ואהלות דף ו' ע"א], והנה הכא משני הנ"ל שמא הרהר חשבה בלבד, וא"כ י"ל דלמא עשה תשובה מיראה ובתשובה מיראה יכולי' צדיקים לעמוד ולפי"ו ל"ה שבה יחסין, ודו"ק. — (ועיין וילקט יוסף שנה ד' ס' רס"ו אריכות דברים בזה). —

(ג) וע"ד מה שהק' ע"ש הרשב"א דאין מברכין על הצדקה שמא לא יקבל יבדך כשמקבל וכמו באיחסין? הנה כן העיר בשו"ת יד יצחק חלק א' סימן קנ"ט, ובחלק נ' סימן רכ"ז (אות ד), ובילקט יוסף חלק ח' (סימן ל"ג) הארכנו בזה, [ועיין שו"ת באורות אברהם סימן י"ח], — ובגוף הקוש' למה אין מברכין על הצדקה, יפה תירץ בשו"ת בנימין זאב דמצוה כזאת שנים צדיקי אוה"ע מקיי"מ אין מברכי' [עיין לעיל סימן ל"ח אות א'], ובה מיושב גם הקוש' מכבוד אב"א ומסור, הלאה, עש' דינן, וביקר חולים ומקבורת מתים, [עיין וילקט יוסף חלק ה' סימן י"ה, וחלק ט' סימן רי"ט אות ב', וחלק י"ט סימן צ"א]. — וכעת נ"ל לתרץ הקוש' מקבורת מתים עדי"ו: דהנה ראינו בפתיחה לס' מי באר מים חיים (עמ"ש ברכות) אות קנ"ז שכ' יש מקשים למה אין מברכין ביהו"כ"ם או בשאר ימים בכל זמן שעושה תשובה ומתודה על חמאיו על מצות חשבה שהוא מע' כמ"ש הרמב"ם והרמב"ן? אילם כבר כ' הרשב"א דעל מצוה שבא מכה עבירה כמו השבת גולה, וחזרת רבית, וכדומה, אין מברכין, א"כ ה"ה הכא ע"ש, ולפי"ו י"ל נ"כ במיתה דבא מכה חטא עין הדעת, ע"כ אין מברכין על הקבורה וק"ל. — ואולי י"ל נ"כ על קוש' ההו"ס למה נדה אין מברכת על כסירתה [עיין וילקט יוסף חלק שני סימן קצ"ט], משום דחק נדה נשתלשל נ"כ רק ע"י אם כל חי כמבואר במס' עירובין דף ק' ע"ב, ודו"ק, — [ועיין שו"ת פרי השדה ח"ב סימן ט"ז אות ה'], — וראה זה מצאתי בס' שפת אמת (נדר) שכ' טעם חדש על מה דאין מברכין על סיפור יצ"מ, כיון דמצד השכל נ"כ הייבן צדקות ולהלל למי שעשה לנו הנסים האלה, כמו דא"י עבדא דמסיק ל"י מארי' להורות ויהיב ל"י

כספא דהבא אית לי לשבחה וכו', ולכן ליש עיו לברך אקבי בין רבלי ציוו
 נ"ב אנתו חיבי לעשות, וכוה מיושבים הרבה קושיות ודוק, [ואח"כ ראיתי שכיכ
 גם בשו"ת עולת שמואל סימן כ"א], אבל לדעתי קשה לומר כן, מלכד כי גדול
 המצוה ועושה ממי שאינו מצוה ועושה, וא"כ מברכין על אשר הקדיה ציוה
 להודות, עוד זאת הלא גם המצוה שכליות צריכי לקיים רק מחמת ציוו בטרע
 סי' המפורש' עה"ס וצדקה תהיה לו כי נשמור לעשות את כל המצוה (אף
 מצות שכליות) כאשר צונו ה', ולא מצד חוב שכל האנושי, [ועין מ"ש בס' קדושת
 ידמ דף קכ"ג ע"ג בשם הי"טב לב, ובס' גבורי ישראל (בהר) עה"ס ועשיתם את חקותי
 ואת משפטי תשמרו ועשיתם אותם], וא"כ שסר צריכי לברך, והבן. — (וכן העיר
 ש"ב הרבני ההרף ובק"מ"ה זאב וואלף ווייס נ"י חתן הגאבדס"ק גראסווארדיין
 יצ"ח. — ועין שו"ת שאילת יעקב סימן נ"ט אות ב, *.

— סימן נ"א —

— ביה יום ג' וירא שנת ייבשו אך טוב סלה לפיק —

שובע שמחת, ורב ברכות, סאלקי המערכות, לכבוד אה"י ידירי, צמיר חסיד, הרב
 החרף ובק"מ טובא ידיו רב לו מוכתר בניסוסין וכו', סו"ה צבי קינסמליכער
 נ"י בק"מ האנשאוויס י"א.

רבות שבעה נמשי ניל וששון בהקשיבי משלומו השוב וכו', כה יתן
 ה' וכו' יוסף לשמע ולהשמע חמיר וא"ו אך מבשר טוב נס"ה. — ועתה אמרתי
 לאו אוהא ארעא וכו'. — ואבא ע"ס דבריו ראשון תחלה מה שהק' על הרמב"ן
 ח"ל הובא ברין נחידים (דף ב"ז) דס"ל רהא דאמרי נדר שהותר מקצתו הותר כולו
 דיוקא בהתרת חכם כיון דעוקר הנדר מעיקר אבל כהמרת הבעל לא, כיון דמינו
 גיז ע"ש, א"כ לפי"ז מאי מיבעי לי' להש"ס בנדר (דף כ"א ע"ב) אי בעל מעיקר
 עקר או דילמא מינו גיז, נפשט לי' ממתני' דסוף נדרים דמינו גיז, דאיתא שם
 נפולה אני מן היהודים יפ' לחלקו ואסורה לעולם, ואי אמרינן דבעל מעיקר עקר
 א"כ אמרינן גם בבעל נדר שהותר מקצתו הותר כלה, ואיך אסורה לעולם כיון
 שהותרה לבעלה, אלא עכ"ז דבעל מינו גיז? — הגה הוא קוש' נאה וצע"ה,
 אולם אנכי יודע כי כבר הק' כן בשו"ת ריב"א סימן קכ"ט, וחריף, דהנה בנדרים
 (דף ס"ב) בעי רבא חשמיש המטה לרבנן עניי נפש היא או דברים שבינו לבניה,
 וששט לה הש"ס ממתני' דנפולה אני מן היהודים ע"ש, ומעתה כיון דקיימ"ל
 בשו"ע ידד סי' רל"ד סעי' נ"ה דבנדרים שבינו לבניה גם לבעל אם מניח אסורה
 לו, איכ' לא שייך בזה נדר שהותר מקצתו הותר כולה כיון דגם לו אסורה לאחר גירושין
 ומסילא אסורה לעולם, ודוק, [ועין מה שמשלמל ע"ז הגאבדק"ס פאקש וצ"ל בולקט
 יוסף חלף א' סי' ס"ג], וכאשר חששתי מצאתי שגם בשו"ת מנחה קטנה סי' י"ד
 כתב להעיר כן, ובשו"ת בית נפתלי לאאמיר הגאון וצ"ל סימן ס"ד נדפס בזה
 שלמל נאה יע"ש דפח"ה, [ועין שו"ת יד שלום סימן ג' (אות ג') וסימן ח',
 ושו"ת מהרש"ם ח"ב סי' קנ"ה, ובשו"ת לבושי מרדכי מהו"ת חו"ד סוסי' ס"ד]. —
 ויפדה ח"י גם ידידתי הרה"ג מ"ה שאול ר"ב נ"י ממאקאווא (כעת הגאבדק"ס
 ראצנערטא תע"א), ע"ז דברי הריב"ש בחשו"ר סי' רצ"א במי שנשבע שלא יאכל
 ענבים ולא ילכש בגדי משי ותשאל על ענבים דלא הותר לו ללכוש בגדי משי

וכן אם נשבע שלא אוכל ושלל אשתה אם נשאל על א' מה; לא הותר השניה, והעלה טעמו של דבר דליא נדר שהי' מקצתו הותר כלו אלא היכא דאם עשה שני הדברים בהעלם א' אינו חייב אלא אחת כגון שלא אוכל ענבים ותאנים, או שלא אשתה חלב ודבש, דאם אכל או שתה כל' בהעלם א' אינו חייב אלא אחת אבל היכא דמפועלת מחולקית כגון אכילה ושתייה או אכילה ולבישה שאם עשה שניהם בהעלם א' חייב על כל א' וא' ככה"ל לא אמרינן נדר שהותר מקצתו הותר כלו, יעיי'ש כי דבריו מתוקים מדבש, וא"כ הנה בזה דבר ברור דאם אשה נדרה שתאסר בתשמיש לכמה אנשים ועברה על נדרה שחייבת על כל א' וא', ורא' ברדה לזה מש' קידוש' ע"ז אלמנה אלמנה אלמנה, כגון שבא על אלמנת ראובן, ואלפנת שמעון, ואלמנת לוי בהעלם א' חייב על כל א' וא' משום דהרי נוסים מחולקים, ועיי'ש בתוס' ד"ה הרי נוסים שאם בעל שלש נשים נדות אפי' הן נשים לאיש א' בהעלם א' חייב על כל א' וא' משום דנוסין מחולקים, וא"כ גם באשה שאסרה ע"ע תשמיש כל היהודים אם שמשוה עם הרבה אנשים חייבת עכ"ל וא"א אף בהעלם א' דנוס' מחולק', וא"כ ליש בזה כלל נדר שהי' מקצתו הותר כלו, אפי' אי הו' אמר' בעל מעקר עקר, ומיושב שפיר הקושא, ודו"ק היסב. —

וע"ד קוש'י' הברית אברהם דמאי פריך הגמ' בסנהדרין (דף פ"ד ע"ב) אימא עד קמיל לוי, אי"כ אמאי ימות בחנק החמור דדילמא לאו אכיו ואינו חייב אלא סיף ובין מיתה למיתה לא אול' בת"ד? ראיתי בס' יד משה עמ"ס דהתירין ע"ז דמשכחת אם אכיו המת העיד מקידם עם עוד אחד מן השוק על בנו שעבר עבירה שחייב חנק, אי"כ עכשיו שבנו קמל לוי חייב חנק ממעם ממנ"ם אם הוא אכיו חייב חנק משום שהמית אכיו ואם לאו אכיו הוא אי"כ היה כשר להעיד עליו שעבר עבירה שחייב חנק. — אולם קשה הא עדות האב ה' עדות שאא"ל ולא הו' עדות כלל אף אם לא ה' אכיו? — [ועיי' שו"ת יד יצחק חלק ג' סי' קצ"ד]. — אבל יש לתרין כתי' הביא הג"ל באופן אחר, דהיינו שאיתן העדים שאמרו שהרג את אכיו העידו נ"כ שמקדם שהמית ראו יחד עם אכיו שהבן עבר עבירה שחייב עליו חנק רק שהעדו' זו לא ה' מעיל לחיובו חנק ממעם נמצא א' מהם קרוב או סמיל עדותן במילה, וא"כ עכשיו שהרג את אכיו חייב חנק ממנ"ם דאם לאו אכיו הוא לידה נמצא א' קרוב וכו' וחייב חנק משום עדותם הראשונה כנ"ל וליה שוב עדות שאא"ל דעדות שאא"ל אינו חלוי בשעת ראי' רק בשעת הגדה לחב' הפוסקים, ודו"ק. — אולם אחרי שובי נחמתי שלא התעלתי כלום בתירוצי, דסוף כל סוף הו' עדות זו שאמרו שעבר עבירה שחייב חנק עדות שאא"ל גם בשעת הגדה משום דאי הו' מתומי על עדות זה לא ה' חייבי' מיתה דיוכלו למר דעל גברא קמילא העדו' כיון דגם וולת עדות זה ה' חייב מיתה משום שהמית האב דאפי' אם לאו אכיו הוא מ"מ ה' חייב מיתה עכ"פ שהרג אדם א', וא"כ כיון דוולת העדות שהמית האב ליה חייב מיתה ע"י עדותם שאמרו שראו יחד עם האב שהבן עבר עבירה שחייב חנק ממעם נמצא א' מהם קרוב כ' אי"כ קמילא גם עכשיו שאמרו שהמית האב דאיכא הממנ"ם הג"ל מ"מ הו' אותו עדות שעבר עבירה נ"כ עדות שאא"ל משום דעל גברא קמילא העידו עדות זו כיון דחייב מיתה נ"כ בעבור שהרג את אכיו אף אם לא ה' אכיו דממנ"ם הרג איש, ודו"ק. — ועל תירוצ' הראשון הג"ל יש לתמוה דאי"כ איך הוכיח הש"ס בחולין י"א ממכה אכיו דאול' בת"ד דדילמא

לאו אביו הוא, הא משכחת בכה"ג שאביו עם עוד א' העידו ג"כ עליו שעבר עבירה שחייב מיתה וא"כ עכשיו שהיג את אביו חייב מיתה ממעם ממגים כנ"ל ולעולם לא אולי' בתד? — וכדי להצדיק את הצדיק ינעתי ומצאתי ת"ל ליישב במוב מעם, דהנה לעיל (דף ע"ה ע"א) פליגי רבא ורב אשי דרבא סובר דעדים שהחמו נהרגין אפי' בליכא לקיים דיני הומה בזמניהם דנבי עדים המזימים לא בעינן עדות שאתה יכול להזימה עיין ברש"י שם. הטעם ע"ה ורב אשי פליג דאינן נהרגין משום עדות שאא"ל, והשתא פריך הש"ס שסיד לרבא אימא עד דקטיל ליה מיקטיל, וכונתו הוא בכה"ג שהאב עם עוד א' ה"י מזימים את בנו על איזה עדות שהעיד על חייב חנק ואח"כ הרג את אביו ע"כ הוא חייב חנק ממעם ממגים אם הוא אביו חייב חנק משום שרמית את אביו, ואם לאו אביו הוא חייב נמי חנק משום הומה שהיום אותו אביו על מה שהעיד שקר על א' שחייב חנק דהא רבא סבר כיון דעדי ויזמין חדוש הוא מקטיל אע"ג דהוי עדות שאא"ל כנ"ל, והשתא תו לא קשה נמי מחלוין י"א דשם הוכיח כן רב מרי' ואפשר הוא סבר דרב אשי דאפי' בזמין בעינן עדות שא"ל ע"כ לא משכחת כלום שהי' חייב מיתה רק משום דאולי' בתד כנ"ל, ודרק כי עמוק וברור הוא. — [ועיין עוד בענין מלי"ם לעיל בסימן מ"ה, נ"א, ולקצן בסימן קל"ה, קל"ו, והבותר יבחר]. — ובה אסיים הרברים: אשר לכבודו אמורים, ה' קרנו ימים, ויחי' ימים כבדיום, כעזירת אוהבו כנפשו.

יוסף הכהן שווארמין.

— סימן נב —

— ביה יום ה' חקת ערדיג לשיק. —

שלום וישע רב, לאור נערב, ידיו לו רב. בחקי תורב ה"ה ירדיו הרבני הנגיד החריף ובקי הדקר הנכבד וכו' מ"ה זנוויל קליוין נ"י ויזרח בק"ק בא ל"א ק יצוי.

ביום אתמול כי יעבור קבלתי מכתבו וכו' ותשואת חן חן לו שטחה ברב, וה' ישלם שכרו. — וע"ד מה שהעיר על הרמב"ם בס"א מהל' אבל הל' ט' שב': כל הרוגי מלכות אעפ"י שנהרגו בדין המלך, והתורה נתנה לו רשות להורגו הדי אלו מתאבלין עליהם ואין מונע' מהם כל דבר, והי' בנ"י סנהדרין מ"ו ע"ב אמר' דק משרה הרוגי מלכות מתאבל' עליהם משום דשלא בדין קא מקטלי, וא"כ האך כי הרמב"ם דהרוגי מלכות אע"ג שנהרגו בדין מ"מ מתאבל' עליהם? — אשתומם כי לא עי' בלח"ס שם. אשר כבר הקשה כן, וכתב כיון דמ"מ לא בדין תורה נהרגו אלא משום ביוק שבא למלך ומשום דינא דמלכותא הוי מיתתם כפרתם עי"ש, ובאמת הרמב"ם כתב זאת בפירוש. אע"ג שנהרגו בבית דין, כלומר בדין המלך לא הוי תורה. ויש להסביר עוד עפ"י ש' התוס' בסמ' סנהדרין ל"ו ע"א ד"ה רבה בנ"ה דמודד במלכות ג"כ בעי למדייניה רק שא"צ לדנו כשאר חייבי מיתות אלא לקבל עדות וד"ע אם הוא מורד במלכות עי"ש, וכיון דעכ"ס לא נהרגו כשאר חייבי מיתות משרה לא חשיב שנהרגו בדין וע"כ שסיד מתאבלין עליהם והבן. — וחבר זה שמעתי גם ממו"ח הגאון הצדיק נ"י בעת נשא הספר וקינה על הרוגי קישענאה, וכה דיבר אח"כ בקדשו: על אחת

כמה וכמה אחנני במדינת רוסיא שנהרנו עי' רוצחים וכבר היו להם כפרה ואמרי' ננמי' אפי' נהרג מתוך רשעו כיון דלאו כי אורחי' מיית הריל כפרה שמת'ייבים להתאבל כמשה' נתנו את נבלת עבדיך מאכל לעוף השמים, וגשא כפים לה' ארץ ארץ אל תכבו דמם, והקב"ה ינקים לעינינו נקמת דם עבדיך הששוק ולא ישמע עוד שוד ושבר בנבולי ישראל וקבץ נדחינו בב"א. —

ואשר תמה במס' ב"ק (דף פ"ב ע"ב) דחשיב שם בין עשרה דברים דירושלם שאין מליני' את המה, הא בכל מקום אסור להלץ את המה (ע"י חינוך מצוה תקל"ז) ומה רבנותא דירושלם? — דנה בפשיטות י"ד דאם מלין את המה לכבודו שרי, [ועין שו"ת מנחת אלעזר חלק נ' סימן י"ג], ובידשלים אף לכבוד המה אסור להלץ, — עוד י"ל עפ"י מ"ש ברש"י אסור להלץ את המה וקוברין אותו, מיד, וכוונתו דבמקום אחר מההרין רק שביטו יהי' נקבי' והיינו שלא להלינו [וכמ"ש בתשו' הרדב"ז החדשות סי' ש"א (הובא בפתי' תשובה י"ד סי' ש"ז סק"א) דחזקא אם מלין את מתו כל הלילה עד הבוקר עובר בלאו עיי"ש], אבל רבנותא דירושלם שממהרין לקבור המה מיה, ושלא להשהות כלל, והבן, [ועין בס' מעשי למלך על רמב"ם הל' בית הבחירה פ"ז הל' י"ד אות ב'] — שוב מצאתי בס' יוסף דעת על הל' אבלות סי' שצ"ד סעי' ג' בד"ה והנה (השלישי) שהרגיש נ"כ בקושי' זו והביא בשם שימה מקובצת שכי' בשם הרשב"א דנפק"מ בהלינו לכבודו עיי"ש, ושמהתי כי כונתי לדעת גדולים זי"ע [ועין בס' עיני כל חי על ש"ס דף נ' ע"ד]. — אנ"ל דנפק"מ במה נכרי דליכא לאו דלא תלין, משא"כ בירושלם דאיכא קדושת הארץ יש גם חומרא זו דלא תלין מת נכרי, [ועין בלי חמדה פ' בחקתי], והבן, — רען אנכי מרוד מאוד בעבודתי עבודהך ע"כ לקצו' אני צריך, וה' יאריך שנותיו לטובה, והנני בזה ידידו המוקיר ומסבדו דרש בלוגיה, המצפה לישועת ה' היום קודם למחר,

יוסף הכהן שווארמין

— סימן נג —

בימים אשר יהפכו לשטחה וצלה, יתברך ספרוסים על כל ברכה ותהלה כבוד

אחיו' כחיו' הרב הגאון דגדול הצדיק המפורסם וכו' מיה שמעון סופר

שליט"א, אברק"ק ערליא יצ"ו

ע"ד מה שתמה על התרגום יונתן (חקת) שכי' ותתנן יתה לאלעזר וכו' ויברקינה בתמי' סרי מריסן, דרתי במס' חולין י"ב ליה' מינה דאולי' בת"ר דא"א לבדוק אחר י"ה מריפות בפרה דשרפתה כשהוא שלימה? — עוד בילדותי שמעתי להקשות כן [ועין תל תלפיות חלק ה' דף ק"נ ע"א], והתי' עפ"י מ"ש הבחי' פ' צו בפסוק הבהן המקריב וכו' שהבהנים הו"ל סימנים ידועי' להם בדוקי' שבנין וכדומה לבדוק מבחי' אם הבהמה אין לה שום מריפות עיי"ש, וצירל שמי' לא ה' מובהקים לסמך עליהם [ועין בפתיחה צילולו דעת אות מ"ז], ועכ"פ גבי פרה שלא ה' אפי' לבדוק מבנים השניהו הישב בסימנים שלהם וסמכו על הסימנים כיון שלא ה' בידם לברר עיי' בדיקה כמו בשאר קרבנות, והו' כונת התרגום יונתן, אבל באמת אינם מובהקים לסמך עליהם רק משום דאולי' בת"ר, והבן, (וכי' בס' תכלת מירכי אות י"ט) ובוה מוכן מ"ש רש"י (חקת) והוא מספרי

על פסוק ונתתם אותו אל אלעזר הכהן ונ' ושחט אותה לפניו זר שוחט ואלעזר רואה ולכאורה לאיזה צורך דו' ראי' אלעזר? גם מדוע לא אמרו ואלעזר עומד על נבו? אלא לפי הנל הכונה שה' אלעזר רואה מה שבתוכו, ובדק אותה בחי' טריפות, ודוק, [ועיין לעיל סימן מ"א באריכות], — אנ"ל ע"ד סלסול. רנדע דעת הרב"ש רב' חזקות עדיף מרוב, ומקשי' א"כ אך אולי בפרה אדומה בתיה הלא בפ"א יש ב' חזקות, א' חזקת טמא, ב' חזקת שאינו זונה, דילמא במקום נקב קשה, [עיין שו"ת נוב"י מהר"ק סימן מ"ו], ומתרצי' דבפרה אדומה לא כתיב ברדיא דטריפות פוסל רק דחטאת קריא רחמנא, ובחטאת ליכא ב' חזקות [עיין שו"ת חת"ס חיד"ס סי' קכ"ז ושרת' מהר"א חיד"ס סי' נ"ז], אמנם זה תינה לרבנן דילפי דטריפות פוסל מחטאת, אולם ר' שמעון כתבו בתוס' חולין י"א (ר"ה חטאת) דלא סיל חטאת קריא רחמנא ופוסל טריפות בפר"א מוכחי' תמימה ע"ש, וא"כ נסתר תי' הנ"ל אליבא דר"ש, וקשה דיש ב' חזקות, [ואף לענין טריפות יש חזקת אבר מה"ה אב' מהזקי' מאיסי' לאיסור, עיי' בטו"א חגיגה], וא"כ לפי"ז לר"ש צריך לבדוק בפרה אדומה חי' טריפות כיון דאפשר לברק ויש ב' חזקות נגד רוב, וכן ס"ל לתרגום יונתן ולא ס"ל דשורפי' כשהוא שלימה דמבואר במתני' דפרה דאם נתחה כשירה ודוק, [ותי' זה כת' הדר הוא כס' פני מבין עה"ת]. —

ב' ואודות התמוה עמ"ש בתורה' (דברים כ"ב כ"ז) ולעזרה לא תעשו דבר, הלא אך ס"ד כלל דחייבת מיתה עד שהצרך הכ' לפטורה, הרי לא משכחת מיתה רק בהתראה והתיר א"ע למיתה כנ"ד, וכיון דאנוסה היא וודאי לא התירה א"ע למיתה וא"כ בלא"ה פטורה? — כבר הודעתי להר"ג שבשנית פרשת מרדכי האעז"ה סימן ל"ט בהג"ה מהנאון דמאלטשווא נ"י באות א' שם העיר בזה, ואפש"ל עפ"י"ש בספורני דקרא איירי היכא דהי' תחלתו באונס וסופה ברצון א"כ משכח"ל דהתירה עצמה למיתה ואעפ"כ פטורה משום דתחלה באונס הי' ודוק [ועיין בחוקני עה"ת, ובס' כתב וקבלה, ובשו"ת למטה יהודא סימן ל', ומצאתי אח"כ שכ"כ בשו"ת שואל ומשיב מהרדק ה"א סימן רס"ה, [ועיין שו"ת יד יצחק חלק ב' סימן קנ"ה]. — יופה כתב מו"ה הנאון נ"י בחידושו ח"ל: ע"ד הקושי' מנ"ל דאונס רחמנא פטרה מנערה המאורסה דלמא הא דפטורה ממיתה משום דכיון דהיתה אנוסה ע"כ לא הותרה עצמה למיתה אבל מ"מ מנ"ל דפטורה לגמרי? גיל דדרשת הכמול הי' משום דלכאורה מיותר דקרא אין לנערה חטא, משפט' מות, וע"כ דהכי כונת הכתוב, דהנה בריש פרק אלו נערות אמרי' דאע"ג דארבע מיתות ב"ד בשלו מ"מ דין ארבע מיתות לא בטלו, וא"כ הוינן דאפי' היכא דלא מקטל כגון שלא היתה התראה מ"מ נענש עונש כו"ב, ומשונה גילתה התורה דהכא כיון שהי' אנוסה לא רק דאין הבי"ד ממיתין אותה, רק אפי' משפט' מות, כלומר דאין לה אפי' דין מיתה ב"ד דפטורה לגמרי כיון דהי' אנוסה, ומוכח שפיר דאונס פטרה רחמנא לגמרי ודוק, [יב"כ ביילקט יוסף חלק א' סימן צ]. — ועיין שרת חלק יעקב סימן ס"ה. —

ג' ומה' הקשה מדוע מסמן לנו הכ' (ואתחנן ד' מ"ז) "מול בית פעור" הלא שנינו אל יאמר אדם לחבירו שמר לי אצל ע"ז סלונית, הרי שאסור לסמן המקום על שם ע"ז? הערה זו ראיתי בבעלי תוס' עה"ת (בשלח) בפסוק לפני בעל צפון נכחו תחנה, ותי' דדוקא לאדם אסור לומר כן, אבל לדקב"ה לא שהרי מצינו שהקב"ה יושב ודן את כל העולם אפי' בשבת ואפי' ברה ויהיכ"ס אעפ"י

שלישראל אסור, [וכה"ג כתב רש"י ל' דיה אינ דאכני כלילא וכו' הימ
בנין בני אדם וכו' יע"ש], ועוד י"ל דעדיין לא נהנה התורה אין לחיש אעפ"י שכבר
היא כתובה ומונחת לפני הקב"ה דו"ק נוכח רמותי על הקושי ותירוצה בילקט יוסף
חלק י"ג סימן ס"ז יע"ש). — אנ"ל דלכאורה ה"ל להקשות מספוק הקודם
(נ"י כ"ב) ונשב בניא מול בית פעור, אולם אפ"ל דהנה ילדק הלא קיימיל בשו"ע
יור"ד סי' ק"ג דמצוה להתרחק מדרך אלילים ד' אמת, ואיך אמר הק"א, "נשב"
בניא מול בית פעור, הרי ה"א אסור להם לישב שם? וצ"ל דבאמת ישנו רק
"מל" בית פעור רחוק ד' אמות דמותה ולפי"ז י"ל דהה"ד מה דאסור לסמן
המקום של ע"ז הוא דוקא ע"ז עצמה אבל רחוק ד' אמות מותר לומר שמור ל',
ולסמן המקום, וא"כ לקי"מ דהקרא מסמן "מול" בית פעור רחוק ד' אמות מהע"ז.
זה מותר כמו ישיבה, ופשוט. — ועו"ל דל"ק דטעמא מאי משום ושם אלקים
אחרים לא תזכיר כמבואר בש"ס סנהדרין ס"ג ע"ב דהיינו שאסור להזכיר כלל שם
ע"ז, והא איתא שם לקמן בסמוך דעכו"ם הכתובה בתורה מותר להזכיר שמה ע"ש,
וא"כ כשי"כ שתה"ק בעצמה שפיר מדכרא לה הכא, כראשכהנא נמי שמוזכר
"פעור" בכמה דוכתא אחרנא, ופשוט, (וכן ח' הנאבד"ק קערעסמור נ"י), —
וכה ראיתי בס' נחל קדומים (משפטים) שכ' לפרש הפסוק: ובכל אשר אמרתי
אלכם, תשמרו, ושם אלהי אחר' לא תזכיר ולא ישמע על פיד, דר"ל כי כל
ע"ז שהזכרה בתורה יכול לומר שמור ל' בצד ע"ז פלוגית, ושם אלקי אחרים
(שלא נזכרו בתורה) לא ישמע על פיד ולא תזכירו, דפס"ח. — [ועיין עוד
סי' נאה בפסוק זה בילקט יוסף חלק שני (סימן פ"ב) בשם הנאבד"ק מארטינג'ן
בערנ נ"י]. — וה' יאיר עינינו בתורתו, וישע בלבינו אהבתו ויראתו ויאר פניו
אתנו, ויצליחנו בכל מעשי ידינו, — והנני חותם בכריכה מוקירו המכבדו בלוג"ח. —
יוסף הכהן שווארמץ

— סימן נ"ד —

== הערות וצינונים על ספר שירת לבושי מרדכי ==

(א) בחזק"ח סימן כ"ב, כתב להתיר ליתן גט לאשה נדה ול"ח שמה
ינע בה, עיין בשירת פרי השדה ח"ב סימן ע"ד (אות ג) שכ' נ"ב כה, ומאז
ראיתי בקונטרס, אבי עזר' להנאון בעל תפארת ישראל (על משניות סדר נשים)
שהתיר נמי, וכתב שהוא כ"ש מחליצה עיי"ש בס"ק ס"ט, — [ועיין שירת בית
יצחק יור"ד ח"ב סימן י"ח]. —

(ב) בס"י ס"א האריך באשר דת להבת קדיש בענין העברת ספרי לימוד לבית
הספר בשב"ק ע"י קטנים, ומסיק לאסור! הנה הרבני הגניד השואל הדיק נ"י
הציע הדבר גם לפני הנאון הצדיק רב חסד"א זל"ה, ועיין בשירת ערוגת הבשם
סימן ס"ט מה שהשיב ע"ז דפס"ח. —

(ג) שם סי' צ' בדבר אשה שאמרה על גדי לשחוט לקרבן פסח! יש
אתי בכתובים לעיין (מלכד השו"ת חת"ס האו"ח סי' קל"ט) בשירת בנין ציון היא
סימן כ"ה, שו"ת בר' ליואי או"ח סי' כ"ה, שו"ת מי השליח סימן כ"ה, שו"ת יד
יוסף (ירושלם) סי' כ"ה ושו"ת מהרש"ם ח"ב סימן ע"ד, שירת פני מבין או"ח
פס"י ק', ושו"ת מהר"ם אברהם סימן קמ"ז, [ועיין שו"ת קרן לדוד סימן קל"ד]. —

(ד) עוד שם, סי' ק"ד, בענין שמיחת עשנים בביהכנים ליהכ"ם דאין לשנות, כד הייתי מליא שמעתי מאמור"ר הגאון זצ"ל דע"ז מדמו המד"ר חדשא הארץ דשא עשב וגו' הה"ד ועניהם את נפשותיכם, כי מלבד האיסור בריע' והשתחוי' בלא הפסק יש לעשות גם בעיני יוה"ר, ודוק, — [ועיי' מ"ש על מדרש זה בס' משיב נפש לרח"ק הגאון זצ"ל]. —

(ה) בס"ר קב"ז האריך בהיתר עשיית קמה מפרי אדמה לפסח! הנה גם מו"ח הגאון ג"י כתב בענין זה השוכה גדולה, ומסקנתו נ"כ להיתרא, אולם נדעתי כי בעיה"ק והשלים תיכב"א העבירו שם קול תרועה במחנה העברים שהרבה נאונים מחסי' ופולין אסרו הדבר, וטעמם נעלם מאתנו, [ועיי' שו"ת ערוגת הבשם או"ח סימן קכ"ד]. —

(ו) בחינו"ד סימן כ', האריך בענין נסיונה הריאה בכלי! יעיי' בשו"ת מין כנה (סי' כ') שכי' לאסור, אבל כעת הגיע לידי שו"ת מנחת ש"י ח"ב וראיתי בחיד"ד סי' נ"ד שמסיק להתיר ואין בזה שום חשש ופקסוק כלל, [ועייין ילקה"ג חיד"ד סי' ל"ט אות ו',] — ועייין שו"ת פרי השדה ח"א סי' ס"ג אות כ', ובשו"ת פני מבין חיד"ד סימן מ"ו. —

(ז) שם, בס"י ל', ע"ד הבשר שבין צלע"א לצלע"ב אשר בשו"ת שיבת ציון סי' ד"ך כ' ליישב דברי אביו בנובי' מהד"ת סי' ל"א ומהויר להסיר המכשול מבני אדם! הנה בנלו"ק הס' שו"ת שבט סופר (סימן ו') אשר לו, הראתי באצבע לשו"ת שאילת שלום מהד"ת סי' קס"ב, ולשו"ת שערי צדק הוי"ד סי' ע"ה, ושו"ת מהרי"א הלוי ח"ב סי' ק', ושו"ת ישכפ"ק סי' דעת תורה [על הל' שחיטה] סימן ט"ב שהאריכו בזה, ועיי' בשו"ת אורי יושע סימן ל"ד, ושו"ת נטיעה של שמחה סימן מ"ב. —

(ח) בסוס"י סי' מתירין הקושיא דא"ך משכחת לר"ש שיהי' חייב השוחט ססה על ההמין דהרי הו"ל התר"ם דיבול"י למשוק ממנו עד שיוזק הרב, עסימ"ש התוס', במכות ט"ז דבדבר שאין מחוסר מעשה ל"ה התר"ם! הנה כבר הבאתי כן בחלקט יוסף חלק ב' סי' צ"ד, ומאז הצעתי הקושיא גם לפני הגאב"ק סא"ט שווא ול"ה עיי' בשו"ת יד יצחק חלק ב' סימן ר"ה, ואנכי בתשובה נ"כ הארכתיו בזה [עיי' לקמן סי' קט"ו], ובשו"ת חלק יעקב סי' י"א. —

(ט) בס"י קמ"ב, קמ"ג, וקמ"ד, האריך בדבר הכשר ונקיון מקוה ע"י פלובספ! והנני להעיר כי דברי הגאב"ק שאר"באנארד נ"י נדפסו בוילקט יוסף ח"ד (סי' ל"ה) וכבר השיב על דבריו הגאון דסעמיהאל נ"י, וכמו כן הגאון דרויטשצין נ"י, [ועייין שו"ת בית יצחק ח"ב סי' כ"ז במפתחות], ושו"ת בית שלמה סי' פ' ופ"א ושו"ת הרי בשמים ח"ב סי' קל"ג וקל"ד, וכבר מסר השואל נ"י מודעה כי אין רצונו להתיר רק כמסורתק ועולה, [ועייין שו"ת פרי השדה ח"ד (בנחלי מים) סימן קכ"ב]. —

(י"ד) בס"י קע"ט (אות ב') הביא שאלה אם מותר לשלם ממעות מעשר לקופת הקהל ולהכריא קדישא! הנה בשו"ת מהר"ם כוזרא סימן י"ד האריך בזה ולבסוף מסיק להתיר, בתנאי אם בעת מכנים עצמי להחבר ה"י בדעתו ליתן ממעות מעשר יעיי"ש, אבל בשו"ת שבט סופר חיד"ד סימן פ"ד חוכך להחמיר וטוב עין לא ישלם ממעות מעשר ויקים בו עשר תעשר. — [ועיי' שו"ת מהרי"א חיד"ד סי' של"ה, שו"ת נהרי אפרסמון חיד"ד סימן ל"ב, ושו"ת פרי השדה חלק ב' סימן י"א, וחלק שלישי סימן קס"א אות ב']. —

— סימן נ"ה —

שלום וכבוד ויקר, לאיש בחברתו חקר, ובין טוב יבקר, האמת מן השקר, היה
ידידי וחביבי איש חסדות הרבני הנגיד המופלג החריף ובקי וכו', מיה
מרדכי מייזנער נ"י בקיך עד ענבורג יצ"ו.

מכתבו הנעים וגם לרבות וכו' וכו'. — ומה שהעיר על המליץ בארץ
סי' מ"ו שכ' דע"כ חקנו לברך שלא עשנו נ"י בדרך שלילה ולא בדרך חיוב
שעשנו ישראל, לפי שנמנו ונמרו מוב לאדם שלא נברא, ע"כ לא חקנו לברך
על העשי' שנעשה האדם דמיון לו שלא נעשה, ולפי' האדך אנו אומרים בכל יום
יום בסדר ההפלה: ברוך הוא אלקינו שבראנו לכבודו, ומברכים ומשבחים להקב"ה
על עשיית האדם? — הגה זה כשלשה שנים אשר נשאלתי בזה מרוב הנאבד'ק
שאבראנאד יצ"ו (ע"י חלקט יוסף י"ג מחברת שבעית סי' רכ"ט), והגראה לענין
עפ"י ששמעתי בשם הגאון מו"ה בצלאל רנשבי"ג (בעל הורה נבר) זצ"ל לפרש
פסוקי תהלים (ק"ט, י"ג י"ד): בשפתי ספרתי כל משפטי פוך, בדרך עדותיך
ששתי כעל כל הן, דמהרשי"א כ' בטעמא דנמרו שלא נברא, דמנו שהלאוין הם
יותר מהעשי', אי"כ יותר קרוב להפסד מלשכה, אמנם באמת התורה מנינה ומצל'
מחמא, אי"כ קרוב יותר לשכר מלהפסד, ויש בשפתי ספרתי כל משפטי פוך,
ר"ל דמנ' וראה דה"ל הם יותר מס'ע, ואי"כ ח"ו מוב שלא נברא, אך בדרך עדותיך (דהיינו
תורה) ששתי כעל כל הן, דמנני ומצל', והפסדת, וא"כ הכ"נ א"ש דאמר ונתן לנו תורה
אמת! אי"כ שפיר ברוך אלקי שבראנו דו"ק, — ובוה יש ליישב נ"כ קושי' הגאון מהרשי"ק
זצ"ל (בשולחן שנות חיים סי' קמ"ח) שתמה על המו"ה, דהר' בברכת נשואין מברכין יוצר
האדם? — ועיין בס' נחלה לישראל שאלה ל"ג — אך י"ל דהא דתורה מנינה
ומצל' הוא מה שלומדי' בטהרה, זה כשיש לו אשה כידוע (ועיין מהרש"א בחדא"ג
למס' עבודה דה"פ כ' ע"ב), וא"כ בשעת נשואין שיוכל ללמוד ע"י תורה בטהרה
שפיר מברכין יוצר האדם, זה נ"כ לא "טוב" היות האדם לברך, היינו מוב שנברא
לא יוכל להיות, כשהאדם לברך קודם הנשואים אבל מצא אשה (ויכול ללמוד
תורה בטהרה) אז קרוב יותר לשכר מהפסד, מצא "טוב", אז מוב שנברא, ודו"ק,
[ע"י חלקט יוסף חלק עשירית סימן ר"א]. — ומה תי' גם ידידי הרב התיף
מן יחיאל פריעד נ"י מ"מ סינעט (נעת הוא הנאבד'ק אוואראש יצ"ו) עפ"י ש
הנעים מגדים לרחות טעם דמהרשי"א הג"ל עפ"י גמ' מנחות ק"ד דעוסק בתורה עולה
וקרבנות כאילו הקריבם, אי"כ יכול לקיים העישות אף בלי עשי' כלל, דאפי' אם
רק עוסק בתורה המצוה נמנה ונחשב כאילו קיים בפועל, אי"כ העשי' מרובי' מהל"ת
דיכול לקיים בכל יום כמה וכמה פעמים בנקל, ושפיר מוב לו שנברא ע"י ש
וא"ש הכא דתני' ונתן לנו תורה אמת, ע"כ נכון מאוד ברוך אלקינו שבראנו, ושבא
הוא, עכ"ה, [ועיין בס' בית דוד מאמר י"ד], ועפ"י יל"ם נ"כ פסוקי הג"ל בשפתי
ספרתי וכו', בדרך עדותיך ששתי וכו', דו"ק, — [גם י"ל עפ"י ש' במגד ידוים
(שנה שלישית הוברת ה' לנשואין) דאם ברא מוכה אבא א"כ מוב שנברא, וזה
החקין לו ממנו בנין עדי עד, כלומר יוצא חלציו, ושפיר מסיים יוצר האדם,
ע"ש, והכ"נ י"ל בצירוף מ"ש הכתוב (תצוה) עהמ"ר התורה שלי היתה ונתתה
לך, עפ"י האלשיך בפסוק אנכי הולך בדרך כל הארץ ע"ש, ויש חז"י שלם

נמע בתוכנו, אי"כ ממלא ברוך אלקינו שביאנו ודרך הישב כי כתבתי רק בקצור והמביי, ונכון ג"כ ההמשך בדרך ערוהך ששתי וכו', כי רק ע"י התורה יש מהלכים בין העומדים וכאלו לא מתו ושוב שנברא, ודו"ק], ובספרי על "תמניא אפרי הארכתי בזה ואכ"מ. *

(ב') ואשר העיר בפ"ב דפאה (משנה ו'), דאי שם מעשה שזרע ריש איש המצפה לפני רגל ועלו ללשכת הנזית ושאלו וכו', וכתב בתפא"י (אות ל') ח"ד: ודקאמר. עליו לאו רגל עלה עמו לשאלו, והרי הוא הי' ראש סנהדרין, אלא ר"ל ביב של ר"ש עלה, ונפלות בעיניו דהרי הלכה פסוקה ברמב"ם פ"א מה' סמרים (הל' ר"י) שכ' כל דין שנוטר בו ספק לא' מישראל שואל לב"ד שבעירו אם ידעו א"ל, ואם לאו השואל עם אותו הב"ד עולי' לירושלים ושואלי' לב"ד שבהר הבית, אי"כ מפורש יוצא שגם הב"ד הלך עם השואל, וכן אי' להדיא בירושלמי סוף"ק דסנהדרין אם שמעו אמרו לה, ואם לא, הוא ומופלא שלד"ס באים ושואלי' מב"ד, הרי מבואר דהמפלא מב"ד הנשאל הולך עם השואל לב"ד הגדול מהם? עכ"ד. — ואע"ן ואומר! הנה לפי הבנת מע"כ הם שאלו בראשונה את רגל בעירם וא"כ הי' צריך רגל לעלות עם השואל לגאול בסנהדרין שב"לשכת הנזית, ולענ"ד הי' נראה לומר כי מתחלה לא שאלו את רגל כלל, דהא רגל עצמו הי' הראש מהסנהדרין, אך המעשה הי' בימיו בזמן שהיו נשיא, וכמ"ש התפא"י שם: לפני רגל, כלומר בימיו שהי' רגל נשיא, וא"כ ליה צריך לעלות הוא עמה; אלא דהם עלו לשאול את סו' וממלא לקימ, (וכ"כ הרבנים הגדולים בוילקם יוסף ח"ק רביעי סימן קנ"ז עיי"ש). — אולם ראיתי אח"כ במשניות הישנים דהירסא במתני' "וכא" לפני רגל ועלו וכ"כ התיר"ס (ובמלאכת שלמה) כלומר ששאלו לרבן גמליאל ול"ה בידו ועלו שניהם, וצ"ל דלהתפארת ישראל הי' גירסא אחרת במשניות, וע"כ ס' מה שפ"י והבן. — אך בהנחת מלא הרועים הקשה דהא רגל הי' קטן כמ"ש התוס' ואמר' בפ"ק רשבת ובע"ז דארבעים שנה קודם החרבן נלתה הסנהדרין מלשכת הנזית וישבה לה בחיות, וא"כ איך יצויר שר"ג עלה ללשכת הנזית ושאל? וי"ל כמ"ש התוס' בכתובות ל' דלצורך גדול היו סנהדרין חוזרין ללשכת הנזית, וא"כ אפשר' דאז נודמן צורך גדול וחזרו ללשכת הנזית בזמן מעט קודם החרבן. —

(ג') ומה שהק' בהא דכ' המנ"א באר"ח סימן כ"ה סק"ה דביום שיש בו מילה אין לחלוץ התפלין עד אחר המילה, ודמעת כיון דהמילה היא אורת, וכן דהתפלין הם אותה ראו להיות עלינו אות תפלין בשעה שמקיים אות מילה, והרי בשבת ויו"ט אין מניחי' תפלין מפני שהם עצמם אות, ואם מניחי' אות אחר הי' ולול לאות שלהם? והנה בצ"ע, — הנה העירנו דינ"ס הרב החרף מ"ה שמעון סג"ל לעוו"א נ"י (צוידא) שכבר עמד בזה הגאון בעל מעשה רוקח דל, ומ"ה הגאון נ"י אמר לתרין דודאי לא אסרו להיות לנו שני אותות ואדרבה עדיף ספי, רק דבשוי"ט לא ניכר אצלינו האות בפועל רק בשוא"ת [עיי' לעיל סוף ס' מ"א בשם תכלת מרדכי]. והאות של תפלין ניכר לעין כל וא"כ איכא ולול לאות של שבת לבני אות של תפלין ולא ירגיש כלל שהשבת לנו לאות לכך אסור תפלין בשבת, אכל מילה ותפלין כיון דשניהם ניכרים בפועל איכא ליכא ולול חד לבני חבירה ועדיף ספי להיות לנו שני אותות

הדק, [ועיין שו"ת מחנה יהודה (מהרי"ט) ח"ב סימן כ']. — וראיתי בס' תוס' שבת ס' שלא שכ' בזה"ל: הקשה רד"י הזקן בס' לזית חן לסיים דקיי"ל דשבת דאו זמן תפלין דברתי והיו לאות יצאו שבת ויו"ט שהם עצמם אות, אי"כ למה מילה דוחה שבת הא מילה נמי משום אות, ותירץ דהא דרחי שבת היינו משום ליל מצו"ש דאי"א למולו בלילה (עיי"ש בפ' תזריע), ואחר מחילת כבודו ישובו נסתרה וקשייתו אינו מכיר, דמה שתי משום מצו"ש ליתא דהא בעינן בעידנא דמיעקר לאו מקיים עשה, ועוד דמה יעשה באם חל ה"ט במצו"ש דהוא ג"כ אות ואי"א למולו בשביל מצו"ש רק בשביל מצו"ש יו"ט אי"כ למה מלין בשבת הא ספי עדיף למולו ביום דקיל ספי משבת? ועיקר קשייתו אינו מכיר כלל דשאני תפלין דלא נמצא בו מעלה אחרת רק שהוא משום אות, ולכך יצאו שבת ויו"ט שהם עצמי אות, משא"כ מילה דגדולה מצות מילה שנותרה עליה י"ג ברותות וכהנה מעלות רבות כדחשיב בגדלים ולכך עדיף פסי משבת, ובפרק ר"א דמילה דפרך על הא דמילה דוחה שבת אי"כ תפלין נמי כתיב ב' אות היינו משום דילוף מילה משבת מנויה שוה דאות אות ואהבו שפיר מקשה תפלין נמי מצו"ש, אבל למסקנא דחזר מצו"ש אין לדמות תפלין למילה כלל, עכ"ד, — ולדעתי נראה לתרץ (קושי' הלכות חן) דבשלמא גבי תפלין ממעט' כיון דיש לנו אות אחר ששומרי' את השבת, אבל הכא גבי מילה צריך האות על התניוק ולגבי' ליכא אות דשמירת שבת, וא"כ ליכא למסעי' מאות, ודוק, — והנה בספ"ג כתב דכלל יום צריך להיות ב' עדים (תפלין ומילה), וע"כ בשבת (דהיא ג"כ אות) אינו צריך לאות דמילה עם תפלין, דשלשה עדים לא שמענו, ועפ"י רוצה להעלות דערך שמתו אחי' מחמת מילה דלי"א אות מילה ה' צריך להניח תפלין בשבת דאו גם בשבת אין לו אלא ב' עדים, אבל כתב בשורת הרוחם הדשן (בפסקי' וכתבי') סי' ק"ח דלא פליג רחמנא עיי"ש, גם הרדב"ז סימן שני אלפי' שלי"ד נשאל ע"ז, והשיב אף שאין לו בעצמו בעל אות הוא, אלא שמצד סגנתו ואונסו נתבטל ממנו האות אבל לעולם מצוה ועומד הוא, ועוד כדי שלא לפרסם לכל שהוא ערל, ועיי' בבריבי אייה סי' ל"א סקיב שמסלפל עליו, ועיין בשורת בית נפתלי סימן ל"ג, ובאמרות ה' עה"ת (תזריע), ובשורת יד יצחק ח"ב סימן רל"ט, ובשו"ת מור ואהלות דף י"ב ע"ב בהגיה, ובכתן סופר שער הטומאת סרק ל"ג אות נ' [הוא הביא קושי' הלכות חן הגיל בשם הא"ה, והי' עפ"י"ש הרוקח בס' ל"ז דשבת ותפלין המה אות מיציאת מצרים לאסוקי מילה דהוא אות אחר, ודוק], ועיין ולקט יוסף חלק י"ד סימן קנ"ד, חלק י"א סימן ק"י, ובתורה מציון שנה חמישית חוברת ג' סימן כ"ג, — [עתה בשעת הדפסה ראיתי בתוס' חיים (לחיי אדם) כלל י"ד אות ל' שהביא בזה"ל: כתב בס' דברי חכמים וחידותם סי' קמ"ד בשם בית הייל לזו"ר סרס"ה ובשם תרד"ד דישאל על שמתו אחיו מחמת מילה, מצוה' להניח תפלין בשבת, ודק, — ועיי' בתשוב' יבא חיים סימן י"ד, ובתל תלפיות חלק שבעי' סימן י"ד, —

ובזה אסיים יתברך בחיים ארוכים וטובים, ושלושים טובים, יגדלוהו וינשאנה, דרכי האמת להורדה ויהי עמו וירוממהו, כעתידת יידו הדו"ש בל"נה, יוסף הכהן שווארמין.

— סימן נ —

יפרח כות רענ וישכן בזה ושאו, כבוד אה' ניסו הרב האבדך החריף ובקי, העוסק בתורת ה' תמימה, וסדרש דברים אמירה נעיסה, וכו' וכו' מיה נתן צבי ברוסק יי בקי' ס' דא דא, נכנת הרהיג אבדק טשעקע ופאלאנטא יצ"ה

אשר העמרת על דברי רש"י בדברי הימים (א' ג' ו') שבי' שם אליפלט מת ונולד לו בן אחר ונקרא שמו כן, וגם אלישמע נוכל לומר שמת ונולד לו אחר וגם א' מאלו מת ונשארו שבעה, והוא פלא אם כבר אמר דאלישמע ואליפלט מת ממילא נשארו שבעה, ולמה אמר אח"כ וגם מאלו מת ונשארו שבעה? ומה כונת רש"י'ל בזה, וצ"ע, עכ"ה — הנה בהשקפה ראשונה רציתי לומר דכונת רש"י'ל דהנה בשמואל שם השב עוד בן אחר, "אלישוע" וא"כ הי' לו שמנה לבד אלישמע ואליפלט שמתה וצ"ל דגם זה מת, וזה שאמר רש"י, "וגם א' מאלו מת" ר"ל מה שמנה שנשארו היינו אלישוע, — אולם ראיתי אח"כ במצודות בשמואל שם דאלישוע הוא אלישמע, א"כ אין לומר כן, וגם הלא כל הספר נכתב מפני כבודו של דוד שהיה לו בנים הרבה, ולמה לא מזכיר הקרא גם אלישוע? ועוד כתב במצודות שגם נונה מת בקטנותו, ואכתי צ"ע, — וכאמת ידוע שסדרש דה"י אינו מרש"י עצמו רק א' מתלמידו תלמידו עשאו: ובכל נוכל לומר שאחזק תלמיד טועה כתבו [ע"י יד מלאכי כללי רש"י וחוסי הרא"ש ס"י ו'] — והנה הרה"ג מו' יצ"ה אברהם אטלאס נ"י (יאלשווא) כתב ליישב, דהוארה יראה דאצל אליפלט כתב רש"י תיבות, לאתר כן רצ"ל דאחר שאליפלט הראשון כבר מת נולד לו לאח"כ בן וקרא ישמו אליפלט, ולכן לא מנה בשמואל שם רק חד אליפלט, אבל אצל אלישמע לא כ' רש"י רק "נולד לו אחר" ולא כתב, "לאח"כ" רצ"ל דבעוד אלישמע הראשון בחיים היותו נולד לו בן וקרא שם השני נ"כ אלישמע, ואחר זמן רב מת הראשון, ויש רש"י וגם א' מאלו שהיו יחדיו בחיים מת לאח"כ ונשארו שבעה, רצ"ל אע"ג דאלישמע הראשון הוא אלישוע מת לאח"כ מ"מ מנה אותו בשמואל, דאז הי' עוד בחיים, ולכן נשארו שבעה, וגם כיון דמת בקטנותו לא מצאו בשמואל, ע"י ברד"ק ובמצודות שם, עכ"ה, אבל לדעתי הוא דוחק גדול לפרש כן בכונת רש"י דאלישמע השני נולד עוד בחיים חיותו של אלישמע הראשון, דהרי רש"י כתב כמו כן דרצ"ל כמו באליפלט שמת הראשון ואח"כ נולד השני, והא דלא כתב כאן רק ונולד לו אחר ולא כתב לאח"כ, י"ל לפי שרש"י דל סמך בזה על מ"ש לעיל מיני, והמבין יבין כי אין לחלק בזה, והוא רק קדוה קל, — וראה זה מצאתי בשו"ת נהרי אפרסמן לאדמו"ר הנאון מפוטנאק תצ"ל בחיור סימן ע' שעמד ג"כ על דברי רש"י הללו, והנהג בצ"ע. — (ב) ומד שמתה על הפרמ"ג בפתיה' להל' שחיסה (ד"ה תניא) שהביא קושי' המו"ז דניסא שגם כיבוד, ושבת"ה נצטוו בסני, דהאך אפש"ל כן דשבת לא נצטוו עד סני הלא מבואר בפסוק ראמר משה אכלוהו היום כי שבת היום לה, וכן את אשר תאפו אפו וכו', דמכ"ז נראה ברור דעל שבת כבר נצטוו קודם סני? — כבר הודעתך כי כן הקשה אותי חכם א' מגליציון, ודשבת לו: לענ"ד הדבר טעוה, דאף שעיקר שבת נצטוו במרה' מ"מ כל פרטי המצות דשבת

כען מה שנקרא אב, ומה שנקרא תלדה, וכל שיעורי אוכלי לענין הוצאה ושאר מלאכות על אלו י"ל שלא נאמרו עדיין במדה רק הללמ"ם, ועי"כ די"ק הפרמ"ג בלשוננו אמאי לא נימא הנצטו "על פד" בסני, ו"ל דכל דיני שבת שהם כהדרים התלוי בשערה, ומתורה שבע"פ אנו יודע" אותם, דלמא אותם עדיין לא נצטו במדה רק בסני, ועי"ז קאי כאשר צויתך, וד"ק, [ועיין וילקש יוסף חלק ד' סימן ק"צ אייכות דברים בזה], — ועוד י"ל עסימ"ש בס' דברי שאול עה"ת (מהדו"ת) ס' השלח על מה שתקנו אנשי כנה"ג בשהרית של שבת, ושני לוחות אבנים הוריד בידו וכי בהם שמירת שבת וכ"כ בתורתך, ושמרו בני"י את השבת" וקשה הא כבר נצטו על השבת קודם מ"ת? אלא י"ל דקודם מ"ת ה"י הלילה הולך אחר היום ושמרו שבת יום ולילה שלאחריו (זה כונת המדרש הובא במד"ד דמערס לא זה שכינה מ"שאל אפי' בשבת של חול, והיינו בלילה שלאחריו שהוא חול מ"מ לא זה שכינה), ולפי"ז במדה ליה שומרי שבת לילה ויום, רק להיפך, ואי"כ אח"כ נתן השבת לילה ויום, ולכך תקנו לומר וכי בהם שמירת שבת, והיינו שהי' זכר לבריאת העולם ששת ימים עשה השבת, ואי"כ הי' השכיחה בלילה ויום שהי' הקב"ה שבת בשש לעת ערב, וי"ש, ושמרו בני"י את השבת את הוא לעולם כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ ויום השביעי שבת וינפש עי"ש, ומעתה י"ל דכונת הפרמ"ג נ"כ הי' כן, אף דנצטו כבר על שבת עוד קודם מ"ת אבל לשמור שבת לילה ויום לא נצטו עד סני א"כ מקשה הפרמ"ג שפיר, וד"ק, — ועדע דברי המקנה בקדושי' לז' שתי ערי קושי' העולם [עיין לעי' סימן כ"ז] האך קים אביהם אכינו התורה קודם שניתנה, דאם הי' לו דין בן נח, והא בן נח ששבת חייב מית? אלא דאברהם עשה מלאכה בע"ש ובמ"ש בלילה, וא"כ ממנ"ם ניתא, אם הי' לו דין ישראל אי"כ לא עשה מלאכה בשבת דבישראל הולך היום את הלילה, ואם הי' לו דין בני עשה מלאכה שפיר, וקיים לא ישיבותי דהרי אצל בני הלילה הולך את היום, וכבר נדפס אייכות בזה בשו"ת בית נפולי סימן נ"ט עי"ש. — [ועיין בס' תורת אמת למרנ"א הנאן זצ"ל ריש ס' נח].

ג) ואשר הערות במס' תולין (דף ק"ג ע"ב) אמרי' דלר' יוחנן דלא בעי רק הנאה נרונו חייב באכל חצי דת והקיא וחזר ואכל, כיון דנהנה נרונו בכדת, וחמדה למה נקט ואכלו בפעם השנית, הא אפי' אם חזר והקיא גם בפעם השנית לחייב לר"י משום הנאה נרונו עכ"פ, והנה ברמב"ם סו"ד ממאכ"א הל' ג' נ"כ נקט רק בהקיא וחזר ואכלו והוא באמת המה למה לא יתחייב אפי' אם אח"כ נ"כ דקיא? — כבר הצעתי הערה זו לפני מו"ה דנאון ז"ל, והשיב: הנה באמת אוכלין שהיו כבר תוך פיו הם נמאס"י כדאמר' במס' כתובות (דף ל' ע"ב) ועי"ש בתוס' ד"ה לא צריכא, ואי"כ אמאי יהי' חייב בהקיא וחזר ואכלו [וכן העיר בס' באר יצחק], וצ"ל דיש להלק, דק לאחרים מאיס, דלא שוה כלום, דשם נמס' כתובות כהני מיירי אם עדיין שו' לאחרים, אבל לעצמו אינו נמאס כ"כ, ומשו"ה כיון דאכלם הרי הוי' דלא מאיס בעיניו, ושיך שפיר אחשבי', אמנם כן היינו דוקא אם אכלן לגמרי, שבלען נ"כ, הרי חזין שלא נמאסו בעיניו, משא"כ אם הקיא אח"כ י"ל דמשו"ה הקיא דבאמת נמאס בעיניו כיון שכבר הוי' פ"א בפיו ומשו"ה הקיא ולא שיך אחשבי' דאפשר דמשו"ה באמת מקיא אותם מחמת מ"א"ם, ומש"ה אינו חייב רק אם אח"כ אכלן לגמרי דאז שיך אחשבי', [ועיין בס' שנות חיים סימן שט"א], וד"ק. —

(ד) וע"ד מה שכתבת בעוף שיש לו שדרה עקומה! הנה נדע שהלבו"ש (דיני טריפות העצמות) מחמיר מאוד בדבר, שאם העקמות רב מאוד או שכיח טובא שנפסק השדרה, ולי"מ בדיקה כלל, ואם ליכא רק עקמות מעט אז צריך בדיקות הדומות, וכשהוא שלם מתחלתו ועד סופו כשר ע"ש. [ואוסף הבדיקה נודע המורי לצוות לבשל השדרה עם החוט, ואז נקל לבדוק אח"כ היטב]. — והגאון מהרש"ק תציל פסק דאם העיקום הוא אחר עצמות קטני דדומי לסכינים או מתור בלי בדיקה, ואם העיקום הוא למעלה מזה או משרף בלי בדיקה, אולם בס' יד אפרים סי' נ"ד הביא בשם ס' מזה יוסף דמתחלה נתג לבדוק ולפרק כל חוליא וחוליא, ואח"כ צידד להקל בלי בדיקה דהכי רביתי ע"ש, וראיתי בס' נחלה ישראל (שאלה כ"ג) שהביא דבריו וז': ומעתה נראה במקום הפסד אף אם העיקום הוא למעלה מהני עכ"פ בדיקה כיון דיש מקום מוצא להקל אף בלא בדיקה! ומי אנכי להכריע בדבר! [ועיין דרכי תשובה סימן ל"ב ס"ק י"א אריכות בזה]. —

— סימן נ"ז —

הערות והגהות על ס' מעשה למלך על הרמב"ם!

(א) בפ"ז מהל' כלי המקדש (הל' י"ח) תמה על הא דהתירו (ביומא נ"ב) לגלל הפרוכת להראות הכרובים לפני העם, והרי אסור ליהנות בראיית עין? הנה כבר עמד בזה התפארת ישראל (בפרק א' אות ל), ואנכי אמרתי מאז לתרין דהנה כירב מקשי' על מחנני דשקלים פ"ח כדי שיראו העם את מלאכתה שהוא נאה ע"ש, אולם אפשר להנה בס' קול סופר מרדק שם למה תיבת "מלאכתה" הלא הוא כשפת יתר, והרי די לומר כדי שיראה העם שהוא נאה? אלא דהמחנני' אשמעי' דלכך שטחיה שיהי' למראה עיני כל, כדי שיראו העם את מלאכתה ולמדו מעשה הפרוכת שאם יצטרכו לעשות ידעו האך יעשו ולא בשביל הנאת ראי' בעלמא שטחיה, ולפי' לק"ם דבאמת דלראי' בשביל הנאה בעלמא אסור, אולם כאן הי' הטונדא כדי שילמדו, והה שפיר שרי, (ועיין וילקט יוסף הלך שני סימן קנ"ג), ודו"ק. — ועיין שו"ת חלק יעקב סימן יו"ד. —

(ב) בפ"א מהל' בית הבחירה (הל' י"ז) עמד על הרמב"ם שז': המוכח אין עושין אותו אלא בנין אבנים "גוית", והרי הוא נגד מקרא מפורש (בס' יתרו) לא תבנה אתה נזח? פליאה זו נשמע נ"כ כבר בין הה"מ, והי' יותר מעשרים שנה אשר הצעתי' לפני גדולי' לומדי תורה דפה ה"ה, והנה הרב מ' פנחס ברייער נ"י השיב לסימ'ש הרמב"ן עה"ת דרך באבני נזח מברזל ה' אסור, אבל מכאן הי' מותר (וכ"כ ברבינו בחי', ובתוספתא דביק פ"ה, ועיין במלבי"ם עה"ת), וא"כ י"ל דכוונת הרמב"ם נ"כ מאבני נזח של כסף, — והרב מ' אבר"ם סאללאק נ"י רצה ליישב עפ"י מש המל"מ שם סוף הל' ס"ז בשם באר שבע דאיסור זה דלא תניף עליהם בהל' לא שייך אלא אם נזק לאחד שהקדשו האבנים למזבח, אבל קודם לכן לא ע"ש (וכ"כ תוס' סוכה מ"ם ד"ה שכל, ועיין שו"ת ריב"א חא"ח ס' צ'), אך אין זה מעלה ארוכה ללשוך הרמב"ם שז' "אלא" וכי שום ה"א שבעולם שיש חיוב שיהי' אבנים נזח קודם שהוקדשו או בשעת תהבת, דינו אם נאמר שכשהוא אבל לא שיהי' חיוב, כמובן, ולחומר הנושא אפשר

דברי הרמב"ם בהלכה זו מלמדנו שלא יהי' המזבח עפר מן האדמה אלא אבנים.
והנה מצינו בס' נח ברזל הפלגה ותהי' להם הלבנה לאבן, מעתה הרי"א שלבנים
שקורין "צינעל" בלעז כשרי' לבנין מזבח, קמ"ל הרמב"ם דבעי' דוקא אבנים נזוד'
חצובי' מן ההר לאפוקי לבנים, ואי' לענין הקושי' הא גזית אסור יש לתרץ כב'
ת"י הנ"ל קודם הקדשן או שאר מתכת, עכ"ל, ובמכ"כ נעלם ממנו מ"ש הרמב"ם
שם בפ"ק זה הל' ח' בפירושו, בענין בלבנים, ועיין בכסף משנה שם מ"ש בשם
המכילתא, --- וכבוד הרב מהר"ם יצחק ווייס נ"י הראה שכבר עמד על מדוכה
זו הגאון מהר"ם עמדין זל"ה (בתנחומיו על הרמב"ם) וכי' שמלת "גזוד" שעות סופר
הוא תרדך למוחקת, וכ"כ בס' מעין הכמה על תרי"ג מצות דף י"ג ד"ה המזבח
יע"ש, ובאמת בדפוס קיסטאנטניא וויניצאה ליתא. --- ועל דברי הרמב"ם הנ"ל
אמר לי הרב מהר"ם יצחק אריש נ"י שכבוד הגאון דפאקש זצ"ל הקשה מהא דא"י
בעז' נ"ב היכי נעבד ונסרינהו לא תניף עליהם בזהל אמר רחמנא עי"ש, ולפי
דברי הרמב"ם שמוחר בכסף מאי מקשה? עיין בדמשק אליעזר יתרו (אות כ"א).
אבל הגאון מהר"ם פאללאק זצ"ל אמר דלק"מ דא"י בעז' מ"ג שהחשמונאים עשו
מנורה של בזהל, העשירו עשאים של כסף, העשירו עוד עשאוה של זהב עי"ש.
הרי להדיא דאף לצורך מנורה לא הי' להם כסף, וא"כ לכשול וכלפית כסף
מנזן? אתמרה (עיין תקון משה לחטכה סימן כ"ג), וכ"כ בס' כרם נסע
עמ"ס סוטה בקונטרס מחיל הכרם בסוף הס' ד"ה משחרב עי"ש. --- ודגה חכם
א' רצה לפרש שכונת הרמב"ם היא שר"ל מרות גזית שמדה ידוע הי' לנז
כדתן בריש ב"ב בגזית זה נותן ב' טפחים עי"ש, וכמו כן בבנין הבית כמדות
גזית שהיא היתה מדה ידוע אצלם, אבל כבר כ' היעב"ץ שזה דוחק כי לא נמצא
שהקפידו חכמי' על מדת האבנים, ומנ"ל להרמב"ם הא, --- [ועיין וילקט יוסף
חלק ט"ו סימן קמ"ז]. --- ועוד כתב לי רב א' דיל' שפירושו של גזית הוא
אבנים משופות ומנודרת אף בלי ברזל רק כאבן משהות, ודינו להחליק אבן על
אבן, [ועיין ברטורה פ"ק דביב משנה א'], אולם הוא נגד נ"ב דעז' נ"ב, ותוס'
חולין י"ח, כמבואר שם היטב, [ועיין וילקט יוסף חלק ר' סימן קכ"ח]. --- שוב
הראה לי הב' החי"ב מ"י אברהם דוד הורוויץ נ"י שכבר עמד ע"ד הרמב"ם גם
הגאון המפורסם מהר"ם מאיר אריק זל"ה [בהשובתו הנדפסת בהוספת לס' פתחא
ווסא על הל' סוכה], וכי' דיש מ"ס וצר"ל, אין' בונים בני' אבנים גזית, זה תימא
דדרי דין זה מביא לקמן דאסור להניף הברזל? אולם העיקר שהיבת "גזית" הוא
מ"ס [ועיין בס' נהלה לישראל (ניחוב) סימן כ']. --- ועתה בשעת ההדפסה
ראיתי שכתב בשו"ת מחזה אברהם חא"ח סוסי' קכ"ה. ---

ו בס"ח מהל' כלי המקדש (הל' א') מפרש משנה פ"ה דאבות, ע"ס
לניהגם וכושט פנים לניע, יה"ר שיבנה ביהמק"ד ותן חלקנו בתורתך, ופלא המשך
הענין, [וכי' בתוס' רעק"א משום דבלימוד צריך שיהי' עי"ם כדקתני ולא דביישן
למה, אבל לעת"ל תמלא הארץ דעה ולא נטעך עוות אפי' בתורה, ולזה משום
דאמר תחלה עי"ם לניהגם ובתורה יצריך עי"ם יהי' שהבנה עירך ותשיב עבודת
ביהמקד' במקומה ואז יתבטל העוות מכל וכל], ופי' עפי' דברי' הבעקד' בהא
דאמרו שהציץ מכמר על עי"ם, כי מי הוא אשר יראה כהן בגדולו וציץ הזהב אשר
שם הכפירש חקוק בו עומד על מצחו שלא יכבוש סניו בקרקע מהביט אל
האלקי' ומשם יקח מוסר השכל לכל איש השלם ורחמם כי אין ספק כי שם

ה' נקרא עליו וראוי לירא מפניו, ועיניו היו הציץ מונע העינים ומכסר עליו חיש יהיה שיבנה בהמ"ד וכהני עומד ומשמש בציץ ועיניו יכנעו לבבו וימנע מקדש ומכסר עליו! — כבר ציינתי על זה בס' ישיה השדה אות רע"ה עיי"ש. — ואנכי שמעתי לפרש ההמשך בשם הגאון מוה"שק זצ"ל, כי בזמן הזה רוב ישראל חושאי לכך היו רובן לניהנם ומעוטן לנ"ע כמ"ש חזק"ל ראיתי בני עלי' והמה מועטין, וע"כ הגיהנם הולכת בקומה זקופה כי יש לה רבים, ונ"ע הולכת בבושה כי עמה מועטין, ח"ש עו פנים לניהנם כיון שלה יש עושר רב, ובושת פנים לנ"ע שאין לה כלום, יה"ר שיבנה ביהמ"ק ב"ב ויהי להיפקד הרבים לנ"ע ובושה לניהנם, ודפח"ח, — [ועי' עוד מ"ש בס' כנסת ישראל עמ"ס אבות לידידו הרב וכו' מוהרי"י גאלדמאן נ"י, ואכמ"ל.] —

(ד) שם, הלכה י"ב הביא קוש"י החוט המשוש למ"ה צריך (בחולין י"א) הקישא דשחט ושרף דשריפהה כשהיא שלימה, הא בלא"ה ייכר להוכיח רוב מדלובש הכהן בגדי כהונה בשעת שחיטה, כיון דלא הותר רק בשעת עבודה (כמ"ש הרמב"ם), בשלמא שאר קרבנות כשרים ביום א"צ בגדי כהונה אבל בפריה למ"ד דשחיטה פסולה בזה דכהן לובש הבגדים והן של כלאים? — והנה לכאורה רציתי לומר דהרי מקשים על הרמב"ם מזה דאמר' בגי' כ"ט דהא מדיר בנו בגי' הוא מדרבנן, א"כ איך לובש הכהן המקריב ציפורין של נזיר שנשטמא בגדי כהונה הא הרי כלאים שלא במקום מצוה של תורה, וכמו שפירך הש"ס שם והא קא מייתי חילין בעודה זכ"י, ותי' בשו"ת מי באר (אפנ"ה) סימן קכ"ה די"ל דכהן שעבר עבודת היום ושהקריב שאר קרבנות המהוי"ב מה"ת ה"י מקריב אחר עבודתו ג"כ הגדו ציפורין של נזיר טמא שיהדירו אכ"י, וכיון דמעשה לבישת בגדי כהונה היתה בתחילת בהיתר משום עבודת חובה הו' לית בהא אח"כ בהגדו קרבנות נזיר משום איסור כלאים משום דהוא שב וא"ת וכמ"ש התיספת ביבמות צ' ע"ב בד"ה בלחו נבי עטיפת טלית בת הזבא בלא ציצית, עכ"ד, [ומצאתי אח"כ כי כן כתב גם בס' מנן נבחרים סימן י"ה ליישב קוש"י השאנאי סי' ל' על הרמב"ם מהטאת העוף הבא על הספק עיי"ש, הובא דבריו בעט סופר חלק שני כרך מ"ד פ"ט ב', ובבואור יו"ת], וא"כ הכ"נ י"ל דהאי כהן ששחט הפרה כבר ה"י מלוכש בבגדים, עבור עבודה אחרת שעשה מקודם, וע"כ לא יליף הגמ' מהשחיטה רק מושרף, וד"ק. — אולם דא דהרי הפרה הו' שוחטין מחוץ למחנה, וא"כ אף דמה שלא הסיר הבגדי כהונה ל"ה עשי', אבל ההליכה בהם מהעזרה לרהר הבית אפשר למעשה יהשב, [ועיין לקמן סימן נ"ה אות ד.], ומלבד זה מביאר הרמב"ם פ"ג מהל' פרה הל' ב' דלפני השחיטה ה"י צריך הכהן לטבול עיי"ש, א"כ ה"י לבוש אה"כ מהדרש הבגדי כהונה והו' מעשה לבישת ממש, וד"ק. — גם מ"ש חכ"א עמ"ד ההת"ס בשו"ת ליה"ר סי' ס"ט [זכ"כ בס' בנין אריאל]. לתרין הרמב"ם (מהקוש"א דברכות ל"א דשמואל ה"י מורה הלכה בפני רבו דשחיטה בור כשרה, ומאי מורה דהלכה ה"י הא ה"י לאפרושי מאיסורא שלא יצטרך הכהן ללבוש כלאים), דכיון דצריך לקבל הדם חובק א"כ ממילא הוצרך ללבוש כלאים אפי' אם הו' ישחוט בדי שיהי' מוכן חובק לקבלת הדם [ועיין שו"ת פרי השדה ח"ב סימן יו"ד ובאוהל מועד הלך א' סי' נ"ב], וא"כ הכי' לא מוכח מושחט, דה"י מוכרח ללבוש הבגדים בשביל הוציאה זה ג"כ אינו דעכ"פ

מוכה רוב מהא דלובש הבגדים לזריקה וא"צ לזמר מושרף, ודק, — אבל בעיקר שיצת הרמב"ם עיין בשו"ת קול ארי' א"ח סימן ב' מה שהאריך בשוב טעם ודעת רש"י מד"ג [ועיין לקמן בשו"ת גנזי יוסף סימן פ"ו מ"ש בדבר הקושי מכתבים שפגלו במקדש]. — שוב ראיתי בספר יבא חיים פ' לך (אות כ"ח) שהביא ג"כ קושי' הנ"ל, וב' : אבל י"ל למי יחזור הקושיא לשיטת הראב"ד מותר אפי' שלא בשעת עבודה, ולשיטת הרמב"ם י"ל באמת שילף רוב מחשש כלאים, ועכ"ס ממנ"ס נשמע רוב, או מעיקר הקרבה, או מלבישת הבגדי כלאים, וד"ק. — [ונתעוררתי לזה ג"כ מהב' החו"ב מ' אברהם דוד הנ"ל ג"י, נכד לידידי הרב הנאמן מ' פנחס הלוי הרוזן שליט"א]. — ועיין עוד בענין כלאים בבגדי כהונה בשו"ת לחם שלמה סי' י"ז וי"ח, וגם בסימן י"ט וכי. —

— סימן נ"ח —

בימי המנין, יצליח בכל ענין, ויזכה לראות בבנין הנקרא קנין, כבוד אהו' ידינים הרבני המופלג ברוי"ש החרוץ וכו' וכו' מו"ה שמואל בלום נ"י, סלודי ק"ק סיקא, (כעת אבי בעיר קא שו"א יצ"ו),

אשר תהיה ברש"י עה"ת (פ' אמר) עה"ק ורנמו אותו שפי' ח"ל : במעמד כל העדה מכאן ששלחו של אדם כמותו (והוא נובע מתורת כהנים סרק י"ט אות ה' ועיין בס' קרבן העדה ועשרית האפה שם), ואמאי לא יליף הגמ' בקדושי' מ"א שליוות מהכא ? — האמת אניד ולא אכחד כי כבר שמעתי להקשות כן, וחכם אחד הראה לי שגם הנאמן ר' עקיבא אינר צ"ל בהגהות הש"ס העיר בזה [ועיין בשו"ת שו"א ומשיב מהדו"ק ח"ב בסוף התשובה], ואנכי לעצמי אמרתי דל"ק"ם דליכא למילף מכאן משום דמצוה זו ורנמו אותו מוטל על כל העדה והו"ל כשיתפזז זהם עושי' שליו' להנמו, ואח"כ מצאתי שכ"כ בפנים יפות עה"ת, אולם ראיתי בס' הזהות קשות (יבדור ליישב קושי' הנר"ע בכל מקום) שכ' בזה"ל : במס' קידושין מ"א מנין ששלחו של אדם כמותו שנא' ושחמו אותו וכו', וכ' בגליון הש"ס עיין בפירש"י וקרא כ"ד בפסוק ורנמו אותו כל העדה, עכ"ל, ושמעתי כי רבים חשבו דכוונת הנאמן להקשות אהא דפירש"י שם מכאן ששלחו של אדם כמותו וכאן מביא דלומדין זה מקרא דכתיב גבי פסח, אך לדעתי נראה בהיר דמעולם לא נהנין הנאמן הנ"ל לשום קושי' דודאי על הגמ' ליכא להקשות למה לא מביא ראי' מקרא דורנמו משום דניהא להנמו טפי להביא ראי' מקרא המוקדם בתורה שהוא בשמות, ועל רש"י בתומש ג"כ ליכא שום קושי' דראיתי באמת שמהוק' מדברי רש"י שם תיבת "מכאן ומשום דה"י קשה לרש"י האך אפשר לקיים דינמנו בכל העדה להכי כ' רש"י ששלחו ש"א כמותו עכ"ל. —

ומו"ח הנאמן ג"י כתב (בהודושי'ו) בזה"ל : לק"מ, דמהתם לא מצינו למילף שליוות כלל, דהנה כל ענין ילפוחת דשליוות הוא דאי לאו קרא מנא ידעי' שמה שמגלה דעתו ורצונו לאחרים כגון לקדש או לגרש שיהי' נחשב כ"כ כמו שעושה בעצמו, אמנם כן היינו דוקא בדבר שלולא רצונו לא יוכל להעשות הדבר, כמו קידושין ונירושי' שפיר צריך קרא דמהני ע"י שליח, משא"כ בדבר

שא"צ לשאול מיו כלל כמו הכא גבי מקלל שאמרה התורה ורנמו אותו כל העדה, והא ששינא מלחא שאפי' אם רוב הקהל היו אומר' שאינם חסידים היו בצווי הקב"ה ולרגם אותו אפיו לא היו הביד סיקלי' אותו וכיון דלא בעינן דעת כל העדה שפיר מהני השליחות, והתריכ לא כתב רק מדכתבה דחמנא ורנמו אותו כל העדה וששינא שכל ישראל לא היו סיקלי' אותו א"ו משום דשליחו של אדם כמותו וד"ה שום א' מעבד וכולם היו מרדעים בצווי הקב"ה לכך קאמר ורנמו אותו כל העדה, משא"כ לילף לעלמא דשליחות מהני זה הדאי אי אפשר דישאני התם שהמעשה ה' נעשה אפי' אם ה' מוח' בפירושו, וכמו דדחינן במס' קידושין מה לנידושין שכן ישנה בעכ"ה, וד"ק, ובחידושו לסוגי' דשליחות הארכנו בזה, ע"ן בספרי' תבואת השדה חלק ראשון שערי שליחות שער ח' אות א'. — אנ"ל, דהנה השמ"ק בנתיבות (דף ט') כתב דהא דחזין לקמן ומטבילין אותו על דעת ב"ד היינו דאף דחזין מטעם שליחות ואין זכין לקמן מה"מ מ"מ ב"ד שאני ע"ש, [ועיין במקנה שכתב בזה לתריץ קיש"י הרשב"א על הא דאמר' בנמ' קידושין והא קטנים לאו בני שליחות נינהו וכו', והק' דהא וכו' מטעם שליחות הווא, וכי' כיון דחליקת הארץ ה' עפ"י ב"ד שפיר מהני השליחות אף דאין זכין לקמן], ולפ"י הבי' י"ל כן דהלא המקלל ה' נסקל עפ"י ב"ד, וי"ל ב"ד שאני דכה ב"ד יפה ומהני שליחות, אבל בעלמא לא ה' יודעי' שליחות ע"כ לא יליף בנמ' שליחות מורנמו אותו, והבן, [ועיין וילקט יוסף חלק ב' סימן ט"ד]. —

(ב) ומה שהבאת להקשות על הה"א"י דנשים לא ישחטו, והרי החיוב על הנשים במצות שחיטת הפסח ואף יכולין לעשות שליח רכל מה דאיתו לא מצי עבד השתא לא מצי משוי שליח? הנה יש אתי בכתובים מרכיני הנאן דמוטנאק וצ"ל [ע"ה נדפס הרבי נם בפסחי' שו"ת נהרי אפרסמין חו"ד סימן קל"ד בסופו] מה שאמר ליישב עפ"י"ש הנבי" מהד"ת האהעין סימן ע' דהשליח יהי מצי עבד שליחותו השתא, אבל בהמשלה לא איפכת לן רק שיהי בתורת אותו דבר, ועוד דמקם דהלכו א"י שנשים לא ישחטו דהשודין אלפני עור כמ"ש הראש יוסף, ואם הם בעצמם איבדו מהשחיטה ישחטו מותר אלא דאין נתיני' להם על סמך היתר כות בשר שיאכלו במיש תוס' הולין ג' ד"ה בודק גבי כותי דהייש' דילמא משתלי ואכלו אבל הפסח שהאשה מצו' לאכול מותרת לשחוט אפי' לשי' הה"א"י, והבן, [ועיין שו"ת מהר"י אשכנזי חו"ד סימן א']. —

אני"ל עפ"י"ד שטמ"ק הגיל דבב"ד א"צ לשליחות, וא"כ אף דהנשים בעצמם אינם שוחטות, אבל מ"מ מקרי שה לבית אבות, דהביד מוכה הפסח עבורם כמו קטנים, וד"ק, נם ו"ל עפ"י"ש המחנה אפרים הל' שלוחין דכל הויכא דהמניעה שהמשלה איני יכול לעשות זאת הוא מחמת איסורא או' ליתא להכליל הווא, וד"ק, (וכן ח' הב' החיוב מ') אברהם דוד הגורנין נ"ס. — ובעיקר דנא דהל' א"י כתבתי הרבה במקרא, [ועיין לקמן סי' קי"ד]. —

(ג) וע"ד הרפא דשרדת לן בשם רבך הנאן התריץ מ"ה שאל עהרענספלד וצ"ל אפריין נמטי לך, כי הוא נהמר מאוד, ולחיבת הקדוש אעתיק דבריו לזכרון, וז"ל: במס' פסחים (דף פ"ד ע"א) ר"י אומר לא מן השם הוא זה, ומרדקדקי' מה האי ומה זה דקאמר? ונ"ל לפ"מ שאמרתי ב"ה רמז לעדלית מקרא דפ' שמות, וזה שמי לעלם זה זכר' עפ"י"ש בזה"ק, דשמי בצירוף חצי השם חצי שם מתייה ב"ה דהיינו י"ה עולה שס"ה רמז ללאוין חכרי בצירוף חצי השם

ויה עולה רמ"ה כמ"ע שבתורה, הה שאמר דה שמי רמו לל"ת וזה זכר לעשה
[ועיין חוט המשולש ל"ה תרומה בשער המים], וירוע ררשת חכ"ל דלעלם כתיב
שהיא נעלם, ומעתה מרמו דה שמי דהיינו הל"ת נעלם אם זה זכר דהיינו העשה
דנגד העשה נעלם הל"ת, והבן, וענה אומר דבקיום העשה מקיים חצי השם
דהיינו כנ"ל, ובקיום ל"ת חצי השם י"ה כנ"ל, ולפי"ז בל"ת הניחק לעשה אם
מקיים העשה המנתק הלאו מקיים כל השם דהיא מקיים עי"ז עשה וגם מנתק
הלאו והוי כולו יחד, זה שהשיב דלא מן השם הוא זה כלומר לא משום
הלאו הניתוק דמקיים עי"ז כל השם, אלא משום לאו שאין בו מעשה ודפח"ח. —
ומאו ראיתי בס' אמרי שפר (רוסי) בפסוק: נח איש צדיק שפירש"י הואיל והזכירו
סיפר בשבחו שנא' זכר צדיק לברכה ושם רשעים ירקב, וילד"ק שיני לשונם
לצדיק זכר ולרשעים שם? אך י"ל על דרך הג"ל, דהנה כשמבחיין את הצדיק
אין כ"כ רבותא שאין עבר הלאוין רק משבחים אותו שמקיים כל העשין הנרמו
בתיבת זכר כנ"ל, וכשמננין את הרשע אין כ"כ רבותא מה שאינו מקיים העשין
רק לומר שעבר על הלאוין הנרמו בתיבת שמי כנ"ל, ע"כ אמר בצדיק זכר
וברשעים שם, ונכון, [ועיין אוהל יעקב בלק, וספר רחובות הנהר סרס
חיי שרה, וקהלת משה (סריוואקס) אות י"א, ובספר נחלה לישראל שאלה
ייד אות ל"ז]. —

ד) ואשר יצאת לפלפל ע"ד קושיי החת"ס בחו"ד (סימן ס"ט) בהא
דתנן כהנים שפיגלו במקדש מזו"ה חייבי, הרי חייבים מלקות על ששהה עליו
בגדי כהונה שהיו כלאים, וקום ל"י בדרכה מיני? הנה ענין לטובה יכנסו מ"ש
בהנהותי לשו"ת בית נפתלי סימן צ"א (והו"ו ונשנו הדברים ביתר ביאר בתורה
מצוין שנה ב' הוכרת ד', סימן ט', — ועיין לקמן (בספר זה) סימן פ"ז),
ואפשר בפשיטות, דהוי לאו שאין בו מעשה, ואין לומר דהשהיה חשובה (עי'
בכ"מ הל' כלאים הל' ד') דעיין בתוס' שבועות י"ו, ובמל"מ הל' ביאת המקדש
פרק ג' הל' כ"א דהויא דהתהלל לבישה ה' בהיתר הוי לאו שאין בו מעשה,
וא"כ ל"ש לומר קום ליה בדרכה מיני, אך זה התירוץ שייך לר"י דס"ל לאו
שאין בו מעשה אין לוקה, אבל לר"ל דס"ל לוקה הדרק"ל, וצ"ל כמ"ש האחרוני'
דר"ל ס"ל דכלאים בבגדי כהונה הותרה, ודו"ק, (ועיין באמסאף שנה שביעית סימן
ק"ג ד"ה ואנב). — ועיין שר"ת בית שערים סימן ט"ו,
והנני בזה ידריך הדבוק באהבתך דו"ה ומאווה לך כמ"ס.

יוסף הכהן שווארמין

— סימן נט —

ישלח ה' עזרו סקודש. בזה ראש חודש, לכבוד ידיו הרב ההג' החיף ובקי ידיו
רב לו, טובינא דחכמא, מרגינתא דלית להי מימי, כבוד מו"ה שמעון
צבי וויינער ז"י האב"ק קריש"ש יצ"ו.

בבר הודעתה, וכו'. . . — ומה ששאל איך ה' ס"ד בגמ' שלא
יתחייב עד שעשה הל"ס מלאכות כולם, הלא מקושש נתייב במלאכה אחת?
שלא בעיני על גודל בקיאותו כי לא זכר שכבר הקשה בן במדחי (וקהל), ועיין

בס' ליקוטי שלמה יבמות ע"ב שהארץ שם לתריץ [ונם בס' תולדות אברהם מסודים ה'], ואולי י"ל בפשיטות לפי"ט שהק' התוס' בסנהדרין ע"ה ד"ה לא הי' יודע ואע"נ דמיתה סתם היא חנק מתוך הסברא הי' מדמה לעובר ע"א דבסקילה דמחלל שבת בפרהסיא ככופר בעיקר, וכיון שכן ליכא למיפשט ממקושש שאני התם דבפרהסיא סניא, וד"ק. [אח"כ מצאתי כ' כן בס' כלי המדה (ויקרא) אות ב], — שוב ראיתי בודבר משה (סוף ס' שלח) שהביא ג"כ קושי' זו ותי' בזה"ל: ולסענ"ד רמיר טעמא דסדיא עד שיעשה כולן כתב במזרחי משום דכתי' לא תעשה כל מלאכה כולם יחד, ולפי"ז מעביר ד' אמות ביה"ד והלכה למשה מסיני הוא כדאי' שבת צ"ז ול"ה בכלל ל"ה כל מלאכה פשיטא דחייב עליה בפני עצמה, ולחד מ"ד מקושש לאו מעביר הי' מי"מ הי' ס"ד למימר הכי, ועכ"ם אצטרך לא תבערו אש, וד"ק. — ועוד י"ל עד"ה, דאמרין בשבת (ע"ז) ר' נתן אומר לא תבערו וגו' ה"ל דבתריש ובקציר השבות ועדיין אני אומר על דהחרישה ועל הקצירה חייב שתים ועל כולם אינו חייב אלא אחת ה"ל לא תבערו (ועיין בתוס' שם שנרסו בנמ' כנ"י) מכילתא וכמ"ש רש"י ביבמות) עכ"ם מוכח משם כהדיא דאפי' לא הי' כתיב לא תבערו הי' אמרי' דאתרישה וקצירה חייב, ומקושש תולש הי' כדתנא במתני' שבת צ"ז והוא תולדה דקצרה, וא"כ מיושב שפיר קושי' הרא"ם דאי לאו לא תבערו הי' אמרי' דאינו חייב עד שיעשה כל ל"ט מלאכות, וכ"ה למה המיתו המקושש בעבור מלאכה א' שא"ה שהוא הלש עצים ובקוצר חייב מקרא דבתריש וקציר תשבות, וד"ק. — (ועיין שו"ת קול יהודא סימן י"א אריכות דברים). —

(ב') ועד' הקושי' איך הי' מחייבי' למקושש מיתה דלמה טריפה ה'י, הנה יפה כתב דאפשר ל' למי"ש חוס' שבת כ"ב דאחרין הכהן יודע מבתין בחביות מה הי' שם בפני' א"כ כמו כן בית דינו של מרע"ה ידעו מבתין שליה המקושש טריפה, אבל כבר קדמו בשו"ת בית יצחק להנאון מלעמבערג ול"ה (עיין לעיל סימן ט"א באריכות), אבל לדעתי לק"מ כיון דהקב"ה אמר למשה מות ימות האיש וקמי' שמיא ליכא ספקא, — גם י"ל עפ"י המבואר בילקוט ויקראו אותו ר"י אומר הביאו והבילתו עמו (ועיין חת"ס חלק ו' סימן ג"ז), א"כ הרי ראו ב"ד שחילל שבת, ובפני ב"ד לא בעינן עשאי"ל, (עיי' לעיל סימן מ"ד אות ב). ושפיר דנדחו בסקילה, והבן, (ועיין חלק ו' סוף חלק חמישי סימן קס"ב בהג"ה). —

(ג) ואשר העיר על תירוצי הנאון מהרש"ק זצ"ל בס' מעשה ידי יוצר (הגש"פ) על הקושי' איך הותר להקריב הפסח במצרים מן הצאן הרי הי' נעבד ואסור לנבזה, דהותר מכה עשה דחה ל"ה ע"ש, דהרי דא דנעבד אסור לנבזה הוא א' מתנאי הקרבן, ואם הוא נעבד אין בו עשה כלל, ואיך שייך בזה עדל"ה עכ"ה, האמת אתו ובצדק העיר, [וכירב שמעתי מהנאון דפאקש זצ"ל כהא דמקשי' חולין י"ב פסח וקדרשים מאי איכא למימר, הלא יכולי' לומר דאכל מטעם עדל"ה? ומתריצי' דנבילה איכא גם עשה דשא"ה, ואין עשה דחה ל"ה ועשה, אבל י"ל עפ"י הצ"ח פסחי' מ"ו דמחדש דלא אמרינן עדל"ה רק במקום שלא נאמרה הל"ה על דבר זה עצמו, רק אירע שמדמינן יחד העשה ול"ה, אבל לא אם הל"ה נאמר בעצמותו דמצוה יע"ש, וא"כ הכ"נ הלא הלאו דטריפה נאמר גם בעצמות דמצוה דטריפה מסור לקרבן מן הקרא ולא שייך כאן לומר עדל"ה דרדק], ועיין שרת יד יצחק חלק ג' סימן קפ"ה אות ב' וסימן ר"ה, ובשו"ת פרי השדה חלק

נ' סימן נ"ח, ובספרי צמחה סענה אות ס"ד. — אבל נוף הקושי' מבואר נ"כ בשלילה (סס' פסחים כחלק מצה עשירה) ח"ל: איך אמר משכו וקחו דמשמע שיקחו גם כן העכו"ם והלא נעבד אסור לקרבן, ותירוצו דהיינו דוקא לקרבן אחת אבל להקריבו על ענין זה בעצמו דהיינו להראות שכו"ם זו בשילה ואין בה ממש ערי' עי"ש, (ועיין שו"ת אבני צדק הא"ח סי' צ') — [ובספר פני אר"י כו' לפ"מ דקיימיל ביש"מ פסחים ט' נבי השע חנוות מוכרת בשר שחיטה, וא' בשר נבילה בלחץ מן הקבוע כמחצה על מחצה ואסור, ובפירוש הלך אחר הרוב ומותר, וכתב התוס' ד"ה היינו להלך נבי נמצא ביד נכרי דאם ראינו שלקח הנכרי מן הקביעות שנוגד הספק במקום הקביעות אסור אבל אם לא ראינו ה"ל כפירוש ואוליין בחר רובא יע"ש, ושם זה הגיד משה רבינו לפרעה שגם אתה תתן בידיו זכחים ועולות ועשינו לה"א, וא' דהו' נעבד הלא הרוב מקנה כשרים ומסקנה ישראל, וזה גם מקנינו ילך עמנו, וע"כ ממנו נקח לעבוד ה' יען שאנחנו לא נדע מה נעבוד את ה' ולא נדע לנו אם נצטרך ליקח מצאן פיעה כלל, וע"כ אף אם אח"כ נקח ממנו לעבוד נהי' דשאים כיון דהי' פירש כיון שבשעה שלקח מן הקביעות לא נולד עדיין הספק ומותר, ודוק], ואנכי בהדא"ג שלי כתבתי לתרין, דהנה כתוב (וארא) וישלח פיעה והנה לא נית מסקנה ישראל עד אחד ויכבד לב פיעה ולא שלח את העם, ומקשי' איך הבכיר לבו אתה שראה שלא נית מסקנה ישראל הלא אדרבה כיון שראה כן הי' לו להאמין יותר בה? ונודע מ"ש המלכים עי"ש שיש לדרקדק בקרא דכתב, עד אחד דמשמע דאחד מה, וכעין שכתב בים לא נשאר בהם עד אחד, ופ"י בחז"ל שפיעה נשאה, והיינו עד ולא עד בכלל והכי כן? אלא דבאמת כן שגם מה אחד, ח"ל שהי' בהמת בן האשה הישראלית והוא כן איש מצרי, שבדניו ישראל הי' כמצרי, ופיעה חשב שהיא מישראל, וכיון שבהמתה מה לא נתקיים דבר משה, ועי"כ ויכבד לב פיעה, — אבל שמעתי לתרין באשימות דכיון שלא מתי ממקנה ישראל איך חשב פיעה שינול מהם את צאנם ובהמתם עבור בהמותיו, ולכך הבכיר את לבו, ודבוק, וא"כ י"ל דזאת אמר מרעיה גם אתה תתן בידיו היינו מה שנוגד מהם, ולפ"י ממילא לא הו' נעבד, דהא אין אדם איסר דשא"ש, והו"ק, (ועיין שו"ת חת"ס חו"ד סימן רל"ה, ובשו"ת בית נפתלי סימן ג', ושו"ת פני מבין).

(ד') ומ"ש ע"ד הרבינו בחי' (ויצא) שהביא בשם הר' הגאון עה"ס הבנות בנתי והבנים בני: כיצד לכן באמרו והבנים בני שהרי כשאמרו בני בנים הרי הם כבנים לא אמרו כן על בני בעת זכו, והרי הוא נגד נט' מפירשת במס' יבמות ס"ב ועוד בכמה מקומות בש"ס ופוסקי' — הנה עינינו לטובה יביטו מ"ש בזה באממ"ר הגאון וצ"ל בשו"ת בית נפתלי סימן י"ט, ואדמו"ר הגאון זליה בתבואות השדה חלק שלישי בתשו' שבסוף הספר סימן ב' באריכות, [אח"כ נדפס ס' בית דוד על יו"ד וראיתי בס' ר"מ עני' כ"ד שהעיר נ"כ בזה, ועיין גם בשו"ת רב מלכיא סימן ט'], ואין כל חדש, — [וכבר הי' לי בזה פלפול גם עם ידידי הרב' החרף מו' מנחם מרגליות נ"ל, כעת אבדק האריגוש בגליל מרמז יצ"ו]. — ואודות המהרש"א בהדא"ג למס' סוטה ס"ט שבי' דאינו הייב בכבוד וקיני דאין חילוק בין כן הכן בין בן הבת (ועיין בשו"ת שבות יעקב ה"ב סי' ל"ד), הנה ראיתי בספר כלי חסדה (יגש) שבי': לדעתי נראה קצת

מלשון הגמ' שם שסיימו והיינו דאמרי אינשי רבי רבי בר ברתך אנא נראה דוקא מן הבת אינו חייב בכבוד משא"כ בן הבן, וי"ל בזה מתרי טעמא. (א) כיון דבת בעצמה בעודה נשואה לבעלה כסורה מכבוד היה בנה דאמי מחמתה, (ב) כיון דמצענו בענין תלמיד תורה דחייב אדם ללמד את בן בנו מבואר דלענין ת"ת היו בכלל ולמדתם את בניכם וילפ"י ל"י מקרא דוהודעת לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת בחורב, וכיון דהוא מחויב בגידולו לתורה ה"ה דמחויב בן בנו בכבוד ולכן מדקדק הגמ' רבי רבי בר ברתך אנא, והיינו כיון דבוה אין החיוב לגדלו לכן גם הוא אין חייב לכבדו אעפ"י שמגדלו משא"כ בבן הבן, ודו"ק. [ועיין לקמן סימן ע"ד אות נ]. — והנלע"ד כתבתי, ואם יערב עליו שיחי אנכי אשמה, והגני בזה ידידי המוקירו בלוג"ה דוש"ת.

יוסף הכהן שווארמין

— סימן ס —

ב"ה שלחי אלול שנת תרס"א לפ"ק.

המקרה במים עליותיו, יריק סמל ברכותיו, לכבוד ידידי ה"י המסלנ בתו"ש
החרוץ וכו' מיה אברהם שמואל גריינער נ"י ספקי, הלומד
בישיבה הרסה דקהל ס א ס ס א ר יצ"ו,

עשיתי כאשר הבטחתיו וכו'. — ומ"ש לתרין קישי' העין מאיר לר
יוחנן דס"ל משו"ה תקנו זמן בנימין משום בת אחותו למ"ל תקנה זו, הלא בלא
תקנה נמי לא יוכל לחסה עי' לביש דס"ל (נימין צ"א) דלא יגרש אדם את
אשתו אלא א"כ מצא בה ערות דבר דהיינו שזנתה, וא"כ מה מועיל שתאמרה
שנידשה כבר, הלא אין נדושה בלא זנות, וא"כ כבר זנתה ולא מועיל מה שמחסה?
עפ"י שחקר בס' אהבת ציון להנ' מהר"י טשאבא זצ"ל לבי"ש אם באו עדים
שזנתה וגרשה בעלה, ואח"כ באו עדים והזימה ונדע למפרע שלא היתה זונה
מעולם כי שקר ענו בה, מה לדון בזה, אם נאמר דהנט בטל כיון דרחמנא הקפיד
שלא לגרש אשה כשרה, וכיון דנדע לנו שהיא כשרה א"כ הנט בטל, או נימא
כיון שבעלה שנידשה, כדת וכדן עשה, ואפי' אם נאמר דאעל"מ זה ל"ש כאן
כיון דכאן לא עבר אמירא דרחמנא כיון דבאותה שעה ה' מחויב לגרשה,
והעלה דהו' נט כשר ככה"נ אף דבאמת אינה זונה, וא"כ שפיר משכח"ל גרושה
דליה זונה עכ"ה. — הנה כבר עמד על הקירה זו הנאון מהר"עק אצ"ר ח'ל
בהגותו על משניות, וכן הנאון בעל ישע"ק בחלק אהע"ז סימן קי"ט
סק"ג ע"ש, — ובעיקר הקוש"י י"ל בפשיטות עסימ"ש הפני יהושע במס'
נימין שם דב"ש וביה לא פליגי אלא לגרשה בעכ"ה דוקא אבל מדעתה
שרי, [ועי' בהמאסף שנה שמינית סימן ע"ב]. אי נמי דלא פליגי
אלא בזיווג ראשון ולא בשני, [ועי' בשו"ת מראה יחזקאל סימן נ"ה בר"ה גם,
דהיינו דוקא באלמן שנשא אלמנה דלגבי שניהם הו' זיווג שני], וגם למאי דמסיק
שם רבא דבדיעבד אי עביד עכר אפי' לא מצא בה ערות דבר עי"ש —
[ועיין מה שהאריך בזה הנאון מהר"י אסאד בשו"ת יהודא יעלה האהע"ז סימן
ק"ג — ועוד יש אופנים שונים אשר יכולי לגרש אפי' בלא מצא בה ערות דבר,
עיין אריכות בתורה מצוין שנה שביעית חזקת א' סימן ט"ה, וחזקת ב' סימן ט"ז

וסימן כ"ג, ובשו"ת שארית יעקב סימן ע"ז באריכות, [וע"פ דרכים הג"ל מיושב נ"כ קושית העולם בהא דא' בעיהכין כ"ג המקדיש נכסיו והתה עליו כתובת אשה ר' אליעזר אמר כשיגרשנה ידיר הנאה וכו' דחייש שיחזרנה, ומסיק הש"ס הן הן דברי ב"ש, דר"א כב"ש ס"ל, ופלא כיון שמגרש את אשתו בלאו"ה אסורה עליו ולא יוכל לשוב לקחתה, וכיון שכן אמאי צריך לידור הנאה? אך לפי הג"ל ל"ק נ"כ, דו"ק], — ועיין שו"ת בית יהוקאל סימן י"ט. —

אנ"ל עפ"י הפני בפתיחה למס' כתובות לתרץ קושי' הירושלמי אליבא דב"ש למה איצטרך קרא דלא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה תפ"ל דבלאו"ה אסורה לו משום סוטה, אולם הקושי' מעקרא ליחא, דנהי דב"ש ס"ל דאין לגרש אלא א"כ מצא בה ערות דבר, ונאמר נ"כ דהאי ערות דבר היינו דוקא דבר ברה בשני עדים, דאין אשה נאסרה לבעלה אלא בשני עדים, אלא דאפ"ה הא קיימ"ל דפתח פתוח בשני עדים דמי, וא"כ שפיר איכא לאוקמ' קרא בהכי, ומסיים שצריך ליתן לה גמ', כדקיימ"ל דנאמן לאוסרה עליו יעש"ה, איכ' לפי"ז שפיר י"ל דהסוגי' הלו נמי בהכי מיירי, שאמר שנירשה ע"י שאמר ס"ס מצאתי, וכו' ליכא למימר דאיתרע חזקת כשרות בודאי, דהלא יוכל להיות דלא בקי בפ"ס דהלא להפסידה כתובתה אינה נאמן, רק לאוסרה עליו משום דשו' אנפשיה דדא, [ועי' בספרי שם מדנקט ר' אליעזר הלשון לאוסרה עליו משמע דלכהן אחר שריא אם מת בעלה הראשון קודם דהנירושין רק לירידה אסורה משום שו' אנפשי' דדא], א"כ שפיר משכחת דה"י מגרש אותה משום שאמר ס"ס מצאתי דאין רשאי להורות עמה ולפי נאמרו שהוא חושב שהוא בקי בפ"ס אבל חזקת כשרות שלה לא איתרע בהכי דאולי לא בקי בפ"ס א"כ אם אח"כ באמרת זינתה יהא מחפה עליו' לימר דכבר היתה גרושה, וליכא לאוקמא בחזקת א"א, דאוקמה שפיר בחזקת כשרות שלא נבעלה בעודה א"א, ודק, (ולזה נתעוררתי מכבוד הרבני התריף וכו' מו"ה יהושע קאטה נ"י מפוסטנאק), — ועי' בס' בית דוד מאמר ה' באריכות. —

ועוד י"ל דהנה הרמ"א באהע"ז סימן כ' כתב: אשה גדולה שבא עלי' קטן פחות מבן ט' שנים אינה חייבת מיתה על ידו ע"ש, אולם הואיל ומטעם הדבר י"ל דצריכה גמ' כדאי' ביבמות כ"ד גבי רובל, וגם סוף נישין גבי רוחצת במקום שב"א רוחצ' ואיכ' י"ל דיכול לחפות עלי' על דרך זה, אם זנתה תחלה עם קטן פחות מבן ט' ואח"כ עם גדול, והיא חייבת עתה מיתה ויחוס עלי' ויתן לה גמ' בלא זמן, ותאמרת שהגמ' נתן לה כבר עוד כאשר זנתה עם הקטן, ואיכ' כשזנתה עם הגדול היתה פטוי', דו"ק, [ועי' בדעת סופר שכו' לדרתץ קושי' הפני' עדין]. — והנה הטעם דנקט בכל הש"ס משום בת אחותו כתב בתו"ס פ"ט דנישין מ"ב עפ"י דתנן בכופ' פ"ה דנדרים היו מסרבין בו לשאת את בת אחותו לפי שהיא בת גילו ע"ש, ואנכי אמרתי מאז דחכ"ל אמרו רוב בניס הולכים אחרי אחי האם, איכ' אם היא זנתה יאמרו העולם שגם הוא מזנה כאשר איש רק שלא נדע, ולכן יחפה עלי' בשביל עצמו, [ועי' בשם משמואל פ' נשא בפ' מאמרם ו"ל סופך שתצטרך אשתו לכהן]. — ועתה מצאתי שכיב בקול סופר על משניות אות תקי"ה. — ונכון.

ולא אמנע מלהודיעו כי יש אחי בכתובים בשם נאון א' תירצין על קושי' הירושלמי שהק' דאמאי איצטרך קרא דלא יוכל בעלה לשוב לקחתה, תפ"ל

ובלארה אסור להחזיר פושטו [עיי' לקמן סימן צ"ט אות ב'], דא"ש. ודמשכת נרושה בלא סוטה. בע"א שאמר שזינתה והיא שותקת ונרשעה [עיי' בשו"ע אהע"ז סימן קע"ח]. ואח"כ באו עדים שע"א הוא גולן ולא היתה סוטה, וצריך קרא דלא לשוב לקחתה, ולא אמר' כיון דשותקת שונח"ד כמ"ש תרין בסוף מס' נדרים כיון שהיא משועבדת לו לא אמר' שונח"ד ואף בארוסה, וכמ"ש בתוס' רי"ד (קידושין י"ב) ועי"ש בעצמות יוסף ובמ"ל. — ועוד משכת נרושה בלא סוטה באשת כהן שכמו עדים שזינתה באונס ונרשעה, ואח"כ באו עדים שהוא בן נרושה וחליצה וליה סוטה וצריך קרא דלא לשוב לקחתה. דו"ק. [ועיי' וילקט יוסף חלק י"ט סימן ל"ה, ובספרי הקמן בכמות וגדול באיכות, צפנת פענח"א אות ק"ה ובצינונים שם]. — והנה יסתפק באלה הדברים וה' הטוב קרנו ירים, ויכתב לחיים טובים בפריים, ארוכים ומתוקים נעימים וזהירים, שלמו ישנה, ובתורתו יומם ולילה ינהג, ימלא שובע אסמין, וישוביל כל ימיו, כעתירת ידיו.

יוסף הבן שווארמץ

בשולי הדפעה! במס' קידושין ד"א, שאל בן אלמנה א' את ר"א אבא אומר השקני מים ואמא אומרת הישקני מים איזה מהם קורם, אמ"ל הנה כבוד אמך ועשה כבוד אמך שאתה ואמך חייבין בכבוד אמך, בא לפני ר"י אמ"ל בן, אמ"ל נתגרשה מהו וכו', ומקשים העולם מדוע לא שאל לר"א נתגרשה מהו? ושמעתי כד הייתי טליא דאסתר לומר משום דר"א מתלמידי ב"ש וב"ש סברו דלא ינ"ש אא"כ מצא בה ערות דבר [ועיי' תוס' סוטה ג' ד"ה ר' ישמעאל אומר שכן בהרי"א בשם הירושלמי דר"א סובר בן בעצמו], וא"כ בנתגרשה עכ"ה זינתה ואינה עושה מעשה עמך, ושוב בלא"ה אין הכן חייב בכבודה, לכן שאל לר"י שהוא סובר אפי' הקדושה תבטלו מותר לו לנרשו לכך שאל לו נתגרשה מהו ונכח (תורה מצוין שנה א' חזרת א' סימן י"ב, שרת בנין ציון מהר"ת סי' קי"ב), והנה זה רק להדודא בעלמא, אבל באמת ו"א, דהא תינה לדעת המור דאם אביו רשע אינו חייב בכבודה, אבל לדעת הרמב"ם בס"ז ממרים היא ראף שהוא רשע חייב לכבדו לא איש, וגם אמ"ל להמור לא איש כשעשתה תשובה לכ"ע חייב לכבדה, ועוד זאת אף לב"ש משבח"ל נרושה אף בלא זונה כמ"ש לעיל בכמה אופנים אי"כ אין זה ת"י כלום, והבן, (המאסף שנה עשירית סימן קכ"ב) ועיי' שרת נגזי יוסף לעיל סימן י"א אות ב'. — וע"ד אנדה ומוסר תמצא על מאמר הג"ל סי' נפלא בוילקט יוסף חלק שלישי סימן קע"ו. —

— סימן ס"א —

אור' לישראל, ושמת שורים, ליניש מעיב הרב, ידיו לו רב, המופלג החרוז מלא וגדוש בעל סיפורות וכו' מיה אשר אנשיל אדלער נ"י מיץ בקהל
פ א א ד יצ"ו (כעת בדונאסעלדוואר הי"ו).

מע"א אמירה נעימה כתובה יהי' הניעו לדיו וכו'. — ועיד מ"ש רש"י בעירובין י"ט ע"א על קרא מבין שואל שיעתי 'ותה בן אמתי קאמר ליה' מה צריך זאת להשמיעני? הנה כבר ראו עיניו פיהשים רבים ושונים מה

שהבאתי בילקא יוסף חלק ה' (ס' מ"ה וס' כ"ז) אבל רובם ככולם הן המה עיצ הדחק, אבל היום הזה קבלתי מכתב מרב גדול א' אשר בו כ' שיש כאן טעות הדפוס, דהנה בדף י"ח ע"א שם בשם איתא דיו למנדיה שביה וזניית נתקלקל במדיה שלשה סימן וסימן זה הוא נתן על ר' מאמרים שאמר ר' ירמ' בן שמעון זה אתר זה בהאי עמוד א' ועמוד ב', ובדף י"ט ע"א, דוק וחמצא וסימן שלשה קאי על הא דאמר שלשה סתיו ניהגם יש, והנה י"ל דבשם שהי' לפני רש"י נמצא מאמר זה בשם אמר אחר, האת לא הי' נראה בעיני רש"י באשר לפי הסימן דג"ל ע"כ מוכיחין לומר שזה המאמר רק ר' ירמ' בן אלעזר אמר ולא אמר אחר, לכן תיקן רש"י זאת בזה שכתב ירמ' בן אלעזר קאמר לי ר"ל האי מימרא ולא אמר אחר, אמנם רש"י לא כתב שם אמרתי זה בתיבות מליאות ושלמות, כי אם בראשי תיבות, כזה: יב"א, והיו מיעים המדפיסים וחשבו שר"ת אלה מורים על "זנה בן, אמיתי, לכן הי' מוצאים ר"ת האלה מתוך רש"י והדפיסו תחתיהם השם בשלמות "זנה בן אמתי" ואחריו סוף דברי רש"י, קאמר ליה ועיי"כ היו מוכריהם ג"כ להוסיף ולכתוב בתחילה התיבות "מבנין שאול" כדי להבין האי דכתב רש"י "זנה בן אמיתי קאמר ליה היינו הגי' ב' תיבות מבנין שאול, אבל באמת ברש"י לא הי' כתוב כלל תיבות מבנין שאול רק סתם ברית יב"א ור"ל "ירמ' בן, אלעזר קאמר ליה, להאי מימרא" ודו"ק כי נפלא ובשכל נאמרים. —

(ב) ומ"ש לתרין קושי' ההוס' במס' סוטה (דף כ"ז ע"ב), כבר קדמתי תחלה, וביותר ביאור, והגני מעתיק לו הדברים, כאשר כתובים אצלי זה כמה: נתני ונקתה ונזרעה זרע שאם היתה עקרה נפקדת דברי רע"ק, אמר לו ר' ישמעאל לנפשי איכ' יסתריו כל העקרות ופקדה זו הואיל ולא נסתרה הפסידה, איכ' מה ת"ל ונקתה ונזרעה זרע שאם היתה יולדת בצער יולדת בריה והקשו בתוס' לימא ר"י איכ' יסתריו כל יולדת בצער וילדו בריה זו הואיל ולא נסתרה הפסידה, והגינו בתיבא, (ועיין מ"ש הצ"ח בזה), וראיתי במ' אפריון (נשא) שכן לתרין, כי הגה במס' בריכות (דף ל"א ע"ב) איהא, אם ראה תראה, אמר ר"א אמרה חנה לפני הקב"ה, רבש"ע אם ראה מוטב ואם לא ראה, אלך ואסתתר בסני אלקנה בעלי זכין דמסתתרי' משקי לי פי סוטה ואי אתה עושה תורתך פלסתר שנא' ונקתה ונזרעה זרע, ומקשים העולם איך תגרום מחיקת השם בתנא? ותרין במ' שמן רוקח שם משום שלום הבית עיי"ש, ולפי"ז י"ל דהו דקא כשאין לה בנים והיא עקרה או יש היתר משום שלום בית, אבל אם יש לה בנים דתו ליכא משום שלום בית אסור לה לגרום מחיקת השם, ואם תעשה שלא כדין ודאי לא תרוח שלא יהא דומא נשכר ודס"חה, — ולדרכו נ"ל ע"פ סברת הנמק' בשם הרנב"ד (בב"ס דף ל') גבי כהן ואבידה בבית הקברות בשעה דעבר אלאו קיים העשה, משום דמתעסק במצות השבה בשעת עקירת הלאו, ואעפ"י שלא נמרה מה בכך, וא"כ הכא אי אפשר לה לקיים מצות עשה דלשבת יצרה, דעשה זו נם באשה שייד כמבואר בתוס' נוסין מ"א דיה לישא שפחה, ובתנינה דף ב' עיי"ש, ולפי"ז מוטב קושי' העולם דהעשה דהיה הלית דבלאו זה המעשה אי אפשר שתלה, והיו התחלה והתעסקות במצוה, והא הנהגה אם אין לה בנים, משא"כ ביש לה בנים רק בעלי זמן לא שייד זה כלל, ואסור באמת לעשות לה המצאה זו משום קושי' העולם, ומישוב שפיר המיתה החוס' כמובן, ודו"ק, — ועיין בפנים

יסות עה"ת, שו"ת חתם סופר ח"ב סי' ק"ב, ובס' יעלת חץ אות ו', דברי יוסף אבני אלף, שו"ת שאילה יעקב סימן ע"ה, וילקה"צ על סג"א אות ה', וכאשר דרשתי (בשב"ק ס' תצא תימ"ג) בק"ק אוה"על האר"תי בזה, — ועוד מצאתי אצלי בכתובים עד"ו: דלכא"ו קשה מה מקש' רע"ק א"ב כל העקרות יסתתרו דמהיה תיתי יעשו הכשירות כן שתבאנה לידי חשדא שזנת' ואף כי לא ברקו המים יאמרו העולם שזכות תלתה לה? אכן מבואר בנ"י דלרבינא לא מצינו זכות דמיננא רק דמיקרי בניירו לבי מדרשא, וא"כ שפיר מוה"ב רע"ק א"ב כל העקרות יסתתרו כיון דבעקרה שאיל בנים ליכא למימר זכות תולה, ולפי"ז התינו בעקרה משא"כ לדע"ק דהיולדת בצער יולדת בריוח לק"מ דיסתתרה, דבהא שפיר יאמרו העולם דזכות תולה לה, ומה"ת תבאה לידי חשדה, ודו"ק, (ועיין חומ' המשולש ס' יתר), — עיין גם בס' תפארת מנחם —

הקב"ה יבניה הודו ויתברך בגופו ומאדו, מהשוב נואלו ופדוה כעתירת אוהבו ודידו,

יוסף הכהן שווארמץ

— סימן ס"ב —

ה' ישמרוהו לנצח דור דורים, וקרנו יבניה ויחוס, כהיום ארוכים, ושעת ברוכים כבוד ידירי הרבני המופלג בתוריש וכו' מיה משה יוסף היוזנער נ"י יבית בבשר סטא נק"י ט"ז תע"א.

האמת אהו וכו' וכו', — ואשר שאל על קדושה רבא, הנה אאמר הנאון זצ"ל וכמו"כ מ"ה הנאון זצ"ל (אשר כל מנהגיו היו כפ"מ שלמד אצל רבי הנאון המובהק מו"ה מנחם אש"ז"ע מאונגוואר) היו הנילים לעשות תמיד ביין כרי שיוכלו לשתות רוב כוס, (ובי"ש הלא נדע דא"א לעשות כן), ועיין בה"א כלל ו' סעיף ה' ואם חביב לו י"ש יוהר שיהי' הכוס מחזיק רביעית וישהה מלא לונמוה [ולא טוב הוא מה שעושים כמה אנשים קדוש על י"ש בכלי קטן מכשירות בכרי שיוכלו לשתות לכה"מ רוב כוס], ובס' לחם השנים על הקיצור יז"ע סימן ע"ו הביא בשם ס' ארץ חמדה יעוד מסיפ' לימר דיי"ט אינו צריך שיעור וזה טעות מבורר לכל הדעות עיי"ש, אולם ראה זה מצאתי בס' אשל אברהם (בוטשאטש) בס' ערב כתב וז"ל: יש ללמוד זכות על העושים קדוש על י"ש בכלי קטן כנ"ל מצד ששעס ממנו נרש הרבה כו', ומצד דמא לזה במה שאמרו ז"ל ביבש שכשישתנו במים יעמד על כות וכו', (וכן בנדר זה כשיעריב מים יעמד על שיעור), וסיים שם ומ"מ טוב ונכון וודאי לברך על כשיעור וכו' ורבים מצטרפי' בשתייתם כמ"ש בש"ע, ולזה נ"ש שקשה לו לשתות י"ש כשיעור מ"מ יוכל לצרף שתיית מכמה אנשים, כי הקולא הנ"ל לא נתפיש עכ"ל, ובס' בנין יהושע הביא דבריו והוסף: ונ"ל אחרי שאין אנחנו נוהגי' כהנ"ל בס' ר"י לברך ב"א אחי שתיית י"ש כששותים בכל השבוע איך נעשה בשבת קדוש ע"ה, ונתהוה כתי קולי דסתרי, עכ"ה, — (ועיין בשערי תשובה ס' רס"ג, ובארחות חיים ס' רע"ג אות ו') — שו"ת תשובה בענין זה גם בשו"ת בית שערים חאו"ה סימן צ"ה, ומסיים והמקדשין על י"ש אין להדרת אחריהן, — [ועיין שו"ת לבושי מדרגה מהר"ת חאו"ה סימן מ"ב, ושו"ת קרן לדוד סימן ס"ב]. *

ועד קושי' התיי' בס"ח דשבת מ"ג למאי אצטרך המתני' לפרש קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפלין שהוא "שמע ישראל" דליל קרי בי רב הפרשיות שבתפלין ותמצא ישו היא הקטנה? הנה בתוס' הדשים כתב דרצה לרמוז תי' הר"י בתוס' סוטה י"ז (אמאי לא קתני ס' סוטה דשיעור וזטא ספי) משום דס' תפלין שכיח ספי, ומשנה יתורא אתאי לכך עיי"ש. זה דוחק דאינו מתירין רק למה נאמר קטנה שבתפלין (וכ"כ בשנות אליהו), אבל למה נאמר "שמע ישראל" עדיין קשה? — ובתהנית הדרושי הרש"ש לש"ס וילנא תי' עפ"י משנה דקידושי' ס"ב קדשתי את בתי הקטנה וכו' כולן אסורות חוץ מן הגדולה, שבגדולותיה וזכ"נ איכא למטעי דפרשה קטנה היינו קטנה מהגדול, ע"כ קמ"ל שרוא שמע ישראל הקטנה שבקטנות עיי"ש, [וכ"כ בעיקר תוס', ובס' הר המור], וגם זה דוחק דלא ה"ל רק לכתוב ס' "שמע ישראל" לבר. — ובבבא' לאו"ה סימן ל"ב ס"ק י"ה ר"י עדין: דהנה המהבר שם סוף י"ד הביא דהסופרים הורוים עושי' שלשה מיני קלפי' הטוב יותר לכתוב בו פ' שמע שהוא קטנה, ודק לפרשה האחרת שהם יותר גדולות וכו', אולם הרמ"מ כתב שהסופרים שלהם עושיין ריקנין אחר שכל הקלפים הם שוים באורך א' ובעובי' א' אלא שמניח' גליון בפרשות הקצרות, אי"כ י"ל דהתנא אתא לאשמע' דלענין שבת א"צ שיהי' הקלף עב או עם הגליון כמו בתפלין רק השיעור הוא כדי לכתוב עליו רק ס' שמע ישראל וא"צ גליון ואף שהקלף הוא רק ע"ש. — ולענין י"ל עפ"י"ש הרעת קדושים [שם, במק"מ או"ק ל"ט] דסופרים שלנו כזהב' הפרשיות הקצרות כתב יותר גם, וקמ"ל התנא דאע"נ דאינו ראוי לכתוב על הקלף באותיות גדולות ורק בקטנות, באיזה ענין שיהי', חייב, וכן משמע מרמב"ם שכתב סתם קלף כדי לכתוב עליו ס' שמע ישראל, ולא רמז כלל על גודל הכתב איך שיהי', ודוק. — (ועיין וילקט יוסף חלק ט"ז סימן ס"ד). — ש"ר בס' הן עשירי שכן בזה"ל: אפ"ש"ל דמזו לנו דק"ש ותפלין הם שני דברים השייכים וליז דאסור לקרות ק"ש בלא תפלין, ועוד י"ל דקמ"ל דאע"נ דאינו ראוי לכתוב עליו הפרשה כתיקונה בתפלין שיהי' בין תיבה לתיבה כמלא י"ד קטנה ובין שיטה לשיטה כמלא שיטה, כיון שראוי לכתוב עליו כל הפרשה באיזה ענין שיהי' חייב עיי"ש, או אפ"ש"ל דהתנא קמ"ל שיעור גדול האותיות והם כנהוג בתנן, ומיושב קישי' תוס' סוטה הנ"ל אמאי לא קתני ס' סוטה דשיעורו וזטא ספי, משום דבס' סוטה אין שיעור לגודל האותיות ודק, (וכבר נזכר ממני דבר זה בס' קב בשמים כמלואים אשר בראש אות סז עיי"ש). — ועיין שו"ת שאילת 'עקב סימן ק"כ אות ד. —

— סימן ס"ג —

— הערות, הגהות, וצינונים, על ס' שרת נדרי אפרסמון מהר"ת. —

— לאמרר הגאון מפומנאק זצ"ל. —

(א) בס"י א' אם מותר להתפלל בבית שיש ציורים על הכתלים, עיין בשו"ת פרי השדה חלק א' סימן ס' אריכות דברים בזה. — ומה שהעיר בסוף אם מותר לצוות לנכרי לעשות צורות עיי' שו"ת תשורת ש"י מהד"ק סימן נח"ה. — (ב) בס"י ב', אם הכהנים צריכי' לומר שלא לקרותם ראשון ולצאת מביהכ"ס.

עיי' בתשרי שנדפס סוף סי' תבואות השדה חלק א', ובשו"ת יד יצחק ח"ג סימן ע"ה ושו"ת בית שערים סימן מ"ו. — ג') בס"י נ', בדבר רחיים של קיסור (ראמספד מיהל) של שותפי לענין שבת, עיין שו"ת נטע שורק סימן י"ב וי"ג ובשו"ת בית הוצר ארח סי' ז', שו"ת ריב"א סימן נ', ובשו"ת מהרי"א"ן או"ח סי' כ' וס"י כ"ג, ושו"ת פני מבין סימן מ"ט. — ד') בס"י ד', בהוצר עשיית הומין (עססני סאבריק) בשבת, עיין בשו"ת בית שערים הארח סי' ק"י שהאר"ך בזה, ועיין שו"ת משיב דברים סימן נ"ג. — ה') בס"י ה' [אות ב'] מפלפל בענין ביאת אדם או הו' רובא דתליא במעשה עיי' בשו"ת בית נפתלי סימן כ"ד מ"ש אאמרד הנאון זצ"ל. ובשו"ת מהרי"א חידד סוסי"מ ד"ה ומה, ושו"ת תשורת ש"י סי' שפ"ט. — ו') בס"י ח', אם מותר להשכיר ביתו להודי ספר (מגלה שערות) שיחלל שבת, עיי' בשו"ת מהרש"ם מהר"ת סימן קפ"ד בזה, ושו"ת ערנות הבושם האו"ח סימן ג', ובשו"ת פרי השדה חלק נ' סימן צ"ו. — ז') בס"י י"א, בדבר סתירת הרע"ב מפסחים לתמורה בענין חמין, כבר האריך רבינו הנאון זצ"ל בזה עוד במהר"ק האו"ח סימן ל"ג ע"ש, [והו"ל להמיר לציין זאת]. — ח') בס"י י"ג מפלפל בדברי תו"ס ביצה יו"ד ביומן שניים ומצא שלשה דל"ב ברוב משום דהי דשיל"מ, עיין בשו"ת אמרי נועם להנה"ק מדדקוב זליה סימן ל"ז מ"ש בזה. — ט') בס"י י"ד, בענין שחיטת השוכרים ומורים דשטק"ה עיין במהר"ק חו"ד סי' כ"ז ד"ה ואודות, ובס"י קי"ב שם באריכות, וגם בשו"ת נטע שורק חו"ד סוף סי' א', ובשו"ת מחנה הי"ם יו"ד ח"ג סימן נ"א, ובשו"ת מהרי"א"ן חו"ד סי' ז', ושו"ת לכישי מרדכי חידד סי' ח', ובמהר"ת סי' ד', ושו"ת ערנות הבושם האו"ח סי' ט"ו. — יו"ד) בס"י ט"ז, בשו"ת שבנו הוא רע מעללים ואביו מחזיק אותם, הנה בשנת תרנ"ג נדפס שאלה זו בתית ויצא הפסק מגדולי הומין דשחיטה שו"ב בזה אסורה מיעוט מסייע ידי עובדי עבודה, [ואשר הביא שם מהנאון דשואמה זצ"ל בענין השטק"ה עיין עוד מ"ש בסוף סי' אמרי אשר שער להנאה"ק מראראג זצ"ל]. — י"א) בס"י י"ז, ע"ד התרגומים ערומים ובר אוחזת הגדולים, עיי' בשו"ת בית נפתלי סימן י"ה, ולפני עשרים שנה ראיתי בענין זה (מכתב הודו) השובה גדולה מהנאבדיק נירעדיהאו זצ"ל, ועיין שו"ת קול יהודא סימן כ"ב, ושו"ת מהרי"א"ן חו"ד סימן ל"ד, תל תלפיות שנה שלישית סימן ט"ה, ושו"ת ערנות הבושם חו"ד סימן ע"ה ושו"ת צני תפארת סימן מ"א. — יב) בס"י נ"ד (אות ב') העיר בענין ליקח שכר חליצה, הנה בעיקר הדבר כבר מבואר בתר"ט סיד דבכורות משנה ו' דאם הדין פנוי מכל עסקה וע"מ קבלודו גם שכר חליצה שרי ליטול, ודוקא רב עשיר אסור ליקח עי"ש, ובתורת נטין סימן קי"ב סק"ז כתב דמותר ליטול שכר בעד כתיבת שטר חליצה, ועי"ש עוד סוף סי' ק"ל בזה, [ועיין בס' דעת תורה יו"ד סי' א' ס"ק י"ד], גם שמעתי דאם הכעיד נותן בעצמו אחר מעשה החליצה בלא תביעה כלל מותר ליקח, [ועיי' שו"ת מהרש"ם ח"ב סימן קי"ג ובמפתחות], ומה נעמו דברי מ"ה הנאון נ"י בטעם כשצריך לבדוק את היבמה אם היא גדולה לא יכדקו אותה נשי הדיינים, עיין בשו"ת פרי השדה ח"א סי' קכ"ב ד"ה ואנו. — י"ג) בס"י ח"ן האריך בענין שו"ב אם רשאי לעזוב מקומו תוך הומין עיין בס' זכור לאברהם ה"ם ח"ב ערך פועל בשם תורת חסד סי' דס"א, ובשו"ת אמרי אש חידד סי' צ"ג, ובשו"ת מהרי"א ענו"ל סי' פ"ה, — — יו"ד) בס"י מ"ב, באשה שהיתה מסתכנת בלידה האם יש הותר לבעלה לשמש עמה במדך, עיי' שו"ת יד יצחק

ח"נ סי' ט' יורה, שרת מהרש"ם מהד"ק סי' נ"ח, ושרת זכרון יהודא חאע"ז סימן
נ', שרת בית יצחק אע"ז ח"א סי' צ"א, ושרת פרי השדה ח"ד סימן י"ד וסי'
נ', שיה אהול אברהם מסימן צ' עד סימן ק"ב באריכות, שרת לכושי מרדכי
מהד"ת ה"ה"ר סי' קנ"ו. —

ט"ז בס"י מ"ג ומיד, ע"ד בכור! הגני מעתיק חשונה א' קשנה מאמניד
הנאן בעל בית נפתלי זצ"ל אשר מצאתי בכתיבים (השאלה חסד אבל מוכן
מתוך התשובה), וזל: הגה חשכתי שיבא א' מביתו הרמ"ה אל' שאדבר עמו בדבר
הבכורה שנולד בעדו, אולם ארכו הימים הגני להודיעהו על נכון, כי בהדאי
יכיר את הנולדים עד זמן עש"ק תשא ששאל ממני השאלה, כי הנולדים עד זמן
ההוא מאם המבכרת הם בכורים, והיינו אם הם זכרים ולא נקבות, ומאז והלאה
אמר שמכר כל העסק בשטר מכירה שלו כנהוג יממילא נפסחו מבכורה ישיד טי
כאמצע, ואם שבשטר עוד יש ספקות כמבואר בחת"ס, אבל כבר מבואר באתרונים
שהחידו בפירושו ומכשיכ במכר כל העסק בכלל, אכן הנולד מקודם, הזכרים
הם בכורים, ולהכירם מבואר ב"ד סי' שט"ז ס"ה דסמכ"י על חוקה זו שכל אחת
מניקה את ולדה, ואפי' אם יש בהם מומין צריכי' להתנם לכהן ולהתנהג בהם
כטו בבכור היינו שאסור למכור במכילין ולשוקלם, ואסור למכור לעבד רק בדרך
הזמנה לביתו, רק ההלכ' וחלק התחתון (אינטערל) והעזרות מותר למכורם, וכ"ו
שהם בבית ישראל יותר טיב מביד כהן שבכהן יש חשדות, ואסור לבעה"ב לנרם
לסימן היינו שיאמר לנו שיעשה מומין, או שיאמר לו שהולדות אלו הם בכורים
ואסור לאכלן בלא מום, ופרטים בזה מבואר בשו"ע סי' ש"ג וע"ז בש"ך,
וע"ז בפסחוי תשובה שם בשם ח"ת יאיר, וד"ק. — [וע"ז שרת פרי השדה ח"ד
סימן מ"ד אות נ' בבכור שמת | אם צריכי' לקברו דווקא בביהק"ב. — ובשרת
זכר שמהה סימן קנ"א, ובשרת נהרי אפרסמון מהד"ק סוסי' ס"ט. —
ט"ז בס"י נ"א האריך בענין שליחות נט ע"י הפאסט, הגני לצ"ח בזה על
שרת שערי צדק (דע"ש) האהע"ז סימן קכ"ב ובחידו סימן ק"ב ד"ה והנה,
וע"ז בס' אבן מאיר לרמב"ם מ' אהרן נאדדאן נ"י מניארק שגרפס מרדכי איכות דברים
בזה, ובשרת פרי השדה הל"ק ג' סימן קט"ו, ובשרת מיגנת דר"א סי' א"ב — י"ז בס'
מ"ט, ע"ד אשה שבעלה טען ששמשותו נדה, ע"ז שו"ת מהנה חיים יו"ד הל"ק ג' סימן כ"ה. —

י"ח בס"י ל"ה (אות ה'), בדבר הקושיא דע"כ נאמן בס"פ מצאתי משום דהשיעבוד לא
התחיל עשייה, הגני לצ"ח לע"ז בדעת סופר עמ"ס כתובות דף ד' ע"ג ד"ה והנה באע"ז,
[ובשרת גנזי יוסף סימן צ"א]. — י"ט, בס"י מ"ח הביא דמי שכבר הגיע לעשרים
שנה ולא גשא שיהיו מצוה לא משהוין לסנע לענין שלא לישא נשים אלא במילוי
הלכנה, הנה כמו כן הבאתי בשם הגאון רב היסדיא ז"ל גם לענין כלה והמורה
בשמות יצחק ראין להושי, וע"ז וילקט יוסף הי"ב סימן ל"ה, [והגאון מהרש"ם זצ"ל
הביא זאת בהנהגותיו לצוואת ר"י החסיד ד"ה הגדפס מהד"ש בס' מקור חסד
ע"י"ש אות כ"ג, וע"ז שרת גנזי יוסף סימן כ"ז אות ז']. — ובהא דאפי' בסכנתא
אמר' שומר מצוה לא ידע דבר רע, הראה לי חכם א' בזה"ק עקב [דף רע"ג
ע"א] ד"ה תנינא למכצע על שתי ככרות בשבת וכו', ואע"ז דאוקמה דשרים
ממונים על זמורה כמה דאוקמה ב' בצי"ב ב' אנוים הלל"ס, שלוחי מצוה אינן
נזקין ע"י"ש, הרי מכאן רא' דאפי' בסכנתא אמר' שומר מצוה וכו' ומש כגוב"י
חכ"צ לענין קטלנית במקום מצור יבום, — ובעיקר ענין זמורה כבר קבצתי כעסר

גורנה כל הדברים השייכים לזה ושנמצא בספרה'ק לפי קט זכרוננו, ונדרסם באחר ישראל חלק ד' ובהוספות רבות ביילקט יוסף חלק י"ב סי' רכ"ה ויל קרי ב"י ותמצא חדשות, [ועיי' לקמן סימן ס"ה אות ב']. —

— סימן ס"ד —

מן ששי הששים יתברך בכל טוב וחיים. כבוד אהובי ידוניס האברך החו"ב

המופלג בתו"ש בנשיק וכו' משה מאננענבוים נ"י (בן יקר לרדנים

הנאד"צ אבריק טארנא שליט"א) — כעת הרה"צ אבריק סלודיא יצ"ו. —

בלי"ם כבר קיבל ההערות ששלחתי לו על העלים שהבריקו לגד עיני מהם' החדש אשר מויל מרכינו הנאד"ק ז"ע, ועתה אמרתי לשלוח לו עוד איזה דברים וכו'. — (כ' בס' ח' הביא קושי' העולם [הוא מבואר בס' מחנה לוי בחדושו לסוכה מ"ב] על הרץ הריטב"א שבי' בסעמא דלי"ג שמא יעבירו במילה דהמצוה היו ודאית, משבת קל"ה דבמילה ג"כ היו סי' שמא נפל? ותי' בשם כת"ס דמה"ת היו המצוה ודאית דאולי' בת"ר דאינן נפלים עיי"ש, הנה לא ציין באיזה מקום, ואנכי יודע שכן כתב בתאו"ה סי' נ"ה בשם אביו הנאן בעל חת"ס זצ"ל [ועיי' בשו"ת עזאל ומשיב מהר"ק ח"א סי' ס"ג ובס' יוסף דעת עיור"ד בהשמות סימן רס"ו ס"ה, ובשו"ת נחלת בנימין סימן סי"ח], אולם מקשי' ע"ז דהרי מבואר ברה"י הרוב סעמים אלול אינו מעובר ובני בכל הולכי' בת"ר ואי"כ למה הששו לש"י הא החיוב ברור ע"י הרוב כמו במילה? אבל יש לחלק ולומר דשאני רבא דאם יעברו אלול בירושלים יתברר השקר והוא נגאי, ובמקום כזה לא סמכו ארוב וגורו שיי' משא"כ במילה, ודוק, [ועיי' בס' תקן משה ח"ה [דף צ"ד], ובס' אמרי בינה הל' שבת סי' ל"א, ובעט סופר ח"א כלל ח' פרט ד], — ובעיקר הקושי' עיי' מ"ש בשו"ת בית שערס סימן שני' באריכות. — (כ"א), בס' מ"ה [אות ב'] אודות בר מצוה ואביו אינו בכיתו אם מברך ברכת שפסרינה עיין בשו"ת יד יצחק ח"ג סי' ש"ג שבי' : ומה שמסופק אם צריך לברך כן בסני הבן דוקא, הנה מנוסה הברכה מוכה כן שאומר מעונשו של זה, זה שייך רק בסניו — ומ"ש בשם פרמ"ג ומנלה עמוקות ושערי אפרים לענין הברכה אם בשם ומלכות, עיין מ"ש בזה בס' תקן סופר ח"א [דף קי"א ע"ב] דסח"ה. וכבר ציינתי עליהם בספר הקטן בכמות הרב האיכות "צפנת פענח" אות ג', [ועיי' לקמן סי' צ"ג אות ט']. —

(כ"ב) בס' נ"ה (אות ד') הביא קושי' הסת"ש ביו"ד סימן קס"ו דלמה נאמנת אשה לומר דאחיה ג"ס מהמת תשמיש נחוש שעני' נתנה באחר? הנה כבר תמה כן בשו"ת שבת ציון סימן ל"ה, ותיירך דהרי מלחא דעל"ג שהרי בידו לומר לה להראות לו מיד העד שבדקה א"ע בו וראתה הרס ומצא שמשקרת ע"כ תראה לנפשה לעזוב כן, עיי"ש, [ועיי' שרת יד יצחק חלק ב' סימן מ"ט אות ב' שהאריך בזה], ומאז אמרתי כזה על קושי' העולם, מה הועילו חכמים בתקנתן שבתילה נשאת ליום ד' שפעמים בשבת ב"ד יושבי' וכדי שלא תתקרב דעתה ודרי אם באמת דנתה ודאי תחוש על עצמה ותעשה כדי לאקחרי דעת' דבעל. ואחר הכניסה ביום הרביעי קודם הבעילה תאמר לו שפרסה נדה ושמא אנו,

ולמחר ביום ה' תאמר לו שהורה אני ותתן אמתלא לדבריה ותהי נאמנת, ועיין
 שו"ת מהרי"א ח"ב סי' ל"ג אות ב', שו"ת כתב סופר אהע"ז סימן מ"ב, שו"ת
 ליקוטי הבר בן חיים חלק ה' [דף ק"ז ע"ב], ובשו"ת נהרי אפרסמון מהר"ק דף
 קנ"א ר"ג ד"ה ועפ"י, וי"ל דבעל יאמר לה שתראה לו שנשמאת, ואי שתלכך
 כסיתה בדם, א"ב לא יועיל אח"כ אמרלא, דבמעשה לא מהני ודו"ק. — [שוב
 בא לדי שו"ת עמק שאלה וראיתי בחי"ד סימן כ"ד שהביא דברי שיבת ציון
 הג"ל ומפלפל בדבריו, ומתריץ בלה"ו: ליק כלל, דהתם בסוף מס' נדרים (בסוגי)
 דטמאה אני לך] הגם דרמזינא נאמנת אמרי' משום מגדר מלתא לא חיששו רבנן לדבריה
 זכיון שלא האמינוה בה שאומרת עכשיו שוב תמיד היא מותרת לבעלה חשפיר
 קאי הגדר של חכמים, אבל כאן דרמזינא היא נאמנת, וחכמים יאמרו דמשום
 מגדר מלתא לא נאמין לה, הא אפשר כשישמש הבעל ימצא על ער שלו
 ויתברר דהאמת אתה לכן לא עשו כזה נדר דשמא יתברר דאסורה באמת, ודו"ק]. —
 ואחרי מופלג מצאתי הקישיא בשו"ת ברכת יעקב חח"מ (סי' כ"ב),
 והנה מתחלה רצ"ל דבאמת אינה נאמנת לומר שראתה ג"פ דם מחמת השמש
 רק היכי שתוכל לברר דבריה או היכי שהבעל אומר שמאמין לדבריה והיא
 נאמנת לומר שלא נתנה עיני' באהר, כי הוא יודע בכשרון מעשיה וכתום לבבה כי
 לא תרבר כזבים (ועי' בשב ימעת' ימעי' ו' פרק י"ט), אולם אחר העיון
 נראה דנאמנת אשה לומר בכל פעם שראתה דם מחמת השמש אף אם הבעל
 אומר שאינו מאמין לדבריה, ואף אם קרה כן שלשה פעמים רצופים שאמרה
 שראתה דם מחמת השמש, וא"כ אסורה היא לבעלה עולמית מ"מ נאמנת היא
 וחילוק גדול איכא בין אמרה טמאה אני לך דאינה נאמנת לאסרה עצמה לבעלה,
 ובין אמרה שלשה פעמים שראתה דם מחמת השמש שנאמנת לאסרה עצמה על
 בעלה, דבשלמא בטמאה אני לך אמרי' משום דעיניה נתנה באהר משקרה לגמרי
 במה שאמרה טמאה אני לך ולא נשמאה כלל (ועי' בר"ן סוף נדרים בר"ה ואיכא
 למידק וכו'), אבל בגדה בכל פעם שאמרה שראתה דם מחמת השמש בהדאי
 נאמנת לאסור עצמה עד שתטבול דהא התורה האמינתה על זה, ועיקר נאמנות
 עד אהר מגדה ילפי' ועיין ריש גיטין ע"ב, והשתא כשהאשה אומרת כן ג' פעמים
 שראתה דם מחמת השמש לא יכולנא למימר שמשקרה לגמרי, ולא ראתה דם
 כלל ואינה טמאה גדה כלל, דהא על טומאת גדה נתנה לה התורה נאמנות,
 וא"כ כיון דעל טומאת גדה מהימנא, אף שע"ז נצמח שנאסרה על בעלה עולמית
 ומסקנת משעבודה דבעל מ"מ כיון שלא יכולנא למימר שמשקרה לגמרי, נאמנת
 היא נ"כ לאסור עצמה על בעלה עולמית, ודו"ק, (ועיין שו"ת מהרש"ם מהדרת
 סי' רל"ה, ומהר"י ג' סי' רמ"ה). —

— סימן ס"ה —

השולחן לבסוד ידירנו הרבני הנגיד המופלג בת"י דורק צדקה וחסד לו נאה

תהלה היקר וכו' מה דוד מרדכי שטיינער נ"י בקהל סאלנא יצוי

ע"ד מי שמכר העבדות שלו לאיש בליעל א, ונפשו בשאלתו אם

יש ממש במכירה זו עפ"י התורה? הנה עוד לפני איזה שנים כתבתי בזה ולקטתי

מה שנאמר בספרה"ק [מלבד מה שהבאתי בוילקש יוסף חלק ט"ז סי' קע"ט וסי' קצ"ה תשובה מרב גדול אי אס יכול אדם למכור חלקו של עוה"ב, ועיי' שו"ת טוב מעם דעת חלק א' סימן ר"ו]. אך נאבד ממני, ולכבודו ינעתי ואשר מצאתי וראיתי אציע לפניו [כסדרך—א] בשו"ת שאילת שלום מהר"ת (סימן ק"א וסי' קנ"ט) כ': הדבר פשוט דאין במכורה זו שום ממש כלל, והנפש החוטאת הוא תשא את עונה, ובמה יתרצה זה אל אדוניו ובמה יתקן פנס נפשו ונשמתו אשר פגם בחטאים ועונותיו, והאדיקות בזה אך למותר, והקונה אם כי עפ"י הדין לא קנה העבירות של המוכר, בכ"ז גדול עינו מנשוא כי חלל ש"ש בפרהסיא, והראה בעצמו לעין כל כי הוא כופר בשכר ועונש ואומר כי לית דין ח"ו תיפח רוחי דהאי נברא לא יאבה ה' סלוח לו ורבעה בו כל האלה הכתובה בספר התורה, וידע כי יש אלקי' שופטי' בארץ, ויהי' להרפה ולדראון עולם, וגם המוכר והסרסור וכל אשר ה' לו יד בזה עתידין ליתן את הדין וצריכי' כפרה, ואם רצה המוכר לכפר עונותיו תשובה וצדקה ירבה וישוב אל ה' בכל נפשו וסר עינו הטאתו תכופר וכו' השם ירחם על עמי' וישם בלבבות אהבתו ויראתו וישובו כולם לעבדו שכם אחד, עכ"ל.

(ב) ובשו"ת מהנה חיים חו"מ ח"ב (סימן כ') כתב: לא שמענו מעולם הנהיה כדבר הזה בישראל, ומה שהמונים מגידים בשם הטהרש"א מי יודע אם יש ממשות במה שמספרים ומפיחי' בעולם אשר לא ה' ולא נברא. — והגאון הגדול מלעמבערג נ"י השיב לא מועיל מכירת העבירות כי זה נהנה וזה מתחייב לא אמרי', והפעם דאסי' הוא אכל ולא נהנה פסור, מכש"כ כשוה לא נהנה, והיה בכאן, עכ"ל: — וראי' לדבר שאדם לא יוכל למכור עבירה שעשה ממדרש רבה שה"ש עדים אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה ודל': אם פתחי' הן כל אה"ע את כל תסבריות שלהם ונתתי' ממנום בדבר א' מה"ת אינו מתכפר בידם לעולם, ד"א אם פתחי' אה"ע כל תסבריות שלהן בדבר א' מה"ת ונתתי' כל ממנום בדמיו של ר"ע וחביריו אין מתכפרת להם לעולם, עכ"ל, הרי שדייקו אם האומות יתנו כל ממנום לא נתכפר להם העון אשר עשו ואטו לא ימצא ישראל משומד א נכרי א' אשר יקח מהם העבירות אשר עשו, אלא פשוט הנפש החוטאת היא תמות, ויקר פדיון נפשם והדל לעולם אח לא סדה יסדה איש, וד"ק, (ועיי' שם שהאר"ך עוד בראיות הרכה). —

(ג) ובכבוד הגאון מברעזאן בשו"ת מדרש"ם מהר"י נ' (סימן קנ"א) הביא מתחילה דברי הרמב"ן (תשא) בססוק מי אשר חטא לי אמחנו מספרי שכי' דמרי"ה רצה שימחו שמו מספר החיים תמורתם והשי"ת השיב מי אשר חטא לי אמחנו מספרי, ומשבת פ"ט ע"ב שאמר יצחק סלנא עלי, ומסוטה כ"א נבי הלל ושכנא, וכו', ולבסוף מסיק דהוי רק מצד ערבות, והלוי ברצון השי"ת אם ירצה לגבות מן הערב, ולכן נבי משהרע"ה לא רצה השי"ת למהות שמו ולמחול לישראל ורצה לגבות מהלוה עצמו, וגם לא רצה לקבל הערבות וביד מלוה שלא לקבל שום ערב וכו', — אח"כ הביא שבימי חורפי אירע לפני עובדא בשנים שנשתתפו במצות ועבירות ועשו קנין ושטר שותפות, וכ' להגאון מהרש"ק ז"ל מברא, והשיב לו כי עובדא כזו אירע בימי ר"י בן הרא"ש שנשתתף הוא עם חבירו בן ומת חבירו קודם, ודרי' בן הרא"ש גילה פני המת במטתו לפני ביהכ"ס בתוך קהל ועדה שימור בהשתתפות ופתח המת פניו כמשחק עליו כי אין ממש בקנין הזה, ושהובא

מעשה זו במעבר יבק, אבל המעיין ימצא שה' שם עובדא אחת שגשבע לו חבירו לבוא אליו אחד מותו ולזה שחק עליו דכין שמת נעשה חסיד מן המצוות ומשאיכ בגיה, ולכן המוכר לא ישמח במכירתו אבל הוא לאות על הרשות בלב שלם ומסייע לכפרתו אם עושה תשובה, וכו', אבל הקונה יתאבל על רוע מעשיו ומעשי חבירו ויירא ויפחד וידאג לנפשו מן יענש ממרמים מפני שנכנס ברשות ערבות בעדו, ואם כי כל ישראל ערבים וכו' אבל בדבר שאין בידו למצות פסורים, והקונה הזה קיבל עליו הכל וכו', וכו', (ועיין עוד שם בסימן ר"ה אות ד' שאין לדנו לשום זכות). —

ובשרית קרית ארבע (והוא חלק שני משו"ת מצפה אורי) חחרס סי' ל"ה כתב: בדבר המעשה באחד שמכר לאחר חלקו בעודה, הגה כבר צוה ע"י רבני קשישי אשר נשאלה שאלה כזו למניהם ע"י בשו"ת מהר"ם אלשיך סי' ק"א שכי' ח"ל: עוד שאלת אם יש ממש באותן שמוכרי' וכוותיהם ול"ז אם זכה הקונה או המסיד המוכר, ואם פעולה זו יש לה עיקר? דברים אלו דברי הב"י שאין לסמוך עליהם ואין יעלה על לב כי שכרו של זה ומעש"ם של זה לזה הלא הכתי' אומר צדקת הצדיק עליו תהי' וכן אמר ורשעת הרשע עליו תהי' וכו', ואין בהמכירה ממש והמוכר צריך להחזיר להקונה דמעות שלקח וכו', אבל יש לעורר מ"ש הרמ"א בשם רבינו האי דאפי' כשנותן לאדם זהוב ע"מ יציקא בתורה ותהי' זכות הקריאה לו ג"כ לא מהני הוא בכה"ג הוא מתגרה על להבא ולמה לא יהי' מהני הא זהו עובדא דיששכר וחבולן, וצריך להחם לא מכר יששכר וזכותו רק שיש לחבולן ג"כ זכות מה שמחזיק ביד יששכר ללמוד התורה ואינו נוטל חלק של יששכר רק שניטל שכר בעד המצוה מה שמסייע ידי עושי מצוה כי זהו נוטל הוא מצוה כדכתי' ולדבקה בו ודרשו חכמי' וכו', אפשר לרדק בשכינה אלא עשה פרקמטי' דת"ח [ע"י סוסה כ"א], אבל כשמתנה שיקח שכר של חבירו לא מהני כדכתי' וצדקת הצדיק עליו תהי', עכ"ל. — (ועיין דבר מתוק בהקדמה לס' תבואות השרה חלק שני מ"ש מ"ח הגאון וצ"ל על מתני' ראבות רצונך שתדיר, במקומינו, והשיב לו אין אני דר אלא, במקום תורה ודמ"ח). —

ובכ"י כגף רנה חאריה (סימן ס"ג) הביא בגבאי צדקה שסעע באיש א' שלא רצה לתת לו כרצונו ואמר לו אם תתן חמשים כסף יקבל עליו כל עונות האיש מעדו עד היום הזה, וכוונת הגבאי הי' לצדקה, אך בסוף אמר סתם, וקיבל הגבאי בקנא"ם וחקע כף להאיש וברתבו שטר, ואח"כ רצה הגבאי לחזור וכו', והארץ שם בפלסול רב, ולכסוף מסיק בזה"ל: איך ודאי כל ענין משא ומתן זה הבל ומעשה העתועים, ואפי' הי' דעת הנותן לצדקה מ"מ הצדקה הי' בשביל קבלת הגבאי עונשי חסאיו וזה דבר בטל היו כאומר סלע זו לצדקה ע"מ שיחז' בני וסת פסור כמביאר בי"ד סי' ר"ך סמ"ה ומה גם דהנותן לא אמר לצדקה רק סתם נתן להגבאי דרך מ"ס וכיון שאין כאן מקח המעות חוזרין, אך אם הנותן איש ישר טוב לפניו שיתן מעות זה לצדקה כופר נפשו והגבאי יעשה התרות קללות ויקבל עליו לשמור סיו ולשוננו, וכמ"ש כי אלקי' בשמים ואתה על הארץ ע"כ יהיו דברך מעמים, כי הי' בחכמה יסר ארץ והן יראת ה' הוא חכמה וסיני לחכמה שחיקה, כי תולה ארץ על בלימה. — [ועיין דברי נאונים כלל כ"ד אות כ"ט]. —

— סימן ס"ז —

ידי נעם ה' עליך, ויצא פועל ידך, אהבי אד חביבי חסד לבי, הרב המציל
מלא מלא החיץ וכו' מזה פנתם ועליהם הכהן י"י בקל קלייגווא רדיין יצוי.

את יקרת מכתבך קבלתי וכו', ואשר הודעתני כי כבר התחלת להדפיס
הס' יצא אור' על ברכת החמה, יהי ה' בעורך וכו', ואם אמנם כי מרד אנכי
בעת, הלא ידעת וגם שמעת כי נבחרתי ת"ל [ביום א' ד אייר, כיב למכ"י]
לק"ק גראמזאדיין יצ"ו, ועוד מעט אני נוסע שמה לשוברה, ה' יעודנו להיות
ממזכי את הרבים כאשר עם לבבי וכו', אעפ"י לקחתי לי קצת מועד לכתוב
לך איזה עניינים אשר לי בזה (מלבד הקונטרס, עומר השרה' המיוסר על
הלכות הללו, ממז"ח הגאון תצ"ל). —

א) בס' 'עובר אורח' מהגאון המפורסם מ"ה אלי רוד ראבינאדיין
תצ"ל (הגססח לס' ארוחת חיים) כתב: בשנת תרכ"א כתבתי בסיד שר"ל דעקר
הברכה לשעה שניתלית, וע"כ תשתנה שעת הברכה לפי המקומות, ובמדינות
(רוסי') הטעות לצפון י"ל שהשעה מכוונת לזמן השלישי לעת ערב בשעה השישית
בערב שלא שקעה החמה, וכן כל מקום לפי אופקו והרבה הסכימו לי אה במה
שלא קדמי אדב. — רב גדול א' נזר תענית בקהלה אחת שאירע שלא קידשו
החמה מפני שלא נראה כמו בקדוש הלבנה, אבל כבר כ' בשבות יעקב ח"ב סימן
ייד דאין לו על מה לסמוך, [ואולי המעט משום דמבואר במדרש הלפיות (אות
כ'), ענף ברכת לבנה] קבלה בדיני יוכל המקדש הלבנה מוכסח לו שלא ימות
באותו הדרש, ועיי' באר היטב איזה סי' תכ"ז סוף סק"א, ובהל' תענית סי' תקכ
סוס"ק ט']. — ועיי' לקמן סי' ס"ז אות י"ד. —

ב) בס' דבר יום ביומו (במאמרי חודש ניסן) הביא: הפנמ"א ח"ב
סליח צידד לומר דאף שמכסים עננים ואין רואין גוף השמש יש לברך בשם
ומלכות, וע"ש שני' שהורה לברך בלא שם ומלכות, וכן נהגין העולם, וראיתי
מעשה מה עירנו (פרמישלא) בשנת תרנ"ו שברכו בלא שו"מ, ונהדנא שאז ח"א
בעירו עשה מעשה וברך בשו"מ, והרבה עשו כן בעירו על סיו, ושמעתי מפי
אדמו"ר הנה"ק משינעווא ו"ל שקללו בעבור זה, ור"ל כך עלתה לו. — והנה"ר בס'
דרך מקדיש כ' דמנהג ישן הוא בשאי אפשר לקדש את הלבנה עד זמן קידושה
לוקחין אלפים סנהדיין או הפזר ואומרי' דרך לימוד כעוסק בתורה המימרא הזאת
היינו ארי' א"ר הרואה לבנה בחידושה אומר ברוך אתה ה"א מלך העולם אשר
במאמרו ברא שחקים וטמרי כל הברכה וכל הנוסח הכתוב שם, יעתה בשעת
הדססה ראיתי בס' קצה המסה סימן תקפ"א ר"ה אמנם שהביא ג"כ דבריו, וא"כ לכאורה,
גם בקדוש החמה ה' יכולין לעשות כן להוציא עצמו מספק ברכה, אבל דא
עקא שלא נאמי בפירוש נוסח הברכה בשם ומלכות, אך בקצור לשון, (ועיי' באדני
פז ש"כ משום דמטכו על הודע"י), וצ"ע. —

ג) דנה במחצית השקל סימן ק' כתב דשלא כדן נהגין העולם שאומרי'
ברכת קידוש הלבנה בעל פה (ועיי' ש"ת סי' באר לה"א שור סימן ס"ג בהנחת
על חי' אדם), וא"כ אפשר להקפיד גם בברכת החמה, אבל יש לחלק בין ברכה
קטנה לגדולה כמובן. — גם יש לדקדק לקדש אותה במקום מדרה ונקי (ועיי'
בס' נחלה לישראל שאלה כ"ב). — ואם מהני מחיצה של בני אדם, עיי' בשו"ת

פרי השדה חלק א' סימן נ"ד. — ובזו הרגע ראיתי בסי' נהנ' כצאן יוסף שכי' דהרואה חמה בתקופתה יברך, וזכר הברית' ונשותומתי על הפיראה! ואח"כ מצאתי בקונט' 'צאן הנחלות' שהשיג עליו בזה, וכ' דכר שכיב וניס כתב להאי דינא ולא היתה בלילה דעתו באותו שעה, וה' יצילנו משניאות. —

(ד) עוד ראיתי להוכיח כי כאשר עיינתי בספרים מצאתי בשו"ת ריב"ם שנייטוך והגרסם בהסכמת כאמור הכהן הגדול מו' נפתלי וצ"ל, ודכרנא כי הכתי' הי' מונח אצלינו זמן זמנים טובא משמע) בחזיר סי' ל"ה שהביא: והדברא כשהיינו מקדשין את החמה בשנת תקמ"ה צוה אדמו"ר הגאון מרה צבי הירש יאנוב ז"ל שרק הש"ץ לבדו יאמר הברכה וכל העם יענו אמן, כי רצה למעט שלא יהא ח"ו ברכה לבטלה (מחמת ספיקת תקופת שמיאל או דר' אדא), אמנם לבטלה לגמרי לא היה שלא לעקר מנהג ישראל, וכן אני עשיתי בקידוש החמה זה אחיה שנים, עכ"ל. אולם אנחנו לא שומענו נהגין כן, ואולי לא ראינו אינו ראי! ולא באתי להכריע רק להעיר ולהשמיע חדשות, [ועיין שו"ת משאת בנימין סימן ק"א]. — וכדבר הרמב"ם, שסיכר דהמבדק ברכה שא"צ עובר בלא תשא, אשר חסדו עליו גדולי האחרונים דל, עיין פלפול נחמד ונעים בשו"ת קול ארי' לקדו' הגאון מאדו"נ וצ"ל (סי' ו'), ואכמ"ל. —

(ה) בני הב' המופלג החרוץ וכו' כמ' בצלאל נ"י העירנו בשם רבו מחו' הרב הגאון הצדיק מו' שמעון סופר שליט"א (האבדק' ערלויא יצ"ו) דעיי' בקובץ על הרמב"ם הל' ברכות (פרק י"ד הל' י"ח) כי שם נמצא ג"כ הערות מענין קידוש החמה, ומצאתי שכי' בזה"ל: עיי' בליקומי מהר"ל שבסוף דרשותיו עשה מעשה בזה מביאו בשו"ת כנה"ג סי' רכ"ב, אלא שכי' שם שיימ כמ"ש בהגה"ם בשם הערוך סי' אחר ברואה חמה בתקופתה ודתי קצת ס' ברכה, ובא"ר כתב דהך פירושא דהג"ם הוא ירושלמי ואנן בדין דקמ"ל כחלמודא דבבלי וגם הערוך הביא הך ירושלמי, ובשנת תקע"ג שהי' אז זמן קידוש החמה הי' לי וחיכות בזה עם הרב הגאון מו' [מרדכי בנעט] וזה"ל, והשיב שמדברי הירושלמי אין רא' שהוא חלק עם הבבלי אלא דשם קאי לסרש הא דתניא הוראה רקיע במדרתה דהיינו אחי שלשה ימים כמ"ש הערוך, אבל ברואה בתקופתה אין כאן מחלוקת, וראיתי שוב בירושלמי בסי' הגאון מו' אלי' ויילנא וזה"ל שגם הוא מפרש כן רק דהך ירושלמי בא לפירושי רקיע במדרתו מה הוא ולית ב' שום ספק ברכה וצ"ע על הכה"ג, וה' יזכנו לקדש החמה פעמים רבות, עכ"ל, [העתקתי דבריו לתועלת המעיינים]. —

(ו) הבעל עקדה (שער שבעה ושלשים) הקה' אחרי אשר עיקר העבודה של העמים הי' עבודת השמש וירח כי זה עיקר עזי' שלהם עד שהשתדלו כל נביאי ישראל לעקור שורש אמונה הזאת מלבנו ולא יתעו ישראל אחרהם, וא"כ איך יאות לסיר מצות קידוש הלכנה? וביאר שם הרב כי אדרבה למען לעקור מלבנו האמונה הכתובת הזאת נתן לנו המצוה הזאת כי בראותנו התחדשות הלכנה בכל חודש אחרי הסתרה זמן מה, יבינו כי אין זה אור מעצמה ורק מאור השמש אשר תגיה לעומתה תקבל האורה וא"כ איך תאמר שח"ו הוא אלקי אחרי שנחמרה שלימותה ואלקי לא יצטרך לזולתו (ועיין ס' פרי חיים דרוש כ'), ובה י"ל גם לענין קידוש החמה, דהרי כמה פעמים יש ליקי חמה ואם הוא אלקי האיד נלקה ודו"ק. — ומיושב בזה גם קושי' העולם [עיין שו"ת בית אפרים חורח סי' ו']

ושו"ת מהר"א אורח סי' ז' מדוע מברכין על חמה דוקא ולא על שאר כוכבים ומזלות, ודריק. — ומשם זה ה"א אפשר לתייב גם נשים בברכה זו [ע"י שו"ת חתם סופר א"ח סימן נ"ו, ושו"ת כתב סופר סימן ל"ד, ושו"ת שו"א ומשיב פנה"ב ח"ד סי' קס"ה, ושו"ת מהר"ם שיק א"ח סי' צ'] כדי לעקור שורש אמונה זאת גם מלבם כמובן. —

ז' שוב הייתי בבדאפעסט אצל ידידי הרב הגדול ליהודים ראש המדינה המפורסם וההולל בתשכחות מרה אברהם מ"ש פראנקל נ"י, ובתוך אחת השיחים אשר ה' לי אתי עמו, הראה לי בספר מאורי אור (להר"ג ס"ה אהרן וורמז ור"ה) דף קר"ז ע"ב, שהעיר בדבר מניעת נשים מברכת החמה ולבנה, וז"ל כי ספר זה יקר המציאות ע"כ אמרתי להעתיק לך ג"כ דבריו, וז"ל: ומה נשתנה שאין הנשים מברכות על החמה, הם אוסר מה זאת, חיותי פעמים שאין משגיחים והכל מכה הגדמה שאני מסש ושפור מצי לברך על חמה ולא אשכחן נשים עם ב"מ"ע רק למחללי שבת בהוצאה שאני החם דקס"ד רחמנא לא ילבש נבר וסמיכת המנהג הלא עדיף מ"מ"ע שרומ"ג ע"כ לר"ד שמכניסת עצמן לעשות וסמיכת על תנ"י, הלא כרמב"ם אפי' לברך מניש בברכת צרכי עולם שפיר מברכת, ולהרמב"ם צריך דעדיף מעשיית מצוה שהומ"ג שאני הכא לשבת לכבוד עולם כמו העות לשכני ומנו ביום וליכא מאן דמרחיק הנשים ולא דמי להלל מלתא אריכא ב"מ"ע מלבד הברכות, עכ"ל. —

ח' ומה נעמו דברי הפרי"ה (ש"ס) בסי' המקרא, "ואהביו כצאת השמש בנבורתו" כי הנה השמש בכל בוקר ובוקר וזרחת במזרח וכל היום סובבת והולכת בכדור הארץ עד שלפנות ערב תשקע בצד מערב ואח"כ כל הלילה סובבת והולכת כל כדור הארץ אשר תחת רגלינו עד שלמחרת הבוקר תשיב לאיתנה למקור שזרחת משם הוא צד המזרח, ממנה יקח האדם ראי' ומוסר איך יתנהג עם נשמתו אשר בעת נחו [מבטן אמו נתנה לו נשמתו] למקדון הוא רמוכב גבר כל ימי חלדו על הארץ תחת מקרי ופגעי הזמן עד אשר יאמר בעל המקדון בעת בא יום פקודתו תן לי פקודני ואז הנשמה תעובתי ותעל מעליו למעלה למקום אשר משם נחצבת לנבחי מרומים ויתבונן האדם ספעולת השמש כאשר השמש זורחת במזרח לסבוב כדור הארץ וכל כחה ותנועתו ומהלכה הוא אך להגיע אל מקורה הראשון אשר משם הוא באה, בלי מנערת וחסרון כמ"ש הוא כחתן יצא מחפתו ישיש כנבור לרוץ אורח כן יחזיר האדם מקדוני הוא נשמתו למקורו הראשון בלי שום מגם ומנערת, ואם יפגם האדם בנשמתו הוא החייב בדבר כי משבע הנשמה לנמות רק אל המוכ כי מקודש מהצבתה ואל הקודש נשיתתה, וע"כ אמר, "ואהביו כצאת השמש בנבורתו", כמו פעולת השמש, ככה פעולת אהבה ה', להחזיר הנשמה למקורה, והבין. — וביותר יש לדרוש הדבר בעת קידוש החמה שאו תזרת החמה לתחילת היקפה למקום שה"ש שם בתחלת ברייתה, צרכי ליקח ממנה ראי' ומוסר האין יתנהג האדם עם נשמתו כג"ל, וה' יעזרנו, [ובזכרוננו כי במכ"ע, המגיד שנת תרכ"ט לס"ק, הביא אריכות דברים מה שדרש הגאון מ"ה יוסף שאול הל"ר נאמהאנאהן זצ"ל האבד"ק לעמבערג יצ"ו בעת קידוש החמה]. —

ט' נודע שמרן ההוד"א קרא תגר על הנהגים לומר עלינו לשבח אחר ברכת הלבנה וכ' שנחששם כן באיזה עיירות בבלי דעת, והזהיר מאוד שלא

לנהוג כן, ולסייג יתכן לומר שגם אחר ברכת החמה אין רוח חכמתו לומר עלינו לשבח כמו אחר ברכת הלבנה, אבל ראיתי בס' שרי חמד שהביא בשם ס' פתח הדביר ד"ל מעם לאמירת עלינו אחר ברכת החמה כיון דיהושע תיקן אמירת עלינו על מלחמת יריחו, וא"י בארץ בראשית הובא בילקוט שמואל בס' אם ראה תראה בעני אמתיך ו' עקרות הם כנגד ו' ימי בראשית וכו' הרביעית זו רחל נגד יום ד' וסדר נברא בו שמש וירח וכו' שנא' ויאמר אלקי' יהי מאורות ועמד יוסף בנה של רחל והם השתחוו לו שנא' והנה השמש ע"כ, וביא'ר עליה הכהן הגדול בס' מדרש תלפיות ע' חנה וד"ל: מה שנברא ביום ד' ה' בזכותה של רחל ומה נברא בו שמש וירח וכוונתם על שעתיד לצאת ממנו יהושע שה' מוסף שהעמיד חמה ולבנה בנבעז דום וכו' ע"כ, וכיון שכריאת החמה ה' בזכות יהושע שעתיד לצאת מרח' ולהעמיד השמש במלחמות יריחו, שייך לומר אחר ברכת החמה נוסח עדינו לשבח שתיקן יהושע במלחמות יריחו שבה העמיד השמש, עכ"ה, [ועיין לקמן סימן ס"ז אות י"ב מ"ש עוד בזה]. —

ומעתה יהי מה שביתת קולמסי והי' א"ה כאשר אבא על מקימי לשלום אראה א"ה לשלוח לך עוד איזה ענינים אשר אלקם בזה, ואסיים מעין הפתיחה יהי ה' עמך ותצלית במעשי ידיך, והנני בזה אחיד הוריש באה"ר, יום ה' ליג בעומר שנת תרפ"ד לפ"ק.

יוסף הכהן שווארמין

— סימן ס"ז —

שלום וטוב, כגן רחוב, חיים נעים ואורך ימים, כבוד וגדולה, לאיש המעולה, היה ידיר ה' וירינים, הרב החכם השלם המופלג בתני' והדיוק, הקצין המרום, איש הבונים יפה עינים, פרי נחמד וית רענן וכו' מיה מאיר אליעזר הארמשיטין נ"י בקק ש' א' אוי"ה על יציה.

נעים יקרתי נשלח לי הנה וכו', ואשר עוררני היות כי בשנה זו נזכה א"ה לברך, ברכת החמה, ע"כ טוב ה' שארסים כעת הקונטרס, "עומר השדה" אשר הזכרתי לפניו ממרח הגאון וצ"ל וגם ללקט ולקבץ ולסדר כל הדיני' והמנהגים הנמצאים בזה, ולעשות מזה ספר מיוחד, נוסף על מה שכבר יצאו לאור כאלה וכו' וכו', — הנה בהיותי עוד אחד כרעא וכו' התחלתי בזה, ושלחתי הענינים לכבוד אחי היקר מסיו' נ"י (עין לעיל סימן ס"ז), — ולא באתי רק עיד השאלה, בהא דמבואר שמי שקדש החמה לא יאונן שימות באינתו מחזור מאותו יום ואילך, והרי הנסיון אינו מעיד כן כי רבים מהו אף שקדשו החמה? ונפשו חשקה לדעת איזה תירוץ מספיק על זה! — אנכי בעניי לא מצאתי דבר זה מפורש בשום ספר, אך לענין קידש הלבנה כתב כן הבאה"ם באר"ח סי' תרי"ב פקיד בשם אור חדש ע"ש, ומאז שמעתי דמסעכם זה עשה גדול א' הלכה למעשה לחדש הלבנה בליל יום שני דסוכות, כיון דיש במצוה זאת סגולה שלא למות בחדש זה, א"כ יום שני לגבי מה כחול שוי' רבנן (עין שו"ת הדיר חלק ב' סימן כ"ט, אות ש"ט), גם נאמר לי דמה"ם רצה ת"ח מופלג א' לחייב נשים ג"כ בברכת [חמה] ולבנה משום דזכי נשי לא בעי חיי, וכמ"ש בנ"י קידוש' ליה לענין מצוה, אולם

רבים סלסלו עליו בזה. ובאמת ראיתי בס' ארחות חיים סי' תכ"ו בהנחות הנאמן מהורשים וצ"ל דנסה"ב כתב דהסגולה הוא רק להציל מבעל בחירה אבל העיר עליו דאין ראיות מוכרחות דהסגולה מעיל רק עפ"י רוב ולפעמים החטא נורם וכוחמה עכל. — ופה כי בס' ד"ב דמעיקרא דדינא מ"כא מי כתיב שלא ימות, לא ידאוג שימות כתיב, וכוונה אחרת בזה והכל בדרך משום, שאדם הבשר בכל ימיו ירא מיום הדין אם יזכה במעשיו לפני שזכן שמימה אחרי פטירתו, ומי לו נדחל מר' יוחנן ב"ז שככה לפני פטירתו (ברכות כ"ח) וכשאמה לו תלמידיו מפני מה אתה בוכה אמ"ל אלו לפני מלך בודד וכו' ועכשיו שמוליכים אותו לפני מ"ה הקב"ה וכו' ולא אנכה, אמנם מבואר (בסנהדרין מ"ב) כל המבדק על תורה בומנו כאלו מקבל פני השכינה, ואמ"ל לא, וכו' ישראל אלא להקביל פני אביהם שבשמים כל חדש וחדש ד' ופירש"י חל אלו לא וכו' למצוה אחרת אלא לזו שמקבלי פני שכינה פעם א' בחדש וא"כ הכונה שמי שקדש הלכנה הרי כבר קבל פני השכינה בחודש זה שוב לא ידאוג שימות באותו חודש שאף אם ימות היו לא ידאוג מדין וחשבון כיון שמצוה זו בידו כהנ"ל, ודק. —

יא) וע"ד האסתפקת' כשהי' קורא ק"ש חרתה החמה ואם ימחין עד אחר ק"ש ותפלה לא יוכל לקדשה עוד כי הי' יום פענון ושמים מכוסים בעבים אם יש לשאוק כמ"ש הגמ"א באר"ח סי' ס"ז סק"ה לענין רעמים? לדעתי דמי דמ"ש הגמ"א מהד"ק סימן מ"א לענין לבנה דספק שלא כהכבוד שם, עיי"ש באריכות דפ"ח. ומ"מ משום דאין רשאי לומר אז אלא הברכה לבד ולא שאר פסוקים [וכ"כ בקדלה שלמה בשם ביאור הלכה]. — ובעיקר דבריו הנ"ב שם לענין קידוש לבנה ומקרא מגילה דתדיר קודם כבר השיג בס' שנות חיים סי' קל"א דהא מצות קריאת המגילה לפנינו בביהכ"ס, ומצות קידוש לבנה צריך לידק להיך, וא"כ שייך לומר א"מ עה"מ זה דוחה מעלת התדיר, וכ"כ בשו"ת בשמים ראש סי' שס"ב לענין מילה ותקיעה, ולא שייך להקדים מילה לתקיעה דמצות מילה אינה מסודרת ביהכ"ס, ויש לסלסל הרבה אך אנכמ"ל, ועיי' הלכת השדה אות א' בהג"ה שבראש דמספר, ודק, — [ועיי' עוד בשו"ת מי באר לרי"א שור סי' ס"ג בהנחות על ח"י ארם בזה]. —

י"ב) ואודות אמרת עלינו לשבח אחר קידוש החמה (אשר העיר בס' סים חיים סי' כ"ב) אנכמ"ל המעם בפשימות משום שהתפללנו נגד החמה. לא יד' נראה כאלו חיו עובדין לה, לזאת אומרי' עלינו לשבח לאדון הכל וכו' שלא עשנו כגוי הארצות וכו' הוא אלקינו אין עוה, ואנו מכפרים רק בשבחו של הקב"ה שהוא יוצר הקל, [ועיי' ליקוטי סדר"ח סוף ה"ב] וזהו ג"כ הטעם מה שהרבה חסידים ואנשי מעשה נזהגים לומר ג"כ אין באלקינו וכו', ונכח, [ועיי' דע"ל סימן ס"ז אות מ']. —

י"ג) עוד עפ"י בידה ואעיר בשם סי' עיני כל חי (פאלאני) עמים, על הרב רבינו בחי וצ"ל שכן (בפ' בראשית) עה"מ דהיי' לאותות וכו' ח"ל: בזהב ברכת השמש בתקופת, תמוז' ברוך עושה בראשית וכו', וקשה איך כ' בתקופת תמוז' ודרי ברכת החמה בתקופת ניסן? הוא? ולדעה בדבריו הקדושים יראו, ובפרט כי שינה את דבריו בספרו שלחן של ארבע שער א' עיי"ש, (וכ"כ פשיט' בפרש"י תלפיות ענת המשים, וגם בס' לימוד ערוך עמ"ס ברכות כתב תקופת תמוז, ופלא א') — שוב נתעוררתי מחכם א' דאפשר לומר דהי' כתוב בדברי

רבינו בחי' כזה: בתקום ת', והמדסים טעה והשב שזוהו ב' תיבות ברי"ת בתקופת
תמו, ובאמת הוא תיבה, בתקופתה' וכמו שהעתיק מד' חכמ"ל הרואה חמה בתקופתה
— והוא דבר המתקבל. —

(ד) וע"ד אם לקדש החמה ביו"ט הנני להעתיק מ"ש בתשובי הרשבי"א
ח"ד סי' מ"ח: מה שאמרת שנמצאת לר"מ דקוצי שאין מברכן ברכת לבנה
בשבת דשנא יש תחומין למעלה מעשרה והוי כמקבל פני רבו למעלה מעשרה,
לא ידעתי מה ענין זה של תחומין למעלה מעשרה, וכי אם לא הי' באפשר
להקביל פני רבו אלא ממרחק גדול שיהי' ביניהם לא יקבל פניו, וא"ת כן איב
אף בחול לא יברך, ועוד אינו מברך אל הלבנה אלא ליתרה בחד הוא והוא
יתברך אינו למעלה מעשרה ולא למעלה מן התחומין שהוא למעלה מכל זה עליו
רב אלא שאנו כמקבלין פני השכינה בדמיון הלבנה שברא עי"ש, [ועיין לקמן
סימן קנ"ב בשולי הידיעה]. — ועיין שו"ת משיב דברים הארי"ה סימן ס"ט. —
ואסיים כדברי אלה, יתברך מה' יתעלה, באורך ימים ושנים, טובים ונעימים
ודשנים, כעתידת ידיו ואורהו הדו"ש כלו"ה. — גראסווארדיין י"ס ג' אסרי חג
דשבעות שנת תרס"ד לפ"ק, —

יוסף הכהן שווארטיין

— סימן ס"ח —

ברכה טובה ונפולה לאיש מנולה המפורסם לתהלה וך הרעיון במיטב הגיון כבוד
ידידי הרב הה"צ מוסלנ בשנים. הודו כו"ת רענן, תמים בטעמו הוד והדר לפניו
ובו, מ"ה נתן דלוי באמבערגער ג"י האבדקיק וירצ בורג יע"א

אשר שאל אם מותר לצרף למנין מי שמחלל שב"ק, ועניני שפיר
חזו מ"ש בשו"ת פרי השדה חלק ג' (סימן ג') ובולקס יוסף חלק שביעי (סימן
ע"ט), — הנה מי אנכי להכריע בדבר גדול כזה, אולם אמרתי להעתיק לו מה
שמצאתי בב"ק של מ"ה הגאון זצ"ל (מה שלא נדפס עדיין): דגה מדברי הפרמ"ג
משמע דאם אינו עושה להכעיס מותר לצרפה ובשו"ע או"ח סי' ג"ה סעיף י"א
כתב להדיא דעברין אם לא נדהו מצטרף למנין עשרה והוא משו"ת הריב"ש סימן
קע"ב, ובסו"ז שם סק"ד משמע נמי דרק אם אין נותני' דעתם לשמע לאמירת
ש"צ דאין אין מצרפי' אותם, הא בנוגא אחרינא מצטרפים אותם, יש להביא
ראי' ממס' ברכות מ"ז דאמר ריב"ל תשעה ועבר מצטרפין, והנה סתם עברים הם
בחוקת פושעי' ואס"ה מצטרפים אותם, ואע"ג דלא קיימ"ל כריב"ל הוא רק משום
דעבר אינו בכלל בני ברית ממילא משמע הא בן חורין דכוות' מצטרף, ועיין בשו"ת הגאון
ר' יודא אסאד ה"ל לארי"ה סימן כ"ה ומ"ס צריך לדקדק מאוד דיש הרבה שעושים
להכעיס אעפ"י שלפעמים נראים ומראים עצמם כי ראויים הם, ואלו בוודאי לא
מצטרפי' אותם, אמנם יש לעיין היטב דאפשר דמומר לחלל שבת אפי' רק לתיאבן
חמור והוי כמו להכעיס בדבר אחר, והכי נמי מתפרש דברי הפרמ"ג שם במשכ"ז
סק"ה דמ"ש להכעיס קאי ברבר אחר עיש"ה, אבל לענין שבת הוי מומר אפי'
שלא להכעיס, וראיתי בלבוש סי' נ"ה כשהביא הדין דעובר עברה מצטרף למנין
ברב ור"ל: דאעפ"י שחמא ישראל הי' ובקדושתו קאי, וא"כ י"ל דמחלל שבת

בפרהסיא לסימ"ש הפרמי"ג באו"ח במשביו סק"ו דאסר לחלל עליו השבת אם הוא חולה אי"כ ליל דמחלל שבת בפרהסיא עדיין בקדושתו קאי דא"כ הי' מותר לחלל עליו השבת. וא"כ אין לצרפו לעשרה, אמנם ראיתי בשו"ת מהר"ם שיק לאו"ח סי' ק"ט שחולק על הד' דפרמי"ג בסי' שכ"ה וס"ל דעל מחלל שבת לחיובן מותר עליו לחלל שבת אם הוא חולה ע"ש, [ועיין שו"ת חלק יעקב סימן ל"ב]. אי"כ שפיר י"ל דעדיין הו' בקדושתו, ולכך הי' נ"ל כיון שמסיים שם ואין לו לדין אלא מה שענינו דאז, הכ"נ הכל תלוי בכפי התנהגותם בענין אחרים, אם נוכל לחשבם כצד אנוסים במה שמחללי שבת אין להרחיקם, עכ"ל, [ועיין לעיל סימן ל"ה (אות ד') בהגותי על ס' צבי חפארת מה שציינתי על שו"ת חרן סופר, ושו"ת לבושי מרדכי]. — שוב הגיע לידי קונט' "סוכת שלום יצחק" (חלק א') וראיתי שם (בס' ז') שהאריך נ"כ בענין זה, ודחק עצמו להתיר, וספרים הנ"ל לא היו תחת ידו. — ועיין עוד בשו"ת זכרון יהודה חאו"ח סי' ד', וחיו"ד סי' ק"ה, ושו"ת משנה שכיר סימן מ"א]. — וע' שו"ת כנף רננה יו"ד ח"ב סי' כ"ט. —

(ב') ומד' שהעיר בענין "תרי חזונות" יע"י באוצר ישראל שם נדפס ממני מאמר ארוך בזה אשר קבצתי מסי' סיפורי' וספרים, וכמעט לא הנחתי ענין שלא להזכירה. — והגני אצ"ע לו בזה נדג' א' דהשי"ך לדבר, במס' פסחים ק"ה, ת"ד הכל חייבי' בד' כוסות, א' אנשים ונשים ותינוקות, אמר ר"י וכי מה תועלת יש לתינוקת בזה (כ"י הרשב"ם הלא קטנים פטורי' מן המצות), אלא מחלקי' להם קליות ואנזים כרי שלא ישנו, ולכא' קשה למה לו לר"י לומר אלא מחלקי' להם קליות ואנזי' ? ועוד ק' הלא מצינו בנמ' גבי מצות ציצית דמצוה לחנך קטנים, וא"כ הכ"נ אף שפטורי' הם מ"מ מצוה לחנך אותם במצות ד' כוסות ? ושמעתי בשם נאמן עולם לחרין בדרך נאה ואופן נחמד מאוד, דא' שם בהאי פרקן השוטה כוסות זונות סכנתא, ופריך הש"ס א"כ למה תקנו ד' כוסות הלא איכא סכנתא, ות"י כוס של ברכה מצרפה לטובה ואינו מצרף לדעה, א"כ יהי' כך פירושו של ר"י, וכי מה לתינוקת ביין הואיל שהן פטורין מן הדין אי"כ אין ליתן להם ד' כוסות כיון שהם זונות וסכנתא להם ולגבי קטנים ליכא מצוה דינן עליהם, לוח תורין ר"י דעולם אנא נמי כרבנן ס"ל אלא שנותני' להם קליות ואנזים שלא ישנו, משום דאמר' שם בנמ' (דף ק"ה) סכנתא הגי מילי דוקא אם ישן אחריהם לאלתר אבל לא ישן אחריהם דאלתר לית לן בה, ואין בהם חשש סכנה, וא"כ ה"ס גם אני סובר כרבנן שנותני' להם ד' כוסות, וכ"ת הלא כיון דקטנים פטורי' יהי' סכנה סחמת זונות, וע"י הוסיף אלא שמחלקי' להם קליות ואנזים שלא ישנו לאלתר, וא"כ ליכא חשש סכנה ומחנכין אותם במצות ד' כוסות, וא"כ ר"י רק מוסיף על רבנן כהנ"ל, והוא דבר נפלא ומתוק כדבש. — [ועיין שו"ת יד יצחק חלק ג' סימן ק"ד]. — ובשו"ת מנחת אלעזר חלק ג' סימן ס"ו אות ב'.

(ג') ואשר כתב ליישב הסמיכות "קדושי" תהי' וגו' איש אביו ואמו תיראוי וגו', דבחולין ילפי' דאז"ל בת"ר ממכה אביו ואמו דילמא לאו אביו הוא, ולכאורה מדויק תהי' לחוש שיונתה והלא לא נחשדו בניי על העריות ואחזקי' ריעותא לא מחוקי' ? אלא דסתם ברא חיים על אבא ואיזה בן הוא שיכה את אביו [ועיין ב"ב נ"ח במעשה דר' בנאה דא"ל וילו חביטו קיבא דאבוכין] וזהו שהעני' פנים נגד אביו, שפיר יש לחוש דילמא לאו אביו דמדחציף בול' האי ריעותא

נדולה אינא לחוש דממור הוא לכן צריכי לרוב, וזה כונת המסוק קדושי תדי שתפישו מן העריות, והבנים שלך יהיו כשרים, וממילא איש אמו ואביו תדא, ולא יכה הבן את אביו, אלא יכבדו אותם, עכ"ד, — הגה כי כ' גם כפי מביט (החדש) בסו"י דסבלנות בשם הנאון מר נמע וואלף ציל ספי"ב, ועיקר הענין בהא דלפי' ממכה אביו ואמו דאולי' בתדי, כתב הדר הוא כפי' בני אהובה בשו"ת שבמקום הספר סימן ד' ע"י"ש. [ועיין תבואת השדה חלק ג' נקח מ"ג אות י"ג], שרת יד יצחק חלק שלישי סימן קפ"ו, ובס' ילקח"ג ח"א אות בת כהן, ובס' ליקוטי שלמה בסו"י דרוב בריה שם ק"ל, ובס' שאילה יעקב ס' ס"ז אות י' בסופו, ובילקוט יוסף חלק ב' סימן נ"ד, ובספרי צאנה פענה אות ס"ה] — ואנכי בחדושי כתבתי בזה"ל: אפשר לפרש דא"י בירושלמי פרק החולץ הובא בתוס' ס"ה דמוסה (ק"פ מ"ב ע"ב) דאשה מתעברה משני בני אדם כאחת, [וכיכ' ד"ק בשמאל א' י"ו], א"כ י"ל אף ההענות שבו מורה דממור הוא כנ"ל הלכ"י אחר הרוב ואביו הוא, ההענות שבו מהמת דיש בו גיכ חלק מאתה, ובמס' ב"ה ס"ג משנה ד' עז פנים ר"א אומר ממזר, ר"א בן הגדה, רע"א ממזר וכן הגדה, ס"א היו זקנים יושבים בשער ועברו לסנידם שני תיסקת אחד כסה את ראשו ואחר גלה את ראשו וחקק את אמו של זה שגילה את ראשו והדית שבנה ממזר וגם בן הגדה [ע"י שרת תשורת ש"י סו"י שפ"ב], ור"א שאמה"כ קדושי תדיו שתפישו מן העריות והבנים שלך יהיו כשרים, וממילא איש אמו ואביו תדא, והבן, — [ועי' בתשו' ב' אשר בסוף ס' תבואות השדה הגל', ובס' אמרי שפר להרש"ק, אפריון, נמעי נאמנים, ובילקוט סופר אור"י ג']. —

— * — * —

בשולי המכתב! רבים מקשי' למה בזקן ממרא ממתנין במיתתו עד הרגל (ע"י רש"י שופטים) ובבן סורר ומורה ממתין מיד (ע"י רש"י תצא), ושמתיו לתריץ, דבבן סו"ם אם האב מחול לו מחול, וחיישי' שמא ימחול, אבל בזקן ממרא אין להביד למחול, וע"כ יכולי' להמתין, (ע"י במדתי ושפתי חכמ"ם שם). — ולדעתי אפשר לדהגה בן סו"ם תלד' בוסף, וקדם שנעשה בן י"ג אט נעשה בן סו"ם, ולאחר שנעשה איש אינו בן סו"ם, ולזאת אם ימתנו כגמר דעו עד הרגל יעבור זמנו של ענשה ע"כ מהצורך שיגמר דינו מיד, משא"כ בזקן ממרא שלעולם זמנו נכלל להמתין עד הרגל, למען וכל העם ישמעו ויראו ולא יזדיין עוד, וד"ק. — [ובהא דלא ילפי' רוב מבן סורר ומורה, ע"י לעיל סו"י ל"ט]. *

— סימן ס"ט —

שלושם כנהר, יבא וינהר, כמו צורה, ל"ב מהור, זהו ירינים הרבני רגנדר המסלל בתורה ונרולה לו תהלה, מעלותיו מרובות, ומאוריו כשלדפת. מיה חיים גראס נ"י יד ה' אלקו עם ויהל נרו כשמש בצדקתם.

ע"ד מה ששאל אשר רבים נוהגי' שאין לזבשין בגד חדש במשך ימי הכסופה, הלא בשו"ע אין מבוזר דין זה כלל, ורק איסור נישואי' וחטופות? והנה חכם א' אמר לו להמעי' הוא משום דמבוזר בשו"ע ה"ל תשעה באב דאין מכריזן שהחיינו בכין המצויים, וע"כ אין לזבשין בגד חדש ע"י"ש, ומבואר פקע

דאן מברכי' שהחיינו על ספד'ע משום ראינו זמן שמחה, וא"כ אף משום זה אין ללבוש בגד חדש מטעם שהחיינו, ובין לשעם המניא דלכן אין מברכין ברכת שהחיינו בבין המצרים משום שהוא זמן פרעניות, ובין לשעם האלי' רבה שהוא משום אכלות. גם הכא שייכים השני טעמים. דזמן אכלות הוא שמתו תלמידי רעיק כידוע, וזמן פרעניות דכמה נזירות ה' באותן הימים בשנת ת"ה כידוע, אולם אפשר' קשה למה לא הזכיר זאת המחבר לדינא? עכ"ה, — הנה אנכי כבר עמדתי ע"ז! ומצאתי בספר יוסף אומין סי' תתמ"ה בריה איסור גילוח שכי' ולבישת מלבושים חדשים אין נזהני' רק מריח: ואילך עיי"ש, אח"כ ראיתי בס' עיקרי הדין הא"ח סי' כ"א סעי' י"ז שכי' בזה"ל: בענין כלים חדשים בימי הספירה כי בשם הרב מה טוב שאין לנו מקום לאסור בהדיא שלא ההמירו הפוסקים הראשונים או אחרונים בזה ושיראה בלבד בספרי מחברי' דרשית דאין אימרי' שהחיינו בימי הספירה, וא"כ הדין דבאים קלי הערך יש להקל לתפוג ולקנות, ומצא נ"כ כתב להרב מה טוב שנהני' אותה זו עד ליג בלבד שהם ימי צער ושהכל תלוי במנהג ושאין איסור בזה, (פחד יצחק אות ע' ערך עומר), כי הדין ובמקומות שנתיישבתי לא היו נזהרים כלל שלא לבדק זמן בימי הספירה, וממילא משמע דאי אתינן עלה מטעמא דשהחיינו אין לחוש נ"כ לקנות כלם הדינים, וכבר נשאלתי מה סירינצי ומסקינות אחרים על זה ולא היששתי להרחיק לצורך קצת כל דהו, והוא משום, עכ"ל, — [ועיין בספר יוסף את אחיו מערכת האלף את י"ב בסופו]. —

שוב כתב לי הנאבדיק קערעסאד נ"י כי בפחד יצחק שלפניו ערך עומר נאמר הלשון כך: ולכן דברים קלי הערך לתפוג ולקנות חדשים נוכל להקל ודברים דשייך בהו שהחיינו יש להתמיר עד ל"ה עכ"ה, וכן נראה נכון יותר לעני' ולקמן שם מ"תי עוד: וכ' בכתבי הר"ר בעל באר עשק וז"ל ראיתי נזהנים שבזמי העומר עד ליג אינם עושים כלים ובגדים חדשים שהם ימי צער והכל תלוי במנהג שאין שום איסור בזה, ואפי' נשי דנהני' דלא למשתי עמרא מדעייל אב מנהגא, עכ"ל. — ובסי' ארחות חיים סי' תצ"ג ס"ק ב' כתב בזה"ל: עיי' בס' יס"ל ח"כ שהביא בשם אביו ה"י בספרו מעד לכ"ח סי' ו' את י"ב שכי' ח"ל, מנהג טוב שלא להנך מלבוש חדש כזה דראוי לומר שהחיינו בין פסח לליג בעומר, ומי שיום הנשואין בליג בעומר לבי ידרשנו כי ליכא ב' שום פקוק ללבוש את הבגדים חדשים בשבת של כניסה לבית הלה, וזיום הקדושין ולומר עליהם שהחיינו, ועי' בס' תקניא ס"א בהגיה ובאה"ט סק"ה, ואפי' למ"ד שם בבגדים חדשים אסור הכא מודה דמותר ואינו חמור כמו אכלות דחרבך, ועיי' עיי"ש סעיף י"ב ובבאה"ט ס"ק ל"ה, עכ"ל, (ועיין במאסף שנה שני' נלוין ליד סימו קמ"ב אות ב'), — ורב נרול אחר כתב לי בזה"ל: לפענ"ד דמה שרבים נזהנים שלא ללבוש בגד חדש בימי הספירה בודאי הו' רק חומרא בעלמא, ועי' לא נזכר בשרע, דאי משום אכילות, שמתו תלמידי רעיק, מה יענו לאותן הימים שלאחר ליג בעומר שפסקו מלמות, והנהנים בחומרא זו נזהנים כל ימי הספירה, וגם משום שהוא זמן פרעניות עי' נזירות בשנת תתנ"ה, הלא זה נ"כ לא הו' במשך כל זמן ימי הספירה, וגם נראה לדעתי דהאי טעם דזמן פרעניות לכל ישראל בכלל, אבל לא מה שאירע באיזה מקום או באיזה מדינה בפרטות, עי"כ בודאי ליה רק חומרא בעלמא שנהנו עליהם, אבל לא מדינא, ולכן לא

הביא המחבר דין זה, וק"ל — [ועיין שו"ת מני מבין חמ"ח סימן קל"ג אות ב'] *

ועבור כי עזה עלי אהבתו מהרתי לעשות שאלתו ובקשתו, כאשר מקד עלי מעלתו וה' המצב ישלח ברכה במעונו באריכות ימים ושנים ורבות הנו ללמוד ולעשות לכבוד צורו וקונו, כעחירת ידיו כנפשו.

יוסף הכהן שווארמץ

— סימן ע' —

במס' כבא מציעא (דף כ"ו ע"א) איבעיא להו סימנים דאורייתא או דרבנן מאי נפק' ל' לאהדורי נט' אשה בסימני' איא דאורי' מהדרי' וא"א דרבנן כי עבד רבנן תקנתא בממתא אבל באיסי' ליע' רבנן תקנת. ושמעתי להקשות אמאי לא אמרי' דנפק' לענין אתרוג ביום א' של סוכות דצריך להיות משלו, ולהפוסקי' דקנין דרבנן ל"מ לצאת ידיה מה"ת (ע"י) שער תשובה או"ח סי' תרנ"ח), ולפי זה יש לומר דנפק'ם באחד שמחזירין לו אתרוג בס' ואין לו בו סב"ע שערדין לא שבעתי' העין ואי סימני' דאורייתא יוצא בו ביום א', ואי דרבנן אינו יוצא בו? וראיתי בפני יצחק שכי' לתרין לשיטת הרמב"ם ז"ל דספק דאורי' מה"ת לקולא ורק מדרבנן לחומרא, וא"כ בכה"ג ממני' יוצא בו, דאם סימני' דאורי' יוצא בו, ואי לאו דאורי' עכ"ם מספיקא לא נפקא דשמא' שלו הוא ורק לחומרא מדרבנן, ושוב מהני סי' דהם אסור והם אמרי' דהני שלו מכה הסימנים, וק"ל, אך צ"ע למ"ש התוה' דעת דבכה"ג מדה הרמב"ם (היונו במ"ע צריך להיות ודאי) משום דכתיב לכם, וד"ק: — ובוה ה' מקים ליישב קושי' התוס' בסוכה (דף ל' ע"א) דמקשה למה לי קרא להוציא את הנוול תפיל דהוי מצהב"ע ע"ש, ולפי הג"ל י"ל דאירו בכה"ג כגון דנפל לו אתרוג הינו שנאבד ממנו ונמצא אה"כ אתרוג ומחזירי' לו ע"י סימני', אבל אין לו בו סב"ע, דמצהב"ע לא הוי דספק להקל, אבל לכם ל"ה דלמצוה צריך להיות ודאי כסברת התוה"ד שם, וד"ק, [ועיין שו"ת זכר ישעי' סימן י"א אות ה']. — אך נ"ק דברי הפני יצחק יש לדחות (וכ"כ לי הגאב"ד'ק טאלטשווא נ"י) עסי"מ דאי' במס' כתובות (דף י"ב ע"ב) מנה לי בידך והלה אומר אינו יודע, רב יודא ור"ה אמרו חייב ברי ושמא ברי עדיף, ר"נ ורב יוהנן אמרי' פסור אוקי' סמנא בהוקת מרי' והק' הפני' למ"ד ברי ושמא ברי עדיף איכ' אמאי איצטרך קרא לאהדורי' אבידה בסימנים תפיל דבלאו"ה מהדרי' אפי' בלא סימנים כיון שפוען ברי ואין אדם מכחישו בברי והמוציא מען שמא, ותי' דשאני לענין מציאה דהמוציא מצי' למימר דלאו מסנו נפל' אלא מרובא דעלמא ע"ש, וא"כ אי נימא סימני' לאו דאורייתא אי אפשר לומר דמספק הוא שלו דאדרבא גיזל בתר רובא דעלמא, והבן, [ועיין שו"ת יד יצחק חלק ב' סימן רי"ח אות ב'] *

ועפ"י דברי הפני' הג"ל אמרתי לתרין קושי' הגאון מהר"י פהנא ז"ל (מובא בט"י מהד"ת חמ"ח סימן ס') דאף אי סימני' דאורייתא מגיל דמהדרינן נט' אשה דלמא שאני אבידה דאין למצוא א' שום חזקה משאיכ' נט' אשה דהתם איתחזק איסורא דאשת איש ע"ש, ולפי דברי הפני' לק"מ דהתם איתחזק איסורא דאשת איש, ע"ש, ולפי דברי הפני' לק"מ דהרי כ' דמשרה צריך קרא

לאהדרי אבידה בסימני' דלהדרי לי' אף שהוא מוען כנגד רובא דעלמא, והרי חזין דסימנים מהני אפי' נגד רובא, וא"כ הא אנן קימיל בכל מקום רובא וחוקה רובא עדיף לסי' כ"ש דמהני סימנים נגד חוקה, ול"ק קישי' מהר"ם ז"ל, ודו"ק. — שוב ראיתי בכתבי אאמיר הגאון זצ"ל שהביא כן בשם אא"י הגה"ק ז"ע, וחדאי נמשאי שכיוונתי בזה לדעתו הגדולה, ונעיין בעמ' סוסר ח"ב כלל ל"ב פרט א' ובשרית מרי השו"ה חלק ב' סימן כט, ובירלקט יוסף חלק י"א סימן י"ג וז"ל. — ובאופן אחר נלעיד לתרין קישי' מהר"ם פחנא בצירוף קישי' הפני' הג"ל, דהנה אנן קימיל דספק ממנא להקל, וספק איסורא לחומרא, וא"כ י"ל דהא ודאי לר' נחמן ור' יוחנן דאמרו דלא מהני ברי נגד חוקת ממין, כש"כ דלא מהני נגד חוקת איש, אלא אפי' לר' יהודה ורב הונא דסברי דמהני ברי נגד חוקת ממין, אבל גבי איסור מודה דלא מהני ברי נגד החוקה, וא"כ מתורץ קישי' הפני' דצריך קרא דמהר"ר נט' אשה בסימנים דבזה לא מהני ברי, וממילא מתורץ קישי' הר"י פונא דע"כ מוכח דמהני סימני' אף נגד חוקת אשת איש כגון לאהדרי נט' אשה בסימני', דאל"כ לא צריך קרא כלל על סימנים דאבידה דעלמא בלא"ה מהדדין מסעם ברי ושמא ברי עדיף, ודו"ק, ונעיין שרת בשמים ראש [הורוויץ] סימן נ"ב, — ועי' בשרת יד יצחק ח"ג סימן ק"ג, ובפסנת סענת אות ע"ג. —

— סימן ע"א —

יצו זה את דברכה, לאיש אשר עוסק בהלכה, כבוד אהי' יריג' הרב הסארה"ג
החירף ובקי טובא וכו' מיה אפרים באלאמי נ"ו דומין בק"ק טארנאלליא
ציה ישיש וזרח, וכתמר ישרה. —

את קולו שמעתי מתוך קן קולמסו ושמתתי וכו'. — ואשר העיר
עיר הבאה"ט ביד סימן ל"ג ס"ק מ"ו ש"כ: אם נמצא ביושם בין עור החיצון
לפנימי כמו ג' בועות קטנות מרפה, מניל הא, ולמה ועל מה דוקא ג' ? הא אם
מקום לחוש לניקב אף בתד מטרף, ואם הבשר תחתיו שלם בלא לקותא אפי'
איכא הרבה בועות מהני בדיקה ? — הנה כבר עמד ע"ז הגאון מו"ה שלמה
קלוזר זצ"ל בשרת סיב סעם ודעת מהר"ם סימן י"א ז"ל: ראיתי דברים תמוהין
בבאה"ט ש"כ דאם הי' בין עור החיצון לפנימי כמו ג' בועות קטנות מרפה,
והדבר תמוה בלי סעם דמה בכך שיש בין עור לעור בועה וכמה בועות, סוף סוף
אם בפנימי בצד הפנים אין בו לקותא והוא יפה, או בעור החיצון בהין יפה
ושלם, מה בכך שיש בועות בין עור לעור, ולמה נתסור, ואין לזה שורש וענף
כלל, עכ"ה, והנה לכאורה רציתי לומר כי ראיתי ביד אפרים שם אות ד' שהביא
בשם הפנים מאירות, דלפעמים נמצא כשספרידין ב' עורות זה מזה ומצד בין ב'
עורות אבעבועות קטנות דקות מאוד כמו "גרני" חרדל ולבנים ואין בהם ליחה
יש להכשיר עייש, וא"כ הי' אפשר' דהבאה"ט כוון ניכ לרין זה, ואותו נ' הוא
חיבת "גרני", ור"ל נמצא שם לפעמים כמו גרנים בועות קטנות, אולם ו"א דהא
ביד אפרים מצריך בדיקה, והבאה"ט מטרף בלי שום בדיקה ! — [ואולי בטעות
נעתק האי דנא בבאה"ט, ומצינו בן בהרבה מקומות, ועיין לקמן בס' מ"ב אות
ג. הביא בשם עבה"ג להכשיר, והפרימ"ג שם בשס"ד אות ד' צווח עליו דהא

מבואר בעבה'ג להטריף, ואין לסמוך על הקיצורים כי שכיח מוכח מעות ההעתק בהם]. — שוב ראיתי בס' מי הדעת סי' ל"ג ס"ק נ"א ובדעת תורה שם ציון ד' שהארץ קצת בענין זה עיי"ש, ובאמת המעיין בשורת הנידך בית יהודה סימן מ"ז בפנים, יראה דלק"ט ואין עליו שום תמיה כלל, כי השאלה הי' שם שנמצא בין ה' עורות כמו נ' בועות קטנות והתכו הביעות ומצאו בהם נוצות והטריף, ובאמת אם הי' רק בועה א' כזה, נ"כ הי' טריף, ומכונה סתם לא מיירי עיי"ש ולפי הנראה לא ראה גם הגאון מהרש"ק ז"ל טף תשו' החב"י, אבל המעיין בגוף התשובה יראה דלק"ט, [ועיין דרכי תשובה סימן ל"ג ס"ק קכ"ח]. —

ב') ואשר הביא להעיר בשם היטב פנים (על תי' הב"י) דהאיד הי' מותר להדליק בהשמן שנתרבה, והלא אסור ליהנות ממעשה נסים, [עין בהנהגת מהר"צ חיות נדרים נ' ע"א], הגה כבר הקשו כזה על המן דהי' מעשה, נסים כנודע, ומתריץ החד"א יען דניתן למוננות כמשה' הוא הלחם אשר נתן ה' לכם לאכלה, ומאחר שהקב"ה נתן הדבר לזה סמילא אין ספק כלל שמותר ומצוה ליהנות ממנו, [עין בס' נהל קדושים בשלה], וא"כ הכינ' י"ל דעיקר הנס בשמן הי' שמעם דל"ה בידם להדליק בהמנורה וממילא רצה השי"ת שיהי' להם להדליק כל הדי' ימים, וא"כ הי' מותר להדליק, ודו"ק. — ועוד דהא דאסור ליהנות ממעשי נסים דוקא יחיד אבל צבור מותרים ליהנות [עין בהנהגות מצפה איתן תענית כ"ה] א"כ ל"ק ממז' ששם דירד לכל ישראל כמשה' הוא הלחם אשר נתן ה' לכם, וממילא גם משמן דמנורה לק"ט, והבן. — [שוב נזכרתי כי כבר הק' כן בשורת מנחת אלעזר חלק ב' סימן ע"ח והאידך לת"רין בכמה אופנים, ועיי' גם בוילקט יוסף חלק מ"ז סימן ס"א וסימן ס"ו]. — ובעיקר קושי' הב"י שמעתי תי' נכון מכבוד ידידי הרה"ג ליהודים החר"ף זכ"י מ"ה אברהם מ"ש פראנקל נ"י (ראש דמדנתו), דילדיק למה אמרו ר"ל וד"ה בו להדליק רק יום' א' ונעשה בו גם זכ"י, והל"ל רק "לילה' א' ? אלא דאמרי' במנחות פ"ה שהי' משערין שיהא שיעור שידליק ליל סבת האריכות עיי"ש, וא"כ אמשיל' של"ה בו שיעור שתהא דולקת על לילה רק על יום א' קצר לבר, ונעשה גם דולק כל הלילה (שהיא ארוכה מהיום) וא"כ הי' הנס גם בראשון, ודו"ק. — [אח"כ ראיתי גרסא ממנו הדבר באריכות יותר בס' מעשי למלך על הרמב"ם פ"ט מהל' ביאת המקדש דף ש"ז ע"א] ועיי' מ"ש עוד בענין זה לקמן סי' ק"ל, וגם בוילקט יוסף חלק י"ט סימן כ"ד ועיי', ובשורת רמי"ן האר"ח סי' נ' [ובשורת בית יחזקאל סי' נ"ז]. — ובשם הגאון האמתי מרה' משה' דרש' פוקס וצ"ל (האבדק'ק נראמאורדיין יצ"ל) נאמר לי, כי בספרי החשמונאים ח"ב פ"י איתא שקבעו חכמת המזבח שמנה ימים יען אשר מעט קודם לכן לא יכלו לעשות את חג הסוכות מהצורכם לבחור אל ההרים והמדברות מפני לחציהם כי רבו. מוכח במ"ע פ' נ"א והעיר עליו בספ"ד בדיבורו מיהודה מכבא, וארוחו לן בזה ד' מ"ל, סרה קושי' הב"י למה קבעו ח' ימים שהרי לא נעשה הנס אלא ב' לילות, וגם מצינו טעם לשבח ליישב קושי' המהרש"א אמו לית להו לביש' הא דמעלין בקודש, וכן ליישב מה שהקשה הפנ"י מה ענין נ"ח לפרי דהגן גם ליישב מה שהק' עוד הפנ"י דאכתי עיקר הדבר צריך טעם למה לא השוו' חכמים מדותיהן שידלוקו ככל לילות בשוה או אחד אחד או ששנה ששנה, תו אין

מקום לכל קושיית אלו כי אבודת דכולהו וכו' לחג הסוכות שלא יכלו לעשותו מעט קודם לכן, והפחית [ועיין וילקט יוסף חלק י"ד סימן נ"ו]. — ובס' בארות אברהם ארח סימן ל"ח שכתב לציון על זה. *

— סימן ע"ב —

בשעה שסצה וסרור מונדים לסנה יאר השית פנו אליו ומצחצחת מעדיו ישיבע צמניה כבוד ירדיו הרב המאהני ת"כ וכו' מיה חיים יוסף גרינבוים נ"י האבדיק בלא וע נד ארף יציו.

בשמחה רבה וכו' . . . — ומה שהעיר למה לא פריך הגמ' (ניסין כ"ג) סומית האין מותר באיש, וק"ו הדברים דלגבה פסולים כל אנשי באיסורי דאורי? — כד הייתי מליא שמעתי להקשות כן בשם הגאון מהר"ח סופר זצ"ל, וניסי הרב מהר"ח עה"ד נ"י הודיעני אשר לקח אוניו להרין, עסימ"ש כח"ל עה"ס וא"ל אשר תשוקתך, האיש תובע בפה והוא בלב, ולפ"ז י"ל דאף א"נ דלא סמכין אמכ"ע דקלא, אעפ"כ לא ימל"ס שיהי' מציאות שנוכל להכיר את האדם ע"י קול, ומעתה בשלמא מן האשה אין רא"י, ד"ל כיון שהוא תובע אותה לחשמי"ש דרי"ש לו. להחזירא מן תכור אותו בקול ויהפסדסם נכליתו ולא ישיג מבקשו ויתבייש, ממילא תוכל לסמך ע"ה, לכן שפיר מותרת בו משא"כ בסימא שפיר מק', כיון שהוא תוכל לשחק איה יסמך עלי', אעפ"כ במכ"ע דקלא שהוא מתחיל לדבר עמה וצריכה להשיב ויכיר אותה, והוא ת"י נכון, עכ"ה [ועי' אמרי דוד עמ"ס חולין]. — וידידי חברי הרבני המופלג החרוץ וכו' מרה זיסמאן קאהן נ"י (מק' מאד ע יצ"ו) כתב לי דיי"ד שקישי' הגמ' לא הי' שמא אינה אשתו כלל. אלא דחיישי' שמא בא על אחת מנשיו שלא הי' דעתו עלי' כעת, וזה אסור כמבואר בנדרים כ', דהוא בני תמורה עיי"ש, ואיסור זה שייך רק גבי איש דיש לו כמה נשים, משא"כ באשה, דד"ק. — שוב מצאתי בשו"ת אוהל אברהם (קדמ"ס) סימן דך שעמד ג"כ בזה, ומתריך לפי שאשה קרקע עולם והיא אינה עושי' מעשה, לכן לא פריך האין אשה סומית מותרת בבטלה, ועוד י"ל כיון דמרא דהאי סימא הוא רב יוסף, והוא עצמו הי' מאור עינים בנדע לכך נקוט מילתי' בסומא, דד"ק, [ועי' שו"ת ריב"א חלק ב' סימן קכ"ז אות ח']. — אה"כ ראיתי בשו"ת בית שערים חא"ח סוף סי' של"ד שכתב לחדש דאפי' אי סומא מחוייב במלית ס"ס סומית פסורה ג"כ מן דית, ולפ"ז איש דלא הקי' איה סומית מותרת בבטלה משום דבני להקשות אמ"י לדי', וא"כ בסומית אין שום איסור עלי' אבל סומא מחזר בלית, והבן. — [ועיין לקמן בחשו' הגאון מ"ה פנחס נ"י. — וד"ק מחזר בלית, והבן. — [ועיין לקמן בחשו' הגאון מ"ה פנחס נ"י. — וד"ק ב"י] ועי' הקוש' במס' חולין י"ב דפריך הגמ' ואי לא ידע וכו' לימא חב מצוין אצל שחיטה מומחין הן מי לא תניא מצא תרגולת וכו', דלמא ס"ל להך ברייתא אין שחיטה דעוף מה"ת ודווקא התם סמכ' על רוב מצוי? — ועי' בשו"ת פרי השדה ח"ב סימן ק"ג אות ה' מ"ש מ"ה הגאון נ"י בזה, ואנכי בהנהגתי [עיי"ש בהשטמות] כתבתי בזה"ל: הגה בוכרני כאשר למדתי במשנאק (שנת תרנ"א) שמעתי מאדמו"ר הגאון מרה יעקב סאנענבוים זצ"ל (בעהמ"ס

שו"ת נהרי אפרסמן, ושאן אפרסמן עה"ת) שהקשה כן על קרשי' התום בחולין (דף ד' ע"ב) דתמרו על רבינא ממציא תרנגולת והרי איכיל דאתי כמיד אין שחשדה לעוף מה"ת? ואנכי מצאתי אח"כ בס' מהר"ם ברבי שכ' באמת כן לתרץ קרשי' התום עיי"ש. — שוב הראה לי ידינים הרב הגאבדיק קערעסמור נ"י בשו"ת מהר"ם שייק חירד סוף סי' מ"ב שהביא כן גם משאל א' והשיב בזה"ל: המעיין בלשון הברייטא חוקתו שחום משמע חודאי הוא ולא משום ספיא דרבנן עיי"ש. — הלום ראיתי במלא הרועים (ערך רוב מצו' אצ"ש מומחין הן אות ה) שכ' נ"כ לתרץ כנ"ל, ובן המחבר (שם) הקשה ע"ז דעכ"ם בעי נחירה בסימני' ולא משתרי כך בלא שום זכירה עיי"ש, ודבריו תמוהים דהרי הברייטא מיירי דמצא תרנגולת, שחשדה וא"כ הו' שפיר נחירה בסימני' ועיי' שו"ת שדה הושיע סי' כ"ז אות נ', דו"ק.

ואסיים באלה הדברים. יתברך מיוצר המאירים, בימים טובים ושרירם, ואורך שנים כבירים.

בעתירת ידידך ואוהבו.

יוסף הכהן שווארמין

בשולי הורעה! מקשי' מאי סריך הנמ' סומא האין מותר באשתו, נימא דמותר ע"י עזתה שהאמינה לה התורה גם באיסור נדה? אבל לק"מ, דשאני הכא דהי' חשש א"א והי' דבר שבערה וליד לנדה דהי' רק מילתא דאיסורא ניה"כ דע"א נאמן באיסור' משא"כ הכא (שו"ת יד יצחק חלק ב' סוסי' נ"ג). — ועיין המאסף שנה י"ט כרך ב' סימן ע"ז אית ד' ב'. — ואחר כמה שנים הצעתי קוש' זו (האחרונה) לפני ידידי הרב הגאון וכו' מיה פנחס סג"ל צימעטבוים נ"י (ראבדסק'ק נראס ווארדיין יצ"ו) והשיב לי אח"כ בזה"ל: כ"ה אור ליום ו' עש"ק בראשית תרס"ט לפ"ק! הנהיג וכוט"ס לכבוד ידידי הרב הגדול החיוב בחדרת בנש"ק וכו' כשית מיה יוסף שווארמין (רו"ט דהבית מחזיקי תורה בעירנו יצ"א) אחרש סעכתה נ"י, דגם שאנכי סוחד בכמה עניינים, עכ"ז למען כבודו לקהתי לי מעט פנאי להשיב על קו' לפי דעתי ליק, בשלמא שם באיסור נדה התורה אמרה שאשה נאמנת לבעלה מקרא וסורה לה' משא"כ הבא בסומא לא ידע שהיא אשתו וחיישין ששא בא על אשה אחרת שהיא ערוה עליו, האך יכול לומר שהיא נאמנת שהיא אשתו, הלא יש כמה פריצות בעולם כס"ש הש"ס בכתובות ג' ע"ב איכא צניעות ואיכא פריצות, הכי"נ חיישין ששא היא פרוצה ומשקרת שהיא אשתו, וכמו כן כרחבו התום בשבועות דף מ"ז ע"ב, ובב"ס דף קס"ז ד"ה והא, דהא דאסרין דאחזקי אינשי בגנבי לא סחוקי, זה דוקא כשאנו דנין על אדם פרטי, משא"כ על הכלל לא נוכל לומר דבר זה דכמה נגבים איכא בעלמא עשה, הכי כן היא כשאנו דנין על אשה"אם היא נאמנת אסרין דאוקס' בחזקת כשרות ונאמנת שהיא טהורה, משא"כ בסומא חיישי' ששא בא על איזה אשה אחרת מעלמא שהיא אסורה עליו, האך יכול' לאוקמא כ"ע בחזקת כשרות, הלא יש כמה פריצות בעולם, דו"ק. — ואגב, הגה בימי חורפי' כשהי' בקרענין הרב הגאון הסבורס מיה זיסמאן סופר וליה (בעה"ס) ספר המסקנה, ועט סופר, אצל כארמיר דגהיק משיגעווא וצ"ל, הקשה אורתי, מאי קאמר הש"ס איך כוסא מותר באשתו דיש החשש היא רק ששא בא על איא או מחמת קרבה אסורה עליו, משא"כ שארי נשים אינם אמורים עליו מהות, למה לא פריך ותר איך מוסת מותרת לבעלה בין רחיישי' שאינה בעלה כ"ע אסורה עליה כוסא אסור

איז, וואס דערקוק עצום, ותומי השבתי תירין נטן עיה דכבר הקשו מאי קאמר הש"ס
אין סומא מותר באשתו הא לריי סומא פטור מכל המצות ופטור נמי מלאוין
ומעונש כמ"ש הראשונים, מאי חשש יש בסומא דשמא בא על אשה אחרת, וכבר הרייש
בה בשורת בשמים ראש וס"י ע"ג בהגהות כסא דהרמנא, (ועיין לקמן סימן עיה, בד"ה
והנהא, ותירין דנהי דפטור מעונש עכ"פ איסור יש עליו ומיוחדר על דלאו ע"ש, ויש להביא
ראי' לזה מקדושין דף סו ע"א מהדרא פמא דאמר לו ע"א שאשתו זנתה ואפקה עשה,
לכך שפיר קאמר הש"ס אין סומא מותר באשתו, דנהי דפטור מעונש עכ"פ איסור יש לו
כשבא על אשה אחרת, וכיון בסומא, אמנם בסומות אין חשש בזה, דהא הש"ס בקידושין
דף ל"ה קאמר לית מנ"ל ראשה חיבת, ומשני השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין
שבתורה, ומירשוי עונשין מלקות עש"ה, וכתב הרמב"ם באינה בשתיחה הכוללת בחיב
אות י"ד דמרבירי רש"י הג"ל ומיבמות ס"ד נשבע דוקא בלאו שיש בו מעשה דליכא
עונש מלקות או ברת, אבל בלאו שאין בו מעשה דליכא מלקות לא השוה אשה לאיש
עש"ה, וכן נראה מרבירי רש"י במסכת דמ"ג ע"ב בד"ה לכל עונשין סבאן שנשים חיבת
על כל לא תעשה שבתורה שהרי עונשין מלקות ע"ש, וכי' הסר"ס בחדרי לקידושין דף
ל"ה גבי מעקה דכלאו הניק לעשה כיון דאין לוקין עליו אין האשה מזהרת עיי"ש,
ובליסודי ה' לימיר מ"א, ובמנחת חינוך מצוה ר' עשה, לשי' בסומת אינה מזהרת על
שום לאו כלל דליש לומר בה השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה כיון
דלנבירי שאיש סומא אין עליו שום עונש רק איסור גירדא מסילא לנבא אין שום איסור
במו שאשה אינה מזהרת על לית שאין עליו עונש לכך שפיר לא צריך הש"ס מסומת
רק בסומא אין מותר באשתו, ונראה בעיני תירין זה ואמר קולוס, — ויש להאריך עוד
בעניינים האלו בעודי אולם מגורל טרדותי אקצר בקצירת האומר שוכס"ס כנפשו וכנפש
ידידו הדושתיה בהי המצפה לנאולה וישועה ב"א.

הק' פנחס מנ"ל צימעמבויים, ראש ב"ד דפק"ק גראטווארדין יצ"ו,

— סימן ע"ג —

— הערות וצינונים על ספר שירת פני מבין האו"ה וי"ד. —

א' בסי' ס"ט הביא להקשות אין אמר יעקב אבינו ושכתי בשלום
(ויצא), הלא אמרו הדב"ל (סוף מס' ברכות) דאין לומר לך בשלום אלא לך
(שלום *), לק"מ, דהתם פירושו בשלימות מן ההטא א"כ קאי על העבר כשישוב
יהי שלום ולא שייך לשלום, להבא משמע, ושפיר אמר יעקב שלימא ע"ה, —
[וראה זה מצאתי בס' תפארת יונתן עה"ת שעמד בזה, וכתב בזה"ל: ושכתי בשלום
ולא נאמר לשלום כי אצל התי ראוי לומר לשלום כמ"ש חז"ל? והנה רש"י]

* הג"ה מכבוד ידידי הרב הה"ג וכי' מו"ה בן ציון קוואנינקא נ"י ראב"ד

לעדת הספרדים בירושלים, עורך ה.מאסר' הי"ו | —

נראה ריש לחלק, דכלך לשלום אפשר לפרש דילך לעוה"ב בשלום כלומר
דימות משא"כ דושכתי בשלום לא שייך לומר כן ולא דיי מקדם בעוה"ב דישוב עתה לשם

נחזר לתרץ זאת וכתב שלם מן החטא שלא אלמד מדרגי לבן ומלת שלום הגאסר כאן הוא לשון שלימות כי הוא הולך בלי חטא וזה תכלית השלימות ולכך נאמר בשלום, עכ"ד]. — ותמיד בעיני מ"ש הפלא יועץ ערך שמירה במה שנפטר אותו חסיד לביתו שהוכונה לביע עי"ש, דאיכ הוליל, בשלום וכשאומר לשלום הוא לחיים טובים ולשלום. —

(ב) בסוף סי' פ"ט הביא קושי' העולם לרמב"ם דמילה בטי כשרה נמהלי' ע"י נוי בשבת, ותי' נהי דתינוק נימול מ"מ האב לא קיים מ"ע דביום השמיני ימול ע"י שליחית הטי, והעיר ע"ז דהרי אף דאין שליחות לעכורים אולם בשוכר את המועל נעשה שליח' ממש, וזה ניכר בנכרי, איכ עדיין קשה דאפשר למול ע"י נכרי שיסבך מועל נוי שיר מועל כד בעה"ב ונעשה כאלו האב מקיים המצוה? והנח בצ"ע, ולדעתי יש להשיב דלענין דיני ממנות י"ל דנעשה מועל נכרי שליח דגם בן נח מצווה על הדינים, אבל לא לענין מצוה, וכמו בניסין ובקדושין דאינו נעשה שליח לנבייהו, [ועיין תקן משה סוגי' דשליחות, פוסם שני, מ"ש בשם שער המלך]. ודק. —

(ג), בס' קס"ה, הקשה לטרו' דדבר המפורש בתורה להזהר אין נח ביד חכמים לאסור איך אסרו סת של עכרים, והלא מפורש בתי"ק להתיד שגא' על דבר אשר לא קדמו אתכם בזה ובמים? נ"ל דמהתם לא שומעין כלל דשרי לאכול סתם, וכי דיוכן כתיב דאי"ל הקדימו אותם היו הישראל אוכלי' ממנו ולא שמעו' מהתם אלא שעמון ומנאב נבלה עשו שלא הקדימו להם להם ואמו עמון ומנאב דינו נכרי לידע שלא יאכלו ישראל, איכ הי"ל להקדים, ומדלא

אלא הכונה ודאי' רישיב לבית אביו — ופשוט יותר י"ל דזהו כשאומר בהתם לך בשלום אבל בספרש ואמר, לבית אביו ליכא למחש' לזה, — ואפשר עוד לומר דאולי יש חילוק בין כשסובר הוא על עצמו בין אחר, דהוא ודאי לא יוכן לקלל את עצמו, ועיין בענין יעקב שם, — עוד י"ל דאדרבה יעקב היצרך לומר דקא' ושבתו בשלום ולא לשלום דלך בשלום בורה דאל המקום דילך ילך בשלום כלומר דיסנא שם שלום וכמו מאמר יתרו למשה לך בשלום כלומר שבלכתו למצרים לא יקראנו אסון סצירה, אבל לך בשלום מורה על המקום שיהי' נעתק ממנו וההליכה בדרך שתהי' בשלום (עין בעץ יוסף שם בשם הכלי יקרא), ויכוין שיעקב הי' צריך יותר לאותו דבר כלומר להתפלל כי מהמקום שיהי' נעתק ממנו דיינו סלבן הרשע יהי' בשלום כי נכא לו לבבו מה שינוי' ממנו ויהי' מוכרח לברוח מאתו לכן הוכרח להתפלל ושבתו בשלום כלומר דהמקום שאהי' נעתק ממנו וכן ההליכה בדרך תהי' בשלום, וכאשר אירע לו כן דהיה מוכרח לנטב לבבו ולברוח ממנו ולכן דרך אחריו בדרך, ולולי רחמי' יתברך דניאה לו ללכך ואמר לו השמר לך וכו' מי יודע מה הי' אפסיל לעשות ולכן הוכרח לומר ושבתו בשלום, ונסן. —

ועד הקושי' על המ"ו דביצר מזו' על פתן, י"ל דהתורה לא הקפיד ממנו שיהיה להם לאכול סתן, אלא דאפי' אם הן לא הי' אוכלין אותו, הם הי' להם לקדם בלחם ממנו שורת דרך ארץ, אפי' אם ישראל ליה אוכלי' אותו, או לא הי' להם צורך לאכול אותו, וגם י"ל דלחם לאו דוקא אלא קמח וישראל יעשו אותו פת ויאכלוהו, — ויותר יש ליישב לנכון עפ"י שם מאז להקשות לשיטת המו"ז מהא דגזרו באכילת קדשים

הקדמו עשו שלא כהוגן, והבן, [ועיין בהגיה דלמטה], ולכאורה עדיפא הויל להקשות מקרא דס' דברים אוכל חשברו מאתם בכסף ואכלתם, אבל יול דזיא, דהתם לא כתיב לחם אלא אוכל, והילמא פירות וירקות קאמה, איכ' הכינ' ליק דלא כתיב, סת' לחם' אלא לחם, רדוע מ"ש רש"י בכ"מ דלחם כל מאכל במשמע כפ"ש כפ' אמר בפסוק כי את אשי ה' לחם אלקיהם הם מקריבים, איכ' הכינ' מ"י שאר מאכל ולא סת' —

ד), בס"י קינ' העיר אם יוצא' מציה בשלכדה"נ, והביא רא"י מהא רמננות מ"ט דרבבלים ה"י אוכלים שעיר של יוהכ"פ חי עיי"ש, הגה כבר קדמו בזה הגאון מוה"ר אסאד זצ"ל בחיור' סימן קכ"ו, ובהנהות צמנת פננת (אות מ"ד) לשוית יד יצחק (חלק נ"י) סימן קס"ט ציינ' על שוית גרין דוד או"ח סימן מ"ט, ושוית נחלת בנימין אר"ה ס"י ס"ה עיי"ש שהאריכו כולם כאחד ודפדחיה, [והזכרתי זאת גם לעיל בסימן כ"ט עיי"ש] ועיין בהמאסף שנה שני סימן ר"י בריה ואנכי. —

ה'), בס"י רל"ד (בסופו) נשאל אם בעת שמעומת במלית ותפלין וקורא ק"ש בביהכנים אם צריך לקים ממני תיה וזקן שבא כנגדו [ועיין גם בחיור' סוף סימן ר"ד בזה], לדעתי פ"ימא דצריך לעמוד, דהרי גדע מ"ש בזה"ק דשכר ממני שיבה תקום והדרת מני זקן, הוא, ויראת מאלקד', (כאשר כבר האריך בזה בספרד"ק בני יושכר), ואין לך שעה יצריכה חזוק יותר ביראת שמים משערת ק"ש קבלת עול מ"ש, ראוי ונכון להדר מני זקן ותיה, ויש להאריך הרבה בזה ואכ"מ, (ואם צריך לקום ממני אשת חבר ע"י שאלת יעביץ חלק נ' סימן קל"ה). —

ד), בחיור' (סימן נ"ט) מוכר הקושי' על שני קידושי' נ"ו דחורין דלכך לא תני בפתי' המקדש באיסורי הגאה חסין בפסח דמעין שריסה ואפ"י שלכדה"נ לוקן? הגה כבר הבאתי קושי' זו ביולקט יוסף חלק א' סוס"י ל"ה, וס"י קיד, [ועיין קובץ, גידיל תורה' סימן קל"ח], והגאון מטאלמשווא זצ"ל יצא שם לתרץ במורה, ונרמסו דבריו גם בשוית יד יצחק חלק נ' סימן כ' אות א' ועיין בצמנת מענת אות ס"א, והויל להגאון, ה"פ"ה' לציון על דבריט, ולא להעלים מהמעיינים. — [ועיין בשוית שכמ סופר האעה"ל סוס"י ו']. —

עד הצות, והרי מפורש היתרו בתורה לא יניה ממנו עד בוקר, אלא דהסיו לא אמרה רק כשבאו חכמי' לעקור כל ההיתר לנפרי, כמו אם ה' יזרים באכילת קדשים לנפרי, אבל כמא דהיו רק על חלק מהזמן מורה הסיו. — ועוד ראוי' הסיו לא אמרה רק נשבעת היתרו מפורש בתורה להדיא כמו לנכרי תשקי, אבל כשהיתרו כתוב רק בדרך שלילה ודרך דקדוק ודיוק כמו באכילת קדשים ולא כתוב מפורש עד בוקר תאכל, רק לא יניה ממנו עד בוקר דמשמע דקדש בוקר וכל לאכול, בזה מורה הסיו דיש כח ביד חכמים לנורה, [ועיין שוית' בית נחלי סימן ס"ה וס"ש שם בשם שוית' דהם סופר דיויד מ"י ע"י וק"ש] ובעתה גם כמא לא כתוב היתרו מפורש להדיא, רק בדרך שלילה משמע מהכתוב דאם היו קרובי' אותם בלחם ה"י מותר להם לאוכלו, ובהו י"ל דמורה הסיו, — קטרי. — [ועיין לקמן ס"י קינ' בדגיה על שוית' סנת אלעזר].

(ו'). שם בסימן ס"ב (אות ב') הביא להסתפק בכהן שאמר לאשתו הריני נשקך ע"מ שלא תאכל דבר אסור, והלכה ואכלה תרומה, מה דינו של נט זה, אם נאמר דאכלה דבר אסור ול"ה נט, א"כ עוד אשת כהן הוא ומותרת לאכול בתרומה ואי נאמר נט קיים והוי ישראלית ואכלה דבר אסור א"כ הנט נתבטל? — גם דבר זה כבר הובא בי"לקט יוסף חלק שני סימן ר"ח, ומו"ח הגאון נ"י העלה בתשובתו דאין הנט הל, עיי"ש סי' רנ"א באריכות. —

(ח'). בס"י צ"ד, העיר שם כמה שנמצאים בנצנים כמין קורט קטן של בשר שקורין "פלייטליך" אם מותר? עיין בשו"ת יד יצחק חלק ג' סימן ס' וסי' שהאריך בזה, [והוא תשובה לגבי הרב מו"ח חיים צבי נ"י בעל קצה מטה], והביא אח"כ תשובת רד"י הרב הגאון מו" אלעזר צוקקער נ"י (ראב"דק בערענסאז יצ"ו) שדעתו להתיר, והעיד שגם רבינו נאליציען מודים כן, וכ"כ בשם סי' יד יהודא עיי"ש. —

(ט'). בס"י ק"א (אות ג') העיר בשם הרה"ג דסערענטש נ"י לדעת רש"י (ב"ה כ"ט) דנשים אסורי לעשות מ"ע שהומ"ג משום כל תוסף, א"כ חצי עבר חצי בן הורין אדך מקיים מ"ע שהומ"ג? גם קוש"י זו נרמס בי"לקט יוסף חלק א' (סימן פ"ב), ופה השיב הגאב"דק סילאש נ"י (בעהמח"ס בארות אברהם). עסימ"ש הפרמ"ג באו"ה סי' ל"א בא"א סק"ב גבי תסלין בתהומ' דיתנה אם חייב הרינו מניח לשם מצוה ואם לאו אינו מניח לשם מצוה עיי"ש, ובאופן זה יכול לעשות מי שח"ע וחצי כ"ה יקיים כל המצוה ויתנה יצטרע עבדות אינו עושה לשם מצוה ומטילא אינו עובר בב"ת, ודו"ק. —

(יוד'). בס"י קכ"ז (אות ב') הקשה מדוע לא הביאו בנמרא בכורות ו' להתיר הלכ מקרא (ויח) ולכן שינים מהלב? קוש"י זו ראיתי בב"ק של מו"ח הגאון נ"י בשם הביא מפולין [גם נזכרה בספרו יומא דהילולא], ובתוך א' השיחים שהי' לי עם טרן הנה"ק תפארת ישראל מוויניטין שליט"א הוכרתי לו זאת, והשיב דל"מ ראפס"ל שהם"י בפסוק "ולכן שינים" שדושינים יהי' לבנים עוד יותר ממראה ההלב, אבל לא משתיים ההלב, והכן, וכ"כ בתרנים יהונתן עיי"ש. — [ועסימ"ש בי"לקט יוסף חלק י"ד סימן ק"ע מיושב ג"כ קוש"י זו ודו"ק היסב]. — ועיין שו"ת ריב"ם שניטוך הירד סימן ח'. —

(יא). בס"י ר"ה (אות ב') כתב בטעם שאין מקרשי בטבעת שיש בו אבן [זולת טעם דשומא, ועיין שו"ת פרי השרה חלק א' סימן צ"ג], עס"י דרך מוסר, דתרמו דעיקר תכלית הנשואין שיעבוד ה' במהרה בקדושה, וכתוב והסידותי את לב האבן! הנה כי בתל תלפיות חלק ד' סימן צ"ד, ובוה סי' שם מ"ק ויהי ככלתו לדבר ויתן לו שני לוחות אבן כתובים וכו' פירשי חסר כתיב ככלה לחתן, ויש לבאר הדמיון, דהנה דמות הצלם הנ"ל היו גם הלוחות כי חמרם הי' אבן ועליהם כתוב דבר ה' הוא התורה שהיא התכלין להיצה"ל, ובכל מקום אשר דבר ה' ואבן יחדיו נפגשו סר האבן ונימוח כי האותיות היות היות על הלוחות משני עבריהם וברח האבן והי' חירות מצה"ה ומעתה נעים והוק הדמיון של הלוחות לכזה כי כמו שכלה דו"א תכלין פרטי לחמא הודועי [כמשרדל על הנשים די לנו שמצילות אוהנו מן החמא], כן דתורה תכלין כללי, עכ"ל. — ובעת נשואין אמרתי בזה פעם א' לסרש, הרי את מקדשת לי בטבעת זה כדת משה וישראל והיינו דהקדושיין יצילו אותו מחמא כמו התורה שמנינה ומצלת, ודו"ק. —

י"ב) ב"י ר"ט, וס' רכ"ז ע"ד שאלה בתינוק בכור שחלה ולא ניטול בזמנו וכו' לא הנביא אם יש לעשות הפדיון קודם או ליטול קודם! מצאתי בזה תשובה גדולה בתורה מציון שנה ראשונה חלק נ' סימן ו', והביא מעשה פה שהי' אצל הבר"צ דאשכנזים בעיה"ק ירושלים תובב"א ופסקו להלכה למולו קודם הפדיון, וכן יקום דבר, [ועי' בליקוט'ם שבסוף ס' ששים אלף]. — שוב ראיתי בענין זה תשובה בס' דברי מלכאל או"ח סימן י"ז ועי' פס' ברת הברית סוס"י ר"ס ובהערות דברי שלום (שבהשמטות) אות ד', ובשו"ת מחדר"י אסאד חיד"י ס' רס"ג ובילקוט ספר (חלק ה') במסכתות, ע"ש. —

— סימן ע"ד —

— ביה יום ב' ל"ב למטאונים עתר לפיק. —

יראה בנחמה בעיר ה' שמה, וינחם בבבלים, בין אבלי ציון וירושלים, בכור אהר' ירינ"ס הרבני ההרף ובין המופלא באנשים, חכם חריש"ם, מיה יעקב פאבער נ"י, אבן יקרה בעיר טאר נא צ"ה.

לראבון לבי הקשבת' מסארת מר אביו הצדיק זליה וכו', וכו'. — וע"ד שאלתו אם לומר בבית אבל, "תתקבל" כמו כתב? הנה כבר נשאל בזה הנאמן מאוה"ג ר' עקיבא אינר זצ"ל והשיב באמת שהוא מנהג שיבוש (עי' בשו"ת שלו מהר"ת סימן כ"ד), אולם בשו"ת מהר"ם שיק חיד"י ס' שיע כתב לישב המנהג בשני אופנים, ומ"ס הוא עצמו כאשר הי' מתאבל על אביו ז"ל הי' אומר ע"י"ש. ובמקום דנהוג נהוג, [ועי' דברי שאול על הלכות אבלות סימן שצ"ז בריה והנה בשנת, ובילקוט יוסף חלק א' סימן ק"ה אות ב'], ונאמר לי בשם זקני הנאמן בעל קול אר"י וצלה"ה אשר הורה בקדושה כי אם האבל בעצמו עובר לפני התיבה או לא יאמר תתקבל [וגם לא ברכת כהנים], אבל אם אתרים מתפללים לפני העמוד או אומר' תתקבל וגם או"א, [עי' לקמן סימן פ"ט אות א'], כמו פעם אחרת. —

ב' ואשר חקך בדבר המנהג, שאין מנהגין בלילה, שלדעתו הוא טעות, גם אנכי לא ידעתי, ואדברנה מציון דלמדו חכמ"י (מו"ק דף כ"ח) כמה הלכתא נכורחא בנחם אבלים מקרא דאיוב (כ' י"ג) וישבו אתו לארץ וגו' ושם כתוב בפירוש: שבעת ימים ושבעת, "לילות"! ואולי יש סמך למנהג העולם ע"י סוד, ע"י"ס שמצאתי במעבר יבן הגדול (אמר מעם מאמר ה' פרק ל"ה) ענין נחם אבלים הוא מתוך הרינים לעורר הנבורת רחמים, והאבלים יעמדו לשמאל המנחם, והמנחם ימין האבלים, להגביר ימין שהוא רחמים על שמאל שהוא מדה"ד ע"י"ש, א"כ כיון דלילה הוא שעת תגבורת דיני תקיפין לכן נמנעים מלנחם בלילה, וכעין דאין אומר' נפילת אסים וי"ג מדות של רחמים בלילה כמבואר בסופק', ור"ל, [ועי' וילקוט יוסף חלק י"ב סימן ק"פ]. — ומה שאין מנחם אבל עד יום השלישי, כתב בס' דעת ומוזמה דמקורו הוא ממדר' וקרא פיה ח"ל: בר קפרא אומר עד נ' ימים תוקמו של אבל למה שצורת הפנים נכרת, ופי' הד משה דהוי כחי ואין מקבלין תנחומין על החי ע"י"ש. — [ובזה דאין שונא מנחם אבל ע"י בילקוט יוסף חלק י"ד סוס"י צ"ה, מ"ש בשם הגאון הת"ס זצ"ל]. —

ג) וע"ד הקישי' בהא דכ' הרמיא ביחד סי' ר"ט סעי' כ"ז דאין אדם חייב בכבוד אביו אביו מקדושי' ליא דאמר ר' אבוחו אבימי ברי קיים מצות כיבוד המשוע' בני סמכי הוה לי' לאבוימי בחיי אביו וכו' הוה ר' אבוחו קרי אבבא רהיט ואזיל ופתח לי' יפירשיי שם ה' בני סמכי הויל ואפי"ה כי הו' קרי ר' אבוחו וכו' הוה אבימי רץ ופתח לי' ואינו מניח לאחד מבניו לילך ע"ש, ומשמע שדכ' דאינו מניח לא' מבניו לילך דהם ניכ' התעוררו לפתוח לוקינם. ונראה לכאורה משום דהם ניכ' חייבי' בכבודו? לעניד משום אין ראי' דיל' דהתם התעוררו משום כבוד אבימי אביהם בכדי שהוא לא יצטרך לסרוח לילך לפתוח הדלת. ואבימי לא הניחם משום שרצה לקיים כיבוד באביו. (ועיין מהרש"א בחדאנ"ד). והבן; — ובעיקר דינא דרמיא עיי' בס' בית דוד להגאון ר' דוד ביסמריץ ז"ל מ"ש לפקפק ולפלפל, ואכמ"ל, [ועיין בס' כלי חמדה ריש ס' ויגש, וגם בהמאסף שנה עשירית סימן ס"ט, וכן בשו"ת שאילת יעקב סימן ע"א, ובשו"ת פני מנחם חאו"ה סימן קע"ד אות ג']. — ועיין שו"ת מנחת אלעזר חלק ג' סימן ל"ג. —

ואגב, הנה בס' מחנה לוי הביא בשם הרבני שמואל ברי הכהן שהורה לישב בני בנים על זקנים, אבל הזקן לא ישב באכלות על בני בנים, וזהו מעם תחת אבותיך יהיו בנך, והדבר חסוה דא"כ להיפך נמי? וראיתי בס' יוסף דעת על י"ד סי' שעי' (בספרו) שכ' דהסברא כיון דאבא לא מוכה ברא וברא מוכה אבא, א"כ בשלמא ב"ב על זקנים יכולים לכות אותו קצת וגם הם מחוייבים בכבוד זקנים ושפיר צריכים להתאבל, משא"כ בהזקן על בניהם, ובוה יתיישב מה שיצחק לא התאבל (ע"ד יוסף) שלא בפני יעקב ניכ' כמבואר במדרש, דאין חייב הזקן להתאבל בעד הב"ב, — [ובלאו"ה לקי' דשאני התם דבאמת לא מת יוסף רק שיעקב טעה ויצחק לא רצה לנלות לו ע"כ לא התאבל רק בפניו]. ודו"ק. — והנני מסיים מעין הפתיחה, ינחם ה' אותו, ויתברך בכל מיני ישועות כאוונ"ס הטובה ונסש ידידו בלוגית הכותב בחפזו.

יוסף הכהן שווארמין

— סימן ע"ה —

סומא פטור מן המצות! כלל זה הובא בש"ס בהרבה מקומות, דד' יהודא ס"ל כן, [ועיין במס' ב"ק פו. דמעמא דר"י אמר קרא, ואלה המצות החקים והמשפטים כל שישנו במשפטים ישנו במצות חקים, וכל שאינו במשפטים אינו במצות חקים, ומעולם תמהתי כי חפשתי בכל התורה ולא מצאתי פסוק זה, ושאלתי מרבים ואין מותר? שוב מצאתי בהגיה הש"ס להגאון רד"ו באסקארויטץ וליה שעמד בוה, וכ' דצ"ל אמר קרא: ואדברה אלך את כל המצוה והחקים והמשפטים אשר תלמדם ונ' (דברים ה' כ"ח). או קרא: וזאת המצוה החקים והמשפטים אשר צוה ה' ונ' (דברים ו' א'). אשר בשניהם נאמר לישון עש' עיי"ה ועתה ראיתי בנליק הש"ס שכ' באמת כי צ"ל, וזאת המצוה וגם במפורט הש"ס רשם על קרא זה עיי"ה, ועיין בשו"ת הלכות קטנות חלק א' סימן ר"ז משום דכתיב ולמדתם ועשיתם, כל שישנו בלמידה ישנו בעשי' — והנה הפרמ"ג בפתיחה כוללת לאו"ה חלק ג' אות כ"ט כתב דדוקא מס"ע פטור לי' אבל בלי"ה חייב (וכ"כ בס' המכריע לר"י הזקן סי' ע"ה, הובא במנחת חינוך סוף מצוה ב').

אולם הגובי במהדרת חא"ח סי' קי"ב כתב דפסוק אף מל"ח עיי"ש [ועיין בעין
זכר מערכת סי']. ולפ"ד קשי' כי למה פסקי' סומא ששחט שחיטתו כשורה, לימא
דהוי גבלה, דהא קיימ"ל חובת ואכלת, מי שהוא בר זביחה אכול מזבח, ואם
אמר' דכומא פסור אף מל"ח איכ' אינו מצוה על הזביחה ותהי' שחיטתו גבלה,
והרי שחיטת עכ"ס גיב פסול מהיט? שוב ראיתי שכבר העיר בזה הגאון
מודרע"ק אינר רל בהגהותיו לז"ד סי' א' סעיף ט' [וכ' להוכיח באמת דעכ"ס
צ"ל דסומא פסור סמ"ע כמ"ש הפרמ"ג עיי"ש], וכן מצאתי שהק' כן בשו"ת
הרי בשמים ח"א סימן ק"כח, [ועיין שרת פני מבין חז"ד סימן ד' אות ד'], —
ושאלתי אח"כ דבר זה את כבוד הגאון ממאלמשווא וצ"ל, והשיב לי שהוא
הערה נכונה, הנם ד"ל דהא אנו לא קיימ"ל כ"י, מ"מ ז"א דלא לישתמיט
לומר דאיכא מיד דס"ל שחיטת סומא פסולה, ומ"מ י"ל בפשיטות עיי"ש התוס'
גיפין כ"ב דהק' בשוטה וקמן אמאי כשרים לכתוב נט הא לאו בני כריות נינהו
ותי' הואיל ואם הגדיל הקטן ונשתפה השוטה כיכ נינהו נס עכשיו חשיבו ב"כ
עיי"ש [זביח מתורץ גיב קש"י הגובי במהדרת סי' א' מדוע שחיטת קטן כשירה
ולא אמרינן דלא בר זביחה הוא כמו שפוסל לכתוב תסלין משום דאינו בר
קשירה כמבואר בניפין מיה עיי"ש, [ועיין בש"ך סימן א' ס"ק כ"ו, ובפרמ"ג שם],
ולפי הג"ל י"ל משום דכשינדל יהי' בר זביחה, ונס עכשיו חשיבו ב"י, והבן,
ועיין בעמ' סופר כלל ט"ו פרט א'], והכ"נ בסומא י"ל כן הואיל ואם נתפתח
הסומא הוי בר זביחה השתא נמי מקרי שפיר בר זביחה, ועיין שם בניפין כי
במתגי' בסומא ונתפתח וכו', [זביח יובן גיב מה חילוק יש בין סומא שלא ראה
מאורות כל ימיו דאז פסול שחיטתו (עיין בש"ך שם ס"ק ל"ז בשם אור זרוע)
משום דכיון דנולד פוטא אין דרך להתפתח ואז הוי אינו בר זביחה ושחיטתו
פסולה דוד"ק], ומאי דלא אמרינן בקטן דכשר לכתוב תסלין אף דאינו בר קשירה
משום דיבא לכלל קשירה כשינדל כמ"ש תוס' בנפ, הארזתי במק"א ואכ"מ,
ועתה מצאתי בדרכי תשובה סימן א' ס"ק קצ"ה שהביא בשם סי' בכורי יוסף
שהרניש גיב בקש"י הג"ד על שחיטת סומא וכי' שם וז"ל: דהא ודאי דאפי'
לפ"ד דסומא פסור מכל המצות מ"מ הרי הוא בכלל ישראל אף שלא נצטוה
על השחיטה דהפסוק חבת עכ"ס לא אתי למיעוטא רק נכרי אבל סומא לא
איטעם מקרא זה לענין הכשר זביחה ולא נרע סומא לענין הכשר שחיטה מכל
אדם עיי"ש, [ועיין שו"ת תורת חסד סימן ח']. —

והנה גיסי הרב וכו' מו"ה חיים צבי עה"ר נ"י (נכ"ת דומ"ץ בק"ק
ה' מאד יצ"ו) הקשה אותי לפ"ד הגובי הג"ל איך אמר רבא בתולין צ"ו תיפין
כי' דטביעת עין עדיף מסימנא דאליכ' איך סומא מותר באשתו ובני אדם בנשותיהן
בלילה, וקשה מאי הוכיח מסומא הלא דהא פסור מכל עבירות איכ' לו יהי'
שהאשה אשר כועל אותה אינה אשתו ליכא בו איסור דפסור מל"ח ואינו עובר
על דאז דא"א? [ועיין לעיל סימן ע"ב], אולם לקים דהנה המנחת חנוך שם
כ' דאף אם נאמר דסומא פסור מכל המצות אף מלאוין מ"מ אותן מצות שנים
בני נח מחהרין עליהם גם הוא חייב, דאין סברא שיהי' נרע מבני עיי"ש [ועיין
שו"ת בשמים ראש ח"א סימן ע"ג, וילקט יוסף חלק ט' סימן קנ"ג, ובמאסף
שנה רביעית סימן ס"ב אות ו'], וא"כ על גילוי עריות גם ב"נ מחזר, ולפי'
גם סומא חייב בה, ושם דקשה שם הגמ' והבן, ועיין שרת גוף דוד סימן פ"ג

ובשרת מחנה חיים ארץ ח'ג סימן ל"א, ומר"ה הגאון נ"י תירדן בפשיטות דאפי' אי נימא דסומא אינו מזהר גם באיסור אשת איש מ"מ הולד מסגנו מסגנו, וא"כ הי' לנו לאסרו באשתו שלא יבואו להרבות ממזרים, (ועיי' בירושלמי דסוטה פ"ב ה"ה, ובקרבן העדה ושירי קרבן שם) והבן, — [ועיי' בקתדרס "עומר העדה" על קדוה"מ דף י"ג ע"ב]. —

וראיתי גם ארצות החיים (להמלבי"ם) סימן י"ז שהביא ראיה להגב' דפסור אף מל"ת מדפריך הש"ס בפסחים מ"ז ואי אמרת הואיל אחדישה לא ליחייב האיל והי' לכיסוי דם צפור, ואמאי לא משני הש"ס דמשכחת שחייב בשמנה לארץ בסומא אליבא דר"י שחייב על לאו דחרישה, ואין לומר בו דחיי לכיסוי דהא פסור ממע דכסוי, ועכ"ל דגם מל"ת פסור לר"י עיי' שרת בשמים ראש (הורו"ט) סימן ו', ודבריו תמוהים דמהתם אין רא' דלעולם י"ל שחייב בל"ת רק כיון דסומא פסור ממלקות כמבואר בב"ק פ"ז א"א לאוקמי מתני' דיש חודש וכו' בסומא דהתם לענין מלקות איירו, ודו"ק, (וכ"כ בילקה"ג ח"ב דף ל"ט ע"ב), אולם הגאון דבאלטשואר נ"י כתב לי דגם בסומא י"ל הואיל הגיל, נדחי דפסור מכסוי מ"מ משכחת שפיר שמקיים העשה ע"י שליחות השוחט דהא הדין הוא מי ששחט יכסה כדאמרין בגמ' ושוע' ס' כ"ה, ויכול לעשות שליח לכיסוי כמו במצות דונמחה דשייך בהוא שליחות כמו במילה, [ועיי' ירד סימן רס"ה סעיף ט' וכן בסדה"ב יע"ש סימן ש"ה בש"ך ס"ק י"א], וא"ל דכיון דאיהו ל"ט עבד גם שליח ל"ט משויא, ויא' דיעיי' קידושי' כ"ג דכל שיש צד שדיח' לו שייכות בענין זה כמו שם בגמ' שחרור מצי להעשות שליח, והכי כיון דאם זה הסומא מכסה מעצמו מהני מעשיו לפסור השוחט מכסוי דלא נרע מכסוהו הרוח דניכ פסור מלכסות לכן שפיר מצי למיהוי שליח, וממילא שייך לומר ב"י דחיי לכיסוי דם צפור, וזה נכון, עכ"ל, [ועיי' שו"ת יד יצחק חלק ב סימן נ"ג, וסימן קפ"ז אות ג']. —

כתבתי סה האנשוויטין כ"א אדר שנת תרנ"ז לפ"ק, —

יוסף הבהן שווארמין

ומקום אתי להציג פה קישיא א' אשר כ' לי הגאון המפורסם מו"ה מאיר דן נ"י מרוס', לר"י דסובר סומא פסור מכל המצות, איכ' הוכח אמר ר"י בכמה מקומות דלאו בנותר הוי לאו הניתק לעשה, הא נודע דעת הרמב"ם דהוכח דהלאו כולל יותר מעשה לא הוי לאו הניתק לעשה [עיי' פ"א מהל' תמורה הל' א'], לשו"ת הפרמ"ג דדוקא בעשה פסור אבל בלאו סומא ניכ' חייב, איכ' לר"י לא משכחת בכה"ל כולל לאו יותר מעשה? וצ"ע. — אח"כ הראה לי ידידי הה"ג וכו' מר"ה דוד ל"ב גריב נ"י שכעין קושי' זו הקשה במנחת חינוך מצה ח' אות ד' לענין נשים, עיי"ש, (ועיי' גינת וורדים כלל כ"ט), אולם אפשר דמי שפסור מאכילת הפסח לא קאי עלי' ל"ת דלא תותירו ממנו, ואיכ' נשים וסומא דאינן חייבים בלאו דנותר שפיר הוי לאו הנלע, ודו"ק, — (וכ"כ בילקה"ג ח"ב אות ו'), ועיי' שו"ת סני מבין חויד ס"י רג"ד ובמסתחות. —

— סימן ע"ו —

— ביה ב' נח תרע"ב לפ"ק באגדה יצו —

השוכן בביתו. ידן כבוד רבות ויקרות. לכבוד ידיו הרבני הוותיק, מתן ומסוק, מלא עדין, ולאקטי נרסא משתוקק, המסוגל הדיוק וכו' מיה שמואל ונוויל ראמה נ"י בקיק בארסס על ד יצו.

יכ"ס האי קארטע דשופריא הגיענו ע"י, ואשר שאל ע"ד אשה אתה אשר בחוה"מ העל"ם שמעה כי מתה אחותה בין כסא לעשור. והנה קיימיל אף דאין אבלות במועד אעפ"י דברים שבצנעה נהג, ובחוד"ס הגיע ליל טבילה אם ה' היתר, כי התיח דשם נתוכחו כזה, והענין העלה אבק רב יען לא מצאו דין זה מפורש בפוסקים. — הנה מי אנכי להכריע, ולפום ריהטא ה' נ"ל דנדע דעת הרמב"ם (פ"י מהל' אבל) שמסך דדברים שבצנעה נהג רק בשבת אבל לא ביו"ט [ועיין בשער אפרים דמביא רא"י לדבריו מסוכה כ"ה דאמרינן שם אבל חייב בסוכה, וסוף פשיטא, ולדברי הרמב"ם י"ל דס"ד כיון דאסור בתשמיש ליה תשובו כעין תדורו (ועיין לקמן סימן קל"ה אריכות דברים בזה) וע"כ דאינו נהג רק דבר שבצנעה ברנל], ואף דיש חולקי' עליו [ועיין בב"י סימן שצ"ט] ואולם הרי הלכה כדברי המקיל באבל, ויש לסמוך עליו בכה"ג להתיר. ועוד י"ל עפ"י"ש באר"ח מ' תקנ"ב סי"ט דכשחל ח"ב בשבת נהג דברים שבצנעה ומ"ם בליל טבילה מותר, (עיי"ש במג"א בשם ש"ח), וא"כ הבינ' יש להקל, והבין. — שוב ינעתי ומצאתי ראמין בשדי חסר מערכת אבלות (אות כ"ז) שהביא בשם ס' שמן המשחה דאשה שמת לה מת ברנל ואירע טבילתה בחוה"מ מותרת לסבול משום ס"ס, מסק אי הלכה כמ"ד דכשמת ברנל אינו נהג אפי' דבר שבצנעה, ואח"כ דהלכה כמ"ד דנהג שמא הלכה כמ"ד דטבילה כוסנה מצוה ומותרת לסבול אף כימי אבלה עיי"ש. — [אח"כ בא לירי שרית פתחי שערים וראיתי בסימן מ' שנשאל ג"כ בזה, ומסק באמת להתיר מטעם חנ"ל, ועוד הביא רא"י מהא דמצאו באר"ח מ' תקע"ד ס"ד דבשנת רעבון אסור לשמש מטה ומ"ם בליל טבילה מותר, וה"ה כאן יש להקל בליל טבילה, ואם כי יש להשיב ע"ז דמשם אין רא"י מטעם המוכן, דאין לדמות העניינים, אבל נשאר בהוראתו עיי"ש]. —

(ב) וע"ד הכלי הכלי שתוכנס מצוים סארגעלאן אי צריכי' ליבון דווקא? הנה ענינו לטובה כימו מ"ש מן החתים וצ"ל חזיר בסי' קי"ג למלאות הכלי נחל' אש ויחלב כ"כ שקש נשרף עליו (ועי' שרית כתב סופר חזיר ס' ע"ח וס' מ', וש"ת מהרי"א חזיר ס' קי"א ורס"ד, ושרית מהר"ם שיק י"ד סימן ק"א) ושמעתי דבזמנינו מצאו עוד דרך קל ונכון וברור יותר! והוא, לתת הקדירה בתנור קודם אפיית לחם וכיו"ב ולכפותה על מ' וכן תשאר שם עד אשר רדיית הלחם ולא תגע בה יד עד שתצטנן ורצא משם מלובנת וחדשה בלי שום קלקול (ועי' ש"ת יד יצחק חלק א' סוף סימן ו' וסימן ק"ט). — שוב קבלתי מ' דחי השוכה הלק חמישי, וראיתי שם בסימן קכ"א ס"ק ב' שהאריך בענין זה עד מאוד וראוי לכל בעל הוראה לעיין בדבריו לדעת מה לעשות. *

(ג) ומיש על קושר התוס' בסוכה ל' הא דצריך קרא דאין יצאי' במצה של מבל תפיל משום מצהב'ע, דצריך קרא בכמא לאכול מצה של מבל, דבכמא לאכול מצה יצא, ומצהב'ע ליה דהא ה' אנט! הנה הא תירין העולם [עין שוית מני מבין האויה סי' קעיה. ושוית אבן יקרה חלק ג' סימן קמ"ט, ובמק' סי' מ"ב נישן וקדושי' בשם הרב מהרי"ש ג"ס וליה, ולקמן סימן ס"ג אות ב'], אולם שמעתי לסלסל דהא מעמו של הרמב"ם בהל' גירושין דמזיל כס' משום דהנפש חסין באמת לקים כדית רק החומר מעב הלכך כוסין שנים החומר יאמר רוצה אני ולא יעכב הרצון שבנפש הישראל, וזה דוקא בכמא לאכול מצה כשורה אבל במצה של מבל בזה נס הנפש אינו רוצה משום איסור מבל, ולכך אינו מועיל כס' דו"ק, (וכ"כ בס' דין שמים עמ"ס ססחי דף כ' אות ג'). — ועיין שוית בית נפתלי דיש סימן מא בדיה איברא — ועד קושי' התוס' מלכם, כתבתי בחדושי ליישב עדין: דצריך קרא היכי דאחד אביר לחבירו שינוול לו לולב, והנה מצד מצהב'ע אין כאן משום דאשליד'ע וכשיש' דגול מותר לאחר, מיהו לכם ליה, ובה אמרתי לפרש המדרש ולקחתם לכם ביום הראשון לכפר על חטא ראשון ההינו חטא אדה"ל! דהנה מבואר בסנהדרין דהנפש ה' יכול לפעוק דברי הרב דוברי התלמוד וכי ואדה"ל חייב משום שאין שלד'ע והשלח חייב, והשתא אתי שפיר המדרש, ולקחתם לכם, וקשה למיל' לכם תיל משום מצהב'ע, דצ"ל דאשליד'ע אפריה בלולב אסור משום לכם, וא"כ חטא אדה"ל בעין הרעת ושפיר צריך קרא לכפר על מעשה ראשון, ודק, [דבר זה הביא מו"ח הנאון ג"י מסני בהסכמתו על הס' בית דוד להראב"ד ממנקאמש ג"י עיי"ש], ועיי' שוית מהרי" הכין האויה סי' ל"ג —.

והנהי בזה ידידו הדו"ש באהבה מצפה להרמת קרן התורה וישראל במהרה ה' המוב והמטיב, יטב לנו ויהי מאורחותיו, ונלכה בדרכיו, לשמור תורותיו וחוקותיו, נעלה לציון ברננים, דבר אלקינו נשמע פנים אל פנים. — יוסף דבדן שווארמין

— סימן ע"ז —

למועד עת צאת ישראל מסצרים, יבדק ה' בברכה במלם לאיש אשר בו שנים, ויהי ויראת שנים, הרבני הנגיד והציב קולע אל השערה, במכה ישרה, ועליו דמם רוח מדרה, וכי, מיה זאב וואלף גאלדשמיין ג"י בק"ק ב"י אודווארי יציה

אשר הקשה כשהל פסח בשבת לפה לא נזרז על אכילת מצה שפא עבירו שילך אצל בקי ללמד הברכות כמיש רש"י בסוכה גבי לולב שילך ללמד הברכה? — שמעתי כי כן הקשה בשוואל ומשיב מהרי"ר ח"א סי' ה' [נס בעט פוסק ח"א כלל א' סוף ה' סודיה מ"ז מלולב הביא קושי' זו], ובאמת כבר העיד בזה הנאון בעל מני יתושיע סוף מס' סוכה בדיה סיסקא, [והוצא מדבריה שם, דדוקא בלולב דאיכא ד' מינים אין הכל בקיאם אם מברכין על נפילת לולב או על נפילת אחרת משא"כ במצה עיי"ש], ועיין שוית אבני צדק (סניעם) האויה סימן ל"ה — ולענין נראה לתרץ

[מלבד מ"ש בהנחתי לם' תבואות השדה חלק נ' בשער בית המועד שער ב' אות יז ברגה] בצירוף קושי התורה אור [שהביא בעט סופר הנ"ל פרט ו' ד"ה בספר], מדוע לא נזרזו רבנן שלא לקדש על דיוין בשבת שמא ילך אצל הבקי, ללמד ברכת הקידוש עיי"ש. דהנה האחרונים מקשי' אמאי נזרזו חכול שמי' הא יהי' טעה בדבר מצוה וספור? וראיתי בע"ס שכ' בשם הסמ"ג [ובביאורים לחת"ס עמ"ס ביצה בשם ס' האשכול ח"ב סי' ז'] לתרץ דעיקר הגמרה לא הי' בעבור ההולכה כשילך אל הבקי ללמוד (דאו באמת פסוק דהא הוא טעה בדבר מצוה) אלא הגמרה בעבור החזרה היינו לאחר שתקע וכבר יצא בו יחזירנו לביתו ואז לא הוי' עוד טרוד בדבר מצוה, והוא דבר חדש! וכוה מבין שם הר"ן שהק' למה לא נזרז במכירה שילך התינוק למוהל ברה"ה, וקשה הא קודם המילה הי' נושא ארת עצמו, ורק לאחר המילה שהתינוק חולה, וכן ב' בחרי"ם פ"ד דסוכה, עיין בע"ס הג"ל פ"ט א' ד"ה סמ"ג, (ומאו אמרתי לתרץ כזה קושי' העולם לרי"א דס"ל מכשירי מצוה דוחה שבת אי"כ איך שייך לרד"י גזרת שמא יעבידנו? ולדברי הסמ"ג לק"מ דהרי הגמרה לא הי' כשילך אל הבקי, דאו באמת אין גמרה לרד"י דהרי מכשירי מצוה דוחין את השבת, ומתי' להוליד לבתחלה, אלא דהגמרה דוחה בעבור החזרה, ושפיר נזרז' שמא יעבידנו, וק"ל, מעתה י"ל נמי דהא חנינה נבי שופר ולולב או מגלה שייך שכחה בחזרתו, משא"כ נבי מצה וקידוש, הלא יאכל שם את המצה אבל הבקי וישתה שם את הקידוש, וא"כ לא הי' לו מה להוליד בחזרה, וע"כ לא נזרז ודרק, [ועיין שו"ת יד יצחק חלק א' סימן ריד], — גם מ"ה הנאון ג"י האריך בסוגי' זו הרבה. —

עוד אמרתי בדקידוש לק"מ דעד כאן לא נזרזו חכול שיי' אלא במצוה שבאה לעתים רחוקות כמו ברה או סכית שחל להיות בשבת, דזה יודמן רק פעם א' בשלשה או בארבעה שנים ואז חיישי' דמחמת בהילות המצוה יעבידנה, משא"כ במצוה שנחגגת תמיד והרבה פעמים בשנה, ובפרט קידוש דהוא בכל שבת, לא חיישי' דבוה יזכור דאסור להעביר, — וכוה מתורץ ג"כ קושי' התי"ס דלא נזרז בקריאה בס"ת שמא יעבידנה, ודו"ק, [ועיין ישועות יעקב א"ח סימן רס"ב עק"א, ובשו"ת יד יצחק חלק ב' סימן ע"ה, ובשו"ת ברכת יעקב א"ח סוס"י ה), — גם י"ל לסי"ש הרמב"א והרשב"א לתרץ הקושי' ממ"ל, דנזרז שמא יעבידנו הוא רק בשופר ולולב משום דהוה כספק מצות משום דאין אנו בקיאי' בעיבורא דירחא, אולם בקידוש וקריאת התורה ליש' זה דהא לא חליא בעיבורא דירחא כלל, [ועיין מאסף שנה י"ב, סימן מ"ה, אות ג.], — ובפרתי לבנן הגדסם בוילקט יוסף שנת ה"ג סימן קצ"ו. — ובשו"ת חלק יעקב סימן נ"ד. —

וכבוד ידידי ה"ג וכו' מ"ה פנחס ברייער ג"י אמר לי לתרץ קושי' הג"ל מדוע לא נזרז במצה שיי' עפי"ש מר אביו הנאון וצ"ל בשו"ת נחלת בנימין סימן ס"ג לפרש דברי רש"י בסוכה שכ' דילך לבקי ללמד הנענעים או הברכה, אשר לכאורה תמוה טובא לענין הברכה אמאי צריך לו להביא לבקי הלולב עם כל מיניו דהא הברכה יכול ללמוד בלא לולב והמינים שבידו? אמנם י"ל כיון דצריך לברך הברכה קודם שיצא, וכבר העיר תוס' בסוכה ל"ט בשנוטל שניהם יצא בו מדאנבי, ותי' כשהסכו עיי"ש, וא"כ האי אינו בקי ידע שצריך להפוך האתרוג אבל א"י אמתי יהפוך, גם א"י איזה צד אתרוג ישול בידו קודם הברכה ואיזה צד ישול אחר הברכה, ואם יהפוך שלא כד"ן אז הוא חרתי לרצועתא, דיברך

אחר שיצא בו ואח"כ יעשה הנענועים שלא כדרך גדולתו. [והגסיון מעיד ע"ז דע"ה יהסכו שלא כדון]. ע"כ כ' רש"י דגם משום לברך בדינו צריך להביא המנינים לבקי ללמוד, והבן, (ועי"ש שהאריך בזה דמשרה לא ילך לבקי מעיו"ט דרצוה ללמוד אצל הבקי הנענונים והברכה יוצא בו מיד, דלומד שם דברכה, ובאזוהי אופן יברך, וכן בשופר כ' הרמב"ם וילך לבקי שיתקע לו, וכן במגילה שיקרא לו, ומשרה משימא דצריך לילך לבקי ביר"ט ובשעת מצוה, ודו"ק) ומעתה הא חתנה בשופר לולב ומגילה, משא"כ אצל מצה ולא ילמוד רק הברכה לא נדו"י שמי"י, וק"ל. —

והדרב הגדול וכו' מ"ה אבר ה"ס ס"ג ל פ א ל ל א ק נ"י ת"י בזה"ל: לדעתו יש לומר דעם הארץ כזה אשר אינו יודע ברכת מצה, אי"כ קריח שאינו יודע לעשות סדר הגדה וד' כוסות וכו', ובעכ"ה צריך להתאכסן אצל בקי מבעוד יום לשמוע שם הסדר בלילה, אי"כ בלילה יהי סמוך על שלחן הבקי ולי"ש שמא יעביטנו, וזה סברא ישרה, וצריך לבאר איך שייך לומר דמשום ברכה דרבנן חשש שמא יעבי"ה הא בדרבנן לא נזרו כדא"י בנמ"י ביצה י"ה לענין ולר' המוסמא, לא קשיא, דהוא הובא דאינו עקר המצוה דרבנן לגמרי בנן משתמש בכלי היום בלי מבילה ומחר ימבילנו ל"ש שמא יעביטנו, אבל לעקוד המצוה לגמרי שלא לברך או שלא לקרות מגילה לא הציף כולי האי ושייך שמא יעביטנו שמה, (ועיין בתקן משה חלק ה' דף צ' ע"ב אות ט"ז), עכ"ד. — שוב ראיתי בשדי חמד מערכת חמץ ומצה ס"י י"ד אות ו' בשם ס' העסק שאלה על השאלות בטעמא דלי"ג ש"י במצה ובמרוך בססה שהל בשבת, משום דבלילה לאו דרכא למיזל בשוקי בראי, ויש לנמס קצת בתירוצא, דאז"ל דלאו אורחא בטמא למיזל בליליא אבל כאן משום צורך גדול ובהיות המצוה לא יחוש מלידך גם בלילה, והבן, (ועיין וילקט יוסף חלק ד' סימן יו"ד בהגיה אריכות דברים). —

אח"כ בא לידו ס' חמדת ישראל ומצאתי בהקדמה שכי' בזה"ל: המחברים הקשו לדעת רש"י"ל דהא דנזרי' שמי"י בלולב הוא דהייש"י שמא ילך אצל בקי ללמוד נענוע או ברכתו אי"כ גבי מצה נמי ננזר שמי"י דא ברה"ר ובשחל יום הראשון של ססה בשבת יהי אמור לאכול מצה? ואמרתו לתרין, דהנה באבת המדו הראשונים על הא דעקרו חכ"ל ד"ת מצד גזירה שמי"י איך עקרו חכמי' ד"ת לגמרי משום גזירה, לכן נראה דבאמת חכ"ל לא עקרו לגמרי כיון דיש למצוה גם חלק הלימוד (ועיין ספרי עקב מ"סא מ"א) וחכ"ל לא עקרו אלא חלק העשיה אבל חלק הלימוד השאירו אי"כ לא עקרו מצוה זו לגמרי, ואין זה עקודת מצוה מד"ת לגמרי, כיון דיכול לקיים המצוה בחלק הלימוד, ומעתה י"ל דזה דוקא בלולב ושופר דאינה נוהגת בנשים, ואי"כ אפי"י אי עקרי' המצוה לא מעקרה לגמרי דעדיין נשאר חלק הלימוד לכן עקרו חכ"ל מצד גזירה שמי"י, משא"כ במצה דגם נשים חייבות בהן ובהם ל"ש חלק הלימוד אי"כ אם נבוא לנזר שמי"י יהי המצוה נעקרת לגמרי מנשים וזה לא רצו חכמים, ולמעקרה מאנשים ולא מנשים כדאי אין סברא כלל, לכן במצה לא נזרו חכמים שמא יעביטנו, ודו"ק. — [ועתה בשעת העתקה ראיתי בשו"ת ניר לדוד סימן קס"ז שהביא ג"כ דברי סמ"ג הג"ל לתרין קושי' העולם לדיא הג"ל, ובהג"ה שם. חדשות מניד" מה דקשי' ד"י לשי' הסוברים דבלילה א' של סוכות חייב לאכול כזית סת בסוכה מה"ת דילכ"י מ"י מ"ו מתן הקצות אמאי לי"ג חכמים כשהל בשבת, שלא לאכול סעודה ראשונה

בסוכה נזירה שמא יעבור העת ד"א ברה"ר, כדי לאכול בסוכות חבירו אם אין לו סיכה? אמנם להסמיך ניהא, דמסתמא לא יוליד עמו סת אלא כדי צרכו לאכול, איכא אין לחוש שיעביר לאחר שכבר יצא יד"ח, ובהלכתו הו"ל סעיה בדבר מצוה ע"כ, (ועפ"י תירוצים האחרים הג"ל מתורץ גם קושי' זוה' ודריק), — ועי' שו"ת שבט סופר האג"ה סימן ע"ב, ובילקט יוסף חלק יו"ד סימן נ' ור"ס, — [ועי' שו"ת לחם שלמה סימן מ', ולקמן סימן קמ"י אות ד]. —

— סימן ע"ח —

לכבוד אחיב ידיד, חוקר המוסל, שתל על מי ס"ג דורש כמין חסד, מעטו לא נמר, להסביר ולמנמר נמר, יצץ ויפרח כתומה, רב דחמא, דיתב בתוואי דלכא, דחריף, ובקי הנחמד וכו' מיה שמעון סג"ל לעוויא נ"י בקי ס' ור"א יצ"ה

אשר הק' האיד יכולין להיב מעביר ורעו למולך, הא ה"י התר"ס, דשמא יעבור יותר ואנן דרש"י במס' סנהדרין (דף ע"ד ע"ב) "מורעו" מקצת ולא כל זרעו? — הנה קושי' ישנה הוא, יעיין בשו"ת בית נפתלי סימן ס"ה אות נ' בשם הפר"ח, ולק"מ, דתוס' בניטין ליג כתבו דאוקי אחזקה שלא ישאל על נזרתו, מכ"ש כאן כיון דאוקי אחזקה דודאי לא יעשה מעשה רע כזה עיי"ש, [ועי' שו"ת שאילת שלום מהדריק סימן י"ח], ואנכי בהניה כתבתי: ולענין נראה לתרץ, דהתר"ס ל"ה אלא בכה"ג שבידו לתקן העבירה שיה' נעקר האיסור, אבל הכא דהספק הוא דלמא יעבור כל זרעו, אמו בהעברת כ"ז יתקן האיסור, אדרבה הוא שונה באולתו ועושה איסור היותר חמור, רק דגוי"כ הוא דמורה, ועי' במהרש"א בשם הסמ"ג, וגם תוס' ס"ל כן, (עי' שו"ת מהרי"אין הו"ד סימן ס"ב), הטעם דלא רצתה התורה להענישו שיתכפר בהענישו, כיון שעשה עבירה גדולה וחמורה כ"כ וגדול עונו מנשוא, (וכ"כ בהניה מיימונית), בכה"ג ל"ה התרא"ס, [וראיתי אח"כ בשו"ת הרי בשמים שהדו"ת סימן קל"ח שהאר"ך נ"כ בזה], — עוד ג"ל עפ"י ש' בשסקי תוס' הענית (ס"י נ') דהתר"ס לא מקרי רק היכא שמחוסר מעשה עיי"ש, (ועי' עפ' סופר ח"ג בהשפעות לכלל התר"ס), ואיכא הכא נמי ל"ה התר"ס דשמא יתן כל זרעו למולך, דהא הוי מחוסר מעשה, וק"ל, [ועי' ספרי הקמן בכמות דב באיכות, צפנת סענה' אות יו"ד], — וזה כבר אשר אמרתי בזה לתרץ קושי' א' והוא בקידוש' ע"ה, קידש ובעל, ס"ל לרבא לוקה שתיים, אע"ג דבשעת הקידוש' היה ספק אם יבעול, כ' הריטב"א דס"ל רבא התר"ס שמה התראה עיי"ש, וק' הא בתולין ס"א ס"ל רבא שחט חולין ואח"כ שלמים אינו לוקה, וסירש"י משום דהו"ל התר"ס דלמא לא יודק הדם כראוי, הרי דס"ל לרבא התר"ס ל"ש התראה? והוא חמור! ולפי דברי ססקי תוס' הג"ל ג"ל דודאי בספק שהיה מחוסר מעשה, כמו התם דמחוסר מעשה הוריקה, שסיר הו"ל התר"ס דלמא לא יודק ולא שמה התראה, משא"כ בדבר שאינו מחוסר כמ' הבעילה לאחר קידוש', דכ' התוס' בכמות כ' דרש"מיש אדם ל"ה רובא דתליא במעשה, איכא הבעילה ל"ה מחוסר מעשה, בספק כה"ג שסיר

סיל לרבא התרים שמה התראה וקיל, [ועין שרת פרי השדה חלק א' סימן כ"ח]. — אולם ראיתי אחד שזה אינו דהא אליבא דרבא קיימין והוא עצמו לא סיל בבריכות שם לחלק בין תליא במעשה או לא! עוד זאת דהא דתשמיש אדם לא חשיב תלוי במעשה היינו דוקא תשמיש דאינו של איסור, אבל דכהני באלמנה וכדומה, שהוא איסור, ליש לומר דאחיא ממילא (ועי' מ"ש אאמיר הנאן וצ"ל בשורת בית נפתלי סימן כ"ד ב"ה ודגה כ"ה). — ובהא דלא ילפי' מסעבר ורעו למולך דאולי' בת"ה הוא קושי' השערי תורה ויל בחלק נ' כלל ח' פרק נ' אות ח' (ועי' בשורת פרי השדה חלק א' סימן ס"ד), והארכתי בזה במקרא. עין לעיל סוף ס' ל"ט [בתשובתי להגאבד"ק בעלעניעש יצ"ח]. וגם בסוף פסמן מיד בשם הכלי חמדה עיי"ש. —

ומדרי דברי זכור אונקור. דבר נאה ומשובח אשר אתי בכתיביו מרב גדול א'. בפסקי (ויקרא י"ח): כמעשה ארץ מצרים ונ', ומורעך לא תתן להעביר למולך ונ', ואת זכר לא תשכב משכבי אשה ונ', וקשה מה ענין איסור העבירה ורע למולך פ"ש? עריות? וביותר קשה למה הפסיקה התורה בין העריות עצמן, באיסור העבירה ורעו למולך, ואם יש איזו שייכות לאיסור זה אל איסור העריות, ה"ל לתורתנו להקדימו לאיסור העריות או להאחירה, ולא לתת מקום באמצע? ועי' באברבנאל שהעיר בזה, ונראה שדבר גדול תלמרנו תורתנו הקדושה בסדור זה, כי באמת קשה מאוד לתאר ולהאמין שיעביר אדם את בנו ובתו הכשור באש ומכש"כ לפי המפורש שדרכם ה' לשדוף משם את העובדי למולך, ולהיפך רואים אנתנו כי דרך המנאסים להרג את הילדים שנולדו למו בנות, למען לא יה' למו למכור עון וכלמות נצה, ואך בנים פסולים כאלה ירשה למעטים גם האב הרהמן להעבירם באש, ומכש"כ בשעה שיכסה על אבריותו, באמרו שכותתו לעשות דבר טוב, רוח ניהיה למולך, שהאמינו הכסילים והבוערים בעם אז בו, לזאת תצונו התהיך, שגם ורע פסול, ממור נמיר, ניכ אסור להעבירו למולך (עי' סנהדרין דף ס"ד). והנה ממור זה הנולד מחייבי נריות כשמעון התימני ביבמות (דף מ"ט א') דקיימיל כותה, ולכן אתרי שהזהירה התורה על איסור העריות שהייב' עליהם כרת ומתת ביד ציונה, ומורעך לא תתן להעביר למולך ד"ל אפי' מורעך הבא מאיסורי העריות, שהולד ממנו גם מהם לא תתן להעביר למולך, ואחר שאזהרת העברה למולך באה להזהיר על אלה הבנים הפסולים שנולדו מביאות האסורות, לכן הקדימה התורה אזהרה זו לאיסור משכב זכר ורביעת בהמה, שהרי משכיבות כאלה אין המין פיה ורבה שאין מוליד אלא מנינה, ואין מקום להזהיר בהם על העבירה הורע הנולד מהם למולך. — (תורה מציון שנה ששית הוברת א' ב' סימן ד'). —

עוד עפי ביד, ואמרתי לכתוב לו עוד דבר יקר ונפלא! ולעשות לו מפעמים כאשר אהב, והוא אשר שמעתי מסרה הנאמן נ"י בפי' הפסוקים (קדשים): ואל בני' תאמר איש איש כי אשר יתן מורעו למולך מות יומת עם. האריך יומותו באבן ואני אתן את פני כו', ואם העלם יעלימו עם. האריך את עיניהם כו' בתתו מורעו למולך, לבלתי' המית אותו ושמתי אני את מני וכו', לבלתי' האריך בדקדוקי' אונקור רק על משאזיכ בתתו כו', לבלתי' המית אותו, והוליל ולא ימותו אותו, גם מה שתיאר פה את ישראל בשם עם הארץ. שפירושו התפצים בישוב הארץ, יש להבין? והענין יבואר עם זה שהארץ הרמב"ן ז"ל (פס"ו

אחריו בענק המולך שדעת הקרמוני' ששרפו את הבן ממש לשרפת אש, אכן הוא חל כתב שרק העבירותו בין שני מדורות של אש ויצאו חי. (ועיי' מה מנהרין סיד), ולענין כי הרעות אמת ויצב, יש מולך ששורפין לפניו ממש, ויש מולך שרק מעבירין לפניו ולא שורפין, ועל שניהן יחד רמז הכתוב והזהיר עליהם, כאשר נשוב עוד להבין כי השורף את בנו ממש הוא אכזר מאין כמוהו לחינו פרי באט ומשחית, הישוב' ובוודאי יקומו עליו כל החסידים בשוב, הארץ' ויהרגו אותו ועל זה לא סתרה התורה כי מן יעלימו האנשים עיניהם מלדרגה, אכן על המולך הב' שרק מעבירין לפניו יכל להיות שלא ידרגוהו בני דורו ועל כנן זה יקום ה' לבדו מהחוסא וממשפחתו, ובה נבא אל הכ' שלפנינו, איש איש מבני ומן הגר הגר כישראל אשר יתן מזרעו באופן כזה, למולך מות יומתי פי' למולך הזה אשר מסיתין בו הבן ושורפי' אותו ממש, נראה שבעל המעשים הסמיק מלת זרעו כתבירה, להפרידה מן מלת למולך להורות כי למולך מות יומתי נמשכים יחד בכונה, והוא כנ"ל שמרבר ממולך כזה שמתי יומתי הבן, או בוודאי עם הארץ' פי' החסידים בשוב הארץ' בודאי ירגמוהו באבן, וגם אני לא אותר לו מענשה, כי ואני אתן את פני באיש ההוא והכרתי אותו וכה, אכן ואם העלם יעלימו עם הארץ' את עיניהם מן האיש ההוא, והצעם להעלמתם היא כי בתתו מזרעו למולך כזה, לבלתי המתי אותו, פי' שאין מסיתין ושורפין בזה המולך רק מעבירין לבד או ושמתי אני את פני באיש ההוא וכמשפחתו והכרתי אותו ואת כל הזנים אחריו שהרי יתום לזנות אחרי המולך גם בהיותו, מקרב עמם' פי' שהי' נשאים, בחיים' שהיו מעבירין ולא שורפין ובה לא יעכבו עם הארץ, ודק, ורפחית, ורבים שמעו וקלסוהו. — [ועיי' סי' תכלת מדרכי עה"ת]. — והגני בזה ידירו הדרש ושלוש כב"ב הטוב היי, והמח' חיים יתן לכם חיים ארוכים טובים ומתוקים מוקירו ומכבדו בלוגית האצפה לשא"י ממנו ב"ט נס"י. —

יוסף הבהן שווארמין

— סימן ע"ט —

— ביה שילחי אלול שנת תרניה לפ"ק ה' מאד יצ"ו —

בירך לקחתי וביך אשיבנה, יד בשלום מוכו וכפתו רעננה, עם כל הכתוב לחיים בזה השנה, בירושלים בא יבא כנה, כבוד ירדתי הרב המהר"ג חסיד בעמית ספרים טובים ונחמדים וכו' מזה שבתי לישישין נ"י, דומ"ץ בקק אור שיווא יצ"ו.

לדבר הזה יסלח לי וכו', ואין דנין אפשר משאי אפשר וכו', ועד מה שהעיר מ"ט הביא השאלות ענין חנוכה בס' ישרא, הא מעולם לא חל חנוכה בס' זו? כבר נשאל בזה מרח רבינו הנאון נ"י והשיב: דהנה השלח' בס' צאן יוסף כתב מ"ש והקע כף ירך יעקב כי רצה לפטוע בדורות היוצאים מיעקב, וכשנכחו ישראל על היונים נתהפך הכף לפר, והוא סך שמן, ועיי' שחור שהאריך בענין הנשיאים שהביאו כל א' כף מלאה קמורת, וגם במה שחור יעקב על פנים קטנים, ומרמז יעשה אחד כף, עיי' ברה וענין והקע כף

ירך יעקב, והנה זה הסמוק הוא בם' וישלח, וגם מה שחזר על פנים קטנים הוא מרומז במ"ש ויורר יעקב לבדו ושם נאבק עם שרו של עשו משרה הביא השאלות ענין חנוכה בם' וישלח וק"ל. — אולם ידידי הרב הגאון מרה משה שמעון זיווימן נ"י (פ"מסבדור) כתב עפ"י מ"ש הבי"ח בהל' ססח [סעיף א'] וזל: נראה עיקר דהא דתנן מצותן שיהיו קוראין אותן כל אימא בזמנו לאו למימרא שיהי דורשי' במועד עצמו, אלא ה"ק דאע"ג דכבר למד הרבה פעמים כל התורה וכל המצוות, מ"מ בשינוע המועד חייב לשאול ולדרוש בהלכות כל מועד ומועד בזמנו להודיע חקי אלקי' ואת תורתיה ושימא דצריך לדרוש שבת א' או ב' שבתות קודם ע"ש, וע"כ הביא השאלות ענין חנוכה בם' וישלח, כדי ללמד הדינים שתי שבתות קודם, והבן. — [ועיין לקמן בסוף המכתב]. —

ואשר כתב להדין קיש' הרא"ם בכן סודר ומורה שכי' רש"י דנהיג על שם סופו שיעמוד בפרשת דרכים וילסחם את הבריות וכו', הא נבי ישמעאל כתב באשר הוא שם לפי מעשיו של עכשיו הוא נידון ולא לפי"ם שהוא עתיד לעשות, דשאני בכן ס"מ שהוא בעצמו סופו לעשות המעשים רעים, אבל נבי ישמעאל הוא משום שעתידי ורעו להמית בנ"י בצמא ע"כ שפיר וישמע אלקי' את קול הנער באשר, הרא"ם שם. יפה העיר [אבל מצאתי במהרש"א חדא"ג למס' ריה (רף ט"ז ע"ב) שכבר קדמו בזה, ולכאורה קשה הא מצניו שאמר השי"ת אל תצר את מואב משום ב' פרידות העתידין לצאת מורעס? אלא י"ל דמדה טובה מדובה שאפילו זכות הבנים מועיל, ועי' בם' קרבן ראשית (שם) בזה, ועוד כ' שם דשאני ביד של מעלה שאין דנין ע"ש סופו [זהו רמז הפיסמן, לא"ל דייקא, עורך דין' הבי"ד של מעלה, לבחון לבנות ביום דין' דייקא לפי מעשיו של אותו שעה], ועי' פרשת דרכים דרוש . . . — ובהסל"ה עה"ת כ': ולא ידענא מה קיציא ל"י דהא לא שייד נבי ישמעאל ימות' וכאי ואל ימות חייב דהא ישמעאל עשה תשובה בסוף (במ"ש ברש"י עה"ת חקבר בשונה מ"בה), משא"כ בנזל רבים אין מועיל תשובה עי"ש. — אנ"ל דבשלמא נבי בן סרמ דעשה עכ"פ קצת עבירה גם עתה, ולכן דניס אותו שפיר על שם סופו, אבל בישמעאל הלא עתה עדיין לא עשה מאומה, ולכן כ' התורה באשר הוא שם, וסופו. — [ש"ר בשפתי חכמים שכי' בזה"ל: וי"ל דהתם נבי ישמעאל כשהי קפן לא התחיל כלל במידי דשייד לאותה עבירה שימות את ישראל בצמא, אבל בכן סרמ התחיל באותה עבירה שהי' אבל תרמימר בשר. — ועי"ל דאין ביד של מעלה דנין על שם סופו, אבל מצוה לבי"ד של משה שידונו את הרשעים ע"ש סופן, עכ"ל]. — וכס' נחל קדומים (ויחי) הביא דדוקא בכן ס"מ דבא מ"פ"ת ואינו ורע הנק, או אמדינן דעת' לכשינזל, אבל כשהזרע ישר והגן אז אסדינן באשר הוא שם, עכ"ל. — [אח"כ האיתי בם' מאוני צדק שהאריך נ"כ באויה חידושים על קושי' הנ"ל אבל אין כל חדש בדבריו כי הכל מבואר בספרי הגל]. — ומה דקשה ביון שנהיג מסני שעתידי ללסחם את הבריות אין לחייבו במיתה חמורה מלסה"ם, דאלו רוצה בסיף וזה בסקילה, ? כבר כ' בדעת זקנים לבע"ה, מדכתיב איני שומע בקול אביו ובקול אמו והוי כמו מקלל אביו ואמו שהוא בסקילה שנא' אביו ואמו קלל דמיו בו, (ועי' דבש וחלב), וכס' פנענ רבא כתב דידרוג בשבת וסח"ש בסקילה, (ועיין ס' בלי חסדה מנחם) — ועד הרביעי חיים וישאל התמודים בם' שערי קדושה שכי' דבן סודר ומורה נענש אפי'

כשהוא קטן, עיין בילקס יוסף מחברת י"א סימן קמ"ח יישוב נכון בשם רד"ה הגאון מו' אליעזר צוקקער זל"ה (ראב"ד"ק בערענסאז יצ"ה). *

ואגב אצינ מה אשר יש באמתחתי לפרש הנך חיבת, באשר הוא שם עסי"ש בספ"ק ההתפללות אשר אנהנו מתפללי' בחורל עולה לא"י ומא"י לירושלים ומשם לביהמ"ק שלממה ומשם עולה לביהמ"ק של מעלה ומשם להשי"ת, והנה מחמת שמסבכי' דרך רחוקה ע"י מקומות רבים ע"כ אם אין המתפלל צדיק נמור ומהללל בכוונה הראוי' או יש להם הרבה מקטרינים, אבל איתא בנמ' דהשכינה למעלה מראשותיו של החולה א"כ אם החולה בעצמו מתפלל או באותו מקום שדמע הקביה מיד תפלתו וושיה' כי שמע אלקי' את קול הגער יען באשר הוא שם ר"ד כי ישמעאל ה' או חולה והי' השכינה למעלה מראשותיו, ולז"א, באשר הוא שם ר"ל הקביה הוא שם, ושמע מיד את תפלתו ולא הי' ננאי להמקטרינים לקטרנ אחרי כי לא הי' צריך תפלתו למבב דרך רבים, ודסח"ה. — [ובס' אמרי יוסף כ' ד"ל בזה הטעם מ"ש הנמ' המתפלל על החולה צריך שיהיה א"ע, כרי שיהי' השכינה למעלה מראשותיו ואז ישמע ה' חיבת בלי שום מקטרנ כי לא יצטרך ללך בדרך רבים, כנ"ר], — שו"ר שכ"כ גם בס' תפארת יונתן, — גם אחזור לראש דברינו מה ששמעתי מגדול א' שאמר בקדשו שבפסוק כף אחת עשרה זהב מלאה קטורת שם מרומים כל הלי' חנוכה, כף אחת ר"ת: "א, ח", תמנה, היינו שמתחיל סאחד עד שמנה כבית הלל, עשרה ר"ת: "עד, שתכלה רגל, השוק, זהב ר"ת: "ומנו, בין, השמשות, מלאה ר"ת: מצותה, לדדליק, אצל, הפתח, קטורת ר"ת: "קרוב, מסח, ורחב, תדליק, ודסח"ה. —

— סימן פ' —

תכלה שנה וקללותי, ותחל שנה וברכותי, ויכתב בספרן של צדיקי' לחיים טובים דשנים ורענים כבוד אהי' שייב הרבני המוסל' החרדי' חסד סגור החכם וכו' מו' יהואל ודא' ניסעל נ"ה מל"ד ק"ק דע"ש יצ"ה.

אמפ"ו עלי מרדות אשר רבת סבבני, ולכי הגות ברעיונות אלה מזה ואלה מזה, ע"כ לא אוכל לצאת בכוונת הנסה דמיתבי' דעתא, אעפ"כ חשתי ולא התמהמתי וכו', — גם מו"ח רבינו הגאון נ"י וכו', — ומה שהביא בשם חכם א' בענין שמור ת"ס וראה יש"ר דמי שמניה גם תפלין דר"ת (דמסורים מברכה ע"ז) שמכוון להתציין בברכה שבוירך על תפילי' דרש"י דאם הסיר תפילין דרש"י אחר ק"ש ותפלה, והלך לביהכ"ס וחזר ומניה תפילין דר"ת, דאז ראוי לחזור ולהניח של רש"י ולברך ולכוון למסור של ר"ת שמניה אח"כ! לדעתי הוא תמוה, והרי גם על תפילין של רש"י בהלך לביהכ"ס וחזר ומניה מסור לברך כמבואר במנ"א סימן כ"ה ס"ק כ"ב, ועיין בסרמ"ג שכן המנהג, וכ"כ בדרה"ח, ומלבד זה וכי לא נהנו כמה גדולי ישראל להניח תפילין דר"ת באמצע היום, ועיין בברכ"י סימן ל"ד אות ב' שהביא בשם האריז"ל שהניח במנחה תפילין דר"ת, הרי דא' חשו לזה אע"פ דיש הפסק גדול בין הברכה שבוירך על של רש"י בשחרית, ועכ"ה הי"ט דעל תפלין דר"ת חיבת מתחלה לא נהנו להצריך עליהם ברכה, ורק כשאפשר להניח מיד אחד שחלץ של רש"י או

נכון כחון גם להוציא של ר"ת, אבל זאת ודאי לא מצינו לחייבו להניח שנית של רש"י ולבדק כדי להוציא של ר"ת, — ובחששי בספרים מצאתי בשרת יד יצחק חלק א' סימן רכ"ט שהעיר בזה, וכי דיש ליתן מעט דלא נכון לעשות כן, דהנה כבר הקשה בשו"ת טובי מהר"ת תאהע"ז סי' ק"ב הא"ך יצאנו ידיה בהנחת תפלין דרש"י ור"ת בזה אחר זה דאין ברירה, כיון דזוג א' בהם וודאי אינו ראוי לצאת א"כ אינו מבוחר לו באיזה יוצא ידיה נימא שוב דלא יצא, כמו שחשבו האחרונים ו"ל בנתינת ב' נימין בזה אח"ז עיי"ש, וצ"ל כיון דתפלין דרש"י עיקר ואנו מניח"י של ר"ת רק לצאת לכל הדעות משום חומרא א"כ הרי כמבואר ועומד לנו דשל רש"י עיקר, וכ"ז אם מניח של רש"י מצד עצמו כדי לקיים בזה מצות הנחת תפלין, אבל אם מניח של רש"י כדי לצאת ע"ז בתפלין דר"ת הרי יש גילוי דעת דגם של ר"ת הם עיקר בענינו הדר אמר"י אין ברירה ולא יצא ידיה כלל, ודו"ק. [ועיין שו"ת עולת יצחק סימן ב'] — ובעיקר קוש"י הנוכחי הג"ל י"ל דכאן ל"ש דין זה דבא לצאת רק ידיה המצוה וקמי שמיא גליא איזה העיקר, ויש להוסיף תכלין עפ"י ש"ש תר"ן בר"פ דגדרים רה"ט דאין ברירה דלא יכול קנין דחול מספק, וא"כ כ"ז בענייני קניינים בדי"ם או בקידוש"י אבל כאן דהוא רק ענין מצוה דעתו לצאת ידיה במה שהיא אמיתת המצוה ושפיר יוצא ידיה לפי עיקר הדין אעפ"י שאינו מבוחר לפניו איזה העיקר, והבין, [ועיי"ש ביד יצחק הג"ל סוף סי' ר"ל, וגם בחלק שלישי סימן ס"ב אות ב']. — ובכבר מ"ש הפרמ"ג שאינו נכון להסיר תפלין דרש"י ולהניח של ר"ת בשעת חזרת הש"ץ שש"ע, יעין מ"ש מ"ח רבינו הגאון נ"י בשו"ת פרי השדה חלק א' סימן ט"ו אות ד', ובחלק ב' סימן צ"ה. — [ועיין בשו"ת זכרון יהודא חזו"ח סימן ה']. —

ב) ואשר נפשו איותה לדעת שקראו למפסיר רק ב' פסוקים איך ינהג בברכת שלמניה ולאחריה? הנה זה איזה שנים מצאתי בין כ"ק של אממ"ר הגזיל אשר הוא הציע שאלה זו (בשנת כתר"ז) לפני מר אביו וקני הנאה"ק בעל קול אר"י ז"ע [והביא דברי הח"י אדם (כלל ל"א דין כ"ז) דאם לא קראו למפסיר ג' פסוקים דינו כשאר קרואים עיי"ש], אולם מהתשובה לא נדע לנו ונעלם מאתנו ואנכי הפסתי באוצר הספרים שלי וראיתי שהגאון מדר"י אסאד זצ"ל בתשובתו לאותה סי' ג' האריך בענין זה, ומתחלה רצה לחלק בין קריאת מפסיר לשאר קרואים, דאם לא קרא רק ב' פסוקים למפסיר וביד אחריו א"צ לחזור ולברך ולקרות כלל דכבר נתקיים כבוד התורה (עיי"ש בדיה אמנם), אולם בסוף מסיק דלא שנא וגם במפסיר מעכב ג"פ בדיעבד וצריך ברכה לפניו ולאחריה, [וכן מצא בפרמ"ג משב"ז סי' קל"ז דפשיטא ל' וגם לאל"י רבה דגם למפסיר ג"פ מעכב עיי"ש, — וגם בס' תוספ' חיים (הנהגות על חיי אדם) אות ל"ח פוסק כן. — ועיי' בס' ארחות חיים (פסינקה) שציין לעיין בעקרי דה"ט שהביא בשם שו"ת מע"ל שמואל סי' ב' שכו' דאם הבי' פסוקים ה"י בתחלת השרשה צריך לחזור ולברך. ובשו"ת אשרות הפסנה סי' כ"ד סי' ד' בקרא למפסיר ב' פסוקים יחזור ויקרא ג' פסוקים ויחזור ויברך תחלה, ואף שכו' הבני חיי דבשבת לא מהד"י דהמפסיר משלים מ"ט אם היתה המעוה במפסיר עצמו ה"י כלא קרא במפסיר כלל, ושם סי' ה' תשו' הרב שמואל ש"ס דלדעתו אם הס"ת עדיין פתוח יקרא ג"פ בלא ברכה ואם גלל הס"ת א"צ להוציא ס"ת לקרותו,

ושם סי' ו' בשם הר"א דאם הס"ת סתות יחזור ויקרא ג"ס ויברך אחריו בלבר ע"ש, ועיי' בתורת חיים, ועדיין לא נתברר הדבר, — ובהיותי יחד עם ידידי הרבני החריב בעל ספיות מו' יצחק גוייס נ"י (סריעסבורג) דברתי עמו בזה, וכ' לי אחיך: רנה בס' ברכי סימן קל"ז העיר ג"כ כהתיי"א מסי' ק"צ כמנ"א סק"ג דאם מעה וברך ברכה אחרונה כיון שדעתו ה' לשנות עוד פים א"צ לברך בתחלה דיה הכא כשבירך בתחלה דעתו לקרות כחקנת רז"ל ואמאי לא תהני לי' לקרות אח"כ ועדיפא הא דהתם אי בעי שתי אי בעי לא שתי, ועכ"ז כיון שבדעתו ה' לשנות משבירך אח"כ ברכה אחרונה אינה כלום ומכ"ש קריאת התורה דאין ברשותו לברך אחרי פסוקי בוודאי לא יצטרך לברך לפניו, אמנם כתב ריש להלך כשבירך בדעתו השלם להיכא שהברכה נזרקה מסיו בלא דעת דהכא בקריאת התורה בדעת שלימה ולהכי הוי הוסף הדעת לגמרי ובעי ברוכי, משא"כ התם דה"י בדעתו לשנות עוד ושכח בבלי דעת ובירך ברכה אחרונה שם א"צ לברך בתחילה, וכתוב שלענין הלכה אם כי הכנה"ג בס' רפ"ב והרב בני חי העלו כדומיו שא"צ לברך לפניו בשקרא רק ב' פסוקים עכ"ס הסיח דעתו ונסתלק מקריאה ואודה לה ברכה ראשונה ובעי ברוכי פעם אחת לפניו, ומכ"ש שכתבו בן בשם השבולי לקט שהוא מן הראשונים, עכ"ה, ואף שפסק שאם אירע בן שלא קראו רק ב' פסוקים צריך לברך גם לפניו כמנ"א בס' זה, בכ"ז לענין מפסיר שאירע בן וכהשאלה שני"א דינא, ואלו דבריו בזה בס' מחזיק ברכה בס' רפ"ב אות י"ט אם קרא המפסיר ב' פסוקים לברך ובירך ברכה אחרונה יקרא פסוק ג' בלי ברכה שוית זרע אמת סי' מ"ה, עכ"ה, וכן פסק ג"כ בספרו תהלה לחדו סי' י"ט סק"ג ע"ה, — [שוב נתעוררתי כי בס' שערי אפרים להגאון מוה"ר זלמן מרגליות זצ"ל בשער מ' סוף א' פסק: ואם מעה וקרא למפסיר רק שני פסוקים לברך ובירך יש לחזור ולקרות ה' פסוקים בלא ברכה יע"ש]. —

ג) ומה שהביא להקשות בהא דאיבעי (בגור כ"א) בעל מינוניו או מעקר עקר, ונפק"מ לאשה שנדרה בגורות ושמעה חברתה ואמרה ואני, למד לא איבעי באב דניכ שייד ספק זה, והלא רשות האב קודם? — שמעתי בשם הגאון ר' משולם מטיסמאניץ ז"ה ע"מ"ש התוס' בחולין בהא דנמרי' דאולי' בת"ר ממכה אביו ואמו דלא מוכה דאולי' בת"ר רק אם יש ספק בין מיתה ולא כלום כגון הכא, אבל היכא דספק הוא בין מל"מ כגון שנתערבו ב' נחנקין בה' נסקלין ידונו כלום במיתה הקלה ע"ש, ולכאורה קשה לסיי' איך קיי"ל דהבא על אשת אב בסקילה נחוש דלמא לאו אביו הוא והוי בין מל"מ, דא"א בחנק, א"ו דפשיטא לן דאב מעקר עקר ומשכחיל כה"ג כגון יעקב נלד לו תאומים ראובן ושרה, ונדרה שרה ושמעה לאה אחת ואמרה ואני, ואח"כ החיר יעקב לשרה וממילא הותר גם נדר לאה דמעקר עקר, ואח"כ הלך וקדש ללאה ע"ס שאין עלי' נדרים דחיי"ל הקידושי' ואח"כ בא ראובן על לאה אשת אביו, דאז הייב ראובן סקילה. דמאי אמרת דלמא לאו אביו, אי"כ גם שרה לאו בתו, ולא הותר נדר לאה ואין כאן מיתה כלל, והוי בין מיתה ללא כלום ואולי' בת"ה, משא"כ אי נימא דנפ באב מינו ניז לא משכחת סקילה להבא על אשת אב, ודו"ק' כי הוא הריף, [ועיין לקמן סימן ק"ח אות ב']. — ובירלקט יוסף חלק ה' סימן ע"ז — אבל בס' ברכת יוסף (בהשממות) סימן י"ב כתב, דבאב ליכא לסמוקי כלל דפשיטא דמעקר עקר דאולי' והתורה תלה נדריה ברצון האב, וכשרואין דלא נחא לי'

לא חל אמירתה כלל דשלא ברצון האב אין בו ממש, משא"כ בבעל אמר:
 בש"ס מפני מה בעל מיסר נדרי אשתו כדאמר ר"פ בשעה שנדרה תלתא דעתה
 ברעת בעלה, ולפי שעם זה אנו מספקין איך הוא התלוי? אי נימא הואיל ורצונה
 בקיומה לא תלתא רצונה בביטולו רק משעת הסרה ומינו גיז' או נימא כיון דתלאה
 ברעתו רצונה יתעקר הנדר מתחלתו כשימאן, ואולי משו"ה האב מתיר בלשון
 ההכם דשניהם עוקרי הנדר מעיקרא משא"כ בעל, וד"ק. — והקושי שהק'
 הנאין איך משכחת סקילה להבא על אשת אב בפשיעות לק"מ, דא"כ תקשה איך
 משכחת קנס למפתה בתולה, נימא דלמא לאו אביו הוא זה וכן על כאי"א, דכמסין
 כ"ע מודי דלא אולי בת"ה, הואיל ויש לו חוקת ממנא, ובשלמא גבי מאנס
 שייך קנס דאין לו חוקת ממין, דאף אם אין זה אביו הוא צריך לתת קנס
 להאנוסה עצמה, שציר אולי בת"ה, אבל מפתה דלדידה לא בעי מיהב, דהיא
 אחלי גבי, נימא דלמא לאו אביו, ואבי' כבר מת ואוקי ממנא בחוקת מרי, אוי
 דברבר דהחוק לן מכבר ל"ש לומר חשש זה, וא"כ ה"ה כאן דלכמה עניינים
 החוק זה לאב, כגון אם יבא על אחותו מאביו או על אחות אביו מסייע לן
 הרוב להחזיק לאב דהוי בין מיתה ולא כלום, שוב ממילא גם היכא דהוי בין
 סליס, כגון הבא על אשת אביו דליכא סברת רוב, או גבי מסין כגון מפתה,
 אפי"ה אמרי' הואיל והחוק זה לאב משאר דברים, נפל החשש דלמא לאו אביו
 הוא לכל הדברים, משא"כ בנתערב נהנק' בנסקלי' שציר לא אולי בת"ה, וד"ק. —
 [ועיי' לקמן סימן פ"ג מ"ש בשם ההפלאה]. —

— סימן פ"א —

כ"ה שפתי אלו שנת תרנ"ז לפ"ק ה' מאד יצוי.

השובן שמי רוסה, יושב גמר החתונה, לחונה ברעת תפילה, כבוד ידיו הכי
 המושל בתיוש החרון וכו' מי חיים יוסף וואלד נ"ל לומר ביישובה
 הרבה דק"ק ח"ס ט יצוי.

בירך לקחתי ולו אשכנזי וכו', וכמים פנים אל פנים וכו', אך זמן
 תורה לומר, ולעת כזאת הכל מרודים וכו', אך אהבה דהוקת, ופניתי את עצמי
 להשיב על דבריו. — אשר הקשה, האין ילפי' בתולין מ' דאולי בתר חוקה
 מבית המוסגר, והרי איסור מטומאה לא ילפי' ? כבר עמד בזה בס' קהלת יעקב
 (בתוס' דרבנן אות כ'), ועיי' שו"ת מצפה ארי' סימן מ"ה, אולם נ"ל דהנה
 הרשבי"א ביבמות ק"ג כתב דהא דאיסור מטומאה לא ילפי' היינו ילפותי נמורה
 אבל גילוי מילתא לאו מילף הוא [עיי' מלא הרועים ח"ב אות ב' ג'], וביד
 מלאכי כללי האלף אות מ"ו], וא"כ י"ל דהא דילפינן מנגע דאולין ברתר חוקה
 לאו ילפוטא נמורה הוא אלא גילוי מילתא בעלמא מססוק, ודאולי ברתר חוקה
 הלל"ס הוא כמו שפ" המהרש"א אליבא דר' אחא בר יעקב, וד"ק, [ועיי'
 בשדה חמד קונטרס הכללים חלק א' מערכת הא' אות ר"ט], — אנ"ל
 דהא מצינו דהר"ן דאפי' ה' הנגע חסר לבסוף מ"מ כל האנשים שנכנסו לבית
 בימי הסגר ממאים כמ"ש התו', וא"כ אם אכלו קודש או נכנסו למקדש הייבי
 קרבן, א"כ נאמר דין חוקה גם לענין איסור, ושומר מיבח דמהני חוקה גם לענין
 איסור, והבן, [וכ"כ לי אח"כ הנאברק"ק מאלששווא נ"ל, כעביאר בספרי הקמן

בכמות רוב האיסות, צפנת מענה" אות כ', — ועין שו"ת בר ליוואי הו"ד סימן כ"ב בדיה אנכ, ובשו"ת פני מבין הו"ד סי' רע"ג אות ה', —

(ב) ומה שישמע להקשות בשם גדול א' לשו"ת המרדכי דמו"ר אינו זקק אשרו ליבום (משום דא"י בהקמת שם בישראל) אי"ב מה טעם בנות צלפחד אם הבנות בכלל ננים תתן נהדרה, ואם לאו הריבם אמנו, (עין רש"י פנחס בשם ספרו), והא"ש מ"ד דס"ל מקישים זה צלפחד והו"י מכלל שבת בספרה"א ודינו כמו"ר ואינו זקק ליבום? — הנה אינו דומה שמינה לא"י, כי אנכי הו"א זה כמה בשו"ת חתם סופר הלך ה' סימן נ"ו ישע"ר בזה, ומתירן לה (אחר שספסל שם עם הו"א"ל אם בפנים ראשו נעשה נ"ב מו"ר) בבי אופנים: המרדכי לא אמרו א"ל כמו שהמיר ונדבק לאומה אחת ויצא מכלל יהודית לנמרי אבה מקישים אינו בכלל זה, — ועוד דהו"י המקישים הו"א יעשה השוכה וכל עונותיו לא הוכרנה ענה, ומכילא לא הו"י מו"ר, והו"י שפיר בר הקמת שם עיי"ש, — ובמדרשי כי בתל תלפית ענה די סימן ע"א יש ספסל גדול בדברי חת"ס מכבוד הרבנים הגאונים דה' מאה, עפע"ע"ב, ששאו"ה וכו', והאחרון הכי נכבד ה"י: דהא מ"ד במרדכי ס"ל כדעת הרבה אחרונים שחבאי בתש"י מו"ר"י אסאד ו"ד סי' נ' דמחלל ישת לא הו"י מו"ר לבנות רק מדרבנן, אי"ב מה"ל שפיר עולה ליבום ישפיר טעם בנות צלפחד! ואולי לזה אמרו בבב"ב דף ק"ט בנות צלפחד הכמניות הן שלפי שעה דברי ר"ל דלאחר שהדשו רבנן דמחלל שבת מו"ר לכל התורה לא יכולין למעין בן, אבל הן הכמניות הו"י שדברו לפי הדין של אותה שעה, והבן, [ועין ילקח"ג אות צלפחד], — ובלאו"ה י"ל בפשיטות, דהא דבי המרדכי דמו"ר אינו זקק את אשתו ליבום הי"ד הויא דלא סת מיתת ב"ה, אבל הויא דמת ע"י ב"ד הו"ל כפרה שפיר זקק את אשתו כיון דבמיתה נתכסר לה והו"י הוא כשאר ישראל, והבן, — [שוב, אחר כמה שנים, בא לידו סי' הנהמר בלי המדה וראתי שם כי ספסל הרבה בקושי הנ"ל והוא העלה דבר הרש, ושפתתיו שישנים נישפית דבש וחלב וחרסא סבנית], דהמקושים ל"ה דינו כמו"ר, עיי"ש הפנים יפות, על הא דאמרו הו"ל שמיצאיהו מקישים ודברו בו ועדין הוא מקישים, יצ"ד לדרקק דלענין מה בתבה התו"ק שכבר התחיל להיות מקישים קודם התראה? א"ל דלמוד דמעבד די אמות ביה"ד הו"י קמ"ל קרא דאע"פ שהתירו בו לאתו שהעבדו שתי אמות שלא ימנע המלאכה הו"י התראה אף שבתחילה הו"י עקרה בלא התראה מ"מ כיון דקיימ"ל רשע"ר קצירה הו"י גירסת אי"ב י"ל דמירי ושהתירו בו לאחר שהתחיל לקצור קודם שנמר השיעור ואחר התראה נמר שיעור המלאכה הוי"ב מביאר מד"ק דהויא שיעור התראה די אם מתירן אותו בעת נמר המלאכה כיון דבדיו שלא לנמור וע"ז הוא מו"ר, א"כ שפיר הו"ל כאלו עובר כל העבירה בהתראה, ובעתה י"ל דאע"פ דלענין הוי"ב די התראה בנזק העבירה אבל מו"ר ל"ה כיון דא"עשה כל העבירה במוד ובהתראה ואפי' א"כ דנס בש"א נעשה מו"ר הי"ד אם עשה כל העבירה בהתראה, וד"ק], — ועתה בשעת ההרפסה הראה לי דינים הנאון מו"ה פנחס צמ"ב נ"י (ראבדפק"ק גראסווארדין יצ"ו) כשדה חמד מערכת המ"ם בל"ה ס"ה שהאריך נ"כ בקושי"ו והו"א נמי בשם הו"ד"א דמו"ר לחלל שבת הוא רק משום קנסא, ומכילא לק"מ, ועין שו"ת חת"ס בחו"ד סימן ק"כ, —

— סימן פ"ב —

המכסה שנים בעיניו, ונאל חסדים טובים, כאל ובריכובים, לכבוד ידידי סאו
וסקסם הרחוק הדיוק ובקי חתם תכנית חסדה סלא עושה סלא, וכי
וכי סיה ישכר שלמה מייכאאל גי' הויזן פיש סיאן יציה.

את ספרו שו"ת משנה שכיר (וכי, וכי) — והנה ראיתי (בס"י כ"ה)
שנשאל מה סריך הש"ס בריש מנלה ואימא שיתסר ואימא שיכסר כיון ד"ג
זמן קהלה לכל וא"צ קרא, איכ שיכסר היכא משכח"ל אפי' חל סורים ו' ד' איכ
השיכסר כיום ב' וסיום הכניסה ליום הכניסה לא מקרמי' כמ"ש רש"י איכ אמאי
יקרא בשיכסר, אדרבה יקדים לקרות ב"ג כיום ה' שהוא ג"כ יום הכניסה? —
הנה כבר הקשה בן בשו"ת מלחמת אר סימן ב', ואמשיל עמי והשלמי ריש
מנלה שהק' אמאי קורא ב"ג הא ה' זמן מלחמה וקרא כתי' כימים אשר נח,
לפניו ולאחריו קורין, בו אין קורין, ע"כ שם, וזה לפי האמת רבזמניהם מרבה י"א
י"ב, אבל הש"ס סריך שיתסר ושיכסר ולא י"א וכן דאין קורין י"א י"ב
שוב גם ב"ג אין קורין דיום מלחמה ה' ולא שייך דתי' לפניו ולאחריו קורין
וכי, דהא גם לפניו אין קורין, ולדיק, (ועיין תורה מציון שנה רביעית היבית א'
סימן ב'), —

ב') בס"י ג"פ הקי' בהא דילין הנמי (חולין י"א) דאולי' בת"ר מטבה
א"א, הא משום לא סוכה מיד לסי"ט דאמר' בכתובות ק"ג דהייב מדאורי' בכבוד
בעל האם, איכ לעולם לא אולי' בת"ה ואף דלאו אביו הוא, ע"כ הוא בעל
האם, ודילמא התורה חייבה מיתה אף כבעל האם? — קוש' זו כתובה אצלי
זה רבות בשנים, והתי' בפשיטות דהנה הא דחייב לכבד בעל האם הוא דוקא
משום כבוד האם, וא"כ עתה דחיישי' דילמא לאו אביו הוא, ע"כ צ"ל דהאם
דנתה וא"כ הוי רשעה, ואין הבן מחויב בכבודה, ומכש"כ לכבד את בעלה, וא"כ
לא חייב ג"כ על הכאת בעל האם, ושסיר יליף ה' מרי דאולי' בת"ה והבן, —
ועיין שו"ת בן יהודא סימן ד' אריכות דברים בזה, ובס"י יבא חיים ס' משפטים
אות ד', — [ובזה יש להשיב גם על מה שהקדו אם שייך כיבוד א"א בבית
ויש שכי' דעל כיבוד אב בודאי לא חייש משום דבב"נ ל"א בת"ר (עיין לעיל
סימן ס"ה אות ב'), אולם מפלסלים עין דאף דאינו חייב מצד אביו, אבל עכ"פ
משום בעל אמו יש לחייבו, אך לפי הנ"ל ו"א דאם חייש' שאמז דנתה או הוי
אינה עושה מעשה עמך, וסבור לכבד אותה, ומכ"כ בעלה ועיין ס' כלי חסדה
(יתרו אות ד'). —

ג') בס"י ע"א האריך לקיים דברי מרן הנאין הקדוש בעל דברי חיים
דל (ח"כ סוסי ס') אם לענות אמן על ברכת הקטנים משום שאינם נקיים, ממה
שהשיב עליו בשאת השולחן סימן ה' בקיצור ישרעל להרשג"ש ו"ל [מלבד מ"ש
בקונטרס מלחמות חובה לרב ארא וליה], הנני לציין בזה עמ"ש בשו"ת זכר שמחה
סימן ד', ובשו"ת לבושי מדרגה מהר"ת ס' קס"ד, —, ומה שהעיר [שם]
ליישוב סנה העולם על מה שנתנו לקצן ד' מינים לצאת תהלה ואח"כ מברכין
הגדולים, הלא קצן קונה ואינה מקנה? הנה תשובת אבני צדק להנה"ק מסינעט
הצ"ל הוא בהא"ה סימן ס"ה ועיין בשו"ת שיאל ומשיב מהדרג חלק ג' סימן קל"ז
ובשו"ת דמשק אליעזר סימן צ"ו. — [וע' לקמן ס' קי"ג].

ומרה שהארץ ירדניו יהיה צמ"ס כפי נפלא וכו' מיה יצחק ווייס נ"י
 (בס"י ו') אם יש להזכיר נשמית גם בתוך שנה ראשונה, הנה כבר נדפס ע"ז
 השוכה ממ"ה הגאון זצ"ל בשו"ת "דודאי השדה" סימן פ"ה ועיי"ש שהביא דברי
 הסוכות שלום ובקנמרס "נשם לדודאים" הביא דברי הכרם שלמה ואנכי מצאתי
 בס' ילקוט ישראל (בציון לנפש היה שבראשו) שהארץ בענין זה מאד כי מצד
 השכל אין טעם היה לסברא הנ"ל והביא מ"ו ראיות בדוקות מרבותינו נהיו נפש
 ז"ל איך מפרסם אנו חיים כי לא ימנע אדם עצמו מזה, ומסיים כי מצוה גדולה
 לפרסם שהבנים יעשו טוב וחסד עם אבותיהם נהיו נפש לעשות הוג"ש אף בשנה
 ראשונה, ומסלסל שם על הכרם שלמה והקנות והפלות עיי"ש. — [ועיי' בס'
 קצה המטה למטה אפרים סי' תרכ"א אות ב' דיה ומה]. —
 את כל זה אמרתי להודיע לו וכו', והנני בזה ירדני הדו"ש בלוג"ה
 ההותם בברכה.

יוסף הכהן שווארמין

ואנכי אציע לפני הערה א'! בידי סי' של"י במחבר ס"ג, אבל אם
 התנה בשכר הרופא הרבה חייב ליתן לו וכו', וכתב הרמ"א ואעפ"י שיש מצוה
 עליו לרפאותו שכל מ"ע דרמ"א אכ"ע אם נודמנה לא' ולא רצה לקיימה אלא
 בממון אין מוציאין מידו ולא מסקינן מידו חייב שלהק' וצ"ע מ"ש ממנהל דא"י
 בס"י רס"א ברמ"א דכוסין אותו למול בלא שבה, ועיי' בלכ"ש בליקושי דינים
 שהביא בשם הגאון ר' יעקב עמרין דיכולין להבטיחו ממון ולא ישלמו לו ע"ש.
 והלא שם היו מצוה המוסלת על האב והביד לבד ואפ"ה יכולין להפקיע החיוב
 ממון שהבטיחו וכאן דהו' מצוה שמחויב בה והמונע ממנה הוא שופך דמים ואפ"י
 כיש רופא אחר וכמביאר במהבר סע"י א' ואמאי אם החנה עמו בשכר הרבה
 חייב ליתן לו? — שוב הראה לי הב' הח"כ מ"י אברהם דוד הורוויץ נ"י
 בשו"ת תשובה מאברהם חלק ג' (סי' של"י) דאם החולה עני ואין ידו משנת
 לשלם לרופא והרופא אינו רוצה ללכת אליו הנם דב"ד כופ"י את הרופא כמו
 מי שאין ידו משנת לשלם להמנהל דכופ"י לעיל סי' רס"א, וכיכ בברכ"י שם.
 ומדייק מלשון המחבר שאין ידו משנת אבל אם ידו משנת והבטיח להמנהל חייב
 ליתן לו אח"כ, וכמו גבי הסוואה ודק —

— סימן פ"ג —

— ביה ג' חקרי שנת תרס"ב לפ"ק באגרות יצ"ו —

ירמיענא על רוב שו"ס. כבוד ידידי היקר מנוכך ספיר ויהלם פאר תואר יופי
 מכלולים, הרבני החיים מופלג בתו"ש נחמד ונעים. ידיו רב לו וכו'
 מיה צבי דוד אייזנער נ"י אביו בעיר סקראטאן (אמערקא) יצ"ו.

נועם שיהו ואמרתו האירו מול פני וכו'. — ועיד הקושי' בהא דאמר
 שמואל (בב"ק צ"ט) טבה אומן שקלקל חייב לשלם, ליתוש דילמא היתה הבהמה
 מריפה ולא הססידו הטבה כלום, וכ"ת דאזלי' בת"ר ורוב בהמות כשרות, הא
 שמואל בעצמו ס"ל (שם דף מ"ו) דאין הולכי' בממון אחה"ר? — הערה זו
 ראיתי בתורה מציון שנה רביעית (חובר' א') סימן כ"ז, ומרה הגאון נ"י כתב

בצדו ללכת. דהרי ע"כ צריך להחשש הוא דלמא מריסא והיינו דבמקום נקב קשחים, הנקב הוא במשהו, והרי שאר מריסות יכולים לברוק גם אחר שחיסה, והשתא אם לא ה"י קלקול בשחיסה ה"י הבהמה כשרה דהו סמכי ארובא, משא"כ עתה שקלקול פורע נישא דהו מריסא, וע"כ צריך לשלם שפיר דהרי הוא קלקול, דבלא"ה ה"י כשר הבהמה ודוק, — אבל י"ל כפשיטות, דהנה כעין קושי' וז' הק' ב"כ' י"ס התלמוד למיד דמריסא סביל לעדות איך מוציא' ממין עז' עדים דלמא מריסא הן ואין הולכי' בממין אחה"ד? [ועיין שו"ת מהרי"א הו"ד סימן נ"ז אות ב'], או דלמא העדים סמורים הם, וקדושי' הם להאי דהעידו עליו [ועיין הפוסק חלק מ"ז סימן מ"א], ובס' שלמי נדבה הק' איך צותה התורה ליתן מתנות לכהן, דילמא במקום נקב קשחים והו"י מריסא, ובממין אין הולכי' אחה"ד? וכן נבי ראשית הנו קשה נ"כ כזה, [ועיין לקמן סימן קל"ד], — אולם הנה כבר כתב ההסלא"ה סופ"ק דכתובות סברא דאי כהאי ענין ירצה כנף הזה אנו אולי' בתיר לענין איסור, וא"כ אי יש נ"כ באותו ענין צד ממין נ"כ אולי' בת"ה, דהואיל ההוקנו הוב לענין שאר מילי הה"ד נמי לענין סמונא אמר' כן, עיי"ש שכי' וזאת על הקישי' דאמרה תורה קנס במפיה שייך דאביה דילמא לאו אבי' הוא? וכן מוציא שם רע דנותן לאבי' מאה כסף, ודילמא לאו אבי' הוא? וגם הא אמר ר' חננאל מכה בהמה ישלמה דילמא במקום סיף נקב הו"י? וכן קשה בנניחת שור דילמא מריסא הו"י? ובמין כן בשומר שננכ ממנו השור דחייבי תורה לשלם דילמא מריסא הו"י? גם קשה בסדרין בכור כמת לאתר שחיסה דחייב לשלם דילמא מריסא הו"י? ועוד ישנם הרבה קישי' כאלה, (וקצר הגליון פלתיאס), ועפ"י כלל הגיל מיושב, כיון דאוקמי התורה על הרוב לענין שאר מיני, כגון בשור לענין איסור אכילה וכן דאביו הוא לענין מכה אביו וכיוצא בהן, ה"ה לענין סמונא, ולא אמר שמואל דאין הולכי' בממין אחה"ד אלא הובא דלא נפקא מיני' אלא לענין סמונא בלבד, — [ועיין בליקוטי שלמה ב"ק כ"ז שסביוא והאריך בה, וכן בההן סופר שיטה הוב וקבוע חלק ה' אות ס"א, ובשו"ת בן יהודה סימן י"ד], וא"כ הכ"נ כהאי בהמה כיון שלענין איסור היינו מכשירין אותה מכה רוב, וא"כ אי דהנחן נ"כ לענין ממין סמונא' לה נ"כ בחזקת כשרות מכה הרוב כי בנפ"א א"א לחלק הרבר לחצאין, כסברת חסלא"ה ודוק, — [ועיין שו"ת יד יצחק חלק ב' סימן רנ"א אות ב'], ובשו"ת פני מנחם הו"ד סימן ה' אות ב'], — אנגיל, עפ"י ש"ש הפני' דהא דאין הולכי' בממין אחה"ד הוא רק בפענת ברי וברי, אבל אם פוענים שמא ושמא מדה שמואל, [ועיין שו"ת נטע שורק חרומ' ס"י מ"ז אות ב'], ולע"ז סתורין קושי' הגיל שעכ"ה צריך שקשייתו לא אדיל שהמכה מוען ברי לי שה' באותו מקום ששחט איזה נקב כיון שבעל הבהמה מצי אמר צ"י לתקן עשייתו לך שליח ולא לעוות, ולמה לא הדרת לי, והייתי מוכר הבהמה בחיי ביוקר, אלא עכ"ה שנס הפכה לא הרניש הנקב, ועתה לאתר שקלקול בשחיסה בא עם מענתו שמא במקום נקב קשחים, על אופן זה אולי' שפיר אחה"ד אף בממין, ודוק, [ועיין חלק יוסף חלק ד' סימן קנ"א, חלק י"ב סימן קל"ה וסי' קס"ה, ובחלק מ"ז סימן ס"א], — והנה לא נעלם ממני כי יש מקשי' על סברת חסלא"ה הגיל מן המדרכי תולין [ועיין באמרו אם בהשפעות להוידא אולם הנהך מסינעט וצ"ל באבני צדק חו"ד סימן

ק"מ ישוב בטוב טעם יע"ש. — ואם ירצה לאכול מעדנים דברים נעימים חן ודעת. ומילין דנהירין ויקרם בהסבר דברי הפלא"ה הנ"ל יע"י בשו"ת קול ארי' לאא"ק הגאון האדיר וי"ע [דף ע"ט] ותפקתה עיניה וישמח לבו באמרי נועם דפח"ה. [וע"י כפסרי צפנת פענח אות ס"ה]. —

ב') וע"ד קוש' העולם. הא"ך יוצא" יד"ח פ"ר בהוליד ילד ממזר, הא הו' מצהב"ע [ע"ן שו"ת שאילת יעב"ץ חלק ב' סימן צ"ה ושרת דברי חכמים לשד"ח סימן נ"ט, שו"ת תפארת יוסף חת"ט סימן נ', וכרס שלמה סוף חאה"עו אות מ"ב. הלכה למשה נזונב סי' ד', המאסף שנה המשיית סימן ס"ח]. — כבר שלחתי לו העתק מ"ש בזה לפני שנתיים אל כבוד הגאבד"ק יערנין יצ"ה [ע"ן לעיל סימן מ"ח באריכות]. והיום הוה הראה לי מו"ח הגאון נ"י אשר כתב בענין זה בימי הורסו בזה"ל: הנה כפי מנחת חינוך כתב לתרץ דגבי מצות סדר אין ההתחלה בשעת קיום המצוה דהא אם ה' לו בנים ומת לא קיים מצות סדר כמביאר ביבמות ס"ב, ועיקר קיום המצוה הם הבנים, ובעת הווא ליכא עכירה כלל דהעכירה כבר נעשית בשעת הבעילה כה"נ לא השיב מצהב"ע, [וכמ"כ בשרת למטה יהודא סימן מ']. ולענ"ד נראה לתרין בפשיטות, דעיקר קיום מצו סדר היא משום לשבת, והנה כיון דקיי"ל במס' קידושין סי' כמחנ' שם, וכן בשו"ע אה"ע"י סעי' כ' דממזרים יכולים ליטרה, אי"ב ממילא נתקיים מצוה דשבת, ובוה מיושב נמי מה שהק' בס' הנ"ל (במצוה א') ח"ל: צ"ע מאוד איך יוצא יד"ח בזה בהולד ממזר להרבות ממזרי' בישראל? ולרבריו א"ש כיון דיכולו ממזרי' ליטרה שפיר נתקיים מצוה דשבת. ודו"ק. — ועפ"י סברת מנ"ה הנ"ל דבפס"ד עיקר המצוה היא מה שיש לו בנים יצא לתרין קוש' הסו"ר אבן (במס' ר"ה כ"ה) על מה דאמרין' יש נבי כפאו ואכל מצה דאם אכל כשה' שוטה ואח"כ נתרפא לא יצא יד"ח מצה וצריך עוד פעם אחת לאכול, אלמא דמה שקיים המצוה בשע' שה' פטור לא מהני לי' שיצא אח"כ בשעת חייב [וע"י שרת שרי השדה חייב סי' ק"ז]. א"ב אמאי קיי"ל בה"י לו בנים בהיותו נכרי ונתנייר הוא והם דקיים מצוה פ"ה הא בשעת קיום המצוה לא ה' בר חיוב? ועפ"י סברא הנ"ל מתורין, דעיקר המצוה אינו להוליד הבנים רק שיה' לו בנים ולכך מהני גם במה שנולד לו כשה' נכרי, משא"כ נבי אכילת מצה עיקר המצוה הוא בשעת אכילת המצה וכיון שבישעת אכילה ה' פטור לא מהני לסו"רו על שעת חיובו אח"כ. — אמנם בעיקר קוש' הסו"ר ממזה דלא יצא במה שאכל כשהיה שוטה ובפס"ד יוצא בבנים שה' לו בשעת ניותו, נ"ל להלק באופן אחר, דכשלמא במצה לא ה' בירו כשום אופן בשעת שמוהו להביא עצמו לדי חיוב, דהא אינו ביד' שיתרפא, לכך לא מהני לי' על אח"כ, משא"כ בבני' שה' לו בשעת ניותו כיון דגם בשעת שהוליד ה' עכ"ס במציאות האפשרי שיתנייר ויבא לדי חיוב, אע"ג דבמס' קידושין סי' אמר' דגר לא הו' בידה היינו דהו' דבר שלא בא לעולם, אכל מ"מ ישנו במציאות עכ"ס שיביא עצמו לדי חיוב, שפיר מהני לי' גם מה שקיים בשע' שה' פטור. — והנה במ"א כ' לתרץ דמשו"ה מהני לי' הבנים שה' לו בשעת ניותו דהא איכא עכ"ס מצוה דשבת, ובוה יהי' נמי ראי' למ"ש דמשו"ה לא שייך מצהב"ע נבי פו"ר ויוצא בולד ממזר נמי משום דעכ"ס הכרית דהמצוה נתקיים דאיכא מצוה שבת ע"י שיכולי' ממזרים ליטרה ליש מצהב"ע.

ודק, -- (ועי') בתורת הסד סימן ל' אית א', ויש"ת מהר"י אישכנז או"ח סי' כ"ו). -- והרה"ג מו"ה אברהם פאללאק נ"י כתב אלי' בזה"ל: הרי"ט אלנאז כתב דבחי' לו בן ממזר קיים מצות פירה וליה מצהב"ע דמיירי באונס כגון ישבא על יבמתו לאחר ג"ה וליה הוכר עוברת ואח"כ נמצאת מעוברת דהוי אונס וליה מצהב"ע וממזר הוי, ואנכי לא ידעתי מאי אונסייהו לבקש נזנא כי האי הלא פשוט משכחת לה באנסוהי עכו"ם לבא על הערוה, הגם דקיימיל יתנ ואל יעבור, ואפי' הדביקה לערוה אמרי' אין אונס בערות דאין קישוי אלא לדעה, כבר כ' ת"ס בסנהדרין ע"ד (ד"ה והא אסתר פ"הס"א ה"ו) דאם ה"י מקשה ועומד לדבר מצות ואנסוהי עכו"ם והדביקה לערוה או יש אונס ואין לו למסור נפשי' עישה, ובוה מיישבי' קושי' הה"ס למ"ל קרא דאינו יוצא במצה ישל טבל ת"ס"ל משום מצהב"ע, והשגחא א"ש דמיירי בכפאוחי פדסיים לאכיל מצה של טבל דכפאו ואכל מצה יצא ועבירה לא עבד דבאונס ל"ש מצהב"ע, [ועיין תקון משה ח"ה קונטרס סוכה בהל"מ סי' ס"א, ובחלק ג' בקונט' ס"ק הלכה סי' ל"ה], וכבר קדמו בזה הגאון מסלונסק נ"י עיי' תורה מציון שנה ששית הוכרת א' ב' סימן ב' אות ג', [ועי' לעיל ס"ק סי' ע"ו]. -- ובעיקר קושי' הר"ש אלנאז עיין עוד מ"ש בירלקס יוסף חלק ו' סימן י"ד בשם הגאון מ' משה מרדכי שטענער נ"י, ובחלק ח' סימן ר"ח בשם הגאון מסעמיהאל וצ"ל. --

הארבתי עבוד כבודו כי גדלה ועבוד תימחו כי עלה מעלה, וה' הטיב נצה יגדלהו ואמצוה, אהרן ימים ושנות חיים ישיבעוה, בבנין מקדש קודש יראוהו וישמחוהו, ובתום רצוני ומעללי המיד ינהיה, כעתירת ידיו אוהבו כנפשו, יוסף הכהן שווארמין

— סימן פ"ד —

ישאן שלום הרים, לעושה פדחם וכפתורים, סארים וצהורים כרצות ה' והדורים,

כבוד אהי' יריניף הרב הגדול מעוז וסגדול החיים ענף עץ אבות וכו', מו"ה

פנחס בילליטצ'ר נ"י האברק"ק סערענסש יצ"ו.

שיחון נאה ואמהותי מעולפת ספרים האירו מול עבר פני ותתענגתי ממעי' ומשלום תורתו וכו'. -- ומה שהק' על הא דמחדש תרדב"ז סי' י"ג (דבובא בשו"ת הכ"צ סי' ק"ו) דיש לעשות המצות הבאה בראשונה אף דהיא קלה משום דאין מעבירי' על המצות, וא"כ מאי מספק"ל דבא בשבת כ"ד אי קידוש היום קודם לנ"ה, תפ"ל דקדושת משום דמחזיל החיוב. מבעוד יום וקידוש הוא רק לאחר זה? -- הגה כבר הקשה כן בנשמת אדם כלל סי'ה, ומצאתי בשו"ת אמרי' אש חאו"ח סי' נ"ב (כדיה אולם) שהעיר ג"כ בזה, וב' בזה"ל: ורחוק בעיני לחלק מפני דעיקר המצות אלא בלילה, והדלקה ביום אינה אלא הכשר מצוה, דלענין אין מעבירי' אין מעם הגון להקל, ועוד דכבר אמרנו דאם כבדה אין זק"ל עוד, ששמע שקיים כבר המצוה, עכ"ל, ולדעתי נראה לחלק בפשיטת דהרי קידוש צריך להכין ביום קודם ההדלקה, וא"ל אם לא הוי אמרי' דפסימטי ניסא עדף ה' באמת קדח"י מקדם משום אין מעבירי', ודוק, (ועי' שו"ת מהר"ם שיק או"ח סי' מ"ה, ובשו"ת נחלת בנימין או"ח סי' מ"ה ולדבר א' נהכונו). -- גם י"ל דקיימיל

בסי' תרע"א דצריך למכור כסותו בשביל נ"ה, לפי' קשה מה מיבעי אי נ"ה עדיף אי קדד"י, דהא מיירי ביש לו פרוטה אחת כמ"ש הרי"ם פ"ה מחטכה וא"כ יקנה לקדד"י ומכור כסותו לנ"ה ויקיים שניהם, וצ"ל דכ"ז שיש לו מעות אין כאן חיוב למכור כסותו, ואם נ"ה עדיף לא צריך למכור כסותו דהא יש לו פרוטה לפי' מיושב קוש' הג"ל דאי קדד"י עדיף משום תורה, רק נ"ה קודם משום אין מעבירין צריך לקנות לקדד"י, ולמכור כסותו לנ"ה דאפשר לקיים שניהם, והוא נכון. — ועוד י"ל דנפק"מ להוציא דאית לי' על ליל שבת לנ"ה רק דלא יהיה לו נ"ה למצואי שבת, וע"ז הוי האיבעי דאיהו מהם קודם אי קדד"י דעכשו או נ"ה דמריש, וע"ז פשוט לי' דכאן נ"ה עדיף משום פרסומי ניסא, ודוק. — (ועיין שו"ת בית היוצר סי' י"ח וילקט יוסף חלק מ' סימן מ"ז). — שוב ראיתי בסי' הקד הלכה (אות א') העיר ג"כ בקוש' הג"ל, והביא להקשות כן גם מס' ארעא דרבנן והאריך בפלפול נאה, ועיין מ"ש מזה הנאון נ"י בסי' חלקת השדה אות א', ועיי' שו"ת יד יוסף (ירושלים) סימן י"ט ושו"ת חלק יעקב סימן ל"ט). —

(ב) ואישר כתב לפרש הפיוט "ומטתר קנקנים" הוא דבר נכון, אבל במדומה לי כי כבר ראיתי בן משמ' דהנאון מ' יהודא אסאד וצ"ל, [ועיי' שו"ת יהודא יעלה האו"ח סימן ד', ובילקט יוסף חלק ג' סימן מ"ח, ובהלק מ' סימן מ"ה וגם בחלק י"א סימן מ"ד, ובקונטרס זכרון יצחק אשר בראש ס' שו"ת פני מבין האו"ח, ובשו"ת בית יהוקאל סימן ג'], ואנכי בחידושי כחבתי עדין: דהנה הב"י הקשה כיון דבשמן שבפך ה' בו כדי להדליק לילה א' איכ' בלילה הראשונה לילה נס, ותי' שחלקו שמן שבפך לח' חלקים, ובכל לילה נתנו במנורה חלק א', ועל כן דה' הנס בכל לילה, עוד תי' דלאחר שנתנו השמן במנורה נשאר הסך מלא כבתחלה, והיכר הנס בלילה הא', והמזה דסוף סוף כיון דהיה כדי להדליק לילה א' א"כ מה שחלקו לח' חלקים או שנתמלא הסך אף דה' היכר הנס מ"מ לילה לצורך לילה הא' כלל רק לצורך שאר הלילות והאין יתייחס הנס ללילה הראשונה? ושמעתי בשם הגאון מאסטראוויני נ"י דשפיר היה כזה תועלת ללילה הראשונה דהנה תוס' הקשה דבסך הנמצא יש ספק שמא הסיחיתו עכו"ם ושמאורה ותי' בששום דאוקמי' אחזקת מזהרה, אמנם קשה דהא בשמירליק' בהשמן למנורה איכא כנגד חזקת חיוב? וכן י"ל דאיכא חזקת חולין דמסתמא זה הסך לילה כלי שרת ולא נתקדש השמן עד שנתנו למנורה ואם הוא טמא לא נתקדש דאין ב"ש מקדש אלא הראוי לה איכ' ההזקת חולין היא נגד חזקת מזהרה? אך י"ל כיון דנשאר שמן שלא הדליקו ובאותו שמן ליכא שום חזקה לחומרא, לא חזקת חיוב ולא חזקת חולין, סמילא באותו שמן שפיר מוקמי' אחזקת מזהרה ודיינינן לי' שהוא מזהרה, שוב גם השמן שהודלק הוא טהור אף דל"ל חזקה כנגד מ"מ הוא טהור מפני שמן הנשאר שיש לו חזקה כדי שלא יהא כתרתי דסתרי וכמ"ש הפר"מ ביריד סי' ק"י במעשה דוילנא שד' הצי בהמה במקום קבוע והצי בהמה פירש והחיר הרב ר' העשיל צ"ל אף החצי של מקום הקבוע כיון דחצי הפירש מותר מטעם רוב עי"ש, א"כ מיושב שפיר מה שהי' תועלת משמן הנשאר לצורך הדלקת לילה הראשונה, דעי' שנשאר שמן ה' טהור שמן שבהדלקה, ודוק, וזה שאמר ודייק הפי'סן, "ומנותר" קנקנים נעשה נס לשושנים וכו', וע"כ ימי "שמנה" קבעה והבן. — [ועיי' מ"ש לעיל סימן י"ב אות ב'] — ומה שהאר' בדבר קוש' הפני' הלא מוכאה הותרה בידיד? שזה הדין דמוכאה הותרה בידיד הוא רק כשהמקדש

היה קיים שנאמר השוכן אתם בתוך שומאתם והותרה המזמאה, אבל הכא דנתחלל הקדושה לגמדי לא שיך שנימא הותרה בצבור! הגה דבר זה יש אתי בכתובים בשם הרב ההג' וכו' מ"ה שלמה פישער נ"י האב"ד ק"ב נ"י, ובהו פ"ה גם כן בזמירות דהנכוח, יוונים נקבצו עלי ופרצו חומת מגדלי, דהינו שנתחלל הקדושה ולא שיך לומר שומאה הותרה, וע"כ קבעו שמתה ימי חמכה ונכון. — [ועתה בשעת הדפסה ראיתי שכ"כ בספר יבא חיים (וישב) א"ת י"ג] —

והנה מתחלה ה"י בדעתי לפלפל ולסלסל עוד ביתר דבריו הנעימים, אך הזמן בתד בי לכן אקצר באמרים. ואומר שלום וברכה מאלקי המערכה. ידידו המוקירו ומכבדו דש"ת.

יוסף הכהן שווארמין.

— סימן פ"ה —

שלום ורוב שנים, לאיש מחשבותיו שנונים: טובים ויקרים בעינינו, מאירים בקשת בעננים, כבוד ידידי הרב הגדול החרף ובקי וכו' סיה יוסף משה ראמה נ"י, בקק צ'ע שא נאב בנאליציען תע"א.

את יקרת מכתבו למן יום וכו', — ומה שהק' עמ"ש המנ"א כס"י קכ"ה (ס"ק ע"ה) להביא רא' להנהות מרדכי בגיטין שהביא הרמ"א שם דכשהבהן מחל סותר להשתמש בו, מהא דמצינו בחולין קל"ג דרבא ה"י לו עבד כהן, והרי רש"י פ"י שם דהעבד ה"י שמע' דבעה"ב? — עינו לנכוח יביטו כי כבר עמד בזה בבאה"ט שם ס"ק פ"ג [ועי' בברכ'י ושיח' ברכה], ובאמת עיקר הרא' דאס' לכהן אסור לשמש בכ"ן חבירו כמבואר במצההש"ק שם, ורק מחילה מהני ודדי אמר' בקדוש' כ"א דאין עבד כהן נרצה דנעשה בעל מום, והיכי משכח'ל דעבד שיש שנים דהרי אסור לשמש בכהן, אם לא דרבו ה"י ג"כ כהן, וכמו כן י"ל ברבא, [ועי' במל"מ פ"ג מהל' עבדים הל' ה'], ודו"ק, והמנ"א קיצר בלשוננו ועי' במקנה קדוש' שם בדי"ה והנה], וראיתי שיש בענין זה סלסול ארך בשו"ת כתב סופר האו"ח סי' מ"ו, והעולה מדבריו: א' דהאיכור שמש עם כהן הוא מדאורי' לכ"ע, ב' אס' כהן עם כהן אסור לשמש, ג' לשמש עם כהן קטן או כהן בע"מ צריכ' להחמיר, ד' אם יש לכהן הרווחת ממון הוא ספק, ה' ליה' מוסלג דיש בו מצוה חזות וכל למחל ולשמש' ו' כשהכהן מעצמו עושה מעשה שימוש לרבו או במוסלג ממנו, אבל לא יצוה לו כי או אסור אינו מחל בלבו ומיכרח הוא, או כשיודע צדיק נפש רתלמדו שרגיל בשמשו חסין ורוצה ומשתוקק או יוכל לצוותו ג"כ דאסתמא לא נשתנה דעתו, וכן ה' עובדא דר"ת שיעק מים על ידו מעצמו שהמציא עצמו ליצק מים על יד ר"ת, עי' דע ר"ת כי הם וישר פעלו רב פעלים טקבציאל, כהן לאל, וכובס על יד ירבה שכרו מלא הפנים, כי יקרא לו כבוד התורה מפנינו, מנכנס לפני ולפנים, [ועי' במעשה למלך על הרמב"ם הל' כלי המקדש פ"ד הל' א'] —

ב' ואשר העיר במ"ש המהר"ם שיק לתר"ג מצות (סוף מ"ע שע"ט ד"ה והנה), דלמ"ד מצות צריכות כונה זר הנשוא את כספו לא עשה איסור אם אינו מכוון לשם מצוה [ובזה מתרין קוש' העולם על תוס' שבת ק"ח דלא דע ר"י מה איסור יש בזה העולה לדוכן, והרי אמר' בכתובות כ"ד דעובר בעשה

דאמור אל אהרן ואל בניו כה תברכו? דייל שותם' בשבת קאי לרי דסיל בריה כ"ט דמצ"כ וממילא בעלי' בלי כהנה אין כאן איסור, אבל בכתובות סייד בעלי' לשם מצות דכן בכה"ג בודאי שומר קאמר ר"י דעובר בעשה], א"כ מאי פריך בנמ' הולין קליג' על אבוי ולפרוש יד' שידעו אשר הוא כהן, והאיך ידעו עי"ז שהוא כהן, שומא אינו מכוון לשם מצוה? הנה אין זה חדש אצלי, וכבר כתבהי לפני שנים על כו"ב, וקשה עתיקא, [ועיין לעיל סימן כ"ג], אך כעת בעת סידורי לביה"ט מצאתי בס' "שומא דהילולא" (והוא חיבור נפלא) למיתח הנאמן זצ"ל [בחדושי' ליום ו' תשרי] שבי' בזה"ל: גיל דלקט, דרש"י סי' שם בחולין שיפרש ידיו לדוכן, כל השנה" וא"כ ממילא ידעו שעושה לשם מצוה דמסתמא לא יבטל מתית בכל פעם אם לא יכוון למצוה כלל, ואם אינו כהן אין לו שום מצוה, וע"כ ידעו שהוא כהן וסריך הגמ' שפיר ומשויה הוצרך לתרץ אנסי' ר"י עידני' כמירש"י שה' פחד ללמוד עם התלמידים שהיו אצלו (ולא כהר"ף), וד"ק. — וגם בס' יבא חיים ח"א (דף קס"ז) ראיתי בענין זה פלפול גדול בכמה אוסנים וראני לעיני' בו. —

(ג) ומ"ז לתרין קוש"י התוס' (קידושין כ"ט) למ"ד קרא אותו ולא אותה למסור אשה למילת בנה תיפ"ל דהוי מ"ע שהומ"ג, דסימ"ש הכל בו בפועל דמסור נשים מ"ע שהומ"ג לפי שהאשה משועבדת לבעלה לעסוק לשוכתו בצרכי הבית איב אם הוא והיא גם שניהם יתעטפו בשלית ויניחו חסלין ויקראו ק"ש וילכו לשמוע שומר וישבו ו' ימים בסיכה וכו', צרכי הבית מה תהא עליה, מי יבשל קדורה, מי יכבס בגדים, ויאסר פת וכדומה [ועיין לעיל סימן כ"א אות ט'], והא תינה במצוה שמוטלת על כל גוסס וגוסס של אורא, משא"כ מילת הבן אם היא תעשית היא א"צ לעשותה, א"כ אין שניהם מרודים ביחה, אין זה בכלל שאר מ"ע שהוז' ואצטריך קרא למסור, עכ"ה, הנה ביב בס' אות ברית של הלי' מילה וגרים להגמ"ר"ש נאדאש זל"ה, [ועיין וילקט יוסף חלק ב' סימן צ"א בריה וכבוד] אבל יש ע"ז פירכא, איב למ"ל טעמא לחייב נשים בנר חנוכה מפני שהן היו באותו הגס ולולא כן היו פטורות משום דהוי מ"ע שהומ"ג, תפ"ל דמצוה נ"ה נר א' לכר הבית כמ"ש רש"י להדיא שבת כ"א דיה נר איש וכיתו, איש וכל בני ביתו סני להו בנר א'. עכ"ל א"כ בלאו"ה אין לפטרה בשביל מ"ע שהומ"ג דאם היא תדליק א"צ הוא להדליק, וד"ק, ונתעוררתי לזה מכבוד ידידי ההיג מו' אברהם סג"ל פאללאק נ"י. — ובעיקר קוש"י התוס' כבר קיבץ בעמר טורנה כל התירוצים שנאמרו בזה הנאבדיק פאקש זצ"ל בס' עם סופר חלק שני כלל מ"ט, [ועיין עוד בילקט יוסף חלק מ' סי' צ', ובס' בורת הברית בהסכמה, ובשו"ת צני תפארת סימן ס"ה. —

ואסיים באלו הדברים, יתברך בלי שיעורים, וה' קרנו ירים, ויגדל שמו בשערים, כעתירת ידיו ואוהבו לנצח.

יוסף הבהן שווארמין

בשולי המכתב! מצאתי בכ"ק של אמו"ר הנאמן זצ"ל בזה"ל: אחי הצעיר הרב החרף וכו' מ"ה מרדכי זאב נ"י כתב, הקשיתי ע"ד האבודרהם בשער נ' שבי' המעם דנשים פטורות מ"ע שהומ"ג משום דמשועבדת לבעלה לסיכך פטרתה דהתורה ע"ש, מש"ס ערוכה בקידוש' דל"ד ע"ב, דפרץ הגמ' דנ"ל

משמחה דמיע שהומ"ג נשים חייבות ומשני אשה בעלה משמחה, ופריך ודרי אלמג' דכי לגר וליתים ולא למנה וכו', ולפי"ז מאי קי' דילמא באלמנה שפיר חייבת משום דאינה משועבדת לכעלה כיון דליל בעל, אבל באית לה בעל שפיר פטורה, ואף דהשתא פטורי כל הגשים היינו משום לא פלות, אבל לפי דהו"א איך נוכל למירק מזה החיוב, תציע. — [ועיין שו"ת כתב סופר האו"ח סימן נ"ה ושו"ת שאילת שלום מהדרת סימן מ"ה וביולקט יוסף חלק י"ב סימן ל"א וסי' קט"ד]: —

— סימן פ"ו —

המקרה, במס מעליותיו, ידק משני על ברבותיו, ויאשרו באין פירותיו, ויהיו צאצאי סעיו כמותו, כבוד ידונים ההוג החוב הגביר הספורס לשם ולתהלה וכו', מיה אדרין גוטטמאנן נ"י אבו יקרה בק"ק ווראנוב, יצ"ו.

גרי"ה דהא קארטע דשופרי' וכו', — ואשר דרש ממני ע"ד "הינדך בית הקברות" (הנזכר בירושלמי מ"ק פ"א), הני מעזיק לו כזה בסידור נכון כל הנהגות אשר לקטתי ואספתי מפי ספרים [הלא המה: שו"ת דברי חיים יו"ד ח"ב סי' קל"ה, שו"ת מהר"ם שיק יו"ד סי' שנ"ה, שדה חמד מערכת אבלות אורח פ"ב ופ"ג ערך שרי עי"ד סי' שס"ב, יוסף דעת ודברי שאיל סי' שס"ה, שו"ת דברי יעקב סי' י"ג, שו"ת בית יצחק יו"ד ח"ב סימן קנ"ה, מיכלא דאסותא סימן ס"ט וע"ב, שו"ת יד יצחק חלק ג' סימן כ"ג, שו"ת גבי תפארת סי' כ"ד, שו"ת פרי השדה ח"ב סי' מ"א, וחי' סי' פ"א, סגולת ישראל מערי' ב' אות י"ז] ובקצת הוספה אשר חיקו מ"ה הגאון ציל' (ועיי' וילקט יוסף חלק ב' סימן קמ"א, וצפנת פענח אות ו'). — : כשלוקחים שדה ומכנים מקום לביהק"ב, או כשמוסיפין אל ביהק"ב הישן, אפי' אם עדיין אינו נצרך כעת, ואין כזה משום מקדים פרענותא, ולא יפתח אדם פיו לשון, כמבואר בברכ"י או"ח סי' תקס"ב סק"ג ובשו"ת שאנת ארי' החדשות סימן י"ה, (ועיי' שו"ת דודאי השדה סימן י"ט אות ב'), ובערך לגר ראש השנה דף י"ז ע"א, ובשו"ת גנזי יוסף סימן כ"ז אות ב'), או מתפללי' בי"ח זה ומבקשים רחמים והוא נקרא הינדך! וסדר דגהנה היא כך: כל בני החיק מתענים בי"ח זה, ומי שלא יכל להרענות כל היום יתענה לכה"ס עד אחר חצות, או ישרה עצמו כפי נדבת לבו, וגם כל בני העיר ירכו בצדקה, וכן בעד קטנים וגשים צריכי' ליתן, ומרבים בסליחות בשהרית (היינו שאומרי' משני וחמישי ושני), ומדליקי' נרות בכל בתי כנסיות ובתי מדרשות שבעיר, — כשהולכין שמה אומרי' תחלה הברכה, אשר יצר אתכם ברוך (מי שלא הי' לי יום על ביהק"ב) ואח"כ שיר של פנעים (שהוא המזמור יושב בסתר עליון), ומתחילין ויהי נועם עד בישועתי. — אז"ל אומרים פ' הקפורת, סוף פ' תצוה, ובפ' השא, ובפ' קרח (מסמק י"א עד וימנפה נעצרה), ודרי' מזמורים הראשונים שבתהילים. — שוב אומרי' הבקשה שכתבה בסי' מענה לשון (כשמכבדי את הביה"ח) המתחיל שלום עליכם נשמת מנוורת וכו', ואח"כ יסבבו לכה"ס עשרה בני אדם ו' פעמים את ביהק"ב, וצריך להיות שם במעמד הזה אזה רב גדול וצריך שידרוש להם מוסר ודברי כבישין ולעזר בתשובה, (ואם לא נמצא באותו מקום צריכי' להביא ממקום אחר), ובכל הקפה יתחילו מצד קד' דרוםית מרחית, ותיקף בצד אותה קד' יאמר תהלים

קט"ט ק"ב, ומאות קרן יקפו ויאמרו ויהי נועם דרך הקפה עד שיגיעו לקרן
מרחית צפונית ובצר אותה הקרן יאמרו תהלים ק"ב ומאות' הקרן יקפו ויאמרו
דרך הקפה ויהי נועם עד שיגיעו לקרן צפונית מערבית, ובצר אות' קרן יאמרו
תהלים ק"ד, ומאות' קרן יקפו ויאמרו דרך הקפה ויהי נועם עד שיגיעו לקרן
מערבית דרומית ובצר אות' קרן יאמרו בישע' מ"ב (היינו באמצע הקפסל במקום
המתחיל שירו לה' שיר חדש, עד יגדל תורה ויאדיר ולא כל הקפסל, כדי
לסיים בדבר טוב), ומאות' קרן יקפו ויאמרו נ"ב דרך הקפה ויהי נועם עד שיגיעו
לקרן דרומית מרחית (מקום שיתחילו), ושם בנמר הקפה ראשונה יאמרו פסוק
הראשון מאנ"א ב"ה ויכונו השם אב"י ית"ן, ובכה יתנהו ו' פעמים, ובכל פעם
יכונו בשם א' של שם מ"ב, (ובכל פעם שמסיימי ויהי נועם אמרו קדיש), — אח"כ יאמרו
תהלים כסדר הזה: קפסל מ"ה י"ה ית"ן כ"ה כ"ה ל"ב ל"ב י"ה י"ה י"ה י"ה
ע"ג ע"ה, פ"ה פ"ה, צ"ה ק"ה, ק"ה ק"ה ק"ה ק"ה ק"ה ק"ה ק"ה ק"ה ק"ה
ק"ל, (כ"ו מוזכרם כנגד שם הוי' ב"ה), ואח"כ אומרים בתמנא אפי' כל הפסוקים
משמו של העיר כנן אם שמה, באניהאד' יאמרו הפסוקים: בתי"ה אלס"ה, נונין
ידר"ה הדין אלס"ה, דל"ה ית"ה, ואח"כ יאמרו כל הפסוקים בהאותיות מהשם שדי'
קר"ע שש"ה, — ואח"כ אמרו: תפלה קצרה זו: ית"ר שתסיר מעלינו
ומעל כל עמך בית ישראל כל מיני חס"י ומשחית ומנסה
וסנע רעה וכל נזירות קשות ורעות, ותצילנו ולכל עמך
בית ישראל מכל מיני שעות רעות המתרגשות ויוצאת
בעולם ויקוים מקרא שכתוב בלע המות לנצח ומתה ה'
דמעה מעל כל פנים, וחרפת עמו יסירה, ועינינו תחוינה
במהרה בשובך לציון ברחמים אב"י ה', — אח"כ אמרו: אני
מאמין כל הדין עקרים, ושיר יגדל (ובפ"ה הפסוק מתים יח"י אל), ועושי' אל
מלא רחמים להמתים שכבר מתו ומבקשים מהם מחילה, ואח"כ אומרו יקום פורקן
השני, ועושים' מי שבידך להחיים, ומחלקים הצדקה לשבעה חלקים, (א) לעניים,
(ב) לת"ה, (ג) להנסות בל"ה, (ד) להלביש ערומים, (ה) לבית התפלה, (ו) לפדיון
שב"ים, (ז) לביקור חולים, — במנחה קורין ויחל ואמרו: ענינו, — כשיתחילו
לעשות מדינות למקום ההוספה לא יתחילו מידה צפונית, וגם לא יתחילו לקבור
ברוח צפונית, וכן לא יתחילו בבית, — והנה בס' מעבר יבק' (חלק ששם אמת
פ"א) הביא שמוכ לקבור תרגומי' גבר בקבר רוקן אולי בזה יחלוש ושמין בה
הדין המושפע מצד מלאך גבריאל הנקרא נבי' לכל יציר השמים, וכעיר רינו בשנת
המדי' נספר ר' מנחם לוי וקבורתו בבית החיים ישעדין לא נקבר בו אדם מעולם
ושחטו תרגול בלא בדיקה וקבורתו אצ"ל להלוי (פחד יצחק ערך ביהק"ס), אבל
רבים אומרים שאסור לעשות כן שהוא מדיני אמרו, (וכו"כ עין בשו"ת חתם
סופר חידד ס"י קל"ה), ויה"ר שיכולע המות לנצח, ובלצנכביא, — [אח"כ בא
לדי המאסף שנה ששית וראיתי בסמ"ע ע"ב (א"ת ב') שם: הנאן מ' צבי יחזקאל
מיכלואהן נ"י משלונסק האריך קצת בזה, ועיין לעיל סימן ל"ה אות ב.], —
וכבר השתמשו בחינך זה בכמה קהלות גדולות: כדאפעסמ, גראסוארדין, בערעני
קאה, וסאבארקא, — ועיין שו"ת ערוגת הבשם ח"ד סימן רנ"ג הגרמ"ה, —

ואפ"כ בברכת שלום וחיים, ידיו הר"ש מקירו ומכרו בלונ"ה מצמה
לישועת ה'

יוסף הכהן שווארמין

— סימן פ"ז —

— ביה ה' מאד יום ה' ח' אלול שנת תרנ"ה לפ"ק.

אשר כתבתי בימי בחורתי למ"ח הנאון זצ"ל, [ועל דבר זה מרמז
בתשובתו אלי שנתפס בתבואות השדה חלק שלישי (דף פ"ד) עיי"ש]. —
במס' גיטין (דף נ"ד ע"ב), הכהנים שפיגלו במקדש מזדיין חייבין, והק'
החתים בשו"ת לחלק יו"ד (סי' ס"ט) לשיטת הרמב"ם (בפרק יו"ד מהלכות כלאים
הל' ל"ב) דכהנים שלבשו בגדי כהונה שלא בשעת עבודה אפי' במקדש לוקין
מפני האכנס שהוא כלאים ולא הותרו בו אלא בשעת עבודה (עיי"ש בראב"ה,
ובשנ"א סי' כ"ט), אם כן אמאי חייב לשלם כשפיגל, הלא אם פיגל הקרבן ה'
לבוש בגדי כהונה שלא בשעת עבודה וחייב מלקות, וקיי"ל קס' ל'. הדרבה
מינ' ? [ועיין בשו"ת קול ארי' האריה סי' ג' דפסח"ה, וגם בשו"ת בית שער' סימן
פ"ו, ובשו"ת פני מבין חו"ד סימן קצ"ב, ובבילקט יוסף חלק י"ג סימן ט'], ולכאור'
י"ל דלק"מ דהכי אמרינן דקלכ"מ אם התשלומין והמלקות הוא על דבר א',
משא"כ כאן המלקות והתשלומין איננו על דבר א', דמלקות חייב על שלבש
הבגדי כהונה ותשלומין חייב על הקרבן, אילם ז"א דתרי מציעי נבי זר שאכל
תרומה וקדע שיראין של חבירו (כתובות ל"א) דאמר' קלבר"ם עיי"ש, והתם ג"כ
אינו בדבר א', והדרק"ל, [ועיין בשו"ת בית יצחק יו"ד ה"א סימן י"ג אות
ד'] — ונלע"ד לתרין, דהנה מקשי' [עיין באור הרוע ח"ב סי' רכ"ג, ושו"ת נובי
מהדו"ת חא"ה ע"ז סי' כ"ג ד"ה ומה שרצה להשיב, ושו"ת שיבת ציון סימן כ"ג,
ושו"ת מהר"א [יורא ועלה] ח"ב סי' רפ"ה, ופרמ"ד יו"ד סי' ה' במשכ"ז סק"ז
ד"ה דע, ושו"ת שואל ומשיב מהדו"ת ה' סי' מ"ה ד"ה והנה לכאור', האין נאמן
הכהן שפיגל הא אין אדם משיב עצמו רשע (כמבואר בסנהדרין ט'), וא"כ האין
נאמן לו שעבר על לא המסגל בקדשים? ותירצו דאומר כן דרך תשובה, כמ"ש
תוס' בי"ג ג', [ועיין במהריש"א ריש מכות, ובהפארת ישראל שם, ובתומים כללי
סיני אות ק"ד], ואז נאמן. — אי נמי עי"מ"ש ביש"ש שמעתי ד' ס"ה, ובקצה"ה
סי' ל"ה סק"ד דדוקא בעבירה שנפסל לעדות עיי"כ אמר' אאמ"ר ולא בעבירה
דלא נפסל לעדות עיי"ש, א"כ בסוג' דלא נפסל לעדות דה"ל לאו שאין בו
מעשה, ובלאו שאין בו מעשה לא נפסל לעדות כמבואר בנתיבות ובתומים
ח"מ סי' ל"ה עיי"כ נאמן, והבן, [ועיין בבית יצחק הנ"ל סי' י"ג אות
ח', וסימן כ"ח אות ט']. — ואנכי אמרתי לתרין כך, דאפי' במס' בתובות עיי"כ,
ואלו יוצאת שלא בכהונה, העוברת על דעת משה ויהודה, ומשמשתו נדה
וכי, משמשתו נדה הוי דמי, אי ירדע בה נפשוש ואי לא נסמך עליה,
דאמר רחמנא וספרה לה, לה לעצמה, ונאמנה, ומשני לא צריכי דאמרה
ל' פלוגי חכם מיהר לי את הדם, ואזל שיליה ואשכח שיקרא וכו' והביא

הרץ שם חל: והא דלא אוקמה במחדה, כי הראב"ד משום דאינה נאמנת דאין אריב משום עצמו רשע, ולא נראה דלהססיד כתובתה ודאמי נאמנת דהורעת בע"ד כמאה עדים דמי, אלא משום דמילתא דלא שכיחא הוא לא אוקמה בהכי עכ"ל, וברטביא (הביא באסיפת זקנים שם) ביארו יותר, ודל: וליכא למינח דרפי הראב"ד דא"א נאמן לשים עצמו רשע שאין אומר" כן לענין השלמין שהמדה לחבירו שגול או שחבל בו או שגנב ממנו חייב הוא לו לשלם ממון וכו', עכ"ל, (ועיין בשו"ת הסארת יוסף ח"ד סימן ה' בהג"ה אות א') וברעת תורה בקי"א להל' שחישה דף ק"א, וא"כ הכינ כפינול יל כן, כיון דחייב לשלם ממון לבעלים בהודאתו לא אמרי' דאמעי' ודו"ק, (וכיכ בס' חקר הלכה), ומעתה מתורץ היסב קושי' ההת"ס דבאפס ליה צריכי' להאמינו שפינול במוד דאאמער אלא מאחר דמחייב עצמו לשלם נ"כ נאמן כהנ"ל, וא"כ ה"ת אם חייב לשלם שפיר משכחת דילקה, אבל אי יפסור מתשלומין שוב ל"ש דילקה, דאאמעי', ודוק היסב כי נכון הוא, — [ועיין עוד לעיל סי' נ"ה, אות ד'] — וכזה מיושב נ"כ קושי' הקדושת ישראל שם (וכבר העיד בזה המאירי מובא באסוף בב"ק, ובכסף נבחר כלל מ"ט) דלפי מ"ש חו"ס שם דמתני' אתי' כר' יודא דלא קנסי' שוגג אפוי מוד דהא שוגי' מטורי', וא"כ האיד קתני דמודין חייבי' לשלם הא לרי' המחשב בקדשים לזקה, [כדאי' בזבחי כ"ט], ואמאי חייבי' לשלם, הא קי"מ"ל דאין לוקי' ומשלם עייש, ולפי הנ"ל ל"ק נ"כ כמובן ודו"ק, — [ועיין לעיל סי' נ"ז אות ד.]. —

— סימן פ"ח —

אבל אם!*

הרהורי דברים אשר הערותי בעת אבלי על אמי הצדקית עיה, שנשמרה ביום י"א אייר שנת פרח"ת לעילא לפ"ק,

(א) במס' ברכות דף י"ח ע"ב), שמואל אול לחצר מות, ושמעתי לדקשותי הרי שמואל ה' כהן כמבואר במס' מגילה דף כ"ב [ועיין לעיל סימן ל"ד]. וא"כ האיד אול לביהק"ב? והנה חכם א' רצה לומר כיון דשאל על אביו והרי הוא ה' צדיק וקיי"ל דקברג צדיקים אין מטמאין, אבל י"א דהרי שם נקברו הרבה דהרי אמרו לו אבא מובא הוה וא"כ האיד נטמא, — אולם לדעתי לק"מ וכי מבואר בגמ' דהלך על הקברים ושימא א"ע, הלא רק, כחצר המות, אבל לא

* א"א ד"ה, קצת סדברים אלה (והבאים אחריו) כבר נרשפו גם בסי' עשרת פז לארי ודב נ"ה, וחזרו ונשנו פאן מפני איהו ציונים הדשים שנתפסו עליהם, ומורה יש לדון על פירב . . . —

קרוב אליהם. — שוב ראיתי בס' יוסף דעת על הל' אבילות סימן שס"ט בד"ה ודרך, שהעיר בקושי הנ"ל [ומחוק אותה עפ"י דש"י שש"י לחצר מות, "לביהקצי"], ומתדין עפ"י ש"ס המהרש"א בחדא"נ דכל המעשה הי' רק בחלום, וא"כ לק"מ. — [אח"כ מצאתי בהנהגת מצפה איתן לש"ס ווילנא שם בזה"ל: אול אבתרי' לחצר מות, פי' במדאה ובהלום כמ"ש בחדא"נ דהרי שמואל כהן הי']. — ועיין בס' אמרי נעים [דוקוב] ח"ג בתשו' י"ג מ"ב המחבר. (דף צ"ג ע"א) בד"ה איברא, ובילקט יוסף חלק מ"ז סו"י דל"ד. — [ועיין לקמן סימן ק"ז אות א' בהערות על שו"ת בית שער]. —

(ב') בב"י ל"ח המת (אות י"א) כ': פושעין ידו ירגליו של מת חללא כמנהג העולם שבוש"י אצבעותיו וכו', הנה כבר הישגתי עליו בספר. צענת סענתי (אות מ"ו) והבאתי דברי מ"ן הנאון בעל חתם סופר בחידו' מ"י שכ"ז שלא לחנם נקבע המנהג הזה ואין לשחוק עליו ח"ו. והמתחיל לא מפש ולא כסיל הי', כיון שנמשכו אחריו בכל המקומות עי"ש. ועתה מצאתי בתורה מצוין שנה ששית (חוברת נ', סימן ב', אות ה') שנתן מעט להמנהג, עי"ש ב' שש"ס מסר (פ"ק כ"ה) דיקח אדם מוסר מאצבעות ידיו שאחד ארוך ואחד קצור זה רק כשהם פשוטים שיכול לנענעם שהם בחינת חיים וכו' אך כשנכסף אותם תוך הקץ שהם כפופי' בחיים כמתים כולם שרים כו' עי"ש. ולזה מקמצים אצבעות המת בר מינן לרמו' דאחר מיתה כולם שרים קצן וגדול שם הוא עכ"ל. —

(ג) נודע מ"ש בס"ח לענין כלה וחמותה כשיש להם שם אחד שאין להתחתן, אולם בשו"ת דבר אלי' (סימן ל"ו) העלה דבר חדש דיש לצדד ולומר הותר, כשיקבל עליו באיסור חמור שלא יקרא אותה בשמה כל ימי חייה [הבאתי דבריו לעיל סימן כ"ז אות ח']. ובדבר אם מתה אמו אם מותר לקרות את אשתו בשם אמו יש להחליט בזה. ומצד הסברא נראה דאסור דהא מחויב בכבוד אף לאחר מיתה (עי' בידד סימן ר"מ ס"ב ובמס' דש"ע) עי"ש. [ועיין חלקם יוסף חלק ב' סימן צ"ה]. — ולדעתי צ"ע דהרי אנו קוראי' הכנים בשם האבות שלנו שמתו כל אומ"א לס"מ שהיא, ואף ס"מ"ה מה ומצאנו, ואדרבה עוד למצוא יחשוב, ותחת אבותיך יהי' בנך. [עיין שו"ת ריב"ם שנייטץ חידו' ס' נ"ח, ושו"ת שאילת ישרים מהר"ת סימן רמ"ג]. וגם אף מותר לנו להזכיר בשמות בכל יום כיון דאנו מוכרי' בפיהם שמות האבות? — (זה כמה ראיתי בשו"ת דברי חיים בהשמות לחלק ב' סימן מ"ג ששם חסד אם מותר לכתוב לאביו או לרבו בשמו, אם נאמר דהתיבה כדבור דמי, ועין שו"ת עמק שא"ה יו"ד סימן ס"ז). — שוב מצאתי במד"ד נה ס' ל"ו שצריך לקראת על שם אבותיהם וכו': בראשונה שהי' מאריכו ימיהן והיו מכירין יהוסיהן היו קוראי' את בניהם על שם המאורע, אבל עתה שנתקצרו שנותיהם ולא מכירין יהוסיהן קוראין את בניהם על שם אבותיהם כדי שלא יישכחו יהוסיהן, וגם בתורה יש, שתיח שבוסט נתקצרו השנים של בני אדם קרא בנו על שם אביו שאביו הי' שמו נהור וגם בנו קרא נהור, וגם בנביאים מצינו שבניהם קרא שם בנו יהודע ע"ש אביו שהי' שמו יהודע. [ועיין בס' יסא ללב ס' רס"ה והמאסף שנה תשיעית סימן קל"ד]. —

יוסף בן עלקא

— סימן פ"ט —

— ביה יח אייר תרפ"ח לשי"ק גראסווארדין יצ"ו —

ע"ד אמירת ברכת כהנים בבית אבל! הנה בשו"ח כנה"ג סימן קכ"ח בהג"ה ב"י (אות כ"ז) כתב שאין לומר, והטעם מפני שהאכל אינו נושא את כסיו לכך אי"א אצלו עיי"ש. אולם הדגול מרבבה הק' דא"כ לפי דברי הרי"מ"א בסי' קכ"ח סעיף מ"ג דכל יב"ח אבל אינו נושא כסיו א"כ לא יאמר אצלו ארוא, וכן כשהאכל מתפלל בביהכ"ס לפני העמוד לא יאמר ברכת כהנים, ולכן כי דשלא כשכנה"ג דמה בכך שאכל אינו נושא כסיו הלא אם עלה לא ירד ואפי' אם לא עלה עדיין אם קראתיו לעלות מחייב לעלות ואם אינו עלה עובר בעשה כמבואר בשנ"א שם סק"ה וא"כ לא נרע ממנה כוונתם שאף שאין בו נשיאת כסיו ס"ס אומרי"י או"א הואיל ואם עלה לא ירד כמבואר בהנה"ה דפ"א סוף סי' קכ"ט, עכ"ה. [ותבואו גם בשו"ת יהורא יעלה חו"ד סימן שע"א אות ב', וכן בחיי אדם כלל כ"ד אות ס"ה]. ובסי' תקנ"ט (לענין תשעה באב) הביא הדג"מ ג"כ דברי השו"ת כנה"ג שאין השו"ת אמר ברי"ב כיון שכהן אבל אינו נושא כסיו ובש"ב הטהרים אכלים על הורבן המקדש, ומשינו עליו ג"כ כנ"ל, וכי הוא הטעם כיון שש"ב אסור בשאיילת שלום ואין יאמר וישם לך שלום, עכ"ל, ודבריו תמוהים דע"כ לפי מעם רד"י שפיר כתב כנה"ג דאין לומר ברי"ב בבית אבל דהרי אבל אסור ג"כ בשאיילת שלום? ומדוע חלק עליו שם. [ועיין שו"ת מהר"ם שיק חו"ד סימן שע"ע בד"ה והי' נ"ל]. ולכאורה י"ל דהדג"מ השני רק על הטעם, אבל בעיקר הדין שאין לומר ברי"ב מדה אלה, וטעם דשלוש באמת אפשר לכתוביהו. — אולם מצאתי בשו"ת תשובה מאהבה ח"א סי' ג' שהאריך בענין זה, ולבסוף מסק דאינו דומה לת"כ דהתם כולם אכלים ויום שאסור בשאיילת שלום, משא"כ בבית אבל שאינו אלא האכל לבר אסור בשאיילת שלום והותרו מותרו ועפ"י הרוב האכל אינו מתפלל, ולכן יסרה כי הנוב"י לאומרה, גם בס' אלי' רבה סי' תקנ"ט ס"ק י"ג חלק על השכנה"ג עיי"ש, אבל הבאה"ט בסי' קכ"א סק"ב כי' שאין לומר בבית אבל, [ועיין באלף המגן סי' קכ"ז סק"ב], וכמ"כ בס' התניא ח"ל: וברכת כהנים יש שאומרים אותו בבית האכל, ויש שא"א אותו, ומסתברא שאין הנין לאומרו שהרי אבל וט"ב הקשו וז"ל, ובת"כ שחרית א"א אותו, עכ"ל. [ועיין בבית דוד לירד סי' שע"י בד"ה בהנה"ה], שוב ראיתי בס' יוסף דעת על הל' אבלות שנשא דכשהאכל אינם מתפללי בביתם והאכל התפלל בפני העמוד אם יאמר ברי"ב? והשיב שיאמר דהוא אומר בשביל הצבור, והצבור מותר בשלום, ועכ"פ נתגלה לי הטעם שנהני' הרבה שהאכל ר"ל אינו מתפלל כל שבעה בפני העמוד (עיי' שו"ת רדאי השדה סימן מ"ז אות ג') הוא משום הבר"כ דלכתחלה אינו רשאי לומר ברי"ב, [אבל בשבת ויו"ט באמת יש לומר, דאז בלאזה"ה מהפלל אחד עיי"ש, [ועיין לעיל סימן ע"ד אות א.]. — אח"כ חפשתי עוד בספרים ומצאתי בדברי צבי ליישכ מנהג העולם שלא לומר ארוא בבית האכל, ולתת קושי' הדג"מ הג"ל, דיש לחלק בין אבילות ד' ימים לבין אבל דיבית, כי מדה שמתפללי כל ד בבית האכל הוא גם משום נשמת המת כמ"ש ביו"ד סי' שפ"ד סעיף ג' שמצוה להתפלל במקום שמת שם, אפי' אין אבל, כי יש בזה נחת, רוח לנשמה עיי"ש.

[ועין שו"ת דודאי השרה הג"ל אות א']. ומשום שמתפללים משום כבוד המת אין
אומרי' ארא יהוא בשביל נשמת כמים שיש בו שמחה, וכ"כ המ"ז בס"י שע"ז
ביו"ד סק"ב שאין קור' הלל בבית האבל בר"ה לסי' שיש שם אנינות לכך אין
אומרי' לא המתים יהללוהו משום יזענו לרש עי"ש, [ועי' שו"ת טובי מהדרת
יודי סי' רס"ו, ובשו"ת פרי השרה ח"ב סי' ק"ד, ולקמן בס' זה סימן ק"א אות
א'], ובפאה השולחן קש"ע סי' כ' אות ו' כתב: לפענ"ד נ"ל דהשו"ז כנה"ג לא
קאמר אלא בבית אבל ודינו תוך שבעה, דאז האבל הוא העיקר, אבל לאחר
שבעה האבל נגד אחר הצבור וק"ל. — אח"כ ראיתי בתנ"י חיים (לחיי אדם)
כלל כ"ד [אות כ"ד] שכתב נ"כ דהמנהג שלא לומר או"א בבית האבל משום
דמנהג שכבר נהנו עוקר דין תורה, וכ"כ ביעב"ץ דרד"ה. — וכנענ' הגיע ליד
ס' שמה נפש (ליקוטי דינים) ומצאתי באות נ' שהביא כן בשם ס' שלמי צבור
בית עובר, ומעבר יבק עי"ש, [אך מ"ש שם ואם לא אמרו הש"ן ונוכר אחר
שים שלום אינו חוזר ואמרו, לא הבנתי, הלא גם סעם אחרת הדין כן? ועין
ס' בארת המים סימן ד'] ועין שו"ת מהר"ל דיסקין בקו"א סי' קצ"ט אות
א'.

ב) נפל ברעיונו לשאול מדוע אין מברכין שהחיינו על מצות נשואת
כסים? והנה לכאורה י"ל יען בא"י נש"כ בכל יום ואינה מזמן לזמן, אבל הלא
כאן בחו"ל דאין נשכים אלא ברנ"ל הו"ל לברך? וגם בא"י ג"סא בפעם הראשונה הו"ל
לברך? ונראה עפ"י"ש הבכור שור (ליודי סי' כ"ח סק"ד) לתרין קושי' העולם
שאין מברכין שהחיינו על ציצית ותפלין בין דקיימ"ל דקמן היודע להתעטף אביו
חייב להגבי בציצית, וכן קמן היודע לשמור תפלין אביו חייב לקנות לו תפלין,
וא"כ אימת מברך שהחיינו, אי בשעת לבישה ראשונה לא תקנ' חכ"ל חיבא לדרדקי,
ואחר שנעשו בני י"צ האי שעתא לאו שעת חינוך הוא יזכור נחתך בה בקטנותו
נע"י שו"ת יד יצחק חלק א' סי' קע"א, ובחלק נ' סימן ס"ב, ושו"ת בית שערים
סימן ל', ובשו"ת זכרון יהודא הא"ה סימן נ', ובשו"ת לבושי מרדכי מהר"ת האו"ה
סימן קי"ג, והגם כי דבריו קשים, דהא חזין דמתכין הקטנים במצות ומברכין ג"כ
שהחיינו אפי' בקטנות? אולם כבר כתב בשו"ת בית הוצר (הא"ה סי' ג') דע"ל
נוכל לומר דבשלמא באלו המצות שנים הגדולים מברכין שהחיינו שפיר שייך להנך
גם הקטנים לברך שהחיינו, משא"כ בתפלין שהגדולים אינן מברכין שהחיינו ל"ש
להנך הקטנים עי"ש. [וכן תי' ש"כ הרבני החרף ובקי מ"ה זאב וואלף ווייס
נ"י תתן רבינו הנאבדס"ק גראסווארדיין יצ"ו], וכמו כן י"ל לענין נשכים דמבואר
בשריע או"ה סי' קכ"ח סעף ל"ה דקמן נושא את כסיו להתנהג ורשאי לברך
[ועין במנ"א ס"ק ס"ט, ובבאה"ט סקני"ז, וע"כ שפיר אין מברכין שהחיינו בגיל
ואפי' מי שהתחיל להשיא כסיו ב"ג שנה מ"מ לא מלוג עבדא רבנן בתקנתא,
[ועין בהנחות צבי לצדיק לז"ד ווילנא שם], ודיק, — ומד' כתבי נזכרתי מה
ששמעתי בילדותי להקשות על הפוסקים דס"ל דבמת לו אביו ונפלה לו ירושה
שמברך דין אמת ושהחיינו [עין שריע או"ה סי' רכ"ג], אימתי יברך, כי תיכף
ומד הו"ל אבל, ואבל אינו מברך שהחיינו [עין טרו' או"ה סי' תרע"א סק"ה,
וביד אפרים סי' תקנ"א במנ"א ס"ק מ"ג], ואח"כ אין עוד הירשה דבר הרש
אצלו? וצ"ל דבמת לו אביו ונפל לו הירושה שמאליו באה לו ההנאה לכן

מכר, אבל לא כן לעשות מעשה בידים ליקח דבר חדש ליהנות ולברך (ועין בס' שמח נפש מערכת ש' אות כ"ט). והכן כי הוא חילוק נכון, [שוב הראה ג' ניסי הרב הה"נ וכן נתן צבי נ"י האב"דק משעקע יצ"י שכל"ג גם בשער בית שער כ"ד אות נ"ד]. — ועין שו"ת שם משמעו סימן י"א — ועוד הרי כבר כי הנביא בשו"ת ארח סודות סימן קמ"א. והא שבי בתש"י מהר"ם מינין סימן מ"ג דאבל אינו מבדק שיהי' היט בעבור אבל נכיתו מבדק, (וכ"כ בהנהגות חת"ל לא"ח סי' תרע"א שם). וא"כ לק"מ, וד"ק, [ועין שו"ת מחנה הים ירד ח"ב סי' ס"א, ושולח רביא חת"ל סו"י כ"ה, ובסי' חקר הלכה מערכת אבל א"ת כ"ב, ובשו"ת עיר מבצר סימן כ"ה, ובשו"ת מנחת אלעזר ח"ב סימן ל"ב, ובסי' יוסף את אחז מעד' אבל אות י"ב] — ועין שו"ת באר שמואל (אונטרמאך) סימן ע"ב. —

(ג) ביוש"ע י"ד סי' שצ"ג (סעיף ד') פסק המחבר: הנהגים כשהם אבליים שלא לשנות מקומם בביהמ"ס בשבת יפה הם עושים (משום שהיא דבר שבמרהיב). והר"א כ' י"ש אומר' שגם בשבת ישנה מקומו, וכן המנהג שיש ואין לשנות (ועין בשר' סק"ל המעב' שאין זה דבר של פרהיאי שאין אבילות ניכר בזה כל כך שהריכה מעמים אדם מהל"ף מקומו אפי' אינו אבל, ע"ל), אבל הברכו יוסף הביא בשם רבוט הארז"ל שלא לשנות מקומו בשבת וזמ"ש מרן הב"י שפנהג' יפה הוא, וא"ש חסיד שהוא מפורסם דלגבי דד"י ליאן יוהרא כי כל העם עוניב אחריו מקודש מסתברא לן לעשות כן אף שבעיה לא נהוג הכי, וכל כי הני מ"ל אלו הן הנשקל'ן בשקר הקודש לפי המקום והזמן ע"ש, וראיתי בגליון המהרש"א (לייזר חילאנא) שכתב דעפ"ד הש"ך הג"ל פסק להקל בימי אבלו שלא לשנות בשבת כי ודאי הרב בעירו אין דרכו להחליף מקומו והיו מרהיבא [ומ"ס בשבת שני' שהשינוי מה"ד לא הלך לביהמ"ס], ע"ה וכ"כ בשו"ת מהר"ם שיק י"ד סי' שס"א דהרב שהקהל נותני' לו מקום מיוחד בראש ביהמ"ס ודא לכבוד הצבור בכה"ל אין חוב לשנות דא"י ראוי' למחול כבוד הצבור (אך צריכי' לחוש וליותר שעמי הארץ לא ילמדו מזה ויאמרו דא"י לשנות והם לא ידעו לחלק). ע"ש, [הבאתי דבריו לעיל בסימן ל"ד], גם בשר' חסד אספ"ד מערכת אבלות אות ר"ט הביא בשם נאמן שמואל סימן ל"ה להעד שנהגו' כפסק מרן שלא לשנות מקום בשבת, ואף דלא חשיב מרהיבא כיון שנתפל' מנעלים ברגליה, (ועין שו"ת הרשב"י ח"ב סי' תרס"ב). — ועתה כאשר נעשיתי אבל אם ר"ע נסתפקתי האך לנהוג ונתיעצתי עם גדולי ישראל ה"ה, וכולם כא' ענו ואמרו דיש ל"ה להקל ולא להחמיר מכל מעמים הג"ל, (ועין שו"ת ניר לרוד סימן ר"ב בסופו). — ובעיקר המנהגו לשנות מקומו מצאתי עתה גם בשו"ת השיב משה סימן כ"ג בהג"ה. — [ומדי דבריו הגני מזכיר כי בקרב דומים יצא מחדש ס' הקדוש הזה לאור, ואנכי ינעתי ותקנתי' הכל הדק היטב כדי שיהי' ממנו רבים מיד ולדורות, וכות הפתבר בעל ישמה משה וצ"ל ין עלי אמנ]. —

— סימן צ —

ידיו כוונת הורה וברכת שמים בכל מעשי וזה יתרבה הנו וסאודה גם הפאריז וכבודו, ידניש ורבינו החקוק בסורשי לבנה הרבני המופלג חוקר באנשים

המים במעשר וכו'. מיה שמואל קאהן נ"י בעד ווירצבורג יצ"ו

יכר המארת מתבנו הנינו חי' לי לשעשועים וכו'. — ועד מה ששאל על מה שכי המניא רמ"י מ"י שלא לומר, תצאצאי תצאצאי בברכהית תצאצאי לבד מזה נ"כ על בני בנים ע"ש, איך גם בקריש דבנן למה אומר על תלמידהת ועל תלמיד תלמידהת, והלא גם תלמיד תלמידו נקרא תלמידו כדאי ברמ"ה דמטה? — הנה יש אתי בכתובי' (נישמש מספר פועד כל דין בשם שרית שכן ראש סימן ה' לסימניש חתמי' ריש ברכית ודקדמונים במעס שנתקן קריש בלשון ארמי לפי דעלמא קאי על ישרי דאגרתא שהי אומרי' קריש דבנן אתר הדרשה חי' שם עיה שלא הכירו רק בלשון ארמית על"כ נתקן הקריש בלשון ארמי, וע"כ נתפיש נ"כ תלמידהת ותלמיד תלמידהת מאתר דעמי הארץ לא חי' יודעי' אם גם תלמיד תלמידהת בכלל תלמידהת, ולפי ע"ה צריך לפרש בהדיא, יותר מזה איצ לפרש דאיכ אין לדבר ספק, [וגיז בכלל מיש לא ימושו מפי דרך ומפי ורע ורעך שוב אין התורה פוסקת מזה, וגם התלמידים נקראו בנים, וע"כ כשוכה שתלמידיו נ"כ מרביצים תורה מוכנה שאין תורה פוסקת שתלמידיו לעולם], עכ"ה, אולם באמרתם ובסידור שליח הדעביין ובעציו אי לומר גם, תצאצאי תצאצאי, [ובפרטני השני על המניא ע"ש], והנה לכאורה מי שאין לו בנים וגם אתר ראי' להוליד איך מתפלל והי' אהנו תצאצאינו וכו', אבל מביאר במ' הסידים סי' תתל"ס דלכך הברכות הם בלשון רבים שלא בשבילו בלבד הוא אומר ע"ש, וא"כ לק"מ. —

ב) ואשר מסופק במי שאוכל בשר ולא עבדו עוד ששה שעות ושכח וברך על חלב, אם מתר לאכול, או יעבור על איסור ברכה לבטלה? בוטרוני כי מיה הנהיג תנ"ל נשאל בזה, והשיב: דודאי אם עדיין יש לו בשר בין השניים דאסור מדינא לאכול, וכיון שיש דעות דברכה לבטלה בדרך ברכה ליכא איסור מהיה (ע"ן במניא סי' רמ"ח) איכ בוודאי אסור לו לעבור על איסור דרבנן בקום ועשה ולאכול חלב, אמנם אם אין לו בשר בין שניים וא"כ רק מצד דהמנהג צריך להתקן ששה שעות כמבואר בשו"ע י"ד ברמ"א סי' ס"ט דסדינא ס"ק וברך מהני איכ כרי שלא יעבור על איסור ברכה לבטלה אפי' בדרך ברכה מ"ס איסור דרבנן איכא, איכ ששימא דמושב שראכל קצת או ישחה קצת חלב שלא יהי ברכתו לבטלה דמסי עדיף לעבור על דבר שאינו אסור רק מצד מנהג מטה שיעבור על איסור אפי' הוא רק איסור דרבנן, רק מ"ס ששימא שכל שאכל אפי' כל שהוא שלא יהי ברכה לבטלה אסור אד"כ לאכול יותר עד שיעבור הששה שעות, ולא טפל להתיר לו יותר רק כל כך שלא יעבור על איסור ברכה לבטלה. וקצת רצ"י לזה דיותר אסור לאכול אפי' התחיל בהיתר כדי שלא יהי ברכה לבטלה מששנה ב' דס"ח מססי תרומות, וכולם שהיתה תרומה בתוך פיהם ר' יהושע אומר יפלוט, וא"כ הכינ אע"פ דאי אפשר לו לסלום כדי שלא יהי ברכה לבטלה עכ"פ יותר אסור לאכול, וזהו אפי' לר"א דס"ל התם יב"ע, מ"ס לאכול יותר אסור, ודרך כי הוא ראי' מהימנא בסיד. — [וע"ן במאמר, שעות הרעות' אשר נדפס בוילקפ יוסף חלק י"ד סימן קע"א מה שהכח על ראש מחבר א' בשם הוראת שעה' שרצה לשררן נדר ולהקל שעות' לאכול מאכל חלב אתר מאכל

בשר, ושאר צרכין להמתין שש שעות, וחלילה חולין היא כך לעשות כן, והחל מהאי דעתא משבשתא, ועיין שו"ת קול גדול סימן ס"ד]. — שוב בא ליד שרת לבושי מרדכי חירד מהדדית וראיתי שם בסי' קס"ז שכי נ"ב תשובה על שאלה הנ"ל, — (ועיי' שו"ת אמרי טעם (מינקאוויטץ) סימן טו"ב). — ואם מותר ליתן לקטן לאכול חלב קודם שש שעות עיין שו"ת ארין צבי חירד סימן כ"ה. —

וע"ד הנהגין להניח חתיכות מפיו "ציטראנע" במשקה הסעה אם שרי למיעבר הכי בשבת? ראיתי במאסף שנה ד' (תוכרת י"ב) סימן קי"ח שכי דנכח להחמיר מטעם דהטעה מבשל הלימוני"ש, אף דלא הו' רק כלי שני וכלי ב' אינו מבשל, ביון דיד סולדות בו גבאר בהל' שבת סי' שי"ח ובסו"ן שם ס"ק י"ב לענין בצלים שכל שהוא דבר חריף בכלי שני מבשל, וא"כ לפי' נמצא דהטעה"ה מבשל הלימוני"ש, [אח"כ דברתי מזה עם רב גדול אי בעל הוראה מפורסם ופסק ג"כ לאסור]. —

והנה הארכתי לכבוד מעלתך, ותדע ישראל ותומתה יאריך ה' יישי וישראל ממעללי ומפסעלי ואסיים בחיים טובים, נעימים ועריבים ומדובים, לו ולאחי החבבים ושלוש כסל וכרביבים, ידיו ואחביו.

יוסף הכהן שווארמין

— סימן צ"א —

— ביה האנשאוויטץ ג' לך, ה' מרחשון תרנ"ז לסיק —

ישלום והרחבה השקט ומנוחה היום והצליחה בלי אהבה, סגור שבתה לכבוד אהי אחי הרבני החרוץ ידיו רב לו מפרסמור, ובן טו"ה מנהם ישעי' הכהן נ"י (בעת אב"י ביק קלויזענבורג צו).

כמים קרים על נפש עיפה כן ה' לי דברך וכו', וכבר כתבתי וכו', וכו', ואלה הן הם הדברים אשר עניתי ואמרתי: — במס' קידושי' י"ב הווא נכרא דאקדיש באבנא דביהלא, יתיב רב הסדא וקא משער ל"י אי אית ב"י שיה פרוטה אין, ואי לא לא, ואי לית ב"י שיה פרוטה לא? והא אמר שמואל חישי' (דילמא שיה פרוטה במדי), ד"ה לא סבר ל"י דשמואל, אמרה ל"י אישי' והא הווא יומא דקדושה הו' ב"י שויפ (ועכשיו הוולח), אמר לה לאו כל כמיך דאסרת לה אברא (דמיירי שבא אחר וקדשה אח"כ, ולא מהימנא להעיד שהראשון קדושי' ואיסרת אברא), לאו היינו דיהדות דביתו דריח דהוית לה צער לידה, אמרה ל"י אמר' לי אם קיבל ב"ך אב"ך קידושי' כי השרת (מאיש אתר, ובעל זה אמר לך) אמר לה לאו כל כמינה דאימך דאסרת ל"ך עליו, (העקתי כל לשון הנם) עפ"י ש"ס מנה דק היטב, יען יש גירסאות שונות ומשובשת, — והק' הדינב"א למה הוצרך ר"ה להביא רא'י' מהא דיהדות דאין אמה נאמנת לאסור בתה, למה לא הביא רא'י' מהא דתנן בקידושי' ס"ה האומר לאשה קדשתך והיא אומרת לא קדשתי אלא בתי, הוא הותר בקרובת בתה ובתו מותרת בקרובת אלמא דאין האם נאמנת לאסור בתה? וחי' דשאני וחם

שאין הבת מודה לדברי האם, אבל מעשה דיהודית מיירי דמודה לדברי האם ומשורה אצריך להא דיהודית ואינה נאמנת להפקיעה עצמה ולשווי אנפשה התוכה דאיסורא, [ועיי' בתנ"ס ר"ה, ובפני יהושע], — והשער המלך סי' מהל' אישות הל' ה' הקשה למה הוצרך ר"ח להביא רא' מהא דיהודית דאין אשה נאמנת להפקיע עצמה מבעלה למה לא הביא רא' ממשה דסוף גרר', דסברה משנה האהרונה דאשה שאמרה לבעלה שמהא אני לך דאינה נאמנת, וכי הר"ן בתי' נ' הטעם דכיון שהאשה משועבדת לבעלה אינה נאמנת להפקיע עצמה מבעלה א"כ הר"ל לר"ח להביא רא' מהתם עיי"ש. — ונלע"ד לתרין דהנה כל גדולי האדמו"רים [עיי' אבני מלואים סי' ע"ה, ישועת יעקב סי' ק"ט, והנאמן ר' עקיבא אינר ז"ל] מקשי' לדברי הר"ן דמשויה לא מהימנה האשה לומר שמהא אני לך להפקיע עצמה מבעלה שהיא משועבדת לו ממס' (כתובות) פ' דא' שם האומר פתח פתח מצאתי נאמן לאיסרה עליה אמאי נאמן לאוסרה עליו הלא הר"ן הוא כשם שהיא משועבדת לו כך הוא משועבד לה, ונימא כמו שהיא אינה נאמנת לומר שמהא אני לך להפקיע שעבוד מדאורי' כך הוא לא יחי' נאמן מדאורייתא להפקיע שעבודה, [עיי' וילקט יוסף חלק ד' סימן קכ"ו]. ותי' דאצלו לא היו שיעבוד כ"כ כמו אצלה, דבשלמא הבעל יכול להוציאה בנט בעכ"ל משא"כ היא לא יכולה להוציאה עצמה מיד בעלה אלא אם רוצה הבעל, והנה הא' חונק קודם תקנת ר"נ שלא לגרש בעכ"ל, אבל אחר תקנה אכתי קשה, [והרמ"א באע"ז סימן קע"ח כתב בפ' דאחר תקנת ר"נ אין הבעל יכול לגרש בעכ"ל אינו יכול לומר שאשתו חונה עיי"ש], — ונ"ל דלא קשה מיד, בשלמא האומרת שמהא אני לך משועבדת לו שהוא אשורו מכבר כי אינה אומרת שמהא אני מקודם כי אם אמרה שמהא אני שויתתה אחר הנשואין, ושייך שפיר סביר הר"ן דאינה נאמנת מדאורי' להפקיע שעבודו שהי' לו עלי' קודם שונתה, אבל בהוא אומר פתח פתח מצאתי לא הי' לה מקודם ביאה שום שיעבוד כי מרתחלה ארוסה וזתה ובארוסה לא שייך שיעבוד רק השיעבוד מתחיל מביאה ראשונה, והוא טוען פ"ס מצאתי ומימי לא נשתעבדתי לך כי מקח טעות הוא נאמן, והבן. ועיי' כתובות ע' דבעל יכול להדיר את אשתו מליהנות לו כשסדיר כשהיא ארוסה כיון דבאותה שעה אינה משועבדת לו, והכ"נ דכחתי"א, ולפי"ז מתורץ שפיר למה הביא ר"ח רא' מרביתו דר' חייא, ולא ממחנ"י דשלהי גררים, דבשלמא התם בגררים שהאשה מודה דעד השתא היתה משועבדת לבעלה, רק מכאן ולהבא היא הצי' להפקיע שעבודה מבעלה משויה אינה נאמנת, אבל בהך עובדא דקידושין שהיא אומרת שלא התחיל כלל שעבודה לבעל זה, שמקודם לכן קידשה אחר, א"כ לפי דבריה לא התחיל כלל שעבוד דבעל זה משויה הוצרך ר"ח להביא רא' מהך דיהודית דביתו דר' חייא דאמ' ככה"נ אינה נאמנת אפי"ן שהאשה אומרת שלא התחיל כלל שעבוד דידה לבעל הזה אפי"ן אינה נאמנת, ודוק, [ויש לעיי' לזה בשו"ת מרדכי' ח"א סי' צ"ב, שיש שמעת' ו' פרק ט', ובשו"ת מצפה ארי' מהר"ת סימן ו.].

ובזה אסיים, בעז חיים, ושלוש פעמים, כאור בצהרים, אחיך
אברהם יהושע כה"י, מצפה לבש"ט.

יוסף הכהן שווארמין

— סימן צ"ב —

== הערות והגהות על שו"ת חתן סופר ! ==

א) בס"י ה' (אות ב') מבאר שם דברי הרמ"ם בנישן ל"ג שכתב דל"ה התראת ספק בנש וכן בניד משום דאוקמי אחזקה שאין זה סתירה להכלל דחזקה אלהבא לא אמרי' בדפח"ה הנה כד הייתי סליא שמעתי כן מאמור"ר הגאון ז"ל, ונדפסו הדברים בספרו שו"ת בית נפתלי סימן י"א, ואנכי בהנהגתי שם, (כתוך שלי חצי ל"בנה) ציינתי על שו"ת מחנה חיים אהע"ז חלק ג' סימן מ"ז כי גם הוא כותב כן. —

ב) בס"י ל"ו האריך בענין איסור אכילה קודם שיתן לבהמתו, הנה דבר הגאון השואל נ"י הלא המה נדפסים בספרו מכתב השני (סימן ט), אבל גם בענין זה כבר סלסל הרבה כאמור"ר הגאון זצ"ל בשו"ת בית נפתלי סימן ח"י [ונדפס אליו תשובה על דבריו מהנהיג דסינעט זי"ע בשו"ת אבני צדק האו"ח סי' ק"ט]. ועיין בשו"ת שבת סופר הנדמה סימן ט', ובהמאסף שנה ששית סימן ע"א, ובס' כלי המדה (חיי שרה) אות ד', וילקט יוסף חלק ח"י סימן ה' [ואם גם בחתול וכלב שידך דין זה, עיי' שאילת יעב"ן חלק א' סימן י"ז, ושו"ת פני מבין האו"ח סימן קל"ז אות ג']. — ועיי' שו"ת קרן לדוד סי' מ"ה. —

ג) בס"י ל"ז העיר עיד ההר"ם שגם בלולב יש לחוש שלא יהי כבוש, הנה כבר הבאתי בענין זה ביילקט יוסף חלק א' סי' קל"ח משו"ת שאילת שלום מהד"ת סי' רל"ב, וס' תקן משה חלק ה' סימן נ"ה, [וס' שרי חמד, יגדל תורה וזכור לאברהם], ואח"כ ראיתי בזה גם בשו"ת אבני צדק יו"ד סימן כ"ח אות ב', [ועיין שו"ת מנחת אלעזר ח"ב סי' ס"ט]. —

ד) בס"י מ' כתב לבאר האך לנהני כשחל ע"ם בשבת באיזה זמן ימכרו החמץ! עיין בשו"ת פרי השדה ח"ב סימן ס"ז מ"ש בזה, [שו"ת זכרון יהודא האו"ח סי' קט"ה, שו"ת אורחן תליתאי ח"ג סימן ס"ד, שו"ת אמרי יוסף סי' קמ"ה, שו"ת שדה יהושע סימן י"ב], והנה הגאון דמאדע נ"י בספרו שו"ת לבושי מדיני האו"ח סימן ע"ה סלסל על ספקא דנא, אבל מו"ח הגאון נ"י החזיק את דבריו בראיות ברורות, ודכים הסכימו עמו. — [ועיין שו"ת אבן יקרה חלק ג' סימן קכ"ז, שו"ת מנחת אלעזר חלק ג' סימן כ"ה, שו"ת פני מבין האו"ח סי' צ"ח, וילקט יוסף חלק י"ב סימן קל"א וקל"ב]. —

ה') בס"י נ"א, אוסר לעשות גדר על קבר לסי שיש בו התודעות, וחדש אסור מה"ת, הנה כ"כ גם הגאון מדעש ז"ל בשו"ת שערי צדק חו"ד סימן קנ"ה, ובשו"ת נהרי אפרסמון מהדו"ק סימן קל"ה, ועיי' שו"ת פרי השדה חלק א' סימן מ"ח באריכות. — [וכבר ה' על דבר זה מחלוקת גדולות, וה' עוד להוראים כי נצחי בלגנתן וזמן הראוי ה' בכל קהלה לעמוד על המשמור ושלא להניח להנהיג כן]. — [ועיד קושי' החתים (בס' ס"ה) להרמב"ם דסיל דמילה בגברי כשרה אמאי דחנין שבת נמהלי' עי' נכר? עיי' מ"ש לעיל בס' עיג (אות ב) בהערות על שו"ת פני מבין, ועיי' בשו"ת נהרי אפרסמון האו"ח סימן מ"ז אות ה' אריכות דברים. —

ו) בס"י צ"ה הביא להקשות לסימ"ש האחרונים דבנכר לא אולי בתוך

איך אמאי נכר יודש את אבוי דילמא לאו אבוי הוא? הגה כמו כן תלל להקשות
אך בן ישראל יודש הא אין תולכי' בממק אהתי? אבל כבר שיעתי להקשות
בשהתיק עיי' בשו"ת פאת השדה (שער) חלק א' סימן ל' שו"ת מהרש"ם ח"ב
סימן קפ"ח ובשו"ת ד' יצחק חלק ג' סימן רצ"ח שו"ת אבן יקרה חלק ג' סי'
פ"א ובעיקר הענין עיי' שו"ת מהרי"א חידושי פ"י קל"ה וקל"ו —

ו'א בס"י פ"ג כתב בשם השאנאי לפדש יחי בנ"י במדבר דקשה
למה ה"י המקדש חרב מיהל לדיא דס"ל סורתיק עצים לעשות סחמים לעשות כל ברוח.
והנהגה כתב מילה שכיח וא"כ נימא הואיל המותר לכרות עצים למילה התותרין בדמדבר
מילה לא שכיח! הגה דבר זה תובא בעת יאמר להנאק בעל אור חדש ול'
בהספדו את הנאק שאנאי הולד דבר זה משמע להיות שפתוחו דוכנה עיי' [וכ"כ בס'
חוש המשולש בשער חמ"ט]. ובס' אמרות ה' עה"ת בהסכמה כ' ג"כ דבר נכון
בזה עיי' [ועיי' לעיל סומן פ"א] — ועתה בשעת הדפסה ראוינו בענין זה
מלפני בס' יבא חיים (שלח) אות ג', וגם בס' כלי חמדה בהקדמה לחלק במדבר
עיי' — [ועיי' ולקט יוסף חלק ה' סימן צ"ט בדיה ודבר] —

ה"י בס"י קכ"ב (אות ג') העיר בענין למדח שלא במקום הבטוי פ'
עיי' שלח עיי' שו"ת שבט מנחם חידושי סימן צ"ה ובשו"ת ד' יצחק חלק א'
סימן כ"ה שו"ת זכר ששחה סימן קמ"ח ונמיעה של שמואל סימן ע"ד. — והנהג
להעתיק מה השוכה א' מכבוד דודי הרב הנאק בעל פתחא זמנא נ"י אשר עוד
אלי בזה תלל:

— בעה"ת עיי'ק וקרא בן מורד' יוסף לפיק נחודי צ"ח —

שיתק לבדו ידעם הה"ח המפורסם שהתחת וכו' סי' יוסף שו"ת אר"ט
שלמא — בענין השאלה שא"כ הן עשה שלח לשלח בנה הדבר שישם דיסל לפחות.
רק נכון [וא"ל בן ההנהג] שו"ת השלח חסד ע' א"ל לאב"י וא"י יצרה בממק של
האב בדין — והעיקר מה שיש בזה לשלח בענין בינת שהדיוס ההנהג סי' רצ"ח
כתב שדות א"כ יתח מה חדש לפני וראתי טובא בשם הסתים סי' ק"ג שפסק שא"כ
לכך שהדיוס נכתב דגם לאבוי ההנהג לא דיי בירא ליה לכן כתב שיעה מה חדש
אלה טובא בשם המהרי"ם שיק פ"י ש"ה שהחזיק בדעת התם שצריך השלח לבקר
שהדיוס וכל המצרים תלל אין תחיי רק הדיוס וא"י לעצמי נראה כשיש הדגם שלא
לבקר וכשיש שלא ה"י דבר בזה גם להנהג שצריך לבקר. והוא העיקר סקוד
גלסו זו נמצא מן המציא סי' תל"ב דמבואר דהשלח סבך על הביטוי ואלא מה צדקה
איכא להשלח. ודמשה ל"י למהל. והדגם דהנהג ראיה זו דשאני מילה דהנהגה תל על
כל ישראל רק הביא ראיה סתומה שצדקה שלח דהראי לאו מצד קעבוד וא"י סבך
השלח דאין לאור דבאמת אסור להשלח לבקר דהיא ראיה יורי אסור לשלח שלח לתתם
עון דיהי אסור לבקר ולא עדיק מן עינים שאסור לתתם משום דא"י לבקר. אעפ"ל
דהשלח בבקר א"י שאין עושה מצות איכ' היה בבורקת חסד ג"כ עכ"ל דהנהג. —
ולענין צ"ע גם רא"י ה' דלמבואר קשה ניכ' אך סודר לעשות שלח דבר שצדקה
אלא מצד ב' יותר גבשולת. ודיו שיק כלל חסדות ולאו דוקא בשבת וקדושי פכ"ש
רוב המצוות דלא כפי' ד' הסלך [ועיי' אריסטו בפתחא זמנא מוסה סימן תרכ"ה סק"ד]
א"י דסידי שלא וכל לעשות בעצמו סתם פירא וסודא איכ' כהני שלא וכל לעשות

בעצמו מחמת שעהרה גם ערום יכל לתינו. הערום שמים תהפנו תרומה אי"ב שוב
 יל רבאסת השלוח שחורם אשר לברך מן ההצעה לא דליל, ועין טויו ח"ד סי
 ב' שהאריך, ויש לענון נקד הכרטה. טבל לומר סוף סוף כמו שהשלוח מברך על בדיקת
 חסן בן יכל לברך על שאר מצות. — אולם עדיין צ"ע רבאסת הקי הסנ"א הגיל גם
 על מה שמברך השלוח בברכת חסן הלא אין עושה מצוה וראיתי בחידוש (הגרסא
 בהשלוח על ש"ס סגדים ועל ש"ס ה"ל סגד) כפי תלמי חלק השלוח הבורק מברך ששם דהוי כאלו
 הקנה הבערה החסן להשלוח ושפיר הוי המצוה דליל ולכן מברך. נמצא הלשון זה הוי ההצעה לאו
 דליל אסור לברך. איך קשה על הדתם בתשובתה ששם בפשיטת דצריך לברך שנים
 הלא המצוה אינה דל על השלוח. (עין) בשם נסין להוספה העלעל וציל על דק
 כד ע"ב תורה אבל המצוה כן השלוח הסנ"א המצוה אין עושה מצוה. ושאני בדיקת
 חסן הדברים הקנה לו החסן הוי דליל טעם. אלא עכציל דעל נקד הכרטה סך הדת"ס
 על פשיטת הענון דכמו שמברך בברכת חסן בן מברך על כל המצוה. אבל על ברכת
 שהחייט שהוא אינו ברכת מותרת דכל ברכת שהחייט היא רשות שפיר י"ל כפי"ש הבס
 בדעו של אביו מן וציל. שאף שכתב מחמת ס"ב שנקח פ"י ה"א נ"ל הכרה ולא
 סדוה ס"ב לכה. מן שולדענ דהת"ס (הגר' ברושלים הגיל) גם על נקד הכרטה הכרחות
 יש לפקק דאינו רשות לברכת חסן. שהחסן נקנה להשלוח משאם בשאר מצוה. ע"ס
 בברכה שהחייט שהוא רשות גם יש צנה ליקח פ"י הדישה בורא מן ההכרה ליקח פ"י
 זו ב"ד חדש. ואו יברך שהחייט כפי"ש הבס. — (ועי' בצפנת צפנת את נ"ה לענון
 ברכת שהחייט בקונה או בכותב פ"ת שיש ללבוש גם כד חדש. אריות דברים וציונים
 שונים ואכמ"ל). — והנני ידע

פינתם הלוי הורוויין מקאסוב,

הסין עקק גראסוארדיין צ"ל.

— סימן צ"ג —

— ב"ה יום ו' עש"ק בהעלותך תרס"ט באהאט ל"ק.

יהודא אתה יודך אדך, כבוד הרב החרץ הנכבד וספואר הדבס השלם

המפירסם דיו רב לו וכו' מיה יהודא דור איינשמיין נ"י ויהי.

והי דורך לכל הדבס משכיל ב"ה.

ביום אתמול כי יעבור קבלתי את פארו הנכבד, אוצר ישראל חלק נ'
 ולשמחת לבני ראיתי כי כמעשה בראשון ובשני בן הוא בשלישי, והוא אוצר
 כלום רקר, וברכתי ברכת הגדנן, ואם אמנם כי יש בהם דברים וכו' כאשר כבר כתב
 לו מ"ה הגאון נ"י (ולא שלא שלא הדפוס כל דבריו) כ"י להסיר עקשות מה ולחת
 שפתים ולא ליתן יד וכו'). ולמען הראות לו את לפונה כי עינתי קצת בו לפי
 סמך הפנאי, אשרתי לשלוח איזה הערה: ובקרה קצות אשר עלו בריעתי מדי שושנו
 ע"י כס.

א' בערך במחוקן סיגד ומינה אופנים שונים וכו' גדלה מעלותיהם
 ומדותיהם. אולם היצר בהעלם דבר כי יש נמי מי שכותב תחלה באדם וכו' וכו'.
 ואחר שראת שכל זה הכל לא עלה בידו מאוסה ושוא המהות אדם. מנה עצמו

לזה, ואין זה בעל כרחו, וזהו ברך הגבר אשר יבטח בה' והי' מבטחו, ר"ל שהי' מאז ומעיקרא הי' מבטחו וזה נ"כ פי' דקרא (תהלים ו') אשר הגבר אשר שם הי' מבטחו ולא פנה [מקדם] אל רהבים, אלא מתחילה וסד שם הי' מבטחו, (ועיין בבתי' רש' ס' מקץ שהאריך בזה), — ובדרשו' לחנוכה יש אתי בזה דברים נכונים כעודי'.

(ב') בערך בריבוי כתב שהיא שם מורכב ורמז, יעין בנכ"י מהדו"ת חארי' סימן קי"ג שבי' לכלל רכל היכי שנוכר שם העצם וגם ברבי או הוא שם התואר משא"כ במקום שנוכר ברבי לחד הוא שם חכם עי"ש, ועיין בשו"ת בית נפתלי סימן ס"ז שהאריך בענין זה קצת. — [ומבשרו שם יראה כי גם רב שאינו מדוברי אבל יר"ש באמת שיעז כל ימי עה"ת יודע נ"כ לדקדק ולהבחין בין מלה למלה, ולברר דבר אף בלי סדע מספרי המינים והאפיקורסים]. —

(ג') בערך בשר בחלב, האריך בשטעם האיסור, מדוע לא הביא מ"ש הבחי' (משנטי'ס) מפני שהחלב תהלת יצירתו מן הדם דם נעזר ונעשה חלב, [ועיין וילקט יוסף חלק שביעי סימן קנ"ה ובס' נמצי נאמנים דף צ"ג ע"א] והא דמותר לאכול החלב הבא מן הדם דכיון דנשתנה ונעשה חלב הו' אין כה דם, אבל כאשר מבשלין את החלב בבשר אז קונה החלב שבע הראשונה שהי' מקדם באשר הי' דם [ועיין בס' רהבות הגר בענין זה רבפח"ח]. — גם לא הביא מ"ש בס' התורה והמצוה לחמלכ"ס ובשר בהמה שנוצרה ע"י ספר יצירה מתר לאכול עם חלב ולי"ש גבי איסור בבית, ופי' בזה דפסוק (ורא) ויקח המאה וחלב וכן הבקר אשר עשה [ע"י ספר יצירה], וא"כ ל"ה בבית, ולפי"ו ליק קושי' העולם בזה עי"ש. — [ועיין לעיל ס' מ"ז אות נ']. — ועתה בשעת הרפסה העירתי ש"ב הרה"ג אבדיק האללאס נ"י לעיין בס' משמרת אליעזר אור עולם אות כ"ג. —

(ד') בערך בת קול הביא בשם הרבנו בחי' לדקדק למה לא כ' בן קול, הגה גם בשו"ת הר"ף סימן א' עמד בזה [ועיין בענין אחר אות מ"ב]. חקני התנ"ך ביבמות ספ"ז משנה ו' ניהן מצט' לשבת דמפני תשות כחו נגד נביאה קרי ל"י בת קול עי"ש, ובתננות מהר"צ חיות למס' סנהדרין י"א כתב דמפני זה מקרי בת קול מפני שיצא כמדה ואין כל אדם שומעו אלא הראי' לשומעו, וכל הוא מלשון מדה כמו אלפים בת יכיל ע"ש. [ועיין בשו"ת חסד מערכת הבית אות ס"ה]. — וסידורי הרה"ג מ' אברהם סאללאק נ"י שמעתי דסודשו מלשון בת דינא (סנהדרין צ"ה) פי' בשל הדין ועיין ערך, והכינ' פי' ביטול הנבואה כלומר אחד שבעודי' נתבטלה הנבואה צריכין להשתמש בקול הזה שהוא כעין נגד הנבואה המבורחת, וכן סצינו בישע"י הי' ואשיתיה בתה סודשו שמה וחרב ובטל ועיין הקדמת רבינו הסלא"ה כתובות במתני' אבות דע מה למעלה סמך עין רואה ואחר שומעת וכי' דבר יקר מאוד. — [ועיין שו"ת חלק יעקב סימן מ"א]. —

(ה') בערך בת שבע הביא בשם ריש אלנו ראי' מרש"י סנהדרין כ"ב והיא תיבה אחת לענין נפ' דאליכ' יש י"ד תיבות בפסוק זה עי"ש, הגה כיכ גם בס' מיכ גיטין למהר"ז מרגליות בשם רנול מרבבה, ושמעתי שהנאון ר' יצחק מאיר מוארשיא כתב נ"כ כזאת בתשובה אחת וסיים לבסוף תמכתי יסודתי לשלש עשרה תיבות, והוא מליצה נאה ע"ה. [אכן בס' שארית יעקב הביא שבוה"ק

ס' אתר [דף ע"ז ע"ב] נראה דהו' שני שמות ודע שם ס' בחקדו [דף קס"ז ע"ב] ומשם משמע דהו' רק שם א' וצ"ע] — ועתה בשעת הדפסה קבלתי ס' שמות ובניים בתלמוד (מגילות) וראיתי שם במאמר ב' (ד"ה ונדעת) שהארך נ"ב בזה.

(י) בערך בג' בג' הביא בשם הוהס"י דרנא, וכן ה"א ה"א שמות של אדם א' הס' כי מנן ב"ל עולה למנן ה' (המשה) הגדל כ"כ גם במדרש שמואל והובא דבריו בתוי"ט סוף פ"ה דאבות, ועיי"ש שם' דמה שה"א מרמו לנרים לפי שכל הנרים נקראים בני אברהם ושרה יהיו תחלה נרים ולתם נתיספה היא על שמותם! וכלא שלא הביא כי כבר כ' בן תוס' בהנחה ט' ע"ב עיי"ש. — ואמרי' הגאון ה"י ת"ל לפיכך דהוא ע"ד שקדוקן לעיר סני נהה ובר' אנו יכול לכשא יפה הדיא (במדע בשם הגאון ר' אלי' וילנא וצ"ל על סתני' דהין מלא מים שאובין סוסלין את המקוה) ע"ב קרא' אותו בן ה"א ה"א לסמך. [ועיין הפארת ישראל עמוד ט"א אות כ' ובס' עשרת מן על הל' נשיאת כפים]. —

(ז) בערך בבורים הביא סדר הקריאה של האכאים, ת"ל לחובד מ"ש בהנחה מיומני לזמנים סוף הל' המן ומצה (בנסח התורה אות ב') בשם הדיא מעט הסמנים דר"י דאישמע' שבסדר הזה היו קור' מבואי בכור' ולא בסדר שם' ברחלים קיה (כי שם לא נכתבו הסבות בסדרן כי מתחיל בהשקף ומכת דבר ושחק' לא נזכר כלל) וזה מוכן הפסקי תוס' במנחות ס"י הל"ה הל"ה: ר"י ה"י נתן סימני' דצ"ד ע"ש באה"ב ומבואי בכור' קורין בסדר חס' בחומש. [ועיין חלקם יוסף מחברת ו' ס' ק"א]. — ועיין בהוספה להמאסף שנת י"ג הזכרת נימן אות ב'. — ובס' תכלה מידני (בראש) ס' תבא אות ג'. —

(ח) בערך בני בניים כננים, לא הביא מ"ש הרבנית (ניצא) דהו' רק בכני בנים אבל בכני 'בנות' ומה שאמר לבן הבנות בנות' והבנים, בכני' כחב' ה"י עיי"ש. [ועיין לעיל סימן נ"ג אות ד', ובס' נבעת פתחם ולתם איש עה"ת]. ובספרי צננת פננה אות מ"ז ציינתי תיכרה ספרים המדברים בזה עיי"ש. — גם לא הביא דברי החזקוני הדוועים שהאדם אוהב את בני בניו ותר' מבניו. [ומה שקשה עליו משפחה מ"ש עיין מ"ש בילקט יוסף חלק ד' סימן ל"ב]. — ועיי' לעיל סימן ט' וסימן ע"ה. —

(ט) בערך בר' מצוה האריך בדבר הברכה בדרך שפארטי אב' לבדך בשם וסלכות או לא יעיי' בס' חתן סופר ה"א סוף שער ברכת השחר שם' בענין זה דברים נכונים. — ומה שהעיר דה"י מהרא"י לבדך גם על הכת בשנעשית יב שנה יום א'. הנה כן הקשה הפרמ"ג בא"ה ס' רכ"ה. ובאמת כבר קדמו בזה בשו"ת הלכות קטנת ח"א ס' רכ"ב. ומתירן לפי שהבת מתגדלה עם אשה אינה מושלת עלי' ללומדה, מ"ש קשיא דהבדך האם עיי"ש. [ועיין חלקם יוסף חלק י"א סימן קנ"ב אות ו']. — ומה שהביא דהבן יכרך ברכה זו כבר כ' בן בשרך עה"ת (ס' לך) דהבן מבדך שפארטי מעונשו של אבא, עיי"ש. [ועיין לעיל סימן ס"ד אות כ"א]. — ובעיקר ענין ברכת ברוך שפארטי עיי' אריכות דברים בס' בית המדרש (אפסעלטום) סימן ה'. —

וידע' בערך גאון הקר בהוראת שם זה ולפלא בעיני שלא הביא מ"ש החד"א בקונט' אחרון לשם הגדולי' (מער' ג' אות א') וז"ל: אמרי' קדשנינו

שבתו בשם גאון שהוא גמטרי, ששים לרמז שהוא בקי בשם שהם, ששים מס', [ומבואר בן במדרש חיות ששים דמה מלכות אלו ששים מס'] אולם אנכי כבר שמעתי לחמה עדו דהיי סיג מס' ה', וגם לתרמכ"ם בהקדמת ורע"ס דתלת בבי דרא מס' עכ"ם ס"א ה' ? ועיין בתשרי הראשונה, של הגאון מהר"י אסאד האריז שהאריך בענין זה עד מאוד, וגם בהקדמה לס' סתא דירושלים ע"ס מעד [ועיין בהמאסף שנת שלש עשרה בדרך א' סוף חוברת ה' בדיה ואע"ה, ועיין שו"ת פני מבין האריז סוף ר"י]. —

י"א) בערך ג'ומא הביא גם מ"ש בחולין ר' דרשלט מאות כהנים מפבליץ הפיוטת עיי"ש. הגר' אנכי שמעתי בשם גאון א' שזה אינו נזכר דהנה הפיוטת ה' מ' באמה ורחבה כ', ונדע דאמה של מקדש ה' בת המשה מפחים, ולפי"ו כל שאינה מ' א"כ היא מכל צד ר' מפחים כי המשה פעמים כ' הוא ר' וא"כ משני צדדים ה' ת', וברחבה כ' המשה פעמים כ' הוא סאה, ומשני הצדדי' ה' ר', וא"כ סך הכל ה' שש מאות מפחים, וכששלש מאות כהנים תספי ה' כל א' תוספ' בשני ימים, כל יד משה והי שלש מאות כהנים ששה מאות מפחים וא"כ ליה נחמא, אלא דהנחמא הי מה שהי משמנים וששים ר'ומא, דהק, [ועיין שו"ת שואל ומשיב מהר"ג ה"ג ע"י ג"כ]. —

י"ב) בערך גילוי ראש האריך והרחיב הדיבור, ואח"כ מסק [התרי"ף] דיש בו איסור שמים ובהקפותיהם לא תלכי פלא בעיני שלא הביא כי כבר כ' בן המו"ז באו"ה ס' ח' ס"ק ג', והחתים בחי' לנדרים [ה' ל' ע"ב] תחזק בדבריו עיי"ש, ועיין בחלקת השדרה סימן ל"ב [ה' כ"ד ע"ב], ובוילקא יוסף מהגרת נ' סימן נ"ה. — ומקורב נדפס ס' הרישית האריז (ע"י היה"צ וכו' מר שלום נוסחאנן נ"י ובג' התרי"ף מ' יחזקאל נ"י מ"אס) ושם בהג"ה [ה' כ"ז ע"א] האריך נ"כ בזה. — [ועיין בסוף ס' דלתים וכו'ה, ושו"ת נחלת בנימין ס' ל' ושו"ת ידועות שלמה ח"א סימן י"ב]. — ועיין שו"ת האלק לך שלמה סימן ג'. —

י"ג) בערך גמטרי' לא הביא דברי השרת הות יא"ד סוף ס' ר"א אשר הפליג לדבר בשבח דורשי רמזים וגמטריאות, ועיין בס' דבש לפי (מערכת נ' אות כ"ט) ש"י דומיסקין של "גמטריאות" כמספר ג' לא דבר רק הוא מכס', [ועיין בס' דבש משקלה עה"ת ובהסכמה של מ"ה הגאון נ"י שם]. ונדע דלמלאות הגמטריאות חשבינן נקודת חריק ליו"ד [ועיין שו"ת חמד כללים מערכת הנימל אות ג']. — וגם ה"י לו לרביא דלסעמי' דרשים כל האותיות שבתוכה גם השימוש [כמו ושחשטם, בזה"י גמטרי' י"ה, רס"א יוד"ר סימן ח'] ולפעמים דורשי' רק שורש הדבר ולא השימוש [כמו הנצבת עכ"ם בזה"י גמטרי' י"ב, מור אריז ס' ק"ב], ובשו"ת נחלת בנימין להגאבד"ק מאב וצ"ל יש בזה ב' חשבויות להגאבד"ק סאקש נ"י ושניהם יחד סבארי הענין בסיב מעם ודעת, (עיי"ש בס' ל"ג וס' ל"ד). — וכס' אנ"א דפיקא אות ס"ו כתב אשר הגמטריאות היא אגולה לשכל ולהתבונן בתורה יע"ש. —

והנה יש בידי עוד כמה וכמה הערות, אשר כתבתי גם על חלק הראשון [ועיין לקמן סימן צ"ד], ועיין חלקם יוסף חלק י"ג ס' ל"ח מ"ש ידירנו דרב ס' אברהם סג"ל סאללאק ג', אולם יען אני סרוד מאוד ע"כ לא אוכל להציעם לפניו כעת, ועוד חזק למענה, וכו' אשלח לו בלתי חדשות, אשר ע"כ

הכנינו כפי מעמ ידיעתו, ואקוה כי יתן להם מקום דבר דבור על אופניו, ולא יטבח את יוסף מלחמכיהו, גם אקוה איה חלק בעבודתו להבא כאשר הבטחתו להרחיב פעולתו שיהי תפארת לישראל סבא ולא להמתודשים אשר הוראים מאסו כס. —

מוקדו ומכדו בלתי.

יוסף הכהן שווארמן

— סימן צ"ד —

שלום יאיר כשמש, ודעים לא ימוש, מהאי נברא יקרא, חכם שמו נקרא הולך נטובות ישרים, מרחוק ארחות עקלקלות, שרשרת זהב מעשה עבות, לו פעלות וסודות סודות, וית רענן ושועבט, דרבני המופלג החרוץ בעל פסיות וכו', מיה מאיר אליעזר הארמשיין נ"י אב"י בקיז א ו י ה ע ל י צ"ו

מעי"א גם לרבות קוטרם הנחמד, תולדות הרמב"ן קבלתי במעדה וכבר התעתיק וכו', — ומה שהעיר בדבר האוצר ישראל, כאשר ענינו לטובה כיסו אנכי כתבתי תמיד רק דברים תורניים הנגעים למאמר חכול, ולא רציתי לערב דית בחול, כי מה לתבן את הבה, וכו', ושמתי עניי גם על מאמרו "חור" יע"י בילקט יוסף חלק יב סי' רכ"ג — [העני הולך רכיל ומגלה סוד כי מה שגדסם שם בשם אס"ף הגה הוא הותב את המאמר, חסין ומצה", גם המאמר ע"ד "קאהוט" בילקט יוסף חלק י"ז סימן קס"ה הוא נ"כ ממני בשם האלף] — ודעים הזה שלבתי הערת הללו:

בערך אנדווגנס הקר שם מה היא? הגה אנכי בחידוש הבאתי בשם הרמ"ק דיש אומ"ר דהי חדש א' וכו' וחדש א' נקבה, [ועי' במ' ערה שתי מערכת א' אות י"ז], אבל רבים ס"ל דיש לו זכרות ונקבות בפעם א', רק בחדש א' נבר כה הזכרות וחדש א' נבר כה הנקבות, וכ"כ בתפארת ישראל על משניות פרק י"ט דמס' שבת משנה ג', ועי' גם בהצית השקל אחי ס' תקס"ט סק"ב]. — ומ"ש בשם מעשה טובי שכמה אנדווגנים הי' נושאת לאנשים והולידו בנים ובנות, ואח"כ נשאו להם נשים והולידו מהם הנשים נ"כ בנים ובנות, אין זה חדש אצלי, כי כבר הובאו דבריו גם ברי"ם אלפ"י בכוחות ס"ז משנה י"ה, ובקרבן נתנאל סוף פ"ח דיבמות, ועי' שו"ת פרי השדה חלק א' סימן נ"ב, — ובחשובה להחכם מרח בחינן האריתו בזה [עיין לעיל סימן ר"ב]. *

בא, בערך אפיקומן מסתפק מאיזה לשון הוא! הגה בספר התשבי כתב שהוא לשון יק, ועי' תמה איך פירשו חכמול במלה יין נוטריקון? אבל סמאחי במדרש תלמודי שהביא כי מעיקרא הי' מלה של לשה"ק אך אח"כ נפל בלשונם בחלוק הדעות, וחכול לקטו אותה להשתמש בה במספרים כי קודש היא, וא"כ שפיר סי' בו נוטריקון, ועיין בילקט יוסף חלק י"ז סוף סי' קכ"ג]. — הוא דברים נודע" להסמן האפיקומן בשלית של ציצורה, נ"ל, עס"מ"ש במ' נבולות בניסין למה בתפלין מנחי" ד' שרשוח, וכן בעצית עש"י ד' ציצית, גם בלולב לוקדו

ד' מינים, וכן בכוסות של ססח צרכי' לשחות ד', ומצות אין מנחי' על הסדר
אלא שלשה? ותירדן דבשכיל זה שובד' מזה א' לשנים ומצא הם ג"כ ארבע
עיי"ש, ולכן נותני' האפיקומן במלית של ציצית לרמו שזה ג"כ ד', דוק. —
ג) בערך אצבע הביא בשם סענה הוא שכל הגולדים קודם נח ה'י
דיהם אהקית, שלמות בלי סדר וחלוק האצבעות, אך נח נלד עם חיתוך אצבעות!
הנה כבר כתב בן בילקוש ראובני, וכפי' ברית עולם לסי' חסידים הביא בזה לפרש
דמשו"ה חקרו חכמי' מפי' מה אצבעותיו של אדם דומות ליתדות, ולא חקרו
בתכונות ותבנית כל האברים, דמה שה'י בכריאה נתי' אשר יצר אדם בחכמה והם
מפלאות תמים דעים, אך מה של"ה בכריאה ונשתנה אחר זה הניע לשאל מעמו של
דבר עיי"ש, אולם מאמרו' הנאון ו"ל שמעתי לתמה ע"ז דהרי חכמו"ל חקרו
(בכתובות ה') מפני מה אין כולה קשה והאליה רכה וכו', נמי בעינן למיטר דל"ה
בן מתחילת הכריאה רק שנשתנה אח"ה, זה לא שמענו ולא מיצני? אבל תי'
באופן נכון כנדרס בספרו בית נפתלי עה"ת ושער נפתלי על אבודרהם (סוף דיני
נמילת צפרנים) עיי"ש, ועוד הביא שם בשם גינת אנו מעם שנקראים כל האצבעות
עיי"ש האחד הנקרא אצבע משום שהיא שביעי מכל זה, אם תספור האצבעות כולם
כסדר תמיד הנקרא אצבע הוא יהי' השביעי משום הקב"ה תמיד בותר בשביעיות
(ועיין באבני שוהם עה"ת). —

ואנב אוקיר דבר נכון אשר שמעתי עוד בילדותי בשם הנאון מ' וואלף
סופר ול"ה (רכ דש"ס הברה בביראפעסט), בהא דאמרי' (שם) ויתר תהי' לך על
אונק', שאם ישמע אדם דבר שאינו הנק' יניח אצבעו באונו, אשר לזאורה
קשה איך שייך זה להתם שדברה התורה בשעת מלחמה שיוצא לנקבו, יהי'
אצלו יתר שיחפור בו ויכסה בו צואתו? אכן הנה הריבה פעמים שביה"ס סמך
לביהכ"ס, ואדם נכנס בה, ובעי"ה שומע שם ענייני קדושה ומהרה"ה, וזה אסור
ומה יעשה? לכן אין לו דרך אחר כי אם לכוף אצבעו לאונו שלא ישמע
וע"כ יפה דרשו זאת על פסוק זה, וה"ק, (תל תלפיות חלק א') סימן מ' ועיין
שורית שאילת יעקב סימן כ"ח). —

והיות כי בזה הניע הניענו בשורה לא טובה וכו', ואי לי אם אומר
ואי לי אם לא אומר וכו', ע"כ אסתגר בעת, והי' אי"ה לעת מצוא נדבר עוד
בזה. — והגני בזה מוקירו ומכבדו ד"ש בלוגיה,

יוסף הכהן שווארמין

— סימן צ"ה —

חיים וכיזה סאלק הסעודה וזה הצלחה לכבוד ידיו וזה הכיבו, רעי מעור
הרבה המושל החרין סופר נפלא ידיו רב לו וכו', מיה דרמיה וואלהלבערג
ג"ה בקק האסאנא יצ"ה

תמול שלשם הניענו יקרהו, אולם מיה הנאון נ"י הנה הוא סדר בעת
מאור בעניינים נהציב ביותר, אבל יען על תשובה מראש הכפחתה, ע"כ הצעתי
לפניו הדברים בע"ס, ומה שהשיב עליהם תוכיד רשמתי על הגירה ואיין אמנם

בזה אליהו (עין שו"ת פרי השדה חלק ד' סימן ע"ג). — אולם מה שמחמה על דברי השאנאי סימן צ"ב במ"ש דעשה דמזה לא יוכל לדחות לית דמעשר שני משום דמ"ש עשה ולית, הא אפשר בשאלה וכל שישט בשאלה אמרי עשה דוחה אפי' עשה ולית כמבואר במ"ש ובמית ה' ע"א? ניל דלא קשה דאפו לא משכחת כמה גזנא שלא יוכל לשאול עוד, כגון שלא ימצא סתם חרשה, דהרי שאלה אינו מעיל רק אם יש לו איזה סתם חרשה בעיקר ההפרשה. [ועין בטו"ז י"ד סי' שכ"ב סק"ב], ואפי' להחליק' על הטיה אפשרי שמיר שכבר אכל התבואה שהפריש עליה המע"ש, ואם יחשל על המע"ש נמצא שאכל מכלים למסדע, ועוד בלאחר אינם יכולים לשאול רק הבעלים שהפריש וכשהגיע המע"ש ליד אחר אינו בשאלה, וא"כ יספיק כתב השאנאי דמשנה דאינו יוצאין במזה של מע"ש ישפר אחיא אליבא דהלכתא דמירי הבא דאי אפשר בשאלה כלל. — אולם אכתי יש להקשות, דהא אפשר לסדונו דמע"ש יש לו פדיון, אמנם גם זה לק"מ דמירי בירושלים שאין לו פדיון, ואע"ג שיכול להוציא חוץ לירושלים וסדונו, הרי איבא מ"ד דס"ל מחיצה לקלוט דאורי', עין בתוס' פסחים ל"ו ע"ב ד"ה דאמר ר"א, ובצ"ל'ה שם העלה דמע"ש שגדל בירושלים לכ"ע מחיצה לקלוט דאורי', ועין בס' מנחת חנוך מצוה המ"ב, עכ"פ שפיר משכחת מע"ש שאינו בשאלה, וגם אינו בר פדיון, א"כ יפה כי השאנאי דבמע"ש כהני אינו יוצא במזה דאין עשה דוחה עשה ולית, זה הנלענ"ד להצדיק הצדק דמעיקרא הנאן בעל שאנאי וצ"ל, [ועין ילקוט יובב חלק ט"ז סימן צ"ב]. —

ויע"ד קוש' דהו"ה שיערי אפרים (סימן ל"ח) כהא דאמר רב (שבת כ"ב) שמעם שאין מדליקין בהם בשבת מדליקין בהם בחנוכה, ומשמע דכלל בזה אף שמן ירושת דמותר להדליק בו בחנוכה, ואמאי לא נ"מא ב"י כתותי' מכתת שיעורי? — [עין שו"ת מהר"ץ חיים סימן ס"ד] — המובהר שבתיורגים הוא עפ"י מש"ה"מ פ"ח מהלכות לולב דהויא דלא בעינן רק שיהא חוסה את הלב הנלה והגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו, לא אמרי' ב"י בתמ"ש משום דבאמת הוא חוסה רוב הגדל עי"ש, וכאן נמי דליכא שיעור בכמות, כמה שמן ישיר להנה, רק דבעינן שידליק חצי שעה, ולפי עובי הפחילה ודקותו שיעור שמנו נ"ב, לא אמרי' ב"י דמכתת שיעורי' דדוק, [ועין שו"ת קול ארי' סימן ל"ד, ובשו"ת ד"ח ע"למה סימן קי"ה, ובשו"ת בשמים ראש (הורו"ק) סימן פ"ה, ובשו"ת פני מבין האורה סימן רכ"ה, ובשו"ת אורי וישעי סימן ע', שו"ת מהרד"ק סימן י"א]. —

ג) ומה שמסופק כהא דק"מ"ל (בא"ח סי' ר"מ) דחייב אדם לסקוד את אשתו בשעה שיוצא לדרך, אם גם כבואו מן הדרך יש חיוב זה, דלא מצאנו נזכר דין זה בפוסקי', [ורוצה לפשוט מזה דדרשו' במ"ס ברכות נ"ה, וסנהדרין ק"ג, ונניע לא יקרב באו"לך שלא תמצא אשתך ספק נדה, (וכן במ"ס ב"מ ק"ז ב"ר) אתה כבואך] ומסתמא הדרך או לפקדה, — הנה בשער חנוכה סי' תקנ"ה סק"א הביא בשם דהנה"ג דמותר לשמש מטתו בירד אב כליל מכלה וביום ח' ויאה וביאה עי"ש, הרי דבהרא מחתא מחתנהו, גם דאית' בס' ארחות חיים (אות ג') שכו': עי' בס' נורות שמשון שהביא מזה בראשית שכ' דחייב לסקוד אשתו כשכא מן הדרך כמו ליל מכלה והפליג בשכרו עי"ש, — שוב מצאתי בשו"ת הלכה למשה (ניזענאו) סימן א' שהעיר בכל זה, ועתה בשעת הדפסה ראיתי בס'

מתחא זמא על ה' נדה סי' קס"ד סעי' י"ד. שהביא דבריו]. ועיי' עוד שם (בסי' ב') שמסתפק דכשהאשה יוצאת לדרך אם ג"כ חוב סקידה, ובסי' ג' (שם) כששניהם יוצאין לדרך אם יש ג"כ סדר סקידה, וכן מסתפק בשרש לו ספק אם יסע לדרך, וכמו כן אם קיים עונתו יום שרצה ליסע לדרך, ואח"כ נתעכב בביתו יום אי יומים אם חייב שנית לסקידה או לא, וסיים במ"ש בס' דרך סקידה דאף היכי המחייב לא עדיף משאר מצות דכתי' חיי בהם וכו', והכל לפי מה שהוא אדם. — [ועיי' שו"ת פרי השדה חלק ד' סימן ב', במי שצריך לצאת לדרך בעוד לילה ואם יסקוד את אשתו לא יוכל לטבול, אם ידחה מצות עתה, ועיי' עוד שם בקנ' נהלי מים סוף סי' קמ"ט]. — ועיי' שו"ת יד יצחק חלק ב' סימן ק' אות ב. —

על יתר דבריו אשיב לו אי"ה פעם אחרת, וכעת יסתפק בזה, — והגני ידדו ואזהבו הדרש בלתי"ה. פקוק באניהאד ב' לפי משהו יפרה שנה תרס"ה לפי. —

יוסף הכהן טווארטיין

סימן צ"ו —

— בענייני ח"ס ב' בחקיקת תרע"ב לפ"ק באהאט יצא —

ביומא תליתא, ליהא תליתא, יתיבא ברכתא תליתא, לירידי תהילת ב' נורה הכמה וסדע, בכלכל וכדומין ופירדע, עוסד כפרין ועוד נדרים, מקום צדק ומשורים, תורתו אמתה, וראתו קודשת להכשרה, וכו' וכו' ה"ל. —

ג"ה קבלת, ושמחתו בשלותו וטובו, ובירידותו אלי, יהי כבוד ה' חופף עליו וכו', — ואשר חקר למה אין מברכין על ניקוד הנד, והחלב? הנה שאלת הראשונים היא! וכבר כ' בתוס' חולין ק"ה (וסד"ה מים הראשונים) משום דאין זה כי אם הכשר אכילה כמו מליחת בשר [ועיי' במהר"ם ש"ך שם], ובבבא יצחק ע"מ' חולין ובשערי תורה ח"ג סימן נ"א], והפרי"ם במיבוי סימן י"ט סק"א כ' בשם הגא"ה כלל נ"ה (אות ק') לפי שאין מברכין על הלאוין עיי"ש (וכ"כ הכנה"ג, ביור סי' קכ"א הג"ה סוד אות י"ג, ובכל בו ה"ל איינות, ובס' שדרס תהילת סי' רפ"ו). ועיי' בשדי חמד כללים מערכת הבית אות קי"ט, ובאספ"ד מערכת ה' סימן ט"ה, ובפריחת לט' באר מים חיים (עמ"ס ברכות) כלל ה' בדיה עוד, ובשו"ת מהנה חיים ח"ב סימן ס"ה, — [ובעיקר ענין דאין מברכין על הלאוין, עיי' סלמיל נאה אף והמד בשו"ת קול ארץ סימן ה', ובשו"ת לחם שלמה סימן כ"ב וכו' לי"ג, ובשו"ת פני מנין הא"ח סימן ו']. — ועיי' חלקט יוסף חלק ב' סימן ס"ו, ובשו"ת משנה שכור סימן ע"ח אות ב'. — [ובשו"ת קרן לדרך סימן ס"א אות ו']. —

ב' ומה שמנקה א' הרעיש את העולם, שנה"נ הוא ניד אחד שאינו נדע אלא בבהמית וזכרים ולא בנקבות, ולא מצאו חכמי פראג מענה, עד שהגאון רבינו יונה וצ"ל הראה בסמ"ג שכ' דמצות גי'ני טהנ בזכרים ובנקבות, א"כ ע"כ אינו אותו הנד (עיי' כרתי סוס"י סי' סקט"ו), הנה נודע דרבים תמהו עליו בזה, והחזיקו הדבר כשנה היוצא מלפני השליש, דסמ"ג מירי שנהג בזכרים ישראליים

ונקבות, אבל מהניד לא מיירי אם הוא דגמצא בזכרים ונקבות (ע"י) בס' תולדות
אדם ח"ב שחשב זאת בין השניאות אשר מצודה פורשה על כל תחיים, אולם
בחשו' ההם סופר חויד' סימן ס"ט כתב למיש דברי הכרם בשו"ם, וחלילה לא
מעה כלל בזה, דברי חכמים קיימים (נכמיש בפתי' סק"ב), ועין ע"ת פתריש
מטויד ח"א ס' ק', ובשו"ת מהר"א הנק' ג"כ יהודא יעלה חויד' ס' ק"ב, ובילקט
יוסף חלק י"ד סימן קנ"ד אריכות דברים בזה, גם בליקוטי סופר מצות נה"ג סוג
אשה, [ובמאסף שנה ג' גליון ב' סימן ק"ב], שוב הראו לי בס' משמרת שלום
על הפרמ"ג דלשוא הרעישו על ה"ם כי באמת ה"ם נפל בדבריו, ובמקום ס"ט
צ"ל סה"ג (כד"א), וכוונתו על ס' "הלכות גדולות" ששם מבואר שצריך לנקד
הניד גם בנקבות ע"ש, ומעתה יחדלו הקילות. — אח"י מצאתי בס' עיני ישראל
(תולין) שכ' דיש לחביא ראי' דנהג נמו בנקבות, ממ"ש רש"י לקמן (דף פ"ב
ע"ב) דיה הנאכלים חטאת אשם ושלמים עכ"ל, וחטאת נקבה היא, ועדיין יש
לדעת ראי' זו, דיל דמיירי בחטאת נשיא דזכר הוא, וכן אי' בזכרים ק"ב ע"ש.
אך אכתי יש ראי' ממ"ש תוס' לעיל ס"ט דאחא וכו' שיש בו איסור יצא בחד
אבר, עכ"ל, וכ' מהרש"א שם שכוונתם דלא יחא זוזי, ואח"כ כתבו ד"ה אי וכו'
אי דוקא ב' איסורי' דאיכא נמי איסור נה"ג עכ"ל, אלמא מ"כ דנהג בנקבות
אל"ה אכתי איכא זוזי דבדירה ליכא איסור' נה"ג, וזה נכון וד"ק. — [ועין
בס' גילוי דעת סימן סיה סק"ה, ובדרכי תשובה שם סקמ"א. ובדעת קדושים
ג"כ סוף ס' ס"ה].

וע"ד השאלה בטחול שמבואר בשו"ע י"ד (סימן ס"ד) דקהם שעל
דר הטחול חייב' עליו, ושעל שאר הטחול אסור ואין חייב', ונסתפק השואל
בזה"מ שמ"כ דשכיה שלאחר שמסירים הקרום נמצא הרבה שומן על כשר
הטחול, אם זהו ג"כ בכלל הלב, ונ"מ להחמיר, משום שראה בתב"ש ס' ל"ה
ס ק מ"ה, שמה שאינו מדרש להתיר יש לאסור, — הנה בקנ"ט, מנחת אברהם
(נספח לשו"ת מנחת ש"י ח"ב) סימן ס"ד (סעף י"ד) דעתו ג"כ להחמיר ע"י ש,
א"ס מצאתי בב"ק של מ"ח הגאון זצ"ל שהשיב ע"י בזה"ל: לבי לא כן דמה,
דחב"ש לא מיירי רק בכמו התם לענין יתיר כ"ס, או חסר ויתר ודרא, שאין
כל הבהמות עוים ולעיתים נשתנו טבעי הבהמות, שלפעמים ובאיזה מקומות יש
ל"ס ב' הידרות, ובכמה מקומות אין לחם כלל, ואפשר שחב"ל דברו מאותן
ההמות שהיו במקום, מש"כ בשומן שתחת הקרום, וכי אש"ל שזמן הפוסק'
לא נמצאו בהמות שנינות, ומסתמא אולי ה' צדק ניקור לא הו' שתקו הפוסק'
ל' זהות שצריך ניקור, הא הרא. ועוד דהב" ס' ס"ד חביא בשם רש"י הטעם
שזקרום במקום עובי אסור, משום שמתובר שם ל"כרס ולחלב, ואי הו' ס"ל
דזמן שתחת הקרום אסור, הפ"ל דאסור משום חלב גופא שתחת הקרום, (ג')
ג"ל מדכ' רמ"א שיש מהמורי' לנקד השומן שתחת הקרום של יותרת הכבד, והבא
ג' טחול לא הגיה כלום, וע"כ דא"צ לנקד ביותר, והבי' בקודש ג"ל העיקר
כ' דאיתא להדיא במס' תולין קמ"א דעיקר הטחול שימנא בעלמא היא, והבא
ק"מ"ל, וספקו ג"כ בשערי הראי' ס' ל"א, וא"כ מנא תיתי לאסור משום שנמצא
ג"ל שומן, כ"ן דכל עיקרו היא שומן, ואע"ג דיש בהמות שאין נמצא' כך, הרי"ט
דנסתמא דכך הוטבעו בטבע הברואה מתוך הכל, דאם הפהמה אינה שמינה כל
כך אין הטחול תוודת ליסוד טבע שלה, ואם היא שמינה תוודת הטחול ליסוד
דשבע שלה, כ"ן ג"כ בכר מאיזות הפאזות שנשתנו בטבע, וס"ה אין להחמיר

כלל בוד דאי הוי אסור ליה שתקו המוסקי' מזה. עכ"ה. — [ועיין שו"ת מהרש"ם חלק ג סימן כ"ח, ובשורת בנין ציון מהרזיק סי' מ"ח, ובשורת צני תפארת סימ' ליה]. —

והיות כי הגני מרוד מאד ע"כ לא אוכל בעת לצאת בכותבת הגסה, המעט שהעליתי על הנליק הוא רק בין ליסה ליום ובחפזון רב, ולעת מצוא אישיב בליצ גם על יתר דבריה. — והגני בזה ידידו הדו"ש בלונז המצפה לבניצ ולשועת ישראל בקרב, אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקשה, ישמרנו מכל פגע רע ומעין הרע ומכל מחלה קשה, ובכל אשר נפגה נצליח במדה נדושה, ועינינו תחזיק בנים ובני בנים דור אחר דור ארבעה וחמשה, ונעסיק כל הימים בעבודתו ובתורתו הקדושה, אשר צוה לנו משה מרשה. —

יוסף הכהן שיוראטיץ

— סימן צ"ז —

— שילית באנהארט יום ד' בהעלותך שנת תרס"ו לפ"ק —

מאת ה' ישא ברכה, אלף פזמים בכה, לבהן העורך מעריכה, דעתו יפה בהלכה, כבוד אהי ודיני הרב ההגה השלם צית המפורסם וכו' מיכאל קאהן נ"י וישיע, האבדקיץ פולדא יצ"ו.

בתורה רבה וכו'. — ואשר כ' בשם ס"א במעם דכהן שהוא פניו אינו נושא כפיו [עין ביש"ש סוף ב"ק אית נ' שבני אי' נושא' כפיהם אעפ"י שאינו נשוי ובני בבל אין נושאין] מלבד מ"ש הרמ"א (באו"ח סימן קכ"ח סעי' פ"ד) דהשרוי בלא אשה שרוי בלא שטחה, והמברך יש לו להיות בשמחה, [ועיין בזה (נשא) כל כהן שאין לו בת וזו אסור בעבודה דכתי' וכפר בערו ובעד ביתו (דדשי' זו אשתו) ארי' משום דלית שכינתא שר'י' במאן דלא אונסיב, וכנהג קע' יתיר מכל שאר עמא לאשראה בהו שכינתא עיי"ש], משום דאמרי' המוציא חל הוא כשופך דמים, ופסקי' כהן שהורג את הנפש הרי זה לא ישא את כפיו, ודבר זה להחיל ר"ל, שכח בעוה"ז אצל פניו ביותר! — הגה היטב דחה ודריג נ"י והשיב שאין לדמות הדברים, שהרי פניו עם כהנים אחרים נושא את כפיו ולא נרע מקמן (כמיש המג"א בס"ק ס"ו) דהוי סניף לגדולי' (ועיי' במחצהשיק), ובהנהגת את הנפש לא אמרי' כן, דהתם אין חילוק בדניא, — עוד זאת, דהרי במדל מהני תשובה (כמבואר בשלהיק התיקונים לזה), ובהנהגת את הנפש אפי' אם עשה תשובה אינו נושא את כפיו משום דאין קשינור נעשה פנינור (עין באה"ט סק"ס). — שלישית מדוע נרע מדתך אשה הרה והפילה דנושא את כפיו כמבואר בתשו' הרל"כה, — שורר בתרי"ח שכי' בזה"ל: המג"א הביא בשם הרל"כה דתך אשה הרה והפילה נושא כפיו, ונ"ל מעט משום דלא קרינן ב"י דיכס דמים מלאו, כיון שנתנה לו תורה כפרה לתשלומין, ועכ"ה דעיבורי' לאו נפשות, ואע"ג דאמרי' במזיל שהוא כשופך דמים כשרי עובר גמרי, אעפ"כ אינו אלא דרש בעלמא להפליג בעונש העון, אבל בזה שאין לו שפיכת דמים, עכ"ה. — [ועיין לעיל סימן מ"ה, שהבאתי בשם שו"ת מהר"א האו"ח סימן מ"ג שהעלה, דאם פניו הוא אבל תוך יבית הכל מדרים דלא ישא כפיו אפי' ליכא כהן אחר, ויצא מביהכ"ס מוקדם]. —

אולם אנכי שמעתי דהטעם הוא. לפי שבארץ ישראל היו הפרנסה קשה והיו אומרי מתחלה ילמד תורה ואח"כ ישא אשה, לכך לא רצו למנוע הפנוי ממע של ברכת כהנים משא"כ בבבל שהיה הפרנסה מצויה ורצו שימנעו הפנוי לישא אשה, לכן אמרו שלא יעלה לרובן עד שישא אשה ע"כ, אבל זה שלא כדברי הר"ת בתיב קדוש"י כי"ט ד"ה הא לן והא להו, שכי"ב בפי דבני בבל הם עניים, ובני א"י הם עשירים ע"ש. ועמ"ז מפרש"י הוא דא"י בברכות ח' במערבא כי נסיב אינש איתתא אמרי ל"י הכי מצא או מצא וכו', ומדקדקי' למה שאלו בן דוקא "במערבא" שהוא ארץ ישראל (ועיין בעין יעקב, ושפתי חכמים), אך להגיל נהא דבבבל שאין הפרנסה מצויה ואם א' נשא אשה בהדאי חקי אתרי' הרק היטב ומצא טוב, וא"ע לשאול על יחזקא, אבל בא"י דהם עשירים וי"ה מדקדקי' כי"ב (כי ד"ה הברירה אצלם לטרשם ויטלה בידם ליהן כתובתן) ע"כ שאלו אם מצא או מצא, ודו"ק, — [ועיין וילקט יוסף חלק ד' סימן נ"ב]. —

והנה ראיתי בס' בית אל (בהקדמה) שפ"י מ"ק (תשא) מלאו ירכם היום לה' וגו', דקיימ"ל כהן שהרג את הנפש לא ישא כפיו וא"כ איך יעברו הלויים את עבודת הקדוש ודם חללים ביהיה, ע"כ אמר להם משהע"ה אל תיראו כל תפסלו מעבודת המקדש בשפכם דם-ארוכם, לא כן, אדרבה מלאו ירכם היום ד"י בשלחכם יד איש בבנו ובאחיו, כזה התחנכו לעבודה כפוש"י, ועוד תביא אליכם ברכה בקנאו, ה' עכ"ה. — ועמ"י דרכו אמרו עה"ס וישא אהרן את ידו אל העם וברכם (שמיני), ופירש"י בברכת כהנים, אשר לכאורה יקשה הא אהרן עשה את העגל וגרם שיהרגו לישראל כמה נמשות, והאך השיא את כסו? אלא כי ה' אונס יען ירא א"ע שיהרגו אותו כמו להור, [ועיין שו"ת מהרי"א אורח סימן מ"ח אות ב'], ויש וישא אהרן את ידיו, להראות כי נקיות המה משפיכת דם, וע"כ היו יכול לברך את העם בברכת כהנים, והבן, [ועיין בס' יעלה הן שמח"ס נתן הקביה למנהם את הכהונה לבית עולם, לפי שהשכמים ביו אורו שהת לנשיא ושלא כדון עשה, ופסול לכהונה ע"כ הורה הקב"ה במה שנתן לו ברית זה דכרין הרג, וכשר לישא את כפיו, ודו"ק]. — ועוד י"ל בדרך רמז, דכבר כ' חכמי האמת ידד במילואו [דהיינו יידד דלית] נישמרי' הותם, [ועיין בבית נפתלי (שמחה) בשם אחי הגדול בעל אמרי יצחק נ"י שושיה וחבדן הגדול מאחיו וגו' עין אשר מלא את ידיו, והיינו כי נמר ברית חותמם, ומלא אותות ד'], וע"כ אמרו רש"י אהרן את ידו ר"ל שלא פגם בברית, וממילא לא שפך דמים כג"ל, ולכן היו בכתו לברך את העם בברכת כהנים, [יש עוד להוסיף כי הכל תלד במזל כגדע, ועי' ששמר הותם ברית קודש הל ברכתו, ועושה פרי להתבדך בכמ"ס], ודו"ק. — וראה זה מצאתי בס' אמרי שפר להרשיק (בפ' וישלח) שכי' עה"ס יצר לו, שמא ידעו, כי יעקב לא רצה כזה, יען דה"י כהן (כמ"ש במדרש ראמר הקב"ה למיכאל למה עשות הכהן שלי בעל מים), ופסול מכהונה משעם שהרג את הנפש ע"י"ש. *

ב) ועי' המדרש ילקוט (נשא) יברך ה' בנכסים, יברך ה' בנשים ובנות, יברך ה' בטמון, וישמרך מן המזיקין! אעשה לו טעמים כאשר אהב, ואציע לפניו פ' נפלא אשר יש אתי בבתוכים, ואקוה כי יתענג בה בהקדם דברי רש"י

(בלק) על מסוק שהשי"ת אמר לבלעם לא תאור את העם כי בדרך הוא. ואמר בלעם להקב"ה איך אברכ, אמר השי"ת אינם צריכים לברכתך כי בדרך הוא. משל אמר לברכה לא מעוקץ ולא מדובשך, ע"כ. וקשה מה ה"י בדעת בלעם שהתפך כרע כמשתע, מקללה לברכה, וגם אין המשל דומה לנמשל, כי הדבש בלא העוקץ הכל רצום? אלא י"ל דאמר במדרש מפני מה היתה רבקה עקרה, כדי שלא יאמרו שברכת רשעים שברכו אותה אחוזתה את ה"י לאלפי רכבה נשאה פירות, נמצא מברכתן של רשעים קללה, כמו נבי רבקה שע"י שברכו אותה הוי"ו לה שנעשית עקרה, וזה ה"י ג"כ כונת בלעם הישע, כשאמר לו השי"ת לא תאור את העם אמר הוא איך אברכ, ובדעתו ה"י שברכתו הוי"ו להם כנ"ל*). אכן הוא טעה בזה כי כל זה ה"י שייך ברבקה, הואיל שלא נתברכה מפי השי"ת קודם ברכת לבן וסיעתו, ואם היתה נפקדת מיד כברכתם ה"י אומרים שברכתם עשאה פירות אכן במי שמפורסם שנתברך מהשי"ת קודם, ואח"כ ברכוהו רשעים ג"כ, לזה לא ידק ברכתם, כי מי פתי יסור הגה לומר שברכת רשעים נשאה פירות, הלא גלוי ודוע שה"י ברכו, וזה שאמר השי"ת לבלעם כשאמר איך אברכ, רצה בזה שיהי ברכתו עוקץ, מוזק לישראל, מעוקץ בדבש ברכתו, שע"י"ו יתעכב להם ברכת ה"י וע"י השב לשי"ת כי ברוך הוא כלומר כבר נתברכו ממנו, ולא הוי"ו להם ברכתך כמו שאמרה הוי"ו, ולפי"ז מדרש המדרש יברך ה"י וי"ו רשומך מן המזקין, וי"ל כן שמקדם תתברך מהשי"ת או לא ידקו לך שום רשע אם יברכך, כנ"ל, כי כבר אתה ברוך ה"י הוי"ו, — (שער יהודא בפרתיה את ע"י וידבר משה ה"י כ"ה ע"כ, אמר יוסף בפסוק מי מנה), — ועתה יקבל נא את ברכתי יאריך ה"י ימי"ו לשונת, וזה לעשות חיל בישראל, ולזכות את הרבים כאשר עם לבנו המהיר ידיו המקור ומכברו ביהל שבעיניו, בלוי"ה.

יוסף הברך שווארטיץ

בטולו המכתב! שמעתי להקשות, לשיטות הסוברי דברך שהיה נפש לא ישא כפיו, אף אם עשה תשובה, הא בקרא זה (ישע"י א') דמיני ילפי (בברכות ל"ב) ולא ישא כפיו, ובפירשנים כפיהם אעלים עיני מכם ותי ידכם רמים מלאה, כתיב אחריו: רחצו חזבו הסיוה רוע מעלליכם מנגד עיני, ומשמע דמהני ל"ה תשובה? — אמר י"ל דהא דאמר' דלא מהני תשובה, היינו אם אינו עושה תשובה נמורה, אולם אם שב בכל גופו ובכל מאודו ור"ו נעשה ברי חדשה [כמי"ש במחזה השק"ם] תקבל על מה שאני אומר, היום היה עולם, ע"י"ש, כל הפוסקי' מורים שעלה להם, ויש ישע"י הגביא, רחצו חזבו הסיוה רוע מעלליכם, וזה לחד לא מהני אבל זאת עשו ג"כ שיהיו, למדו הוי"ו רשע משפט אשר חסין שפניו יתום רבו אלמנה, זה ה"י תשובה גמורה ומרני, וי"ל, — (תורה מצוה שנה שביעי, חובר ב' סימן יח), —

(*) הג"ה! וזה מוכן הטעם המדרש (דבא בתורת משה) "סבירי בפירוש וקללה טמנה בתוך הריכה כמו בלעם, וזינו כי ע"י שברכו זה ויק להם, הוי"ו, וי"ו שי"י חדשה את מנה, — והא נ"כ מה שאמר ה"ל אל רחי ברכת הוי"ו קלה בעיניך וי"ל לא תהיה רבו קל בעיניך ברכתו שיכל ה"י לחזק ע"ה, והוי"ו, — (עין עשר קצותות את ק"ט), —

— סימן צ"ה —

— ביה יום ז' נשא שנת ה'תנ"ו ל'ק' ה' סדר יצו —

הרמורתי בחדר טעם. מכלכל הכרו בטוב טעם. היה חברי יום חב' הסופר החורין
דיו רב לו חסד מנוע ישי סהלל בתשובה יב' ס"ה ישראל משה
מאגדל נ"י. לומר בשיטה הרמה דקק פר עס בורג יצו.

ביום קדים על נפש עיפה כן חי' לי' הכרך הקדים וכו'. —
ואשר הבאת לחקר למה חקנה שאמיתות של כהנים מספקות לרוצחים מחי
וכסות. (כמבואר במתני' מכות י"א). למה לא חיקנו שהכדונים בעצמם יפרנסו אותם,
ואז ג"כ לא יתפללו עוד שימותו? — הגה שאילת הקדמונים הוא! וכבר שמעתי
מאמור' הנאון נ"י שאמר בשם חכם א' ע"ד חידושי' שהי' צדיקי' לחקן דווקא
יטאמיתות יפרנסו אותם. האצ"ה חי' בא קלקול ישידכן איש ערסולא, שלא יהי'
לו מה לאכיל. וחתן עצה בנפשו לילך לב"ד ולומר לפניהם שהוא הרג נפש בשוגג,
כדי שינוס אל אחד מערי המקלט. ודברכן יצטרך שם לפרנסו ומה יפסיד. וכשימות
דברכן יוכל לשוב לביתו. ולכן חיקנו שהכהנים לא יפרנסו בעצמן רק אמיתות.
הממלא יראה לעשות כן. כי מה יעשה שמא אם תמות האם של הכהן
הוא יצטרך לשוב שם בערי המקלט עד שימות הכהן. ויכול למות שם ברעב. בין
מיתת האם למיתת בנה הכהן. [ומכאן חי' ראי' למי' הרטביא אם יכול אדם
לחייב גלות עפי' עצמו]. והבן. — ואנכי הראיתי לו, שנים בסי' שש המערכת על
משניות כתב טעם זה. [וכסי' לקישי שלמה הביא כן גם בשם סי' ארני סד]. —
אולם לדעתי הענין הגה הוא טעם קלוש. וכי נמצא שאחר מיתת האם מוכרח חי'
הרוצח לשבת שם עד מות בנה. הלא יוכל לצאת דודע בעצמו שלא הרג שום
נפש ואין לו טאל דדם, ומה פחד יהי' לו לצאת משם. ואכתי לא הפסיד
הרמאי? יעוד יף אם תמות אמו של כהנ' א', אכתי אמיתות של שאר כהנ'ם
מיוכה בבגדי'. ולשעבר ממשותתה הגה מספקות להם, ולמיתה דתרי לא חישי',
ואף לרובן ביומא דגם לבי חישי'. אבל שימיתו כל ד, אמרת עד שלא ימות גג
א' מן הכהנים. זו היא חשישא רחוקה. וא"כ מה תיקן הוא לרמאים שיהי' האמנות דווקא
מספקות ולא הם עצמם? — וינעתי ומצאתי האמין בסי' ישמח לב (ירושלים) חחרם סי' ליה
שהביא מכ טעם הג"ל ומשיג על זה באריכות. ותולד כנ"ל. והוא כתב טעם אחר
דמצינו בנמי' שם, טעמא דלא מצלי' מיתתו. והלא קללת חנם לא תבא. אלא שהי'
להם לכהנים לבקש חממים עייש. והנה דבר זה אינו ידוע לכל. ובחזאי הרוצחים
עפי' רוב לא יקללו. כי קללת כהנים לא יחלו. אך אכן ידעו' בפשיטת' דיש
מקום לחיל הקללה. צדיקי' אנו לבקש תיקן שהתרגוה' לא יקללו מצרת לבם.
איכ מפני זה הקנו שדווקא אמיתות יהי' מספקות ולא הם, שאם חי' הם עצמם
מספיקי'. אורבה חי' נרמאי' לתת אצבע בין שניהם. כי יאמרו לא להם אנשים
גדולים וחכמים מופלגים יתפעלו מקללתנו. אם לא ישרעו שיחכן שמחקללות. ואז
יקללו בלב ונפש להנצל מצרתם. אך אם אמיתות הן הרמה המספקות. לא יתעוררו על
הרבה. כי יאמרו מהם נשים לבנם רק ולא ידעו כי קללת חנם לא תבא. לכן
מספקות אותנו ולא יבאו מפני זה לקלל. והוא נכון. — אח"כ ראיתי בסי' אמרת

ה' (ע"ה) שהביא נ"כ דברי השש המערכת וכי שהוא דרך הלצון ומעם חלוש וגם דלמיתה דהיי לא חייש כנ"ל. אך י"ל עפ"י ש"ש דש"י (בחוש) השעם דמשורה צריך להיות במקלט עד מות הכה"ג משום שהוא בא להשרות שכינה בישראל ולהאריך ימיהם, והרצח בא לקצר ימיהם אינו ברין שיהי לפניו, וא"כ י"ל דמהימ דוקא אמתיהם מספקות, דאינו כראי שכה"ג גוסס יספיק לו כמו שאינו כראי להיות לפניו עיי"ש. — [ואדרי מוסל, דאיתי בתפארת ישראל מכות פ"ה (אות מ') שכי בזה"ל: ולא גוים אבותיהן? דמשמא ה"י הבן סמלא מקום אבותיו וגם הוא עצמו לא יפרנסו דזה נגד כבודו דמחץ במהירא מפניו, גם מחזיק החשר שעל שלא התפלל, או שלא ה"י דארי שתקבל תפלתו לכן נהרג זה, אבל באמהות י"ל אהבת קלקלה השורה, ולכן נמי אמהות ולא אבות, דנשים רבי לבב טע, ועוד דא"כ כל עני יברה ל"שם בדי שופתני הכה"ג דוק.] — שוב הערנו חכם א' בזה"ל: הגה האם הראשונה י"ל כה"ג היתה יוכבד אמו של אהרן, והיא היתה המילדות במצרים עם מרים בתה, שכתבה התורה ותחין את הילדים, ודרשו כח"ל שלא לכד שלא המיתו בנוהג צדקה, אלא גם הספיקו במים ומוון את הילדים, וכתוב בתורה וידו כי יראו המילדות את אלקי ועש להם בתים, ודרשו כח"ל בתי כהונה ובתי מלכות. הרי שבזכות שהספיקו גם ב"הם ובמוון אותן הילדים בגלות מצרים שהי' מורדס' מפרעה, זכתה יוכבד שבנה אהרן ה' נעשה לכה"ג, משם למדו האמהות של כהנים גדולים לזון ולהספיק מי שנולד לערי מקלט והוא מורדס' מנאל הריס למען יעמדו בניהם במשמרתם להיות כהנים גדולים, זהו האמת, ולא תקנה היתה זאת מנ"ד [והראי דהרמב"ם דושמיט הקנה זו], רק מעצמם הגדילו זאת לעשות כדונמרת האם הראשונה יוכבד אם אהרן הכה"ג, ונבין, — [ועיין וילקט זס"ה חלק י"ד סימן קפ"ט]. —

ב) וע"ד קושי' הגאון המפורסם מו' אברהם בחדא וצ"ל (בריש מס' יומא), מה השיבו רבנן לד"י א"כ אין לדבר סוף, הא תוס' בכתובות פ"ג כתבו דהא דמיתה שכיחה בנשים השעם משום דאשה מסתכנת בלידה, והא נבי כה"ג הרי צריכי' לתקן לו כהולה דייקא (דהרי כה"ג אסור אף באלמנה) ובכתולה הא לא שידך מעמא דאשה מסתכנת בלידה? — הגה אנכי מעולם לא זכיתי להבין קושי' זה, דהרי כוונת התוס' היא, דשכיח שתמות מה"ט בשעת לידה דחוקא, אבל לא שע"י שמסתכנת בלידה תהי' עלילה למות טפי מאיש גם בלא עת לידתה, וא"כ במיתת דזמן מרובה שסיר כתבו ההוס', משא"כ ביום א' או ימים כההיא דשמעתין דלמלא דלא שכיחא כה"ג שידמן שתהי' אשתו הרה ללדת או אין לחוש, וטמילא מאן דחש למיתתה מהראוי שיחוש למיתת הכתולה אשר איש לא ידעה נ"כ, ודק. — [והראי נפשוני כי עיינתי אח"כ בשער המלך הל' סוכה סוף פרק ד' וראיתי שכוונתי לדבריו, ודל: נראה דמעולם לא כתבו התוס' כן אלא במיתה דזמן מרובה ומשום דמסתכנת בלידה, אבל במיתה דבת יומא כהויא דיוחכים איש ואשה שוין הן, זה משום]. — ועי' בשו"ת השיב משה בהסכמת הגאון מו' זס"ה שאול וצ"ל. — שוב חפשי' בספרים ומצאתי בס' אשכול הכופר עמים שהעיר נ"כ כנ"ל, גם כתב: ועוד קאמינא, דגם אי נימא דכוונת התוס' התם דע"י צער לידה כי רב הוא מעורת למות גם בלא עת לידתה, ושמה"ט הסברא מחייבת לחלק בין אשת איש לכתולה גם ביום א', מ"ט למ"ש התוס' בריה וח"א א"כ

אין לידער סוף בעטעט דאך מילתא דלא ניבא דחלק בזה בין מיתה דהרא למיתה דתרתו, כמו בשאר דוכתי, הנה דק בעבד ואת מילא לא חילוק ידענו בין איז לבתלה נ"כ עייש וחבין. — ובעיקר סיני' זו טעם דביום נפלאים בשי"ת מה"י אשכנזי או"ה סימן כ"ח עייש"ה וחמצא כהנא. — [ועהה בשעת הדפסה ראיתי בשי"ת לבשר מרדכי חארה סוס"י ק"ה שהביא קישי' ה"ל בשם מקום שמואל, ותי' עמ"י סברת השמ"ק דאין דעת התנ"י לומר דמשו"ה שכיח דהא חזי' דרוב איני מסתמך אלא כלפי מ"ש שם ר"מא הוא ימות החלה בזה אמר' בין בדידה מסתמך בלידה שכיח יותר מבאיש, אבל פשיטא דלא סקר עייז' שכיח סתמא וחבם הייט, עכ"ד]. — ועיין שו"ת ישמן הוקה ח"ק נ' אר"ה סימן ל"ה.

— סימן צ"ט —

— בעזוזית ר"ח אהר שנת תרס"ג לפ"ק באגראד יצא —

שלום וחיים, עד בלי דיב, לכבוד אהי' סג"ל הרב ההג' גדול, תמים בן של קדושים וכי' סיה משה גב"י פרועדמאנן נ"י רב דקה"י בעיר ניו יורק ע"ס יצא

את יקרת מכתבו השנתי, ודיון ידאיו אעשה וכו'. — ואשר עמד לדקדק בייש מס' קדושי' דב' ריטויל האשה נקנית "לבעלה" וכי' לא ידענו שכונת המשנה שם לבעלה ולא לאהרן? — גם זאת אדע כי כבר העיר בן בשו"ת יהודא יעלה דהגאון מוהר"י אשכנזי וז"ל ח"ב סי' י"ה ואנכי אמרתי מאז ד"ל בכונת ריטויל דהוקא אם בעלה מקדשה בעצמה נקנית בשלושה דרכים הנאמרים, אבל אם מקדשה ע"י שליח אינה נקנית אלא בשתי דרכים, היינו בכסף ובשטר אבל לא בבואה דאין שייך לומר דהשליח יבעול איתה (ועיין בלשון ריא"ז על הרי"ף דיש פרק האיש מקדש) וק"ל. — וסמ"ח הגאון נ"י שמעתי דהנה בכל קניין אישה כמו שחז"ל משועבדת לבעלה שלא תוכל עוד להנשא לאתה הכ"ג הבעל משועבד לה כג' דברים, שאה כסות ועונה, אמנם היינו דוקא מן השוארין, אבל מן האירוסין אין הבעל משועבד לה כלל, רק היא משועבדת לבעל, שלא הנשא לאיש אחר, משא"כ הבעל מותר ליקח כמה נשים מה"ת ואינו משועבד לה כלל, והנה לקמן איבעי' לן אי ביאה גשואין עושה או אירוסין, ואין קיימ"ל דבואה דק איחוס' עושה (עיי' בשו"ע סימן ל"ג סעי' א'), ולכך כתב רש"י "לבעלה" כלומר דרק היא נקנית לבעלה, אבל הבעל אינה נקנה לה כלל, כלומר עדיין אינו משועבד לה בשום דבר, דכיון דלא הוי דק כאירוסין אין משועבד לה כלל, דה"ק. — ובס' פני יצחק (להג' מקורד ולי"ה) כתב, דכונת רשיו"ל להורות לן, דאפי' מחזיר גרושתו צריך ומהני קדושי, אלא דהיי' מקום לומר עכ"פ קדושי ביאה לא מהני במחזיר גרושתו, דלא שייך חיבת ביאה כ"כ כמו ביאה ראשונה, ע"ז פירש"י "לבעלה", היינו שהי' בעלה קודם שגורשה ונכח, (ועיין וילקט יוסף חלק כ"ז סימן ע"ח).

ועי' קישי' הירושלמי (הובא בתוס' שלחי גיטין) לביש דס"ל דלא יגרש אלא איז מצא בד ערות דברי, למ"ל קרא דמהדר גרושתו, דגמיל משום

מטעם? ועיין בס' חלקת השדה (אות מ"ד) מ"ש מ"ה הנאמן נ"י, ובפתחת לשו"ה מהרי"ש עגל חלק שלישי אות ב', ובשורת זכר ישע"י חלק ב' סימן י"א אות ו', ובהמשך שנה שני' ס' ר"נ, ושנה שמינית סימן ע"ב, וכבר הארכתי גם אנכי בחדושי [ועי' לעיל סימן ס"א] וכעת מצאתי באמתחתי לתקן, עפ"י"ש חרשבי"א (נרד"י ר') בשם הר"י ממינץ ליישב קושי הראשונים באמרה טמאה אני לך דרבי שר' אנפשי' חדיא, דהנה אינה מחזרת על דבקה, אלא דוכא דאיהו מזהה, כדאמר' ביבמות פ"ה כל היבא דאיהו מזהה הוא מזהרת, וכין דבאמרה טמא' אן שום איסור על הבעל, ממילא גם לגבי האשה ליכא שום איסור, ול"ש שואהדיא. [יש בזה שינוי לשון מ"ש תוס' סוף נדרים עיי"ש"ה]. איב שפיר הוצרך קרא דמזהני שותרי' גם האשה מזהרת, אף במקום שאינו מזהר, ואי משום מופת אן האשה מזהרת בס"ע, ודו"ק. [ועי' בהקדמה לשו"ת זכרון משה]. — גם שמעתי עפ"י"ש שפסק הרמב"ם פ"ב מהל' סוטה ה"ה דאם בא ביאה אסורה מימי' אן המים בודקין את אשתה, ועי"ש במל"מ שב' דאפי' בשתני ואפי' אם עשה תשובה לימי, ומעתה משבחת שבעלה נדושה ע"י שנסתרה עם אחיה, ולא השקה אותה, מחמת של"ה מנקה מעון, או ע"י מעט אחי, ואח"כ קינא הנחשד לאשתו והשקה לה וברקה לה המים, וישוב יש הוכחה מזה שלא דנתה אשת הראשון עמו, דאל"כ ליה המים בודק' לאשתה, וה"א שתהא מותרת לחזור לבעלה, לכן אישמעין קרא כין שניסת לאחד לבן אסורה לאחר, (יש לעי') בזה בהקדמה לס' שרת קב וזה חלק א'.) — והנה יש מקשי' על הירושלמי לס"מ"ש הרשב"ם ס"א מאיב דאין לוקי' על לאו זה דה"ל לאו שבכללות, איב צריך לאו דמסורה, ואיב י"ל דירושלמי ס"ל ג"כ הכי, ואי"ש ואיב האמת כמיש ביו"ת גנים מאירות חלק א' (סוף ס' ק"ד) הריס בתי הירושלמי לעבור עליו בלאו דהא ביבמות י"א ילפי רבנן לאו זה ג"כ מהאי קרא דלשוב לקהלה עיי"ש, [ועיין שו"ת יד יצחק חלק א' סוף רמ"ח]. —

— סימן ק' —

שלום וישע רב, לצורכא דנבט ורב, צורך טלחמא וקרב, בתורה ידיו רב לה, הוא נהו אהובי, חשקי וחסדת לבי, הרבני החזיק יקר באנשים וכו' מרה שמעון סג"ל לעוו"א נ"י, בעיר נור נב ע"ה יצח

מה ששאל בני שהי' חולה בימי הספורו ולא הי' יכול לספור ספרה' על כל וכל' לא, אפי' בלא בר"ה, אם יוכל לספור אח"כ בברכה? הנה שאלה זו טמא הצעתי זה איזה שנים (בהיותי אצל ניסי הנאכד"ק לעמע"ש נ"י) לפני איה איזה רבנים גדולי הדור היו, וקבלתי מהם תשובה מאהבה, ויען כי דבריהם יקרים בעיני, ע"כ אמרתי להעתיק אותם ככתבם וכלשונם, וכסדר שנכתבו:

(א), בעז"ה ר' מא לסבי תרס"ה לשיק, — שלי' וכי' וישע רב, במהרה תקרב, לאחי ידיני' הרב הנורא המפורסם מושלם בסיים וכו' בק"ש מיה יוסף חב"הן שווארסן נ"י, — בה השעה הניענו ספרנו דיקר, ונבולתי מראות כי מעלי' יושב

שם אצל ערש דוד של גיור הרב נ"י, השנית יסדה וחדש ישיבתו וישלח רבה להפארה שלמה מיסמ ימסמ אכיר. — וראיתי שאלתי אם יוכל גיור נ"י למנות ספרד בברכה מאד שלא הי' יכול לספור בלילה א' ע"י שנברה עלה הדלה ריל, ואמרד להשיב כי גיל הדבר ששום הספור רק בלא ברכה, האין חלוק בזה בין שם למאמ, כי עיקר הטעם דבי תמימות תהינה כמיס המניא סי' תשיס סיק י"ג בקצרה, ואיך אין לחלק ביניהם, ואיל יותר בזה, ובזה אסיים בברכת רפואה שלמה תצונא, וכיט גם למציג יג הדיש באהבה, וסרג בידים רבות.

אברהם יצחק גליק (האבדק"ק אולטשטוא יצ"א)

(ב). ביה מ"ב למבי' תרס"ח לסיק. — לכבוד ידידי הרב החיף ובק וסי מיה יוסף הכהן נ"י, אמש בא סכתבו לדי ונבדלתי מראות הי' יסלא חסדים על גיור הרב המאחי' מיה משה בן יודית נ"י וישלח לו בטהרה רפואה שלמה מן השמים בשמי, אודך יסמ ישיבתו ובישועתו וראנו אכיר. — על שאלתי אם רשאי לברך על התפילה? לדידי א' כאן שום ספק שאני רשאי לברך, אף יהי' אונם נמר, אונם לא כאן רעבר דסי, ועד כאן לא חקר הנובי' בסי' כי אלא להוכיחם שמת' לו לעשות מצוה בימי אגיות ריל, אבל להוכיחם שאסור פשיטא ל"י שלא לברך כאן ולהלאה, והא הי' אגם נמר לשיטה זו, אי"ו אף אם כאונם נמר לא ספר מיא אסור לו לברך עוד, ודי' חכמי שנשטע ונתבשר בשורות טובות. — נאם ידידי דשית.

הק' שמואל ראזנבערג (האבדק"ק אונטרדאף יצ"א)

(ג). ביה יום ו' עש"ק מ"ג למבי' תרס"ח לסיק. — שוכים על ראש חג היה בכור הרב רגורף חרף ובקן ירא ושלם בנשיק כשית מ"ה יוסף ב"ר נ"י, אהרשה הגני במדע כי יקרה סכנת בא לדידי, ועד סעבר גיור הרב נ"י שסוס וחוקק ויאסרה לדידי, ואשר שאלה נפשו דפיה' שלא הי' כאפשר לו לספור ספדית בחלה פשיטא ופשיטא דלא יספור בברכה דדי' כמו שכתב, דרא בנובי' מהדו"ק סי' כ"ה ומס' חיר סי' קפ"א, מרי וסקלי נבי אונ' אפי' ספר א' מהני לספור בשאר ימים מן דספור ססצות הי' בלא ספר כלל, אלא דדני ססוס סי'ס, דילמא כסיד דכול לחדסד ע"ע לקיים המצוה דילמא ססוס דספור שאר ימים איני צורך חצי לספור בשאר ימים, ובקטן שהגדיל בתך יסי' הספירה יכ' תשוי' בכתים איה' סי' צ"ט, ובמהרים שיק סי' רס"ט, רנו מהאי ספסא א' הספירה מהני מיט' בימי קטנותו, ואיך בגדון זה אשר בחלו לא ידע בנפשו, איך והיא דספור, ולא עדיף סעתיס חלים ועתים שוטה דספור בהאי שעתה, וכשיס שלא ספר בכל ובסיונא בזה רגיל אני להורות כי יבקש משיך או סאדם אחר כי תצאנו בברכה, ובמיט' הרשביא דבברכה וסל להוציא השיך, ועיין באו"ח סי' תפ"ט, בלעזר, והגני סיס בכל חתום ברכת אהדי דושיה.

הק' מרדכי ליב ווינקלר (האבדק"ק הי' מאד יצ"ח)

והנה על דברים הללו אין לי להוסיף, רק הגני מראה באצבע על שרית מרי השדה ח"ב סימן ל"ה וש"ת אבן יקרה מהדו"ק סימן קע"ה וש"ת דדאי השדה סימן ל"ב, שרית מרי הארץ ח"ג סימן א', — והעושה שלום במרומיו הוא יעשה

שלום בין ת"ח ועל כל ישראל, ונוכח בקרוב לביאת הנואל, ידדו החתום באהרן
ובכרתה ישמחת י"ש הבע"ל כאוונ"פ ונפש מוקדו בלונ"ה,
יוסף הכהן שווארמין

— סימן ק"א —

הגהות והערות על סי' "ליקוטי מו"ק" להאבד"ק פאקש יצ"ו.

א' במצות קרי"ה (כג אינן ואכל) האריך בענין אמירת הלל בבית
אבל: וה"ל להביא גם מ"ש הפתח השיבה ביו"ד סי' שעזי סק"כ בשם ה"י
דניאל, דאם חל יום ה' ראובן ברי"ה, גם ראובן עצמי יכול לומר הלל (ולא
כמ"ש בס' יוסף דעת שם), ועיין י"ח פ"י היורה ח"ב סי' ק"ה, ובשו"ת "שאלת
שלום מהר"ר סימן ר"ח, ובס' טעמי המנהגים ומקנ"י הר"נים הנדמה אות התריס"ב
ובהנ"ה שם. — [ומ"ש בענין תפלת אב"ל בשבת ויו"ט עיין מ"ש בשו"ת מאיר
נתונים סימן פ', ושו"ת שערי צדק א"ח סימן ה', ושו"ת דודאי השדה סימן
צ"ד, ועיין שו"ת עצי הלכנן סימן ע"ה, ושו"ת מחנה חיים חלק ג' סיני מ"ב,
ושו"ת זכרון יהודה ח"ב סימן י"ג. —

ב' שם, (כג אשה, כסופי) הביא בשם הגאון מדוקוב וצ"ל טעם
למה נשים אין מברכין על קידוש החמה, דכל מצוה שנוהגת בשוקים ובדחובות
נמנעים הנשים משום צניעות, וכל כבודה בת מלך פנימה, דיכול לבא ליד פריצות
היא, הנה כן העלה גם מ"ח הגאון נ"י בקונטרס "עומר השדה", וחכם א' רצה
להשיג מהא דאין מונעין אותן ברי"ה מלילך לנהר לתפלת תשליך, אבל השיב
לעצמו, דהתם שאני דאמרת הדין עליהם (חל תלפיות חלק ה' סימן נ"ד).—ועיין
ספר זרח אור (דף י"ג) בהנ"ה. —

ג' במצות תשביעות חמץ (כג שליח) הביא דברי העמוד"ק התמזהים
שכ': דהאשה אין לעשות שליח לבטל החמץ דאצלה ממעט דאין שלוח'
כמותה נבי הסרה דכתי' אשה יקמנה, אשר אין לדברים אלו הבנה כלל, והאריך
בו מאוד, ואסף איש מהור כמה חירוצים שונים, ולסלא בעני שלא הזכיר גם
דברי אאמ"ר הגאון וצ"ל בשו"ת בית נפתלי סימן מ' מ"ש בזה, ועיי' שו"ת יד
יצחק חלק ג' סימן רע"ה, ובספרי, צצנת פצנתי את ק"ב, [ועיי' בס' יבא חיים
(ממות) אות מ']. —

ד' בשם אשה (למצו' שלא להוציא מבשר הפסח) כתב: דע"כ כתיב
לא תוציא בלשון יחיד דשנים שהוציאו פסחיה, אבל בשבירת עצם אפי' שברו
ב', עצם א', בבת אחת, חייבי דכתי' ועצם לא תשברו בו בלשון רבים, הנה
כ"כ גם הרמ"ג דאלטענדארף ד"ל ברלקט יוסף חלק יו"ד סי' קל"ה, אולם כבר
קדם בזה הגאון מהר"א בא"ח סי' ע"ג, ימהרין בזה קושיו' וזעירום מנ"ל דועצם
לא תשברו בו הוא לאזהרה דילמא קמ"ל קרא דאין צריך לשבור כמו גבי לא
יבדיל ע"ש, — ומ"ש ביום תולדות אדם משום דאין הוצאה אחר הוצאה ויש
שבירה אחר שבירה, הנה כ"כ גם בזה רעני ח"ב, ובס' החובות הנזכר, כרוב
וקבלה, אמרי הדי, כאשר ציינתי בהנ"ה לילקט יוסף שם, ובה מהורץ ג"כ קושיו'

העולם הגלילי, ודיק, [ועיין לעיל סימן ב' בתש"י לאחי הגדול נ"י]. —

ה') במצות שלא לאכול חמין בספסא (סוג חש"ק) העיר שם שיש להחמיר במניקת נכרית משום הללה, הנני מראה באצבע על שרית ערוגת הבשם להנאון רב היסודא תצ"ל סימן קליה שהאריך בענין זה, ויסיק שם דאין חילוק בין בן לבת, ואכילת איסור מסמסם את הלב אפי' הוא איסור התלוי בזמן ע"ש, — [ומ"ש שם ע"ד קוש"י העולם עמ"ש האריזל דהנותר ממשה חמין אין תקלות איס' בא על ידו כל השנה, כ"כ גם אאמ"ר הגויל בשו"ת בית נפתלי סימן ה']. — ועיי' שו"ת שואל ומשיב מהר"י ד' חלק א' סי' נ"א. —

ו) בסוג סימא (למצ' סיפרי צ"מ) האריך ברבר הקוש"י על רבינו יוחנן ושב' קריימ"ל כ"ח דסומא פטור מן המצוה, ומה"ש פטור מהנהגה, והרי בפסח"י קט"ז מובא דסומא פטור מדבריו בענין זה וכו'! הנה יש אתי ספר קטן בשם "הנשי לב" (מב' א' דמנינת חוסי') והאיתי בסיומן ד' (אחד ב') שבו לתרין בזה"ל: לענודי עיפיה דאמרי' כל שישנו בכל האכל חמין ישינו בקום אכול מצה, והא מובא בכמה פוסקי' דבבליה סימא חייב [עיין לעיל סימן ע"ה]. יא"כ חייב בכל האכל חמין, וישנו ג"כ בקום אכול מצה, ואמרי' דאי מצה בוסח"ז דרבנן גב' סיפרי הגדה הוי דרבני תלמי' וכו', וא"כ כיון שסומא חייב במצה מהקישא ה"א דחייב גם בהנהגה, להבי אצטריך הנושא לשפיר ודיק, —

ז) במצו' פרי' ורבי' (סוג אשה בסופ' הביא דברי המיר וקציעה כשנושא אדם אשה אם מברכין שהחיינו ומסלפ' בדבריה יצ"י בירלקט יוסף חלק ישי' סי' ק"ע ירדבאחי מכמה כותבים נכבדים ה"ו דברים הרא"י לאומרים בזה, והענין טובב הולך עמ"ש כהלי קטנית (סימן ז') שהנשוא אשה יכול לימא שהחיינו ותרבי אור ירנא אמר דין האמת ע"ש, ואחרי מוסל' מצאתי בשו"ת ד' אלעזר (סימן כ"א) שהאריך ג"כ בענין זה, [ועיין לעיל סימן ד' אות ב']. —

ח') בסוג אב' (למצות טילה) קיבץ בעמד גרנה מ"ש האחרונים לתרין דברי הארזי שפסק, דאם האב מוחל אסור ליתן למוחל אחת, דמ"ש ממצה אחרת דיכול לעשות שרית במקומה, הנה ה"ל להביא ג"כ שו"ת, משיב דברים הארח סי' קניד וקנ"ה שכו' בענין זה דברים נכונים, — [ומ"ש במצות פרי' סוף סוג ב"ג בשם שרת חות יאיר, אם יש איסור להני אשה לעכ"ס, הנה בשו"ת יהודה יעלה חז"ר סי' ר"ל אות ב' האריך בזה, ועיי' שו"ת גנוי יוסף סימן ד']. —

ט') במצו' נד הגשה (סוג בן נה) הביא כמה הירוצים על קוש"י התנ"ס' (חולין צ"א) מגיל הניה"נ נאסר לב"ה דלמא לא נאסר, ואפי"ה ה' מקשי' כמו שחושא? נוכחתי מה ששמעתי מאמרי' הנאון דפושנאק תצ"ל, דילד"ק גבי שחיטה אמר "להך ולא גבי הטלת הגיד, אך הענין, דכבר נדע מ"ש הרמב"ן, והאבות לא החמירו לקיים התורה רק בארץ ולא בזה"ל, ולפ"ז בשחיטה שקיימי רק מצד חומרא, אמר פירע "להך, הם שבאו מא"י ודעתם לחזור מחוייבי' לנהוג כחומרא מקום שיצאו משם, אבל אי"ע היציא מן הכללי, שהוא ה"ו במצויים בחו"ל ולא החמיר, אבל ניה"נ שנאסר לב"ג עפי' דה' אי"כ במיהם כמה לקיים מצוה זו לכן לא אמר להך, והפחית, [ועיי' וירלקט יוסף חלק ט"ז סימן ל"ג]. —

י"ד) בסוג ייטבי חו"ל (למצות הקרבת פסח) האריך ברבר הקוש"י, לשי' דמי שאל קרקע פטור מפסח אי"כ לימא מקשינו' דוחה שבת הלא האיל

ובידו להפקד הקדקע? הגה ה"ל להספיד ללקט גם מ"ש בשדה בית נפתלי
סימן ל"ה, ובולקט יוסף חלק ד' סימן ק"ג, וחלק ה' סימן קע"ה, דברים המתיישבים
על הלב, [ועיין לקמן סימן ק"נ], ובשו"ת קרן לדוד הארי"ח סימן קל"ה פני מבין
הארי"ח סימן ק"ה, וחדד סימן רכ"ה. — [ועמ"ש בשו"ת שואל ומשיב סדר"ג
ח"ג סימן קס"א דהפקד קדקע אינו יוצא מרשותו עד שיזכה בה אחר, והא אינו
בדיו שיזכה בה אחר, העיר מו"ח הגאון נ"י, דהא גבי מוחה נמי, מה דקאמר
הגמ' הואיל בידו להפקד, היינו הבה, דאסו מי סגי? ליה שיפקיד המוחה, ובית
נמי ה"י בקדקע, ואס"ה אמר' הואיל בידו להפקד? עיין תבואות השדה חלק
א' (שער א' אות ה'). — אולם יפה השיב הגאון מ"ה דוד לקנ"ב זצ"ל ספ"ב
דכנה' השרמ בידו לצאת מן הבית, ומוחה תובת, דהו"ו וכו"ל עכ"פ חייב במוחה
מפני הבלים, ושאר דברים הממלטלי' שבבית הלא בידו להפקד, ועי' שו"ת
נוד לדוד סי' קע"ג]. — שו"ט בענין זה גם בשו"ת ד' יצחק חלק א' סימן
קע"ב ד"ה ומיש, ועיין שו"ת פני מבין הארי"ח סי' ק"ו ודו"ק סי' רכ"ה, ישרת
חלק יעקב סימן ק"ן. *

— סימן ק"ב —

ישלום רב אחי צדיק העוסק בקרן חורב, ישרו נא וצדק, איש יקר מצנינים.
במעונותיו ובחשבותיו השגות, מכוס וחריצים והענות, היה ידועה הרב
המאיר צ"ח זצ"ל, מ"ה אברהם פאללאק ז"ל, בקרן ב' פירע"ד יצ"ה.

בנו הוקר והחשוב וזהו ה"ד לכל דבריו שטביל וכו', ועשרתי תיבה ומיד
כאשר צה עלי וכו', — ועד מה שחקר בטעם ולמנהג הישן שחוקקו אחרים
על החתן בניהגוס בשבת שקודם החתונה בשעילה ליתנה ומזמ"ר אותו? —
הנה בס' מהני בית יעקב ח"ב מהא דברכות (דף ט' ע"ב) משמיין יין בצנחת
לפני התן ולפני כלה חוקקו לפניהם קליות, ואטום וכו' ובשו"ת יש דהיא משום
סימן טוב! והביא גם שו"ס דברכות דמוכא יש לחלק קליות בנשואין [והוא
בדף ט"ז ע"ב במשנה ריב"ב אומר אף חלק קליות דאי, ופירש"י העלין היו
לחלק קליות להניקת בנשואי הבתולות ע"י, והוא סימן ברכה ושידוך פדים ודברים
בלא צער כאגודם הל"ל ע"י]. — ובמאסף (שנת י"ה תוכחה ו' סימן ט"ז) כתב
ד"ש לזרקת האגודים ענין אחר, ע"י המוכא בהלכות גדולות לענין ברכה אשר
ע"י וכו' בשם המדרש, דנמשלו ישראל לאגוד, מה אגוד האוכל מביטה עד זמן
שברתה, כך בנות ישראל מביטות עד נשואין ע"י, וא"כ מהמ"י להחוק בזה
אגודים צניעות הכלה, ע"ד כלה נאה וחסדה, עכ"ל. — ולפענ"ד נראה עיפ"ש
הגהק בעל משנת חסידים וז"ל בטעמו לפציע אגודים ביו"ס ממנחה ולמעלה,
לדמו שנתבטל החטא (כי אגוד בנמש"ר חט) ושנמחל [ע"י] וילקט יוסף חלק ו'
סימן ד' בארכות], ודוע מ"ש חז"ל על זקן מחלה בת ישמעאל דכשארם נישא
אשה מחל' לו עונותיה, וזה שחוקקו אגודם דהיינו חטא, לדמו כי ימחלו עונותיה.
[וגם אגוד בנמש"ר טוב, וד"ש רש"י משום סימן טוב], והבן. —
ואשר שאל ע"ש הש"ך בידד סי' רמ"ד (פ"ק י"ג) דלא יקדמו

לעשות נשואים לקטן בשנים, בין לאחים ובין לאחיות, וע"י באה"ש שם ס"ק י"א, [וכ"כ השפתי חכמים (מסעי) בפסוק ותהינה מחלה וכו', על מ"ש רש"י דנשאו כסדר תולדות], שדרך נשואי האחיות להנשא תחלה הגדולה ואח"כ הקטנה על הסדר ע"י"ש, ועיין רש"ב"ם בבא בתרא דף ק"ב ע"א], והלא הן המה דברי לבן שאמר לא יעשה כן במקומינו לתת הצעירה לפני הבכירה, אבל יעקב רצה לישא את רחל מקדם, ומדוע קיימ"ל כדעת לבן? ולא כדעת יעקב? — הנה זה כמה נצטערתי ע"י, ורציתי ליסר דמשום אין קושי"י ד"ל עי"מ"ש הרמב"ן האך נשא יעקב שתי אחיות, אלא מהם דנייר אותם, ובקטן שנולד דמ', יליף בהו איסור קורבא (וע"י) מהרש"א יומא דף כ"ח), וא"כ ל"ה עוד אחיות גם לענין זה, לוקח הצעירה לפני הבכירה, והבן, אולם לא נח דעתי בזה, עד ששמעתי בס' תכלת מרדכי (להגאון דברעזאן ז"ל) רצא [אותו] יצ"י: ונראה לפימ"ש החיד"א בתל קדומים בשם רבינו אפרים, דרחל ולאה ה"י תאומות אלא שלא נולדה לפני רחל ע"י"ש, והנה ברש"י (תולדות) כ' דהקדם בלילה בהאומים הוא אחרון ביצירה, ומי שנולד אחרון הוא ראשון ליצירה, משל לשלישית ע"י"ש, ויעקב חשב א"ע לבכור נגד עי"ה ספני שהוא בכור ליצירה, ולכן יעקב לשיטתו חשב את רחל לבכורה נגד לאה, ולכן רצה לישא אותה, אבל לבן חשב ללאה לבכירה לפי שנולדה קודם, לבן אמר לא יעשה כן במקומינו וגו' א"כ גם יעקב חסכים שלא להשיא הצעירה לפני הבכירה, אלא שה"י סובר דרחל היא הבכירה, וא"כ כתב הש"ך שפיר עכ"ד. — שה"ך בס' מענלי צדק ישעמר ז"כ בזה, וכו': נ"ל דיעקר מחמת שצריך לתן כבוד לבכורה, ולכאד"י ענין בכורה ל"ש רק בנשים ולא בנקבות, אבל כאד"ע דבת ככן אין חילוק, והיינו "במקומינו", ולפי"י י"ש להתיר בב"ע כשאין אחותה בכורה רק פשוטה, ונעשה מעשה זה כמה שנים, באופן שאחותה הגדולה בעצמה דחסימה לבן, ועוד כי יעקב נזירם ובקטן שנולד, וא"כ אינם אחיות ומותרים, ואמר לבן ודאי מדינא ישאר, אבל "במקומינו" ידעו שהם אחיות כי במקומינו ג"ם הם יתערמו עלינו, (וע"י"ש ס"ס מסעי) — [אח"כ מצאתי בגיליון ה' יקן יוסף הנהות מאאמחד הנז"ל ויש כ' בזה"ל: נשואין! אם גם עתה הדין שלא להשיא צעירה לפני בכורה, מבוואר בתים קדושין דף נ"ב ע"א] ד"ה והלכתא, דפליגי בזה ה"ת והר"ם מ"ה, חזיר ה"ת דאינו נוהגין, ועיין במענלי צדק (רצא) שנשאל בזה, והשיבו שבישראל אינו כן, ע"י, במהרים לובלין בקידוש"י שם, עכ"ד], — ועתה בשעת הדפסה ראיתי כשי"ת בית יחזקאל (סימן ס') שנשאל בדין זה, וכו' דאם האב נותן נדוניא לבנותיו או כדאי אין נכון להשיא בתו הצעירה לפני הבכירה, דה"י כאלו הוא מסייע לקדושין, ונשואי בתו הקטנה קודם הגדולה הי"ש בזה הי"ש דברי הנז"ל (שבת י"ד) לעילס אל יישנה אדם בטו בין הבנים, שבשביל משקל שני סלעים ינתן יעקב ליוסף יותר משאר בניו נתקנאו בו אחיו ע"י"ש, וגם כאן נצטח קנאה, ואין אשה מתקנאת וכו', אבל באם אין האב נותן משל מאימה, או מה חיש י"ש באם בא אחד ומקדש את הצעירה, וגם לבן שלא נתן כלום כמבואר בס' רצא נכרות נחשבו לו כו', א"כ אין חשש לאבינו יעקב לעשות ככה, — [ועיין בעין זה לעיל סימן כ"ו אות י"ד], שוב הראה לי ידידי הרב הגאון וכו' מ"ה פתח ציממעטבורס נ"י (ראבדס"ק גר"י"ד יצ"י) בשורת מהרש"ם חלק ג' ס' קל"ו שהאריך בענין זה, וכו' דכל האיסור אינו דין נמור רק בכלל

נימוס ודרך ארץ, ושארית ישראל לא יעשו עולה, ושיש צדדים וטעמים ואופנים להתיר. — ועוד העלה שם הדבר זה ל"ש רק בשתי נגזות משמ"כ בנן ובה שהבן מצוה על מיד ולא הבת קייש. —

— סימן ק"ג —

השלום היום טובקום. לעסק בתור: חקום, דברי שנונים כבדקום, וטענות צופים מתקנים. כבוד אהי ש"ב הרב החריף ובקי וכו' מיה עוזר דבדקן פריעוד נ"י אבי בקק פונקאט ש ג"י

את יקר תפארת וכו' וכו'. — ומה שהק' עש"ש הפרס"ג דעשה שא"י נבילה יש גם כח"ש, איך בינא פ"ג באחוז בולסס, דמאכילין אותו נבילה דהוא קל מטביל, והרי טבל איסורו בכזה, ונבילה יש בכל חצי שיעור איסור עשה דאינו זכות, וכבר כ' הראב"ד בשחטין לתולה, דמטביל לעבוד אפי' איסור סקילה מלהרבות בלאו, והכ"נ י"ל כן? — הגה ראיתי בשו"ת ד' יצחק חלק ג' סי' ל"ג (אות ג') מ"ש לו האמן מטאלימשה נ"י בזה, אבל יש אתי ס' ליקוטי צני על א"ה ובראש הסי' נדפס קונס' א' בשם האמן מוה"ר ש' קלוגר זצ"ל ושם בתשו' ו' ראיתי שהעיר בקושי"ה זה ת"י בזה"ל: בטבל נמי הוי עשה דכו' תרימו גם אתה, ואם אוכל טבל מטביל עשה דתורה והוי ג"כ עשה עכ"ה. — ולפענ"ד נראה דידוע מ"ש האחרונים דהפרס"ג לא כ' זאת רק למאן דסיל הי"ש אסור מהיה משמ"כ למען דסיל הי"ש מותר מתי' לדור' גם איסור עשה דשאי' ליתא בה"ש (עין שו"ת שאלה שלום מהרה"ה סי' צ"ה, ובהנהגותי לשו"ת בית נפתלי סימן ס"א), והנה ידוע דעיקר סברת הרא"ם דאכילה הוי בכל שהוא, הוא מפעם אחשבי', ומעתה י"ל דסברת אחשבי' הוא, דלעולם פחות מזה אינו נחשב אכילה אך סחמת שראינו שהי' לקח פחות מכוית אמרי' שהי' אחשבי' גם זה דכ"ש, והנהגה אם היא באופן שלקח לעצמה אבל משאחר' נותני' לו אין זה חשיבות, [ובזה מושב קרטי' העולם, אמאי צריכין ליתן לבתוי (תולין ד') כוית בשר, הלא גם בכ"ש סני דהרי הוא מחזיק פשטא דקרא דאכילה בכ"ש, (ועין שו"ת חלק יעקב סימן א"א, אלא דזה דיוקא אם הוא בעצמו לקח הכ"ש, שפיר י"ל כן, אבל לא כשאנו הוצים לנסות אותו סחמת שנחשד על לפע, עיי' חלק יוסף חלק א' סי' ע"ג בהגה]. והנה כאן אמרי' "מאכילין אותו" היינו דאחרים נותני' לו (עין בס' קול סופר על משניות אות שפ"ב שעמד ע"ז למה לא נקט הנ"ל, "אוכל" קל קל תעין בתבואות השרה חלק ה' (ק"ה מ"ד ע"ד) אות ט', וגם בשואל ומשיב סדרו' ד' חלק א' סימן ס"ב), וא"כ לא שייך איסור דשאי' בחצי שיעור וממילא טבל חסור דחוק, כנ"ל ע"ד שלשיל ילדינא ג"ע, — [ועין חלק יוסף חלק ט"ז סימן ה']. —

ב' וע"ד קרטי' הגהלה בנסיך, שהביא ההד"א זצ"ל במדבר קדמת (סערכת ת) למה לוקח על כל לאו, הא הוי לאי הניחק ע"י תשובה, [ותי' משום דתשובה הוי עשה כללי לכל הלי' לא אלים כחו לנחוקי ללאו, כמו ללאו שבכללות סין שבולל דברים הרבה ל"ה חסור ללקות עליו], ראיתי בס' וידבר משה (נצבים) ש"כ: לא הביטתי ק"ל, הא תשובה לתדא לא מהני ללי' דא"י

ביוםא ס' בתרא דבעינן יוכים נ"ב ע"ש. [ולסי' בעבר יוכים בנתיים באמת אינו לוקח]. — ובשומר ציון הנאמן הכי' לתרץ קושי' זאת. דהא המעס דאין לוקן על לאו הנליע, הוא משום דבעינן דומיא דלאו דחסימה [עין מכות י"ג וברשי' ססחים ס' ד ריה בא]. אמנם התינה אי לאו דחסימה ליה ניתק לעשה. אבל אי נם לאו דחסימה יהי' ניתק לעשה ע"י חשובה א"כ יהי' לוקן נם אלאו הניתק לעשה. ודפה"ח. — אני"ל דהא דאמר' במכות [שם] שאם עשו חשובה אין ביד של מטה מוחלי' להם, וביאר בנוכ"י קמא אריח ס' ליה דחשובה אינה מצלת מעונש ביד של מטה. דאליכ במלו כל מיתות ביד כי יאמר חסאתי והנני שב (ועין השגת הראב"ד ס' ד מהל' עכו"ם הל' ו'). והענין דחשובה הוא חרפה ועדבת חטא. וזה דבר שאין מכיר בו אלא ה' אבל ביד של מטה מי ידעו אם שב באמת ואין ברוחו רמי'. וא"כ לק"מ נם כאן, דעשה דחשובה אינו מצילתו מן המלקות. דגוה"כ דחשובה לא מציל מעונש שמתחייב בביד של מטה. ודיב, [ולק"מ] ח"ג אות ל"א. — ובשם הנאה"ק מבעלו נ"י שמעתי, עפ"י"ש ה"ז' ושאר מפרשים, דהפי' של לאו שקדמו עשה דלוקן נם עליה ע"י מסי' מכות ט"ז. הוא שאמשר לקיים העשה בלי עבירות הלאה וא"כ א"א לומר דהעשה לנתוקי לא קאתי, כיון דאמשר לקיימו בלעדו, ונדע מספיק שגם על המ"ע צריכ' לחשובה, שלא עשאו כראוי, וכאשר סי' הכי' מה יהאונן אדם, ח"י (שהוא בחי' צדיק הנקרא חי), נבד על הטאוי, שעשה חשובה עליהם, אבל באמת עלינו לקיים נפשמה, דרכינו (המ"ע) ונהקורה ונחשבה אל ה', [וכי' בס' אר' ההכמה על מהג"י דאבות ליתן דין וחשבון, דין הוא על העבירות, וחשבון על המצות שעושה האדם שלא כהגון ע"י בס' כנסת ישראל פרק ג' אות ו', ובדרשה לליל כל נדרי תרפ"ז האר"תי בזה, ובקצת ממנה נדפס במד' ירחים השלישית]. וממילא אפשר לקיים העשה דחשובה, מבלעדי עבירות הלאה וא"א לנתוקי ללאה כמו דעשה דחשבתו שאינה מנתק ללאו דכ"י, כיון שאמשר בלעדו, ע"י במס' שם' כן דעת הגוב"י אריח מהר"ח ס' צ' שב' ליישב דעת הרמב"ם דלוקן אבל יראה ומשו"ה לוקן אלאין, עתה"ק. —

ג') ואשר כי ליישב קושי' העולם כהא דס' רש"י (קדוש') עה"פ איש אמו ואביו תיראו וזה שבתתי השמחה, כמך שמירת שבת למדא אריח. שאם יאמר לך הלל את השבת אל השמע לו, הא פשיטא דהרי אין עשה דוחה לית ועשה דעבת, ד"ל עפ"י"ש האחרונים דבי' עשין דחזין לית ועשה, וכונת דקרא איש אביו ואמו תיראו היראה באופן ששניהם האב והאם מצוין לעשות דבר אי' בשבת, וא"כ כי עשה וכד"א דבי' עשין דוהה דלית ועשה דשבת, ואשמעי' דקרא דעביו אינו דוהה! יפה כתב, ואי"ה לעת מצא אוקיר הדבר בשמו. [אחיכ' ראינו שכיכ' בבתי' עה"ה, ועין וילקט יוסף הלך מ' סי' רכ"ז]. — וע"ד קושי' החזקוני על דמיה י"פכך דאם אביו רשע פטור הבן מלכבדו דא"כ למה לי דרש הגי' דכמך שבת וכו'. הא תיפול דכיון שמצוה לו לחלל שבת בזה רשע הוא ואינו עושה מעשה עמך וכמילא פטור הבן כלכבדו? הנה עינו לנכח יביטו מ"ש בזה בוילקט יוסף הלך מ' סי' רל"ב [ועין] נם בהלק ח"י סימן כ"ב, ובספר צמח פענח אות צ"א]. ושכעתי עוד, דאמר' בשבת ע"ה: ועוד כלל אחר אמרה כל הכשר להצניע ומצניעי' כמיהו והוציא בשבת הריב הטאח עליה וכל שאינו

כשר להצניע ואין מצניע' כמדו והוציא בשבת אינו חייב אלא המצניעו, עיי' ברש"י אינו חייב אלא למצניעו, אם נעשה חביב לאדם א' והצניעו חייב על תוצאותיו, אבל אדם אחר אין חייב עליו, דלנבי' לאו מלאכה הוא, עכ"ל, ולפי' י"ל דמיירי בזה האוסף, שאביו צוה לבנו להוציא חפץ א' בשבת, שאינו מכשר להצניע לכל אדם, ולבנו ה' החפץ חביב והי' מצניעו, ואביו לא ידע מזאת כי דבר זה חביב לבנו כי זה תלוי במחשבה, ואיכ' לא עשה האב שום איסור במה שצוה לעשות לו מלאכה זו, והי' ס"ד דבכתיב כיבוד אב ואם דוחה שבת ת"ל איש אמו ואביו תיראו, ודוק, (המאסף שנה רביעית סימן ק"ט). — ועיין שו"ת שאילת יעקב סו"י ע"ט. —

והיות כי כעת מרידנא מאד, לכן יסתפק בדברי אלו, ועוד ידי נסח לחשיב על שארי דבריו הנעמים והנחמדים, ודו' הטוב יהי' עמו, ותלוי יהי' נועמו לגדלו ולחממה ורבה כבודו ושלומו. יתברך במאדו, וכזה הודו, כעתידת ש"ב אהבו וירדו.

יוסף הכהן שווארמץ

— סימן ק"ד —

— ביה יום ה' לסדר אלה הדברים שנת תרנ"ד לפ"ק ה' מאר יצ"ו. —

המקרה במים עליותיו, ידק סמל ברכותיו לכבוד אדו' ידידי ורב חביבי, שאר בשני יקרי ה' המושל בתושי' החרוץ וכו', סיה מרדכי כהנא העללער נ"י ס"י סינעט. הלמד בשהיר רק"ק נרא סוואר דיין תע"א.

מכתבו אשר העריך לכבוד רבינו אאמ"ר הגאון נ"י הניע לידיו על נפן, ויען שפירדות רבות סכנו אותו ואין הפנאי מסכים עמו כעת לעי' בדבריו, ע"כ אמרתי היות כי ברא מזכר אבא, וכנא מסייע כהנא, אשיב אנכי וכו' וכו'. — אשר העיר לסימ' הר"ן בביצה י' דברשיל"ם לא אולי' בת"ר, ואיכ' איך אב מפר נדרי בתו דלמא לאו אביו הוא, ואי דאולי' בת"ר ורוב בעילות אחר הבעל, הא הי' דשיל"ם דהחכם יטול להתיר לה, ובדשיל"ם לא אולי' בת"ר? — הגה כבר נשמע קושי' זו בין החיים! ומתצי' רבנדרה עד"ר אין התרה נבי חכם, אבל לא כן באב, וממילא לא שייך לומר יהי' דשיל"ם. — ועוד דבכחם צריכה פתח תרמה ותאמרה דלית לה! אנ"ל לסי' דאי' בנדה מ"ו כל הנדרת על דעת בעלה נודרת, עיי' ברש"י דיה על דעת, וכד"ה כדרי' פנחס, ובתוס' שם, איכ' הכינ' י"ל אף דלאו אביה הוא מ"מ יכול להפסד לה כיון דעל דעתו נדרי' שתלתה הנדר בו, [ובזה מתרצי' נ"כ קושי' הגאון מו' משולם מסיסמאניץ וצ"ל בסוגי' דסמאא אני לך [עין לעיל סימן ו'], כמבואר בהת"ס שלדו מס' נדרים, ובהגהות הש"ע החדשות], ועיין לקמן סימן קל"ד בדי' איל"ם, ושור' ישכ"כ גם בשו"ת שאל האיש הי"ד סימן ו'). — [ועיין עוד לקמן סי' ק"ל]. —

ואנכי שמעתי להקשו' מהא דאי' בחילין מ"ו במתני' הרש יצוסה וקמן ששחמי, ואחרי' דאין אותו, אסור לשחוט אחרים את בני ר"מ מחויר ומסוק הש"ס משום הואיל הויב מעשהם מקולקלי', וכן קי"ל להלכה נע"י ברמב"ם ס"ב

מהלי' שחיטה הלי' יד, ושוע' ירד סימן מ"ו), וא"כ איך יהי' מותר לשחוט אח"כ את בנו מצד הראשון לידה שחיטה כראוי, משום דרוב מעשיהם מקולקל ואולי' בתיר הא' היו דשיל"ם דיכול להמתין עד למחר, ויהי' מותר היתר נמור ואמאי סמני' ארוב ?, ועיי' בס' ידועות ישרה ע"ד סי' כ"ה סעי' י"ז סק"י, וכס' אנכי שהם כלל כ"ה אות ה', — ואאז"ק הגאון האדיר וצ"ל הוסף להקשות, דהנה המלי"ם סי' מהלי' מעילה הלי' ו' הביא דברי הר"ן הגיל, וחמה עליו מדברי בה"ג מכא בשור י"ד סי' מ"ז דבהמה שנשחטה אמה היום ונתערבה באחרת, מכה אותה ושורדס, וכל הפורש מן הרוב הוא פורש, והא' אותי' ואח' בנו היו דשיל"ם עיי'ש ותמה מדוע לא הקשה ממשנה דחולין הגיל ? — אולם אמר לתרץ בסברא נכונה דא"י בשוע' א"י"ה סי' ש"כ דא"כ יש בניית י"ן שהענבים בתוכה אעפ"י שהענבים מתבקעים בשבת בניית מותר לשנותי' בשבת שמתבטל בין שבניית, וכי' הפירו' והמלי"א שם שאעפ"י שהוא דשיל"ם כיון שלא ה' ניכר קודם שנתערב ולא ה' עלי' שום איסור מעולם, והוא ניבע מהמדרבי סופ"ק רשבת עיי'ש, ועיי' בתורת דעת סימן ק"י, והיינו כיון דליכא חליות האיסור דמיד שבא האיסור' תיכף איכא הביטול בעולם, וכי' י"ל בא"ת יאת בנו, דכ"ז שלא שחט א' מהם ליכא איסור, רק בשעת שהתחיל לשחוט האם יחיל האיסור על בנה, וא"כ בחשורק ששחטו האם, כיון דאמר' רוב מעשיהם מקולקלים, וא"כ מכה הרוב ליכא חלות האיסור כלל על בנה מעולם, ע"כ לא שייך כלל דשיל"ם, ותרין לא כתב סברתו רק לענין כצ"ם הנלקחים מן הנכרים כיון דאיכא מיעוט בצ"ם הגולדים בירם, ואיכא האיסור בעולם, וא"כ דאולי' בתיר מ"ם כיון דגם הרוב לא היו היתר נמור כידוע מסברת הראש מסליד הובא בשטמ"ק לענין קפץ א' מן המנ"י לתוכן (ב"מ ו'), וא"כ אמר' גם לענין הרך ס' דשיל"ם, ומשי"ה לא הקשה המלי"ם רק מאותו ואת בנו שנתערב, דהתם כיון דנכר נשחט האם, ובנה נתערב אח"כ ואיכא איסור בעולם, שייך הרך דינא דשיל"ם, אבל בחשורק ששחטו, אי אולי' בתיר, מסילא ליכא חלות האיסור כלל על בנה, ושפיר מותר לשחוט אחריהם ודפח"ח. —

שוב מצאתי בס' עיני ישראל (עמ"ס חולין) שהק' ניכ קוש' הגיל מאויב, וכי' בזה"ל: וראיתי בשו"ת חות יאיר סי' קל"ג שכ' דנבי אי"כ לא שייך לומר דשיל"ם, הואיל ולא חלי' לא באכילה ולא בהנאה כ"א במעשה השחיטה עיי'ש, וקצת נראין דבריו מאחד דהרמ"א ב"י"ד סי' ק"ב פוסק דאפילו בלועה אי ליכא ממשות של איסור במיל' ברשיל"ם ק"ו אי ליכא לא מעב' ולא ממש כ"א מעשה בעלמא, אך יש לעיין בזה בסוגי' דביצה ל"ח דמ"ד ולבטל מ"ם ומלה לגבי העיסה ומשני משום דהוי דשיל"ם, והוי התם נמי ליכא אכילה והנאה, רק מעשה הדולכה לחוץ התדעס, ואפשר לחלק בזה. — אמנם היתר נ"ל נכון בהיתר קוש' זו, דלכאורה יש להבין על שיטת הר"ן הגיל איך מדמה הא' דלי"א בתיר להא' דלי"ב | ברוב התעורבות הלא הר"ן נס"י כתב בסדרשו' לנדרים דכל מעטו של דשיל"ם דלי"ב הוא משום לתא רמב"ם ל"ב, וא"כ בשלמא מב"ם דלי"ב היינו הואיל ואיתחזק כאן איסור שנחשד במינו, אבל גבי הני כצ"ם דלא ידעי' כלל אי הוא מבצ"ם אפורים או לא, ואי ניוול בתיר אין כאן איסור' כלל, דאמרינן רובא מאתמול נולדו, למה לא ניוול בתיר, דנע עצמך איסור שנחשד במינו

יוסף הכהן שווארמץ

ששתני ביקרת, ומדידת תורתו וביד לעומתו, וכו' וכו' — ואבא
על סדר דבריו. א' בענין שבר שדכנת, מובא בפסחי תשובה 'הע"ז סו"י' נ' בשם
כרם שלמה, דכל נ"ל וגליל כפי מנהגו, ובענין הלוי' מנהגו המקומית מובא שם
בשם שו"ת פנים מאירות ח"ב (כ"י מ"ג) דאם דר השדכן במקום הזקק מתנייב'
לשלם מקום הזקק שדר בו השדכן יע"ש. — ומצאתי רש"ם בפנקס א' בכתי"ק
ש"ר אאמר הגאון תצ"ל בזה"ל: האמת ניתן לכתוב כי מה העירה והמהמות
המגז קבוע בלי שני', שנותני שבר שדכנת $4\frac{0}{10}$ דהיינו ארבעה דו"כ מכל מאה

של הנדן, דרדיט כל צד משלם 20%, והמנהג ליתן ההצ' בעת התנאים, והחצי בעת התוספה, והשדכנות יחשב רק מעד יד הגדולה, ולא מעד ב' הצדדים. — ואנכי ציינתי בצדו: ע"י שו"ת מהגה חיים חיים ח"ב סי' ס"ז, שרת אבן יקרה מהדויק סימן י"ד, שרת עולת יצחק סי' רנ"ה, וילקט יוסף שנת השנים עשר סוסי קיב, שרת מנחת אלעזר חלק ב' סימן ה' ובמסכתות. — [ועיין שרת בית יצחק אע"י חלק א' סי' קמ"ה, וס' משמח שלום סוסי קמ"ה ובקונט' משמח שלום שם, יבערך ש"י, וגם בס' לביש מבליל סימן י"ח אית כינ ובס' כינ]. —

ב') וע"ד האסתמקה, בשנח ולא התפלל מנחה. דמתפלל ערבית שתיים (במבואר במס' ברכות כ"ה, ובשו"ע א"ח סי' רל"ד סי"ב) איזה מהם יקדים, לדין רקיסיל תפלה ערבית רשות, דיש לסנחה מעלה שהוא חוב, ולעדיבות יש מעלה שהוא בזמנה? — הנה בצ"ח מסיק דמסתימת הפוסקים משמע דאפי' רשות בשעתה קדום לתשלומין של חוב ע"י"ש, אולם בספר תפארת מנחם ראיתי שב' ד"ל בהיפוך, ע"י"ש בזה"ק מעם דר"ע רשות, למיד תפלה אבות תקנו, משום דאברהם תקן תפלה שחרית נגד מרתו מרת התמר, ויצחק תקן מנחה נגד מרתו מרת הנורה פחד יצחק, ויעקב הוא קו האמצעי תקן תפלה ערבית נגד מרתו מרת ת"ת הכולל שני המדות הנ"ל, ולכן כיון שכבר התפלל שחרית ומנחה שהם נגד ב' מדות הנ"ל, תו הו' תפלה ערבית רשות, ולפי"ז אם לא התפלל עדיין מנחה באמת י"ל דת"ע חוב הוא עליה וצריך להקדימה, והבן, אבל אנו אין לנו לזה משה דמבואר בשו"ע סי' ק"ח ס"ב בפירושו: מעה ולא התפלל מנחה מתפלל ערבית שתיים, הראשונה ערבית, והשני' לתשלומין, — אך בהנחת הנאון מהרש"ם לשי"ס וילנא, כ': נ"ל דתפלה התשלומין אינה אלא רשות, ולא עדיפא מתפלה שתי' וסעד לזה מהא דמסקי' בשו"ע סי' ק"ח ס"ג דבשעה שלא הגיע עדיין זמן תפלה הסמוכה לא ישלים. — ועיין בס' ארצות חיים ותורת חיים אריכות דברים. —

ג') ואשר הביא לתורה, על מה ששער בפי כל (וכן נדפס בסידורים) לומר בשעת הגבהת ס"ת פסוק: וזאת התורה אשר שם משה לפני בני עפי' ה' ביד משה, הלא המה ב' כתובים, וזאת התורה וגו' הוא פסוק בדרבים (ד' סיד'), ועפי' ה' ביד משה הוא סוף פסוק אחר (שם, ד' ל"ז), ואך עשאו מסדרי התפלות כאלו כתוב יחד, ובה אחר זה, אשר אין לו שחר? — הנה זה כבוד שמעתי דמנהג קדמון ה' שהמנביה ה' אומר וזאת התורה אשר שם משה לפני בני, והעם ענין עפי' ה' ביד משה. — ובעיקר הדבר כבר עמד בס' ארץ צבי (דרוש א', בית ה'), ובאמת במס' סוסי' סיד' הל' י"ד כתוב לאסור וזאת התורה אשר שם משה לפני בני! ולא יותר, ומנהגו צ"ע, אבל בס' המטעמים (ערך שבת סי' קכ"ד) הביא שמנהגנו משובש וראוי לומר: זאת התורה אשר שם משה לפני בני, עפי' ה' יחנו ועפי' ה' יסעו את משמרת ה' שמרו עפי' ה' ביד משה, לסי שבמתיבת הארון אמה יהי בנסוע וגו', ובשעת הנחת ס"ת אומרי' ובנחה יאמר, ובנתיים בעת הנבית ס"ת מסקים למקום אומרי' עפי' ה' יחנו, ופסוקים הללו הם בס' בהעלותך, עכ"ל, לשי"ז ה' ראוי ונכון לפרסם זאת בכל קהלות לעקוד מתיבתי המנהג המשובש ולומר כנ"ל, אולם מנהג ישראל תורה היא, ודברי המטעמים אינם מופעמים, דבשלמא פסוק יהי בנסוע,

ובנחה יאמר, תפילת מרעיה המה, וגם שייכים ששיר להוצאה והכנסת הסית, אבל עפי' ה' יחננו אינו תפלה, וגם מוסב הוא על מסעי בני' והרי כל הקהל על מקומו ישבו בשלום, והמכוון הששים כי קבעו לומר פסוק חזק התורה לקבוע עיקר אמונה שכל התורה המצוי' עתה בידנו היא הנתנה למרעיה, ואחר שרבו המינים האומרי' כי משה הוא המחוקק ונתן הדת בישראל, דהנהיגו הקהל בכלל, ולחזק את הגערים בפרט, אחר אמית חזקת התורה אשר שם משה לפני בני', וסיפוי חיבת עפי' ה' ביד משה [כעין סי' על פסוק זה] לקבוע עיקר אמונה בלבם, כי התורה סן השמים הוא, (מהרש"ו מדאראהאי). — ועתה מצאתי בס' זר חב' דיקומים סי' ה' שכ' בזה"ל: בענין מה שטרסם בסידור' לומר בהגהדת התורה חזקת התורה וגו' ביד משה ואין סי' לדברים אלה, כי הפסוק חזקת התורה הוא בס' ואחריו, והפ' עפי' וגו' הוא בס' בהעלותך, ומה שייכת לערב ב' פסוקי' אלה, ובסידור הארז"ל דמהר"ק דמהר"ש ודמהר"ש ובסידור' ר"ם קודרוארי ומרדכי לא נרמזו אלו ה' חיבות, ולכן הקפתי אותם בסידור, גם בענין תפלה ב' דה' חיבות אלו נרמזו במעשה, ועיי' בס' ישועות חכמה סי' כ"ג בשם גדול א' מהד"ק נובע זה המעשה, וכיון דאין סי' לה' חיבות אלו לדבר רק בצירוף כל הפסוק דפ' בהעלותך עפי' ה' יחננו וגו' הרי סי' שאינם מה מזכיר השם בחנם ח"ו, ומה לו להתחמס בזה, ולכן לא יאמר כלל ה' חיבות אלה, וכנסה הסידורים המדויקים דלעיל, עכ"ל. — [שירי בס' אמרי שפר (כת"י) מאמאמר הגאון וצ"ל (אות שיא) שכ': אמשיל הקישור. ידוע שזכה משה לנתינת התורה על ידו לפי שמדרגותיו ה' גבוה מהאבות, שכולם ליה וכו' לדבר ה' רק בשקראו מקדש, אבל משה עמד ובעת שרצה לדבר ולשאול מפי' ה' שאל, וכדמצינו עמדו ואשמעה וגו', ודע חזקת התורה אשר שם משה לפני בני', לפי שעל סי' ה' ביד משה שהי' ביד משה לשאול את פי ה' בעת שרצה, ועיי' בייטב לב בזה עכ"ל]. — ועיין עוד מ"ש בס' לחם רב להנאבד"ק קליינווארדין יצ"ו.

— סימן ק"ו —

בין המצרים יורה ה' אור לישראל, וזכה לשמוע קול מבשר בראש ההרים. כבוד ידירי ההנהגה השלם ענף עץ אבות, וכו' סידה שלמה, דהלוי באמבערעגער נ"י בק"ק אשכנזי ב"ר נ"י.

מה שעמד בכונת דברי התוס' (רי"ש ט"ז ב"צה) כד"ה שאור בנחת, לא שייך הבא מיד, יעיי' בצל"ח שהארץ בזה, [ועיין בגלגלס יוסף חלק ד' סימן קמ"ז אות ב', וחלק ח' סימן ע"ד, גם בתורה מצוין שנה שביעית חוברת ב' נ' רף כ"ז]. והסב אשר דבר בס' בית יהודה, דכונתם למה הכנים התגא דין דשאור שאינו שייך רק בפסח, בין הבבות רביצה ושוחט ח' ועוף (ועיין שפ"ק, ובס' עין יוסף), וצ"ל דאי הוי נקט בבא דשוחט ח' ועוף תיכף אחר בבא רביצה, הויא דלעולם ב"ש וביה תרווייהו אית להו מוקצה, רק ב"ש לשימתו ס"ל דמותר לשוחט אפי' לא הי' לו עפר מוכן, ואיכ' רביצה מוכנת אנב אמה וביה דס"ל דלא ישחוט בלא הי' לו עפר מוכן, איכ' אינה מוכנת אנב אמה ומידי בלא הי' לו עפר מוכן רק אי נימא כן איכ' ליכא תלת טילי מקולי ב"ש, כיון

דרך רביצה הי' חד מעמא עם דינא דהשחמ ח' ועוף, ולכן הכנים התנא כאמצע דינא דשאר, כרי שנרע דדינא רביצה לא תליא בהך דהשחמ ח' ועוף, וא"כ ממילא איכא תלת טילי מקולי ב"ש, והוא דבר נכון, (דעבא בתבואות השדה חלק ד', ועיין בס' שמחת יו"ט מלאצקא) — ואנכי אמרתי דמה"ט תגי שאור בכזית באמצע ולא בסוף, דרבינו הקדוש רצה להורות לנו כזה דב"י ליכא בע"ס אלא בירמ, וכאותן השיטות שסוברי כן, ולאמוקי מהגהו דט"ל דאיכא ב"י גם בע"ס, ומשרה קתני בבא דשאר בין רביצה לבבא דהשחמ, משום דב"י כבות הללו ע"כ מיירי בירמ דוקא, וכמו כן בבא דשאר דתני לענין ב"י מיירי ג"כ בירמ, אבל אי ה"י תני בבא דשאר לבסוף לא הי' נשמע זאת, והי"א דבבא זו מיירי גם בעי"ס, וגם בעי"ס איכא ב"י, והראיה מדתני ליה לבסוף, ובאמת י"ל רבינו הק' ס"ל דליכא ב"י בע"ס, משו"ה תני לה כאמצע לאשמועינן דבירמ דוקא איירי גם בבא זו דמי' דאינך, וליכא ב"י בע"ס, דריק, — [ועיין בס' נטעי נאמנים]. —

וע"ד להעלות במכתב גם את זמן חשבון העמים! הגני להעתיק לו בזה תוכחת מגלה מרב גדול א': אנתנו עם בני נצטוינו למנות הימים לשבת, כדאי' במכילתא ר' יצחק אומר לא תהא מנה כדרך שהאחרים מונים, אלא תהא מנה לשם שבת, (ועי' בס' צדה לדרך מאמר ד' ס"ג, וכן למנות החדשים לניסן כדכ' החדש הזה לכם ראש חדשים, למען יהי' בזה זכר ליצי'י, ועיין בס' ג'י' קל"ה, ואדרי עלותנו מבבל החלוני לחזיר החדשים בשמותיהם שעלו עמהם מבבל, [ע"י ירושלמי ס"ק דר"ה הלי"ב וסד"י ס' וי"א] וכ' הרמב"ן ז"ל ס' בא שהוא למען הזכיר נאולותינו ופדות נפשינו מגלות בבל בדרך שעשינו בראשונה לחזיר ליצי'י, [ועיין מעשי למלך על הרמב"ם דף ג' ע"א] אות ס'), ואיכבה מזכיר איש ישראל היום והחדש כמספר העמים? וכמספר המספר השנים כמספר העמים? ואם במספרים בעוה"ז נאלצים גם היראים לנהל פנקסיהם כמספר העמים, הגה אין שעת הדחק ראי', ואינו כלל בדרך מספר כ"א כסימנא בעלמא, ועל כירכ' יש להמליך דברי חז"ל במס' ע"ז ישראל שבהר"ר עע"ז במהרה ה', אבל שלא לצורך מספר הם כי לא להזכיר, עכ"ד, (המאסף שנה אחת עשרה סימן י"א). — וכתל תלפיות [חלק ה'] סימן ירד, כתב בזה"ל: באתי לעזרה, הגה הרמב"ן (בס' בא) כתב שמצוה הוא למנות חדש ניסן ראשון וממנו ימנו כל החדשים שני ושלישי עד תשלים השנה, ומעתה לא טוב עוש' מה שכתב' לדונמא כפ"י יענער כזה ¹⁵ כי בזה עושים ממש היסד המצוה, לכן טוב יותר לעת הצורך לכתוב מפורש שמות החדשים שבדו להם חכמיהם, עכ"ד. — [ועי' וילקט יוסף מתברר י"ג סימן ל"ה מה שמתאונן הרב סו' אבריהם סאללאק נ"י על האוצר ישראל בזה, ובחלק יד סימן ק"ה]. •

[ומה שדביא משרת מדרים שדואה במה שסיים בסוף ס' ל"ה, וסוף ס' ע"ה, הוא מליאה דעת ממני שנשבה לא אוכל לה, ואין חס' תחי', בליס היא כשננה היצאה מלפני השליט], — ואחרי כי כ"ה נ"י יודע כי הגני פירוד מאוד כסידור ילקוטי, ע"כ אסיים בדברי אלי, והי' הפוכ יאמצו ויגדלו, נישאנה ויחמסנה וישלם כמפעלו כעתיקת ידיו הדרש בלתי"ה מצפה לרחמי שמים בכלל ישראל, יוסף הכהן שווארמץ

— סימן קז —

== הערות והנהגות על שו"ת בית שער חלק אורח, ==

א' בס"י רמ"א הביא להקשות לשיט' הרא"ש ביומא פ' יוה"כ"ס פ"ד, וכפי ביאור קרבן נחנאל שכו. בזמן התנאים ואמוראים שהי' להם אסר פרה היו מתייבב' לסדר עצמם בעיוכ"ס מדין חייב אדם לשהר עצמו ברנל, אי"כ הה"ד בריה, כמ"ש הרא"ש סוף מס' ר"ה בשם מר שר שלום נאמן, דגם ר"ה וקרא חג ומועד, והאיד יפרנס מעשה שהובא בברכות (דף ח"י) בחסיד א' שהקניטתו אשתו בער"ה, והלך ולן בביהק"ב, והלא אמר' בתמורה פ"ז כל היכי דאמר מעשה בחסיד אי' או ריב"ב או ר"י בר אילעי, ואי"כ אי' הי' להם עדיין אסר פרה, והאיד הלך ולן בביהק"ב, הא חייב אדם לשהר עצמו ברנל ולזהר מכל מומאה מרבתי' ובגבולתם לא תגעו? ות"י דאפשר שלן בביהק"ב ולא נמא כלל, כנ"ל שנכנס בשידה חיבה ומגדיל וכדאמר' בגי' י"ז דף ב"ג ע"ש, או אפשר שכבר נמא במת ער"ה, ול"ה יכול לשהר עצמו עד ז' ימים, ופשר מותר לו ללון בביהק"ב וכו', ופלא בעיני שנעלם במחב"ת מהשואל והמשיב מ"ש המהרש"א בחדא"ג בשם הרישב"א דרכר זה הי' בחלום, [ועיין לעיל סימן ס"ח אות א']. ואי"כ לק"מ. —

ב' בס"י שס"ח האריך ות"י בכמה אופנים על קוש' הבית אפרים על הא דאסרו מבטלי' חית ובאי' לשמוע מקרא מגילה, הא קרימ"ג נמי תורה הוא עיי"ש, הנה המיב אשר דיבר בזה ידני"ס הגאון אבר"ק ק"ב נ"י, דהנה לכאור' יש יותר לשון ברו"ל שמבטלי' ח"ה ובאין, "לשמוע" מ"ה דנמ' היתה יכולה לקצר שמבטלין ח"ה ובאין למ"ה, אמנם בזה תירצו לישא דמבטלי', דאינו דומה ליסוד שלומד כל א' מחתך השפתיו ומצא החיבות מסיו מתכונן ומעיי', לקריאת המגלה אשר כולם עימדי' והמטי' ומטי"ב אינן לשמוע קול הקורא [וכעין זה דקדק בטרו"י י"ד ס' רמ"ז סק"ד לשון רז"ל בהגהה במצות הקהל אנשים באות ללמוד, נשים לשמוע, דרדינו לפי שאשה אסורה בח"ה לא יהי' אצלה אלא שמיעה בעלמא עיי"ש], ושמיעה בעלמא תמור עסק התורה שבביהמ"ד נקרא לגבי' במול, זה שדייקו רז"ל מבטלי' עבודתו בשאר באין רק, "לשמוע" מקרא מגילה, ונכון, [ועיין ילקט יוסף חלק י"א סימן ע"ט, וחלק י"ז סימן נ"א]. — עוד יש ח"י על קוש' זו בשו"ת פני מבין האו"ח סימן רל"ה אות ב', —

ג' בס"י ע"ה מפלפל שם באריכות בענין מי שאכל פחות מכדי שביעה שאר מיני' ואח"כ השלים כסת אי' חייב בברכהמ"ו מה"ת, הנה גם מ"ה הגאון נ"י נסתפק בזה [עיי' בשו"ת פרי השדה חלק ב' סימן כ"ז בריה ובהיותי ובילקט יוסף חלק י"ב סימן א' בהגיה], אולם חכם א' הראה לי בבעהמ"ס פ"ז דברכות שני להדיא: דכל מה שבא בדרך הסעודה הוא בכלל השביעה ע"ש, אמנם בפרמ"ג או"ח ס' קפ"ה בא"א סק"ד משיטא לי' דמה"ת בעינן שביעה מסת לבר, וכ"ד הצליח ברכות דף מ"ה ד"ה מדקטל, [ועיין שו"ת לחם שלמה פוסקי ק' בזה]. — גם הגני מראה באצבע על שו"ת לבושי מרכי מהדו"ת האו"ח סימן ל"ב, ושו"ת פני מבין האו"ח סימן ל"ט, [ושו"ת קרן לדוד סימן מ"ח]. — ובס' כלי חסדה (עקב) דף מ"ז ד"ה אמנם. —

(ז) בסי' ס"ט, נתקשה על הנמ"י מ"ז מדעות, שכ' דמ"ע של ואהבת לרעך כמ"ך, הוא דווקא מי שהוא רעך בתורה ובמצות, אבל אדם רשע שאינו מקבל תוכחה, מצוה לשנא, א"כ איך דרשו' בסנהדרין ג"ב ואהבת לרעך כמ"ך, ברור לו מיתה יפה, מדחיב מיתת ב"ר ע"כ התירו בו והתירו עצמו למיתה, ואין לך מוסר גדול מזה? ותי' עפ"י הנמ"י סנהדרין ס"ג כל המוסתים מתורדין, שכל המתודה יש לו חלק לעוה"ב, ואז כבר הוא צדיק, — אבל אפשר' דהקושי' מעיקרא ליתא, דאם נתבונן נראה דהא דחיישי' דלא לנוליה לחייב מיתה, לא משום אהבתו וכבודו הוא, אלא משום כבוד הבית ובוז האחרים שנתבון ונתביישו ע"י, ע"ד דמצוה קבורה משום ביוז, וכ' הרמב"ן ע"פ כי קללת אלקי' תלו, אפי' אם קרובים הוצים בביוז מ"כ מן האנושי נבזה בכללו ע"י, וכן בגמ' סנהדרין מ"ז אי משום ביוז, לאו כל כמינהו לומר לא בעינא, וע"כ לא נטול את הגזק במיתת ב"ר, משום כבוד מ"ן האנושי שנא' ואהבת לרעך כמ"ך, ודק, (ונתעוררתי לזה גם מכבוד ידידי הרה"ג מו' משה קרעטש נ"י מאייזענשטאדט), ועין בהמאסף שנה י"ט כרך ב' סימן ב' אות ב', —

(ח) בסי' ס"ה, רביא להקשות על טו"ז ארח מי קניה סקו שהעלה דאם אינו ראוי לקדושה גדולה מיטב ט"ז להשתמש לקדושה קלה, מטה שיצטרך נתינה, ממנחת ל"ב דס"ת שבלה אין עושין מזהה לפי שאין מוריד, איך נראה להדיא דאפי' כי לא הוי למילת' קמיתא נמי אסור להוריד? הנה גם מ"ח הגאון נ"י נשאל בזה מהכ"א מנח"ל, [ועין שו"ת יד יוסף (ירושלים) סוף ס' י"ג], והציב, דיש להלק בין תשמיש קדושה דמותר להוריד כי לא הוי למילת' קמיתא משא"כ בקדושה נופא כגון ס"ת אסור להוריד, אפי' כי לא הוי למילת' קמיתא דקדוש' נופא אסור לשנות, ועין בס' טורי אבן מגילה ריש פרק בני העיר ד"ה אבל אם מכרה שיש מקום לחלק בין תשמיש קדושה לקדושה נופא, ודק היטב, — ועוד יש להלק דעד כאן לא אמר' ה"כ דאינו ראוי' למילתא קמיתא דמותר להוריד לקדושה קלה, ה"י דווקא אם ראוי לגמרי לקדושה קלה שאנו רוצ' להורידה, משא"כ למזהה דלמצוה בעי' דוכסוסוס, אע"ג דאינו מעכב שיהי' דוכסוסוס דווקא, מ"מ ה"כא שצריך להוריד מקדושה חמורה, ולקדושה קלה נמי אינו ראוי מן המוכחה, ככה"ג ודאי אסור להוריד אע"ג שאינו ראוי למילתא קמיתא, כמ"ל ליישוב רבנו הגדול, [ועין תקון משה ח"א (דף קנ"ד ע"ב) ושו"ת משיב דבריו ח"ד ס' ל"ה שו"ת מחנה חיים חלק ראשון סימן א', ושו"ת צבי תפארת סימן מ'] *

(י) בסי' קל"ט, האריך בדפחיה, ע"ד קושי' העולם אמאי לא יד' אסור להעביר ב' אמות בה"ז מה"ט משום ח"ש וכן ל"ך אלף אמה, אפי' לס"ד תהומי' דרבנן, מ"מ י"ב מ"ל ה"י מה"ט, ומסילא אפי' מאה אמה ה"י ח"ש דאסור מה"ט, ולא משכחת תהומי' דרבנן כלל, — הנה גם אנכי בחודשי' כחנתי לא' מן התרגומים [עין לעיל סימן ירד], יטוב ונכון הוא גם מ"ש בשו"ת שאילת שלום דאף אם נאמר דגם במלאכת שבת ח"ש אסור מה"ט, חיינו בה"כא דהוי מלאכה גמורה א"כ גם ח"ש מלאכה הוא ואסור, אלא דהנה"כ דאינו חייב עליו כ"א בכשעור, אבל במלאכת התצאה כבר כ' התוס' בריש פ"ק דשבת דמלאכה נרעיה הוא, ומכש"כ הילוך תחומין או י"ב מ"ל דהראי מלאכה נרעיה

הוא אלא דרחמנא אחשבה לחייב עלה, איכ היינ בכשיעור דרחמנא אחשבה, אבל בפחות מלשיעור דלא אחשבה רחמנא, איכ ממילא לאו כלום הוא, כיון דבעצם לאו מלאכה נפורה הוא, ואף היש אין כאן, ודוק, [ועין בדבר משה מ"ס ויקרא]. — וזנני לציון עוד על שו"ת אורי וישעי סימן ע"ה, שו"ת מחנה יהוא סי' ט"ה, ושו"ת יד יוסף סימן ע"א. *

(ו') בס"י רצ"א (ובס"ס שס"א), הרעיש מדוע אין מברכין על מצות אכילת ערב ויהי"ם (ועין לעיל סימן ל"ח), הנה כבר חקר ע"ז הנאמן נצי"ב סליך יצ"ו בפירו הגורא העסק שאלה, בסי' וזאת הברכה סי' קס"ז, [הובא בשו"ת חסד אפי"ד מערכת ברטת סימן א' אות ט"ז], וכתב ליישב ע"ס שד"ק בדברי השאלות, שאין נחשב אכילת תשיעי למצוה אלא אם מתענה בעשירי [ואיכ אם יארע אונס שלא יוכל להתענות ה"י ברכה לבטלה, ואף להפסקי' לענין ענינו ביום תענית דאין חוששין לאונס, מ"ס בתענית דמעת לעת יש לחוש, ועוד דחשיב הכנה למצוה עיני, ואין מברכין אלא על טף המצוה ולא על הכנה אחרת, [ועין שו"ת מ"י השדה חלק ב' סימן ס' בהנ"ה]. — ואם נשים חייבות לאכול בערב"ס עין מ"ס לקמן סימן קל"ז (אות ב'), ובשו"ת קרן לדוד האר"ה סימן ס"א אות ט' — והא"ס חס"ק כתובה בשו"ת רעק"א סימן ט"ז, ובס' ליכתי א' ליכתי ט', ובד' דוד ע"ס יומא (דף ס"א ע"ב), ובמנחת חינוך מצוה ש"ז (אות ט') בד"ה והנה, ובשו"ת כתיב א"י"ה סי' ק"כ, תבואות השדה ח"ב (בשער המעשר) שער ו' אות י"א, ובס' פדה את אברהם (מער' ו"ד) אות ה' ותשו' חסד לאברהם תאומים מהד"ת סי' ט"ה, ובנידול תורה קונ' מ' סי' קכ"ג (אות ה') ובס' עורה שחר שער מ' (אות ו'), ובשו"ת למטה יהוא סימן י"ה, שו"ת שאילת יעקב סי' ס"ד, שו"ת שארית יעקב סי' י"ג ובשדה חסד ליו"ס, [ועין וילקום יוסף חלק י"ג סימן א']. — ח' בס"י ר"ה האר"ה בענין השלמלין (פסעספער), אשר רבים מו"ס, וממילא הוא חמץ נמור, תוצר למזכרם קודם פסח לנכרי, ואין להתחיל בנחת בזה"מ וכו', הנה גם בשו"ת בית הוצר האר"ה סימן כ"ט כתב דשומר נפשו ירחק מזה, והבא עליו ברכת טוב, [ועין שו"ת יד יוסף (ירושלים) סימן ל"ז], חסד אזכור כי אאמ"ר הגאון זצ"ל סיפר פעם א' בדורש לשבועה, אשר שמע מתאמן המפורסם מ' היום סופר זליה, כי בא לפניו פאבריקאנט א' לדבר אתו קשות על מה שגורם לו חסד גדול להזהיר את העם שלא ישתמשו בפלמ"ן מחשש חמץ, ואח"כ התחיל לבכות, והודה ולא בוש כי הוא חמץ נמור, ותרי"ב לחדד על זה, [שוב ראיתי בס"ס דמשק א"י ע"ה (חלק ה') שנדפס אזהרה גדולה ע"ה ומביא נ"כ האי מעשה רב]. — ועין שו"ת התעוררת הרשומה חלק א' סי' ד', ושו"ת בארות אברהם סי' כ"ט. —

— סימן ק"ח —

לחיים ארוכים ושנים ברוכה יתק בשרי, וזכר וספר, כבוד אה"י יי"ג הרב והד"ק ובק ידו רב לו וכו' וכו', מ"ה משה דוד גראס י"י בקק לוצערן (שו"ת) רע"א.

נ"ע הגיעני וכו'. — ומה שחזר בירושלמי (פ"ג מסכת) האין רצו תצ"ה לומר דשעמא דר' יוסי שבי"ם הראשון של תנ' שחל בשבת והוציא את

הלוב לדיה פטור, מפני שהוציאו ברשות, דהוא משום עדלית. הא ר"י ס"ל
 בירושלמי ס"ב דחלה אין עדלית אלא איכ כתובה בצדה? — הנה הרהיז מו'
 אברהם פאללאק נ"י השיב ד"ל דהא דס"ל ר"י דבעי כתובה בצדה חקא לענין
 לכתחלה, אבל בדיעבד אפי' לא כתובה בצדה דחי, ואיכ שפיר אמרי' חברי'
 דטעמא דר"י המתציא להדיה מפני שמיע דוחה ללית דבריעבד בכל ענין דחי,
 ודוק. — אולם דודי הרהיז מ"י פנתם ברייער נ"י אמר דהקושי' מעיקרא ליתא,
 דהמקשה טעה והחליף תנא באמורא, כי ההיא ר' יוסי דס"ל דצריך להיות כתובה
 בצדה הוא אמורא חברי' של ר' ינאי. משא"כ ר' יוסי דידן דמתני' הוא תנא
 (ואדרבה ד"ל דהו' המעס ומש"ה מדהה' ר' יוסי דברו חברו [כדאמר שם בירושלמי
 סוכה אמר לון לחברי' לא מן הרא] ולא דעה לפרש מעמי' דר' יוסי דמתני'
 משום עדלית, דהוא לשיטתו אויל דצריך להיות כתובה בצדה, לכן אמר מטעם
 דטעה בדבר מצוה. אבל ר"י דמתני' ויכל לסבור עדלית, אף דלא כתובה בצדה,
 והוא פשוט וברור) — אך חכם א' חק' האיד יצו חברי' לומר דטעמא דר"י
 הוא משום עדלית, הא לולב הוא מ"ע שהומיג ונשים פטורות, ואיכ הוי עשה
 שאינה שוה בכל, ואינה דוחה לית השוה בכלל השבת לית השוה בכלל הוא?
 אבל לדעתי יש להשיב, מלבד הכלל זה לאי מילתא דפסיקתא, הא דהוי מאן
 יצא לנו דעדלית סבלאים בצציות, והלא התם מ"ע דצצית הוי אינו שוה בכל,
 דקיימיל נשים פטורות מצציות, והלאו דבלאים הוי שוה בכל, ועכ"ז אחי עשה
 דודי לית, (ועיין בתורה מציון שנה שני' (היגרת א') סימן זיד, ובמאסף שנה ג'
 (גליון ח') סימן כ"ז בהגיה שהעורך), אלא אפי' יהיבנא להו' לאותן הסוברים כן
 (עיין ש"ת שנות ה"ים למהרש"ק וצ"ל ס"י ע"כ). נלע"ד דזה דוקא לענין לכתחלה
 אבל בדיעבד אם כבר עשה הדבר פטור, אף דהעשה ליה שוה בכל (והוא כפ"ש
 האריה בפסחי' לענין בעידנא), ואיכ שפיר אמרי' חברי' דטעמא דר"י המתציא
 להדיה פטור, מפני שמיע דוחה ללית, דבריעבד בכל ענין דחי, משא"כ ר' יוסי
 לא ס"ל כן בדיעבד, ועיכ' אמר מטעם טעה בדבר מצוה. ודוק. — [ובעיקר
 דברי הירושלמי עיי' מ"ש לעיל בסימן ל"א]. —

וע"ד קושי' העולם, דלמה ברי' בהן שוונתה בשריפה, דלמא לאו אביה
 הוא, [עיין שולחן הת"ם אע"ז ח"ב ס' קס"א], הנה נעין קושי' זו מקשי' דלמה
 קיימיל דהבא על אשת אב נידון בסקילה, נידון דלמא לאו אביה הוא, והי'
 איא בעלמא, והדין בתנן דהוי קיל מסקילה ודבא ל"ש דהא הוי סמיתה למיתה
 [עיין לקמן סוסי' קל"ד, ובס' קל"ז אות ז'], ובר' הוינא מליא שמעתי ליישב
 במוב טעם, והיא עפ"י ר' הקדמות, (א) תאמינן מסיסה אחת נולדה, (ב) האב
 מפיר נדרי' בהו' (ג) אב' אי שמע שחבירו נדר ואמר ואני חל עלי' הגדר,
 (ד) המקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים ונמצא עלי' נדרים אינה מקודשת!
 ומעתה יתבאר על נכון דמשכח"ל הבא על אשה אב בסקילה הכי דאיש הזה יש
 לו אחות אחת שנולדה האמיס, ואביהם קידש אשה ע"מ שאין עליה נדרים, ואחותו
 נדרה על איזה דבר ושמע דאב' הסר לה, ואח"כ כשהסר אמרה אשתו ואני
 ומעתה אם תבוא לחוש דלמא לאו אביו הוא, איכ ההיפך שהסר לאחותו נמי
 לא מהני מיד, וממילא קם הגדר ואשתו שאמרה ואני נמי חל עלי' הגדר ואינה
 מקודשת, דהא קידשה ע"מ שאין עלי' נדרים והוי פטור, וליכא מיתה כלל, אך

עם. והוא אביו איך. ההפכה שהסיר לאתנתי ה' מועיל, ואשתו שאמרה ואני
אמר ההפכה לא מהני כלום ומקדשות, דהא לא נמצא עלי' נדרים והרי אשת
אבתי נתקנת דעוב ליה ממל'ם, ודיק, ועיין לעיל סימן פ"א אות ג' (בלשון
אחר קצת), וברלוקס יסוף חלק ה' סי' ע"ז בארית]. — ובה ראיתי בכתי
מ"ח הגאון נ"י בתשובה לשואל א': ומה שסתמה במס' סנהדרין פ"ד דאמרי
קקל לאחרונה בסיף קמל לאביו בחנק, והאך אפי"ל כן, הא איכא למיתוש
דלמא לשו אביו הוא, וכ"ח דאולי' בת"ד הא ממל'ם לא אולי' בת"ד? כבר
הלכו בו נמישות (ועיין לעיל סי' נ"א אות ב', ובספר מנחת אשר דף צ' ע"ב),
והעיקר חידוש הוא דברוב שכבר הוחזק לא כתבו התוס' דל"א בר"ר ממל'ם,
ודק ברוב ע"י תעובות שנתערבו נסקלי' בנדרים, ברוב כי האי שהוחזק שם
המיעוט נ"כ ס"ל להתוס' דמל'ם ל"א בת"ד, ודיק, —

והנה יסתפק בעת באמרי אלה, אף שהמה מקצת ולא כולה, כי מידותי
המסובים, המה מנעוני להשיב, על יתר דבריו, ואי"ה לעת הפנאי אשתעשע בשאר
שערי, וז"ל המוב יב"ה קרני וכבודו, ויד' כות הודה ומצהירים יקום חללו, ויסך
ה' בעדו, כעתירת אהבו וידידו

יוסף הכהן שווארמין

— סימן ק"ט —

אלקום יתך בני תפארתו, תולך ברכי בחי'ה, המופלג החרוז והחסד ירא
ושלם וכו' סי' בצלאל הכהן נ"י בזהר הוא, לומר דהא, בקק
ער לו"א יצא.

גתת שמחה בלבי ולא מסך חוכא מפומי סילי, יוסא וכו', ואני תפלה שיקים
במרתה וחשיב לב אבות על בנים ולב בנים אל אבותם וכו', — ועיד שאלחך,
בשואכלין פ"י חדש אם מקדמי' ברכת שהחינו, או ברכת ווסרי? הנה בשורת
הלכות קמנת חלק א' (סי' רל"ו) כתב דיקדים ברכת הפרי, אבל החיי אדם בכלל
פ"ב אות ח' כתב דיקדים שהחינו, ודוא דבר קשה להכריע בין אריות גדולות
כאלה, אך זאת הנני זוכר במה כי זקנד מ"ח הגאון וצ"ל עשה בזה כחיי אדם
נבנדיא, ראה כן אצל רבותיו הגאונים וללהיה, [ומצאתי גם כן בשורת כתב סיפר
תארת ע' ל"ה שהביא כי כן נתג הגאון דכנה"ג מ"י נתן ארלער וי"ע לברך
שהחינו מקדום, ועיין בהנהגת חתם סיפר לשי"ע אר"ח סי' רכ"ה], אך
בס' אשל אברהם להנהיג מבטשאמש וי"ד כתב לחלק אם עדין לא ראה הפרי
או יברך מתחילה שהחינו, כיון דקאי גם על הראי', אבל אם כבר ראה הפרי
הוא א"ן הברכה על הראי', ע"כ יברך מתחילה ברכת הפרי עיי"ש, [ועיין שו"ת
אורח עקב סי' צ"ב וק"מ, שו"ת מהר"י אשכנזי חא"ח סי"ס מ', שו"ת משיב
דברים אר"ח סי' מ"א שרת לברוך מדכ"י אי"ה מהר"ח סימן מ"ו]. —

ועיד ההערה בחולין י"ג במתני' שחיטת גכרי נבלה, וסריך בגמ' דלא
בריא, דא ר"א האמר סתם מחשבת עכ"ם לע"א, וקשה דלמא מ"ח שורק
פכ"ן למעשה בבית דלא ה"י מכין לשמחה ולא שייך סתם מחשבת עכ"ם
לע"א, ומענה לא ה"י רק נבלה? — יפה הערות, וכדומה שכבר

שמעתי להקשות בן ! אבל בכ"ק הנקראים "אבני הישדה" כתב :
 נ"ל הדא ועוד קאמינא, (א') דאי מתני' מיירו שלא נשחט בכונה
 לשחיטה, ה"ל למתני נשחט ע"י עכו"ם, ומדקתני שחיטה עכו"ם משמע בכונה,
 (ב) דבסמ' חולין ל"א איתא במתני' נפלה סכין ושחטה, ומדייק הנס' הא הפילה
 כשרה, דמתני' ר' נתן הוא, ואי ה"א דה"ל מיירי שלא בכונה לשחיטה, איכ'
 כבר סתם ל' תנא כר"ז הכא במתני', ולא ה"ל למסמס עוד דהא דמינא, וע"כ
 דהכא איתא דלא כר' אליעזר, נועין בחדושי' חר"ן למס' חולין ל"א ע"א דה'
 הא אמר רבא). — ועוד בה שלשה דבין דבנפלה מעצמה סבילה רק בהפילה
 כשרה, איכ' אע"ג שאינו סבין לשחיטה, מ"מ הא אפשר דלמא כין לשחיטה,
 אע"ג שעשה עצמו רק כצורך לנעצה בכותל, ועכו"ם אין העכו"ם נאמן בכך, והי'
 לו להיות אסור בהנאה מסמס עכו"ם, וכאן קתני נבלה, משמע דדעו למצוי' לנבלה,
 ומותרת בהנאה למצוי', ואינו אסורה אפי' מסמס כמיש' בס' ראש יוסף שם כ"ד
 נבלה אין, דוק.

(ג) ואשרי שאלת לפרש לך דברי הש"ך ביו"ד סי' שכ"ד סק"ב שבי'
 דחלה בניספורי מ"ג ולרמ"ז חמס י"ח ה' בסוף חובת חלה, שהרי איא לכתוב הי'
 במנין מ"ג אלא בתיבת חלה אשר הוא תצוה ! הגה כבר כי ביערות דבש חלק
 ב' (דרשה ר' בסופו) דה"ל לכתוב, "לחי שיהי' נ"ב מנין מ"ג, ולח פירושו נ"ב
 לשון הפישה ונבל, והואיל וקרי חלה ולא לח עכו"ם דה' מזה על חומש בתצה'
 ע"ש, ודבין קשים דמג"ל דכ' חובת חלה לרמו על ה' דלמא בא לרמו על ח',
 דניב איא לכתוב ח' במנין מ"ג, אלא בתיבת חלה ? — אולם מצאתי בס'
 דעת ופוסקה שכו' לפרש ע"ד: דהנה מדרשו הכתוב מנין מ"ג בב'
 אג"ינ' מנין ל"ח ח', מה נראה דהי' לו לרמו בה' עוד דהיינו על
 החומש, ואי' לרמו באופן אחר, כי איא לכתוב ה' במנין מ"ג, אלא באופן זה
 בתיבת חלה, והרי כמו שאמר כשיהי' לך ל"ח ח' או לר"מ, והוא מ"ג ופה
 שחלק ה' במנין עצמו לרמו על החומש בא, ע"כ — ובס' יוסף דעת ב' : נ"ל ע"פ
 שמצאתי ביושלים סופ"ק דחלה חלה חולין, הוא הייתי אומר מותר לגלגל בהן לסוף כן
 צריך לומר חייבין עליהם מיהו חומש, ופי' דמפרש דהא דחלה חולין הוא ורק שנמבלה
 לענין שצריך להרים, אבל אם הונב' יכול לגלגל ולאכול לכך קמ"ל ע"ש, והוא
 חיבה דמהיכן ס"ד לומר כן ? ולפיכך נראה דהנה שרש לשון חלה לא נדע
 וכפי הגרסא השורש היא חל דהיינו שהוא חול והיינו כמו חולין שהוא הדיבור.
 והבדל שבין חול לקודש הוא שזה קודש זה חול, ואיכ' גם בחלה הייתי אומר
 שהוא חול אבל מדחיב חמס ע"כ שהוא קדש, ולפי' זה הוא ההיא שנתוסף,
 ח"ש שתשאר מנין ל"ח והיינו חל שכו' בלא ו' רק "חל", וההיא מרמו על חמס'
 חמס' על מ"ג בצ"מ, יש להוסיף עוד שאחרי שכבר הופרש חמס' ומעשרות
 איכ' העיס' כולה חולין ואיכ' ה"א שצריך רק להרים אבל הי' מותר לזר ולכך
 נקרא ח"ל שהוא כבר נעשה חולין מתוקנים, דוק היטב. —

והנהי כזה אבד אהבך הדו"ש ושלים רכך מת' הנאק הצדיק נ"ה
 יאר ה' סניך בתורתו, וישם פניו אליך לנגיד לעבירותי, התברך בכל מיני ברכות
 ושובע שמחות.

משלוח

מנות!

— סימן ק"י —

— ביה פדים שנת תרע"ג לסיק. באנהאר יצ"ו. —

א"י ה"מ"א בא"ח סי' תרצ"ה סיד פסק אם שולח מנות לרעהו והוא אינו רוצה לקבל יצא, וכי הפרי"ח לא ידעתי מנין לו זה. [ועי' שו"ת חת"ס א"ח סי' קצ"ו]. והיום מקשי' מהא דפסקי' ביד"ר סי' ס"א במתנות בהונה דאם החבר אינו רוצה לקבל נותן לעיה, ושם דלא יצא כשאני רוצה לקבלו, [ועי' וילק"מ יוסף חלק יו"ד סי' ק"ג, ובהלק י"ג סי' ק"ח]. — ב"י הפרמ"ג במשבי"ז סי' תרצ"ד סק"א כתב דלא מצא כסה הי' השיעור במתנות לאביונים, וכבר תמרו עליו דהרי הרמב"א במגילה כתב בפירוש דהשיעור סודסה לכל א"א, אולם ב"י ע"ן יוסף למהרי" דמשמארם כתב דאין למנות שיעור, [ע"ן וילק"מ יוסף חלק ט' סי' צ"ג]. — ג"י בתשו' יד אהרן (הובא בבאה"ט סי' תרצ"ה) נסתפק אם יצא בזה ששלח מנות ונודע שהי' פריסה אחר שכבר נאכל, ועי' שרת חתן בוסר סימן ע"ב א"ת ג', וש"ת דמשק אליעזר (רס"י) סימן י"ב. — ד"י בש"ת בת"ס תא"ח סי' קס"א (אות ב) נסתפק מי ששלח מנות לרעהו ואין המקבל יודע מי שלח לו, אם המשלח יוצא מצות משלוח מנות, [ועי' בשרת נחלת בגימ' סי' קל"ו ש"כ]: הנה במצות צדקה ומתנות לאביונים פשוט דמצה מן המיכר, אם העני המקבל אינו יודע מי הוא הנותן כמבואר בגמ' כתובות ס"ו, אבל בשלוח מנות נראה דלא יצא, כיון דעיקר כוונת המצוה להרבות אהבה אחת וריעות. כנודע, איכ' צריך הנותן והמקבל להיות ספירים וא"י, ומתוך כך נתרבה השמחה ואהבה ביניהם, והב"י — ה"י הנאמן מהרש"ק בחכמת שלמה מסתפק אם שלח לחולה שמכ"ס מאכל איסור אם יצא, [ע"ן וילק"מ יוסף חלק ח' סימן צ"ה. — ר"י] גם יש להסתפק במי שהחיל דבר האסור בהנאה אם שלחו לחולה שגב"ס (שמותו לו אורנו דבר) אם יצא ידית אי הולכי' אחרי המשלח ואינו ראוי, או אחר המקבל, [ע"ן במאסף שנה י"ד סימן ס"א. — ז"י] ובשו"ת מחנה חיים א"ח חלק ג' (סימן ג"ג) מסתפק במי ששלח פירות ערלה בחז"ל דאסור רק למי שנהיג, גם במי שאינו נזהר מפת סלסר או מתמאה של נכרי, ושולח למי שגורר בכאלה, אם יצא יד"ה? — ונלע"ד לפשוט הכל בחדא מתתא, דהנה רבים מרקדקי' כיון שבזדאי מצות מתנות לאביונים גדלה ממצות משלוח מנות איש לרעהו, ובמ"ש הרמב"ם ח"ל: מוטב לאדם להרבות במתנות לאביונים מלהרבות במעדותו ובשלוח מנות לרעהו, שאין שום שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמחת לב עניים רחומי' ואלמנות וגרים וכו', ואיכ' לכאורה הי' ראוי להקדים את העיקר, והכי הוליל. 'משלוח מתנות לאביונים, ומנות איש לרעהו'? [ועי' מ"ש בשרת קרן לרוד סימן קס"ר] — והאיתי בס' אס"י"ן לה"י מהרש"ם ז"ה לפרש, כי מאחר שהרגישו שכל הצלתם לא היתה אלא בזכות הצדקה, ולכן ראוי לתקן אשר בהם זה ירכו בצדקה באופן היותר טוב ומעולה, וידוע כי הטוב שבצדקה הוא שרגיע להעני באופן שלא יתבייש, והנה א"י במשנה סיד דמס' תענית, אסר רשב"י דא הי' ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיהכ"ס שבה בעת ישראל יוצאת בכלי לבן שאולין, שלא לבייש את מי שאין לו, וי"ל כ"י על דרך זה תיקנו גם הצדקה כפורים לשלוח מנות גם איש לרעהו, ועי' לא

יתבייש האביון נ"כ בקבלת המתנות מאת שוחד וזהו כנף, ולכן הקדים בקרא
מנות איש לרעהו, כי זאת היא הקדמה נכונה לשלח נ"כ מתנות לאביונים, והוא
נכון מאוד, ומעתה נמשכו כל האסתרקות הנ"ל (אשר הצבתי עמודי שבעה),
ואך למותר הוא לאורסם, והמבין יבין, — ויש עוד להאריך בזה, אך הנחת
הדבר לאחרים, ותי לחכם ויחכם!

ואגב אציג סה דבר נאה ומתקבל, אשר שמעתי בהא למדקדק בשו"ת
מה"ר (חא"ה סי' ר"א), המעקרא לא כתיב מתנות לאביונים, וכי אהר"י קרא
כתי' גם מתנות לאביונים? והענין, והנה המציא סי' תרצ"ה סקס"ז כתב
דמתנות לאביונים היו מעות, ולכן מעקרא דכתי' יו"ט לא כתי' מתנות
לאביונים דהיו מעות, ואסור ביה משום מקצה, אבל לבסוף דלא כתי' יו"ט
דלא קבילו עליהו כדאמר' מגילה ה' שפיר כתיב מתנות לאביונים (ועין שו"ת
בית שערים סי' שצ"ח). — ומה שאין את מברכי' על מצות משלוח מנות
עין בשו"ת יד אלקות סימן מ"ה, ובהנחה מהר"צ חיות מגילה ה' שו"ת בנין ציון
מהר"ק סי' מ"ד ובדברי חכמים לשרח סי' מ"ז, ובשו"ת שמן ראש חא"ה סימן
ע"ד [עיי"ש שהעלה דבר חדש דמיש והמציא דאם אינו רוצה לקבל או שמתח
לו יצא, אין כונתו שיצא ידיו מ"מ, אלא שיצא ואי' לשלם ולסיים מחבירו
שיקבל המנות אפי' באין לו עוד לפי לשלוח לקיים מצות מ"מ, ורק לענין פוס
בעוהב"ם מצינו בש"ס שצריך לפיוסו נ"פ בשלשה מיני ריבוי משום שחי' לחבירו
תרעומות עליו, אבל הכא משום ריעות חובה ומאודי שאינו רוצה בביא לקבל
אין זה דרך ריעות ואי' לבקש ממנו שיקבל ממנו עיי"ש].

— סימן קי"א —

ברורש הראשון יצאנו באישון ויכחו לראות מקום מקדשנו כיום מראשון.
כבוד ירדו רה"ה הירוף ובקי' חכם ונבון ושמועני, מענה שגוי פסני.
והי' מיה שמעון פריעדמאן נ"י אבן יקרה בקי' דיוקב יצ"ו ובעהמדים
שם משמעון ב"ח) —

מפרו הנכבד הנעני, ועשיתי כמבוקשו, והי' א"ה וכו' וכו'. — וע"ד
שאלתו בענין הזכרת הנמצא אם הוא דווקא אחר האב, או אחר האם? הנה כבר
נדע שיש בזה דעות הלוקות! והענין אמר בתהלים (פ"ו) הושיעה לכן אמתך
ובמס' שבת ס"ז אמר אבי' כל דחישה בשמא דאמא, מרש"י פלוגי בן פלוגיה,
ולעומת זה מצינו למשפחותם לבית אבותם, ובתהלים (ע"ב) כלל חסלת דוד בן
ישי, ובמס' ברכות י"ה בעינא אבא בר אבא אבוא דשמואל, ולא אמר בשם אבא
בר פלוגיה. — ולכן באמת שמעתי מצדיק א' שחזקו תמיד בתפלתו הושיעה
נא לכן פלוגי ופלוגית שניהם יחד. — ובהיותי לפני כמה שנים בארץ אשכנז
ראיתי נ"כ בכמה בתי מדרשים בטבלאות שונות אשר נעשה לפני מאות שנים.
לזכרון נשמת פלוגי בן פלוגי הנולד מפלוגיה. — ופה עירנו (באנהאיד) המבוא
מאז ומקדם שהלימוד משניות והתפלה הוא בשם אמו, ובהכרח נשמעת אחר
אבי' (ולא ארע מקם המנוח). — אולם מצאתי בסי' סוכה שלם להגאון פו

אלי' נומטמאכער זיל (כלל ה') שהארץ בזה ודעתו לחלק כשמתפללי' בעד החיים כגון על חולה וכדומה הכל הולך אחר האם. [ועיי'ש בהנה' עשרה זקנים אות ט"ו] שהביא כי נמצא כת"י הכולל כמה תפלות ושם כתוב מי שכוין לחולה אחר האם, ועיין בהוספה למאסף שנה י"ט סימן ו'), והתפלה בעד הנשמת אחר האב, כי נשמת האב והבן המה נקשרים, ועיי'ש שהארץ בזה ותסך יסודתו על זוה"ק פ' לך. — וכן אמר לי פעם א' דח"ק הנאון המפורסם מיה שמואל גינצלער זליה אבד"ק ווישעווא יצ"ו (בעהמ"ח משיב נפש עה"ת) שיש לנהוג בן, ועיין שו"ת מרי השדה חלק ג' סימן קיע אות א', — [ועי' לקמן סימן קמ"ב בתשובתי לירושלים תובכ"א]. — ועיין בגשם לדודאים [שו"ת הדאי השדה] אות צ"ה שיש בשם סי' ילקוט לישראל וסי' מענלי צדק. —

כ"ז ועיד' האיסתפקתא ביהא דפליגי הפוסקי' אם עיי'ש' היאה"צ' ביום המיתה או ביום הקבורה, האך הדין כמי שמת במקום רחוק ובמדינה ההוא משונה ומאוחר הזמן מהמת תהלוכות השמש, ובנו בא משם לכאן למדינתו אשר לסי' החשבון הוא מקודם, מתי יחזיק היאה"צ אם הולכי' אחר מקום המיתה אי בתר סקום הבן של עתה? — אנכי לא אבין שאלה זו כלל, דהרי השיך בסי' ח"ב סק"י מסיק דלעולם אולי' בתר יום המיתה, והולך על המשאות בנימין, וזאת אם יום הקבורה מרחוק "שלשה ימים", או בשנה ראשונה הולכי' אהרי' עיי'ש ואיך יוכל להיות נפקים מיום המיתה ליום הקבורה לענין תהלוכות השמש בשלשה ימים, ודו"ק. [ועיין וילקוט יוסף (חלק שביעי) סימן קי"ז קנ"ה, רי"ג ורל"ב]. (*) ומדי דברי זכור אוכזר כי הדברי משאית בנימין הגיל (שהוכחו גם במדוי' שם סק"ט תמוהם, שכתב דונמא דשלשה ימים כגון אם מת עיי'ש ברי"ה שבט סמוך לשבת, ואין סנאי לקברו עד יום א' שהוא ג' שבט זכור, ופלא שהוא דבר שאינו כן לעולם, דמעת שפסקו לקדש חדשים עיי'ש הראי' לא יחול לעולם רי"ה יז"ח להיות בערב שבת? — וכבר הזכרתי זאת בקונטרס היאה"צ שלי (מועד כל ה') שהערכתי בעה"ה, — [ומצאתי אח"כ שכן העיד בס' קב בשמים לידיוי' הרה"צ מו' ראובן מדגליות ג"י מלכו"ב]. —

כ"ח ואשר שאל בענין שינה לאכל עיי'ש קרקע, הנה אין בידי אומר הבא מן החדש, כי כבר ראה עיניו מ"ש הכאה"ט ביו"ד סי' שפ"ז, דעבשיו רבים נהנו שלא לישן כל ז' עיי'ש קרקע, אפשר מפני שטבעם חלוש והיו כחולים לענין זה, וי"ב בשו"ת פנים מאירות ח"ב סי' קמ"ט, ועיין שו"ת שאילת יעביץ ח"א סי' צ"א, ובשו"ת שבות יעקב ח"א סי' ק"א, ונה' בס' דהתעודת התשובה (הנספח לשו"ת חתם סופר חלק ו' הגרמ"ח) סימן קמ"ה. — ובקצור יש"ע להרשנים

(*) עתה בשעת הדפסה הגיענו בענין זה קונטרס גדול מכבוד ידידי הרב הנאון מיה יקותיאל יהודא גרינוואלד ג"י רב בעיר קאלומבוס (אה"י"א) אשר בו האריך הרבה לברר ספקא דנא, (נוסף על מה שנדפס בדבר זה בשו"ת דודאי השדה) מאת הנאון הגדול המפורסם לשם ולהתלה מיה קאפל רי"ך זצ"ל מכוראפעסט, עיי'ש תשובה כהלכה בדפח"ח). —

סימן ר"א אות א' כתב בזה"ל: אסור ליטון ע"י סמך או סמל רק ע"י קרקע, אבל יכול להציע תחתיו כרים וכפתות על הקרקע בזה שהוא רגיל לשוב במטה (תשובה מאתה בשם הגאון בעל נתיבי יצחק ויש מתירין ליטון במטה, וכן נהגין קצת מפני שמכעין הלשון והיין כמו חללים לענן זה --- [ועיין שלום ירושלים סיני דמריק.] ---

ואסיים בברכה, והי' לו שלום, וקינו בסדרה ידים עד יבטן ה' בינו בראש ההרים, ידיו החותם באהוד.

יוסף הכהן שווארמאן

— סימן ק"ב —

המו"ז באר"ח (ס' תקנין סק"ב) המה על הרמ"א (שם) במ"ש: ותרנו שלא ללמוד בערב ת"ב מחצות ואילך, ולכן אם הל בשבת אין אומרי' פריק אבות', ודרי' אם אין איסור באכילת בשר ויין, ואדרבה חוב עליו לאכול בשביל כבוד שבת, ולמה נהמור עליו שלא ילמוד משום אבילות? והנה הבכור שח בתענית כתב לתרין דעונג ושמחה לאו חרא מילתא הוא, ועונג לחוד ושמחה לחוד, ולכן אכילת בשר דהוי' עונג, אסור למנוע בשבת דכתי' וקראת לשבת עונג, אבל לימוד תורה דשמחה הוא דמקרי' כמ"ש משמחי לב, ולא נמצאנו בשבת על השמחה עי"ש, [ועי' שו"ת צבי הפארת להנהיג ממנהגאש' וזיל האריח סימן י"ג אות ב'] אולם כבר הקשו עליו מירושלמי מילה ס"א היד דמבואר שם דשבת נקרא שמחה, וכן מספרי בהעלותך שני זכוס שמחתה זה השבת ועוד דאם משום תעונג ההורה למה דברים שבצנעא נוהג, הא זה מעונג שבת הוא כמבואר בס"י ר"פ [ועיין בתורת חיים], ולכן נלעזר דהנה הסוד באר"ח ס' רצ"ב כתב אומרי' שבת במנהג עדקתך ואין קובעי' מדרש, שבאותו שעה מת מרעיה, וחכם שמת כל בתי מדרשות במלים [ועי' במו"ז שם סק"ב], והנה ידוע דאם מרעיה לא הי' מת במדבר' ויהי' נכנס לארץ, לא הי' נהרג בביהמקד' [ועי' פריד דרוש ח"ו, יא"צ בעת"ב שחל בשבת ראוי להתאבל יותר על מיתת מרעיה, ועי' הוסיפו לאסור עוד מחצות ואילך, ולא מצד אבילות על ההירב, כיא מצד מיתת מרעיה, אשר עתה ראוי יותר להתאבל על מיתתו, ולכן גמי' אין לאסור בשר ויין כי מה שייך בזה זכרון למיתת משה, אדרבה מצינו דאבל מותר בבשר ויין ועוד מצאנו יש בו, משום תנויין למרי' נפש, ודריק [ועי' דברי צבי], --- תודע מישורבינו הג' בעל חת"ס וזיל בשו"ת לאו"ה ס' קנ"ה דמה שנתנו שלא ללמוד ערב ת"ב אחר הצות, לא משום אבילות, אלא משום שמה שלמד אחר הצות מחשב ומרהרר בו בלילה, ויכנס באבילות כשהוא שמה, לכן נס בשבת אחר הצות אסור, וזהו יצא לדון בדבר חדש מר ברי' הגאון כתיב וז"ל באר"ח סוף ס' ק"א, דמותר ללמוד ערב' אחר הצות עם אחרים דברים הרעים, ולא שייך טעם דיהרהר עי"ש, [ועי' בס' שדה חמד מערכת ברהמ"צ ס' ב' אות ד'], ודריק ---

ב' המו"ז באר"ח ס' תקניא (ס"ק י"ח) כתב דיש להתיר לבקר בין המצרים בכל יום שהחינו, כמו שמותר אם יש לחוש שלא ימצא פרי' ה' אחר ת"ב דמותר לבקר שהחינו, הכי' יש לחוש שמא ימות קודם שיבקר, ומכאן דאי' מהא דרשי' למתוב בתורה כל דבר השייך לבד', שמא ימות הנהג או חקרים עי"ש, וזהו

לפי דברי הפרו נדחה לנמרי הק דינא דלא יבדך שהחיינו בין המצרים, מה שמוסכם כמעט מכל הוסיף? ובמניא ס"ק מ"ב הביא דאסי' בשבת אסור לבדך, ושם עתה מפרש הגאון נ"י דמשורה לא ס"ל להוסיף, להתיר לבדך שהחיינו שמה ימות דכיון דימים הללו ימי פרעניות במ"ש אח"כ בסעיף ח"י שם דצריך ליתור משבועה עשר בתמוז עד ת"ב שלא לילך יחיד, וא"כ אם יאכל הפרי משום חשש שמה ימות לא מסבא מילתא ח"ה ויש בזה משום אל תפתח פה לשון ח"ז אם יאכל פרי חדש ויבדך שהחיינו שמה ימות, וכל לגרום קטרונו עליו למעלה כי יסמינו עליו, ודרי הוא עצמו חש לזה וברית ברותה לשפחים, משא"כ בתורה"ם שאז הם ימי שמחה, ובפרט שהוא עושה כן לטובת אחרים, אין לחוש כל כך לקמדות, והנה הפסוק של הוסיף' שלא חשו כלל בזה שמה ימות ומענו מלמד שהחיינו, ה' יחינו ויקיימונו לומנים טובים בב"א, — [ועיי' שרת משיב דברים חארה סימן ק"י].

ו ברמ"א שם (סעיף יו"ד) כתב ח"ל: ובסעודת מצוה כגון מילה ופיריון הבן וסיום מס' וסעודת אירוסין אוכלי' בשר וכו', ותמה שם המניא בס"ק ל"ד האין קאמר דבסעודת אירוסין אוכלי' בשר, הא המהבר כתב בפירוש בסעיף ב', דאין עשין סעודת אירוסין כלל בימים אלו, רק ליארס בלא סעודה מותר? ושם ערני סת"ה גדול א' דסעות נפל בספרים, דכך דרי' כתוב וסיום מס' וס"א [הראש חובות הוא, וספרים אחרים], וכוונת הרמ"א דהן שמיים מס' או ספרים אחרים, מותר לאכול בשר, והמדפיסים טעו וסברו שהרי"ת, ס"א" הוא, סעודת אירוסין, והוא נכון, — ומזה ה"נ נ"י הוסיף על דבריו דמסדור הלשון נ"כ משמע הכי, דאי ה"י כונת הרמ"א סעודת אירוסין ה"ל להסמך מילה ופדה"ב וסעודת אירוסין, ואח"כ סיום מס' ולמה הפסיק בסיום מס' בין מילה ופדה"ב לסעודת אירוסין, דיותר ראוי לסדר אלו סעודות שהם מענין א', דהיינו מילה ופדה"ב וס"א, ששייכים אהרד, ויותר מסיום מס' ועכ"ה דהאמת הוא דהרי"ת, ס"א" הוא, ספרים אחרים, וא"ש דמסמך סיום מס' לספרים אחרים, דשייכי אהרד, ודוק. —

— סימן קי"ג —

במוצאי טעודה, וזה ששון ושמחה, ורב בריה והצלחה, מאלקי המערכה, לכבוד ידידי יקיר הרב המאהני גבר תמים צדיק יישר וכו' מו"ה יעקב אליעזר ווייס נ"י, רב אבדקיה בעיר אנדאם יצ"ו.

העלים היקרים, הנור והעדות של מין זקני הגאון דכבה"ג מו"ה חאלף באסקאוויטץ זליה, קבלתי בתודה, ובשמחה רבה דרפסס א"ה בתוך הספר, הילוקא דרבנן אשר אנכי מרל כעת עם הגיה, אמרי שפר' ובית נפתלי על אבודרהם מאמיר הגזע'ל וכו', וכו'. — ואשר העיר בדברי הכלבו סי' ע"ג שנתן טעם למע שהוסיף דנשים סמדות משום דמשועבדת לבעל! יעיי' בשו"ת כת"ס חארה סימן ע"ה מה שמשלם בדבריו, ומצא נועם, גם בס' תבואות השדה חלק א' (שער ג' אות ו), ובס' עט סופר ח"ב כלל מ"ט (פרט א. א. אות ה'), ובילקט יוסף חלק שני סימן צ"א, [ועיי' לעיל סימן ס"ה]. — ומ"ש בענין להתפלל תפלה מוסף קודם קריאת התורה! יעיי' בשו"ת נדרי אפרסמן חא"ה (נסף סי')

כ"ט) ש"כ': לא נכון לעשות כן בקביעות, והובא על זה מדרש שוחר טוב (סימן י"ז) שמעה ה' צדק זו קיש, האוינה רמלתי זו תפלה, הקשיבה רנתי זו רינתה של תורה, בלא שפתי מרמה זו תפלת מוספי, הרי שכך הוא הסדר, קריאת התורה קודם מוסף, [ועיי' בראש סי' דר"ה סי' ד'], ובשרית תשובה מארבה (ח"ב סי' רמ"ג) כתב שבאקראי יכולין לעשות כן להתפלל תפלת מוסף קודם קריאת התורה אבל לא בקביעות, עכ"ל. — (וכן נהג מ"ח הנאמן נ"י בבית מדרשו בתג העצרת (בהשכמה), וגם בשבת הגדול ובשבת תשובה, ובכל פעם כשיש הרשה בביהכניס). — שוב בא לידי שרית מחזה אברהם וראיתי בחאו"ח סימן מ"ד שהארץ בזה, [ועיי' בשו"ת באר שמואל (חידו) סימן ל"ו, ושו"ת הריב"ד (פ"ב) סימן ל"ב, שרית לכוש מרדכי חאו"ח (מהר"ת) סימן ק"י, שרית משנה שכור סימן א']. — ועתה בשעת הרפסה מצאתי בזה גם בשרית קרן לרד סימן פ"ו. —

ג) וע"ד קושי' הישועה יעקב באר"ח סי' ע"א, על הא דא' (בברכות י"ט) הרי שהי' הולך לשחוט את פסחו וכו' ושמע שמת לו מת יכול יחזור ויטמא וכו', הא אונן פסור מכל המצות, וכיון שמת לו מת חל עליו אנינות, ואיך יעשה פסח? הנה הוא קושי' המהרש"ל בתשובה, ומיישב דהא דאונן פסור מן המצות, אינו כ"א דרבנן, וצ"ע הרי מביאר דהטעם הוא משום דעוסק במצוה פסור מן המצות, והא דעוסק במצוה וכו' ילפי' מקרא במכילתין מובשבתך בביתך ובלכתך בדרך? אולם ראיתי בס' תפארת מנחם ש"כ': לולא דמסתמינא הייתי אומר, דהא דעוסק במצוה פסור מן המצות, היינו דוקא במקום שאין שם ביטול המצות, רק בשעה שעוסק במצוה זו אבל במקום שישפסוד אותו מן המצות, ימשך מזה ביטול מצות גם אח"כ, בשעה שלא יעסוק במצוה, בכה"ג אמרי' דחייב לעשות המצוה המזדמנת לו כדי שלא ימשך לו ביטול מצוה אחר זמן, והנה בפסח אם לא ישחוט עתה בשעת אנינות, ימשך מזה שלא יוכל לקיים מצות אכילת פסח, כלילת אחר קבורת המת, דפסח אינו נאכל אלא למנוי, ע"כ חייב גם עתה במצות שחיטת הפסח, וכן למול את בנו, פירשי' דמירי במילת זכרו דמעכב את הפסח, וא"ש, והנה בשו"ת חכם צבי (סי' א') הביא בשם תשו' מהר"ם דאונן אינו חולץ ליבמתו כיון דפסור מן המצות אינו עושה המצוה בזמן החיוב, והקשו עליו דלדבריו אינו מייבם ג"כ כיון דפסור מן המצות הוי אשת אב שלא במקום מצוה, וא"כ גם לעולם אינו מייבם דקיימילי דכל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה, הרי היא כאשת אב שיש לו בנים, ולפי"ז לא משכחת מצות יבום, דחמדי היבם הוא אונן בשעת נפילה, עכ"ל, [ועיי' שו"ת פרי השרה חלק ג' סימן מ"ו ובהנהגותי שם]. ולפי הנ"ל ניהא, דהא הכא עיי' שנפסוד אותו בשעת אנינות, ימשך מזה ביטול מצוה לעולם, כקושי' החכ"צ, לכן מפעם זה באמת אינו פסור, ודו"ק, — [ועיי' שו"ת שמן ראש האצ"ז סי' י"ו ובשרית מהר"ש ענג'ל מהר"ו ג' סימן ק"י]. —

ואנכי, נודע קושי' הנאמן מו' דוד דייטש וצ"ל, לשי' התוס' דמי שאין לו קרקע פסור מפסח, א"כ למה מכשירי פסח דוחה שבת לריא, הא איהו ס"ל בציצית ומוחה שאינו דוחה שבת הואיל ובידו להפקידו, א"כ הכי נטמא הואיל ובידו להפקידו הקרקע לא ידחה פסח שבת, [ועיי' לעיל סימן ק"א אות ירד], והיום הרהר קבלתי מ' חדש "נודת הברית" מ"ב נאמן א' מרוסיא, ושם [בקובץ

נפשות מור אות. סי] הביא ליישב מזבחים ק', דמחלק כאן שמת קודם חצות, שירשי דרמנא דחא, אבל בשמת אחר חצות דקדמה חובת מסה לא דחא ליה אנינות מחבת הססה [וכן הוא בפסח' ציח]. איכ ייל דמי שאין לו קרקע לא עדיף מאונן, דרמנא דחא, ואפ"ה אם את אחר חצות כבר נתחייב בפסה, איכ הכינ לאחר חצות אפי' אם הפקיד הקרקע ל"מ, הואיל וכבר נתחייב בפסה, וכדמצינו לענין מעשר דהפקר אחר מזה ל"מ, ועיין בתוס' סנהדרין פ"ה דיה מירחא, משא"כ לענין ציצית רכל יעצתא מתחיל חוב חדש, וכמ"ש הר"ן ר"פ סי' שחי' נשוי, דל"ה בעיה מוקדם מונות האלמנה, כיון רכל יום היא חייב חדש עייש, ודפחיה, ועוד י"ל דשני התידוצים מתוס' פסחים נ' הם אחת, דבערוכין כ"פ אחת דקרקע דחיל במלמלי' א"כ הדר בחו"ל הי' במי שאין לו קרקע, ועי' ב"י תרס' סי' צ"ה דר"ק [ועיין תשו' עולת יצחק סימן כ"ט]. —

— סימן קי"ד —

האל' הירושב תהלות, יברך האיש לו טאה תהלות, המעשר בתואר המעלות כבוד ידיו ורב חביבו הרב המושל בתושיש, צ"ת ויקר רוח וכו' מיה אביגדור בער שווארמצשמיין נ"י יריר מעיהק ירוש' ל"ט, תוכב"א.

כתבו בא אלי גומט, ולא הי' לי סגא להשיבו, תב עתה אני מרוד מאור ומי, אבל אהבה רוחקת, . . . — מ"ש לתרין ההל' אי' שהביאו תוס' גריש תולין] נשים לא יחמנו, לצי ישרדיש וסמך ושחמ, מי שהוא בר סמיכה הוא בר זביחה, ונשים אסורי' לסמך אליבא דר"י, ממילא הן אינן בנות שהימה, ומאחר שבשחיטה אין תולק בין תולין לקדשים, לכן אוסר האי' את הנשים לשחוט והמשנה רובחים דמכשרת נשים לשחוט אה"י בר' יוסי, דאמר נשים מוסכות רשות להתורה לא רמי' חיובא עליהו, אבל אם עושות הן מקבלות שובר דנחשבות כמנחות ועושות, ולהכי לר' יוסי נשים בנות סמיכה הן ושחיטתן כשרה, ע"ב. — וצ"ח כיכ בננסת חכמי ישראל! אבל בס' חמדת שואל סקסק על זה ומלמל בדבריו, [גם על מ"ש בס' כפתור ופרח דבימי אלדד הדני לא היו הנשים וזיוות ככל מלאכה, ולא היו רגילות בשחיטת בע"ה, ולכן היו רבות הלב יוש לחוש לעילות, אבל בזמן המקדש הי' דעתן מיושב בחווק לבלי תתעלסנה, וע"כ שחמו בקדשים] עייש. — ועיין שר"ת שאילת יעב"ץ חלק שני סימן קנ"ו. — ואנכי אמרתי ד"ל דהא דסבר ההא"י נשים דעתן קלות, היינו כמ"ש דתוס' בפסחי' ד' בריה היסנה נשים עצלניות הן ואינן מורחות עייש, והכ"נ י"ל כיון דבדיקת סכין מירחא היא, חיישי' שמא לא יבדקו היטב. משא"כ במקדש שהי' להם כל הסכנים בדוקים, דסכין שנאנס אין מתקנין אותו (כמבואר בזבחי' פ"ח), וא"כ אין חשש מאמדה, דח"ק, וחי' זה הביא מרה הגאון נ"י ממני, בפסרו תבואות השדה חלק נ', שער מדרת חולין שער א' (אות א') עייש, [ועיין שר"ת שאילת שלום מדר"ק סימן נ"ג]. — ועתה בשעת הדפסה הראה לי הכ"א כי כן כי לישיב גם בהנה' יפה עינים אשר בשים ויילנא, אך לפימ"ש רש"י דדקות משחיזין גם בקדשים אין לחלק וחבן.

ד' וספי ירדו הרהי וכו' מיה שאל האנעבערני נ"י (כעת הנאבדק ראצערשטאט יצ"ח) שמעתי לתריץ, והנה רש"י ה"פ שפני פערש להבדיל בין הממא למחור, אין צריך לומר בין מרה לחמה, אלא בין נשחם רובו של קנה לחציו של קנה, ואין ביניהם אלא כחוש השערה (ועיין ברפבין שם). והנה לפיו נראה דחוש הוא בנשים שלא יוכלו להבדיל בין חציו של סימן לחבו של סימן, ויסברו על חציו שהוא רובו, והנה במס' ברכות א"י, דלכך אומרי' הבדלה בחונן הדעת, לפי שאם אין דעה הבדלה מניין, ולכן קאמר שפיר הה"ל איז לפי שדעתן קלות ומטילא אין בהם דעת להבדיל בין נשחם חציו של סימן לחבו של סימן, ולכך אין להם לשחוש לבתחלה, וזה תינה בחולין דשם אם שחמו רק רוב סימן איז למסור שחיטה כל הסימני' כמ"ש החז"ל ביומא ל"ג, ע"כ שפיר יש לתוש שחשחם האשה רק חצי הסימן ותמצה שחבר נשחם הרוב, אבל בקדשים דמצה למרק, ופירש"י ביומא שם פשוט דלדס הוא צריך, ובחדאי מצוה למרק קודם שיעור שה"ל, דאלוהי ה"י שה"ל במיעוט בתרא, ופסול לדרק, וכיון דמפרקין שחיטה כל הסימנים איז אין השש כלל בשחיטה הראשה ולכן בקדשים נשים שוחמות לבתחלה, ודריק, (ועיין וילקט יוסף הלך חמישי סימן ה"א). — אנ"ל דבאשה ליכא רוב מצוי' אצל שחיטה מוסחק הן, וה"ל קבוע, דכל כבודה בת מלך פנימה, ולכן אסורה לשחוט, אמנם בעזרה ששוחבי' קדשים ה"י פ"י, וזו ק, (ועיין בס' רע"ה בפת"י לה"ל שחיטה, ובס' צדור החיים, וש"ת פני מבין חז"ד סימן ד"א). — ובימי דורמי לקטאי ואספתו כל הרצוצים שנאמרו נשעו על הה"ל א"י, ועשייתו מזה קנאסם מיוחד, ודכים ראו אותו ויהללו, אך לדאבונא נאבד ממנו [ועיין ש"ת מהר"א חז"ד סוסי מ"ח]. חכור אכור כי בישעיק תי הכונת א"י שנשים דעתן קלות וכשתקלקל בשחיטה לא תגיד, אף שאין אדם חושב ולא לה אבל נבחה אומן שקלקל אם בשכר חייב לשלם, ואם אינו מוסחה בתם ולא תגיד שלא תצטרך לשלם, אבל בקדשים דמדק הקדש פסוד מלשם, אם תקלקל תודיע ולא יהי' פסול, לכן שוחטין לבתחלה, ועיין פני יהושע דף ג"ז ש"כ בשי' הרמב"ם דמדק הקדש פסוד רק מחמש ולא מקין, וש"ת חז"ל ב"ק דף ח' וב"ם דף צ"ט דמדק הקדש למרי פסוד אפי' מקין, ויש מקום לדברי הישעיק לפי שיט' חז"ל, [ועיין ש"ת נהרי אפרסמון חז"ד דף קס"ז ע"כ ד"ה גמ, ולקמן שם ד"ה ואולם]. —

ו' אנ"ל דאין רא"י ממקדשים לסתור דעת חז"ל א"י, רחוק קאי רק בחולין אבל במקדשים כיון דלא יציר שלא יהי' כהן עומד במקום השחיטה לקבל הדם, איז בכל פעם איכא אחרים ואין אותה, ובאחרים ואין אותו לא בענין דקא שנים רק דסני באחד, איז י"ל דבאחרים רואין בזה נשים שוחמות לבתחלה, ודריק, (ועיין בס' אמרי נועם ח"ג בתשרי פ"ז מבין המחבר וצ"ל). — ח' ועוד י"ל במשימות דהא עכ"ה מ"ר בנשים שידעו לה' שחיטה, וממנה הן כמבין, דאליכ שפוטא דאין נתני להם לשהות, ולא עדיפי מאנשים שא"י ה"ל שחיטה, ורק משורה מחסיר ה"ל א"י דנשים דעתן קלות, וחיישי' דבשהולכי' לשחוט לא ידקדקו בשחיטתן, ואח"כ אפי' יעשו קלקול יהי' אימת בעליהן עליהם, ולא יחד האמת לומר דלא שחמו כראוי כמ"ש הישעיק ד"ל, ולכן כ"ז בחולין, אבל בקדשים כיון דאימת קדשים עליהן, ודאי ידקדקו ח"כ, תחילה בשעת שחיטה

לשחוט כהונן, וכיון דידעוהו הלי שחיטה שפיר סמכין עליהם בקדשים אפי' לכתחילה, והבן, (ועין שו"ת יד יצחק הלך ב' סימן קע"ה). — אי' דמסע הנשים לא ישחטו לכתחילה היינו משום דס"ל כשיטת הגאונים דרמאש"ט שוחטין לכתחילה בלי בדיקה על סמך שידברקו אחיכ, אבל בנשים לא אמרי' דוב מצוין אצל שחיטה מימחי' ואסורי' לשחוט לכתחילה. על סמך בדיקה שאח"כ, אבל בקדשים גם אנשי' אסורי' לשחוט לכתחילה על סמך בדיקה שאח"כ, משום דמיד אחיש צריך כהן לקבל הדם, ובקבלת דם הוא עבודה וצריך בנדי כהונה, וא"א ללבוש בין שחיטה לקבלה. ועיכ צריך ללבוש האבנט קודם שחיטה או בשעת שחיטה ואם השוחט אינו מומחה ומקלקל השחיטה הרי עבד הבהן אי' בלבישת כלאים בכרי, ובה' לא סמכי' על רמאש"ט, ועיכ צריכי' לבדוק קודם שחיטה אם הוא מומחה ובכה"נ גם נשים שוחטין לכתחילה, אם ברקנום והם מומחי', ודק, (נשית בית שערים הארח' סימן ט"ו, ועיין שו"ת שבט סיפר חזיר סימן ל"א שכתב ג"כ כעין תי' זה). — ועיי' שו"ת לבושי מרדכי האו"ח מהר"ת סוס"י קע"א. —

יידר) גם שמעתי, דהנה בס' חיי אדם (כללי מצות) הניח בצ"ע, אי מצוה מן המיכתיר עדיף, או מצוה בו יותר מבשלוחו, ובגן בקיים מצות כתיבת ס"ת, שום יכתבו אחד יהי מהדר יותר יע"ש, וא"כ י"ל דהא דשוחטין, י"ל היינו קרבן שלהם ומצד מצוה בו יותר מבשלוחו, לא רצי' חכמים להפקיע המצוה מהם משא"כ היכא דאין כאן סדך מצוה לא ישחטו, ודק, (יידבר משה סרס ויקרא). — והנה בס' טל חיים וברכה כתב עפ"י חקירת האחרונים [חתן סופר ענין לס"ע אות כ"ח, מיקנה כלל ל"א סוף פ"ט א', שדה חמד כללים מער' ו' אות כ"ז] דלא שייך לס"ע במצות עשה (ועיין שו"ת מהר"א חזיר סי' מ"ח), והמפורשי' הביאו מעם דנשים לא ישחטו דחשידי אלס"ע, וא"כ לפניו בקדשים דהוא מ"ע לא חשידי עכ"ר, ובמח"כ לדעתי ז"א, דהרי אדריבה משום דהוי מ"ע איכ' מבש"כ. דלא ישחטו, (ועיין וילקט יוסף הלך ד' סימן ט"ו בהג"ה). — י"א) ובס' ארץ צבי מביא בשם ערוגת הבשם (דרישן) מעם להל' איי' משום דאסור לשחוט בשבת, ואיכ' דהי' מ"ע שהזמ"ג דהכחת, ונשים פטורות ואינם מצוות רק מפאת הלי' דלית כל נבלה, ולכן אין להם לשחוט וכו', דהוי כמו שחיטת עכ"ס והא דשוחטתן בשירה בקדשים, היינו משום דשחיטת קדשים דחה שבת, ואיכ' הוי מ"ע שלא הזמ"ג ונשים חייבות [ועיין שו"ת קול יהודה סימן י"ט, ובס' נחלה לישראל שאלה יד], אולם בס' תפארת שאול הקשה על דבריו, הא אין שוחטין קדשים בלילה (עיין מגילה כ', וכן פסק הרמב"ם ז"ל), ואיכ' אכתי הוי מ"ע שהזמ"ג, ואעפ"כ שוחטתן כשרה בנשים עיי"ש, [ועיין המאסף שנה שבעית סימן נ"ד, ובשורת מור ואוהלות אוהל ברכות והודאות אות ל' ב"ה ודאיתן]. — והנה מה שתי' דברי ההל' איי' דנשים חשידי אלפני עור (עיין שרת בברי שלמה הארח' סי' י"ט), זה תמוה, דאיכ' אם גם האשה אוכלת משחיטה ז' ז"ל להכשיר, כמו דאמרי' בשחיטת כותי בגמ' כנודע, ובאמת כ' האי' לאסור בכל ענין, מרסחם דבריו ולא חילק בזה כלל, (עיי' שו"ת יד יצחק ח"ב סימן קכ"ד). — ואם המעם דלפני עור הוא ממעם ערבית, עיי' שו"ת פני מבין הארח' סימן ק"צ, ואכמ"ל. —

ועתה אסיים, יתברך משמים: ברוב ימי, ושנים נעימים, ומאין משמנים
לו נתונים, נד גדי וסיעק לא, כעחידת אוהבו ומקורו,
יום ק הבהן שווארמץ

— סימן קמ"ז —

שלום להאי צורב, העוסק בחקי חורב, ויורד לעוסקא של הלכה, וראה במשנתו
סימן ברמה, כבוד הרבני האביר המופלג בתי"י החרוץ וכו', מיה דוד
פנחס וואלף נ"י בק"ק אלפי"ן (גאליציען) תע"א.

ראיתי אמרו, ונכונים אשוריו, וכו'. ועיד קושייתו בפסחים ס"ג, השוחט
את הפסח על החמץ עובר בל"ת וכו', האך משכחת לר"ש שיהי' חייב שוחט
על חמץ שיש לא' מבני החבורה, דהיי' לאלן (דף ס"ט) סובר ר"ש דמושב'
את ידיהם ממנו עד שירוק הדם, וא"כ כיון שיכול למשוך עצמו אחר שחיטה,
הי"ל התריס דשמא בעל החמץ ימשוך ממנו? — הגה לכאורה י"ל דמירו
בהבורה אחרונה ולא נשאר עוד שום א' שלא הקריבו פסחו, רק זה בעל החמץ
עם עוד אחד, ושניהם אינן יכולי' למשוך ידם ממנו שהרי עכ"פ צריכי' שלא
יניחו הפסח בלא בעלים, ואם זה לחודי' ימשוך, א"כ לא יהי' אפשר לו שוב
לעשות פסח דאין שוחט' פסח על היחיד! אולם דא, דהא הבא לר"ש קיימי,
ואירו סובר שוחטין הפסח על היחיד, במבואר ברף צ"א דר"ש סבר כר' יוסי
ע"ש, וא"כ אבתי קשה? אך י"ל עפ"י"ש התוס' בנטיין ל"ג, האך לוקין א"א
שדנתה הא הוי התריס, דלמא ישלח לה בעלה נט, ויבטלנו. שלא בפני השליח
הי"ל פני' למפרע? ונס האך מלקי' לנייר ששתה יין, הא הוי התריס, די"ל שאל על נירתו ע"ע, כמו
נדרתו? ותירצו דמוקמי' אותו על חזקה, כמו שלא שאל על נירתו ע"ע, כמו
כן לא ישאל נדרתו מעתה והלאה, וכן בנט מוקמי' אותה על חזקה, שהיא עכשיו
נשואה ע"ש, וכמו כן כאן י"ל דאוקמי' אחזקה שלא ימשך ידו אלא יעמוד בו
כמו עתה שנמנה עליה ולכן לוקה שפיר. — שוב דאיתי שכבר העיר בזה
הנאמן מהר"י לנדא זצ"ל בסוף הצל"ח למס' פסחי' (ועיין בשו"ת טב"י מהדורית
ס"א ובהג"ה שם), והוא כי עוד שם די"ל דמירי' בחל ערב פסח בשבת, וזה
הי' יחדי' על הפסח, ואם ימשוך ידו ממנו הרי חילל שבת למפרע בשחיטה, וא"א
לו למשוך ממנו, והוי התראת ודאי, ע"ש, [ועיין שרת חלק יעקב (פנינעס) סימן י"א].
ולענין נראה עוד באופן אחר, והוא לפי"ש השיטה מקובצת (רי"ש
מס' כתובות) לתרין קושי' תוס' הנ"ל, דבא"א שוינתה ליה התריס, דהתריס לא
הוי רק היכי שבידו לעשות דבר זה, כמו בנדר אם רצה שותה או לא, משא"כ
כשתולה בדת אחרים וליה בידו, והתם הלא לא די' בידה שבעלה
ישלח לה נט ויבטלנו עד"ו שתהי' פניי' א"כ הוי התראת ודאי ע"ש, [ועיין
לעיר ס' נ"ד אות ה'], ולפי"ו י"ל הבי' דהשוחט שפיר עובר, דליש דלמא
ימשוך א' מהחבורה שיש לו החמץ, דזה לא הוי בידו דשוחט, וק"ל, [ועיין שו"ת
שאלת שלום מהר"ק סי' י"ה]. — וכבר אמרתי בזה לתרין קושי' התוס'
בזולין י"א (סד"ה וכו' תימא), שהק' על הא דא"י שם בנב"ר רב. כנאא אמר

אתי' (דאזלי' בת"ר) מהרג את הנפש. דאמ"ר קטלי, וליחוש דלמא טרסה הי (ההרג), אלא לאו משום דאזלי' בת"ר, וכי תימא דבדקי' לי' וכו', והק' בתוס' שכל מקום הנ"ל התרים, אי לא דאזלי' בת"ר עייש, אבל לפי דברי השמקביצ' ליק, דהרי ל"ה בידו דהוצה שזה יהי' טריסה והוי שפיר התראת וודאי, ודוק. — ובשם אא"ר הנאן מאהני (בעל קול ארי) וציל שמעתי לתרין עדיו קיש' הרמ"א בתשו' (סימן ב'), על הא דא"ר במס' קידושין פ' החזקה נדה בשכינותיה בעלה לוקה עלי' משום נדה, וקשה למה אמרו בעלה לוקה עליה, ולמה לא אמרו אף היא תלקה משום נדה אם בא עליה, [והמ"ו ביו"ד סימן קס"ה סק"כ כתב דאדרכה, דרבותא קמ"ל, דאס"י הוא לוקה עייש, ועיין לעיל סימן כ"א אות א'], וי"ד דלכאורה קשה על גוף הדין, למה אמרו כלל דבעלה לוקה, הא הוי התרים, דילמא תרין אמתלא דכריה, אבל לפי דברי השמקביצ' הנ"ל ליק, דשפיר לוקי' אותו וליה התרים, דלא הוי בידו שהיא רתן אמתלא כסובין, וא"כ מתורין שפיר קיש' הרמ"א, דרוקא אותו לוקין ולא אותה, דבאצלה באמת הוי התרים, דבידה שפיר הוי ליתן אמתלא, ודפח"ח. — ומה יש לישב נ"ב קיש' ההפלאה עה"ת שהק' האד"ר יכולי' להייב בן סורר ומורה, הא אין עונשי' אלא א"כ ההור אותה, והא הוי התרים, דמכילא כסנדרה' ע"ה בן סורר ומורה שרצו אביו ואמו למחול לו פטור (וכן פסק הרמב"ם בס"י מהל' גמרים הל' ח'), וא"כ דילמא ימחלו לה, [ועיין לעיל סימן ס"ה בשולי היריעה], ועס"י הנ"ל לק"מ, דהרי לא הוי בידו דבן סורר ומורה שאביו ואמו ימחלו לה, וק"ר [ועיין בסוף סי' בית נפתלי בדף האחרון אות א' בזה], שוב ראיתי בשו"ת נהרי אפרסמק שהביא ג"כ לתרין בן, עייש בהל"ק אהע"ו (דף קנ"ד ע"ב) בסוד"ה נמ"א, ודוק. —

— סימן קמ"ז —

בריש ירחא דמאזני, וכתב בספרן של צדיקי' לאלתר להייב, ויהבך בברכת שמים. כבוד אהוי ידינפ הרב ההג' מזה בן מזה, אשר יאמר עליו כי הוא זה וכו', מזה משה מאננעבונים נ"י האבדיק ווער ע"ע על ע"ס יציה.

מה נמלצו לחכי אמרתו צוהה, יד שלוחה אלי במנינה עפה, והומתק לחכי פרו ועליו לתרופה, וכו'... — וע"ד ספיקותו דהלכה ולמעשה, אם מותר לכתוב גם על נייר שיש בו, "וואסערדהוקק" אותיות הנר או פרחים ועיורים ורישומן ניכר היטב, אם הנייר מונח? — הצעתי הרב' לפני גדולי דורינו, והאחד המיוחד שבהם השיב: לפענ"ד לפשוט לאיסורא לכתולה מיהת מאבהע"י סי' קכ"ה סעי' ה', ויש לזהר מלשרטט באבר מפני שהוא צונע, והוי ככתב על גבי כתב, ובבאה"פ שם בשם ב"י, אע"י דמשרטט מבחין, מ"מ נראה, קצת' מבפנים עכ"ל, הרי דגם מצד, "נראה" לחד אע"י דאין שם כתב ממש באותו צד מ"מ מקרי כתב ע"י כתב, ומכש"כ כאן גבי אותיות ועיורים שנראים היטב במקום הכתיבה ממש, דודאי מקרי כתב ע"י כתב, כן נלענ"ד ברור, ועיין בגמ' פשוט סי' קכ"ד פסק"ב לענין רושם צורת חמה או שאר צורות העבדות שננייר שאין

לכתוב עליו גם ע"ש, ונראה שלא במקום כתיבה משותפת ודרך. —

ב') ואשר העיד בענין כתיבת ס"ת היכא שאינו יכול לכתוב בעצמו האיד' משוי' שליח במדי דאידו לא מצי עבד? — יע"י בשורת שואל ומשיב מהדו"ג הדב' סי' קס"ט שכ' דכל שאין מניעה מחמת גופו רק שאינו אומן, ליה בכלל מילתא דלא מצי עבד, ובשורת הגאון ר' ידא אסאד וליה (ח"ב סי' קע"ב) חקר בזה לענין גם לשונו' הפוסקי' דבענין שליחות בכתיבת הגמ'. אי"כ כשאין הבעל יכול לכתוב בעצמו, אין יכול לצוות לסופר לעשותו שליח ע"י"ש, ואולי בס"ת כיון דאפי' אם רק הינה בו אות אחת הרי כאלו קבלה מהר סיני, ע"י כבודו ריש סי' ע"ה אי"כ זה כל אדם יכול לעשות, מי"מ מדברי הפלתי בס"י ס"א סק"ו שכ' דכיון שהוא רחוק מאי לא מצי משוי' שליח, שם נראה דלא מ"ל כסברת השואל ומשיב הגיל, אמנם הפלתי עצמי מסופק בזה, ואי הו"א כסברת הפלתי כיון שהוא רחוק משם הוי בכלל מילתא דלא מצי עבד, לא היינו מתאין ידיו ורגליו בשליחת גפ' על הבי דואר שהדין שהשליח שבכאן עושה שליח שני במקום נתינת הגמ', (וכבר שמעתי להעיר כן מכבוד מ"ה הגאון נ"י), וע"י שו"ת ברכת רצ"ה סימן כ"ח, וד"ק. — [ונדע מה שהנרעקא בתשו' סי' כ"ט העיר, דלמ"ד כתיבה בדיובר איך מותר לכתוב השם הא הוי כהונה באותיותיו? ומהרצ"ם דשאני הכא דמצותו בכך, והרי השו"ת צוה לכתוב סת"ם, וא"כ ליכא קפידא בזה (ע"י שו"ת דברי חיים בהשגחות לחלק ב' סימן מ"ג), אך לפי"ז קשה אי"כ מני"ל להתיר כתיבת ס"ת ע"י שליח, דאין השליח מקיים המצוה רק המשלח, ואיך הוא מותר לעבור על איסור הדונה את השם בשביל המשלח? וע"י סי' כ"י חמדה (ראה) דף ס"ד אות ד'] —

ג) ומה שהק' בס"י הולין ד', מצא ביד כותי דקד"י של צפרים קטע ראשו של אחד מהן אכלו מותר, לשו"ת הפוסקי' דגם באתחוקא איסור' אמר' מ"ל ספי' מה"ל לקולא, אי"כ נתייש דילמא ה"י לו מחצה צפרים בשורות ומחצה טריפות, דלדין אסור מדרבנן עכ"ל, ולדידו מותר, שאינו חושש לאיסור דרבנן? ראיתי בכתבי מ"ה הגאון נ"י, דאין כאן קוש'י, דבה"ל כמחצה בשורות ומחצה טריפות' ששיטתו דאסור מה"ל, דהו"ה ממש כמו חתי' אחת משתי חתיכות, ואשם תלוי יוכיח דהיי ספי' מה"ל, וזה שטות! אמנם אי קש'י' הא קש'י' דלמא יש לו רוב כשרות, דמה"ל כאמת כפיל, רק מדרבנן אינו כפיל, אי משום כ"י או משום דבר חשוב וא"כ לדין אסור ולדידו מותר? אמנם גם זה לא קשה לפי"מ שהעלה הפני' בס"י גימין (דף י"ד ע"ב) ר"ה גופא אמר דא שום ואח"כ בדיה והגלעיה, כיון דבאמת מדי באחזק ורק דמיעוט' איכא עכ"ל שאני' מחזקי', לא חיישי' רק לענין איסור' דאודיות', אבל היכא דלדין גמי ליכא איסור' רק מדרבנן לא חיישי', ואי"כ איש' ודרך. — [שוב נזכרתי כי הקוש'י' כתובה בתל' תלפיות חלק א' סימן ס"ג, וגם בשו"ת נה"י אפרסמון לאדמו"ר הגאון דפושנא וצ"ל חיד' סימן ז', וע"י במכ"ע שערי רעוה חלק ראשון סימן כ' אות ה', וסימן כ"ט אות ה', וגם בסומן ס"ה אות י"ב]. — וע"י בשו"ת יד יצחק חלק ב' סימן קל"ז בדיה מ"ש השלישי. — ודגה ה"י לי עוד איזה דעות גם על יתר דבריו אשר הציע לפני, אולם יען דנני מורד מאוד ע"כ אשים כעת קנזי למילין, ואשאיר בד"ש ידיו המוקדו ומכבדו.

— סימן קיז —

בצאת השנה יתברך מאלקי קדם מעונה, וברך חסד וחנינה, הרה ידיניס הדב
החלל החייב המפורסם לתהלה, ושישו בו כל רואיו, וכמהו יהיו צאצאיו, וכו' סו"ה
יעקב גרינוואלד ניו, בקק סי' נע ט יצוי.

א' עיד מה שהק' על המרז שכ' הדבר המפורש בתורה להחיר אין
כה בד חכדל לאסור, מיומא י"ג כהן גדול מקריב אותו, דכ' לאביו ולאמו לא
ישמא ומן המקדש לא יצא, ר"י אומר כל היום, וכ' ההוס' דאף דסיל לר"י דיקריב
ס"ס מר בו חכמים עייש, וק' איך מר בו, מאחר שהתורה אמרה מן המקדש לא
יצא ? — [ועיין שו"ת חלק יעקב סי' י"ב] — הגה כבר הקשה כן בשו"ת
רח כהן חידד סימן נ"ח, והוכיח מזה דעכ"ה דתוס' יומא לא סיל סברא זו
עייש, והוכח דבריו בס' ליקוטי שלמה ירד סי' קי"ז, [ועיין יוסף דעת ודברי
שואל על ירד סימן שצ"ה ד"ה ואנב], — אולם לענין לקימ, דכבר כ' המרש"י
בפתי' כלל חלק א' סי' ט"ז דכוונ' המרז דקא היכא שמפורש בקרא ההירר
לנמרי, כגון מכירת נבלה שמפורש יוצא או סכור וכדומה הדיבה, אבל היתר היוצא
מן הדרש כמו זה, או דבר הנלמד ב"נ מזה שסור יכלו חכמים לאסור עייש.
[ועיין שו"ת בית נפתלי סימן ט"ו, ושו"ת למטה יהודא סימן ט', לבושי מכלול
סימן י"ג אות צ"ח, וא"כ הכ"נ אמו מפורש בקרא דכ"ה מקריב אותו, ורק חכדל
דרשו, וק"ל. — ועוד דע"כ ל"א המרז, רק היכא דמעקר מצות התורה
לנמרי ולא טקיים הפסוק, אבל היכא דהפסוק לא נעקר לנמרי, ואפשר לקיימו
בשום צד ל"ש כן, ובמ"ש המרז באר"ה סי' תקפ"ה סק"ה בשופר דמתקיים בחול
עייש, וה"ה הבא, דהרי זה הפסוק מן המקדש דריש ל"י, ר"י בעצמו במס'
סנהדרין י"ה, שאינו יוצא אחר המטה, ורק דזה דמקריב אותו ג"כ דרש'י מזה, אבל
הפסוק לא נעקר לנמרי יכולין לתקן, ועי' בהנה' חכמת שלמה ירד סי' קי"ז
בזה, וכל הגי נותני דמצעו דאין יכולין לתקן מיירי לנמרי, כהא דהעירו מתוס'
יבמות כ' ד"ה כל, וש"ס בנורח ל"ה, ודרק. — [ועי' שו"ת בית שערס אר"ה
סימן של"ד]. — ועוד יבא בזה לקמן בס' קנ"ד עייש —

ב' ומ"ש לתרין קישי' הבאר יצחק, בהא דכ' הרא"י לרקק אטאי
נקט הגמ' (ריש חולין) תתק, "בדח' בשר וכו' ולא נקט ח"ש, משום דלר"ל ח"ש
אסור מדרבנן, ולא מהי הוחוק, דלפ"ז נכ בכות ניהוש שמא עשה שה' במיעוס
בתרא, דאסור לדידן רק מדרבנן ול"מ הוחוק, וכ' דכאן כיון דאחזקו אין חילוק
בין דאורי' לרבנן ! — יפה כתב, ואם כ' חכס א' בשו"ת יד יצחק חלק ג'
(סימן ק"ב אות ד') רצה ג"כ לתרין כן, והנאקן דמאלמשווא נ"י דחה דבריו, מ"ש
הפנ"י בחסין דרבנן דהכותי לא נזהר ע"ש, א"לם אנכי בחידושי הערותי עליו,
דהפנ"י הק'. זאת על דהמרש"ל (שכ' לתרין מה שהק' על תוס' ניסין יו"ד שחמרו
והאק יצא בה ושמא הוא לא ישמר לשם מצה וכו'), למה לא מקשו תוס' שמא
החמיצה, ד"ל שנתן לו כוית לאכול פסנה) ניהוש שמא שיאור דרבנן היתה, ואין
הכותי נזהר בזה לדעת הת"ק הואיל ולא כתיבי, אכל כבר כ' בס' עיני ישראל
בחולין דלק"ס, דהרי רשב"ג אמר כל מצה שהחזיקו הרבה מדקדק' בה יותר
מישראל, ועי' לא פליג הת"ק, דא"ל"ה, מאי סריך הכא רשב"ג היינו ת"ק, דלמא
בהא פליגי, דלר"ז אינ' מדקדקי' בה יותר מישראל, אלא ודאי דלא פליגי בהכי

וא"כ את בשיאור דרבנן המה נותרו כמו אנו בני עייש, ולפי' מתוך הקוש' על נכון. — ולדעתי נראה לחרץ בשיטות דהרי חוס' כתבו שם (בדיה המניח) דכל זמן שיכול לחקן ע"י חותך כוזה בשר יש לו לחקן, אבל אי ליחא לכתי קמן שרי, וכ"כ גם לקמן (בדיה אבל) כיון שיכול לברר ע"י כוזה בשר יש לו לברר עייש, ומשמע רק היכא דאיפשר איפשר, אבל אם יש לחוש על שהי' במיעוט בתרא, זו באמת אי"א לברר ושרי גם בלא זה, וד"ק. — ועפ"ז לא הבנתי ג"כ קוש' הגאון בעל חר"ם וצ"ל שהק' ברקורי' של צפרים דאמרי' קופע ראשו של א' מהן ונתן לו דלמא איכא רובא דהיתרא ומיעוטא דאימורא, והי' תערובות סב"ס יבש ביבש דמותר לאכול סמנו, ונמצא הכוזה אוכל בהיתר גמור. ומ"ס לדין' אמור לאכול אדם א' כולם ביהוד ומבלי שישליך א' וכמבואר בזה ג' דעות בשו"ע יור"ד סי' ס' ? ולפי הג"ל לק"מ, דמה דאיכא לברורי' מבריקין, והיכא דלא אפשר אמרי' דמותר גם בלא זה כמיש התוס', דהיתרי' בשורת מדינא חזיר סי' נ"א שב' עריו ליישב קוש' הגאון בעל יתיעות שלמה סימן ב' [דף י"ב ע"ב] מה מהני חותך כוזה וכו' ניהוש דלמא לאחזקין שקרא יעבור גם לאכול נבילה, כמו דעובר על לאו דלא תענה מה"ט (עיי' בש"ך סי' ל"ג סעי' י"ב), וכי' בזה"ל: ג"ל בדקדק זו דהותך כוזה וכו' לחד חי' בתוס' רק כל זמן שיכול לברר ולחקן, אבל אי ליחא לכתי קמן שרי עייש. — [ובעיקר קוש' היריעות שלמה האדרכת' במקו"א (עיי' לקמן סימן קמ"ה), ובשו"ת יד יצחק חי' סי' קס"ט ובמכתב שני סימן י"א]. — ועיין שו"ת חלק יעקב סימן א'.

ג) והנה הרב הגאב"ד סערענמש ג"י הק' בזה"ל: מדרוש לכוח עכ"פ מהש"ש שמא ס"ד לכוחי לר"ל דחיש מותר, וא"כ איך סגי בכוח הא פה שנשאר בין התנובים ובין השינים אינו מצטרף ובציר לוי' שיעורו? ועפ"י דברי העיני ישראל הג"ל מתורן הישב, וד"ק, [ועיין וילקש יוסף חלק ו' סימן קע"ז ד"ה והרבני]. — גם י"ל כי כוונת הגמ' דהכתי יבלע הכוזה בשר ואז לא נשאר לו בין השינים, ובבלע ג"כ עובר, [ועד"ז מתרצים ג"כ הקושא על הירושלמי שהק' למה לא דחי עשה דמצה לית דחדש, הרי צריך לאכול יותר מכוח יען דנשאר גם בין השינים, ובמה שאוכל יותר מכדי המצוה דהיינו מכוח, עושה איסור ואין שייך עדלית? — אך קוש' הירושלמי אולית דיבלע בדרת מצה של חדש, דאיכא כאן מצות אכילת מצה והלאו של חדש, ונימא עדלית, וד"ק. — ועיין וילקש יוסף חלק ד' סימן קע"ז], ובלאו"ה לק"מ, דאי ס"ד לכוחי כ"ל, הא איה ס"ל בתולין ק"ג דכל מקום שאמר כוזה סתם פירושו חוץ מבין התנוכים, דאכילה במעיו בעינן, וא"כ בודאי גם הכא שאמר חותך כוזה סתם, פירושו שו"תג"י לו כוזה נרול כ"כ שיהי' במעיו כוזה, חוץ מבין התנוכים, כמו בכ"ס, וד"ק. — [ונתעוררתי לזה גם מאחרים הי"ן]. — ועיין שו"ת זכרון יהודא הארח סימן קנ"ג ובשורת לבושי מדרכי הארח מהדו"ת סימן קנ"ג. —

ד) ואשר הכיז להקשות על הא דאק' בנמ' מצת כתי מותר ואדם יוצא בה ידיו בספה משימא וכו', וק' לפי התוה דעת שהעלה על הרמב"ם דספדיא מה"ת לקולא זו דוקא בלאו, אבל לקיים מ"ע צריך להיות ודאי ולא ספק בידוע, וא"כ בהמין שאסרה התורה צריך להיות ודאי חמץ אכן ספק מותר, ובמצות מצה צריך להיות ג"כ ודאי מצה, ולפי' —

צריכה למישר מצת כותי מותרת שאפי' ספק לנו אם לא נחמצה מיט מותרת מספיקא. אכן במצה בערב תאכלו שהוא חובה צריך להיות ודאי מצה, והרא' דלא יצא, קמיל דאדם יתצא בה כי נחשב לחדאי מצה? — [עין שו"ת חלק יעקב סי' י"ב]. — הגה גם אנכי עמדתי בזה, והארכתני בפ' הסוני, והצעתי הדבר לפני רב גדול א' בפולין, והדמים תשובתי אלי בספריו, אולם מצאתי אח"כ בשו"ת יד יצחק חלק א' סימן צ"ו (אות ג') שכתב: לעני' איש דמים מוכח דהוא בחדאי מצה, דאל"כ עכ"פ מדרבנן נימא לתמרא, אעכ"ה דהוי בחזקת מצה, ומסילא משימא דיוצא בה. — [שוב בא לידי שו"ת משיב דברים והאיתי בחזקת סימן ו' שהביא ג"כ להקשות כן, וחי' כיון דעכ"ה סירי באין לו לכותי מצה לצאת, וכיון דע"ז יש לסמך אי"כ לאו ספק הוא, ושפיר הקשה הגמ' ששימא, ומשני דלמא לא בקיאי בשימור. והוא הגמון]. — ועיין בקונטרס אורח חיים למעלה (אשר בסוף ס' עונג חיים לשבת) סימן ר', ובשו"ת באר שמואל (אונסדראף) סימן ב' דיה בסי'. —

ובזה אסיים, בברכת שמים, בבני חיים, ומוזני כפלים, יהי שלום ועז כחילו, חן וחסד בגבולו, כעתידת ידיו אודני.

יוסף הכהן שווארמין

— סימן ק"ח —

— ביה יום ב' שמת תרמ"ט לע"ק נרוד יצו —

השלום לכבוד אהי' גיסי וידיני וחביבי הרב ההג' התי"ב צמים פת ידיו רב לו וכו' מיה משה דייטש נ"י. האברק"ה סא בא ד קא תצא.

היום הזה למדנו (ק"ה יומי) בסנהדרין ל"ה ונוכרתי מה ששאלת אותי ע"ד מ"ש התוס' שם (בריה סנהא הארץ) בשם תשו' הגאונים, דבני א"י אין אומרי' קדושה אלא בשבת! אשר הוא סלא מאוד, ומעולם לא שמענו ממנהג זה! ואותי חיפשו בספרים שונים לא נמצא מזה דבר בשום מקום (וזהל בספקי תוס' שם את צ"ח), גם בחמישים חלקים שוכן בני א"י לבני בבל שגדספו בסוף ס' ים של שלמה כ"ק לא נזכר מזה כלום?! — הגה אנכי הקרתי ודדשתי בעתו ובזמנו על הענין, ומצאתי כי דברי התוס' נזכרו במצ"א סימן קכ"ה סוף פק"ב, ועיי"ש בדיעות חת"ם ואח"כ נדעתי (ע"י הרה"ג מו' יצחק ג"י מועדבוא) כי דברי תשו' הגאונים האלו הן הובאו ג"כ בס' אור דוד הגדול לרבינו יצחק מזינא ז"ל בהלי' שבת סי' ס"ט בפ"י הצדקת עיי"ש (ואין הס' תתי') גם מרן החידא וליה בס' כפא רחמים כפירושו למס' ספריהם פרק כ' הלי' ו' מזכירו (ועיי"ש שהאר"ך ומסלמל על דברי הגהלת יעקב אם י"ט נמי איקר שבת לענין זה), ומה שאינם נזכרי' גם היום כן בא"י, הגה בחדאי לאתרי כמה מאות שנים שנתבטל הישוע בא"י מכל וכל עד ימות הרשב"י דל. בחדאי או נתבטלו אלו המנהגים, ושדב אפי' אח"כ שנתישבו מחדש לא נהנו עוד באלו המנהגים. אשר בחדאי נהנו בהם רק בימי האמוראים ורבנן סבוראי, וכמו שמצינו בני מערבא מסלקא לאודייתא בתלת שנין ולא נהנו עכשיו

הכי. — וזה שלא הזכר ביש"ש אין להקשות דכבר הביא הגאון ר' גרשון העניך ז"ל (בעהמ"ה נ"ו דמתנות) בהקדמתו לספרו ארצות חיים פ"י צוואת ר"א הנדל שמצא עוד עשר חלוקים בתש"ו הגאונים ובתנ"י שלא הובא שם, עכ"ר. — [ועיין במאסף צ"ל בירושלים ת"כ (שנת עת"ר ל"ק) שגרסם שם קונטרס. נר מערבי בשם הגאון מקיפוב וצ"ל, והוא נוסף על החילוקי בני מערבי ובני מורה שהביא ביש"ש, ודבריו שם נפלאים מאוד, ואת מקומם הערה]. —

וחכם א' כתב לי, ד"ל כי מעתה קל נפל בתנ"י ומלת "אלא" נשטט ממקומה, וכצ"ל בתנ"י: "כי בתש"ו הגאונים שאין בני א"י אומרים, אלא קדושה בשבת, וכונתם כך, דהלא אנו פותהי הקדושות בשם שמקדש"ו אותו בשמי מיום כבוד שיה שרפי קודש המקדש"י שםך בקדש. ובנוסף הספרדים עם מלאכים המני מעלה יחד קדושה לך יושלש, וכיון שבשבת אין המלאכים אומר' שיה וקדושה (כמבואר שם בתנ"י), איך נאמר בקדושות של שבת בשם כשמקדש"ו אותך בשמי מיום, או כבוד שיה שרפי קודש וכו'. הלא בשבת אין הם משהי' כלל, ע"כ רעת הגאונים דבשבת לא יאמרו אלו הפתיחות, רק הקדושה "קדוש קדוש קדוש" ותו לא מדי, זה בני א"י אין אומרי', אלא קדושה בשבת בלבד, בלא הפתיחות, רפה כוון, (ולפי פ"י) זה צ"ל דשבת דוקא קאמר ולא יום כמ"ב). — והדבר הגאון מ' חיים יצחק ירוחם נ"י (וועיין השיב: ידעתי מר' התנ"י סנהדרין הללו עוד בימי חרפי, ושמעתי בשם הגאון"ק מקאמינקא מה: שלום ז"ל שאמר שעפ"י נשתנה למעלותא שבת בראשית, שמכיון שנבראו המלאכים ביום שני כמשאחול והתחילו החיות אז לומר שיה. נשאר להם כנף לשבת ונמצא ששורה אז בשבת יחד החיות ואדהיה משא"כ אח"כ שביום של החיות אין אומרי' קדושה בארץ, וכיום שאומרי' קדושה בארץ אין להחיות כנף לשודר בו, [דבר זה כבר כתוב בארוכה בס' י"ן המפורסם אבני שהם עה"ת בס' בראשית (דף ג' ע"ג) בשם הגה"ק רבב"ג רבי ר' איציק אבד"ק קראקא וז"ל], גם מצאתי בשכנר הימים בס' לקט יוסף מתלמוד התה"ד נוסח לילי ש"ק המתחיל משרתי, שבאו בו דברים שאין לו פ"י כ"א עפ"י הגאונים שבתנ"י סנהדרין הגיל. —

שוב נזכרתי כי כבר הבאתי דברי תנ"י הללו לפלא, בקונטרס "ילקט יוסף" חלק י"ד (סימן מ"א), ועיי"ש בהג"ה. — וכבוד הרב הגאון הצדיק מרה יוסף חיים זאנענפעלד שליט"א (ירושלים) כתב: לפני איזה שבועות נשאלתי בזה מאמדיקא אם המנהג הזה עדיין נהוג, ואם לא, להניד הסבה שנשתנה, והשבת להם כי לפי הנראה מהכלכו פ"י ל"ז בה' שבת בשם הר' יוסף כי בשבת אומרי' כתר וכו' המני מעלה עם עמך ישראל, כי בכל השבוע מקדש' המלאכי ואנחנו מקדש' עמם, ובשב"ק אנחנו העיקר והם מקדש' עמנו יע"ש. אבל אפשר לפרש גם כמשוטו כי לפי המבואר בברכות כ"א איכא מ"ד שקדושה נאמרת גם ביחד, ל"ז אפשר שעכ"פ בשב"ק לכבוד קדושת היום הה מתקבצים לומר קדושה ביחד, ולפ"י לדין דאין אומרי' קדושה ביחד סמילא נשתנה בזה המנהג (*), —

(*) א"ר, הנה כי גם ידענו הגאון"ק זאנעק נ"י (הרה"ג מ' חיים ל"ב טייטלבוים נ"י) וחסיד חב"דו"י נבן [כי הוא תלמיד נאמן לאמו"ר הנדל, והם כי סמילא מקום אמ"ר הוצ"ל שם]. אעדיק גם דבריו וז"ל: לענין נראה בישוב התמורה

יש קצת פנים מפרש'י ב"ק שתקן עזרא בשבת במנחה משום יושבי קרנות' כמראה דבימי החול לא ה' מתאספים ויבא כזה על נכון הגוסס במנחת השבת ועל מנוחתם. יקדישו' שמך כפשימו עכ"ל. —

ומדרי דברי דבריו ים של שלמה הגיל נזכרתי שזה קרוב לשלשים שנה. אשר נשאלתי מדב א' באלטור לאמר לו הפ' עמ"ש (באית מ') בזה"ל: בני בכל טהגי' בכליעה בצנור באמה בדרך שנברא, ובני א"י באצבע! עכ"ל. והנה אנכי הצנור הפליאה במכיע, והבים הם אשר רצו לפתור, לא ראוי זה כזה, וכולם נכבדו ברהקים שונים והעלו סלי במחמא, אבל האמת אהוב מכל, ונכון הוא מ"ש אבדך מר' חמי דגהי' ד"ע דפעות סופר נפל בספרים הצריל. "בבעילה" (ונתחלה ל"הכח" "בכליעה"), והפ' עמ"ש בפדקי דר"א (סדק מ"ו) אמר אברהם ליצחק. בני, העבד הזה חשוד על דעבירות ראה שמה ננע "בצנור", אלא הביא הנערה דהחלה והוציא בתוליה באצבע וכו' הבניסה האהלה והציא את בתוליה הנערה וכו', וכך היה ישראל נזהר להוציא את הבתול' באצבע שלא יבא לידו ספק, עכ"ל, ואפשר שסמך זה להוציא את הבתול' באצבע לא ה' רק בא"י, וזה כמות הישיש דבני בכל טהגים "בבעילה" בצנור באמה. כלומר שנהגים לבעול באמה בדרך שנברא כמו טבע הבראה, ועד"ז נדע להם אם היא אשה בבתוליה, ובני א"י טהגי' באצבע כלומר שהוציאו הבתולים באצבע, ודיק, ועיין תוס' יבמות ע"ז ד"ה שלא, כתב, דנס יעקב מיכה באצבע, ולכן נחשבה למה מביאה ראשונה, תי"י מביא א"ה ס' ר"מ סק"ש, ושורית נביי אהע"ז מהדו"ק סימן כ"ב, ובשירש יעקב לכתובת שם. —

המאורח סי צ' כתי צריך להשפיר ככל סדו להתפלל עם הצבור. והיום לרמון עם. אבל סי שיש לו פירוש קבוע בתוך ביתו שלמר בו. סצוה להתפלל בו אפי' אין לו עשרה ועיין שם בב"י בשם ר"י שכן נ"כ שאפי' בלא יורד עושי' כן, ועיין עוד שם בפרישה פ"ק ד"ז פסוק כ' חל: ומסתמם היו נזהרין להתפלל ביחודי בבתי מדרשם ביחודות. עכ"ל. והנה אם התפללו ביחודות לא אמרו קדושה, לא סבביא קדושה של שטנה עשרה וזרוא צריך להיות בעשרה, אלא אפי' קדושה היוצא המאורות, לשי' דרשב"א אין אומרי' ביחודות עיי"ש. ופעם יל' המננים שהובאו בתוס' כמותם נ"כ לבני א"י, היינו לאורם הלומדי' שמתפללי' ביחודות בבית מדרשם, ולא מהדרים לילך לצבור לשמוע קדושה בצבור, אבל בשם. היו מרחיקין להתפלל בצבור ולומר קדושה משום שבשבת המלאכים אין אומרים קדושה, אפי' שלא ידא העולם שחיי בלא קדושה, החזירו על עצמם לכנות עשרה ולומר קדושה, מ"י לקיים סמך הארץ וסירות שמעם, ונסמא לצי"ז כנים דברי התוס' להלכה, ונכונים, ולענין דהא דבר נכון ואמיתי, עכ"ל. — [אחד הגיע ליד האוצר חיי"י דעזא (שנה ששית, סוכרת א') והאחי שם (בצר לי"ב) בשם כתב א' בזה"ל: אין הדבר קשה כלל, כי כבר סיכא ענין זה בס' "תולדות התפלה והעבודה בישראל" למר יצחק משה אלמג' (ברלן תרפ"ד עמוד נ') שכתב שידוע לו מסקורות נאמנים שבא"י לא היו אומרים קדושה אלא בשבת, ובבבל אמרו בכל יום ויום (ועיין הילוק מנהגים בין בני בכל לבני א"י הוצאת וואל סילר, וינה תלחח), ועדין היו נזהרים כך בארץ ישראל לפני אלף שנה, במקומות שהבבלים לא היו הרוב, ולפי"ז כל התירוצים אך לסותר הם, ומכש"כ שחלילה לנו לשבש ונרמא כמו שרצה לעשות הכס אחד]. —

ועתה אסיים בפי הספוק שהביא' התוס'. מכנה הארץ ומדות שמענו.
אשר לקחו אזני בשם הגאון מוה"ש מאסטרמאליע זצ"ל, עסימד' כמד' המש
אותיות שנבטלו בתורה כלם יסוד נאולה, כ"ף בו נגאל אאעיה מאור כשרים שנא'
לך לך, מ"ם בו נגאל יצחק שנא' לך מעמנו כי עצמת ממנו מאור, נ"ן בו
נגאל יעקב מיד עשו שנא' הצילנו נא, ס"ף בו נגאל אבותינו ממצרים שנא' פקד
יפקד, צ"ן בו עתיד הקביה לינאל את ישראל, וזשיה מ"כ נ"ף שחם הד' אותיות
כפולות כבר שמענו בד' נאולות, ועתה את מצפים צבי לצדק הבטלה שעדיין לא
נתקיימה, והפידית, ויהי שנוכה לנאולה שלימה במהרה, ובימינו תושע יהוד'
ישראל ישכון לכמה על הררי ציון וירושלים אמן, — והגני בזה ניסך רחמך
הדרש באהבה,

יוסף הכהן שווארמץ

— סימן קי"ט —

המשליך קרצו כפיתים, יברך בבל הימים ובלל העתים, כבוד הרב הגאון המחולל
היבר חבורים מזוכמים וכו' מו"ה זאב פאדרייללא ניו כשמש
בצהרים, אבי בעד בו ש א ש ש (נאליציען) תע"א.

עשיתי כאשר צוה עלי וכו', אבל כבר אמרו עמרת תפארת שיבה.
אם בדרך צדקה תמצא וכו'. — וע"ד הדקדוק בנ"י פסחים קמ"ה דיליף הילל
מצות אין מבטלות זא"ו, מקרא דעל מצות ומורוס יאכלו הגא' ב"י בהעלותך.
ולא מיתו מקרא המוקדם ב"י בא, ואכלו את הבשר צל"אש ופצות על
מורוס? — הנה כיו"ב מקש' בתמורה ד' דסליג ר"י ורבנן בלאו דלא ישאיו
ממנו עד הבקר (הגאמר בפסח שני) דאין לוקין, אי משום דהי לאו היתק לעשה
או משום דלא שאין בו מעשה, ומדוע לא מביא הגמ' הפסוק דלא תותירו (הגאמר
בפסח ראשון), וכמובא בחולין ס"ב? — אולם כבר עמד שם ע"י בשמ"ק (הג"ה
שבש"ס ווילנא), וכי דבאמת הוא מעות המדפסי' וצרל במקום לא ישאיו לא
תותירו, דב"י בהעלותך בפסח שני לא בא הכי לתן עשה אחר לית, ושם
נאמר רק חלאו לכר, גם התורה אור בשרש שם ציין על שמות י"ב, הייט לא
תותירו הנ"ל ד"י בא, והיא ברה, אבל כאן קשה לשבש הספרים? — ופצאתי
בשיות חת"ס חאז"ה סימן ק"ט שעמד בזה, וכי דברים נחמדים עייש, ואנכי בילקש
יוסף חלק ד' (סימן ל"ח) הכאתי: גיל דמעמא דרבנן המצות מבטלות זא"ו הוא
משום ביטול ברה, פסח מצה ומרור, כל כית בטל בב' וחיס דאינך, כאמר ר"ל
בזבחים ע"ה, הפסול והנותר והפסא שבללו זב"י ואכלו פסור, שכל מן בטל בתרי
של חבירה, וכך פסק הפוסק יוריד סוסי צ"ה, והילל לא סיל, כך, אמנם ד"י בא
לא הי' מוכח מדי, לסימ"ש הפרמ"ג דבבן נח לא שייך ביטול ברה, דאחרי רבים
להפנות לישראל נאמר ולא לבן נח, א"כ להני ראשונים דסברי דישאל קודם מ"ה
ד"ן בינ הי לחם, לכך הי' מותר להם לברך פסח מצה ומרור, פשרה מיתו מקרא דאחר מ"ה
ד"י בהעלותך, וק"ל, — [ועיין שו"ת לחם שלמה ס"י צ"ה, וכו' בית חזקאל ס"י ס"א]. —
וזה שהעיר האדך השביע הכהן את הפסח, הלא מבואר בפס' שכתב

י"א קללת חכם אפי' על תנאי היא באה, ואפ"י יד"י הכהן דוקא ע"ה? דגה כן הק' בפי' כסא דהרסנא! אולם בפי' אמרי שמר להרשיק (סרים וישלח) כ' דלקים, דע"כ לא אמרי' קללת חכם אפי' ע"ת הוא בא, רק אם מזכיר הקללה לבה, ואינו מזכיר את הברכה. ע"כ אפי' אמרי' רק הקללה על תנאי, מ"מ חל הקללה, כיון דאינו מזכיר את ההיפוך ג"כ, דהיינו הברכה. אי"כ מה חזית שתחול הקללה מפ"י מהברכה, ולכן א"ש כיון דהכחזי' ד"י אומר הנקי, אי"כ הזכיר הברכה ג"כ, שוב לא ה"י אפשר לחול הקללה נגד הברכה שהזכיר במעמד א', עכ"ל. — ולענין נראה במשימות, דהרי כאן התורה כתבה בפי' ונקתה וגורעה ודע, כי אם שקר הדבר ושכחנם חשדה בעלה, אז תהי' מבורך, והאיך נוכל' לחשוב ולומר שתחול עלי' קללת חנם, והוא פשוט, — [שוב נתעוררתי מבי' הב' החריף מו' בצ"ל א"ל ד"י יט"ש ג"י שכבר העיר בזה בפי' התורה והמצוה] ומביא על' לשון הפסוק ונקתה היינו מהעונש שלא תגע בה האלה לזעזע כמ"ש שקללת חכם אפי' על תנאי היא באה, עכ"ל, גם י"ל וכי הכהן אמר הקללה מעצמו, הלא לא אמר רק מה שכתובה בתורה, וכי אם א' יקרא ה'! אם בחקותי תלכו ואם בחקותי תמאסו! או ה"י אם תאבדו ושמתם ואם תמאנו ומריכם וכו'! יש בזה קללה ח"ו? אלא כי כך צויתה התורה לקחת לפני' וקללת חכם בודאי לא תבא ודו"ק. —

ואשר הק' לשיטת הסברים הבדלה דאורי"י (ע"י) רמב"ם פכ"ט מהל' שבת ושמקב"צ ביצה ד' גבי ר' אפי' מבדיל מיוסא טבא לחב"ר, וא"ע פ' שמיני ע"פ להבדיל בין הקודש ובין החול) למה לא מזכירי' יצי"מ בהבדלה כמו בקדוש, הא נ"יש הוא? מצאתי שחקיקת קדמונים היא זה בפי' המנהיג לרבינו נתן הל' מוצאי שבת סי' ס"ה, כ"ל: וכי רב נשרינאי דל בהל' מ"ש אם אומר, הבדלות ישראל מסערים" ויאמר הבדילנו דודי מטמאות פתרוס כו' דלאו הבדלות שבת מחול הוא הרשות בירו' ויש לאומרו דודי הרה"ג המפורסם מו' יצחק ווי"ס ג"י מפי' כתב לו' ליישב, דאור החיים לבעל פרי תואר ז"ל כתב בסוף פ' שמיני ע"פ כי אני ה' המעלה אתכם מארמ"צ, ג"י להבדיל נו', והד"ק אין הקביה יכול לחדד שמו אלא על' המושלל מעין הרע הרע שהוא ולא יחד שמו עליהם עד שהוציאם מארמ"צ ועפ"י כיון שאיננה כנוסה ברכת הבדלה בא"י אלוקי המבדיל בין ישראל לעמים, וזה נעשה רק ע"י ההעלאה מארמ"צ, מפילא כבר הזכיר בזה יצ"מ, ודרק, (ועיין וילקש יוסף חלק ידד סימן ר"ה אות ח'). —

ואתרי' כי אין הנאי מסכים עמדי להאריך בדבריו, ע"כ אסתגר כעת והי' לו בזה שלום מנאי ידירו המוקירו ומכברו בלוגיה והי' יצילנו מכל נגע ומחלה, ונהי' לו סגולה ויתן לו רוח ששון וצדלה ויגביה קנינו למעלה.

יוסף הכהן שווארמין

— סימן ק"כ —

שמחה וצדלה הדוה ונלה, לכבוד חזר כהלכה אשר במשנתו ראה סימן ברכה מפלג וחרץ עוטה אורה, הנה תמים לשעצות העורה מזה אברדם מנחם גאלדרינג ג"י, ע"ק גראסוורדיין יצ"ו

ע"ד מה שיצא לחקר ולדרוש אב אשתו של ר' זרא, אהר שמת בעלה

מבטיח מרים ובעי רבה רחמי עליו ואחי (גפילה ו'), היתה צריכה קידוש' מחדש
 כי מים חדשות בא לכאן וסילתא חדתא היא דפקע ויקה ראשונה ע"י מיתתו?
 או נימא מאחר שהורו דיו אנלא מילתא דמפרע שלא קנה א"ע במיתת הבעל,
 שליה מיתה שלימה, והיתה מותרת אליו בקדוש' דקמא, כי לא פקע ממנה?
 — והבא למשום בשם רבו הגאבוריק האלמין ג"י מהא דאי בשבת ס"ה, דבשעת
 מתן תורה יצאה נשמתן של ישראל וחדו וחדו ע"ש, ומצינו דאח"כ אמר להם
 הקב"ה שובו לכם לאהליכם, ופי' בתרגום יונתן לאדוונא עם נשיכון דאחפרשין,
 דהי דהותר להם נשותי בלי קידוש' חדש', יען דבכה"ג לא פקע ויקה ראשונה
 ע"ש! — ואין, ואינה הנה מהא לא ארי, כי יש להשיב מלכד מ"ש המהרש"א
 בזה"ל שם [על הקוש' והרי ריב"ל מ"ל בעצמו דלא מתו ורק חזרו לאחריהן
 י"ב מ"ל] דכתות כותות דה', יש מהן דמחרידת דקולות נעשו חלשים, לאותן התעילו
 הבשמים כדי להשיב גפשים, ויש מהם יורר חלשים בטבע עד שמתו ויש מהם
 שהורו ע"ש, דהיי ב' כתות שלא מתו, ולזה אמר הקב"ה שובו לכם
 לאהליכם, אבל כת הג' י"ל באמת דהי צריכי' קידוש' חדש', וזהו, [וכמחזמה
 לי שראיתי זה כמה בארזה ספר (ואינו זכור כעת המקום) שכ' דאם נאמר
 דישאל לא יצאו מכלל ב"נ עד אחר ס"ה (כמ"ש פרד"ר) או ה' צריכי' כל
 ישראל לקדש נשותיהן לאחר ס"ה]. — ועוד זאת הרי התוס' בב"מ קיד' הקשו,
 האך הדי' אלי' בנה של האלמנה בין שכנה ה' (ע"ן לעיל סימן ל"ד) וחי
 משום שה' ברור לו שחיה לו לכך ה' מותר ע"ש, [וכבר יש אתי בכתובים
 בשם הגה"ק מ"י העשיל וצ"ל לפרש בזה הג' ביוקאל ל"ז: תחיינה העצמות
 האלה ואומר ה"א אתה ידעת וגו' דכך אמר לו הקב"ה התחיינה העצמות האלה,
 פי' אם ברור לך שאתה טאמין שיחיו העצמות, או מותר לך לסמא את עצמך,
 דהא יוקאל כהן ה' והשיב לו אתה ידעת, פי' שאני טאמין בדברך וחלילה
 לי מסוסק בדבר זה], ועיין בס' צידה ברוך בהקדמה, (ובוילקס יוסף חלק י"א
 סימן נ"ה) ולפי' י"ל גם במתן תורה כן, דהיי הקב"ה ה' יודע שעתיד להחיות
 ולהחיותם, א"כ ד"ה מיתה ממש לחלוטין כמות כל אדם, ולכן שפיר אמר להם
 שובו לכם לאהליכם, ולא נפקע ויקה הראשונה מהם, משא"כ ב"י דרא דל"ה
 ברור שיהי' שפיר י"ל דצריך קידוש' חדשים, ודק. — אולם ט"ה דהאסתפקתא
 כמובנה היא בספר ברכי יוסף לאהע"ז סי' י"ז (והובא' גם בפתיח חשונה שם)
 והוא רצה להביא רא' מירושלמי דנסיין (פרק מי שאתחן הל' ג', דאם א'
 מת ונעשה אח"כ גם שחי, אכתי אנדא ב' אשרנו ולא מהניא לה מה שמת,
 ופמאן דליתא ואשתו היא, והוא בעלה ע"ש, ומאו מצוין אצלי כי בשו"ת שואל
 ומשיב במהדור ג' (חלק ב' סי' קל"א) שרא ב' נרנא בשבס נאון א' ומפלפל
 בזה, ואין הם' כעת תהי' [ועיין שו"ת מהר"א האע"ז פוס' ד'], אך ראיתי בס'
 כרם שלמה (בשו"ת שבסוף אע"ז) סי' ס"ט שמביא רא' מכתובות סיב ע"ב דלא
 צריך קידוש' אחריו ולא שמי' מיתה, דאי' התם גבי רח בן חכנאי בשלחי
 הלולא דרשב"י בעי דחמי וחי, ולא הביא שריה קרשה מחדש, ש"מ דא"צ
 לקדש שנית ע"ש, אבל ע"י השיב הגאון דפאקש וצ"ל, דיש חילוק רב בין
 מיתה בעל למיתה אשה, דכאנהבעל בחיים, באמת י"ל דעדיין לא פקע ויקה
 אשתו ולא צריך לקרשה מחדש כשהי' חי, [ואמורה לכ"ע בכל אשה איש].

אבל לא כן הוא כשהוא מת שם יש חקירה על קידושי' חדשים, והברכ' בעצמו הביא בשם הכהנ' דמשימא ל' כשחטה אשה חיתיה דלא סקע זיקת בעלה. (עין עמ' סי' פ' פרט ד'). — שוב מצאתי אריכות דברים בזה גם בס' עורה שחר ערך אשת איש זאת פה. —

ודבר חדש ראיתי בקטגורס. עובר אורח' להנאן אודית וציל שגרפס בסוים ארמות חיים (ס' קס"ח) שהעלה דאיש כזה אשר מת והדי' ח' אם הי' כהן סקע מסט קדושת כהונה. [ומתוך בזה מה שחטתה על הרשבי"א דל ברכות מ"ו שהק', על הא דכיבד ר"א את ר"ז לבצות, אע"ז דקיטל' בעדיב בוצע, וכ' ליישב כיון דהסעדה הי' עבור ר"ז, הי' ר"ז בעה"ב, ולכאורה קשה אמאי לא תי' במשימות דר"ז הי' כהן כמבואר בירושלמי ס"א דברכות היו? אלא דמעשה זה הי' אחר ששחמ רבה לר"ז, וא"כ נהי דהדר אודי' ית' מ"ט סקע מסט קדושת כהונה], אבל מצאתי ואינה הי' לדי' ס' הגמסר, כלי חסדה' עה"ת, וראיתי שם (סרס בראשית) שכ' עליו ולא אדע מה קאמר מה, דהיי' כל כהן הוא כה מחמת שהוא בן כהן, וכיון דזה משימא דלא נסקע הקורב' ע"י המיתה וא"כ הדי' הוא גם עתה בן כהן, וממילא הוא כהן לכל העניינים, אלא שלענין עבודה אולי צריך חינוך מחדש כמו כל כהן שהתחיל לעבוד שצריך חינוך, אבל לענין קדושת כהונה, משימא שכ"ז שלא נסקע הקורבה אינו נסקע הכהונה, ומבואר בקרא דאלישא דהקורבה לא נסקע ע"י שמת, ח"ב. — ואזכיר עוד גרנר א' משמ"י דהנאן בעל חתים וציל (השייך לעניינט) שכ' בספרו תורת משה (עה"ת) יתרו, עה"ת, ואז אמרה חתן דמים למילות, ויש להבין מה ענין חיתיון לכאן, אלא דיל' ויבקש להמיתו ולהחזיר ולהחיותו מיד, אך יהי' בנתיים חפשי מחיוב מצות מילה, ולא יוכל במה שלא מל ביום השמיני כי מת בנתיים, וצ'פודה הבינה זאת וחששה כשיח' יהי' במל גם החיתוק שבינו לבניה, ולא תהי' עוד אשתה, ואולי לא יחפוץ בה עוד כי יפדוש ממנה, ע"כ נודדה למל' רבן, כדי שלא ימות משה, ואז אמרה חתן דמים למילות, חתין דייקא, ורפח"ת. —

ולא אמנע מלהעיר כי נ"ך דברי הברכ' תמודים בעיני מדוע העמיד האסתפקת' שלו על ר' ורא כמנילה, הלא מבואר בסדרשיא שם דקשה לפרש דשחמי' ממש, אלא דר"ל כעין שחמיה דאנכרי' חסרא וכפיה לשנות יותר מדאי עד שחלה ונטע דמות ולכך נקמ' בלשון שחמיה, דשתיית היין נקרא ע"ש הנחן מקום שחמיה, כמ"ש ממלא גרוגם של הי' יין וקאמרי דהתפלל עליו שלא למות מחולי' זה עד שנתפסא חיי, ומצינו בסקרא ובתלמוד לשון הי' מלשון רפואה, עכ"ל. — [וכתבתי הנאן מ' יעקב עמרין זליה כתב בזה"ל: נ"ל שלא שחמו ממש אלא כ"ז הענין לפי שהיו שחמים מאד, וכתי' בכל עצב יהי' מותר, לכן עשה זאת להעציבן, כענין שאמרו ר"ם אין עומדי' (ברכות ל') דחיי לרבנן בדחי מוכא כו', ובאחזית עינים שחמו רבה לר"ז, כדאי כהנ' פא"ש (תולין נ"ז י"ז, כן אירע כאן שהראים היו סבורים ששחמו באמת, תרדה נפלה עליהם התעצבו ונאנחו כל שחמו לב, אף ר"ז נתפעל מהם לבש חרדה ותעלף מרוב דאנה השוברה כל נוסף של אדם ומת לבו בקרבה, לכן הי' צריך לבקש עליו רחמים להחיותה, אבל דם ודאי לא שפך רבה, אלא כדאמרינן, עכ"ל]. — וברא ראיתי בנתיים עמ"ס תולין (נ"ח ח') ע"א שהביא: ושמעתי מפורי הנאן הפלגיה וציל כשחמת פריה, הא דמשימא

לרין דהידורא קודם לליכונא ומרווח רוחא דאמרי' בפיק דמגלה קם רבה ושחמי' לרין ואמשר שחמי' בסכין רותח שהי' מונה על השלחן בסעודת פורים, וידע רין דדיניש בגמשה, והנה אע"ג דלחובא ולשמחת פורים אמרה, נ"ל הואיל ונפיק ממומי' דנכרא קדישא לא ינע לריק ח"ו, דודאי אי ה'י' שום מציאות שחי' רין לא הי' מת ע"י שחיטת רבה עד שהתפלל והתירו שלא בטבע, אע"כ לא הי' במציאות שחי' כיון ששחט בו רוב ב' סימנים, עכ"ל, ולכאור' קשה הלא ר' זרע לא אמר הלכה זו משמי' דנפשי', אלא משמי' דשמואל אמרה? ונשאלתי בזה מכבוד ידידי הרה"ג וכו' מו' ישראל וועלץ נ"י (בודאעצט) — אבל לענין לקיט, ד"ל שנתק הדין אמר באמת משמואל, אך הטעם דהידורא קודם לליכונא דזא מעצמה, אנ"ל דגם הטעם הוא משמי' דשמואל, אך ר' זרע קיים הדבר כי כן הוא, ומבשרת הזה, ושמר כתב הפלא"ה וליה, [ועכ"ה ציריל דלא ס"ל כמהרש"א ועב"ן אלא שחמי' משם]. וד"ק. — ועיין שבת קנ"ז ע"א האי מאן דבמאדים יהי גבר אשיר דמא, אמר רבה אנא במאדים הואי, אמר אביי מר נמי עניש וקפיל, ואפ"ל ג"כ דהכונה כמה ששחט לר' זרע בגיל. — (נחמדותי לזה מכבוד הרה"ג וכו' מיה דוד ליב גריב נ"י).

* * *

שוב בא לדי' ס' נטע שעשועים (מנקאטש) וראיתי שם שהאר"ך בענין הזה עד מאוד, והביא רא"י זו סמ"ת בשם מרח הנאן, צ"ל, (ואנכי לא ידעתי!) וחכם א' הראה לי בתל חלפיות (חלק ה' ס' ע"ה) שכ' : עיי' פנ"י קידוש י"ג דל"ג אין מיתת הבעל מתירה אי"כ כשפחתה נשמתן בנ' דברות ראשי ועדיין לא נאמר הקרא דאיתקש מיתה לנפ' אי"כ שפיר נשאר באיסורין, ואין רא"י לאחר מיתת — והנאן דווייטצען? נ"י מחלק ד"ל דבמ"ת גם נשמת נשים מרחו ולא חל שם פניות עליהם, [וכ"כ בס' נבעת פתח (סערענטש) בס' יתרו], וד"ק. — ורב נחל אחר רצה להביא רא"י דמיתת הבעל בחור ותי אינו מתיר, ממש רבנו ע"ה, שעלה כמה פעמים למדים (היו צפורה כאשת אל"י או ריב"ל), וכי בכל פעם כשירד חזר וקדשה? אבל ד"א, שהוא ידע שנעשה מלאך ע"ס לחזור להיות איש ולא לחלוטין, עיי"ש. — [ובזו הרגע בא לידי שרת מתנה יהודא ח"ב וראיתי שם (בסימן כ"ד) שנחתק אם יתרחש בזמן הזה איש אשר יזכה כמו אל"י הנביא ול"ט, או ריב"ל, אם יהי' חיובי' לנהוג אחריו אבלות וגם לז"מ קדיש, ועיי"ש שהאר"ך בדבר, והי' אי"ה כאשר אברה לחדשים את ספרי' מועד כל ח"י, המוסר על עניינים האלו, פעם ילשיטת, (עם הוספות רבות מנחלי ישראל הי"ז) או נדבר בזה ולא באתי כעת רק כמזכיר]. —

— סימן קכ"א —

חיים ושלום וכל טוב, אל יחסר קורטב, לירידת יוג"ט איש המדות, הרבני החר"ף ובקי וכו' מיה ישראל קליין נ"י בקי יא ס' קי"ד ע"א יצי' שני בחינים הבאים בא' היעני ימ' יבגר מיימתי ועשר ידים לושמי

וכו', ואין ספק אצלי כי ידידנו הרבני הנגיד המופלג בתוריש צדיק תמים וכו' מיה פנחס פרי שטאנן ניי יעמוד על ימיו וכו'. — ועד מה שהעיר במס' קדוש' לים במעשה שא"ל אביו עלה לבירה וכו' ונפל וסת היכן אריכת ימיו של זה מנ"ל להוכיח מזה דלמען ייטב לך לעולם שכולו ארך דלמא לאו אביו הי' דכאן איתרע לי' החזקה כיון שנפל? הנה ענינו לנכח יבישו מ"ש מו"ח הנאון ניי בשו"ת פרי השדה חלק ג' (סימן ס"ו) דמה שהבטיחה התורה שכר למען יאריכון ימך, הוא וודאי שצריך לכבד למי שמחזקי' אותו שהוא אביו ואיכ אפי' אם באמת לאו אביו הוא, מיס מניע לו שכר, כיון שהוא החזיק אותו שהוא אביו, ושפיר הוכיח הנב' דע"כ למען יאריכון ימך קאי על עוה"ב ולמען ייטב לך לעולם שכולו טוב. — אולם י"ל נ"כ דהא באמת לאו דוקא אביו קאמר השי"ס, דהא אם אמרה לו אמו עלה לבירה נ"כ קשה קוש"י דה"ש"ס, ודאי בוודאי בל"ס אמו היא ויש מצות כא"יא, — ויותר מזה י"ל דטעור מוכיח השי"ס דהא מביא נ"כ הא דאביו א"ל והביא לי' גזלות ושלח את האם וקיים מצות שליח הקן, רבוה נמי כתיב בתה"ק למען ייטב לך והארכת ימים ועלה ונפל, ונמצא דממנ"ס מוכח דלמען ייטב לך דקאי רק ליום שכולו טוב והארכת ימים ליום שכולו ארוך, ודוק, (ונתעוררתי לזה גם סככר ידירי הרה"ג מו' משה קרעמש ניי מאושט"ד). —

ומה שהק' אמאי גבי אתרוג יוצא במתנה ע"ס להחזיר, הא הוצר אכילה בעד גבי אתרוג דזולת זה לא מקרי לכס, וכיון שמחויב להחזיר פשיטא שאני יכול לאכלו ואמאי יצא? הנה הוא קוש' האחרונים, ועיין בפרש"י או"ח סוף סי' תרנ"ה בא"א שתי': דכל שדאר לאכילה לשום אדם שפיר הי' כזרהמה סתורה לישראל, (ועי' בס' דברי ירמ' על הרמב"ם הל' לולב פרק ח' אות ד', ובשו"ת בשנים ראש (הוהודין) סימן י"ח), — ובהו משבש מה שמדקדקי' אמאי נקט רבא אתרוג זה נתון לך ולא נקט לולב, דהרי מצינו בב"מ דנקט ד' מיני' בשם לולב, וכן הוא לענין ברכה, אלא י"ל דאנב אורחא קמ"ל דאפי' באתרוג דבעי הותר אכילה נמי מהני מתנה עמ"ל, ואי תני לולב הו"א דוקא לולב דליש ב' אכילה הדרק, (וכיכ בס' מהר"ם ברודא דף כ"א בהג"ה) — ועיין שרת קול יהו"א סימן ס"ז. —

ואשר עמד בהא דהק' בס' מור וקציעה מ"ס לא מנינ' תרי יומא משום ספקא, ותי' משום דקי"מ"ל ספירה בזמני' דרבנן, אבל עדיין יקשה לשיטת הרמב"ם ודע"מ דס"ל ספירה דאוריית' ? לעני' לקי' דביטעת הספירה צריך להיות אצלו ודאי וברור, [עיין שו"ת או"ח סי' תפ"ט סק"ה], וזולת זה א"א לספירה, ואיכ האך שייך לעשות כן, דבכל א' יש ספק, והוא ששום זכרוד, (ועיין שו"ת יד יצחק חלק ג' סימן ז'), ובצמנת סענת אות ע"ה. — [שור' שכיכ בשו"ת עינות הבשם חו"ח סימן קס"ח (אות ד')] י"ל: י"ש דחקור אם מסתמ"ל באיזה יום מהספירה הוא עומד ואמר היום כך וכך, היום כך וכך וכו', וספר כל הימים שמשפך עליהם, אי כה"ג מקרי ספירה או לא, ומסתברא דספירה לא שייך אלא שיספור מנין המבורר, אבל כל שלא נתברר לו ההיום הוא כך וכך, לא מקרי ספירה כלל, דלא קאמר רחמנא שיאמר היום כך וכך אלא שיספור, וכל כי האי לאו ספירה היא, דהא וודאי פשיטא אם יאמר בפ"א היום יום פלג' היום יום פלג' כו' עד כמה וכמה ימים דלא מקרי סיפור כלל, ומה לי אם אומר כן על

תרבה ימים, או אם מספקל על שני ימים ואמר היום כך והיום כך, וטמלא לקים דאיא לספד היום כך וכך, משום ספקא, דכל שהיא בגד הספק אין זה בכלל ספירה כלל, עכ"ל. * ועתה בשעת הדפסה ראיתי בענין זה תשובה בשרה קרן לדוד סימן קל"ט, וסי' ק"ט, — ויען כי זמא קרנס, לקצר באמירה, ע"כ אסתגר כעת, זה' יעשה עמנו חסד נסים ונפלאות, עדי יחיש ישועות הניכאות יישמרו מכה מעל וחומיק, ומסיבה חמיק, ידידו הדרש בלתי, יוסף הכהן שווארמן

— סימן קכ"ב —

שלום וברכה ברבי' המסכדה, שמורה וערכה, לכבוד אהו סחי יריגים דהר"ג החרף ובקי מדרסם לתהלה חסד מצו יחוסים, ופותר בנימוסם, היה בניסין אוללמאן נ"י (בנו של האון בעל יריעות שלמה-הציל), אב"י בס' וואלקא יצ"ו.

אשר התפלא על מסקי תוס' ערכין (סימן ז') שכתב: תפלין צריכי' נ"ה נקי בשעת מירת המלכות, גם לא ישן בהם: לא נהנו נאמנות בארס' המנה תפלין, ע"ד שיש בה חורים ספור ממונה כשמתלין האותיות, עכ"ל, וכלה מוקשה הוא: ציין לעיין בס' תפארת למשה י"ד הל' מזהה סי' רס"א, — הגה ספר זה אינ' תח"ל, אולם הדבר אין חדש אצלי, כי גם במסקי תוס' שבת (אור: ק"ל) כתב, "ע"ד שיש בה חורים פסורה מן המזוזה, והוא פליאה נשונה! ומאז ראיתי בספ"ג שהביא זאת בשם הירושלמי, אבל כתב דהרשב"א: ה"י אמר שברך: בכל ספרי הירושלמי ולא מצא דין זה ע"י, ושם מצאתי בבית יוסף (בבב"א ה"ב) סוף סי' רפ"א, כתב בשם רבינו יוחנן: שכתב רבינו פרקו: כי העם שאין נותרי' עתה במזוזה מסוכני' על מה שאמרו כל ע"ד שיש בה חורים פסורה ממוזה, וכבר כ' הרשב"א שלא מצא בן בבבלי ובירושלמי, וכאמת שעתה ביטולה גדול ושכר קיומה גדול, עכ"ל, ולפי הנראה לא ראה גם מרן הב"י דברי הסמי' הגל, ועד כ' הסמי' (שם) אפי' ישנו בשום מדרש: הוא דוקא בפתח החצרות: שהחורים מצויים שם, אבל בחדרים ועליות חייבי' ואפי' בפתח במקום שתחילת שליש העלין למעלה יכול להגיעה, אמנם ה"י נהג לכסותה: כולה בפתח, וכן אני נוהג לכסותה גם בחדרים במקום שהתנוקות מצויים שם, אני מכסה הנקב במעט שעות, עכ"ל הסמי', (ועי' בשרי חסד מערכת המ"ס כלל קכ"א). — וראש דבריהם ילי'ם עפ"י שיטת רבינו יוחנן: נתיב י"ט היה (הובא ברב"י יוסף: א"ה סי' ל"ה אות ב') שכתב: י"ט למי שסומך על הגם ולהניח בשעת השמד שצריך לזהר משניה והפחה, דאלי' תרי קדושת ס"ת וטהרתו גדולה ואדם — אחוז ופותרו וכו' וקו"ח הגנת תפלין שהם מבוטלים בעזותיהם ובבתייהם עכ"ל. תראה דלשיטתו זאת אולי נמי במאי דמפרש לירושלמי, מפ"ס לא החזיקו בה ספני הרמאים והייט ספני מה לא החזיקו הכשרים להניח כל היום, ועי' אמר מפני הרמאים הי"ל שלא לתת יד לרמאים שעיי' יהי' להם מקום לרמות בנ"א ע"י שנים הם יתנו תפלין כל היום למען יחזיקו הבריות לצדיקים וכשרים [כרטייתו חכ בשמו בברי סס"י ל"ה ובמצהש"ק שם סק"א] ותייט משום דלדודי' ליכא לתרתי כמ"ש

החזק שם ס'ב משום שציינו' נק' נקי וכי' מאד דבולי הק חיובא לדידי' ליתא
 רק בשעת הסכנה כג'ל, א"ו משום הימאים, ועפ"י יתשרשו דבריו עם קצת הניה
 קלה, תפלין ציינו' טף נקי בשעת נזרת המלכות גם לא יש בהם [היינו דכ"ו
 נהג רק בשעת הסכנה וכד"ב כשיש' ר' ירוחם דג"ל], היות שעפ"י מהראי' הי'
 ללבוש תפלין כל היום כג'ל, לכן כ' בהמשך לזה, לא ינהג' [תמורת נהגו]
 נאמנות באדם המניח תפלין כלומר דמעתה רק היינו מעמא שאין מניחין כל היום
 כדי שלא ינהג' נאמנות באדם המניח תפלין [כלומר באופן זה כל היום] ויכשלו
 ברמאין, וכדמפרש איה' בירושלמי הג"ל [ועיין בפסקי תוס' שבת אות ריד כתבו
 ביותר דקדוק אין מחזיקי' נאמנות באדם המניח תפלין], הי"ת עניים המה במקום
 זה, ועשירים המה במקום אחר, — [ועיין וילקש יוסף חלק י"ד סימן י"ד אריכות
 דברים בזה]. —

ב' ואשר כתב ליישב קוש' הגאון בעל מחזהש"ק וליה (דלמ"ל
 קרא דכבוד א"א אינו דוחה שבת, הא עכ"ח הוא, דאליכ' דלמ"ל קרא דהאב
 מסד נדרי בתו, הא לאו"ה אם האב יצווה לה שרתעבור על נדרה תדרי' מוכרחת
 לשמור לו מצד כבוד ואיני צריכה הפרה), דאש"ל משום דהאב מסד רק לקטנה ונערה
 אבל לא לבתה ולא אם נשאת, אבל על כבוד א"א מצווה גם בנדרת, וגם
 משנשאת, ועוד אם לא הי' קרא דאינה דוחה שבת והי' מחייב לחלל שבת
 לקיים מצוה כבוד אב, אבל האב הי' עובר על לפני עור לא תתן מכשול,
 אולם אם האב מסד נדרה לכא שום עבירה, עכ"ד, יפת כיון! והדפסתי הערתו
 בילקש יוסף חלק י"ב סימן רס"ה בהגיה, ועי"ש עוד איזה תירוצים אחרים.
 והיום הזה הגיע לדי' ס' הנחמד, כלי חמדה" חלק ד' וראיתי שם (בפ' מסות)
 ישתי' ג"כ [בש"ש הרא"ף והאסף ג"י] דכמופלא הסל"א הן באנשים והן בנשים
 חייבי' לקיים נדרם מהי"ת וא"כ צריך קרא דהסרת נדרים בבית מופלא הסל"א,
 דמצד כ"א אינה מחייבת עדיין, וא"כ אי לאו קרא דמצו' להסר נדרה היתה
 חייבת לקיים נדרי'. — ועוד י"ל עוד סלפול, דנודע קוש' העולם אין יכול
 האב להסר נדרי' בתו נחוש דילמא לאו אכיו הוא, וא"ל דאולי' בת"ד הא הי'
 דשיליט ע"י התרת חכם וליא בת"ד, [עיין לעיל סימן ק"ה, ולקמן סימן ק"ל,
 וסימן קל"ד]. וג"ל עפ"י ששערי'ם להקשות בהא דמקשי' ונחוש דילמא לאו
 אכיו הוא הא מסור שא"י איך? ותי' דקושי' הגמי' דנחוש דילמא סעכ"ס; ועבד
 נחעברה דהולד כשר, והנה דעת התוס' דלמ"ד הנכרי הנא על בת ישראל הולד
 כשר צריך גירות ובלא גירות דינו כנכרי, ומעתה א"ש לסי' דא"י בירושלמי דנייר סלונתא
 אם בני יש להם היתר נדרים, והו' מ"ד ס"ל דל"פ אצלם התרת נדרים, עכ"ס
 זה כ"ע מודים דהיתר חכם ליש כלל אצל בני' ולפי"ז נכון היטב קוש' הג"ל,
 דשסד אב יכול להסר מכח רוב, וא"ל דהו' דשיליט וליא בת"ד, דא דאם לא
 נחול בת"ד דרי' נכ"ית הוא, וא"כ או דא"צ היתר חכם, או דל"ס היתר חכם,
 א"כ ליה דשיליט כלל, ושוב אולי' בת"ד, ומעתה י"ל דהנה מקשי' למ"ד קרא
 דכ"א אינו דוחה, תפ"ל כיון דהוא רק מכח רוב דילמא לאו אכיו הוא אין
 דוחה ליה [עיין וילקש יוסף חלק שני סימן קל"ד בשם ע"ד דה], אך י"ל
 כג"ל כיון דאם לאו אכיו הוא הי' הוא עכ"ח נכרי, וכי' ששבת ח"ס ואינו מחזק
 על השבת, ופסיר צריך מרא רא"ד, ומעתה י"ד נבי שבת, אבל בנדרים

שמי הוכרחה החמנא לכתוב דין הפרת נדרים דאליכ ליה אמרי' עדלית דהרא-
דלמא לאו אבי' הוא דהוי ב"נ, ומזהרת גיכ על כל יחל, והוא לא מצי' מיסר,
ולכן התצית החמנא לכתוב דין הפרת נדרים, ודוק כי תרף דזא. — וכוה
אצא ואמר שלום ואחתום בכרכה את חג המצות העיל יתן בדיצה ובחכשר
יתרן מנאי ידיו מתי הדושי' בלתייה.

יוסף הכהן שווארמץ

— סימן קכ"ג —

אמר איהב אידחף אשני אהלך שלום לכבוד אהי' יריג' הרבני הח"ב הוותיק,
סלא ערזיק, מדבר בשעה ביוה. בדת של תורה, בדת רחבה וגשבת,
לו תהלה נאווה וכו', מיה זאב וואלף ווילנער ג'ל, ביושוב פ"ל אווניסץ
תעא, תלסדר נאמן לסוה הגאון זצ"ל.

ציד הקושי' למה אמר' (בשבת כ"ט) כבתה איך זקוק לה, אמאי לא
חיישי' לחשדא שמי שיעבור יראה ואמר שלא הדליק כלל, כמו דהשו בחצר שיש לו
שני פתחי' משום חשד? הנה על הגמ' לק"ס, דמרא דשמעתתא דחצר שיש לו
ב' פתחי' צריך להדליק בכל רוח רב הונא היא, ורב הונא באמת ס"ל כבתה
זקוק לה [עיי' ס' פני יצחק]. אך הקושי' הי' על הפוסקי' שפסקו להא דר'
הונא בחצר שיש לו ב' פתחי' צריך להדליק בתרתייהו, ופסקו אם כבתה אי'
זקוק לה? וכבר הרגיש בזה בקרבן נתנאל אות כ"ג, — ולכאורה רציתי לומר
דלא חששו לחשדא רק מכה סן יעמוד איש מתחלת זמן כשיעור הדלקת נר
הנוכה עד סופה וראה שלא הדליק, אבל בשביל עוברי' ושבים לפי רגע לא חששו,
שיתלו שכבר הדליק או שעתיד להדליק, אולם ראיתי ד"א דהרי הגמ' שם הביא
ראי' במאה דחיישי' לחשדא, דתני שצריך להניח סאה במקו שדה, מפני חשד
שלא יהא עוברי' ושבי' יחשבו, שהוא מכילה את הכל, ולא ידעו שנתן כבר
עייש, ואי נימא דחיישי' לחשדא רק פן עומד א' מתחלה ועד סוף, איכ מה חשדא
הוי במאה, דהרי זה יראה שכבר נתן סאה, אלא צריך דהי' החשש, בשני פתחי'
רק מעובר ושב לפי שעה עוכן במאה, איכ הכי' כבתה נחוש בן, והדדליק.
ופתחתי שער וראיתי בשערי' תשובה לאיח סי' תרע"ג סק"ה שהביא בשם שדה
שבות יעקב ח"ג (סי' ט"ח) שכן דאצי' דכבתה אוק"ל מ"ם צריך להניח אה
הגתר מניח כל זמן עת ההדלקה, דאם לא יעשה כן חיישי' לחשדא שלא הדליק
כלל, וראי' מראשני' חצר שיש לו ב"ם וכו' משום חשדא, וקשה מאי חשדא איכא
שיחתו לקח וכו' ולומר דהדליק אלא שכבתה אלא ודאי כשלא הניח הנחר באותו מקו
איכא חשדא לומר שלא הדליק כלל עייש, אולם לכאורה קשה ביש לו שני
פתחי' יניח לצד א' מנורה בלי הדלקה ואמר שכבר כבתה? אך ויל כיון דהכחיד
תקנו מנאי חשדא, התקינו להדליק כעיק' המצוה, שיאיר ויראו יתור ולא שיעמד
מנורה וידועתו שדלק וכבה, דדק. — ובהפשי' בספרים מצאתי שכבר עמד על
מדוכה זו גם בשו"ת שואל ומשיב סתרות ח"ב סימן ע"א, וגם בשו"ת קריית חנה
סימן פ"ד, ותבין דלא רש דיל כיון דאיכא אינש דחי ליה בשעת הדלקה או בלילה

דאמטל או בלילות אחרות, ע"כ בלילה אחת לא חיישי' לחשדא ריאמר מקרה הוא, משא"כ בב' פתחים כיון דאיכא אינשי דחלפו רק בהאי מרחא בכל הלילות, ואין רואין נר העונה וודאי שחשדוהו, דהמקרה לא יתמיד עייש, — ובחכמת שלמה להגאון מוהרש"ק וצ"ל הקשה ג"כ קישי' זו ותי' דודאי משום חשדא לבד אינו מחויב לעשות מעשה, רק היכא דבלאו"ה חייב לעשות צריך לעשותו כאופן שלא יהי' חשדא ג"כ, ולכך הכי נמי פאה כיון דבלאו"ה חייב בפאה, וכן בגד העונה כיון דבלאו"ה חייב להדליק, וכל זמן שלא הדליק חייב, החיוב על כל פתח דבירו להדליק בזה או בזה, לכך חייב להדליק בשניהם שלא יבא לירי חשדא ג"כ, אבל כבחה כיון דכבר הדליק ג"ה כרינה נאמרה, מחויב להדליק מחדש אח"כ עבור חשדא לבד זה אינו חייב ודו"ק, — גם י"ל דחכידל לא רצו להטיל חיוב על המדליק להיות בביתו משך זמן שהגיה דולקת ואיכ' כשיוצא מביתו אין לו לחוש שיכבה, כי הוא עשה את שלו, הגיהם בטקום שאין רוח מצו, וגם השומן מוכשר שידלק ומה לו לחוש, ואם חזר לביתו ורואה שאעפ"כ כבה, למה לו לחוש מפני החשה, והלא החשד כבר מצא לו מקום בוטן שלא הי' בביתו, והחוב לא הי' מושל עליו שלא לצאת מביתו, ע"כ גם עתה אין זקוק מפני החשד, כי אי אפשר לתקן בשלימות וע"כ לא סליג וגם אם לא יצא החיצה ג"כ אין זקוק, משא"כ גבי חצר שלא להדליק מתחילה, וזה פשוט ונכון. —

ועוד י"ל, דלכאורה הא דקאמר הש"ס שיאמרו מדלא אדליק בהאי, בהאי נמי לא אדליק, צריך ביאור, מה"ט שידליק דוקא בהאי, אמנם נ"ל דומר בהיות דאי' בברייתא ג"ה איש וביתו, והמהדרין צריכו' נר לכלל או"א, וע"כ דמקום כדי להרבות בפרסומי' דהוא מצוה יותר וא"כ מה"ט י"ל ג"כ דמי שהוא מן המהדרין מן הראוי' באם יש לו חצר של ב' פתחי' להדליק גם בשני רחות לחיות פרסם יותר, והשתא י"ל היינו דקאמר הש"ס שיאמרו העוברי' מדלא אדליק בהאי ע"כ דאינו מן המהדרין איכ' יחשדוהו אותו ג"כ שלא הדליק כל עיקר ויאמרו גם בהאי לא אדליק כלל, לכן אמר ר"ה חצר שיש לו ב' פתחים צריך ב' נרות ר"ל מעיקר הדין משום חשדא, ועדיו מצינו שרבינו שמחה בס"י י"א ס"ל דאשה שהתיתחד עם פרוצים בעריות ואמרה שנאנמה שאינה נאמנת וכ' הפני' בכתובות משום שחיישי' שהי' סופה ברצון מאחר שהתיתחד עם פרוצים אשר לא כדת ותחלתה מוכיח על סופה, והכ"נ כאן באשר הוא בעצמו גרם לו האי חשדא עבור שהיה מן הראוי' להדליק בב' רחות שהי' פרסום יותר ולא עשה כן, והשתא לפי'ו בס' שבאמת עשה כראוי שהדליק ג"ה רק שכבחה בכה"ג לא יחשדוהו שלא הדליק כלל באשר לא נתן שום מקום לחשד, ובדודאי יאמרו עליו שהדליק וכבחה דו"ק, — ובוה מיושב שפיר גם קישי' הב"י מהא דמותר לילך אחורי ביהכניס באם יש פתח אחר, מפני מה לא אמרי' כמו הכא מדלא עייל בהא בהא נמי לא עייל? ולהניל ניתא דשם לא נתן מקום לחשוד דאין מצוה יותר ליעל בהאי פתחא דוקא, משא"כ הכא דו"ק, — [ועיי' שרת חכם צבי סימן צ"א, ובשרית פרי השדה חלק ד' סימן צ', ובבילקט יוסף חלק י"ג סימן ס']. — אנ"ל דהנה אם כבחה אוק"ל דודאי לא יחשוד אותו חבירו כיון דגם הוא ג"כ אם דלק וכבה אצלו לא הי' חזר ומדליק איכ' דין את חבירו ג"כ לקף וזת

שוודאי דלק וכבה אח"כ, אבל גבי חצר של שני פתחים כיון שאין לו אלא פתח אחד והוא דלק בפתחו וכשוואה גבי הבירו שאינו דולק חתך יחשד אותו, נוכח בהישר והמשוב, ודיק. — ודלום דאיתו אחרי דאי שנס בס' מביט החדש הביא קשיא הגיל, והוא העלה דבר חדש מדלא קאמר רב הונא נבחה חייב להדליק אלא קאמר זקוק לה משמע דלא מיירו דנבחה לגמרי, אלא דנבחה מהדילק דאיהו והאור מתמעט והולך, דנס זה ביבוי מקרי לענין שבת, ואם נבחה לגמרי לא חיישי דלא ידליק, רק אם עוד הוא דולק אבל איהו כהה סבר דה דולק הוא דתקנה שותהא דולקת יפה, ורב דתולק על דיה וסובר נבחה אוקיל נוכל לומר דרק אין זקוק לה לתקנה, אבל אם נבחה לגמרי סובר דמחייב להדליקה, ואינן מתורץ הקושיא דהא דאמרי' נבחה אוקיל חפי' לתקן, אבל דולק עדיין, אכן אם נבחה לגמרי זקוק להדליקה ושמי' אינא חשדא אם אינו דולק לגמרי עיי'יש, [ועיין בשו"ת בית נפתלי סימן י"ז בדיה ובאמת מ"ש מש"ס זרע יעקב], ואין להאריך עוד בזה כי נהבאר הענין הרק דהטב מכל צד, — ועיין בס' מעגלי צדק (מקץ) דף נ"א בדיה ע"י, ובשו"ת שאילת יעקב סימן ל"ז אות ד' ובריה וילדותי]. — ובהא אסיים בברכה, יתברך מאלקי המערכה, בכבוד ותפארת ושלום, יהל אורו כיהלום, יהי' ורעו ברובים, יהי' ימים ארוכים, נעתירת איהבו ודינ'ם,

יוסף הכהן שווארמין

בשולי המכתב [קשה לי כעת על הגרעקא וצ"ל, בגליון ארבע סי' תרע"ח, שצדד לומר באם שבת לכוך מתחלת הרדקה דיברך אפי' אחר נמר ההדלקה, כיון דצריך שיעור להדלקתו ט"ו, והביא דברי הרא"ש בפסחים שכי' הפעם דמברך דהתעטף, להנחת, דיש בהם שיהיו כ"ו ולהדלק נר חנוכה יש שיהיו במצוה, וא"כ דמרמי הרא"ש נר חנוכה לציצית ותפלין דיש שיהיו למצוה, א"כ כמו דבציצית ותפלין מברך גם אחר הנחתם דעדיין עוסק במצוה, הכי י"ל בנר חנוכה עיי'יש, [ועיין שו"ת ר' עקיבא אינר מהר"ק סימן י"ג], ולמעגלי צ"ע, כיון דקיימיל נבחה אוקיל, אינן כבר עשה כל המצוה שהי' חייב מתחלה, ועתה אין עוד חיוב עליו כלל, והרא"ש כתב רק לענין לכוך בלמד, כיון דיש משך ופן רמזותו, והיינו שחייב מתחלה לעשות המצוה על אופן שחששה משך ופן, אבל מ"ס כבר נסמך סמנה טראש, ואין זה דומה לתפלין ושאר מצות כמובן, וצ"ע, (שו"ת דמשק א"יעוד חירד סימן מ"ו). *

— סימן קכ"ד —

צום ה"ישי מהרה יהי' לששון ולשמחה, ויזכה לראות כהן עובד וקומץ הסנחה. כבוד ידידי ההיג החיוב טעך סעיר ויהלום וכי' שיה יעקב גארדאן ב"ר, בקי שוטה פארש (ענגלאר) יצ"ו.

נע"י מריש ירחא דנא הגיענו בוסנה ושמחתי בדבריה, אולם לא כל העתים שוות וכו', והאשם איננו תלוי ב', — ואשר הביא בשם הגאון רבינו עקיבא אינר ז"ל בהשבותיו (סי' קע"ב) שכי' לחקשות דאמר לשמש את אשתו מעוברת משום חששא דנא על בתו, וכי' דמעם דמותר משום דנאמת בתו פותח מ"י שנים לאו ב"ב היא כלל אפי' במותר לו, ורק משום השחי' ובמעוברת לא

שייך זה, עכ"ה. הגה עפר אני תחת כפות רגליו של האי נאון עולם זי"ע ולא זכרתי להבין דבריו כלל, והמה בעיני כחידה נפלאה. דהרי כשהוא מעוברת מזכר ניכר יש להקשות דהרל כבא על הזכר? יעוד זאת דהרי כל הקישי' הוא רק משום דאמרי' עובר ירך אמו (כמבואר שם בתשובה), ואדרכה משום דאמרי' כן שסיד מותר לבעול אשתו. דהר"ל הולך כנגד האב בעצמה, ותרתיידו כנגד אי' נחשבו, והרי היא כאבר מאבריה? — שוב ראיתי בתפארת ישראל תמורה פרק ו' אות ל"ו שהאריך בזה, — ומה שהעיר שם דלמ"ו יהי' אסור לו לשחוט פרה מעוברת דהר"ל כשהוא אוזני ואת בנה, הגה כבר הקשה כן בסי' באר יעקב כלל ס"ד [היינו למ"ד דעובר לאו ירך אמו עיי"ש] והבא דבריו בסי' אה"ל דר ע"ס יבמות דף ע"ח, ובסי' דברי יוסף על י"ד בסי' קס"ה עיי"ש, אולם לקים דהרי הוא שחט האם בלבד רק דמסילא נפק חיזתא דרבנן, או שניתר, בשחיטת אם, אבל אנן בעינן שישחט שניהם, וכאן הרי לא שחט רק האם בלבד. — ואחרי החימוש מצאתי בסי' יוסף דעת להנאון מ"י יוסף שאול ז"ל בהשטמות להל' שחיטה (בדפי הספר הוא דף ס"א ריש ע"ב) שתי' ניכר, ומדייק שם לשון, לא שחטו' לשון רבים דהיינו שישחוט שניהם, וק"ל. — [ועתה בשעת העתקה הגיע לידי ס' שו"ת מני מבין חאו"ח וראיתי בסימן קצ"ו (אות ד') שכ' בזה"ל: ע"ד קישי' הגרעק"א איך יכול לבוא על אשתו מעוברת למ"ד עובר ירך אמו, ותי' דהוא פחות מנ', הגה ע"ו יל"ה"ק בב"י דלרמב"ם לא ניתנו שיעורים ואף בפחות מנ' רליכא לגבי שיעור הדרק"ל, ואפשר שב"נ אינו עובר כבא על בתו דרק ו' עריות מנה הרמב"ם בזה"ל סליכין שאסורים לכ"נ וכתו לא מנה אי"כ נכון הדברים, עכ"ה, ולדעתי יש להשיב, לדבריו לא מרע"ך רק אם היא מעוברת בבת, אבל אם העובר זכר עדין קשה, והרמב"ם שם מנה דהזכר אסור לבני, וצ"ע]. — וכעת בשעת הדפסה מצאתי בשו"ת סור ואהלות וראיתי (בהקד' ע"ז ע"ב) סליכא ארוך בענין הזה, ואיין הפנאי כעת לעי' בדבריו, ע"כ הגני מראה רק באצבע עליו — [ועי' בסי' פה"י שער"ס (ומנ"ס) סימן ד' אות ג'], —

ב) ומ"ש בענין רוב דמשכח"ל בהשקה הכהן לכופה! הגה אין חדש אצלי, וכבר כתבתי בזה אריכות דברים [עיי' לעיל סימן ט"ו אות ב', ולקמן סימן קל"ד]. אבל אח"כ ראיתי בסי' כלי חסדה (אמר) שכ' בזה"ל: העולם מקשי' בהא דלמ"ה רב ממכה אביו ואמו וליח דילמא לאו אביו הוא, והא משכח"ל בקינא לה הבעל ושתתה מים המאריים ולא בדקה המים וא"כ מוכרח שלא זינתה ומהרה היא, וא"ל דאין האיש מנוקה מעין, הא משכח"ל שקינא לשתי נשים ואחת בדקו המים, וא"כ ע"כ דלא זינתה, וגם דהיא ע"י כהן א', ומכרח דכהן היא כהן כשר ניכר [ועיי' תיבת גמא לפרס"ג סי' נשא אות ב'], אמנם י"ל דהכהן הוא חלל וק"ל דקודם שנדע עבודתו כשרה, אמנם למי שנדע לו שהוא חלל אי"כ אצלו אינו כהן ועבודתו פסולה, וא"כ אכתי יש לחוש דילמא הכהן הוא חלל ואיתה אשה יודעת מזה שהוא חלל וצרתה לא ידעה ולכן לצרחה בדקה המים ואיתה לא בדקו המים אע"ז דזינתה לכן צריך לבוא לרוב על הכהן ע"ז. — אך יש לרחות לפרס"מ דקיי"ל דגם כתיבת המגילה סוטה צריך כהן דוקא וכרבה ישראל פסילה. אמנם ז"ב דאינה בנדר עבודה ול"צ בנדר"כ וא"כ זה שצריכה כהן הוא מצד כהן בעצם, וא"כ אם ה' חלל פסולה ואין המים בודקי' אותה, וא"כ אכתי משכח"ל

שהבן הזה כתב השני מנילוח ואחת בדקי אותה המס, א"כ מוכרח דכהן כשר הוא דאם הי' חלל אצ"ג שלא נדע המגילה פסולה כיון דאינה עבודה צריך כהן דוקא וחלל אינה כהן, ודו"ק, — [ועי' שו"ת יד יצחק ח"ג סימן קצ"ח אות ב', ובספר צפנת פענח (אחרי המסתחות) בצינונים שם]. —

(ג) וא"ש כ' ליישב הקושי' (על רמ"ז חולין מ"ט, שם) בדפנים א' לא מיקרי כהנא מסייע כהני, מסוף עירובין שאמרו שם הרב כהנא מסייע כהנא, דיש חילוק בין היכא שאמר "פלוגי" כהנא מסייע כהני, ובין היכא שאמר סתם כהנא מסייע כהני, דאם אמר פלוגי כהנא כיון, או הכוונה שדרבנו של "פלוגי" תמיד לעזר כהני, אבל כהנא מסייע כהן ששיר י"ל כהנא דע"מא אפי' בפנים א' ! הגה מע"כ בעצמו כותב שהוא דוחק, דק לחומר הקושי' כותב כן, אולם אנכי אתר ששלחתי ההערה לביהדים עלה ברעתי לת"ץ עדין, דלכא"י קשה מה זה קאמר הגמ' ישמעאל כהנא מסייע כהנא, והלא אדרבה ר' ישמעאל לא סיל הק' דינא דחלב שעל הקיבה מותר אך משום אכילתו הוא דקאמר ולי' לא סיל ? וע"כ באמת מפנים זה כתבו התנ"י דמשום פנים א' (בפרט דלי' לא סיל, כן) לא הי' קודמו מסייע כהני, הילת אם גם במקרא מסייע לכהני (ועי' לב ארי', ובס' באר יצחק) וא"כ ל"ק מרב כהנא, ודו"ק. [ועי' ארחות חיים ח"ב ברוסכמה של הגאון אודות זליה]. — ורב גרול א' כתב אלי בזה"ל : יעין בעירובין ח' ע"ב דאמר שם רב כהנא הואיל דשמעתא דכהני הוא אימא בה מילתא עיי"ש, והרי גם שם היה כמסייע כהני וא"ש, והנה רב כהנא ל"ה כהן בעצמו רק הי' לו אשה כהנת ואהשבי' לכהנים באמרו דה גרם לו גלות דלא נהא לזרעא דאתרן, עיי' פסחים מ"ט ע"א, ובתוס' שם ריש ע"ב. —

ומעתה אפשר שיהיה, דה' צור ישועתי, כי ינביה כסא כבודו, וירום תפארתו וחדו, יתנשא מצבו ומעמדו, ויתפרסם ריחו ונדרה בעתירת נפשו ודידו. יוסף הכהן שווארמץ

— סימן קכ"ה —

במוצאי מנוחה חיים שלום וברכה. פרנסה טובה והצלחה. לכבוד אדני אדני ידינים הרבני החריב המופלג בתו"ש עושה פלא וכו', מרה אברהם לויב בקק קא לט הא יצוי.

כבר הדעתין שמי"ח הגאון ג"י אינו בביתו כעת, וכאשר בא יבא למונה אציע לפניו דבירך, ובוודאי ישיב לך עליהם, כדרכו בקודש להשיב לכל איש אשר שואל אורנו בדברי אלקי חיים, וכתר לי' ועיר. — ואשר העירות בידד סי' ל"ט (סעי' מ"י) שם מבה שהבנים ידו ואמר מריסה ואח"כ נתברר שלא נפתח המרשש ונמצא שלא ננע בריאה ופתחו המרשש ולא נמצא בה מריסות מכשירין אותה, למה כתב הלשון "מכשירין אותה" ולא אמר בקצור "כשורה" ? גם אנכי עמדתי ודקדקתי על ידו לשון זה בעת למדתי יוד"ד כסדרן, ושאלתי את רבני הג' ג"י והשיב לי דמזה יהי' רא' למיש המר"ז שם סק"כ דדוקא אם אמר במרישש שמצא מריסות בריאה, משא"כ אם אמר סתם מריסה יכול להיות שמצא איזה נקב כחצר הכבד כה"ג אין להכשיר, וא"כ איש דאי הי' כתב כשורה

היא שאין צריך לשאול הראשון כלל למה אמר מריסה, ובאמת מסתמא אין להכשיר דשטא מצא מריסות אחר, משויה נקט מכשירין אותה, כלומר דעכ"פ המורה ישאל אותו למה המריף, ואם יאמר שמשום איזה מריסות בריאה אמר שהיא מריסה אז יכשיר אותה, וא"ש הלשון. מכשירין אותה, כלומר שעכ"פ צריך לשאול אותו למה אמר שהיא מריסה, וד"ק, אמנם מ"ש אחיז בשנים מכדשי ואיז שמעמדי' הבהמה בחזקת היתר, ולא אמר סתם כשר, י"ל במשפחות כיון דלמי שאמר שלא כסדרן הוי מריסה משום שו' אנש'י' חדא כמ"ש הפרמ"ג כמ"י ס"ק כ"א משויה לא אמר סתם כשירה רק שמעמדי' אותה בחזקת היתר, וממילא לאותו שאמר ב"י אתי שהמריסה לא מהני חזקה דבחזקה היא רק למי שסמסוק, וד"ק. —

ב"י ומה שהמדת עמ"ש בה"י אדם (סוף כלל ג') שנשים נדות לא יכנסו לבית החיים עד שיסבלו, ומשמע דגם בימי לבונה אסורה, [ועיין בפתחי תשובה לירד סוף סי' קצ"ה], והא לענף ליכנס לביכנים אי' בפרוש ברמ"א אריה סוף סי' ס"ח דבימי לבונה נדגו היתר רק בימי נדותה אסור, ומ"ש? לדעתי לק"מ, דמעת' שאסור לאשה נדה ליכנס לביהק הוא כמ"ש בספח"ק שאמ"י איש שהוא פטא קרי אל יכנס לפי שהחיצונים מתדבק' בו ר"ל, וע"כ מה"ט ס"ל לבעל חי אדם דליכנס לביהק'ב גם בימי לבונה אסור, שעכ"פ עוד מומתה עלי' כל זמן שלא טבלה. אע"פ שדם נדה מסקה ממנה מ"מ כל זמן שלא טבלה הדי היא טמאה כמה שהיתה, ויש לחוש לכת החיצונים שיתדבקו בה, וא"כ שפיר יש חלוק בין ביהכנים לביהק'ב וחבן, [ועי' שרת דודאי השדה סימן ז' וסימן ל"ה]. —

ג"ה, ואודות שאלתך, הנה בשנת תרע"ב לפ"ק לא הייתי בקו הבריאה ונפעתי לע"מ ודיען לדרוש ברומאים, וצו עלי' לשכנע שבוע או שבועים בבית החולים הכללי, שנמצאים שם חדרים למאות ונג' א' לכלם, ונחתמתי אם מותר לי (לכתח'ל) לחיות שם איזה זמן, כיון שבמעט מן הנמנע שלא ימית אדם בזמן אשר הכהן שוכב שם ונכנס המומאה דרך ג' המאהל, ואעפ"י דרוב המונחים שמה המדע עכ"פ, מ"מ הא מפורש בשו"ע דיש להחמיר מליכך על קברי עכ"פ דחוששין לשו' המוסקי' דעכ"פ מטמא באוהל, אי"כ יש לחוש שיטמא באוהל המת? ואף בחולה שיכ"ס אין הרמאה במחורה, וגם השכיבה שם אינו הרמאה? והצנתי השאלה לפני איזה גדולים, ועיין בשו"ת מהרי"ש ענייל חלק שלישי סימן כ"ז מה שהשיב ע"י באריכות, [ובוילקט יוסף חלק י"ד סימן ע"ד נדפס תשו' חנאנים מילאווטין ופראנקפורט וליה], ועוד הגיענו בענין זה גם מרבנים אחרים, ולא באתי רק כמכיר, [ועיין מ"ש גיסי דרה"ג אבד"ק סאבאדקא ג"י בשו"ת דודאי השדה סימן ק']. —

הדגני בזה אחיך הדי"ש באהיר ומצפה לישועת ה' בכלל ישראל, הקב"ה ירבה כבודך, יגדיל ויאדיר התמדת לימודך, יברך אותך ואת מאורך, וכאור השמש יאיר הדרך,

יוסף הכהן שווארמין

— סימן קכ"ו —

בסוגי' דבגד שאבד בו כלאים! אשר כתבתי לה:אבדיק
מאלמשואא זצ"ל, ורשיובתו אלי בזה נדפס בשו"ת יד
יצחק חלק ב' סימן קס"ה—

במס' עכו"ז (דף ס"ה ע"ב) הרי"א כ"י דחיימי דנפול עליה חביתא דייניס
שרייה רבא לזבונ' לנכרים, איתב' רבה בר ליואי לרבא, נגד שאבד בו כלאים
הרין לא ימכרנה לנכרי, ולא יעשנה מידעת לחמור אבל עושה אותו תכריכין
למט, לנכרי מ"ט לא דילמא אתי לזבונ' לישראל, הכ"נ אתי לזבונה לישראל הדר שרי'
למיסחנה ולמסחנה ולזבונה לנכרים (דחו לא זבין דהו הנכרי לישראל דפתן אסורה)
עיי"ש.— ובמסכתים (דף מ' ע"ב) הו"א ארבא דחיימי דמבעא בחישתא (קדם דפסח) שריא
רבא לזבונ' לנכרים, איתבא רבה בר ליואי לרבא גיב מכנד שאבד בו כלאים
דחגיגא הרין לא ימכרנה לנכרי ולא יעשנה מידעת לחמור, אבל עושה אותו תכריכין'
למט, לנכרי מ"ט לא לאו משיב דהדר מוכין לישראל הכ"נ הדר אמר רבא
לזבנהו קבא קבא לישראל (קב דה וקב לזה, ולא הדיה לאיש א), כי חיכי
דכליא קמי סחא עיי"ש, — ומקשי' בכל השני מקומות מדוע לא הקשה רבה
לרבא מהא ראי' במס' חולין (דף ס"ד ע"א) תיר אין מיכרין ביצה טריסה לעכנים
אמ"כ טריסה בקערה (ופירש"י דלמא הדר ומכרי לישראל), ולמה לא הקשה רבה
מברייטא זו? ותו הא מתני' מפרש ה"א במס' חולין (דף צ"ב ע"ב) שולח ארס ידך
לנכרי שניד הגשה בתוכי מפני שמקומו ניכר, ומוכח מתני' דחייכה לא, דחיישי' שמא
ימכרנו לישראל, וכי יהי' נעלם מרבא מתני' זו? — [עין שער' תורה חלק
ג' כלל ב' פרק ו']. — ונלעיד לחרץ, דהנה ילד"ק למה ד' ולרכה לאתוי'
סיומה דברייטא, אבל עושי' תכריכין' למט' הלא הקושי' לא דרי מסיפא רק
מרישא דאמרינן לנכרי לא משום דחיישי' שמא ימכרנה לישראל? דגם שזצינו
כוח הרבה מעמם בש"ס, אבל חיכי' דיש לדרוש דרשינן (ועין מ"ש בספר מקום
שמואל), ה"ל דהנה המרדכי בפרק כל שעה [הובא בשער' אר"ח ס' תס"ז]
כתב, נשאל הרי"א מפרש על התרגומא שנמצא בה חטה בבישול כפסח, ואעפ"י
שחמץ אסור בהנאה אם מותר למוכרה לנכרי, והשיב דמותר למכור התרגומא
לנכרים משום שאינה נמכרת ביותר בשביל החטה שנמצאת בתוכה, והביא ראי'
ממ' דעין דשרי רבא לזבונ' לנכרי', האי כ"י דחיימי דנפול עלי' חבית' דייניס,
אלמא אע"ג דייניס אסור, מ"מ כיון שאין נמכרים החטים ביוקר משנפל עליהם
דייניס משלא הי' נפל עליהם, וכתב המרדכי ע"ז ויש לחלק, דהתם בין נסך
דרבנן (והיינו סתם יינם, ובי"כ הרימכ"א), עכ"ה, והקשה הגדב"י [במהר"ח חא"ח
סי' ע'] ח"ל: דאם נימא כן דהתם מירד ביניס דרבנן א"כ תמה מאד דאיתב'
רבה לרבא מבגד שאבד בו כלאים דלא ימכרנו לנכרים שמא אתי לזבונ' לישראל
ולדברי המרדכי אין כאן קושיא כלל דבשלמא כלאים שהוא דאורייתא לכך חיישי'
לספק שמא יחזור וימכרנה לישראל אבל הני חיימי שהמה רק אסור דרבנן, שבלע
ייניס דרבנן, לכך לא חיישי' לספק שמא ימכרנה לישראל עיישיה. [ועי' שו"ת
מתיאין חו"ד סימן ס"א], וביושעת יעקב (האר"ח סימן תס"ז סק"א) הקשה עוד
ביתר שאת, דלו יהא דרבא איירי בייניס ודאי גיב קשה, ל"י שיפוט רשדל

דבר לח שנתערב ביבש חשוב רק מעם, תם למאי דקימיל דרבא מיל מעינ
 לאו דאורייתא, איכ אף יינים ודאי שנבלע בחימי לא נאסר כי אם מדרבנן דהו
 רק מעמא לשוי רשי, ואיכ גיכ קשה מאי פירד איבא מכלאים? וכן בפסחי בההוא
 ארבא דחימי דמבעא בהשתא, יש להקשות גיכ מאי פירדבה האך החד רבא מבגד
 שאבד בו כלאים, לסימ שטבאר ברמכים (פיה מהל חמץ הל' ט') דההוא
 עוברא דארבא שטבעי בהשתא מיירו בחושין שלא נתבקעו, והוא אסור רק מרבנן
 (עין בפ"ה סימן חס"ב סק"ט, ובחק יעקב סק"ג בסופ') ואיכ מאי מקשה רבה
 מבגד שאבד בו כלאים דהוי מדאורייתא אדרבנן? — [ועין שו"ת מלחמת ארי
 סימן כ"ז שהביא להקשות כן בשם ס' מגן גבורים סימן ירד ס"ק ידר]. —
 אולם יש לתרין, דידוע שסים בדאורי' וספק בדרבנן, שקולי הן, ואיכ בבגד
 שאבד בו כלאים אף דכלאים הוי מדאורי' אבל הוי סיס, ספק דלמא לא
 ימכנה הנכרי לישראל, ואר"ל דמכנה לישראל דלמא יעשה הישראל אותו
 תכרי' למת (והוי כמו ספק א' בדרבנן), ואעפ"כ מחזינן ואמרי' דלא ימכני' לנכרי,
 ואיכ הכינ בהא דמי תנפל עלי' חכיתא דיינים, וכן בההוא ארבא דחימי, היל
 לרבא להחמי, אף דלא הוי אלא מדרבנן, דספק בדרבנן וסים בדאורי' שקולי,
 ושפיר הקשה הנמ' מבגד שאבד בו כלאים על יינים ועל ארבא דחימי, וסחורין
 קושי' הטובי' וישעיק, דו"ק. — ולפי' מוכן שפיר למה לי' לרבא לאתוי
 סימא דברייתא אבל עישי' אותו תכריכי' למת. הלא הקושיא לא ה' מסימא רק
 מרישא, דלא דבאמת הקושיא ליה רק מסימא, דמרישא לחוד לא ה' קושי',
 דלא ה' לנו רק ספק א', שטא ימכני' לישראל, דאכתי לא ידענו מספק דלמא
 יעשו אותו תכריכי' למת, והדא קושי' הטובי' וישעיק לדוכזא, מאי מקשה
 תנמ' מדאורי' על דרבנן (דספק בדאורי' וספק בדרבנן לא שקולי) משאיכ בסימא
 רידענו דמחר לעשותו תכריכי', איכ יש לנו עוד ספק שטא יעשה אותו באמת
 תכרי' למת, איכ הוי סיס בדאורי' וספק בדרבנן ושקולי הן, ואם מחזירי' בדאורי'
 הכינ תרל להתמיה, (ושפיר הקשה הנמ'), והבן, — והשתא מתורין גיכ מדוע
 לא הקשה רבה לרבא מברייתא דאין מוכרי' ביצת מריפה, ומסתני' דשולח אדם
 ירך לנכרי, דלא משום דמתתם לא הוי מצי למפרק דהתם לא הוי רק חד ספק
 בדאורי' שטא ימכנה לישראל, והוא משויה מחזירין, אבל דכא ביינים או
 בארבא דחימי הוי רק ספק בדרבנן, ומשרה חקיל רבא בה, אבל
 בבגד שאבד בו כלאים הוי סיס בדאורי' ואם מחזירין תנמ', הכי נשי תרל
 להתמיה, ושפיר חק' חשימ, דו"ק, — [ועין שו"ת בית נפתלי סימן כ"ב
 וכינ]. —

— סימן קכ"ז —

שילום וישע רב, יבא ויקרב, לאור נע"ב, כבוד אהר דיינים הרב האהוד
 מבצר עיר וסטנצל עוסק בתורה בתורה, בדרשה וחקירה, וכו', מיה
 דוד יהודא כוים נרו יאיר, כאור הבהיר, מיה דאין בער וואנ"א ויה על יצ"ה.

מעייא ודבריו תנעמיס, נמלצו לחכי ברוכ ממעמיכ, והתענגתי על רב

שפעת שלמים, כה יוסף שוכן ברומים, עד עמוד הכתן לאורים ותומים, ויכנו
ה' מקדשו בית עולמים. — ועד קושי העולם דהלא הגם בשמן ליה רק על
ימים, דעל יום א' הי' בו להדליק, איכ מדוע עושי חטבה שמונה ימים [ועיי'
שרית מדרין חזק סימן סה]. הגה כד הייתי סליא, קבצתי כעמר נזונה כל
התורצים שנאמרו בזה, ואח"כ כל שנה ושנה הוספתי כהנה וכהנה [ועיי' רל"ק
יסף חלק ג' סימן מ"ה, גם בשו"ת נהרי אפרסמן חאריח סי' נ"ז האריך בדבר,
וכמו כן בספרו שמן אפרסמה עה"ת ועין שו"ת שאילת יעקב סימן קפ"א אות
ד' והי'], וכעת ראיתי בס' דעת ומדמה שכי, דהגם הי' ביום א' ג"כ, דכאשר
שפכו השמן לתוך המנורה, תיכף ומיד בטפה א' נתמלא כל ער וגר בהשפכה.
הי' הגם ניכר גם ביום א', ולכן מדליקי' ח' ימים, ועפ"י מוכן טעמא דב"ש דמיל
פחת הולך, לרמו על זה שהפך הי' פחת והולך, והבי"ה מיל ג"כ דהגם הי'
נגיל ובכל יום יום יותר ויותר ניכר הדב' ונתוסף הגם ע"כ מוסף הולך. [ומה
שחזר אמר טעמא דב"ש כנגד מרי החג, ומעמא דב"ה דמעלין בקודש אפשייל
דהנה כשנברה מלכות בית חשמונאי ונצחים, הי' יונים נופלים ופותחי' והלכי'
מיום ליום וישועת ישראל הי' מוכף והולך בכל יום ויום, לכך מיל לב"ש מכאן
ואילך פחת הולך, כנגד מפלת היונים, ולזה אמר כנגד מרי החג, וכמו שפי' רש"י
(פנחס) שהוא כנגד ע' אומות שמתמעטים והולכי' וכן היונים נתמעטו והולכי'
וביה מיל כנגד ישועת ישראל שהיה מוסף הולך, ולזה אמר דמעלין בקודש
דקדושת ישראל הי' עלה מעלה מעלה, ודל[ל], ובדרושם הארצתי באופנים
שונים. — ועין עוד בס' בית המדרש סימן כ"ח. — ופה אמר ידי' הרב מו'
פנחס ברייער נ"י לרמו אשר שמע בשם מרן הגאון רכבה"צ בעל חתם
סופר זצ"ל מ"ש בזמר והדליקו נרות, בהצרות קדוש [ועין רל"ק
יסף חלק מ"ו סימן נ"ז דיה ואנכ], שלפי הטבע בחוץ היות שהרוח שולט הולק
הגר מדר, וא"כ אפי' אם הי' בו שיעור לילי סבת הארוכים עכ"ז בטבע יכלה
מדר בעבור שהדליקו בחוץ בהצרות קדשו וע"כ שפיר אמר אח"כ וע"ז קבעו
שמונת ימי חניכה ודוק. [ועתה בשעת ההדפסה מצאתי כתב כן בס' יבא חיים
(ישב) אות י"ד], ובשם הגאון מו' יוסף שאול זצ"ל שמעתי לאמר טעם על גם
הנוכה בהשמן שהי' גם בליל א' ללא צדך, כי באמת הי' החשש גם על הפך
שנאמא בהסמ כמ"ש בתנ"י, אבל אין הגם נעשה בדבר מאמ, וכיון שנעשה בו
גם ידעו שהוא מהור, ומשרה גם בלילה הראשונה הוצרכו להגם, ודפחיה [ועין תכלת
מדרכי (וצא) אות י"ח], ובה מדיק הומר ומעורר קנקנים נעשה גם לשושנים
ע"כ יפי שמונה קבעו, והבן, [ועין לעיל סימן י"ב אות ג', וסי' ס"ד אות ג']. *
(ב), ומה שהאריך בהא דכ' האחרונים, דמי שעבר עבירה שעפ"י רוב
היא עבירה שחית עליה, והוא קיבל התראה אפי' אם קמי שמיא גליא דהוה מן
המיעוט שפיר מסייתן אותה דהתירה אמרה עבירה שעפ"י רוב כן הוא חט.
והוא קיבל התראה ועשאו אפס"כ שפיר קשלי' לי, משא"כ אם הספק אם זה
שעשה העבירה אינו אלא עפ"י רוב, אנו אומרי' שהוא כגון ע"י סימני' כיון דעפ"י
מיעוט אפשר שמעו הקדים ואחר הוא. ככה"ג חייבי' לחוש למיעוט, דאפשר זה
לא חטא כלל וכלל. — הגה כן כתב הפני' בכתובות כ"ב ובקיא' שלו שם אות ע"ג,
והסביר בזה למה נזרה תהי' דחייבי' מיתות ומלקות צריכי' התראה כיון דידע

דק עמי רוב חסד, הוא קיבל זה ע"ע להתחייב מיתה על רוב כזה ועשאו
אעפ"כ נענש עיי"ש, אך דבריו צ"ע, אך יליף בנמ' חולץ י"א מרצח דאולי'
בת"ר, שאני התם דקיבל התראה על דעת זה אפי' קמי שמיא גליא, דזה מריפה
יתחייב מיתה, וכן קשה איך יליף מסכה אביו ואמו דקיבל התראה, [ועיין שו"ת
חתים חאע"ז סימן קנ"ג]. — ובדברי פניי הג"ל מפורש דברי התוס' הידועים, דבין
מיתה למיתה ל"א בת"ר, היינו בנתערבו נסקלץ בנשרפין, דשם כיון דאפשר דזה
לא קיבל התראה על השריפה, איך אפשר לדנו בתמור! גם מיושב בזה קושי'
הנאון רצה"ש' ז"ה מכת כהן דאולי' בת"ר שהוא האב, כיון שקבלה התראה
על השריפה, ואפי' קמי שמיא גליא דאין זה האב שפיר
מקטלא, ודוק. — וזהו יתיישב ג"כ הירושלמי דספחים (פ"ב ה"א) ר"י בעי
ספר חמור שהמית, בפה היא מתתו בעריפה או בסקילה, והק' הנאון מלכוב
ז"ה דלמא מריפה הוא, ואי דאולי' בת"ר הא בין מל"ם ל"א בת"ר [עין לקמן
סי' קל"ד], ועמי הג"ל כל הטעם בזה משום שהוא לא קיבל התראה על מיתה
החמורה, וכ"ז באדם דצריך התראה ולקבל התראה וא"י ספור בכה"ג אבל בבהמה
שפיר גם בין מל"ם אולי' בת"ר, ודוק, נשו"ת שאילת יעקב סימן ל"ב אות
ד"ג. —

וה' יזכנו ליום שכלו שבת ומנוחה, ונסו ינן ואנחה, והיתה הרחה
וברכה והצלחה, כנששו ונפש ידדו הדושי' באהבה.

יוסף הכהן שווארמץ

— סימן קכ"ח —

שוכמ"ם לירידו מנועה הרבני המצא"ה, מורח ד"ש, וית רענן, וך הרעיון במשכ
הגיון, מופלג בתורה, מדבר בשפה ברורה, מיה שמואל בלום נ"י
מילרד קיק סי' קס"א יהי ניצח ה' עליו.

את מכתבך הגעים קבלתי בזמני וכל המברך מתברך ממעמקי לבבי
אבל עניינים שונים היו באחורי מנחם בתשובה, ועתה באתי וכו' וכו'. — ומח
שהעזת על קושי' העולם, האיד מברכין על הספירה בליל שני של מסה ולא
חיישי' לזילותא דיר"ט כמו שאין מברכין על סוכה בשמיני [עין כסף משנה פ"ז
מהל' סוכה הל' י"ג, ומגיא אור"ח סי' תפ"ט סק"א], הרי בע"כ צ"ל דהקושי' ליה
האיד אנו סופרי' כלל ביר"ט שני דניחוש לזילותא, כי בודאי לא נדחה מצות מסה"ע
בעבור זילותא, והקושי' הי' רק האיד מברכין, ואם בלאו"ה נעשה זילותא דיר"ט ע"י
הספירה מאי איכפ"ל אם מברך ג"כ, משאיכ' הושב בסוכה בלא ברכה לא נעשה
זילותא כלל, כי לא ניכר שיושב בשביל מצה [כמיש תרם בסוכה מ"ז דאיכ"ל
דסוכתו ערבה עלי'], ומערה שפיר לא יברך? — תמוה זו כבר כתובה אצלי
בשם ע"ז פוסק חלק ד' בהשקפות [ועיין שו"ת כתב סופר חאור"ח סימן קכ"ג],
ובולקט יוסף חלק ד' סימן קנ"ג נדפס בענין זה אריכות דברים, ואזכיר דבר א'
בקצרה, הגה השר"ח במ' תפ"ט מביא בשם תשו' הרשב"א הטעם דלכך אין מברכין
מן על הספירה לפי שספיה"ע אין בו זכר לשום הנאה אלא לענינ' לחרקן בית

מאיינו עכ"ל, [ועין שרת מדר"א אסתר האריה סימן קנ"ד וקנ"ה], והנה החכמה מצדה יאלצינו לספור ספירת העומר גם ביום, אבל לברך ספדע על עננים זו הנה וזלחת ליום, כי היום לא נחנה רק לשמחה כדכתי' ושמחת אתה וכו' והיה אך שמח, וא"כ שפור קשה האיד פברכן, ודרך כי קצתו. — [ועיסק קושי' העולם הגיל עין מיש מיה ה' ג' בשו"ת פרי אשד חלק ג' פוס' פמ"א]. —

ב' ומה שמסמל עיד הקוש' דמה לא חשיב הגמ' (בחולין ס"ג בין הפרקים כשמוכר פרה לחבירו, הצריך להודיע אמה או בתו מכרתי הו"פ גם פורים, שחייב' במשתה מדברי קבלה כמבואר בפסחי ס"ח? — הנה בעיקר הקוש' עמד מין הנאון בעל חת"פ וצ"ל עמ"ס חולין במקומו שם, ח"פ תרצו: יל דהו רגילים בעגלים ולא באם, אלא בבגה. כדמשמע במס' כ"ס (ע"ה ע"ב) ופעמא לא ידעו עיי"ש, [ועין מגילה ד' ר' יודא נשיאה שלח לר' אושיע' אטמא דעגלא תילתא], — אבל י"ל עפ"י ש' תוס' בהלך פ"ב דיה וכדברי ר"י הגדיל, וכעז ה' ד"ה ערב, דהא דלא חשיב ערב י"ט הראשון של חג משום דכולי עלמא מרדי בסוכה ולולב ואין להם פנאי להרבות בשחיטה כל כך עיי"ש, וזה הפעם י"ד בפורים ג"כ לפי שהעם מרודים במקרא מגילה ומשלוח מנות וסוגות לאבינוים אין להם פנאי להרבות בשחיטה ומה ביום ראשון של חג שנאמר בפירוש ס"ע ושמחת כהניך ואין שמחה אלא בבשר אעפ"כ לא חשיב משום שהם מרודים, כש"כ כאן דקיל יותר כדעת הרמב"ם בפ"ב מהל' מגילה הל' י"ז שמוצב להרבות כמטבת לאבינוים מלהרבות בסעודתו עיי"ש, ובשביל שהעם מרודים אין להם פנאי להרבות בשחיטה, וע"כ לא חשוב פורים בין הפרקים וק"ל, — [ועין וילקט יוסף חלק ה' סימן צ"ז ובחניה שם עוד איזה תירוצים]. —

וע"ד האסתפקתא באם באו עדים שנולדו בריה ניסן, והיום בריה ניסן שלמי י"ג שנים, ונעשו גדולים תיכף בתחילת ליל ר"ח למפרע, והם באו ואפרי שראו הלכנה היום והיום הוא ל' לאדה האיד הדין אם צריכ' הכיד לקבל עדותן כיון דאם יקבלו עדותן ויקדשו ביד את החדש, א"כ ר"ח חו"פ ונס אחמול בלילה ה' ר"ח, וכשהוא ר"ח הם גדולי כי בריה הם בני י"ג, ומקדש' שפור ע"י וספור מרקים מצות קידוש עה"ר, כיון דיתקדש החדש ותהיל גדולים וראו את החדש, או דילמא כיון דעתה הם עדיין קטנים ובשעת ר"ח הם עומ' קטנים, כי עתה עדיין אינו ניסן והם קטנים, וקטנים אינן כשרים להעיד? — כבר האריך בזה בס' מנחת חינוך מצוה ד' באיריות, (ואינו תהי' כעת), אך וזר אומר כאשר למדתי סוגי' זו אצל אדמו"ר הנאון תצ"ל (עוד בשנת תרנ"ב לס"ק) אמרתי עפ"י ש' התו"ש בפרק ב' דר"ה משנה ו' ב"ה אם אמר לפני ההמה לא אמר כלום, דאם עפ"י דר"א' הו' מקדשין היו ג"כ צריכ' לחשבן, שהחשבון יסכים הדראי' וכ' שכן מבואר בפירוש מהרמב"ם מהל' קידוש החדש (בפרק א' הל' ו') אי"כ י"ל דשפור מקבלי' אותם, משום דכ"ד יודעי' בביהור שהיום ר"ה, וא"כ הו' גדולי' למפרע. וד"ק. — ובוה אמרתי לתרין הרמב"ם שם (בס"ב הל' ב') שכן דין תורה שאין מקדקי' בעדות החדש, שאפי' קדשו את החדש עפ"י עדים ונמצאו ווסטי' בעדות זו הריזו מקדש, לפיכך הו' בראשונה מקבלי' עדות החדש מכל אדם וכו', וב' הספיק' הפעם משום דהו' מילתא דעבידא לאגלוי' לא משקרי' אינש עיי"ש ותמה

עליו הלחיים הלא אינו ענין לכאן ולא מקרי בהא מילתא דעבדא לאנגלו, אלא כשבא אחד ואמר שקדשו ביד את החדש, אבל לומר אם ראו את החדש או לא אין זה מילתא דעבדא לאנגלו, דמי ידע אם אלו ראו, ראעסי שרבים אחרים לא ראו, אפשר דאלו ראו עייש, אולם לפי הגל יל דשפור כתב המפרש דדני מילתא דעבדא לאנגלו, דהם היו מתייראים לומר שקר, דהרי הבד מחשבי אם אפשר שיראה הלבנה או לא, ואיכ' יראו דילמא ידע להביד שאי אפשר שיראה, ויחזקו שקרנים, ושפור היו מילתא דעבדא לאנגלו, ודיק, (ועיין שו"ת בית גמול סימן קיג), ודכירנא שבסוגיא זו יש קונטרס גדול ונחמד בדברים חרישים נעימים ומתוקים מכבוד זקני הגאון האדיר זצוק"ל, ומי יתן שנזכה במהרה לאורו שידגו ממנו רבים מיד ולדורות [קצת כבר נדפס בשו"ת קול ארי' סימן קיז], — ועיין וילקט יוסף חלק שלישי סימן יג, ובשו"ת חלק יעקב (פינעס) סימן כ'.

ועי' עמס המדות אנכי בעניינים שונים אסתגר בזה, ותנח דעתך כי הושן קצר, וכיט מאתך לא יבצר, והי' שלום מנאי יודוך הגאון הדירש באהבה, והי' המוכ בעיניו יעשה להרים קרניו באמת ובתמים, במוב ובנעימים.

יוסף הכהן שווארמין

— סימן קכ"ט —

ידיו שלום כדלו, שושני ופרח והצלחה יפרח באהלו, כבוד אומר כלו. היה דינים הרב הגדול המסולג בתו' דת רענן יצית אשכול השלימות, דיו רב לו ללחם מלחמתו של תורה וכו', מיה אברהם דאנציגערקראן נ"י בעיר ווארשויא יצ"ו.

מאד נצמערתי בשמע'י וכו', ואלקי' יבקש את הנדף וכו', — ועי' קושי' העולם האד' יל'י טע"כ בכל האיסור' מנעולי' מדין דלמא רק מחשש שמא ביטול הנכרי חלב ועתה יבטל בו' הישראל בשר, או להיפוך, ובביח' לכ"ע טע"כ? תנח כבר ראו עיניו מיש האחרונים בזה, ושערי התירוצים לא ננעלו, וכבר הלכו בו נימושות ואנכי בחידושי כתבתי עדין: דהנה הרמב"ן (מסות) מקשה למה לא ציחה התורה להנעיל כלי סידון ועונ, ותי' כי סידון ועונ היא מנהלת ישראל והותר להם שללם אפי' כתי' דחזירי אבל מדין לא הי' משלהם לכן נהג האיסור בכניהם עייש, ובמס' חולין (דף יז) איתא כי אישתרו להו שלל דידהו, שלל רידן לא אישתרי, ולפי'ו שפור מוכח טע"כ בכל איסורים מנעי' דאי מחשש שמא ביטלו הם בשר ואנן חלב איכ' הוא שלל רידן ומסילא ישאר קושי' הרמב"ן דהרי זה גם בסידון ועונ אסור ולמה לא נצטוו או. אעכ"ה דלאו מחשש בביח' ציחת תורה להנעיל אלא משום דבכל איסור' טע"כ אסור, ודיק, [ועיין שו"ת ברכת יוסף חזיר סי' כ"ט, שו"ת הרי בשמים מהר"ק סי' קמ"ו, ובשו"ת מהר"י אשכנזי חזיר סי' י"א, וגם בקוני' וילקט יוסף חלק ששי סי' קכ"ב, וחלק שביעי סימן נ"ו, ובצפנת פענח אות ס"ו, ובס' כלי חסדה ריש ס' ואתחנן]. —

כ"י ואשר האריך בענין הורדה מקדושה חמורה לקדושה קלה, ראיתי דבריו הנחמדים, ופליטא דרשתא, וכו', — [ועיין לעיל סימן קיז אות ה]. —

ואנכי ערכתי בימים הללו שאלה לפני איזה גדולים היוי בוחיל: עיר ביאכנים
 א' אשר מתחילה נעשה לנשים גם נחמרא (נאלא-יע) באחר העזרת אנשים, משוכת
 לחללו כמו אמה, אבל רק עפי רוחב צד מעריב לבר, ועתה לאשר צד המקום
 מהביל כל הנשים דבאות להתפלל, רוצים להרבות המושבות ולהרחיב העזר, באופן
 זה להוסיף ולהמשיך ב' נחמראות (נאלא-יע) באייר העזרת אנשים, גם משני
 הצדדים, מימין ומשמאל, היינו מצד דרם ומצד צפון, עפי אורך הבהכנים עד
 מדרה, ועיי' לא יהי' נתמעץ ריוח מקום התפלה של האנשים כלל, כי הסעקה
 יהיה באייר, והביהכנים גבוה מאור, גם לא יזיק להמאורות, כי יש חלונות כפולות
 למעלה מזו (ואפי' התחתונים גבוהים למעלה מקומי אדם, באופן שאין שום חשש
 שלא יבישו לחץ ויתבלבלו בתפלה. עיי' שו"ת חת"ם אר"ה סי' כ"ז), ועתה אני
 מסבסב אם מותר לעשות כן, דהרי כבר נתקדש האויר [ונודע מ"ש בתשו' מהר"ם
 מלובלין סוס"י ג"ט דעיקר הקדושה היא בביהכנים של אנשים], ואי"כ הוי הדרה
 מקדושה חמורה לקדושה קלה? ועיי' שו"ת דברי חיים ח"א סי' ג', ושו"ת חשונה
 שי חלק א' סי' כ"ז]. — ואם אמנם כי יש אימרי' שעוד מתחלה בעת הכנין
 רצו לעשות כן, אך לא נסתייע מילתא, אולם לא נתכבר אם ה' לב ביד מתנה
 עליה. — ולמחרת יחשב להודיע שלא יהא נעשה באופן שו"ת חשש מראות ברע
 דהסתכלות בנשים, כי רחוק מהם מחשבת טול חיו, אך ורק ממעם כי צד המקום
 מהכיר כל נשי דיוק הבאים לביהכנים, [וגם כי עיי' אינם רוצים בעליהם לשטור
 מקומות בעזרת אנשים והולכי למקום אחר, כי העיר גדולה, וישנם ביהכנים לרוב,
 ונתמעץ עיי' ההכנסות מחבורא זו]. — ועיי' שו"ת בית יצחק יו"ד ח"ב בקי"א
 סי' א', שו"ת תורת חסד אר"ה סי' ד', שו"ת רצ"ה סימן ק"ג, שו"ת אמרי יוסף
 סי' כ"ב וקע"ה, שו"ת ערוגת הבשם האו"ח סי' כ"ז וכ"ה, שו"ת דבר אלי סימן ו',
 שו"ת יד יצחק ח"ג סי' רל"ב, שו"ת בית שערים סי' נ"ז, שו"ת אבן יקרה מהר"ג
 סי' קס"ז, שו"ת לבושי מרדכי אר"ה סי' כ"ה, שו"ת זכרון יהודה סי' ע"ט,
 שו"ת עצי הלבנון סי' ד', שו"ת מחזה אברהם סימן י"ח וס"י כ"ה, שו"ת חלק
 יעקב (סינעט) סימן ס"ט. —

ועיד אכילת מצה בפסח שני? [אשר רבים נוהגים ככ' בס"י העינין
 זיל, ועיי' בס' זכרון ירושלים פרק א' אות כ"א]. הנה בס' לבושי מכלול (סימן י"ט) הביא
 בשם הרה"ג הראהוב (כעל ליקוטי מהרי"ח) זצ"ל בוח"ל: יסחור בית להודיענו אם
 מצא פתרון למנהג החסידים ואנשי מעשה לאכול מצה ביום י"ד אייר פ"ש, וכן
 ראיתי אצל הצדיקים, והלא המצה לא ה' נאכל אלא בלילה עם הקרבן ססח?
 יבאמת בס' זכרון יהודה ההנהגות של הנאה"ק בעל אמרי' אש זליה כתב שנהג
 לאכול מצה בליל ט"ו אייר [וגם ביצה טבושלת, ולמד הענינים השייך לפסח שני]
 ושכן נהוג הנה"ק מו' דוד דייטש זי"ע. [והובא דבריהם גם בס' פתחא וזמא אות
 ו']. אולם בס' כלי חמדה (ואתחנן) כ': שמעתי מכ"ק מרן שר התורה מסאכמשאוא
 שהעיד על מנהג דעולם שאוכלי מצה בפ"ש ביום, ואמאי אין אוכלי בלילה,
 שאז היתה זמן אכילת מצה, אם מקריבי את הפסח, ונחק ליישב, ואני אמרתי
 שאפשר המעם הוא משום דבאמת יש חשש בר ריוסף שאוכל מצה באמצע
 השנה, אך שלא בוסנו בעי טונה, ומעתה זה דחוקא כשאוכלי ביום, אבל בליל
 י"ד שאז הוא זמן אם אוכלי את הפסח וידוע דביר הירושלמי נבגה המקדש

בין ראשון לשני מקריב' משה, איך הו' ליל יד אייר בגדר זמנו, ושוב ליב כזנה, ואיכא חשש בל תסתיק, עכ"ד. — ובכ"ק של אאמור' הנאחיצ וליה מצאתי בחז"ל: רבי' שדאלי' מתי ססת שני ביום יד אי ליל מ"ז, אי אולי' בתר שחיטת הפסח, או אחר אכילת הפסח! ובאמת קיימיל דאין אכילת פסח' מעכב אפי' בראשון, איכא בודאי' אחר שחיטת הפסח אולי'! חיל למיש האוצר החיים וזל: ודבר נכון שמעתי משם כבוד רבינו מנחם מפריסותוק, כי עפ"י דברי מרן הארי צריך לכוון כל אות בימי ספירה כפסוק יצמחו וכו', וכן חיבה מהמזמור כידוע, ובפסח שני (כיום לספירה) החיבה הוא, תגדס' האות הוא, יו"ד' של מישור, ושניהם עולין פסח שני עכ"ל, ומה נראה דאולי' בתר שחיטת הפסח, עכ"ק. — [וע"ד אסדרת תחנון ותענית בפסח שני, עיין אריכות דברים בשרית מור ואהלות דף ל"ז ע"א]. — הו' יזכנו ליום שכולו שבת ומנוחה, תפסו יגון ואנחה, וצום החמישי יהי לששון ולשמחה, וזיתת הרוחה, וכרבה והצלחה, כנפשו תפשו ירדו הרשעה בנאבה' יוסף הכהן שווארמין

— סימן ק"ל —

שלום עד גלי דיו ומסעל ברכת שדי, לכבוד מע"ב דיני' הדב החריף ובין ידיו רב לה חסיד טוב, אלוש' מנועה וכו', מיה אבריהם יצחק סג"ל נ"י בק"ק ד' סא"ר יצ"ה

היום הזה וכו', — ואשר העיר דלכן נקיס רב הונא בין בשבת ובין בחול, ורב נקיס בין בחול ובין בשבת, דכל אחד לא זו אף זו קתני, דריה אשמעין דלא זו דבשבת אין מדליקין משום דאיכא תרי מעמא לאיסור, אלא אפי' בחול דליכא רק חד מעמא אפייה אסור, ורב דמחיד הכי קאמר לא זו דבחול מותר אלא אפי' בשבת דהו"א דאיכא חשש שמא יטה, אפייה מותר משום דאסור להשתמש לאורה, ומיושב בזה קושי' התוס' ד"ה ומותר להשתמש שהקשו סג"ל לרבא דסבר ר"ה דמותר להשתמש וכו', ולאג"ל איש דאליכ מ"ס נקיס ר"ה בשבת תחילה, הליל חול כמו רב! עכ"ד, הדבר נכון, אבל אנכי יודע כי כבר קדמו בזה בשורת בן יהודא פוסמי קליו, [ועיין בתל תלפיות חלק ו' סימן י"ח, ובשורת זכרון יצודא דרב סימן קס"ה, וילקט יוסף חלק ו' סימן מ"ה, שו"ת פני שבין האורה סימן רכ"ז]. —

ב' ואשר הקשה (בפסחי' מ"ו) במתני' דכיצד מפרישי' חלה במזמאה וכו', ר"א אומר לא תקרא לה שם משום הואיל ואיב' מתשל וכו', איך הו' בידו למתשל עליה, דהא אין נשאלין בידם על ההקדש? ולומר דזה מקרי צורך יום שלא יעבור על כל יראה הו' דחוק! הנה כבר עמד בזה השער המלך בפרקנ' מהל' יום ה"ט יע"ש, [ועיין שו"ת גורן דוד סימן כ"ה, ובשורת בית שערים סימן רכ"ז], ואפשר במשימות, דס"ל לר"א דכין דעכ"ס מצי למתשל עליה במזמאי יום, והחכם עוקר הגדר מעיקרו, ויטב למסרע דרשותה, לכן גם עתה מיושב בשלל וממתי, ועבר עליו שפיר אם תחמיץ, ובהו מיושב גם קושי' התוס', וד"ק, [ועיין שו"ת שאילת שלום מהד"ק סימן ק"כ]. — אנ"ל דהנה ידוע סברת האחרונים, דאם אם לכתחילה אין רשאי' לעשות הדבה, אם רק בדיעבד את אשר עשה

עשי נ"ב אמר"י פכרת הואיל, עיין תוס' שכת' (דף ט"ז ע"א) על הגמ' שכל מוכן הוא אצל שבת שאם עבר וחקנו מתוקן, הנה כמיכ אם בדעיבר נשאל על ההקדש התייר הותר, כמפורש יוצא כחטא"י מ"ה דביצה אות כ"ג דאם עשאו בשונג או אפי' במזיד מהני עיי"ש, וזי כן שפיר קאמר גמ' בטעמא דריא משום הואיל ובעי מחשיל עליה, כיון דבדעיבר מהני אמר"י הואיל, והבן, — [ונתעוררתי לזה מכבוד ידידי הרה"ג וכו' מו' יצחק חיים נ"י מוערבויא]. —

(ג) ואודרות קוש"י העולם, ואך יכול האב להפך נהרי בתו ליתוש דילמא לאו אביו הוא, וא"ל דאולי בתיר הא הוי דשילימ ולא אולי בתיר? כבר כתבתי בענין זה אריכות דברים עוד בימי בחרותי [עיי' לעיל סימן ק"ה, ולקמן סימן קל"ד]. אח"כ שמעתי בשם נאמן א' תירוצ' נפלא מאוד, דהנה מקשי' איך הוי גר דשילימ משום דבידו לאחשולי, והלא גבי בטר אמר"י מי י"מר דמחזק ל"י חכם? ותי' דבשלמא בגדרים ריש ב' אופני, או ע"י חכם או ע"י שלשה הדיוטות, הוי בגדר בידו, משא"כ במומי בכיר דצריך חכם דחזקא, שם אמר"י שפיר מי י"מר ואינו כ"כ בידו, והנה נודע דעת הר"ן דס"ל דהא דחכם מתיר גדרים ביחוד היינו רק חכם סמוך, אבל נמור וסבור לא, וסבורא דממור פסול לסמיכה ולפי"ו שפיר יכול האב להפך נהרי בתו, וא"ל דהוי דשילימ וניתוש דילמא לאו אביו הוא ויא דאם לא אולי בתיר מצד החשש דילמא לאו אביו הוא, איכ נכ דחכם לא יכול דהתייר, דם עליו יש לחוש דילמא ממור הוא ובטל סמיכתו, ואינו יכול להתיר גדרים ביחוד, ולא נשאר להתיר אלא ג' הדיוטות ושוב ליה דשילימ מצד מי י"מר דמחזקי ל"י תלמא, ואיכ אם לא ניזיל בתיר באבות אינו דשילימ כלל, ודפחית, — [ועיי' בס' כלי המדה (מסות) דף קל"ח ע"ב]. — ועתה בשעת הדפסה ראיתי בס' גבעת פנחס (להנאבדק סערענמש וליה) שהביא נ"ב קוש"י זו ומתירין לה באיזה אופנים, עיי"ש בס' משפטים בדיה וראיתי, — [ועיי' עוד לעיל סימן קכ"ב אות ב']. —

(ד) ועי' דשאלה נשבת ראש תורש, שהוציאו שני ספרים, ולאחר שנמרו לקרות בראשונה סדר השבוע שכתו מלוטר ח"ק, ועדיין לא פתחו את הספר השני כדי לקרות בו המספיה, כי אם באמצע מצוה נלילה מספר הראשון מכרו שלא אמרו עדיין קדיש, ואמר חכם א' שכבר נדחה הקדיש מסקומה כיון שהפסיקו בהגבהה תלילה, ולכן צוה לומר הודק אחר ההספדה, ומעיב נ"י סלמול עליו דאין לדחות הקדיש מסקומה שהרי מצינו דהגבהה וגלילה אינו חשוב הפסק בין קדושה לקדיש רק כמסמא אריכתא דמי, דהא לענין קהית בשבת במנחה כתב הבארי"ם בס' רציב ודל: והקדיש שלפני י"ח קאי אקריאה ואעפ"י שחפסיקי' בין הקריאה להקדיש עד שגלל הסית לא חשיב הפסק עכ"ל. — הנה שאלתי את מרה הנאון נ"י בזה, וחשיב כי מעיב נ"י יפה כוון בזה, והאמת אתה, — [אח"כ מצאתי שכיב במאסף שנה ששית סימן פ"ו אות ד']. — ובה אסתנה, הוי ירחם עלינו ויתוש וימטר יצועה וימלא משאלות לבינו לסובה ועת לחנה כי בא מועד, ואשורנו לא ימעה, לעולם ועד, כנמשו ונמש מוקיד הנאמן הדושי"ת ומיחל לחסדי אבות וכנים, משוכן מעונים, הוחתם בברכת פנים.

— סימן קליא —

יתענג על רב טוב כבוד אחי נבי חרב המאהג החיוב פרי תואר. תאור לענים
וצוהד. וכו'. מיה משה דיימנש ניי האברקק לע סע ש והגלל.

בל"ם כבר באת לביתך לשלום וכו', ועשיתי כאשר הבטחתך וכו'. —
ואשר דברנו ע"ד חומס מקה למבילות נשים בירם! הלא ידעת מחשו' נבי
מהדרת הארץ סימן כיה, ושרת חת"ם האו"ה סימן קמ"ה, וגם מ"ש אביך מ"ה
רבינו הגאון ניי [הגדס בסוף ס' תבואות השדה חלק ב'], ועיין עוד בשו"ת נהרי
אפרסמון חיד"ק סוף ס' קניב דמשימא ל' להחיה, גם בשרת עולת שמואל סימן
ל' ול"א, [ועיין שו"ת הד"ם האו"ה ס' כ"ו ובס' נפיעה של שמחה סימן י"ז]. — וע"ד
הנשים צדקניות שנהגות שלא לאכול בשר ביום לכתן לבית הטבילה מדוע לא יהא דנא
לכל הנשים כן? עיין בשו"ת שבט סופר שגדמ"ח להג' מפרינ' וצ"ל חיד"ק ס'
ס"א שהאר"ך בזה [ועיין שו"ת ד' יצחק חיב ס' ל"ה אות ד']. — ואורות חדשים אשר
מקורב באו דגם נשים נהגו מנהג שמות לגדל צמחים על אצבע הקמנה מה
לעשות בשעת הטבילה? עיין בשו"ת מצפה אר"י ח"ב (הקד' בית אבי) חיד"ק
סימן ל"ה מ"ש בדבר הזה, וקשה לסמוך, [ובדבר הנשים שנרגו למשוך צבע על
צמרני ידיהם, אי הו' חציצה, ראיתי. עתה בשעת הדפסה חשו' בס' קין לוח
האו"ה סימן מ"ה]. — ובענין מקה שנקרשה מיימיה ע"י הקור ונפטר ע"י המעמיזאר!
עינד שפיר חזו כשרת נסע שודק חיד"ק סימן ס"ז וס"ח שהאר"ך, [ועיין שו"ת
עמק שאלה חיד"ק סימן נ"ב, ושרת מהרא"ש היילפרין ס' ל"ט ובס' לבושי מרדכי מהדרת
חיד"ק סימן קס"ג]. — ואשר הערות בדבר הנשים שדו"ח זמן טבילתן עד ליל
שבת! הנה גם ממני לא נעלם מ"ש בשו"ת מדר"י אסאד חיד"ק ס' ר"ז [ועיין
שו"ת שערי צדק יו"ד ס' קמ"ו, ושרת נהרי אפרסמון האו"ה ס' מ"ז].

והיות כי מרוד אנכי מאוד ע"כ לא אאריך בדברים והצעתי למנך רק
ציגים הללו, ולעת הנאי נרחיב הדיבור. — והנני בזה ניסך אוהבך הדרש וחפץ
בהצלחתך מיהל ומצפה לישועת ה' היום קודם למחר,

יוסף וזכרן שווארמץ

ואגב! הקשה לי ת"ח מוסלג א' מה קאמר הגמ' (בכורות ו) ואימא
חלב לחודא אסור באכילה ומותר בהנאה, כלומר ולעולם חלב אסור משום אבמה"ח
או משום דם, א"כ למה צריך קרא במס' פסחים כ"ב היתר הנאה לדם ולאבמה"ח.
והא אי ס"ד דחלב אסור משום אבמה"ח ממילא ידע' דאבמה"ח מותר בהנאה,
דאי ס"ד אסור בהנאה למ"ל קרא על ב"ה לאיסור הנאה, ועכ"פ חד קרא מיותר
או היתר הנאה על אבמה"ח דם, או איסור הנאה על ב"ה, אי נימא דחלב
אסור משום אבמה"ח או דם? והוא קושי נאה, לכאורה! והשבתי לו עימ"ש
התוס' מס' חולין צ"ט ע"ב (ד"ה והלכתא) דשם משמע דאס' באיסור הנאה מ"מ
מה שאין העכו"ם נוטן דמים עבורו מותר למכור, ועיין כה"נ בחת"ם לירד ס' צ"ח
ד"ה באופן ד"ל ששום עייש דו"ק, וא"כ י"ל דלעולם חלב אסור אבמה"ח ואבמה"ח
נמי אסור בהנאה אי לאו קרא להחיר, והא דאצמריך קרא לאסור בב"ה בהנאה
חיינו כגון חתיכת בשר שבלע מעט חלב באופן שהחלב אינו נחשב כלל בבשר
ליתן דמים עבורו, יא"כ אי משום איסור חלב ה"י מותר למכור אותה חתיכת

לעכרם שאין נתן דמים יותר בשביל מעט החלב הנבלע בה, ולכך צריך קרא דנקי הבשר נ"כ נאסר בהנאה אבל לעולם אבהיה לחודא אסור בהנאה נ"כ אי לאו קרא, וא"ש. [ועיי'ש בחידושי הרי"ש אלנאי בריה ואולם איכא למירק], ודקי, — (נאכני השדרה). — וגם הב' החו"ב מ"י אברהם דוד הורוויץ נ"י כיון לחי' זה, וגם האריך לבאר הדבר, אבל הקוצרים אומרי' 'ברכך ה' !' —

— סימן קל"ב —

שובן שחקים יתבתו ויתחממו לחיים טיבים ארוכים שלום ושקטים רשנים ורעננים, כבוד ידידי הרבני המופלג בתו"ש חוקר המשוכה וכו' מ"ה זוסמאנן שמערן נ"י בקי קיש קאראש יצ"ה

נע"י הניענו ונצמערתי מאוד, וכו', וכבר נודעתי מהגדוד המפורסם נדיב לב החשיב המרוסם וכר מו' מרדכי שווארמץ נ"י וכו', — ועיד' מה שחממה במעשה שהביא הסוד בארץ ס' תרי"ד דהחיים קנה דג שהעכר של השומר רצה לקנות בזהב א' והיא נתן לו ה' זהו', הא הו"ל עני המהפך בחררה? — הגה יש לתרץ בכמה אנפין, חררא דנבי עכ"ם לא תקנו רז"ל שיה' איסור דעני המהפך בחררה, ועוד דבדבר שאינו מצוי לקנות לא שייך דין זה כמבואר בשו"ע תרי"ט סימן רל"ז, והכינ' אפשר ליה דבר המצוי לקנות, ועוד י"ל כיון דהחיים ה' כחנתו למצוה, ובמקום מצוה לא נזר איסור דעני המהפך בחררה היכא שהאחד צריך למצוה והשני א"צ למצוה, והבן, [ועיי' שו"ת הח"ס חחרם סימן ע"ט]. — וכן ה"י ש"ב הדבני התריף ובקי מ"ה זאב וואלף ווייס נ"י חתן רבינו הגאבארסקי נראסווארדיין יצ"ה —

ומה שהק' בהא דיליף בש"ס הל"ך י"א רוב ממנה אכיו ומהורג נפש הא אין הולכי' בפקנ"ס אחר הרוב? הגה הוא קושי' הרץ בסנהדרין ס"ט [ועיי'] שו"ת שמן רא"ש חידד סימן כ"ח אריכות דברים, ובימי בתורתי שמעתי להקשות בהא דא"י במתני' דמס' ברכות אין עומדין להתפלל אלא מתוך כבוד הראש. ואפי' נחש כרוך על עקבו לא יפסיק, ואסרי' בנמ' (דף ל"ג) לא שנו אלא נחש אבל עקב פוסק, וכ' הרמב"ם בס' המשניות שם (נו"כ הרע"ב) דהב' פעמים אין הנחש נושך, משא"כ בעקב עיי'ש. וק' נ"כ הא אין הולכי' בפקנ"ס אחרת, [ומצאתי אח"כ בהנהגות הרש"ש שעמד בזה וכו' דלאו כללא הוא, עיי' בשו"ע או"ח ס' שכ"ט סי"ב, וס' תרי"ח ס"ג], אולם אפשר' הכל כדא מחתא, דהנה הפלתי (בס' סי"ג) כתב בפעמא דאין הולכי' בפקנ"ס אחרת, דנודע מ"ש הש"ס ב"ט ד' (בשם ה"ש מל"זא) דרוב ה"י בתורת פסק, אף דתורה התירה פסק זה. וע"כ פסק נפשות להקל [עיי' ילקוט הרועים דף נ"ג ובכלי חסדה שו"ט ס"ט דף קכ"ח], והנה האחרונים כתבו דסברת הש"ס ליתא רק ברובא דאיתא קמן, משא"כ ברובא דליתא קמן ה"י בתורת ביחוד נטור, דק דהרא' דלא ידע' רוב דליתא קמן מקרא, ה"י סיד דרובא דאיתא קמן עדיף, משא"כ לפי המסקנא, רובא דליתא קמן עדיף, [עיי' שב שמעתתא ב' ס"ח], ולפי' ה"י מקום לומר דהר"ד דאין הולכי' בפקנ"ס אחר הרוב, דדוקא ברובא דאיתא קמן דאיכאב המיעוט לפינוי משא"כ ברובא דליתא קמן, וא"כ לקיט', ודק [ועיי' ס' תוס' עדיא מערכת האלף

אות ה' — ועיין בישרת שערי שמחה ח"ב בפתח השער פרק ח' :
 וידידי הרב הגאון מרה פינחס הורוויץ נ"י (בעהמח"ס פתחא זוטא) ת"י :
 דלכאורי קשה איך משכחל לסמוך בתפלתו מחמת חששא של פני, הלא שומר
 מצוה לא ידע דבר רע, וכעין שסוכא בחת"ס י"ד סוסי רמא איך טותר למול
 הלא מינוט איכא שיש בהם ס"נ, ואין הולכי בפני אחה"ד ע"ש, אולם מבואר
 בפסחי' ח' דהא שומר מצוה כו', היינו חזקא בדלא שכיח חזקא הא בשכיח
 חזקא שאני, איכא שומר זה החלוק בין נחש לעקרב, דבנחש דלא שכיח חזקא
 שומר סמכי' על הא דשומר מצוה וכו', משאיכא בעקרב מיקרי שכיח חזקא, לכן
 שומר יפסיק, — וכה מצאתי בסה"ק והי' ברכה שהקי' ג"כ קושי' זו, דאיך מסקי'
 דבנחש לא יפסיק הלא אין הולכי' בסכנה אחה"ד, ומתריץ עפ"י דרכי בקודש.
 עפ"י מאהדיל ברצות ה' דרכי איש גם אויביו יושלים אותו זה הנחש יע"ש, —
 [ואנב! ראיתי שם שמישב אמאי מססיק במלכי אוה"ע, והלא גם מלכי אוה"ע
 אינו דאי שיהרגנו, וכמו שמצינו שגם ההגמון נתפסים, ומתריץ משום דבעלי בחירה
 שאני, דבעלי בחירה צריך לסמוך אפי' בסתם ספק יע"ש, אשר לכאורה קשה
 לפי"ט שראיתי בסמרי ההידא תצל דהא דלב מלכים ושרים ביד ה', דקשה מה
 רבותא הלא הכל ביד ית"ש, וידו בכל משלה, אולם משום שהם בעלי בחירה,
 וש כח גדול אצלם לעשות כהסצם, ע"כ לא רצה הש"ת להניח להם הבחירה
 כמו אצל כ"א, עכתודה"ק, איכא הרק"ל למה יפסיק במלכי אוה"ע, ואולי י"ל כיון
 דבאם לא ישיב להמלך ששואל בשלומו הוי כמורד במלכות, ומחייב מיתה, וכמו
 שאמר ההגמון להחסיד שאם יעמוד לפני המלך וישיב שלום לאיש אחר מחייב
 לחתוך ראשו בסייף [סתם מיתה בדיניהם הוא סייף כמשנה סנהדרין ב"ב] די"ל
 דגם בדיניהם אסור להמלך לחולל על כבודו, איכא אם מלכי אוה"ע שואלים בשלומו
 הוי דאי סכנ"ם, ושומר יפסיק, ואינו דומה מה שההגמון מחל להחסיד, די"ל דשאני
 הגמון מן המלך, כן יש להעיר בדבריו]. — ועיין עוד ביש סוד למשנה משנה ז'.

— סימן קל"ג —

משמי מעונה, שלום יענה, לאבן בחון ואבן שנה, חכמתו בחון תרונה, חרין
 ושטן, למעלה חן ולמטה חנן, צבור ידידי הרב ההג המזל, שתול על
 מי אל, מירה אהרן הלוי גאלדמאנן נ"י מרץ דק קרית ש"ה
 (ארנענטינא) יצ"ה.

ביום אתמול בי יעבור שלחתי לו העתק מהתשובה של מ"ח הגאון
 יצ"ל אשר ערך זה עשרים שנה אל כבוד מתי' הרה"ג החרף ובקי נפלא בנשיג
 וכו' מרה משה סופר נ"י (דומ"ץ דק"ק ער לוי א יצ"ו), ע"ד החרשות שנתנה
 בארץ, שלוקחי' בצים ונתני' לתוך מכונה (אפארטט) העשוי לזה, ובכ"ד שעות
 יוצא העוף חי מן הביצה וא"צ להושיב עליהם תרנגולת כלל וכלל לא, אשר העולם
 מסופקים אם זה מקרי חיות גמור שיצטרך שחיטה מה"ת, או
 אפשר שאמורי' באכילה למרי? — גם הראיתי לו באצבע על מ"ש בענין זה
 בישרת מהרש"ם חלק ילישי' ח"י שעה"ה, ושרית אמרי יושר ס"י קמ"ה, ובשרית

לבושי מרדכי בחיור מחדות סימן יא. — והיום הזה מצאתי אתי בכתובים עוד חשובה בענין זה (הגכתב עוד ממקדם), עיכ אמרתי לשלוח לו גם זאת, והיו לאחרים: הנה הקרתי על עופות אלו ואמר לי שאין שום שניי ביניהם לשאר עופות הגולדים עי שתרנגולת יושבת על הבצים, וא"כ ישיבת התרנגולת על הבצים אינו מוסף שום כח חיות, רק שהבורא הכול המביע כך בטבע הבריאה, שחמימות התרנגולת יצא האפרוח אחר ג' שבועות, וא"כ אם המציאו תחבולה אחרת, אשר הוא ניכ מעשה ידי יוצר הכל, שהאפרוח יוכל לצאת משם בזמן קודם, מה נפקים? דכל חיות האפרוח נגמר כבר בביצה בבת, רק שהחיסוס צריך שיצא מכת אל הרפעל. —

יש להביא רא' לזה מרמזין ה' בכורות (ק"ה ו') שם בשם יש מפורשי רביצה מותרת, דא"כ האץ מותר העוף, וליתסר משום כל היוצא מן השמא שמא, ועכ"ה רביצה מותרת לה, דשאני התם דהעוף לא יצא מן רביצה רק לבי מטרס הביצה, ואז עפרא בעלמא הוא כדאמר' במס' תמורה ל"א עייש [ועיין שו"ת פרי השדה חלק ג' סימן קמ"ח], ואי ה"ל דהעוף שיושבת על הבצים שנמשך ממנה ג"כ אחת חיות להאפרוח שנולד, א"כ בלא"ה הו' מצי לדחות דבריהם, דלעולם ביצה בפני עצמה אסורה, והא דהעוף היוצא מן הביצה מותר, הוא משום דהו' חו"ל, כלומר העוף שיושב על רביצה [דהעוף הראשון בשעת יצירה לא הו' עי ביצה ומותר], והביצה, אלא ודאי דששטא דהו' לא מקרי חו"ל, משום דמה דהתרנגולת יושבת על הבצים אינו מוסף צום כח חיות בעוף, והעוף רק מעשה תגור בעלמא קא עבד, וא"כ שפיר ה' יבול להוכיח רביצה מותרת, משום דא"כ ה' העוף אסור משום כל היוצא מן השמא, ומשורה דהו' דמכין מטעמא אחרנא, משום דרביצה כשנתהוה העוף הו' עפרא בעלמא, עכ"ס מוכח דמישיבת התרנגולת אין נולד שום חיות, ועיקר חיות העוף נגמר בבת עם לידת הביצה, וא"כ ששטא דאלו העופות שנולדים עי המכונה העשו לכך, יש לו דין שאר עופות, ודוק היטב, — [ושמעתי כי גם בע"מ ויען הרריו אותם כל גדולי ישראל פלטי נאליציען המחנודי שם, וכן נדפס בכל המכ"ע לדתה]. —

ואודות הקושי הנלוף דאולי בתה דא"כ לא משכחת מינוי דמנהדרין כיון דממור מסול לדין, וניחוש בהו חששא זו, אעכ"ה דאולי בתר? נזכרתי כי ראיתי הערה זו בשו"ת יד יצחק חלק א' סימן קנ"ה וחי: דהא כבר דרשו בקידוש' ע"נ דסמך ממור שרי, הרי דהתורה התירה לו סמך זה, וא"כ שפיר כשרים לדון, עייש, [וכיכ בנמוקי הגר"ב (אשר בש"ס וילנא תולין י"א)] על קושי התורה חייב, דלמה לא נילוף דאולי בתר ממאי דשרי? דהמנא למיטב איתתא וניחוש שמא זנתה אמה ומסורת היא? אבל יא, דהא זה נדע דס' ממור שרי מה"ח, כדדרשי לא יבא ממור ממור ודאי וכו', כדא' בקידוש' ע"נ כידוע, ועיי' חלקם יוסף חלק ו' סימן קמ"ד, וסי' קס"ב, ר"ט, אריכות דברים בזה]. — ועתה ראיתי בס' כלי המדה (דב"י) שזמבא הקושי' בלשון הזה: לשי"ט דקיימ"ל בנר וממור מסול לדין, א"כ אמאי לא ילמי רוב מסנהדרין דאין יבולין לדון ד"ג דילמא יש אחד מהם שאמו זנתה, וא"כ יש חשש ממור, ואפי' אם הוא אגבתי ועבד הוצד כשר עכ"ס צריך נידוח, ואע"פ דמי לא פבל לקריו, וממילא כיון שנימול ומכל היה ישראל, עכ"ס היא נר ומסול לדון ד"ג מוכרח דאולי בתר? אבל לשי"ט

כחן זה שני ומסור פסול הוא משום דכתי' אתך ברוסין לך וחינו פיוסין, לכן כל שלא נדע אם הוא גר ומסור, נהי דבעצם הוא גר ומסור, מיס כחן דמסר דרוב והחוקה הוא ממיוסין שבישראל היה כשר לסמיכה, דהר"ז אתך ברוסין לך, ואינו פסול גר ומסור אלא אם נדע מזה, אבל כיו שלא נדע ומכא תרופ הפה כשרים שבישראל, אע"ג דהאמת אינו כן, מ"ס הפ ריינים נשרים, ח"ג בפברא. — (וע"ן שרת שער שמחה ח"ב בפתיחה פרק ח' ט"ז). —
והי' לו מזה שלום ממנו פוקידו ומכבודו החפץ ביקירתו מיחל לשיעור ה' ודברם קרן התורה וישראל,

יוסף הכהן שווארפין

— סימן קלד —

— ביה אור ליום ד' וישוב תרשים לס"ק גחז"ד יצ"ה. —

ש'לוצ'ין' מרובים, כמל וכרובים, לכבוד אהי' יריגים ש"כ הרב חה"ג הד"כ אגור בלום, צמים, ידיו רב לו וכי' מו"ה דוד שפערבער נ"י, אבדקדי' בעיר בראשויא יצ"ה. —

אמר' הנעמים וערכים, הנה ערכו לנפשו וחבובים, הנעוני באהבים וכי', והנני מעתיק הדברים כאשר הם מסודרים אצלי מאז ומקדם... ואם יש את נפשו להשיב וכי' — : אשר האריך ברבר קשרי התרח דניקוף דאולי' בת"ד מכה; המקריב קרבנות דניחוש דילמא לאו כהן הוא, דבזה אין לתרץ ולומר דהא אביו ואמו חבושי' בבית הסודר, דילמא אביו נוסא לאו כהן הוא, ולא משכחת לה לאכשורי' כ"א כשהי' אבותיו מעולם חבושי' בביתם עד אהרן הכהן (ע"י שרת השיב משה סי' ע' בהדרך השלישי נתיב ה'), ושורת שאילת שלום מחדק סימן כ"א). — הנה אנכי בילדותי אמרתי לתרץ עם מ"ש אמר' הנאן וצ"ל על קושי' הנאן מהר"צ השט"ר וליה בזה"ל : הנה שמעתי לתרץ דמשכח'ל בכח"ג שהי' עלי' נדרים בהיותה מנו', ואביה הפר לה, ואח"כ קידש אותה א' ע"פ שאין עלי' נדרים וא"כ ע"כ צר"ל דאביה הוא דאלי"כ ליה חל"ץ הקידושי' עלי' והיא מנו', ואין עלי' שום מיתה, (וע"ן שרת ברכת יוסף בהשטמות סימן י"ב), אולם אנכי תמהתי ע"ז דעכ"ס קשה נחוש דילמא אבי אביה לאו אבא וחינו אף שהוא אביה מ"ס עדיין יש לחוש שאבי אביו לאו אביו, וא"כ אביה אינו כהן כלל, וממילא אינה בת כהנת כלל, (וכן הקשה השלמי גרבה ח"ב, על חלב אר"י [הובא בשו"ת פרי השרה ח"ב סימן קי"א] שהי' דאיר' כשקדשה אביה כשהיא קטנה ואם נחוש דלאו אביה הוא א"כ גם קידושי' אינם קידושי' והי' מנו' ולא חייבת מיתה כלל, [וע"ן מעגלי צדק (אמר) עה"ס וכת כהן, ובשו"ת השיב משה הנ"ל נתיב י"א] וק' כנ"ל והגיה בצ"ע), אולם נראה דיש לקיים דבריהם דנקמי בשידענו בביתור שאביה כהן דחינו שנתן לסופה לשנתה ואהני לי' [כדא' בספרי (נשא) ובד הכהן יהיו מי המרים מניד לך הכ' שאין הסיס נהפכי להיות מרים אלא ביד כהן], וא"כ על הכהונה אין לדבר נדאם לא הי' כהן ליה הסיס בודק' אותה) רק יש לחקור אם הוא אביה, וע"ז י"ל דהפס מ"ש

האחרונים וזל, ודו"ק, עכ"ה. [ועיי' בס' תבנית אות יוסף מנהדרין נ], ואיכ מיושב קושי' התנ"ה ד"ל דידע' בבירור שהוא כהן ע"י שהשקה לסוטה כנ"ל, והבן — וזה יש לישב נ"כ מ"ש בשלמי נדבה בהשמות, וזל: ודע דיש להעמוד לשלמי דק"פ"ל דאין הולכי' במסן אחרד, איכ איך צינתה התורה שיתנו מתנות לכהן, דלמא לאו כהן דהוא, ואי דאולי' בת"ה הא אין הולכי' במסן אחרד, והמטעיה. וכמו כן קשה נבי ראשית הגז עכ"ה. [ועיי' כאומר לציון אות קל"ט], ולפי הנ"ל י"ל דידע' בבירור שהוא כהן ע"י שהשקה לסוטה, ודו"ק, [ועיי' שרת פון נקף סימן ס"ה]. — אולם על ת"י האחרונים הנ"ל יש לעורה כאשר כ' לי הגאבד"ק טאלטשטוא וצ"ל, רכמו דאמר' כל הנודרת ע"ד בעלה נודרת, ומח"ס אפי' אינה בעלה יכול להסר כמ"ש תוס' נדה מ"ו ד"ה וכדרי' פנחס עיי"ש, הכינ י"ל דנודרת ע"ד אביה נודרת, וכיון שבעיניה הוא אביה, נודרת על דעתו ושפיר סתיל הפרה שלו בכל ענין [ועיי' שרת יד יצחק הרק ב' סוס' ק"ס], — ובבר אמרתי כזה לתרין קושי' העולם (עיי' לעיל ס' קיד וסימן ק"ל) לס"מ"ש הרין בביצה ה' בדשיל"מ לא אולי' בת"ד ואיכ איך אמרה תורה אב מיפר נדרי בתי נישחש דילמא לאו אביה הוא, ואי דאולי' בת"ה הא ר"י דשיל"מ דהחכם יכול להתיר לה, ובדשיל"מ לא אולי' בת"ה [ועיי' בחתנים שכ' דאיצטרך לנדרי עדיד דאין התרה נבי חכם ויש התרה באב ואיכ ליה דשיל"מ, אינ דבכחש צריכה פת"ח ותאמרה דל"ל, משא"כ באב], ולפי הנ"ל י"ל אף דלאו אביה הוא מיט' יכול להסר לה כיון דעל דעתו נדרה, ותלתה הגדר בו, ודו"ק, [ועיי' כאומר לציון אות צ"ז, ובתפארת ישראל דמס' גיטין אות מ']. —

והנה יש אתי בכרובים לתרין [דהרי בתורה כתי' ובת כהן כי תחל לעזת את אביה היא מחללת, ואפי' אם לא נזול בת"ד עכ"ס הוא מחולל, דהעולם סוברי' דהוא אביו (כעין מ"ש לעיל סוף ס' מ"ד) ודו"ק, — ועוד שמעתי] בשם הגאון מו"ה יונתן זל"ה ע"ד: דהנה תוס' בנימין הק' היכי מחייבי' לעולם מיתח א"א שזנתה הא ת"י התר"ס שמא ישלח לה נס ויבטלנו, ואור"ת דאולי' בת"ד חוב אין מטרשי' נשותיהן וכששולחין נס אין מבטלי' עיי"ש, ולפירו' י"ל דהר"ת אולי' לשפתי' דקסבר דהא דא"א שזנתה אינה מחוייבת מיתה נ"כ אינה אלא מצד רוב דאליכ ת"י התר"ס כנ"ל, ולזה שפיר אולי' בת"ד נס לחייבה שריפה מצד שהיא כ"כ אע"ג דהוי מטי"ל. דע"כ לא קאמר הר"ת דבט"מ ליא בת"ה, אלא היכא דבמיתה קלה דנין אות' בלא רובא, ולזה דין אותו במיתה חמורה מצד רובא ליא, אבל אם במיתה קלה נ"כ אין דנין אותו אלא משום רובא, אזי נס במיתה חמורה דנין אותה, אע"ג דהוי מחמת רובא, דממנ"ס אי לא אולי' בת"ד אזי לא מחייבת מיתה כלל, ואיכ הא דאולי' בת"ד ליה ממנ"ס, דאי ליא בת"ד אזי לא מחייבת מיתה כלל, ודו"ק. [ועיי' שו"ת בית היוצר חו"ד סימן מ"ד]. — עוד שמעתי לתרין. באופן זה: דהנה הגאון מ"י משולם משיממאניץ וצ"ל הק' האיד יליף דגמ' רוב ממכה א"א משום דילמא לאו אביו היא דהוא ממזר, הלא מסור שאינו ידוע אינו מוליד. [עיי' בבעה"ט ס' תצא עה"פ לא יבא בקהל ה', ומדגנתא דרב ריש פ' ה' (הולדות), איכ משבח"ל מכה א"א דגהרג כגון שהוליד בן, ואז בחדאי אינו מסור [ועיי' שו"ת מנחת אלעזר חלק ג' סימן י"ג], ור"י ד"א

ראם חי"ש" דלמא לאו אביו הוא, איכ יש לחוש נמי על התולדות של הבן מגיל שהוא תולדה, דלמא נמי דלא אביהם הוא ולעולם פסדה, ושפיר ילפי' רוב מסכה אריא, אמנם התינה בזכר יש לחוש שאינו אביו והוא ממזר (אלא משום דאוליגן בתד) אבל בבת כהן שפיר משכח"ל שהוא בשריפה, כגון שילדה ומצח שואינה ממזרת ולא משום רב, ודריק, [ועיין לעיל סימן טז], — וכוה אמרתי לפרש מ"ק (וישכ) ויגד ליהודא לאמר הגה ונתה חמר כלתך וגם הגה דרה לזנונים, ויאמר יהודא הוציאה ותשרף נכ' רש"י דבתו של שם היתה ובה כהן שזינתה דינה בשריפה, ומדקדקי' על תיבות "והנה הרה לזנונים" הנהא למותר' [עיין רשבים עה"ת שכ' ויל' : וא"ת מי יודע אם אמת שזינתה, הרע שהרי גם הרה הוא כבה, ובדעת זקנים סבבלי תוס' כתב : ושםא י"ל שלא הי' דגן באותו פרק בזוגת בלא הריון, אי נמי שלא הי' דגן אלא בשמנה לשני בני אדם עיי"ש], ולפי הגל י"ל דה"פ דקרא, ונתה חמר כלתך, ואי דנחיש דלא אביה הוא, ובין מליט ליא בתיה, עיי' אפר והנה הרה, וע"כ שואינה ממזרת, דממזר אינו מוליד, ודריק, — [ועיין תל תלפיות חלק ה' סימן ל"ז]. —

ומדרי דברי במיש התוס' תולין י"א דבמליט ליא בתיה, נזכרתי קוש' גדול א', על הירושלמי פ"ב דפסחים הל' א' : איכעא פטרי חמור שהמית את האדם מיתתו בפה, בסקילה או בערופה עיי"ש, וק' דהא יש ספק דילמא מריפה הוא, ובית ראולי' בתיה, והא ממליט ליא בתיד ? והנה בס' יוסף דעת (על וידר סי' שכ"א פ"ד) תירץ דמשכחת שהרג בפני ביד שהורגין אותו אפי' הוא מריפה, וכרעת דראב"ד פרק י"ד מגזיק במין הל' ה' ובמח"כ אין הקושי' מתורצה בזה, כיון דכל מה שדנין מיתת ביד גם במריפה אם הרג בפני ביד הוא משום ובערת הרע מקרבך, אין מקום לאיבעי איזה מצוה נדחת דפשיטא דמצות סקילה נדחת, כיון שגם עיי' ערופה מתקיים ובערת הרע מקרבך. — אמנם יפה כי בס' ישמח לב שהקשיא מעיקרא ליתא, דכלל זה שחידשו חת"ם דלענין איזהו במיתת נהרג אותו לא אולי' בתד לא נאמר אלא בחיובי מיתת ביד שנתערבו, כגון נשרפין בנסקלין, דבין אי תדנין אותו ביד בסקילה בין אי הורגין אותו בשריפה סקיימי' הביד מצותן לדון דיני נפשות ככתוב אבל בהאי ירושלמי בפסוק חמור שהמית, מצות הערופה היא על הבעלים כמ"ש במגילת מצוה כ"ג אות ב', ומצות סקילה הוא על תביר, ולא שייך כאן לומר דלענין איזה מיתת דנין אותו לא אולי' בתיה, דהא אם נדון בו דין סקילה או יקיימו ביד מצות המוטלת עליהן, ואם נפסקו שצריך לערפו, או יערפיהו הבעלים כי עליהן מצות הערופה מוטלת, ואיך יפסדו ביד סמטה המוטלת עליהן, במה שבעלים יקיימו בו מצות הערופה, שהוא מצוה אחת למרי ואינה נגזעת למצות דין מיתת ביד, ודריק, [ועיין לעיל סימן ק"ל אות ג']. — עוד עמי בירי ואזכיר מה ששמעתי להקשות עוד מגדול א', איך משכחת סקילה בהבא על אשת אביו, והרי התם ג"כ הי' בין שליט ? והנה בפשיטות י"ל דמשכח"ל במת האב או שנתגרשה ממנו [ועיין ברמב"ם פ"ב מהל' אי"ב, אבל ע"ד חידוד קצת אפשריל דמשכח"ל כגון בא' שקידש אשה ע"ס שיש לו בן, ומשום חשש שלא תוקק ליבוס וכדומה לאיזה נפק"ם, ולא הי' לו רק בן יחיד, ואזרזוב הבן בא על אשת אביו שקדש ע"ת, רבוהא אם לא נזול בתד ונימא דלאו אביו הוא, איכ אין לו בן, וממילא בפל' הקידושין של אשת

אביו וספור לגמרי אף משום א"א, ומציתה ללא כלום שפיר אולי בת"ה, ודק, (ועיי' שו"ת שאילת שלום מהדו"ת סוף סי' קע"א). — ועיין עוד אריכות דברים בענין מציתה לעיל בסימן מ"ד, ובסימן נ"א, ולקמן בסימן קל"ו. — ובשרת באר משה סימן מ"ד, ושו"ת שערי שמחה ח"ב בסתיחה ערך ח', —

— סימן קל"ה —

— ביה יום ה' במדבר הרע"ו לפ"ק נרודד יציו —

יום וישיבות, ביה השבועות, שובע שמחות, ורב הצלחות, לכבוד אהי אתי יריג' חוקר מפ"ן שליט"א (בעהמדים ובעת מנחם על ריני נקור), בחיים נעימים, ואריכות ימים.

כל"ס כבר הגיע לדרך הב' חשובות ששלחתי לך, גם לרכות הפתיחה נפתלי שבע רצון" שערכתי כרצונך, וה' יהי עמך לברך על המנסה, וכו', ואשר בקשת ממני להעתיק לך גם ממורה הגאון הגדול זצ"ל איזה דברים הגוע לספרך, הגה בשמחה רבה הייתי ממלא את רצונך גם בזה, [כי אני הושב לי הדבר לחובה לאשר נצמיותו ממנו ובמסע היה זה מדבריו האחרונים אלי להפיץ אמרתי (כאשר כתבתי בהקדמה לס' צמח השדה) ואקוה לה' כי כאשר ירחיב את גבולי אדמים גם יתר ספריו אשר הניח אחריו ברכה והמה עוד בנתונים], אולם כעת כל כתבי הקודש אינם תחיי שאוכל ליקח מהם דבר, ולכן אוכיר לפיך רק שני גרנים קטנים מה שמצאתי ממנו בגליון סגס א' בזה"ל:

א" מה שהקצבים תוחטין הבשר באותו סכין שחתכו בו חלב! הנה בשו"ע י"ד סימן ס"ד סעי' י"ו כתב שנהגו סנקרי הבשר לנקר בסכין א' כיון שמתחין הסכין בכל פעם רק שנכון שישפשו הבשר יפה במים, מ"מ בש"ך שם ס"ק י"ד כתב רבחלב שאסור מה"ת אין לחתוך הבשר, אולם היינו רק לכתחלה אבל בדיעבד אפי' אם נשאר קצת שמנונית על הסכין אמרי' שנתבטל וגם ע"י חדתה הבשר ובשפשוף יפה נפל החלב מן הבשר, והנה ע"י שפשוף יפה ודאי מהני ע"י ש"ך י"ד סימן ס"ד סק"כ, ובפרט"ג שם בשפ"ד סק"כ, וא"כ ח"ו רק ספק ישא מ"מ נשאר משהו, והוא המשהו בטל בדיעבד עכ"ל, ואע"ג דאין מבטלין איסור לכתחלה, מ"מ לאחרים חשיב בדיעבד, ועכ"פ צריך לראות לכתחלה שישפשו הבשר היטב, [ועיין שו"ת חת"ס הור"ד סימן ט"ו], עכ"ל. — (ועיין שו"ת נתיב אפרסמון חור"ד סוף סי' נ"ד). —

ב) וע"ד המאמר החור יחזור להוטרף לעת"ל [עיין לעיל סימן מ"ו], לענין לפרש ע"ד אנדה, כי מפרים פרסה הוא סימן מורה הנראה מבחוץ, ומעלה נרה הוא סימן הנראה רק בפנים, והנה בזמן הזה יש אנשים שמבחוץ מראים סימני מורה (כמ"ש רש"י תולדות על עשו שאושט מלפני כחור), ובקרבם מלא פרסה, והוא מצד המומאה, [ועיי' במ' שער בת רבים (תורע) מ"ש בשם בית יצחק בפעם שאחד שימש מיטתו בימי אב"ה, ששמעו חורם את גופו], אמנם לעת"ל יהי כל אדם הוכח כבור, והה הכונה שלעתיד יהי מעלה נרה נ"כ כמו שיח' להם לב מורה, ובקרבם יהי נ"כ קדושים, והבן. — [ואנכי בדרוש ליומא

החללל של אבינו הנחיל אסרתי לפרש בהקדמה זו הפסיקתא: מימי של אנו צדיק לא נצטער אלא על פנימי וחיצוני, עכל נעין בשורת בית נפתלי סימן שנים והיינו כי יהי במדרגה זו שיהי הפנימי והמלבוש שנים, ודרך, ועין אריכות דברים בס' מבשר צדק אות ל"ב]. —

ואודות בכור בעל מוס שמתאר כשיך יורד פי' שני בשם רש"ל דאסור למטר הבשר לנכרי, אם לא ר"ל מוטב לנקר בשר אחרים כדי שיוכל איש ישראל לאכול ממנו? עין בשורת בר ליוזאי חזיר סימן י"ג שהאריך והעלה שמוטב למכור לנכרי מלנקד אחרים במקום שנהנו לאסור, [ועיי' שורת נהרי אפרסמן מהר"ק חזיר סוף סי' ס"ט, ובשורת מהרי"אין חזיר סוף קכ"ג]. — וברגע זו בעת שאני כותב שורות הללו נזכרתי נרגד א' (השייך לענין ניה"ג ובכור) אסרתי להציע ג"כ למנך, כדי לשמח אותך בפנינים יקרים, בעזרת יוצר הרם, שמעתי מנאן מפורסם להקשות על השימות שאיסורי הגאה הוי כהפקר (רש"י בפ"ק דפסחי' ד"ו ע"ב, ורמב"א בס' המקדש, ועין קצוד"ה סי' תצ"ו, אי"ב אך חייב רחמנא אליב' דר"ש דס"ל שניה"ג אסור בהנאה לשום בהמה בכבורה, כיון דאיכא בה עכ"פ ניה"ג שהוא הפקר וממילא פסורה מבכורה, דמה לי יד עכ"פ, או יד הפקר באמצע, כיון שבהמת הפקר פסורה מהבכור כמו בהמת עבדים? ורב נחל א' (בעל שם משמעין) תי' דלכאורה אין להבין עיקר הדבר שיד עכ"פ באמצע פסור מן הבכורה דאף דמתי' כל בכור עד דאיכא כול' ס"ט לא יתבטל חלק הממון של עכ"פ בהרוב דישאל, אך באמת ז"א דהא ממך בעלים לא בשל, וכ"ז יל' לענין יד עכ"פ באמצע משא"כ לענין הפקר אף שהפקר פסור מן הבכורה מ"ט יד הפקר באמצע וז"א אינו פסור מבכורה דהא אותו יד הפקר שבתוכו כול' בהרוב דישאל, וממילא הכ"נ אותו שיווי ממון של ניה"ג שבתוך רבהמה וז"א כול' בהשווי ממון של רוב הבהמה שהוא של ישראל ושומר חייבת בבכורה, ודו"ק, — [ועין וילקט יוסף חלק ט"ב סי' צ"ג אות ב', וסימן קיד]. — וכוה אסיים, בכרכה וחיים, ה' ינכה קנתך, לגרלך ולרמסך, וירבה כמדרך ושלומך, כעתידת אחיד אהבך.

יוסף הכהן שווארמץ

— סימן סל"ו —

אלק"ה יענה שלום בנעיסתו, לנכח הדקם על ויושב רוסאות, חכם בעוז ותעצומות תורה וחכמה בו מתאמת, איש נחל המעלה, מאור נעלה, ישיע בו יושבי שערים, כסחנה העברים שמו ספארים, היה ירדתי וחביבי הרב הסאה"ג החריף ובקי טובא, פיש הדק, פראיהו כמק, וכו' וכו' כשית פיה אברהם מ"ש פראנקל נ"ה יושב באיתן שושן, נטת ביתן, קק בורא פערס יצא.

נתמלא ביתי כולו אורה, בסכתב ידו המהורה, ומאוד נמלץ לחבי מדבש ונפת, גלילי הרב ספרים מעולפת, וכו' וכו', — וע"ד מה שהביא להקשות בשם הגאון החריף מו' מאיר מערלס וז"ה, למ"ל קרא דאתנן אסור לנכור חפציל שיעור מצה"ע? — קושי' זו שמעתי עוד בבית מדרשו של אבא מאיר הנחיל.

זה חיי שנה, חקוק בזכרוננו בשם רב גדול א' לחרץ, עפ"י הכלל דרך דבר שאסור הדיוט שייד מצהב"ע כגון גולה, [עין שו"ת יד יצחק חלק א' סימן ס' ד"ה ומ"ש לחדש] ובירושלמי פ' האורג דמחלק בין שנה גדולא דהוא נוסח עבירה, דכונה שאף ההדיוט האכלו עושה איסור. ולכך שייד מצהב"ע לכן ההוא מצא להדיר ואכלו יצא בו דהוא עבר עבירה, הכונה אף שהוא עבר עבירה, אבל המצה אינה נאסרת בזה להדיוט, לכן אף למצה מותר נחל נ"כ כזנה המרדכי בסוסה בעבר ולקמן, ודקא, ובה נחא גם קושי' העולם מהב"ע תעבד דכיון דשרי להדיוט אין בו משום מצהב"ע, וכן יליף בסוטה פ"ז דשרי שריש בו בשבת מותר לנבזה, ומזה אנו למדן כל הדומה לה שח"ן בו משום מצהב"ע, דוק. — [ועתה מצאתי בשו"ת בית שערים אר"ה סימן שס"ד שהאריך על קושי' זו בכמה אופנים, ועיי' עוד שם בס' שו"ת ושמ"ס שו"תאדיר הירשדור נפלא]. *

(ב) ובדבר מעט להרבות סעודה בעיוהכ"ס, ראיתי מאז בס' י"טב פנים (אות ז') כי אז ספחד ומאימח הדין ביום הגדול והנרא נפשו קצה באכילה ושתיה, אלא שמוכרח לאכול כמצות התורה וא"כ האכילה צעד הוא כמו ש' ששענה נפשו בתענית כמו כן הוא מענה נפשו באכילה ושתיה, לכן האכילה בחשיע נחשב לו כאילו התענה. — ועוד שמעתי דהוא משום כדי שיהיה לנו חלב דם להתמסס ביום צום (עין נפש מובה ר"ש פ' בראשית), — ובס' עיר מקדש כתב דענין אכילת יום זה הוא אדם חומא בשותפות נוף וגשמה, ע"כ שח"ן צריכי' כפרה, הנוף יש לו עיני' כשאינו אוכל ושותה, והגשמה יש לה עיני' כשאוכלי' ושותים לכן צוה הש"י עיני' לשח"ן לאכול ולשתות עיוהכ"ס והוא חשיע לחדש והוא עיני' לנשמה, וביוכ"ס צוה להתענות ולסוף בהמש' טיטוהם, ר"ש עיני' גדול לנוף, ובשתי עינים הללו נחב"ר עון שניהם [ועיין בס' מכללתא וטלבושתא דף ו' ע"ד] במעם שאומרי' בעיוכ"ס הפסוק יצא צום עמך, ובה נ"ל לשו"ת מה שנחמק בשו"ת כתב סופר האו"ח סי' ק"ב, ח"ל: מי שא"א להתענות ביוהכ"ס כגון שיש לו חולי לימים ועתים וביוהכ"ס בזמנו בא לו אז כדומה חולי הבאה בזמן לזמן חמנו קבוע לו ביוהכ"ס ומניע עפ"י הרומא להתענות באסורו שערב יסתכן בהדאי או באפשר, אם מחויב לאכול בעיוהכ"ס, או נימא כן דאיא לו לקיים להתענות בעשירי אין עליו חוב לאכול בס' ? ומסתבר לכאורה דחייב, דנהי דאין לקיים כל המצוה מ"מ מחויב לקיים מצותו דהיינו לאכול בחשיע דמהב"ע לו כאלו התענה בחשיע, כן נראה שש"ס מן המושכל אלא כדי נחל כתר מעמא דמצוה זו כדי שיהי' לו כח ועצמה להתענות בעשירי, וכיון שא"א להתענות בעשירי ליכא מצוה לגבי' דיד', לאכול בעשירי, מ"מ קשה לספור עין ולא ימלא לבו להקל עיי"ש, ולפי הנ"ל י"ד דבדואי צריך לאכול בעיוהכ"ס לשען דיי עכ"ס עיני' לנשמה, והבן, [גם יש לשו"ת בזה האיסתפקא אם נשים חייבות לאכול בעיוהכ"ס (עין לעיל סימן ק"ז אות ו'), ובתנ"ל י"ל דבדואי מחייבי' לאכול, למען גם לנשמתם יהא עיני' ושותכפר עון שניהם, ודקא]. — ובשרת מדי"ט ח"ב סי' ח' כתב שהוא כדי להרגיש העיני' ביותר, דהנה רגילים להתענות בימי חשונה, ערמא תקפ"א, ועי' שהתענה הרבה בימים אלה כבר קבע אפ"י חשה לעצמה, עי' שאכל בעיוכ"ס יחיש בעיני' חמה, ובדפ"ר מנחת

סדרת חלשות ענף יום ויום, שהסביר טעם הרלבני שהמתענים בעשרה ימי חשובה יתר על צום גדלי' פועים יעשיב, [ועין וילקט יוסף חלק י"ג סימן נ'] — ובמעט דאכלת דנים בעיזכ' שמעתי עמ'י החת'ם בחולין ק"י דאכל כהל עיזכ' כדי ליתן חלק לסמ"א דגמל שער, וכהל חותר מאסור ביה נגד היצחק ע"ש [ועין בגי' מהרא"ם ל"ס שיח השדה עה"ת אות ה'], ולפי' היה דג שיבוסא ולישנא דכחור דהותר מאיסור' נגד היצחק [ועין תוס' מ"ק י"א דכחור כולל כל מיני דגים], ולזה אוכל' עיזכ' דגים, והבן — [גם שמעתי מאיש ירושלמי דגים ריה י"ג מכילי דרחמי, ועין שער בת רבים אות נ"ז]. —

ג ואודורת הקוש' לפי דברי ר"ת דבמיתה למיתה ל"א בת"ר. אי"ב הבא על אשת אביו דחייב רחמנא סקילה הוכן משכחל דילמא לאו אביו, וליש' לומר רוב בעילות אחר הבעל כיון דבלאו רוב מקטיל במיתה קלה ככל תבא על אשת איש [עין לעיל סו"ס קל"ד]. ראיתי תירוצ' נאה ע"ר חידוד בהמאסף שנה שביעית (סימן צ"ג) דמשכחל ראובן קידש אשה ואחד משני עידי הקדוש' ה' בנו, ואמר לה אם רמקיים תנאי זה תהי' מקדשת לי לעולם, ואם לאו לא תהי' מקדשת אלא עד שלשים יום [ועין במשל"ס ס"ג סה"ל זכ"י ומתנה ה' ה'] ולא קיימה לתנאו ואין בידה עוד לקיים, והלך ראובן וקדשה פעם שנית בתוך שלשים בפני שני עדים אחרים כשרים בלי שום תנאי, ואחר ל' בא בנו של ראובן על האשה זו, דעכשיו שפיר נסקל משום רוב בעילות כ"ו, ובני ודאי הוא ולא ה' קידוש' הראשונים כלום, אמ' עד ל', דהא ע"א קרוב ה', וחלו קדוש' שניים, והי' אשת איש ואשת אביו ודאית, דאם לא ניזול בת"ר דילמא לאו בנו הוא, וחלו מספ' קידוש' הראשונים עכ"ס עד ל' ולא חלו קידוש' שניים בוודאי מחמת ספק קידוש' הראשונים, ולאחר ל' ספק פנוי' היא ולא היא נדון כלל, ודק. — עוד י"ל דמשכחל דבסקילה ראובן קידש את לאה ע"מ שזה המזחוק שבנו הוא אינו בנו, אח"כ קידש רחל אחותה סתם, ובא זה המזחוק שבנו הוא על רחל, דעכשיו שפיר נסקל משום רוב בעילות אחר הבעל ובנו ודאי הוא, וקידוש' לאה אינו כלום, וקידוש' רחל ה' ודאי קידושין, והיות אשת איש ואשת אב ודאית ונידון בחמורה דחיינו סקילה. דהא אם לא ניזול בת"ר והי' לאה ספק מקדשת לו, דילמא לאו בנו הוא כמו שהתנה עמה, ונמצא דגם רחל אינה רק ספק מקדשת דילמא בנו הוא. ולא חלו כלום קידוש' לאה וחלו קידוש' רחל, דהא אם קידוש' לאה ה' קידוש' קידוש' רחל ליה קידוש' דהא "לא תקח" כתיב, ולא יהא נדון אף כחנן כיון דהי' רק ספק אשת איש. — אנ"ל בדרך משום דמשכחל דבסקילה ראובן קידש אשה ע"מ שזה המזחוק לבנו בנו הוא, ואח"כ בא זה עליה דשפיר נסקל משום הרוב בעילות, דאם ניזול בת"ר לא היא אלא ספק קידוש' ולא יהא נדון כלל, והבן.

ועיד קוש' העלם מכת כהן שזינתה דאמרה תורה מיתתה בשריפה דילמא לאו אביה הוא ובחנק, ואי"ל דאול' בת"ר הא ממל"ם ל"א בת"ר [עין לעיל סימן קל"ד דיה והנה, ובשו"ת קול אר"י סימן פ"ג בהגיה אות ב', שו"ת מהרי"א חידד סוף סימן נ"ה ובשרית שארית יעקב סימן ט"ז], אמש"ל דמשכחל דבשריפה, כגון האי כהן דמחזקי' דאביה הוא, ד' לו בן מאשה אחרת, וקידש את זה וזכ"ס שלשים גירשה, ובתוך שלשים לפני תנידושין קיבלה קידוש' מאחר

ויתנה אחר שלשים, וככה'נ שפיר נידונת כשריפה משום דוב בעליות אחר הבעל וכת כהן היא ואחרות של המקדש ראשון, ולא היו קידושי כלום וחלו קידושי שני וא"א בת כהן היא כשריפה, דאם לא נזל בת"ר חיו קידוש ראשון ספק קידושין עד יום שלשים שנירשה, נמצא דאף קידוש שני אינם אלא קידוש ספק, דהא אב הקדוש ראשון ה' קידושין לא מצי לחול קידוש שני, ולא תהא נדונה כלל אף בחנק, כיו דרך ספק אשת איש היא, ודו"ק, [ועיין שריה שאילת שלום סימן ע"ד]. ובש"ח שער שפחה ח"ב בפתח השער פרק ח' — ומה כ' נם בתשובה מאהבה פ' שעי' בתשר הנאון מרה ל"ב גלונא ח"ל, והוא שמתחלה קדשה א' לפני ב' עדים והעדים האלה או א' מהם ה' קרוב אצלה מהות קרבותו לאבי ולא תפסי הקדושי כרין המקדש בפסולי עדות דאורייתא, ואח"כ נתקדשה לאחר כפי עדים כשרים ותפסי בת הקידושין, ולאחר זמן ונתה עפ הראשון, וחיבת שרפה בשמות, ומה אמרת דלמא לאו אבי' הוא, ו"א דאי' קידוש ראשון תפסו ולא יתנה כלל כי זהו בעלה ואינה חייבת מיתה כלל וליה בין מיתה למיתה ע"כ אולי' בת"ר ונדונה כשריפה שפיר ע"כ, [ועיין שריה יהודא יעלה חורר סימן פ' בהג"ה ובס' תוספ' עורא מערכת האלף אות ח']. — ולזה נתעוררתי גם מהב' הח"ב ובר מ"ה אברהם דוד הורוויץ ג" (נכד הנאון בעל פתחא המא שלימ"א). והיות כי ירעתי שמעכ"ת הוא שרוד מאוד בעבודת' ובעל מלאכות הרבה, ע"כ אין רצוני להמריחו ולהעריך לפניו הרבה, ובמסות' מיני' לעיין בהדברים ולכבדו גם הלאה כהערתו היקרים הערכים והחביבים עלי. — והנני בזה ידידו המוקדו ושכבדו בגדול שבעדוכן הישרת בלונ"ח.

יוסף הכהן שווארמין

— סימן קל"ז —

שמחת יום לבגד אה"י הרב האב"ד (כשמוטו וכשרשו) החרף ובין חותמין איש חמורת ימי מ"ה שלום צבי אדלער ג"י הכן יקיר לסחי' הנאבד'ס האנש אורי' שן יצ"ל.

אשר גדרתי אשלמה, ובאתי עתה ע"ד מה שהעיר על קושי' העולם, בהא דא"ר בסוכה כ"ה (וכן פסק' בשו"ע סי' תר"ט סעי' ה'), דאבל חייב בסוכה והרי אבל אסור בתשמיש המטה, ה"ה חשבו כעין תרודה והיא ספור מן הסוכה, הלא נם כביתו אבל אסור בתשמיש, וממילא הוי כעין תרודה. [ועוד אמו מי שאשתו נדה היא ספור מן הסוכה]? — הנה על עיקר הקושי' כבר רמזתי (לעיל בסימן ע"ט) וגם בפסתות לש"ח דוראי השרה סימן צ"ט, גם ציינתי לשו"ת שטן ראש הא"ח סי' ע"ז ע"י'ש, [אח"כ מצאתי שגם כשערי תשובה (שם) סק"ה הביא, וכמו כן בהנהגות הש"ס הנקראות גליון מהרש"א], ועיינתי בשו"ת שערי אפרים סי' ל"ד בסני' (אשר ממני נובע הקושי') וראיתי שה' נהר מהערתה שכ' : ואין לומר שזה מקרי חשבו כעין תרודה דגם בביתו אבל אסור בתשמיש, ד"א, דאי' אף כהן כשרוצה לעבוד נכודה אסור בתשמיש אף בביתו אעפ"כ אמר' בעדוכן ג' דאסור מן הסוכה מטעם חשבו בע"ח [וגם אין לחלק

ולומר דתשהמ"ט נבי אבל הוא מדרבנן, משא"כ נבי כהן] עיי"ש, — אולם בקרבן נתנאל (במס' סוכה שם) אות צ' כתב בחז"ל: ג"ל דנבי אבל חשבו בעית הוי דהא בבית דירה נמי אסור בתשמיש משא"כ הכרזים בזמן התל אם ידעה יצא לעבוד וישאר בביתו מותר בתשמיש, אינן דהא דקאמר הואיל ואין נזקקין לנשותיהן אין רצונו בתשמיש אלא שאין יכול לדור עם האשה בעודה כי אשה בעודה מנין בשעת עבודה, משא"כ אבל אף שאסור בתשמיש מ"מ יכול להיות הוא ואשתו בסוכה, (ועיין בהלכות נסואות בש"ס ע"פ נסואות ישנות), — אבל גם תי' הקינ תמורה [כמ"ש בהנחת חידושים של הגאון ר' שמעלקא טרביש ז"ל] דא"כ עיקר המניעה מה שרצונו לעבוד עבודה ילא הסוכה, ואם לא יאבה לעשות עבודה או גם בסוכה מותר בתשמיש, ואם יאבה לעבוד או גם בסוכה אסור, ועיין בהדושי פנ"י שכ' דכהנים אי"א לקיים לעולם חשבו, ועיי' מנ"א סימן תרל"ט סק"ח דליב חשבו רק הבעל פטור משום מצטרף, וצ"ב דבכהנים מה מצטרף שייך כאן, דאף בביתו הוא כן, — ולדעתי י"ל דאף דבביתו הוא כן מ"מ אינו מחויב להיות בביתו בצורתא חדא עם אשתו, משא"כ בסוכה דתשבו כע"ת כתיב, וז"ל באכל ואשתו נדה מסתמא דר אם אשתו בביתו יחד וא"כ אינו מצטרף בסוכה שאינו יכול לזקק כ"ז דאף בביתו הגהו כן, משא"כ בכהן בשעת עבודה דהוא אינו עם אשתו, וכאשר יצטרף לישב בסוכה ע"כ יתי' צריך לישב עם אשתו, וכאשר אי"א לזקק לאשתו יתי' לו צער ושהיה פטור מסוכה וא"ש לכתוב, דו"ק. — [שורר בפני ד"ל עוד, דהא דקיפ"ל דאין אבילות ברנל דלא אתי עשה דיחיד ודחה עשה דרבים, ה"נ דכוותי, אע"ג דקיפ"ל דדברים שבצנע' נהגו אפי' ברנל, מ"מ כיון דכ"ע יתבו בסוכה והוא יושב בבית דהו כדבר שבפרדסיא, — ובס' אח"י יצחק ג': נראה דלקי"ה שחרי פירשי שם במסקנא קמ"ל אע"ג דלא אפשר להו כעין תרד"ה, כי היכי דאפשר להו מיחיבי ע"ש, ומעמא דלא אפשר משום דטבול יום בעי הערב שמש, וקמ"ל דלא בעי' כעין דירה אלא לסעודה ולא לעיכובא, וכן פ"י חזק נתן ז"ל שם, והכ"נ באבל דלא אפשר כלל, לא בעי' כעין דירה וק"ל]. — ועיי' עוד בפרי"ג בא"א ט"ו תרל"ט סס"ק ח', — וכרנע בא לדי ס' הנחמד ישעיק על ארחה, וראוי שהעיר במקצת מהנ"ל, ולחיבת הקדוש [וגם כי הוא תועלת לבידור הענין ופוח, לב לדמעינים] אמרתי להעתיק גם דבריו, דיל (בס' תרי"ט סק"ד): בסוכה כ"ה אבל חייב בסוכה, משימא מ"ד כיון דאס"ר מצטרף פטור, האי נמי מצטרף הוא, קמ"ל שהוא אבל בעי לחיובי דעתו' שלא יצטרף, וכ' בס' התניא דאם האבד אי"א לו לישב דעתו' שלא יצטרף, כגון שהמת ה' חביב עליו מאד, באמת פטור מסוכה, וכל הפוסקי' השמישו ד"ה, גם מרן בשו"ע לא הביאו, ונ"ל הפעם עפ"מ"ש לחיובי ש"מ' הרמב"ם דהקובר מתו ברנל אינו נהג דברים שבצנע' נ"כ, דא"ר"ה קשה למה יתחייב אבל בסוכה, והרי בש"ס דערבין ג' הכל חייבי' בסוכה כהנים וכו' משימא מ"ד הואיל וכת"י חשבו בעית, דהיינו איש ואשתו וכהנים אסורים בתשמיש לא לחייבי' בסוכה, קמ"ל נה דבעידן עבודה אסורי' שלא בעידן מותריו, וא"כ אבל דאסור בתשהמ"ט מ"מ יתחייב בסוכה, ולמה קאמר הש"ס משימא אורו דאבל שמת לו מת ברנל אינו נהג דבר' שבצנע' וכיון דכאן בקובר מתו ברנל אייר, דא"ר"ה בסלו מפני נזירת ד', שפיר קאפי' הש"ס דשמיטת

דחייב בסוכה, אמנם לדין דקיימיל דנוהג דבר' שבצינע' אף בקובר מתו הנל, צריל דלכך אבל חייב. דאי נימא לסומרו מסוכה מצעם אינ' תשהמ'ט, איכ' הך איס' דתשהמ'ט אינו דבר של צינע' עוד כיון דביע יתבי בסוכה והוא יושב חוץ לסוכה משום איס' תשמיש דאבל, הוי כנוהג בתל דברי אבילות דפרהסיא, ח"ב וע"כ קאמ' הש"ס פשיטא וקאמ' מיד הואיל ואמ"ר מצטער פטור מסוכה, האי נמי מצטער הוא, וכיון דמצד מצטער אפשר לסמור איכ' אף שאינו יושב בה אין כאן פרהסיא. דמהך דאינו יושב בסוכה אין כאן רא' דמחמת אביל' ואיס' תשמיש אינו יושב תוך סוכתו, דהוי מחמת צער ג"כ פטור, ולכך אשמע' דמשום צער חייב בסוכה דאי בעי מיתב דעת', וכיון שכן אי נימא דיהא פטור משום אבילות, הוי מילתא דפרהסיא, ומעתה אי נימא כשיט' התניא, דיש אביל' ג"כ שפטור' מסוכה, דהיינו אם חמת חביב עליו עד שאינו יכול ליישב דעתו, כאמת פטור משום מצטער, איכ' אף שאר אביל' פטור' משום איס' תשמיש, כיון דאינו דבר פרהסיא דנוכל לומר דאינו יושב בסוכה משום מצטער, ואמנם התניא סובר כשיט' רבינו זל דבקובר מתו בינל אף דבר שבצינעא אינו נהג, וכיון דאנו לא קיימיל כשיט' זו דרבו התולק', ע"כ תשמיטו הפוסק' דברי התניא, ודדק.

ופה שמתחמ על המנהג, שדורכה אנשים פורכין על הלולב בחג קודם התפלה הא קיימיל דתדיר קודם? הנה לכאור' הו' אפשריל דכיו"ט הראשון הו'ל מקודש נגד תפלה דרבנן, אבל מה נענה נגד קיש דאורי' ? אולם כאמת מנהג הזה לברך על הד' מינים קודם התפלה יסודותי בתרתי קודש פורכין הארזייל כמבאר בשלה"ק [עין במג"א סי' רנ"א סי' פ"ב] וכ' דבאמת טוב לברך אחר תפלת העמידה בסוכה, אלא מפני הרואים יברך בביתו בסוכה קודם התפלה עיי"ש ועין בס' בכורי יעקב שכ' לנהוג כן מצעם זר"ה מקדימים עיי"ש [ובס' ליקוטי מהרי"ח הביא בשם סדר היום: יש נוהגים ליטול לולב בסוכה ליהר הכל כאחד יחד נמור וכו', אבל מי שלא יעשה כדרך הזה לא הפסיד, כיון שנוטל אותו בביהכ"ס בחב עם וכו', ולעולם אל יפרש אדם עצמו מן הצבור עיי"ש אך כפי הנראה בסדרי שם שנים הלל אמרו בסוכה, עכ"ל], ועיי' בס' דברי חיים למה הפריש התורה בין מצו' סוכה לפרש הד' מינים ואח"כ חזר לפרש בסיכות תשבו דפחית, — אולם מצאתי בשרת מלחמות ארי (סימן ז') שכ' ד"ל עד הצחות, לפימ"ש רמ"י וימא (דל"ג ע"א) דיה מכשיר עדיף דלענין סידור שני נירין דישון פזבה הפנימי לא שייך תדיר קדם, אלא דוקא היכא דתרווייהו הוי עבודת מתנה דומי דתמיד' ומוספי, אבל סיד' נדרי' הוי עבודת מתנה, ודישון סוכה הפנימי הוי עבודת מילוק, כבה"נ לא משנתינן בתדיר עיי"ש, איכ' י"ל כיון דקיימיל דתפלה כנגד תמידין תקנה כמ"ש הרמב"ם פ"א מהל' תפלה ה"ה מפני מה תפלת השחר עד הצות שכן תמיד שחר קרב וכו' [ועין בשרע א"ח סי' צ"ח ס"ד], ד' מינים שבלולב כאין לעצור רוחות רעות ופוללים רעים, ואפי' למ"ד בכדי להמליך מי שהשמים והארץ וארבע רוחות שלו, מ"מ אלו ואלו דא"ה [עין פוכה דל"ה ובחוש' שם ד"ה כדי לעצור], איכ' הוי תפלה כעין עבודת מתנה בתמיד' ומוספי, ד' מינים כדי לסלק הרוחות והפוללים מן העולם הוי כמו עבודת מילוק, וככה"ג לא שייך תדיר קודם, וגם קיש שהוא קבלת מלכות שמים ודאי אינו דומה לעבוד'

פילוק כמו ד' מינים ולא משנה' בתדיר, ודוק. — [ועתה בשעת הדפסה הגיע לידי פ', באר מדרכי (על הלי' נדה) וראיתי בקונס' התשובה (סימן י"א) שהביא בשם ח' רמ"ז לתק"ז רמז שצריך דקא לברך ברכת נטילת לולב בסוכה משום דכתי' לא תקח האם שהיא הסוכה על הבנים שהם ד' מינים שבלולב ומי שלא מברך ברכת הלולב בתוך הסוכה נקרא עליו שלא תשלח את האם והוא עושה בין האם והבנים מיוחד היו משום דצריך לאתדבקא אימא בבנים תדיר, עכ"ל. — נועץ לקמן סימן ק"ג אות ה') — ובשורת בית שערים סי' שצ"א יש שאלה בא' שאמר הלל עם קהל ועשה הנענועים, אם צריך לברך אח"כ, ועיי' בס' תורת המצוה (נכד השל"ה) סימן ד' אות ח'), גם יעוי' בס' ליקוטי חבר בן חיים (בשורת אשר בסוף חלק ח') סימן ק"ב השיך לזה. — ועין כי בסוף לירמ' והכל פחדים, ע"כ אסתגר כעת בזה, ולעת הפנאי אחפש עוד בספרדק, ואסדר דבר דבור על אומנו כדרכי בעה"י. — והגוי דרש ושלום פ"ר חתנו פתו' יד"ג הרב רה"צ ובר מיה משה קליין (רב דפתח צדק) נ"י ופאה לכס שמתח י"ט ח' יחננו עלולות לציון ברנה בב"א.

יוסף הכהן שווארסק

— סימן קל"ה —

מרוכב ערבות, רבוא רבבות, ברכות וסבות, ושלום וחי'ם, לאשר ברוח פי שנים, כבוד אד"י חביבי, הרב הה"ג ח"כ נפלא מאד נעלה איש ד' ורב פעלים, צנא מלא סגרא, החכם השלם ומי' יהוקאל בנעמ' נ"י האבדק"ק וורא ה' יצ"י.

בריש כל טראן אמנא יישר וצלו לפעלא מנא, דשרת פרחא האי נברא רבא, וחיתת יחידה נודעת לי חיתת הקודש מכשרת, יהי לרצון לו בסוכה בפולה ומאשרת וכו'. — ואשר שפסק אם אב ובנו או שאר קרובי' מצטרפין בהיתר נשתמית בק' רבנים? הנה רבינו מ' חמ"ז הגאון פטאלמשווא וצ"ל בשורת ד' יצחק חלק נ' (סימן ש"ח) כתב משום דמותר, דהא אינו ענין דיינות רק הסכמות דומה להסכמות על ספר עיי"ש [ועיי' שורת מנחת אלעזר חלק א' סי' ט"ז], ובאחת מכתבתי' שיש לי מהגאב"דק"ק קערעשפור נ"י השיב נ"כ כך וז"ל: אנכי מעולם לא באתי כלל לידי מדה זו להסתפק בדבר דמשימא טובא לפענדי שמצטרפין, ורק מעיקרא שצריך להיות ביד שמש שישאו והגו מיני אים בנפ' הענין אם יש בו כדי להתיר או לא בתנאו ודאי איכא קפידא שלא יהיו קרובים ועיי' וכמבואר בשורת דברי חיים האעתי' בי סימן ט"ב, אבל שאר חמאה שאנינם דנים כלל יחד פא"ם אין עליהם דין וחזרת ביד כלל, רק שכך התנה ר"ג מאה"ז ש"א להתיר בזולת מאה אנשים מ' מדיוט שהגהו ודאי לא איכפת לן בשום קרובה כלל. — אולם אח"כ הודיענו: בעסקי בהיתר מאה רבנים שלחתי גם להרה"צ דאנוב בגאליציען (חתנו של הגאון מהרש"ם מכעראנא נ"י) אודות הסכמות השיב לי בזה"ל: ואם איננו וזיו להצטרף בהיתרו, תנה למדת רצוני לא אוכל לעשות

נגד ותתני הנאהצ נ"י אשר חש לה לדברי שו"ת נור ארי' יהודא סי' כ"ב שאין לצרף קרובים למטין, ומעולם אינו מצרף בנו ותתני הרבנים להדוהרים כאלו מטעם הנזיל, ואתו הסליחה, עכ"ל. — אבל אנכי הדואה כי הנאמן מאוהב רבינו יצחק שמעלקיש וז"ה בשו"ת בית יצחק אעה"ו חלק א' סימן ח' האריך לבאר דאין הלכה כנאמ"י ולא חזי' לרבנן קשיאוי רקפדו בהכי עיי"ש [ועיין סי' לבושי' מכלול סי' י"ח אות מ"ו]. גם הנאמן משיאמא וצ"ל לא חש בזה כמבואר להמעין בשו"ת נטע שורק תאהע"ו סימן כ"ב, [ועיין שו"ת פרי הישדה חלק ד' סימן ו' אות ו']. — ואם יש לצרף אף שאינם יושבי' על כסא ההוראה, עיין בשו"ת אפרי אשר בהשטמות סוף חלק חו"מ, [ובשו"ת משנה שכיר סוסי ע"ד]. — ועי' שו"ת באר משה (רוס') בקונטר' בנין ירושלים סימן יורד אות י"א. —

ב') ואשר כ' לפרש בשם חכב א' משפט הרין של שלמה הפלך (מלכים א'), הגה אם לזה כיון שלמה בהבטתו אז יש לדחוש עליו שפיר המדע ויחכם שלמה מכל אדם אפי' מן השומים, כי הם רק סמוטי מילי בעלמא, כאשר חעיד גם ירדיר הרריג נ"י, [ועי' באוצר החיים שנה ששית מחברת ד'], והפי' חיותר מבהר הוא מ"ש בס' פרנתיא דר"ב מ"פ מקץ כי השחי נשים היו שחי יבמות וכל אחת רצה הבן החי כרי שתפסור מן היבום עיי"ש, ועיין יבין שפועה (תצא), ובס' רחובות הגדר, ודמח"ח. —

ג') ועיד קושי' הת"ח מנהדרין ע"א, לריא דסובר כל עיר שיש בה מוחה אינה נעשית ערהגד, אמאי לא אתי עשה דושרפת בעיר את כל שללה ודחי ללית ולא תעשון כן לה' אליכם? הגה כבר האריכו האחרונים, בתירושים שונים, יעיי' במנחת חינוך מצוה חס"ה, שרת שואל ומשיב מהרד"ק ח"ג סי' קס"ה, שו"ת רבתי חיים יורד ח"א סימן נ"ה שו"ת בנין ציון ח"ב סימן ס"ה, שרת משיב דברים חו"ד סי' קס"ב, שו"ת מנחות משה סימן ל"ה, חל תלפוז חלק א' סימן קנ"ט, המאכף חלק מ"ו כרך א' סי' י"ה, שרת פרי הישדה חלק ב' סי' ב', וילקט יוסף ח"ב פ' קליה, ואנכי אסרתו לפימ"ש המפורשים במעם רעדלית [מלבד מ"ש הרטבין והעשה מצד והלית מצד יראה, ולכן רעדלית דאהבה גדולה מיראת, — ויש שכתבו משום דעל הלית מועיל תשובה ואמנם על ביטול עשה אמ"א לעשות תשובה דמ"מ לא נעשית המצוה. — ועוד כי במצוה קיימיל מחשבה טובה מצטרף למעשה משא"כ בעבירה אין מחשבת רעה הקב"ה מצרף למעשה, וא"כ העשה גדולה מהלית, — גם י"ל משום שמ"ע הם מצד חסד והם בימינו של הקב"ה ומצות לית הם מצד הדין והם בשמאלו של הקב"ה ולפי שיש מעלה ליטין על השמאל לשלום עליו ולכך אתי עשה ודחה לית, — ובשיעורק הלי' פסח בסופו ביאור במעמא רעדלית, משום דהעיקר תלוי במחשבה ואם מכוון לקיים העשה אין שום עונש על הלית [עיין תכלת מרדכי ואהרן את כ"ד], — אי' עפ"י ש העקרים דשכר מצוה הוא בלי נכול משא"כ העבירה הוא בנבול, וא"כ העשה גדולה מהלית כי העשה השכר בלי נבול, משא"כ העבירה הוא בנבול. — ועוד עפ"י דמבואר במס' חולין ק' דאברים נוצרין קודם לנדיק, והנה ידוע דמיח מ"ע הם כנגד אברים, ושמידה לאוין כנגד שס"ה נדיק, ועי' ש"ס שכות כ"ג רמ"ח מ"ע כנגד אבריו של אדם, ופירש"י דכל אבר ואבר אומר לו עשה מצוה, וז"ה כל ניד ועיד אומר לו אל תעשה עבירה, וא"כ בין דאברים

נצרים תחלה הרי קדמה עליו עוד חיוב לעשות מצוה. שאבריו היו אומרי לו תחלה לעשות מצוה, ע"כ עדלית לפי דיש לעשה מעלת הקדימה על הלית] לפיכך הגעמ"ג הוא ראמרי בגדה ס"א דמצות בעלות לעת"ל היינו הלואין אבל לא העשין. א"כ יש להעשה השיבות יותר דלעולם קיימין, [ועיין שדי המד בחלק דברי הכמים סימן ג"ג, ובולקט יוסף הלך ט"ו סימן קס"ב אות ב], וא"כ כיון דעשה השומע עיהנ"ד ג"כ יתבטל לעת"ל כיון דלעת"ל לא יהי עוד עיהנ"ד, א"כ אין יתרון בעשה יותר מלית, לכן לא אמרי עדלית, ודוק. [ועיין וולקט יוסף חלק מ"ב סימן ל',] — ובלא"ה שמעתי בפשיטות, דהא כל הקושי הוא לדיא, והוא שמוחי, והרי נודע דביש ל"ל עדלית * והבן. — ועיין שו"ת בית שערם סימן פ', ובולקט יוסף מחברת י"א סימן ב' אות ג'. —

— מכבוד ירירי הרב הגאון מו"ה פנחס סג"ל צימעטבוים נ"י.

(ראב"ד דפקין גראסווארדיין יצ"ו).

ש) לק"מ מלכר פה דפכאר בנזיר דסיא ע"ב, ורא דאני עשה ורדז לית פנלית, דילק סכלאים בציצית עשה, איז חזין דיא סובר עדלית, ושפיר הקשה התנית. עוד זאת דמיש רביש ל"ל עדלית, ע"כ סוננו היא כיון דסדין בציצית ביש פושרין ומרשי במטות דק מ' ובכמה דוכא ר"א דרשי סמוכן להתיר כלאים בציצית, ומסילא ל"ל עדלית כיון דעדלית ילפי סכלאים בציצית, הנם שרהנ"י בביצה ו' כתב כן, מ"פ בדהנ"י הכותו רביש סבר עדלית, דהתנ"י הקשו על פירשי שכי המעם רביש משום דלא דרשו סמוכי להתיר כלאים בציצית, הא במשנה תורה לכיע דרשי סמוכי, ותירצת דהתנ"י ביבמות ד' הקשו דנדרש סמוכן לאסור רא"י במקום גדולים ל"ת שעטנ"ה, ותי' דאיז ישתק קרא סינ', ומסילא ידעי' דלא רחי עייש, וע"כ כונתם כיון דצוקר עדלית ילפי' רק סכלאים בציצית, איז לאסור ליצ קרא, וכיון א"כ לא ידעי' סקרא אחד דעדלית אסנ"ה א"כ יכולין למסר סקרא אחד דעדלית, שפיר יכולין לומר דסמוכן בא לאסור בקי' התנ"י הנ"ל, ובש"ס ביבמות ה' רצו למילק עדלית מראשו דנזיר מצורע, דעשה דנילח סצור דחזה ל"ת דנזיר וקאמר השי' סנזיר לא יכול למילק עדלית דסה דנזיר שכן ישנו בשאלה עשה, ובנזיר דק מ' ע"א קאמר רביש דסברו אין שאלה בהקדש אין שאלה בנזירות ע"ש, איז רביש יכולין למילק מנזיר דעדלית שפיר יכולין לומר דסמוכן ארזי לאסור כלאים בציצית וזה קאמר רשי' דלא דרשו סמוכן להתיר כלאים בציצית דהם דרשו סמוכן לא להתיר רק לאסור כלאים בציצית, ומיושב נ"מון קושי' התנ"י הנ"ל על רשי', [ועיין שו"ת בירת נפתלי סימן ק"א], ומצאתי אה"כ במלחמות בשבת דק כ"ה שכתב כן ברא דסדין בציצית ביש פושרין ומעשייתו רביש דל"ל סמוכן למשור כלאים בציצית וארתשאל והלא לכיע במשנה תורה דרשי סמוכן מראמרי' בפ"ק ריבמות תשובתך דרברי ביש דאררבה לא בא הכתוב אלא להזהיר על הכלאים בציצית שלא תאמר יבא עשה וירחה ל"ת, עכ"ה, ולכאורה אינו מוכן דלאסור לישתק קרא סינ', ומסילא ידעי' דלא רחי כפ"ש התנ"י ביבמות הנ"ל, וע"כ כונתו הוא כיון דלביש דסובר אין שאלה בנזירות יכולין למילק עדלית מראשו דנזיר ושפיר יכול לומר אליבא דביש דסמוכן אתי לאסור דלא נימא עדלית כניל, ודוק הו"ב, ולפי"ז צריך להבין דברי השי' בנזיר הנ"ל דקאמר דיא לית עדלית, מנזירי' כיון דר"א סובר נמי בביש דאין שאלה בהקדש כפכאר בעירוכן (דק כיג ע"א) היה דאין שאלה בנזירות איז יכולין לומר דפשוטין אתי

- סימן קליט -

הערות והגהות על ספר קצה המטה (מטה אפרים) I

א) בס"ר תרי"ב (אות לידה) הביא מספרי סופר שאפי' צדיקים ואנשי מעשה שבעיר מחיבים ללך לשמוע הדרשה טובה חזק, ומהם ילמדו המון שלא להיות מסור אותו ששמוע תורה! עיין בס' וידבר משה (ניקהל) 'זכ' בזה לפרש המדרש: עשה לך קהלות גדולות (שגם הגדולים והחשובים היוצ' בעצמם יבאו לשמוע) כדי שילמדו ממך דורות הבאים (קמני הערך, הפני עמ) אשר לא יבט ולא ידעו מעצמם, — ואנכי אמרתי ללמד זה בכוחת המסוק: האוצה השפלים, אלו הגדולי' אנשי מעלה, ועיני וחשמע הארץ, היינו הפשוטי עם, [וכמאמר דל אשרי החור שהגדולי' נשמעי' לקמנים ועיני הקמנים לגדולים בקיז], וקל, — (ועיין בס' חלק יעקב עמ"ס אבות מיד משנה א"א) — וראה בהקדמה לשוית פהריא"ץ שהגאון המחבר ציל נהג ניכ כנה.

ב) בס"ר הקפני (אות י"א) כתב: ויש נחצי' לאכול ליל ריח' לשיין טוב גם 'לשון' ואומרים המסוק כל כלי יצר וכו', וכן אוכלי' עיני' ואופרי' הי"ר שהתפקד עיניו בתורתך! דבר זה לא נמצא בשום ספר [אך אנכי ראיתי למיח הגאון ציל שנהג כן ורשמתי הענין בהקדמה לס' צפה חשדלה], וחיל

לאסור ולא להתיר, ועדלית ילפי' פראשו הנמר כמו לביש, אך זה נחמ' רבני תופח החזירי אכן בצינה (דף וידה) דריא לא סובר כביש בזה דאין שאלה בנזירות ופארי בנזירות יש שאלה דהא ריא יליף שם פרי יפליא להררי נזירות, וכן פוסח פארי טיף לי"ב דריא סובר יש שאלה בנזירות עשיה ובהנחות אמרי כיון על החזירי בצינה שם ושפיר יליף ריא עדלית מכלאים בצינית, ודוק היטב, ועיי' בהדריש אלטוי בזה דכסדות סוף אות מ"ב שהביא בשם הרמיה דל נירמא בש"ס עירובין הגל דריא סובר בזה דיש שאלה בהקדש עשיה לבי נירמא וז' נמן כיון דריא סובר יש שאלה בהקדש היה בנזירות שפיר יכל למילף עדלית מכלאים בצינית, — ועפ"י מיושב לנמן קי' הש"ך בחי"ס סי רניה ובתור"ס, בספרים פשוטי' דהאיל אמאי סובר ריא נבי חלה האיל ואי בעי מתשל עלה הא כיון דר"א סבר אין שאלה בהקדש ח"ה דאין שאלה בחלה ותרומה עשיה לבי נירמא חלו דריא סובר בזה דיש שאלה' בהקדש נחמא, וכן נראה סדברי התוס' בעירובין דף ל' ע"ב דר"א סובר יש שאלה בהקדש שהעירו בהא דקאמר ריא שם דאין פערבין בהקדשות הא אפשר לאתשולי' עלה עשיה נחזור לעניינינו דפבואר בש"ס נזיר הגל דריא יליף מצויים העדלית, ושפיר הקשה התנ"ח הגל, ועיי' בעירובין דף ק' ע"א סב' רש"י שם הלכך סובר ריא בסת' א שנתערב בסת' ד' יתנו בסת' ד' אע"י דאיכא כל תוסף משום העדלית עשיה, א"כ הו"נ דריא סובר עדלית, אפי' עשה הבא ע"י פשיעה דהא הבא הוא עשה הבא ע"י פשיעה כמ"ש התוס' שם ושפיר הקשה התנ"ח הגל דאיכא עשה ושרפת ולדוד לית הלית כן אע"י דעשה ושרפת בא ע"י פשיעה כיון דריא סובר אפי' עשה הבא ע"י פשיעה עדלית ושפיר הקשה התנ"ח אליבא דבא עשה ולדוד לית

להזכיר פמי יצא הדבר, וכי כעורה הוא? — וכן לעיל בסי' תקס"א אות ח' כרוב: ואלה שקשה עליהם להתענות וכן נשים ותינוקות יפדו התענית כפי יכולתם והכסף יהי' מוקדש לתמוך ידי אלה שנפלו מבתים וגם לעניי א"י הסובלים רעב ר"ל עיי' המלחמה הנוראה! לשון זה ממש נעתק ג"כ מהקול קורא של מ"ח הגאון זצ"ל שנדפס שם בסוף הספר עיי"ה. —

(ג) בסי' תקס"א (אות כ"ד) מפרש הגוסס שאומרי' ביה"ר שלפני אמירת תהלים, עד מלואת ימי שנותני בהם שבעים שנה" (אשר רבים מסקססין ע"ז) רתנאי יש בדבר, באופן שנוכל לתקן את אשר שהתני' דאז אנו מרוצי' למצן הזה, אם נשלים עצמינו אבל אם לא כן, אז אנו רוצים לחיות יותר ויותר כדי לתקן! דבר זה שמעתי הרבה פעמים מאומרי' הגאון זצ"ל משמי' דאחרים, ונדפס ג"כ בס' שער בת רבים (נינוכ), ועיי' ס' זכרון אפרים (ה"י שרה) בספיק יאכרהם זקן. — וסאז ראיתי בס' תורת משה למרו הגאון בעל חת"ס זלה" (משפטים) שם: והא דאמר פרע"ה בעצמו בתפלה למשה ימי שנותני בהם שבעי' שנה פירשתי דהיינו אחר שנכנס לבית הספר בן עשר למשנה ושמש רבו מ' שנה וכי אין אדם עומד ע"ד רבו עד מ' שנה) ונעשה בן הששים מאז ואילך ימי שנותני שבעים שנה דהיינו ק"ב שנה, דפח"ח, (עיי"ש בד"ה כסף ישקול). —

(ד) בסי' תר"ב (אות כ"ב) העיר אם אומרי' תחנן ונפילה אפים בסליחות בבוקר כשיש ברית מילה באותו יום, והביא שם דבמהלוקת שנוי' מהגאון מהר"שנו ז"ל, וגם משו"ת סני מבין, (ומין הגאון דמאדע נ"י בהנהגות יצ"ל מתחפץ ג"כ בדבר), ולענ"ד אפשר דת"א במנהג מקומות שאומרי' הסליחה, זכור ברית אבות' כשיש ברית מילה, ואז אין נפילה אפים, כמובן. — [שוב הגיע לידי שו"ת מחזה אברהם להגאון דבראד' זצ"ל, וראיתי שם בחא"ח סימן קנ"ד אריכות בזה]. —

(ה) בסי' תקס"ז אות י"ב הביא: דכשאוכלי' ראש של כבש אומרי' היד שנהי' לראש ולא לזנב [לראש ר"ה: "לעשות רצון, אבינו שבשמים"] ואנכי שמעתי דהכוונה בתפלה זו עפ"י מעשה שמיחוס א' הי' לו מריבה עם הכס א' משפחה לא נכבדה, והמיחוס התנאה מאוד על יחוסו, ועי"כ דיבר עם החכם בלשון מדברת גדולות, ואמר לו החכם אין לך להתנאות כ"כ על יחוסך כי אתה סוף ייחוס מצפחתך ועמד יסוק הייחוס, אמנם אני ראש ייחוס משפחתי שממני יתחיל הייחוס, ועי"כ מרפללי' נהי' לראש משפחתנו ולא לזנב וסיף ייחוס משפחתנו. — וכבר נודע מ"ש הבינה לעתים (דיוש ט"ז) על ונתן ה' לראש ולא לזנב שתהי' ראש אבל לא על מי שהוא זנב פחות ונפל, כי הגדולה והשלמות על אנשים בא"ה אינה גדולה בעצם ואינה חשובה כלל, אלא תהי' לראש על גדולי' ערך, [ועיי' שמן אפרסמין (תכא) עה"פ ולתתך עליך על כל הגוים אשר עשה לתהלה ולתפארת]. — ועיי' בקדמה לס' משנה שביד אות י"ב. —

(ו) בסי' תקצ"ב (אות כ') הביא דברי שו"ת חת"ס חת"מ ס' ע"ג שם ואפי' אם הארון הקודש רק פתוח אסור לישב בבהכנ"ס, אשר תמדי' שהוא כנגד מ"ש המו"ז ז"ד ס' קמ"ב ס"ק י"ג דהוי' רק מנהג ואין חייב בדבר? — הנה כבר הבאתי הערה זו בשם רב גדול א' בילקט יוסף חלק ד' (סימן קצ"ד אות כ'), ובחלק ה' (סימן ל"ג) האריטו שם איזה כותבי' ליישב דבריו, והנכון דדמי' היכי דפותחי' הארון בלי ליטול משם ס"ת אינו מחויב לעמוד, רק מצד

הפנהו, אבל בשפותח' ליקח משם חס"ה צריך לעמוד מה"ד, עייש"ה במעט. —
 (ז) בס"י תקצ"ז (אות ד') עמד עמיש המסא"ם דיכרך ברכה אחרונה
 על קידוש היום אפי' נוטל ריו מיד למעודה דמשמע אפי' לא מעם פאוסה ורצה
 להניח בדבריו כדי ליישב, אולם בשורת קול יהודא (סוף י"ג) כתב דהבונה
 דנדע פלוגתא דהמסקי' אם ברה"מ מותר לברכה אחרונה דעל היין, עיי' ברמב"ן
 במלחמות ב"פ ע"פ, והוא פלוגתא בשו"ע אריח ס"י רע"ב ס"י, מעט דברכת היין
 שלפני המזון מותרת מה שבתוך המזון, ועיין בטור ס"י קע"ז במה שדביא שם לחלק
 בין אם בשבת וי"ט דוקא מותר ולא בחול, וא"כ ברה"ד כ' שם המסא"ם בתוך
 דבריו דאין לשנות יין משום שכרות ביום הדין, וא"כ אין דרך לשנות בתוך
 הסעודה ושפיר הצריך לברך באתרינה עליו כדעת הרמב"ן דעיסה דליש' כאן
 לומר ולא ליכרך בכדי ליפסור היין שבתוך הסעודה משום שאין דרכו ודוק. —
 ח) בריש ס"י תקפ"א הביא רמזים לחדש אלול בתורה בנמה ונמה
 פסוקים, גם קבלתי בעתים הללו ס' באר שלמה לשרי הנאבד"ק האלאס נ"י
 אשר בו קיבץ ג"כ כעשר טרנה רמזים שונים המבוארים במפורשים, (שליה, בני
 יששכר, י"טב פנים, חסד לאברהם), ולפלא בעיני שאף א' מהם לא הזכיר מ"ש
 מן הגאון היר"א זצ"ל (בס' חופת אנוך פ' וקרא), אחד לעולה, ואחד, לחפזות
 רית הן המה ג"כ, אלולי, ופי' שם בנמה אופנים, ולדעת דפי' בפשיטות דהנה
 עולה באה לבקר על הדור הרב, והחפזות על עכרות שבמעודה, ובחדש אלול
 צריכי' להשיב על כלם, בין מה שהפסוק בדרור ובין בפעשה, — ועיין עוד
 רמזים לאלול בס' קרבן עני ריש פ' שופטים ופרס תבא. —

ט') בס"י תרי"ט (אות י"ט) הביא בשם הגאון מו' הילל זצ"ל
 (בדבר הדרשה ליל יו"ט) אשר עיי' מאתרי' קצת לומר כל נדרי כשחשכתי,
 שבאשר אין שום עת בשנה שמוכשרת כ"כ להשיב לבן של ישראל לאביהן
 שבשמים באותה שעה אין שום קסידא אף בהאריך הענין לתוך הלילה! דבר
 זה כבר הבאתי גם בליקוטי בשנת הי"ד סימן ו', ורב א' המליץ שזה פסוק
 ברמ"ז במשנה פכ"ג דשבת, כל שאני זכאי באמירתה באמירה שאני יודע שבזדאי
 אפועל הכנסת הדור תשובה רשאי אני להחשיך עליו, הורג לי להאריך באפריס,
 אף אם כבר הגיע הלילה, ודמחית. — כעת נרשם הדבר גם בס' חק לישראל החדש. —
 יו"ד) בס"י תרי"א פק"ז (בריה נ"ס) תמה על המסא"ם שכ' דבפת אינו
 יכול לערב ביוה"כ הלא ש"ס ערוך הוא בעירובין ל' בלי שום חולק דמערבי'
 לגדול ביוה"כ? הערה זו ג"כ כתובה בילקט יוסף חלק ו' סוף' קצ"ח בשם
 הראב"ד דב"פ נ"י עייש, — גם מה שמתלונן בס' תקפ"ה אות ד' על עמא
 דבר שאינם נזהרים ונעשה להם כוית' לאכול קודם תקיעת שופר, הארכתי ג"כ
 בילקט יוסף חלק ג' ס' ג"ב והבאתי הדעות ובקיאיות מחרבה גדולים הי"ז בזה. —
 ופי' בס' תרי"ב (אות ל"ב) מעט דשבת שוכה דאז צריכי' לתקן מה שפגמנו
 בכבוד השבת ככל השנה, הנה כי כ' בס' משמרת אלעד אות י"ה, ונעלם משניהם
 כי כבר כ' כן ביטחא משה נצבים ברה"א איתא, ובדרושים הארכתי. — [והמחקרי
 הענין עפ"י הקדושת יו"ט (אמר) עה"ס וספראם עייש דמחית].

יא) בס' ת"ד (אות ו') הביא דמה 'טמניח' פ"י חדשה כליל ב' דיה
 לשחחינו הוא רק לזחאא דמילתא, ג"כ, דמה בזה נחא מה שדקיעה, מה

הועיל בזה דכין דהוי ספק שמא איצ לקדוש שהחיינו איכ הוי דפסק בין ברכת בפהיג לשותי, (ועיין בשו"ת פרי השדה חלק ג' סימן קנ"ט אות נ'). — ומיש בסי' תקפ"א (אות ק') להעיר על הקשיע שתניח האשה פרי חדשה בעת הדלקת הנרות, והוא דבר שאי אפשר דהוי קימיל דציל שהחיינו בשעת אכילה אם לא שתרבך על הנרות סמוך לקדוש ממש, הנה גם הערה זו כבר נדפס בילקוט יוסף חלק רביעי סימן ר"ט בסופו, (ועיין) כחמאסא שנת שיש עשרה חוברת א' סימן ח' אות ד'). —

י"ב וברא דנהני' לאכול בריה פריסת הפניצא בדבש, ראיתי ג' בס' אמרי נועם דמאז רמז בקרא (תהלים פ"א) ואכילתי מחלב הפה ומצר דבש אשבעך, חיינו לאכול חלב הפה עם צור דבש, והענין לפרט דמבאר בזה"ק (הצדה) אשר פי שמקיים שתי לחם בשבועות אין דנין אותו בריה לרעה חז, וזהו ואכילתי מחלב הפה רמז על שתי לחם הבאים מן החופים, ועיין מצוד דבש אשבעך חיינו שמשכינן עיני שנה מובדו ומתוקה בדבש, ע"כ מובלין חמציץ שחיי חמים בדבש לרמז על זה, ונכון. — ואנכי אמרתי בפעם הרבש כי הוא לדמז דהרינו יונה כתב דבשר נבלה שנפל לרבש ונתהפך לרבש מותר דנעשה כולו דבש כנודע, (עיי' ביו"ד סי' פ"א בשו"ת ופרי"מ ובמנ"א סי' רס"ח), וכן צריך להזהר בימי התשובה שהפסא יחי' מהוד ושיתהפך הכל לטובה, והבן. —

* * *

במטה אמרים סי' תקפ"א פ"ק מ"ב: ואם התענית בימי הפליחת שקדים ר"ה חש ה' ימים וכו', מלא האיד יוכל להיות ה' ימים ימי פליחת, שאיז לחול עריה ביום ה' כי לא אד"ו ראש? ואולי הוא מ"ס תצ"ל, ששה' ימים. — גם לא הביא כשהל' ר"ה בשבת אם מותר ללמוד מס' ר"ה לאור הגר ול"ה שמא ימה, עיין שו"ת פרי השדה חלק ג' סי' ק"ס. — [ועיין שו"ת בית שערים סימן קפ"ו], — ומיש בסי' תרי"ב (סעיף ה') בדבר נשואין ביום צום גדלי' עיי' שו"ת פרי השדה חלק ד' סימן ס"ב, [ובעיקר ענין נשואין בימי תשובה עיין במאסף שנת השלש עשרה סימן מ' אות ד']. —

— סימן ק"מ —

בין המצרים, מזהר יהי' לשמחה ושירים, ועינו יחזו בית נכון בראש ההרים, וסין עומד "אורים" כבוד ידיו הרבני הנוד הסופג הרוח, איש מלא בעורה, במצות ה' ברה, והמה לראשו עשרה, מיה אבריהם פיגדאר נ"י בק"ק שאריוואר יצו.

עיד קשייתו האיד ילמי' עדל"ת מכלאים בציצית' דהרי ציצית שאני דשקולה כנגד כל המצות, אבל בשאר מצות מגיל? הנה כבר הק' כן הרשביא ביכפות (ק"ר) בריה והא תני בעלמא קאי, ובדיה לא בלאו דמחמר עייש, גם בריסביא יכמת (ק"ר ד' ע"א) בסוף דיה וסמ"ל, בשם יש מקשים [וחי' דהא לא חשיבא חופרא דהא תנן הוי ר"ן למצוה קלה כבחמורה שאין אתה יודע שתן

שכרן של מצות עייש]. וכן הרמב"ן שם (דף ג' ע"ב) ד"ה הא דאמר' בשם התוס' [ותי' בזה"ל: ולי' נראה דלא דייקי' הכי בשכרן של מצות דהא לקמן ו' דקסיד לסמך שאני לאווי שבת דחמירי מסקי' דתנא נמר פניניהו ולא פריך הכא נמי לא פרכי' וכל דכן הוא דלאווי שבת לדינא חמירי ועשה: דציצית לא חמיר אלא למתן שכרו ואי אתה יודע מתן שכרן של מצוות]. ובזה"ל בספרים מצאתי כי הקוש' כתובה גם בשו"א ומשיב מזהר ו' סימן נ"ד בפסדה שאלה [והביא שם מ"ש התוס' דלכך לא ילפי' פסילה שכן נכרתו עלי' שלש עשרה בריתות והיינו שהוא מצוה גדולה] ותי' דלא דמי', דמצות פילה דדוחה שבת בזמנו שפיר אמרי' כיון דמצוה המורה היא דחי משא"כ ציצית הא משכחיל בלי דיתוי הלי' דכלאים כגון עמרא לעמרא ומשחן למשחן רק דהתורה אמרה דדוחה אף בכלאים אבל גוף המצוה לא נתעלה יותר ע"י שהוא כלאים, גם וכול המצוה להתקיים בלי דיתוי פשיטא דלא תדחה בשביל מעלת המצוה דתוכל להתקיים בלי דחוי, וזה ברור, ודריק, [ועיי' וילקט יוסף חלק ד' סימן ל"ג], — שוב נזכרתי כי כעין קוש' זו כתובה גם בסוף ס' תאניה ואניה ובלה"ו: לר' ישמעאל דסובר בשם' פנחס כ"ה דר' מצות ציצית הוי ארבעה מצוות אי"כ לדיד' איך ילפי' ביבמות דעדלית, הא לר' ישמעאל מקיים גבי ציצית ארבעה מצוות, ואין עובר רק על ל"ה אחת? והניח בצעני, אולם מ"ה הנאון נ"י בשו"ת חלקת השדה (סימן כ"ט) כתב לתריץ, משום דאבילו במקום שא"צ להפיל כלאים רק בציצת אחת נ"כ אמרי' עדלית ושרי, וא"כ לק"מ. [ומפורש בשו"ת שיבת ציון סי' ל"ד דאין הכוונה שהם מצות חלוקות, שיהיה מנין דמצות ד' רק הפשט דארבעתן ד' מצוות, לענין שאין מעכבי' וא"י כו' משא"כ למנין המצות רק למצוה א' נחשבו ועיי' שם]. — ועיי' שו"ת בית שער' הארי"ה סימן פ"ו, ובמאסף שנת שלש עשרה (כרך ב' חוברת ד') סימן ס"ז אות ג', ושו"ת נר לודד פוס' קע"ו, ושו"ת חלק יעקב סי' פ"ב. — ואשר חקר אם מלאך תיקן ציצית בפלג' אם ה"י כשרים, דאינם מחויבים בדבר? מצאתי בשו"ת פתנה חיים חלק ג' (סימן ה') כד"ב, וז"ל שם: נראה לדעתי אם איש גבראל המלאך, יכתוב פרושיות כרת של תורה, המה פסול' להגיה, דכלל גדול דכתי' וקשרתם וכתבתם, מי שמחויב בקשירה הוא בר כריתבה, ומי שאינו מחויב בקשירה אינו בר כריתבה, ומשיה' אס' אישה שכתבה הפרשיות פסול' יען דמצות תפלין ה"י מ"ע שזמן גרמא (עיי' גיטין מ"ה, ושו"ע א"ה סימן ל"ט). וא"כ אפי' אם מלאך כותב הפרשיות לשמה פסול' דע"כ אינו בר מצוה קשירה, דלא נצטווה במ"ע של הנחת תפלין, אי"כ פסול לנתיבות פרושיות תפלין, ואם כתבם אין ישראל יוצא בהם המ"ע, וזה פשוט מאוד בעיני בעזרי. — ואוסף נוסף, אלו כביטל הקב"ה כבודו ובעצמו יכתב פרושיות של תפלין דידן, אין אדם יוצא בהם יד"ה, דכתי' וקשרתם וכתבתם מי שהוא מחויב במ"ע של קשירת תפלין, אותו כתיבה כשר לפני בר ישראל, אבל הקב"ה בכבודו ובעצמו אשר אינו מחויב במ"ע של הנחת תפלין, הגם שאמר הכולל שמינה תפלין, דכתי' נשבע ה' בימינו ובוודע עתה, עיי' ברכות ו' ארי' הקב"ה מניח תפלין, אעפ"כ אינו מחויב בקשירת תפלין, וכיון שאינו מחויב להיות בר קשירה אינו כתיבתו מועיל לבני שמחייבי' בקשירה, וחזקא מי שפירש בקשירה מוצי' כתיבתה ועוד אין הקב"ה מניח תפלין עם אותן פרושיות

אשר אנו מצוים בהם, כמבואר בגמ' ברכות שם אמר רשב"א הגי תפלין דמרי עלמא מה כתיב בהו' וכי רש"י בשלמא בתפלין דיהן כתיב שמע, והי' אם שמע קדש ליה, והי' כי יביאך, פרשיות שנצטוו בהם לשום זכרון מצוותיו של הקב"ה אות וזכרון להם לישראל, אלא ברד"י מאי כתיב בהו' עכ"ל, וא"כ כיון שאינו מניח תפלין בפרשיות שבגמ' מניח, אינו בר כתיבה באותן. פרשיות שבגמ', והגם שפרשיות כאלה יהי' יקרי הערך כשני לוחות אשר היו כתובי' באצבע אלפי', במעלה קודש קדש, אעפ"כ אינו המה תפלין שיצא בהם בר ישראל מינ' של הנחת תפלין, והבן זה מאוד. — וגם לא אמנע פלגות דעת, בודאי אלו רבינו הקדוש יצא כל שמשו לביתו, כמבואר בכתובת דף ק"ג [ועי' לעיל סימן כ"ח], וכדומה מן הקדושי אשר זכ"י לבא בין ההי"ם, [ועי' רמב"ן בתורה על פסוק ויגע ויאסף, שאמרו הכו"ל יעקב אבינו לא מת, וכי' ה"ל : וענין הקדוש הזה כי נפשות הצדיקים צרידות בצרור ההי"ם וזו תהפך עליו כל היום לובשת לבישת השני שלא יפסגו ערומה כעקב א: רתלבוש כתיב מזהבנות, וזבן ענין הזה בספ' שבת ומס' תשובה עכ"ל], אם הי' כותב רבינו הקדוש פרשיות תפלין הי' פסולין, דכתיב בכתבם חפשי, שנעשה פסול מכל הצעות, ולא הוה בר קשירה, ופמילא לא הוה בר כתיבה כמובן, אבל אם אלי' הגביא יכתב פרשיות תפלין הוא ספק עצום אם אינם כשרים, דהוא לא מת ולא נעשה חפשי מצות, וכאשר בא יבוא על הארץ הוא בר חיוב בקשירה, ותל' בתקרה גדולה מהנאן הנדא ר' ואלף באמקאוותין ז"ל (בספרו סדר המשנה פ"ג פה"ל יסודי התורה) אשר סלף על תהייד אשר פתח לאשת אלי' הגביא לעלמא, [ועי' לעיל סימן ג' ד"ה ואנכי], היוצא מזה דאין בר ישראל יוצא מצות הנחת תפלין, היין אם הפרשיות נכתבות מיד איש שהוא מחויב בקשירות תפלין, אבל אם נכתבים מיד אשר אין עליו מצות קשירות תפלין, אין יוצא בהם בר ישראל למצות עשה של הנחת תפלין, אפי' אם יכתבם מלאך או שרף, או אפי' נבזה מעל נבזה, דמי שאינו מחויב בקשירה לא יוכל לכתוב פרשיות לקיום בהם מצות תפלין, עכ"ל, [ועי' עוד שם [סימן ד'] באונן שעשה ציצית דג"כ פסול, וצריכ' להסירם יען דאינו בר חיוב, ועי' שו"ת פרי השרה חלק ד' סימן ל"ג] והה"ד י"ל לענין ציצית והבן, — [ואולי י"ל עפ"י ש"ס החת"ם בחלק ו' סימן צ"ה דכשאל' מתגלה בלבוש דרי הוא נאדם והייב במצות, משא"כ כשמתגלה רק בנשמתו לבד או הוא חפשי עי"ש אריכות ובהבאתו דבריו לקמן בס"י קנ"ב ודרק], — ובענין חפצת ציצית בלילה כבר דיא בתובה בפרי"ט או"ח פ"י י"ח ובחכמת שלמה שם (ובס"י י"ד), ועי' שו"ת נחלת בנימין סימן י"ב, גם במנחת חינוך מצוה תכ"ג ובשו"ת לב הי"ם ח"ג פ"י כ"א, והנאה"ק מבושואש תזיל ספק במשימות דמות (הובא דבריהם בארחות הי"ם), ועי' שו"ת פני מבין חא"ח פ"י י"ד, — ומה שמסתפק עוד הפרי"ט כשעשה ציצית בבגד בשבת אם כשרים, הנה בשו"ת ברכת יעקב פ"י ג' כתב דפסולים מטעם אע"פ, ובילקו"ג דף' עליו דבאימור שהיוס נורם ל"א אע"פ, (במ"ש הסרי באורח פ"י כ"ח), ונעלם משניהם כי כבר עמד בזה המניח (מוסד השבת אות כ"א), גם לענין מהכ"ע, עי"ש, [ועי' שו"ת יד יצחק חלק א' סוף פ"י קע"ב], — ושו"ת מהרי"ף (אכסנדריה) סימן פ', —

ואגב, הנה אי' במנחות קיה ארכעה ציצית מעכבין וא"י שארבעתן מצוה

א', ר' ישמעאל אומר ארבעתן ד' מצות, והקשו הראשונים דממני' קשי' אי תריג מצות הן כרחשבי' ד' מצות ציצית לר' מצות איכ' קשי' לת"ק דר' ישמעאל חסרו ג' מצות? ואם תריג מצות הן כרחשבי' להציצית כל הד' למצות א', איכ' לר' ישמעאל אייתר ג' מצות? ושמעתי לתרין עשר' דמצינו עוד פלוגתא דרע"ק ור"י בסוגיה נ', דרע"ק ס"ל ישמא מצוה, וכן לעולם בהם תעבודו מצוה, וכן וקנא את אשתו מצוה, ור' ישמעאל ס"ל שלשתן רשות, והקשו תוס' שם כה"ג או דמיתרו ג' מצות לרע"ק, או דמחסי לר' ישמעאל? ואמש"ל דהרא קשי' מתורצת בחברתו דהא בודאי נ"ב ד' ציצית סתם בר פלוגתא דר"י היינו רע"ק, דהוא ת"ק בר פלוגת' דר"י, וא"כ רע"ק לשיטתו דס"ל דשלשתן מצוה הנה משלימין מנין התריג' משום דלשיטתו ד' ציצית נחשבין רק למצוה אחת ולר' ישמעאל דסבירי ליה דנחשבין לר' מצות, הנה משלימין' החסרון, מאחר דס"ל דשלשתן הנ"ל הנה רשות ובממנ"ס עי"ל הנך שלשה ואסיק אינך שלשה, ודוק, [ועיי' בס' הושע המשולש (קרה) בשער אשר]. —

— סימן קמ"א —

ידידך ה' עמך וינצח את שלומה ישנה עליו מחרומו כבוד אהיו יריגוה הרה"ק המושלח חרין ושנוק. וזה רע"ק וכו' מרה משנה קא"ניג גי' הלוי דומין בק"ק קא בערס דא רף יציה.

ע"ד מה שמתמה' לפ"ט שפסק באו"ח סי' תרס"ה סעיף ו', דפ' זכור ופ' פרה הוא מה"ל איכ' למה לא תיקנו לברך ג"כ אחר קדשנו במצותיו וציונו לקרות פ' זכור? והנה על פ' פרה יש ליישב בפשיטות בין דעיקר ענין מרה אדומה ה"י לצאתה מצומצמת מה ואנו מחכים שיבולע המצ' לצאת וכושי' עולם התיקן לא יצטרכו עוד לאמר פרה משו"ה לא תיקנו לברך על זאת המצוה, אמנם לענין פ' זכור קשה? ראיתי בכ"ק של מ"ה הגזיל שנשאל בזה! והשיב: ג"ל כיון שאין זמן קבוע למצוה זו ויכול לצאת גם בפ' בשלח כשקור' ויבא עמלק (עיי' סרמ"ג סי' תרס"ה במשב"ז סק"ב שכ' כן בהד"א), ויכול לצאת ג"כ כשקור' פ' תצא רק חתונה ה"י לקרות בשבת שקודם פורים, כדי לסמך מעשה עמלק למען המן במ"ש המג"א שם, אמנם קביעת המצוה מה"ל אינו דחוק בשבת זו, משויה לא תקנו לברך בשום פעם. — וניסי דר"ה"ג וכו' מרה משנה דייטש גי' תי' בפשיטות, דכיון שאין הקביה חסין באכרן רשעים ג"כ, כמיש במדרשו, שאמר הקביה מעשה ידי מוכעין בים ואתם אומרים שירה משויה לא תיקנו לברך על זאת המצוה, וכה"ג מצינו במ"ד (פ' תבא) בפ' תוכחה, אינו ברין שיחי' בני מתקללין ואנו מתברך. — ועוד כיון שעיקר ענין העמלק ה' ע"י שישאל חטאו, כמיש ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברסידים, ישרסי ידיהם מתורה ומצוות, ועיין מס' שבת קי"ה אלמלי שמרו ישראל שבת ראשונה לא היו אומה ולשון שולטת בהם ולא ה"י בא עמלק, וא"כ כיון שכל ענין עמלק ה' מחסת חמאת ישראל לא תיקנו ברכה על זה, והוא נכון. — [ומבואר כן ברש"א דעל מצוה שבא מזה עבודה כמו השבת גילה"ה וחות רבות וכו' וכו' אין מברכין עיי' בסתירה לס']

מי באר מים חיים, (עמ"ס ברכות), אות נ"ו, ובספרי הקמן בכמות, ונדול באיכות, צפנת מענח' אות ס"ב]. — שוב נזכרתי כי כבר הבאתי קוש' זו בולקט יוסף חלק י"ב, ס"י קציה (אות נ"ו). וכי ג"כ משום דבפעם הראשונה באה המצוה הזאת על שאמרו היש ה' בקרבנו, וניסו להקב"ה, והיו ע"י קלקול ע"כ אין מברכין ואמשיל עוד משום דאין השם שלם ואין הכסא שלם עדיין, לכך לא תיקנו חכמדי' לברך, ודו"ק. — [ועתה בשעת ההדפסה הראה לי ידידי הרה"ג וכו' מרה ישראל וועלין ג"י בשורת מהר"ם שיק א"ח (מס"י שלי) שכו' ג"כ דא דאין מברכין על מצוה זו של זכירת עמלק, שציל כמ"ש הרשב"א בתשו' ס"י י"ח, דעל קלקלה אין מברכין עיי"ש, ובן מצאתי מוכא בשם ספר תורי זהב (דף תפ"ז) שלא רצו חכמים לחקן ברכה על זכור מפני שבה מחיית עמלק, והקב"ה אין שמח בממלחתן של רשעים כמ"ש הכולל מעשי ידי פגעו בים ואתם אושרים שירה, (ועל מגילה חנוכה אין מברכין רק על הגם, והא דלא תקנו ברכה לשאר פרישות שלא ידו נראה כביזוי ושינוי לכו' זכור) עכ"ל, ובוה מוכן ג"כ מדוע לא תקנו ברכה על סיפור יציאת מצרים כליל פסח ועיין בהגדה של פסח עם ס"י החתן פוסק]. —

ודגה בעיקר סיע הזכירת ומחיית עמלק נשאלתי מרב גדול א', הלא אחד מי"ג עקרים היא שזאת התורה לא תהי מתולפת, ולא תהי תורה אחרת, מאת הבורא יח"ש, ועתה לעת ביאת המשיח שיתגלה בב"י שימחה שמו של עמלק, ויהי ה' שמו שלם והכסא שלם, לעת ההיא מה נעשה במ"ע זו "תמחה את זכר עמלק", אחד שאז כבר יהי' נמחק שמו וזכרו לעד, וא"כ יחסר מצוה אחת מתרי"ג מצוות? אבל באמת לק"מ, רלכאורה למה לא הק' כן אכל הלאוין דע"ז שנאמרו ולעתי' תתבטל הע"ז לגמרי, ברכ' לקחא כולם בשם ה', וכיון שיקיים אבד תאבדון וגו', האך יקיימו מצוה זו אח"כ? וכהנה עוד לאוין? וששום דהמצוה נאמר' אם יבא לדיט ענין זה נעשה כך, והכ"נ במחיית עמלק, אף אם כבר נישח וזכרו, וק"ל, [ועיין וילקט יוסף פתברת ט' סימן צ"ג ד"ה ואשר]. —

וזכור אזכור כי בימי בחרתי בא חכם לגבולינו, ואמר להוכיח שגם זעת הרא"ש שנשים פגורות, מפ"ש ברכות ל"ח שריא שחרר עבדו לצרפו לעשרה, משום קריאת ס' זכור שהיא דאורי', ולמה הוצרך לכך, דאם אשה חייבת גם עבד חייב, אעכ"ה דס"ל דנשים ועבדים פגורים! ואנכי הראתי לו כי כבר עמד בזה בשורת בגין ציון החדשות (ס"י ח'), וכי דאין מזה דאי, דגם אם אשה ועבד חייב בקריאת ס' זכור, מכ"ס כיון דאין קור' בס"ת בצבור בסחות מעשרה, כדאמרי' במגילה דכ"ג, וילין שונקדושי בתוך בגי', לכן צריך לזה עשרה אנשים נזילים, שנקראו בגי' שאין עבדים בכלל, שאע"ג שהם חייב' בקריאת דהמשרה, מכ"ס אינם ראויים להשלים עדה קדושה, ואין זה תלוי בחיוב, ודמי לישראל שחייב קרבן אבל צריך כהן להקריב לו, כן צריך העבד והאשה עדה קדושה לקחא בצבור בס"ת ולהוציאם, עיי"ש, ואדרבה הביא שם בשם החסיד שוכנהונה הגאון מו"ה נתן אדלער זצ"ל שהנשים חייבות, ושהקפיד שאמ"י משרתת שלו הוצרכו לשמוע ס' זכור, וכן נתתי אחריו, ומעמו י"ל מפני שאינה מ"ע שהומצ' שאין קפידא באיזו זמן שתקרא (כמ"ש לעיל) רק שיקרא פעם אחת בשנה, ולכן היו

כשאר פ"ע שאין חז"ל שנשים חייבות בהם, אונסם כעת ראיתי בס' החניך (מצוה תרי"ג) שכן שנוהגת מצוה זו בזכרים, כי להם לעשות המלחמות ונקמה וימארו ולא להגשים, ולא הבנתי שהרי מצות מחיית עמלק שנצטו' במלחמה תפחה את זכר עמלק, היא עשה בפני עצמה. ששנה גם החניך בפני עצמה, ואם היא אינה בגשים למה לא תהי' מצות זכירת מעשה עמלק בגשים, אף שלא בגזח מלחמה ניהו, עם כל זה אפשר שזכירת השנאה תהי' תועלת לפחיתו, ומעשה אסתר יוביח, וכן גם חנוכה ע"י יהודית שבשנאתה לאויב בא על ידה תשועה לישראל, וביעל כתיב תבורך מנשים יעל מנשים באחל תבורך, שדרשו החז"ל על אסתר, הרי כמה גדולה נחשבה התשועה שבאה על ידה במיתת סיסרא, ולמה לא תהי' זכירת מעשה עמלק לעורר השנאה גם בגשים, לתועלת מצות מחייתו, עכ"ל. [ועי' בשו"ת קרן לדוד האו"ח סי' פ"ה], — אבל ראיתי אח"כ בשו"ת תורת חסד (סימן ל"ז) שמשפיל הרבה בזה, ולבסוף מסיק בחז"ל: כי הוא חומרא דאחי לדי קולא, שאין זה דרך ישר כלל שיבא הגשים על האנשים לביהכ"ס בדאנשים, לשמוע קריאת פ' זכור בשבת זו, וכן אין לסלול חסיד לתוך העיר ולהשמיע שם קריאת התורה בשבת זו מאחר שמועקי' דין אין הגשים חייבות לשמוע קריאת פ' זכור בס"ת כלל, ומנהגן של ישראל תורה היא, ופעולם לא ראו ולא שמעו מי שהצריך את הגשים לשמוע הקריאה בס"ת בצבור פ', וזה ואף שמעלתו שמוע שמע על גדל א' שהי' מצרך ומהדר שישמעו הגשים פ' זכור בשעה שקורא' בס"ת, מי ידע אם נאמנה שמועתו, ואם אם יתבררו כי כנים הדברים דעת יחידאי הוא, ואין לבטל עיני מנהגי ישראל, ועצתי אמונה שמעלתו ישבות מריב בזה, והגח להם לישראל מנהגם תמיד כדת וכהלכה, אשרי העם שלו ככה, ומהי ישא ברכה. — ודבריו אינם מוכנים, וכי לא ישמעו מקריאת ס"ת שבעזרת האנשים גם לעזרת הגשים כמו במגילה ושאר סדרי תפלה בכל השנה? — שוב בא לדידי שו"ת ערוגת הבשם וראיתי בסימן ר"ל, שמשפיל ג"כ בענין זה ודבריו חינוך הגיל, [ועי' שו"ת מנחת אלעזר חלק ב' סימן א', ובס' התעוררת התשובה ח"א סימן ה', ובשו"ת מהרי"ל דיסקין בקרא אות ק"ב, שו"ת בארות אברהם סימן ל"ט, שו"ת זכר שמחה סימן ע"ה, ובמראה כהן לתורת אמת אות ל"ה, ובס' מעשי למלך על הרמב"ם דף ט"ז ע"ב]. — גם בשדי חסד מערכת זין (כלל י"ג), ובס' ארחות חיים סי' תרפ"ח (אות ט') האריכו הרבה בזה, ועי' בפתיחה לס' עיר מבצר חלק ב' סי' ט', ובשערי תורה חלק ב' קונטרס ח' סימן ע' אות ט'. — ודבר תימא ראיתי בחינוך שב' זכירת עמלק ל"ה בזה, דהרי מבואר להדיא במגילה י"ח להיסק? ועי' מ"ש הגאון אד"ת זצ"ל ב"לדקס יוסף חלק ט' (סימן י"ח) בדי"ה ובעודי, ועי' עוד בתקן משה חלק ב' (דף פ"ב ע"ב) מ"ש בשם המלכ"ס ומסר[א]. — ובהא דלא מצינו דין איפור אכילה קודם קריאת פ' זכור שהיא דאורייתא, עי' מ"ש ב"לדקס יוסף חלק שלישי סוף סי' נ"ב בהג"ה. — [ועתה בשעת הדפסה מצאתי בס' כלי חסדה סוף חצא שהאר"ך לקיים שיטת הראיה ול' רגשים אינם חייבים, עיי' דפח"ה]. — גם בשו"ת כנף רגה האו"ח סימן פ"ז האריך בהאי דינא, דקביעת מצוה הגיל אינו דקא בשבת זו, עיי' ש.

— סימן קמ"ב —

— ביה יום א' סקורי תרפ"ט לש"ק גרויז יצוי. —

שלום לבר בנברין, סיליו סילין שצירין, בחכמה ותרבונה נחירין, חוקים וקייסים ושרידין, היה ידנים הרחיב גדול, מעוז ופטרול, הדיק ובקי, שמן תורק שמו בנבונים, ריח נהף כבושם ושושנים, וכו', כשית ס' בן ציון קואינקה ניו, ראב"ד דקל סדרים בעיתק ירושלים תובב"א.

דיום הזה קבלתי מכתבו דיקר, וכננה נראה לי בית וכו', — והנה שחתי עיני קצרת לפי מסת הפנאי על המאסף שנה י"ט (כי מהראשונים כבר הגני מזכיר בספרי עופים רבות אין מספר) וראיתי מה שהארץ שם (בס' עי') אפ' ויצאי' משלוח מנות בחדת! הגני מן המודיעים כי כבר ה' לי בענין זה סלחל זה רבות בשנים עם כבוד הרחיב מו"ה שבתי ליפשושץ נ"י מילניצא, ועי' שד"ת רשבי' האו"ח ס' רפ"ג, [ומצאתי בשו"ת מהרי"א האו"ח סוס"י ר"ה שכ' : יקבל נא ממני גרור זה' במקום משלוח מנות איש לדעהו], ועי' וילקס יוסף חלק י"ג ס' קכ"ד. — [ועתה בשעת הדפסה ראיתי בשו"ת נאוני בתראי סימן ד' שנשאל ג"כ בזה, ועי' בסתירה לפ' עיר מכצר חלק ב' סימן י"א]. — ומיש (בס' ה') בענין שבת בהמה אי שייך בנשים! כבר נסתקס בזה בס' חבת נמא (ס' בא), ובילקס יוסף חלק שלישי ס' ק"צ הארכיב, [ועי' שו"ת קרן לדוד האו"ח סימן ע"ה]. — ועי' השאלה (בס' י"א) אם מותר לכתוב על התורה של חפץ! ועי' בשו"ת פרי השרה (חלק ג') סימן קס"א. — ומה שמזכירי בסי' שביד דחולה ע"ש האם! יעין בשו"ת נבול יהודא (צירלואר) סימן ב', ובשו"ת לבושי מרדכי י"ד מהדו"ת ס' קמ"ט, ובשו"ת דודא' השדה ס' צ"ה ובנשם לדודאים שם, ובשו"ת מנחת משה סימן קכ"ב, [ועי' לעיל סימן ק"א] — ואשר נסתקס (בס' ג') במה בין השמשות מתי יחזק היאחצ'! יעין שו"ת חת"ס האו"ח ס' קס"א וקס"ב, ושו"ת לבושי מרדכי האו"ח מהדו"ת ס' מ"ה ושו"ת דודא' השדה סימן צ"ה. —

ואשר השיב, עי' הקוש' דמססוק אשר לא קדמו אתכם בלחם ומים, טובח דפת עטי"ם מותר, [עי' לעיל סימן ע"ג אות ג'], מצאתי בס' כלי חסדה דברים (דף יד) שהעיר בזה, וכ' דפשימות י"ל שלכן ס' בספרי בדרך שהיתה בפירק ומותר פת עכ"ס אגס בלא זה נראה ודאי דכל האיסור שבתורה לא נאסר מיד, וכל אזהרת התורה נאסר במשך המ' שנה שהי' במדבר, וא"כ אין רא' פה שהי' מותר להם איהו איסור, והי' מפורש בתורה להיות או שלא נאסר אח"כ, ופ"ש הפוזי דבר המפורש בתורה אין ביד חכמים לאסור, היינו מה שנראה מפורש בתורה הותר אף לדורות, כמו מילה בשבת וכו', משא"כ מה שאסרה תורה, וכן מה שעשו במשך ס' שנה שהיו במדבר, אין רא' מה לענין גזרת הכזיל אח"כ, ויתכן דלכן נאמר ע"ד אשר ל"ק אתכם בלחם ומים וגו' בצאתכם ממצרים להתורה כנ"ל. — אנ"ל עסיפ"ש ה' בעל הלכות קטנות ויל' בחלק ב' (סימן פ"ג) להעיר, דנהי' דחז"ל גזרו על פת עכוס, מי' יש עצה להתיר עי' ביטול, דבישל של ישראל מבטלו מתורת פת ונסקע ממנו איסור דפת עכוס וקאמר קרא על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם, ואע"י דהשתא

ה' כמו שהוא אפור באכילה, הא איכא עצה להחיר עי בישול עיי"ש, (ועין שדי חמד אספ"ד מער' בישולי איי ופתן סימן א'). — ובעיקר דברי הספר עיי' פ"ש בשו"ת קול אר' סימן נ"ה דפח"ה, ושו"ת תורת חסד סימן י"א, ובשו"ת חלק יעקב (סינעט) סימן י"ב. —

וזה שהעיר (ברך ס"ט) בטעם שאומרי', לחיים"י בשעה ששותין יין, או משקים אחרים המשכרים, ומביא דבמדרש תנחומא (פקודי) כ' פסוק דאמרי' בסנהדרין' מ"ג דהיו משקין להנסקל כוס של יין שתפרק דעתו עליו עיי"ש, וע"כ אנו אומרי' שהמשקה הזה יהי' לחיים ולא למות כאותו שהוציאוהו למות, — ועד עפ"י שאמרו בעירובין ס"ה על פסוק חני שכר לאוכר ויין, למרי נפש, ולא נברא יין בעולם אלא לנחם אבלים ולשלם שכר לרשעים (והרש"י שמתענדן בו בעוה"ז ומקבלין בו שכר מצוה בעוה"ב), לאוכרי, (היונו רשע שנמרד והולך לו), למרי נפש (לאבלים לסכחי צערייהו) עיי"ש, וא"כ אנו אומרי' לחיים ולא לאכרין כרשעים הקרוי' מתים, וכן לא כאלו ששותין משום אבלות על מתים לפסוח צער. — ובס' פתח עינים הביא משנת ס"ג בר"ע שעשה משתה לבנו על כל כוס וזכר אמר חיי וחמרא לפוס רבנן וכו', ועל סמך זה אומרים, לחיים, עכ"ד! — הנה הי"ל להביא גם מ"ש המהר"ם מינץ ולקטני פדדים לפי שהיין הביא קללה לעולם בימי נח שנשתכר ונתאדרר בנו כנען, — וגם הלא לחד מ"ד שהנפח הי' עין הרע שחטא בו אדה"ר, ועי"ז ננמר מיתה לעולם, — [וגם בלום מצינו שע"י ששתה בא למעשה רע, — וכמו כן בבני אהרן מתו שנכנסו שתיי יין למקדש]. — ועוד מצינו כי מי שראה סוזה בקלקלה יידר עצמו מן היין, דהשתי' גורמת ח"י סנאים הרבה, [ובבעל התוס' עה"ת בפסוק ויבא לו יין (תולדות כ"ה) כ': אי אתה מוצא של סוזה וברכה אלא זה, ושל אברהם, שנא' ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין, גם זה כיון ששתה ברכו], וע"כ אומרי' לחיים שלא יזיק הכוס יין, (ועין בתקוני זוהר). — ואנכי בדרושי הבאתי מ"ש בס' י"אב לב (תבא) בשם גאון ספרדי א', שאמר לרשע, חמרא ותי' לפוס רבנן, כי עה"ס והי האדם לנפש חיי', תרנומו, לרוח ממללא", הרי נפש האדם הוא כח המדבר, וככל דיבור שמוציא מסו כח החיוני נתמעט, וכדכתי' נפשי יוצאה בדברי, (עיי' בתים' חיים הגיה לחי' אדם כלל ס"ג אות כ"ה) אך זה בדברי עוה"ה, אבל בדברי תורה כתיב תורת ה' תמימה משובת נפש, ושל תורה מחיהו, והנה אי' בסנהדרין' ל"ט אנברו חמרא לדרדקי כי היכי דלימרו מילי, הרי שתית היין מעורר כח הדיבור לרבר הרבה, אשר ע"כ דמוני עם השותי' יין ועי"ז מדברים דברים בטלים וכדומה, א"כ בזה חיו יתמעט כח החיוני, משא"כ בת"ח המדברים ד"ת להם יאתה דלימדין מילי, וד"ש חמרא וחיי, לשנתות יין ולחיות, הוא דוקא לפוס רבנן, עכ"ד, וע"כ אנו אומרי' לחיים בעת השתיי', שהיין יניחם לחיות, ולא ח"ו שנדבר דברים בטלים, והבן, ולכן מצוה למלאות גרונו של ת"ח יין, כי בוודאי לא יזיק להם השתי' יען כי הם ידברו רק ד"ת, וק"ל, —

ואגב, הנה יש מדקדקים על השנינו, דמתחלה אמר, חמרא וחיי' לפוס רבנן, ואח"כ, חיי וחמרא' לפוס רבנן ותלפידוק? ופי' הרבי"א (הנאבד"ק פאקש זליה) דלצדיקים הקדים חמרי תענוי עוה"ה, כי הם לא יבעצו נפ אפ יתנו כנס עיניהם, ואח"כ וחיי, חי לעוה"ב, אבל התלמידים עוד' הכה שורש אמונה על תלמי

לבסם לנצח. ע"כ הזהיר אותם והקדים לזכור את עוה"ב ואח"כ תענו ערה"ו, עכ"ד, ומצאתי בכ"ק של אמריר הנצי"ל שהביא דבריו ובלח"ו: אי באבות כך דרכה של תורה וכו' וכפ"ש ביבין שמועה (משפטים) עה"פ ועבדתם את היא וכו' עיי"ש, [ועי' בס' פרנתיאט טבא סוף וינש], והעיקר חיות באדם מה שעוסק בתורה, כי הוא חיינו ואורך ימינו. וא"כ צריך מתחלה להיות חיי, היינו לשקוד בתורה ואח"כ חפרא היינו להתענג. זה לפום תלמידה, שמתחילין בעבודתה, אולם לפום רבנן, שכבר עסקו בחזירת התורה, אז באמת חפרא וחיי, שאם אין קמה אין תורה וכו' עכ"ל. — (וכס' ארנר נחמד (דרוש א') כתב לפרש מאמרם ו"ל בזה"ל: אי גמ' לא נברא יין אלא לנחם אבלים, וגם אי' גמ' הרוצה לנסך נסכי' בזמנה, ימלא נדנם של ת"ח יין, וא"כ אסור לשתות יין רק לנחם אבל, וגם לת"ח דה מצוה כמי נסכים, וד"ש חפרא וחיי, ר"ל שישתה יין וגם חיי שלא יהי' חיו ענין אבלות, הוא לפום רבנן ותלמידה, עכ"ד]. — וראה זה מצאתי בחת"ס (צו) שכ' דין מסוגל לזכרון כפ"ש וזכרו כ"ן לבנה, יש לדרוש בזה הרבה. — [כאשר הארכת במכתבי לב"א הרב האב"ד החריף וכו' מו"ה משה ליב עה"ר נ"י, חתן הגאבדק"ק מארנארעטען שליפ"א]. —

— סימן קמ"ג —

נשאלתי אם אבל (בתוך שבעה) מברך על הכשמים במצאי שבת?
והפשוט ומצאתי בברכי' סי' רצ"ו [הובא גם בשער חשוכה] שכ' בשם אבודרהם דאבל אין מברך על הכשמים, ומביא רא"י מתיב (באריח סי' תקנ"ז) וסמילה (ביד סי' רס"ה סעי' ד') גבי הדם דמביאין במילה, בתיב במילה אין מביאין, רק אח"כ מסיק שאינו מוכרח. — שוב בא לירי שו"ת מהר"ף (אכסנדריה) וראיתי (כס"פן פ"ח) שנשאל ג"כ בזה, ומסקנתו דלא יברך. (ויען כי הם' לא נמצא במדינתנו אמרתי להעתיק דבריו) וז"ל: נרסי' במס' מ"ק (דף כ"ז) ה"ר מכבדן ומרביצ' בבית האבל, ומדיחי' קערות וכוסות וצלוחיות וקתניות, בבית האבל ואין מביאין את מנמר ואת הבשמי' לבית האבל, וסי' נ"י שאין להתענג בתענוגים. ומקשו בגמ' איני, והא תני ב"ק אין מברכי' על המנמר ולא על הבשמי' בבית האבל, ברוכי הוא דלא מברכי' הא אתויי מירתי, ל"ק הא בבית האבל, הא בבית המנחמן ע"כ, וכו' נפ"י יש מפרשי' בבית המנחמי' מכבדים ומרביצ' לכבוד הרבי', אבל אין מביאין לא מנמר וכו' ובבית האבל שהוא כל זמן שהמת מיטל לפניו מביאין לאעבור רוח, ומשורה אין מברכי', ובית המנחמי' נקרא אחר שנקבר המת, לפי שאין מנחמי' אותו עד שנקבר' כך סי' ר"ט הל' וכן סי' בתוס', ואחרים סי' שהי' בית למנחמי' ואעפ"י שהי' האבל יושב עמהם היו מביאין כל שבעה ימים מנמר להעביר האספניפות. אבל בבית שאין שם אלא האבל לבדו אין מביאין. עכ"ל, וכתב רבינו בעה"פ יו"ד סי' שצ"ה תני' מרביצין ומכבדי' בבית האבל, ואין מביאין שם לא בשמים ולא מנמר, אבל מביאין אותו בבית שהמת שם. ואין מברכי' עליהם. ע"כ. וכן העלה רבינו הגדול על שלחנו המדור כפי' הנזכר כלשון המור, נ"י שהם מפרשי' כפי' ר"ס הלוי שהביא הנק"י הא למדת לכ"ע אסור להביא לאבל בשמים דאסור להתענג, וכי תיטא דהני בשמים דהקבלה שאני שהם בשמים דמצוה, הא ליתא דזיל בתר

מעמא, דמעמא מאי אמר רבנן מברכין על הבשמים במ"ש, הוא לעשות נחת רוח
לנפשו שהוא כואבת מציאות נפש יתירה בשבת, ומאחר שכן באבל דחייב לצער
עצמו לא עבד נחת רוח לעצמו, ולא מבעיא למאן דאמר דבשמים דפריש הוא
מנהג בעלמא ולית ב"י מצוה, אלא אפי' למ"ד דאית בה מצוה, כמבואר בפזר
אריה סי' רצ"ז לא הותר לאבל, לא תהא מצוה זו דבשמים במ"ש, גדולה
מתיה, דאבל אסור משום פקודי ה' ישרים משמחי לב, [אחיז מצאתי שב'
רבינו הגדול ב"י ירד סי' רפ"ה אבל ביום הכסופים ופ"ב שאין הולדת יכולה
לשתות אין מברכין על הכוס, ובת"כ אסא נמי לא מייחי, מפעמא דאין מברכין על
הבשמים במ"ש, ע"כ הרי מן כתב במשימות דמשום אבלות דמ"כ לא יבדק על
הבשמים במ"ש, והכא נמי דכונתה דלא נרע]. עכ"ל.

ובדידות פה ניסי הגאבדיק סאבאדקא וצ"י אָבל אָם על חמותי הצדקית
מ' יהודית בת פֿעסל נ"ע (נפטר כ"ז אדר שני תרפ"ט) הראה לי שירת מדרים
שיק ח"יד סימן שס"ג שהאריך נ"כ בענין זה, וכתב: הדבר תמוה, דבשר ויין רשאי
האבל לאכול ולשתות אפי' שהבשר משמח, וכדאמרי' אין שמחה אלא בבשר, גם
כתב ויין ישמח לבב אנוש, ואבל דריי אסור בשמחה ואפי' מותר באלו, ודיח
שהוא רק להנאת הנשמה, כמבואר באריה סי' ר"ז, שהוא רק לשמח הנפש להשיבה
וזה יהי' אסור? ובשלמא בת"כ דאסור נ"כ לאכול ולשתות, שפיר י"ל דאסור
נ"כ להריח כשם שאסור לו לעשות תענוג לנפשו, אסור להריח נ"כ שהוא
תענוג לנפשו, ולהשיך וצאר פוסקי' ס"ל דמותר להריח באמת, כי אם במ"ש
דמכתא מילתא דבא להשיב הנפש, אבל אָבל דרשאי לשתות ויין המשמח לב,
איך יהי' אסור להריח המשמח את הנפש, ודרי אמרו חכיל חסרא וריחא סקחין
היום במדרגה אחת וכנ"ל. — ועוד הרי מבואר בסוכה כ"ה, דפריך איך אבל
מותר בק"ש, ומשני דהאבל מחייב להעביר הצער מלבו כפריש"י שם, ואבל אינו
מחייב לצער עצמו אלא שלא לעשות דברים שאסרו לו משום כבוד המת, אבל
דבר שאינו אסור משום כבוד המת אינו מחייב לצער עצמו, ולכאורה קשה שם
דבת"כ יהי' אסור בק"ש, דבת"כ ודאי אנו מחייבין לצער עצמינו, וצ"ל כיון
דבת"כ מחייב צער הוא משום כבוד שמים ועלבון תהי"ק, ומב"ט אינם מבטלי'
זא"ז, אבל להריח בבשמים במ"ש להשיב נפשו המנהג לאסור, ובפרט שעתה
נתבטל הקפדות. משא"כ באבל שאינו מחייב לצער עצמו צער מה שאינו לכבוד
המת דוקא, וכענייני הגוף ראוי למנועו בדברים הנוגעים בכבוד המת, אבל בענין
הנשמה שאינה קרובה לאבותינו, או לשאר קרובין, למה תתאבל היא, ולמה יהי'
אסור להשיב נפשה כנלע"ד נכון, וכן הוא מנהג העולם. — גם הגני רשום
לזכרון מ"ש בס' יוסף דעת על י"ד סימן שצ"ז (בסופו) דאבל בעריה לא יאמר
הסליחות ליום כפור קמו, שאינו מקרי פדונו של יום כ"כ, שהרי רבים אינם
אומרי' אותו, ואינו מסדר התפלה! אבל הגאון מהרי"י אפאר וצ"ל פסק ריש
לאוטרם, עיין בשורת יהודא יעלה ח"יד סי' שני' באריכות. — ואם האבל יאמר
בשבת את המזמן, שלום עליכם, עיין בשורת השורת שי' פהדית סי' קע"ב,
(ולענין לטו נרגה נראה דאסור אף בצבור דעדיין אינו קבלת שבת עד ברכו
עיי"ש סימן קע"א). — תתעוררתי לזה גם מכבוד ש"ב הרב החריף ובקי וכי מזה
יחאל הלוי העללער נ"י מסינעט, —

— סימן קמ"ד —

ממגר ששים ישבע ברכה. הדין המצוין בחלמה חייב סחרי-תורה. ועל דכיו
נה אורה. הרב המאורג פנו ונסחל. מיה יעקב יוסף צוקערמאנדל נ"י.
דופץ בק איל אנדא צ"ל.

אשר העיד, לסימ"ש תוס' בחולין ל"ב ע"ב ד"ה והסנהה. דגבי נבילה
איכא גמי לאו דטריפה. אי"כ מאי אמרי' בגמ' מנחות (נ"ה) מי"ש נבלה וטריפה
לא יאכלו הכהנים, דסיך מראשתי מליקה לנבייתו הה"ד נבלה. דלמא אשמע'
קרא נבילה וטריפה, דחל נה איסור טריפה? — הנה חזרתי על כל הצדדי
להבין הקוש', ולא ערה בידי כלל וכלל לא. דכמות שהוא לק"ס, דאם נקמ'
כתוס', אז אצל כאורא מישראל באין חילוק איכא לאו דטריפה. ושפיר פריך הגמ'
למה צריך הנביא לזהר את הכהנים דוקא. — אך מרח הגאון נ"י הביא בשם
הגאון מממ"ד חז"ל להקשות בבואר יותר והוספת תבלין, והוא: דלכאן איך יהל
נבילה על טריפה, כיון דמה דנבלה מטמאה לא הו' לא כולל ולא מוסיף (כמ"ש
הגמ' מהדו"ק לאר"ה ס"י ל"ו), אמנם נראה, כיון דכהן מזהר שלא לשמאות, ה"י
לגבי כהן מוסיף ולסיין באמת לישראל לא חל איסור נבלה על טריפה. וא"כ
קשה שפיר מה פריך הגמ', דלמא אשמע' קרא נבלה וטריפה. כלומר דלגבי
כהנים חל איסור נבילה על טריפה משום. שהוא מוסיף לענין מטמאה, משא"כ
לישראל ל"ה משום מטמאה מוסיף, אין נבילה חל על טריפה (*). — אבל גם זה לא
קשה מכמה טעמים, (א) דרבינא שם סיל לפשיטתה, דנבילה חל על טריפה, כיון
דטריפה ה"י אתחלת' דנבלה, כמ"ש הרמב"ם ס"ד מהל' מאכ"א הל' י"ז, דחצי זית
נבלה וחצי טריפה מצטרפי. — (ב) כמה דאמרי' גמ' חולין ק"ג דאיסור טריפה
חל על אכמהדה, כמו שחל על חלב, הכי נבילה חל על טריפה, כיון שנלה
הקרא להדיא דנבילה חל על החלב, ה"נ על טריפה, ואע"ג דהגמ' רוצה לדחות
שאני חלב דהותר מכללה, מ"ס הא במס' פסחי' פליגי בזה ר"ש ורדה"נ שם (כ"ג
ע"ב) אי חלב מקרי קל משום דהותר מכללה וס"ל דרבינא מ"ס מנהות שם כהך
תנא דחלב לא חשיב קל, וא"כ כיון דחל על חלב הכי נבילה חל על טריפה. — (ג) יש

(*) ׳והידידי׳ הרב הגאון מ"ה פנחס שפיר נ"י (האבר"ק פ' וואשאוהעלי יצ"ח)
כי בזה"ל: ע"ד הקוש' ששמוע מחסיו מן הגאון חז"ל ולא ידע אם פשטי' דמיה הגאון
חז"ל אי בשם קדוה החרון שפיר וליה. נה אנכי לא ידעתי ולא שפערדי הקוש' עד היום
ולענין דק"ס, דאזהרה לכהן שלא יטמא לנבילות מנין, ולא סציט רק שלא יטמא לטמא
אבל שלא יטמא לנבילות אין כאן שום לאו, רק אה נטמא דהדיב שיטהר איז לנטמ
למקדש ולאכילת קדשים, ואזהרה זו יש גם בישראל שננטמא, ווי"ס. — (ב) אי אשמע'
קרא דאיסור נבילה הל' אטריפה תול"ל ולתקדים טריפה ונבילה לא יאכלו הכהנים. — (ג) מה
אשמע' הקרא הא פשיטא דאיסור מוסיף חל על איסור. — שפירתי לשמוע כי מסדר את
ספרו גנוי יוסף' ודאי צורבא סרבנן דסי' וכ"י כיון דנבש נבט, ובה ידי' השית' בעזרו
ויפצו מעינותיו וצצה. — ובה הנני ידיו אחזו בעבותות אהבת נעורים, עד עמוד הכהן
ל'אורים. — מ"ס.

להסביר יתר עפ"י דברי התוס' מס' יבמות (ליג ע"ב) דיה ר' יוסי שכתבו דנבלה חל על חלב, אע"נ שהיו קל על חמור, וא"כ מכשיכ שחל על מריפה, וקולא דחלב שכן הותר מכללו לא חשיב, כדאמר' מס' ספחים שם אחד תנא, ועוד דאי נימא דנבילה ה"י מוסף לכהן משום טומאה, א"כ ממילא ה"י לישראל כחלל, וס"ל לרבינא כיון דנבלה חל על חלב בכלל, אע"נ שהיו קל על חמור, דחלב הי"ב כרת מכיש שהיו חל בכלל על מריפה דלישראל ה"י שם טומאה עכ"פ כולל אי ה"י לכהן מוסף. — ועל ארבעיה לו אשיבנה, דרבינא שם ס"ל וזאי נימא דקרא אחי לאשמעי' דנבלה חל על מריפה לגבי כהנים, א"כ נכתוב מריפה ונבילה, דהא איסור מריפה קידם, דאע"נ דהתוס' מס' חולין (כ' ע"א) דיה לא אמרן, כתבו דנקט נבלה אנכ מריפה, דבאמת מליקה לא ה"י נבילה, היינו לפי האמת דדרש' לאסור נבלה גבי כהנים נמי, אמנם כפי קוש' הג"ל דאחי לאשמעי' דאיסור נבלה חל על מריפה א"כ לכתוב מריפה ונבלה, וע"כ דזה לא אצטרך לאשמעי' כלל דנבילה חל על מריפה אפי' לישראל נמי, מכל הל"ן מעמא שכתבנו, דר"ק. —

ויען כי אנכי סודד כעת מאוד, ע"כ לא אוכל להאריך בדברים, ה' קרנו בכבוד ירם! ואציע לפניך רק מה ששמעתי בשם נאמן אדיר ז"ל, לפרש קרא דיוחזקאל הג"ל, עפ"י דמבואר במס' קדושין דכהן אסור בימית כיון דרבי קדושת' אין לרשותו לישראל בענין זה, ומעתה נראה דה"ה זה דדרש' ובהים מלאים כל טוב להתיר כל איסורי' בשעת מלחמה, היינו דוקא ישראלים, אבל לכהנים לא אשתרי נבלות ומריפות בשום פנים אפי' בשעת מלחמה, כיון דאמר' כללוא דשאני כהנים דאתרבי קדושתיהו, אין לרמותם לישראלים, ה"ה דלענין זה י"ל כן, ומעתה י"ל דזה כוונת יחזקאל דכל נבילה ומריפה לא יאכל הכהנים בהחלט אפי' בשעת מלחמה, [ועי' כ"י המדה (י"קרא) אות ד']. —

והגני בזה ידידי הרו"ש בלוגיה. יוסף הכהן שווארמין

— סימן קמ"ה —

שלום וחסד טובים, לאיש עשתנתי חביבים, נעים טובים וערבים, כבוד ידידי הרב הגדול בתורה, ידיו רב לו בפלפל ובפגרא, גרסא מצוי' לא פסק, ובאורייתא בתורא עסיק, וכ"י מיה דוב בער וויינשטיין נ"י בקיץ ה'תשס"ז.

בבואי לכיתי מצאתי את שאהבה נפשי וכו' וערכתי תודה וברכה למע"כ ידידנו הרבנו הגדול היקר המופלג וכו' מו"ה אלעזר עספרייכער נ"י. וכו' וכו'. — ועד קוש' הגאון בעל ירעות שלמה זליה (בס"י ב' דף י"ב ע"ג) על הא דא' במסכת חולין (דף ג' ע"ב) שחיטת כותי מותרת, בר"א כשישראל עומד ע"ה, אבל בא וסצאו ששחט, דחקר כותי בשור ונתן לו, אכלו מותר לאכול משחיטתו, חא לאו אסור וכו', והק' לפ"י דפסק בעל העיטור (הובא ברמ"א ובש"ך ת"ס סימן ל"ג סי"ב), דאם עדים העידו כשהיו קרובים, לא מהני לחזור ולהעיד כשנתרחקו ממעם ועבד אינש להחזיק דבריו הראשונים, שלא יהי' כשקין ע"ש. (ועי' שו"ת

השיב פשה האהע"י סימן ס"ה אריכות דברים וסלפולים נעשים בדין זה], וא"כ
למה פהני הכא. אם כבר אמר הכותי שכשר הוא אם נתן לו אחיכ כות בשר
ואכל ממנו, וילפא עובר עבירה להחזיק דיבורו הראשון, שלא יהי מוחזק כשקרין? —
הנה לכאורה יש לחלק ולומר כמו דמצינו בש"ס בכמה מקומות חילוק בין
דיבור למעשה, והכיני י"ל כן, דכשר ואמר, מ"מ מעשה לא יעבור לאוכל נבלה!
אולם ז"א, דדא תוש' נישין ס"ז כתבו דדוכי דע"י הדיבור נעשה מעשה ה"ל
כמעשה ע"ש. וא"כ בעד נמי מקרי מעשה, ומ"מ היישי' לאחזקי שיקרא (ועיין
בשורת מר"י אסאד חורד ס' נ"א ובשורת נהרי אפרסמן חלק אהע"י סימן נ"ג
אות נ"ג), אכן יש לחלק בפשימות, דבאיסור אכילה לא אמרי' שיהזיק אדם את
דיבורו הראשון, דיותר מקפיד' באכילה איסור מעשה איסור, כמ"ש התוס' בחולין
ובשבת לחלק בהא דאין הק"בה מביא תקלה, וק"ל, [ועיין וילקט יוסף חלק י"ט
סימן נ"ג]. — עוד נלע"ד ד"ל דלא אמרי' דמהזיק אדם את דיבורו הראשון,
אלא כשעובר רק איסור' א', אבל כשיעבור שני איסורי', לא אמרי' דיהזיק דיבורו,
וא"כ ל"ק, דבשלמא התם בעדות שפיר היישי' דיהזיק דיבורו, ועיד עדות שקר,
דלא יעבור רק על איסור' א', והוא לא תענה ברעך עד שקר, משא"כ הכא
בשחיטה אם לא שחט יפה, לא היישי' דיהזיק דיבורו ואכל נבלה, דהרי יעבור
על שני איסורי', לאו דלא תאכל כל נבילה, ואיסור עשה דשאינו זכות, כמ"ש
התוס' בשבועות (דף כ"ד ע"א), ודו"ק, — ובוה יש ליישב קישי' האחרונים למה
נקט הגמרא חזק, בכית' בשר ונתן לו, הלא גם חצי שיעור אמרי' ואם לא
שחט הכותי יפה והוי נבלה, גם פהות מכית לא יאכל? אך י"ל, דהנה כבר
הקדו האחרונים, אב"י האיסור עשה דשאינה זכות שייך גם בחצי שיעור, או רק
בכית (עיין פרי מגדים יור"ד בשתת' להל' שחיטה, ושורת שאלת שלום מהדריק
סי' ה', וסי' פ"ד, ובמהדורות סימן ס"ו, וסי' ק"ג, וגם בסי' קפ"ז), ולפ"ז מיושב
הסב דנקט כית דחוקא, דאו אם לא שחט יפה והוי נבלה, לא יחזיק דיבורו,
דחדי יעבור על שני איסורים, איסור' לאו דלא תאכל נבלה, ואיסור עשה דשאינה
זכות, משא"כ אם יתן לו רק חצי שיעור, או לא יעבור רק לאו א'. (אם נימא
דעל חצי שיעור לא שייך האיסור עשה דשאינה זכות, דאיכא דאיכא רק לאו א', איכא
לחש שמא יחזיק בדיבורו, כנ"ל, והכין, ויכ"כ בשו"ת בית נפתלי סימן ס"א בהג"ה). —
ועי' שורת פני מביין חורד סימן מ"ה, ובשורת חלק יעקב (סיועט) סימן א'.

ואשר העלה ליישב קושי' החורד (בז"ד סימן ק"א) בהא דפרק בחולין
י"ב, ור"ס דחיש למיצוטא האיד אכל בישראל, הא עכ"ה ר"מ לא פליג אביטול
ברוב, וביטול ברוב הוא אפי' א' בסוף העולם, וכין דרובא כשרות נינה ויתבטל
הפרישה ברוב? עיינוי בפלפולו הנחמד, ומצא חן גם בעיני מרח הגאון נ"י,
הארי הרבנים לאומרים, דהגלע"ד עפ"י הכלל שכי' האחרונים, דביטול שייך בענין
מקרה שקרה לפעמים, אבל להתיר תמיד ע"י ביטול, ולבטל איסורי' כתמידות זה
לא מצינו, ובוה מיושבי' כמה וכמה קושי', לשיטת' הסוברי' דמדאורי' מותר לבטל
איסור' לכתחילה רק מדרבנן א"מ, א"כ אמאי צויתה תורה כנבילה לגו אשר
בשעור' תתנה, הא יכול לבטלה ברוב כשרות? [עיין בתשו' הגאון אדרת זל"ה
שנדפסה בסוף ס' הרא"ש עמ"ס סיכה], וכן אמאי אמרה תורה וכלי הים
אשר תבושל בו ישבה, ליבטל הכלי חד בתרי בכלים אחרים? ולפי הג"ל

נחמא דנח הסוברי' פה'ית מותר לבטל איסור לכתחלה מ"ם היד במקרה, אבל לעשות כן בתדירות, זה נגד הסברא והשכל, דהרי הוא כעושה סתורה ברברים האסורים, ולפ"ז מיושב ג"כ קוש' ההור"ד הג"ל דלהתיר תמיד ע"י ביטול לא מצני, וד"ק טעין וילקט יוסף חלק ב', סימן קצ"ז אות ע', בשם הלקה"ט ועתה בשעת הדפסה ראיתי בענין זה גם בשו"ת לבושי מרדכי מהד"ת האו"ח סי' פ"ה. — [ועיין לקמן סי' קמ"ז אות ג' ובצינונים שם].

ג) וע"ד התמוה על מ"ש בשו"ת הלכות קטנות (סימן רס"ב) דהשוותה מים ביוהכ"פ אינו חייב כרת, דלאו מירי דמוזן הוא [ועיין שו"ת מהרש"ם חלק א' סימן קכ"ג, ואבני צדק יו"ד ח"ב סימן צ"ח]. מהא דא"י ביומא ס"ז, אמר לו הרי מוזן חדרי מים עיי"ש, וקשה ביוק שאמרו לו מוזן והתירו לו שייטיב לבו במוזן מכ"ש בגימ, דעל מוזן יש כרת, ועל מים דק איסור? — הנה כבר ראיתי לתמוה כן בשו"ת מחנה חיים אריה ח"ג סי' מ"ה, ועיי"ש שמדחה דברי הלק"ט מהלכה. [ועיין גם בספר קול סופר על משניות אות ש"ע]. ועתה קבלתי שו"ת נסע שורק הגדמ"ח ומצאתי שם בחארי"ה (סימן מ"ט) שכ' ליישב: דאפשר מה דנקט במשנה הרי מים, אין הכוונה על מים אלא על יין, ועיין עירובין פ"ה דדריש' על הקרא ובירך את לחמך ואת מימך היינו יין, וקרי ל' מים משום סימן ברכה, יין נשפך כמים עיי"ש, וגם כאן ממילא י"ל כן, ועיין מגילה ב"ם גבי מספיק' להם מים ומוזן, ובודאי הכוונה ג"כ על יין כהג"ל, וכן עיין ביבמות ע"ט גבי גוב עיר הכהנים, ובמהרש"א בחדאניד שם [ובס' כי תצא בקרא על אשר לא קדמו אתכם בלחם ומים, ושם בתורת משה להג' בעל חת"ס וז"ל, ונראה שם ג"כ רקאי על יין, וא"ש בהג"ל], ודברי בעל הלכות קטנות נאמרים רק במים ולא על יין, כי הוא מירי דמוזן, וק"ל, ובאמת מבואר שם בגמ' יומא דלא ה"י אוכל, דק שד"י אומר' לו כך, מפני שאינו דומה מי שיש לו סת בסלו דמי שאין לו, וע"י שאמרו לו הרי לך מוזן ומים לא יבוא ממילא לידי רעבון, ועיי"ש ברש"י, וא"כ שפיר אמרו מקורם הרי מוזן, היינו יש מוזן בסל, למען לא ירעב, ולא הוא תאב על מוזן, דבר שיש בו כרת, ושוב אמרו גם הרי מים שלא יצטרך לבא אף לידי שתיות מים, לדבר שאין בו כרת, והקרימו שפיר מוזן דבר החמור, וד"ק [ועיין וילקט יוסף חלק א' סימן קמ"ז אות ג']. — שו"ר ד"א דמבואר להדיא ברמב"ם פ"ג מהל' עבודת יוהכ"פ הל"ז דאם כשל כחו וצריך לאכול, אוכל', ועיין בהנהגות מהרש"ם יומא דף פ"א ע"א, ודו"ק. — [אחיכ מצאתי בספתות להלק"ט החדשים] אשר יצא לאור ע"י הרה"ג וכו' מהר"י הורו"ח ג"י פקראקא עם הנהגות ציונים ועיונים, שכ' דדברי המחבר אינם רק לפלסולא, ועי' בס' שער הזקנים שחתם על תשו' זו והעלה בראיות ברורות שאין לסמך ע"ז. —

ותנוה בזה דעתו הרמה, ותענג ברשן מיושב שמימה, לשאוב מתורת ה' התמידה, דעת ותבונה עצה ומימרה, מקור מים חיים וחכמה, בתפארת ועז קרנו להרימה, כעזרת מוקירו ומכבדו דר"ש כה"י.

יוסף הבהן שווארמץ

— סימן קמ"ז —

== הערות והגהות על שו"ת לחם שלמה. ==

(א) בס"י ק"י, מפלגל ע"ד מ"ש האחרונים, ובראשם שו"ת כתב סופר אורח סי' ל"א, אם אכל עיזים סמוך לחשיכה חצי שיעור וביהכ"ס השלים חייב, דע"כ מייבא דעתו! יע"ן בידבר משה (ס"פ אחר) שכ' דבזה ה"י מיושב רש"י שבתות כ"ד ע"כ יש אוכל אכילה אחת וחייב ה' חמארת, פירש"י ז"ל א' עיי"ש (והיינו דקשה לכאורה הא יזכ"ם שיעורו. כותבת ? ולהג"ל י"ל איירי בכה"ג דכבר אכל עיזים ובלילה השלים לכתבת). אמנם ק"ל איכ מאי מק' ש"ס יומא פ"א א' לפה לא נאמר אכילה ביוזם הא אצטרך לא תעונה לחייבו אפי' סחות משיעור ובאופן הג"ל, צ"ע. —

(ב) בס"י מ"ד (אות ו) העיר ע"ד השאלה, המובא בשו"ת בית שערים סימן י"ט, אי ראוי לענות אמן בין תש"י לתש"ד אברכת תפלין של חברי (דבקש"ע סימן יו"ד אות ח' ססק כהסנמ"א דשרי, ובתשו' דבר שמואל והגר"ע אסור). אנכי נתתי שאלה זו, עוד לפני שלשים שנה לתלמיד א' להציע לפני הנאמן דמאלטשווא ציל, והשיב: כיון דהוא מחזקת גדולי אחרונים הדין נותן שלא יענה אמן מספק אלא ירהר במחשבה [עיי' שו"ת יד יצחק ח"ב סי' רמ"ג], שוב נדפס שו"ת פנחת אלעזר ח"א ובס"י ב' שם האריך נ"כ בזה ועיי' גם בתורה מציון שנה רביעית הוצאת ב' סי' ט"ז, ובילקט יוסף חלק ד' (ס"ב כ"ט), וגם בס' ארחות חיים סימן כ"ה אות י"ג. — [ובמי שבידך על של ראש על מצות תפלין בקול אם יענה אמן, יעיי' בשו"ת מחנה יהודה ח"ב סימן מ"ט שהאריך בזה]. —

(ג) בס"י ק"ג נושא ונותן ע"ד מ"ש הצ"ח (כשבת קל"א) אם יוצאין בד' מינים כשנפולן במחובר לקרקע! הנה זה כמה הבאתי דאם כנים דברים אלה ה' מיושב בזה קושי' התוס' בנזכר למ"ל דמעט נזל מלכס תפ"ל משום מצהב"ע דהנה המהרש"א כ' בב"מ ס"א תוס' ד"ה אלא דקרקע אינה נגזלת היינו שגם לאו אין בו, ועיי' בפנ"י שם, ובמנ"ח מצוה רכ"ט אות א', ולכן צריך קרא דלכס בתוס' ד' מינים במחובר לקרקע דלא עבר על לית ומצהב"ע ליה, ודוק. [ועיי' חלקט יוסף חלק ט' סי' א']. אולם הגאב"ד וייטצען נ"י סלפל בדבר, דדברי הצ"ח אין לקיים אלא משעם כל הראוי לבילה וכו', וכן מקיים נכ במחובר, אף דביו"ט אין ראוי לתלוש, כיון שהוא רק משום איסור דיומא, כמ"ש התוס' ריש תצנה לענין ר"ס, והנה זה ניהא לענין הלכחה במחובר בדידי', אבל בשל אחר' מסנ"ס א"י, דקעת הוא מחובר ואם יתלשנה הרי אז נעשה נזילה בידו והוי מצהב"ע ודוק, [ועיי' שו"ת מהרש"ם חלק א' סימן א' ובהסכמה לס' תוס' הרא"ש עמ"ס סוכה ושו"ת ערוגת הכשם חא"ח סי' קצ"ה, ובשו"ת לבושי מרדכי אורח מהדורת סי' קס"ה שו"ת מני מבין חא"ח סי' רט"ו]. —

(ד) בס"י ט' (אות ד') העיר על טעמא דאשל אברהם שאין עולי' לדוכן ביו"ט שח"ל בשבת משום נזירה שמא יעבירה ד"א כרה"ד הכלי והמים לצורך נפ"י, לפי"ש הר"ן דמשויה לא נזרו במילה בשבת שט"י, דק בשופר ואינד נזרו דגם אחרים מוודים כמותו, אבל במילה דאין אחר' מוודים רק האב בלבד, ע"כ אחרים זכירו אותו, א"כ הה"ד כנשכ"ם נהי דבהן מווד, אבל אחר' לא מוודו,

היו כמו במילה דאורי' יזכירו אותה הנה כן הק' גם הגאון מטלפשווא וצ"ל
 (כשול"ת יד יצחק חלק ג' סי' רפ"ח), אולם ח"י עיני' ר"ן דכהנאה ג"כ נזר
 שמי', אף שאין הכל מרד' בהנאה, דמ"ט מרודים בפסחיתם עכ"ל, והכ"ז אף
 דרך הכהנים נושא' כפרתם אבל הישראל מרודים בביהכנים בתפלתן, ולא ארברי
 לכהנים, [ועיין בספרי צמח פנח אות פ"ט], ואנכי, תוספתי לפי"ש החרדים
 והראי'ם, [הובא בהפלא"ה וח"ס סיפר], דכמו דאינא עשה לכהנים לברך את
 ישראל הכ"ז יש מ"ע לישראל להתברך מן הכהנים, [ועיין שו"ת בית נפתלי סימן
 פ"ח], א"כ בנודאי הישראל' מרודים ג"כ ולא ארברי לכהנים, והגן [ועיין שו"ת
 במנחת ש"י סימן ע"ח] — וראה זה מצאתי במאסף שנת השלשה עשר סימן פ"ז
 (אות ח') שהביא טעם למה אין מקדשין הלכנה בשבת [לכבד מ"ש דרשב"א,
 הבאתיו לעיל סימן פ"ז אות י"ד], דחיישי' שמא יוציא הסידור לרה"ר, והוא דבר
 חדש! אח"כ ראיתי שכ"כ גם בשדה חמד מערכת ראש השנה סימן ב' אות ב'
 (במוסגר), אבל ג"ל פשוט (כפ"ש לעיל סימן ע"ז על קיש' התורה אור וחוס'
 ירמ') דברבר דלא תליא בעיבורא דירחא ל"ש שמא יעברנו [ועיין שו"ת בית
 שערים סוס"י שניג], איך נפל טעם זה בבירא. — [זולת אם נימא כפ"ש
 הרשב"א בריה פ"ד דברבנן אף דלא תלי' בעיבורא דירחא חיישי' שמא יעברנו,
 ע"ש לענין מגילה, והפ"ג בברכת קידוש לבנה דליה אלא מדרבנן, וע"כ שפיר
 שייך לומר שמי' דר"ק, ונתעוררתי לזה מכבוד הרב האברך החרף ובקי טובא וכו'
 מיה יצחק יעקב חיים נ"י (*) התן ידי' הרב הגאון מ' פנחס צפ"ב נ"י ראב"דפסק'
 יצ"ו]. —

(*) ועוד א"ל דהנה כבר הקשו האחרוני' על נזרת שמי', נימא ערלית
 אם יעבור לקיים המצוה, [ע"י] בשו"ת בית יצחק חארי' פ"י צ"נ אות י"ד, ואי דנאמר
 דהי' עולית, הלא י"ל עפ"י הרביא הלית נדחה ולא נשתתף רק עשה, ונדע דברי
 הטובי' דבריעבר שפיר עשה, מכה אפי' אולמי' האי עשה מאי עשה, ודנה פכואר במו"ז
 י"ד במטה מקופות דהובא דבריעבר מותר ל"ה שמא ישבת, וא"כ גם כאן דבריעבר שפיר
 עבר אפי' מורי' שמא ישבת, ופערתה נכון, דדוקא הובא דיש שפק בקיום המצוה מורי' שמי',
 דפיון דהוי' שפק פ"ע אינו דוחה ודאי לית, ואף דריעבר עשה אפי' ע"כ מורי' שפיר שמא
 ישבת, ויעבר ד"א בדרה, וא"כ בקידוש לבנה דכל המצוה דרבנן ול"ש ערלית, שפיר י"ל
 דמורי' שמי', אף דאין כאן שפק דעיבורא דירחא, וצדקו דברי השרה חסד, ודו"ק כי
 קצתו, עכ"ל. —

ואנכי אציג פה אשר מצאתי היום הזה בשו"ת פתחי שערים (בקונטרס הזמנים)
 סימן ד' (אות ו'), תירץ חדש, בהא דלא מורי' במילה בשבת שמא יעברנו כמו בשומר
 ולולב, דבשלמא מילה הי' קיום מית וחפירה, [ע"י] יבמות ד', אבל שומר ולולב הי' אחד מית
 ותירויהו שוין, לכך לא מורי' [ובשלמא מתורין גם קיש' הפני' מסצה]. — ובה' יש לישב דברי
 הסדרש תנחומא (תצוה), ילמדנו רבינו קטן לכפרה נסול, כך ישנו רבותינו קטן נפול לשמונה
 כשם שניסול יצחק ותמהו ע"ז למה לא מביא הקרא דוביום השמיני יסול בשר ערלתו? ולהגיל
 נחא דהשאלה הי' למה לא מורי' שמא יעברנו, ולכך קאמר דלמסוד מציחק כיון שהי' אף קורם
 מית ולכך לא מורי' ודחק. — ובנוגע דברי הסדרש ע"ן מ"ש אאמיר הגאון וצ"ל בבית נפתלי
 (תוריע), ובאמרי יצחק (תצוה), גם לאודי הקר' מס"ז ג"י ב"י החדש מנחת עומר, ועיין
 בלחא אשר, —

(ה') בסי' קי"ב הביא דברי הח"י אדם בכלל קמ"ז סי'ב, וקשי' ככל קליה [ושרת תשורת ש"י מהד"ת סימן קכ"ב] שאסור להשתין בסוכה אף בכלי מטעם בוז, וספק בדבריהם, דגם גם מרח הגאון צ"ל נשאל בזה (בשנת תרס"ח) והשיב באריכות ותו' : דאפי' הח"י אדם מה שהוא אסור הוא רק אם יוכל לילך חוצה בקל ואינו קשה לו, משאיכ"מ שקשה לו לילך חוצה או מפני הקור או משום דבר אחר, שמיאס שמתוך להשתין בכלי ולכסות' שיהי' דרך כבוד, עכ"ל, [ועי' וילקט יוסף חלק י"ה סימן א' אות ב']. ובבית ועד לחכמים חלק ב' סימן קס"ה. —

ו) בסי' כ"ט ול', מכאן אם רשאי להשתמש בארנו של ספרים לחול' ולא שי"ך בזה תורה מקדושה, יע' דהספרים מכורים ואינם נגוע' בארנו רק בכריכה, והי' תשמיש רשמיש, אף לפעמים מניח' שם גם ספרים בלתי מכורים, אולי בת"ר תשמיש, והביא דברי שרת תשורת ש"י סי' תפ"ט בענין זה! הנה גם הגאון מהד"ס אריק צ"ל נשאל שאלה ה', והשואל הביא היתר הג"ל (ועי' שרת אמר יוסף סימן מ"ה), ואמר המלמד העלה הרב המשיב וליה לדינא, דמועיל מכירה ויצא הארנו לחול' לגמרי, ובמעות יקח ספרים עי"ש, וכן נהגין להלכה ולפעשה בכל תפצת ישראל. — (ועי' שרת קין דרוד סימן ק"ע). —

— סימן קמ"ז —

לקוד קרנא דתקיעתא, יכתב ויחזק לשאת סבתא, ויסגנו לו כמא דברכתא. כל הני תלתא, ולא תלין בזכותא, כבוד אר"י וידיד הרב הח"י הספורס, בן הר"ם, חרץ ושוטן, שמו ינון, מיה סיני שיפסער נ"ה אברקדי בעיר ק א ר ל ס ר ו ה ע י צ"ה.

את מכתבו היקר קבלתי, ומאוד שמחתי שתחלתי לא נכונה, וכבר דקדמתי בתורה להגאבדיק קיטצינגען נ"י וכו', וד' ישרם שכרנס. — ועי' מה שהביא בשו"ת שבות יעקב חלק א' (סימן ד') מעשה שהי' כך הי', שהובא לפנינו שני נערים תאומים שדבוקים זה בזה קדקד ראשיהם, וכל ארא מהם הי"ל כל אבריו וחושיו כמו שאר כל אדם, כל פרצוף מניהם, דהיינו ב' פרצופי' זה בצד זה מן הצדדי', דהיינו אחז שמאל של הילד שלצד הימין הי' סמוך לאוזן ימנית של הילד שבצד שמאל, וקדקד ראשיהם דבוקים יחד על שלאחוריהם נראה כאלו הוא רק ראש א' ושאר כל הנוף חלוק זה מזה וכל ארא יונק ואוכל ושותה ומדבר וחושיו כפי'ע, וחקר שם לענין תפלי' אם כל א' צריך להניח כפי'ע, ולענין ירושה אם יורש ב' חלקים, כיון דתרי גופ' ניהו, ולבסוף מסיק דאם הם שתי נקבות, ובמקום שנושאים שתי נשים, אסור' להנשא, כיון דאסור לשמש בפני כל חי עי"ש, וכל ראה ישתומם למה לא יאמר האיסור משום ב' אחיות? — הנה הגאון מו' יוסף שאול (בהכנסתו) כ' דמבואר בגדה דבאותה אשה דלא מיתמר אלא בחייה, כל שמריפה אינ' חי' איך האיסור לאותה אשה (וכמיש בס' מגיד מראשית חלק י"ד סוסי ב'), וזה התאומים מריפה ניהו, ואיכ' לכא איסור' משום אחות אשה (ועי' בקובץ נדיל תורה סי' ש"ה, ובקצ' מוסר ככל י"ז פרט ד')

בשם קהלת יעקב, ובס' כלי חמדה שופטים דף קל"ג בד"ה חדר עיי"ש), ואולם י"ל עוד דמשום ב' אחיות אין לדבר אם נזרות הן, דער שנתגיר כקמן שנולד, לכן הקשה רק משום ב' נשים, ודריק, (ועיי' שרת שאלת יעקב ח"א סימן ע"א), אנ"ל בפשיטות דאכתי הו' נפקים בא' מהם זכר וא' נקיבה, דשם נקם השבוי גם ככה"ל כמבואר שם, ואיכ בנתקדשה הנקבה צריך למעמו הג"ל כמובן, ומ"מ דברי הגאון ז"ל אמת, (וכיכ לי אח"כ תנאבדק' מאלמשהו זצ"ל, ועיי' בספרי צמנת סענה אות ע"ט). — ועיי' שרת פני מבין חו"ד סימן י"ח. — [ועתה בשעת הרמסה הראה לי הרב האבוד החרף ובקי טובא וכו' מרה יחיאל הלוי נ"י (הבן) יקר לש"ב ידי"ג הגאון מו' שלמה העללער נ"י ראבדק מ' סינעט יצ"ו] בשורת בית יצחק ירד ח"א (סוף סי' ס"ב) שהביא נ"כ דברי השבות יעקב הג"ל, ועל הקושי' למה צ"ל משום שאסור לשמש בפני בעיה, תפ"ל דאסור לישא ב' אחיות, תי' נמי דמיירי בנזירות, ובדואי השאלה ה' בנכריות, ובסתם אם יתגירו איך יהי' הדין, ואין כאן איסור משום ב' אחיות, ובחלק שני סימן צ"ט (אות ד') העיר דדברי השב"י תמוהים, דאסור לשמש בפני כל חי שייך אף אם ישא א' מהם, ולמ"ל לומר במקום שנושאי ב' נשים, ומ"ש ליישב דמיירי בנזרות, אף דמדברנן אסור לישא ב' אחיות מן האם ומשמע דח"ה מן האב, מ"מ נ"ל דבמקד דלא אפשר לא אסור, וגם י"ל דבמלתא דלא שכיח לא מוזי עיי"ש]. —

ב) ומה שמסופק, אם א' עשה חצי מלאכה בשבת זה, וחצי השני בשבת אחרת, אם מצריף לענין חיוב סקילה? הגה כבר חקר בן בשורת מהר"י הכהן במהדית סי' ו', ומ"ח הגאון נ"י בתשו' להרב הה"ג וכו' מ"ה משה פופר נ"י דומ"ץ דק"ק ערכא נ"י כתב דיש לפשוט הרבר מהרמב"ם הל' שבות פ"א הי"ב, דדל: כתב אות אחת במדינה זו, והלך באותו יום וכתב אות שני במדינה אחרת, במגלה חייב, והיא מדברי הגמ' ס' שבת ק"ד ע"ב, כתב אות א' בשב"י ואות א' בצמורי חייב עיי"ש, [ועיי' במאורי שם, משמע שכך ה' לו הגירסא בגמ', כת' אות א' בשב"י והלך באותו שבת וכו' שם אתר' חייב עיי"ש], עכ"ם משמע דדוקא באותו שבת, והתם סתמא מיירי אפי' במדר, ולא כמו במס' כריתות מ"ו ע"ב דשם מיירי בשונג, אבל במס' שבת דפאידי במזיד, ומ"מ דדוקא באותו יום חייב, ובאמת לא מצינו שיצטרף ח"ש עם עוד ח"ש אפי' לזמן מרובה, רק לענין מעילה באכילת קדשים, או בנהגה דמצטרף אפי' לזמן מרובה, במשנה סו"ה דמס' מעילה, ועיי' ברמב"ם שם (פ"ה מהל' מעילה), וי"ל דדואי גבי מעילה בהקדש, כיון דהפסד להקדש שפיר מצטרף, דאפי' במפסיד להדיוש יש סברא להצטרף, (ועיי' שו"ת פרי השדה ח"ב סי' כ"א במעס מדוע במרמה במדה ומשקל דעובר בלאו אפי' פחות משו"ם), אבל בשאר איסורי' אין להצטרף משבת זו לשבת אתר, ועיי' ספר שרי חמד מערכת ח"ש כלל י"ד. — שו"ד בענין זה מלמלו בשורת בית שערס סימן ק"א, שרת לבושי מרדכי האריח מהדית סימן ס"ה, ושורת פני מבין חמדה סימן ד"ט אות ב'. —

ג) ואשר הק' בתולין י"א, אחיא רוב מפסח, דאיר ועצם לא תשכרו זו ודל"פא נ"ק קרום של מוח, מאי ראי' מפסח, הא יש להביא עוד ב' נלולת של תולין בירושלים, ויערב בהן עצם הנלולת דפסח, ומבמל לה בחב, ושרי

לשבר כל הגלגלתין ולברוק המוח? — זה כמה ראיתי שעמד בזה בשירת ה' עקיבא אינר מהדוית סימן קל"ב, וכי כיון דבטל סקע שם פסח מיני, ואינו סקיע עשה באכילתו, עכ"ה, ואנכי בגלגין הספר כתבתי: סבאר בפוסקי' דלכתחלי אין לעשות דבר דמשו"ה הרששי' נבי מריסר שמא יהוור ומכרנו לישראל, ובה מוכן לשון הש"ס "דאוליג" בת"ה ולא אמר מנא הא מילתא "דסמכין" ארובא, אלא דה"ק כשכבר יש רוב אוליג בתרה (עיי' ודבר משה ס"פ משפטים). — ועוד, דהנה מקשי' הלא נוכל לבטל הנבילה בכשירות (ולמה צריך להקדים נתנה דבר למכירה דנכרי), ומתצי' לסימ"ש הרשב"א חולין צ"ה, דאף דמה"ת מבטלי' אפי"ה נגאי הדבר, וישראל קדושי' לא נהנו לבטל. (עיי' שו"ת פני מבין חו"ד סי' ו'). ולעיל בנגזי יוסף סימן כ"א בהנהיג דלמטה, ובסימן קמ"ה אות ב'. — ומה שדק' עוד שם הנאן ו"ל, הא אפשר לשבר הגלגלת עיי' נכרי? ראיתי בס' כלי המרה (בא) אות ו' שתי' על סי פנים יפות שכי' לפרש דברי המכילתא כל מלאכה לא יעשה בהם אפי' עיי' אחרים, כיון דקודם מ"ת הוי להם דין בן נה, נכרי לינכרי נעשה שליח כשיטה מ"ב (מובא במג"א סי' המ"ה סק"ד), לכן אסור אמירה לנכרי מה"ת במלאכה י"ד עיי"ש, והיה שכיור עצם עיי' נכרי בפסח מצרים ה' אסור מה"ת סצד שליחות ושמיד מוכה רוב עיי"ש, ובשיחת בית שערים אי"ה סי' קמ"ח תי' עפ"י הראב"ד אף דאין מבטלי' איסור' לכתחלה דרבנן מ"ס א"א שו"ת מצוה לעבוד איסור' דרבנן, ולומר לנכרי לשבור עצם בפסח ולקיים מצות ק"פ רק באופן זה, אעכ"ה דאוליג בת"ה, ושנית הא דאמירה לעכו"ם שבות היינו רק באקראי בעלמא, אבל לעשות בן בכל ק"ס בקביעות אסור, ושלישית דבכ"ס ש"א לעשות הדבר רק עיי' שליח לכ"ע יש שליחות ואפי' נכרי לישראל יש שליחות דאין לומר דהוי כאלו הוא לא שיבר העצם, כיון דבע"כ צריך להיות שכיור עצם, וא"א לק"ס בלא זה עיי"ש, (הובא דבריהם בלקוטי סופר מצוה ט"ו). — אח"כ נתעוררתי מכבוד ידידי הרה"צ וכו"מ איש אנשיל יהודא מיללער נ"י מפעוראזשעני (בעהמ"ה ס' להם אישר) כי אפשר י"ל שהלימוד ה' משכיור עצם בפסח אם חל ע"פ בשבת, שאז איכא ב' דרבנן הוי איסור' תורה כנודע, ודק. —

ובזה אסיים, בשוב וחיים יכתב ויהתם לחיים טובים, ארוכים מתוקנים, כאוונ"ם תפיש אוה"נ המקירו ומכבדו בלוג"ה,

יוסף הכהן שווארץ

— סימן קמ"ח —

שובע שמחת, ורב ברכות, לכבוד אהי' ידידי רחמא הנפשא, הרבני המופלג בתעיש תפיש במעשי' דהק' צדקה ועושה חסד, ירא ה' וחרד, מתמיד לא יצור, וכו' מיה משה קלאפמער נ"י ויורה בעיר נוי ארץ אציא.

תמול סמוך לשמחת הערב הגיענו יקרתו וכו' וכו', — וע"ד מה שתה' על מה שכתב בשו"ת מרי השדה חלק א' (סימן מ"ה) באשה מעובדת שותה ר"ל, שאם אין יכולי' להוציא סמנה הולד עיי' אימים ודמ"ב (כאשר

כבר הסנהג על כל צרה שלא תבא) שסותר לקבורה עם הוולד, כי ראה בס' מובא מעם ודעת להנאק מהרש"ק וצ"ל במהרה"ג ח"ב סי' רס"ג שכ' כי יש סכנה בדבר, וצריך לקרוע במנה, ולהוציא מסנה הוולד? — הנה ס"ש מ"ח הנאק נ"י לא מלכו בלבד יצאו הדברים רק גם פני שאר גדולי עולם כס"ש שם [שו"ת השיב משה סי' י"ג, שבות יעקב ח"א סי' י"ג, שו"ת רס"ץ ירד סי' ס"ה, ואנכי בהנהגתי שם ציינתי על סי' נהרי אפרסמון לארסיד הנאק מפרטנאק וצ"ל חזיר סימן ק"ע] וה"ו לנחלה ולקרוע במנה, ועיין בס' שרי חמד מער אבלות אות קמ"א שהביא הנוסח מה שאמרו לה שחתן הוולד, אולם חלילה לקרוע במנה ולנחלה, ואדרבה שמעתי שזה ה"ו ח"ו סכנה יותר, וכן בשו"ת ששן רוקה ח"ב סי' י"ג כתב גיב שלא לקרוע במנה, רק ינסו להוציא הולד ע"י איזמים ופיוסים ותקיש, ואח"כ קורם שמניחים אותה בקבר יתוה לה החרמות אבל לא לקרוע במנה ח"ו, ולא יעשה כן בישראל, — ופלא בעיני שראיתי לה' רש"ק וז"ה בעצמו שם בס' הגיל ספ"ש, בס' רכ"ג, שכתב דאסור לקרוע במנה, (וגם בשו"ת סיב מעם ודעת מהר"ק סי' רפ"ה כתב שאסור לטולח, וא"כ סותר דברי עצמו? וכפי הגרסה הור מדבריו, ואין אני ידעים איזה תשובה כתב באחרונה [ועיין שו"ת שאלת שלום מהר"ק סימן כ"ג, ובס' עורה שחר מער פעוברת אות ס"א, ובשו"ת זכר ישע"י ח"ב סימן ל"ה, וגם בשו"ת מהרש"ם (ברעואן) מהר"ה סי' קנ"ט, ושו"ת ריב"א (פאקש) סי' קצ"ג], עכ"ם כיון שכל גדולי עולם אסרו לנחלה ודאי אסור לקרוע במנה, רק לאיים עליה ולדבר על לבה דברי פיוסים כס"ש כל הני גדולים וגם להכביח לה שיקראו שם להולד כס"ש מיה דנהיג נ"י, ואין להאריך יותר בזה, והי' יאריך שנתנו בסוב ובנעמים וישפוד כל ישראל ספור ושובר, אסנ"ו. — [ועיין בספר סגולת ישראל מהר"ת בקנ"ט אבן סגולה, ובס' שמירת הנפש אות רע"ז בהנהגה, וכמו כן בהסכמה שם מהנאק מ"י יוסף שארל נ"י וצ"ל, ובשו"ת אבני נזר חז"ר סי' תע"ב, ושו"ת ערוה הבשם חז"ר סימן רנ"ב]. —

ב) וע"ד מי שמח לו פה ולא נקבר בהם מיתתו, אם חייב להניח תפלין ביום זה אחר הקבורה, [אשר כתיב אדם כתב שניהם בלא ברכה, ובקצור שו"ע פליג עליו דהא אישורא איכא], הנה מי אנכי להכריע? אף אציע לפניו אשר יש אתי בזה בכתובים, הבא"ש באר"ה סי' לה סקיד הביא בשם מהר"ש צוה"ל שכ' חזקא אם הוא יום מיתה וקבורה, אבל אם סרת ביום א' ונקבר ביום ג' חייב בהנחת תפלין, ומעטו פשוט דאין אכלות ביום ראשון דאורי' רק אם ודא יום מיתה, וקבורה בהדרה, אבל הנאק בעל טוב"י וצ"ל בהנחת דגול מרבבה ידד סי' שפ"ה (סע"י א') חולק עליו, וכתב שם שאס"י הוא יום קבורה לאחד אסור בתפלין דהרי גם שמועה קרובה אינו מה"ח כמו יום קבורה, ומטורא בב"י שגם ביום שמועה קרובה אסור להניח תפלין, וא"כ ק"ו ביום קבורה, עכ"ה, וכן פסק שם ברבי יוסף, [ועי' בגליון מהרש"א שם מירד דפוס ווילנא], ומאז שמעתי מאמר"ר הנאק הצדיק וליה להביא ראי' לפסק זה מרשביא ברכות ר"פ סי' שמתה, שחזק' על הא דא"י, במשנה שם, מי שמת שושל לפניו ספור מן הק"ש וסן התמלה וסן התמלין, דמאי אורי' מוסר לפניו, אפי' כל יום ראשון נמי כדאמרי' במ"ק? ומהתברא התמלין אנב ק"ש ותמלה נקט להו' ע"כ, ואי גיטא דהא דאכל ביום א' אסור

להניח תפלין היינו דחוקא אם הוא יום המיתה, איך אין כאן מקום קשר, דהיינו יום
 דהא דתנן מי שמתו מוטל לפניו ספור מן התפלין, היינו אף אם לא סת ההי
 כיא ביום אתמול, דאז ה' חייב להניח תפלין, דלוי משום אניתא שפחתי מכל
 המצוות, ועי' מוכח מדעת הרשב"א דאף אם אינו יום המיתה ספור מתפלין ביום
 הראשון, וכדעת הגמ"א, והבן, [ועיי' שרי חפד מעד' אבלות את דל]. — שם
 הביא לי ידינ' הרבני המיסלנ בתרייש החרוץ וכו' מה' חיים ברוין נ"י ספ"ה זלחן
 יצחק שרת (מה שמצא על שדה המלחמה בארץ רוסיה) וראיתי שם בסי' ב' שם
 נ"ב ראי הג"ל מרשב"א, והוא הוא מה שמציין עליו הפתחי תשובה יריד סימן
 שפ"ה סק"א, — [ועיי' שו"ת קול יהודא סי' ה', שו"ת שאילת יעקב סי' צ"ט אות
 ב', תל תלפיות חלק ד' סי' מ"ו, ושרת לבושי מרדכי חידד סי' רכ"א באריכות]
 וכמו כן במהדורת חידד סי' קנ"ג, שו"ת ריב"ם שניסוך ארה סי' ד', ושו"ת מנחת
 אלעזר ח"ב סי' ד', ושרת דברי יעקב (קסוב) סי' פ"ה]. — ובהא דאכל איש
 מניה אף תפלין של יד לחוד, דהרי רק של ראש נקרא סאר, כבר תפאלי תש
 מרח הנאון נ"י בילקט יוסף חלק יריד סי' רי"ש, כעת נדפסה גם בשו"ת דהא
 השדה סימן מ"ו. —

ואודות מה שנהגו' לדחוק המראות בו' יפי אבל! הנה שמעתי המעם
 לפי שבבית האכל שכיח מוקץ ורוחות רעות ומחבלי' ר"ל משרה סכנה לאכל
 ליצא יחודי כלילה, וכדי שלא יראה פני הגך כלבין החצוץ במראה העליל לזאת
 (כעין שם) הספיק באשה בימי נדת דחתה כשרואית במראה בימי זנתה נשאת
 כתמים עליה והן נראין לעין יפה עין הברואה לכן מהסבין פניה. — ובשם הגאון
 בעל חת"ס ו"ל שמעת, דדבר זה יצא מירושלמי, דבשם דילן אמרי' בענין הפך
 המפות, תני בר קפרא דמות דיוקני נתתי בכבם, ובעונותיכם הפכתיה יתכנו ופחותיהם,
 ובירושלמי הוסיף הפכו הסרסור, ופי' הקרבן עדה שהמפה היא הסרסור בין איש
 לאשרו ליצירת הולד ע"ש, והנה אין אנו נוהג' בזהו בכפית המפות, מפני
 המפורש בפוסקי' (עיי' סוד סי' שפ"ח, ועי' מראות הצנאות שהם נ"כ סימני'
 בין איש לאשתו, וגם נראה בהם דמות דיוקן, עי' מהפכי' עמלתי' [וכעין זה
 כתב לי גם יריד הרה"ג החרף מ' חיים בעד גראס נ"י מפעמחזא], והעסקים בין
 שני מעמים הללו אפשריל, דלמען הראשון שני בכסוי מני' המראה בלבוש פ"ה
 עליה מסה דיו, אבל למען של החת"ס ו"ל לא שני בכסוי לחוד, וצדי' דחוקאי
 לחפז, [ועיי' וילקט יוסף חלק יריד סימן ק"י]. אודי' בא יריד סי' המנהיג הראשון
 שם: ולכך הוא כוסה שמתוך שהוא ישן על ספה כסוי' הוא נעזר כלילה ונתעב
 שהוא אבל, יהפך השו"ת אבל לששון, וישמח כל אבל ציון הירושלמי' בפי"א. —
 יריד הדרש באה"ד ומאן דתני אהבת עלם לא משתבש.

יוסף הכהן שווארמין

בישולי המכתב! המניא בסימן רצ"ה כתב: יש מקומות שאינן יודו
 נועם בבית אבל (עיי' בלבושי שרד לפי שהאכל אסור במלאכה) רק מתחילין
 יושב בסתר (וכ"כ בבאה"ט שם בשם כנה"ג). אולם הפרמיני (שם) כתב דבקשור
 דא כמדומה לי שאומרים, אבל האכל עצמו איצ לאסור דאסור במלאכה, [אולם
 ואני זאת בריתי אומר דלומר איוב, וגם מברך ברכת התודה, והמחש' בבית אבל

בדאי אומרי, שהם עוסקי' בתורה] עיי"ש. וכן עמא דבר, נענין שו"ת בארז
אברהם סימן כ"ה, ותמוה בעיני קצת הא דמסקי' בשו"ע סי' תקנ"ט סי' אס חל
ח"ב במו"ש אין אומרי' ויהי נועם, וכי המו"ז סק"ל לפי שנתיסד על הקמת המשכן
ועתה נחרב, תפ"ל דבלאויה אין לומר משום דאסור במלאכה? ואסי' אם חל
ח"ב באמצע השבוע ניכ לא יאסרו במושיק שלפניו מטעם הנ"ל, והרי אנו קיימ"ל
כל הנוהג באבל נוהג בת"ב? — [וענין פניי פסחים נ"ד במתני' ובולקט יוסף
חלק י"ד סימן ר"ב]. — וברנע בא לידי שו"ת מהר"ל דיסקין וראיתי בקורא סי'
קצ"ט אות ג' (בין המנהגים שלא ישרו בעינו בהל' אבלות) כתב לענין אמירת
יהי נועם במצאי שבת, דאין ראיה מס"ב דכולם בפלים ממלאכה משא"כ בזה,
ונם דבת"ב נאמר טעם אחר משום שנתיסד על הקמת המשכן עכ"ל, (ועיי' שו"ת
האלף לך שלמה סימן ק"ד). — ולפלא בעיני שלא האירו כלל בהא דאומרי'
יהי נועם בק"ש שעל המטה? ואף בשבוע שחל ביום? ואולי יש לחלק בין
יחיד לרבים, ומצאתי בבבלי שראה קצת גדולי' שהי' אומרי' בלחש לעצמם ויהי
נועם אף בשבוע שחל יום, (ועיי' בשערי תשובה סימן רצ"ה ס"ק ב'). —

— סימן קמ"ט —

יתברך שמי מעונה, בכל עת ועונה, וכבוד ה' עליו יהי' חונה, נבדד יחדי
הרבי החו"ב מושלם במעלות עלות ונעלות, מסוב ספעות, נד חרעיון,
במטב הניין מעשי ישרים וחסיסים, טובים ונבונים, וכי מיה מנחם האכמאנן
גיי בקיק ס ע ר ע ה י נ ס ק א י צ י ה

בבר הודעתיו כי הנה חכמת הקבלה נפלאה ממני, והלואי שתגלות
יהי גלוי לנו, וכי, וכי, — ואציע לפניו דברי הישמח משה (נציבים) אשר זה
לשוננו בקיצור ביאור על המתני' (דמס' יומא ל"ח) בן קמצר לא רצה ללמד
מעשה הכתב, שקשר ד' קולמסים על ד' אצבעותיו, וכי השם הוי' ב"ה בפעם
אחת, לכן החבר לנאי שם רשעים ירקב, וקשה איזה צורך גדול יש בזה שהמנוע
מללמוד נקרא רשע, וכי בשביל שלא ירצה ללמוד איזה תחבולה נפלאה נקרא
רשע? וכיאר הוא הטעם, יען כי שם הוי' ב"ה תוראת' הוי' הוי' ויהי, ואצל
השירית אינו נפרד העבר מעתיד ומזהה הכל כאחד לפניו, זהה היא טעם שאסור
להזכיר שם הוי' ביה נכתבו כמאמרם דל זה שמי לעלם, משום דאיא להציא
כל השם כאחת מבלי להקדים אות א' לחברתה, והוי פירוד ביחוד האמתי, והביא
בשם הארירי' שחזו הכונה בכהן הגדול שאמר חכול' שהי' שם המפורש יוצא
מסיו לפי ששכינה הי' מדברת מתוך גרונו, לכן הי' קולו נשמע בירוחו, אשר
אינו לפי טבע האנושי, וזהו הכונה ניכ בקרא בכל מקום אשר אזכיר את שמי
אבוא אליך וברכתך, ולא אמר אשר תזכיר, כי רק קוב"ה בעצמו מזכיר עיי'
כה"ג כן הוא דברי הארירי', ועתה בן קמצר שכ' שם הוי' ב"ה כד' קולמסים
בפעם א', מעל סעולה גדולה בכתיבת ס"ת להיות השם נכתב ביחוד האמתי,
ואילו הי' סלמד תחבולה זו, הי' עשירי תיקון גדול לדורי דוחת, ועל כי לא רצה
ללמד לכן החבר לנאי, כי הי' מנוע בר שפע טוב וברכה לבית ישראל, ודחית

(ועין וילקט יוסף חלק ארבעה עשר סימן מז), ושמעון של דברים הלך הנה כתובי גם בתוים סרם שלישי דיומא, וזל: שהוא כולו נפתח בבת א' שלא היה רצו שהיה השם חסר, ועוד שזה רצו לענין יהוד השלם וסלח השני משמו יתברך. [ועיי תשובה משאת בנימין סימן צ"ט, וברנהות הש"ס לר"י חיות זל"ה ושו"ת תשובה מאברהם חלק שלישי סימן ע"א. ובשו"ת פאת השדה חלק א' סימן נ"א]. — ומה שהעיר בתוים בהא דלא מצאו תשובה לדבריו שםא ילמוד אדם שאינו הגון, עיין בתוים שער אפרים סימן פ"ז ברה"ה, ובתוס' ראשון לציון על פסגות. — ומצא ראיתי ב' הנפלא מנחת חינוך ש"י (במצות תלין) להביא רא' דתחיבת השם צריך להיות דקא בסדרן, דהיי זה ברור דבשמות שם הוי' אחד שכתב יה ווא שם נמור, וא"כ קשה איך מותר לכתוב אהצ וי, הא הוי מוחק את השם, אך דא דהוי מקלקל ע"ם לתקן, שיכתוב לבסוף הוי, והי' נגמר השם הוי בשלימות, אך לפ"י יקשה הא מצאנו שחקנו חז"ל שלא יאמר לה' קרבן, דדילמא לא ינמור והי' מוציא שרש לבפלה, א"כ מכש"כ איפה מחקת השם אמאי לא תקנו חז"ל דכתוב קודם ה' וי, ואח"כ הוי, דדילמא יפח קודם שינמור הה' האחרונה, והי' מוחק את השם יה בהי' ש"כ, אלא ודאי דלא יכלו חז"ל לתקן בן כיון דתחיבת השם אינו כשר אלא בסדרן, ומה רא' בחרת דתחיבת השם צריך להיות בסדרן. [ועיין שו"ת פרי השדה חלק ג' סימן קמ"ד, וילקט יוסף חלק י"ד סימן רכ"ז אות ב']. ובה ג"כ אי"ש מה רחביל מנגז את בן קמצר דלא רצה ללמוד על מעשה הכתב, ולבאורה מה נפקים, אמנם להג"ל אי"ש כיון דבאמת ככל כתובת השם איכא חשש מחקת השם אך דאין עצה, וא"כ בן קמצר דהי' כותב בביא ולא הוי יכול להיות מכשול בשום פנים, שפיר הוי התקנה הורה טובא בכתובת השם, אחר"כ. [ועיין פ' כלי חפרה [ראח] דף פ"ב ע"א]. — והנה הגאון מוה"ר שמואל שטראשין זצ"ל בהגיה לש"ס וולנא (שם) העיר: ולבאורה מכאן סתירה למה דאמר' דאותיות השם צריך לכתובן בסדרן, דהא אי"ר כל שאינו כזה אחר זה אפי' בכ"א אינו, אלמא דהשכיבין לכ"א מהם כאלו הוא אחרון, [עיי שו"ת המצפה ח"ב סימן רס"ד] וא"כ הכי נחשוב כאילו האותיות הראשונות מהשם נכתבו באחרונה? אולם מצאתי כשרת אבן יקרה חלק ג' סימן קנ"ה שהשיב לשואל א' בזה"ל: ראיתי מה שזכיר בשם הגאון בעל ספר יהושע דל רא"י דשם לא בעי כתיבה בסדרן, מהא דבן קמצר שקשר ד' קולמסין בארבע אצבעותיו וכ' את השם בפעם א', אנכי אין בדי ס' דג"ל לעיין בה אך לענ"ד אין משם רא' דבדואי בכל מקום דבעינן בסדרן אין הקפידא רק שלא יקדים האחרון ויאחר המוקדם, אבל כשכותב הכל בפעם א' בודאי ליה לן בה, וראי' דבר דאל"כ לדעת הסוכרים דשם בעי כתיבה בסדרן האך משכחת שם כשר כלל, הא כתבו תוס' במנחות י"א ברה"ה כטן, דהא דאמרין כל שאינו כזה אחר זה אפי' בכ"א אינו דכ"ש הא דליתא בביא דאינו בזה"ל עיי"ש, דוי"ק. — ולפי הנראה נעלם משניהם מ"ש מן הגאון ססאנו זי"ע, בשו"ת דברי חיים מהר"ת חו"ד סימן קכ"א, קכ"ח, וקכ"ט, ועיין שו"ת רמ"ן חו"ד סימן ע"ב, ושו"ת בית שלמה יו"ד ח"ב סימן קנ"ב וקנ"ג, מהר"ם שיק חו"ד סימן רס"ה שואל ומשיב מהר"ן חלק א' סימן רנ"ד ובהגיה לשו"ת אמרי יוסף סימן ק"ה מהנה חיים חו"ד ח"ב סימן נ"ד ושו"ת שער

שנחה חב סימן כיס אות מ"נ וסוסי ל/ ושרת נהרי אפרסמן חירד סימן
 ט'. — ייען כי אין רצוני לקבוע עצמי להלכה בעניינים גדולים וקדושי' באלה
 עיב לא מאריך מלין בזה. —

ועיד אצירת משיב הרוח ומוריד הגשם (בקמ"ץ תחת הנימ"ל, או בסנ"ל)
 הגה יע שמדקדקי' ואומרים הגשם, אך בס' ליקוטי מהרי"ח הביא בשם סי' מאורי
 אור שגם עמ"י הדקדוק א"צ לומר רק הגשם, וכי' בס' זכרון יהודא להגאון בעל
 מדרי"ם איש וצ"ל, אם כי ה"י מתסלל עמ"י דקדוק לחיך עי"ש. (וכן שמעתי לאמר
 מאמיר המצ"ל) גם בקונטרס "דמשק אליעזר" (פרינץ) הנדפס בסידור הגדול "אוצר
 התפלות" כתב דצ"ל הגשם בסנ"ל ולא בקמ"ץ, כי בחובה הזאת לא בא נניח
 אתנחתא, ולא סוף ססוק כי חיבות ומוריד הגשם מכלכל חיים כו' צר"ל בלא מעט
 מסיק כמובן [ולפי"ו האומרי' בקיץ "מוריד הסל" צריכו' ל"כ לומר בפת"ח תחת
 המצ"ל]. — ובהיות לפני שנתיים אצל הנאכדיק גאלטשווא וליה דברתי עמו
 בזה, ואמר לי כי שמע זה כביר בטעם הדבר (לומר גשם) כי גשם (בקמ"ץ) הוא
 גם לשון גשמים, לכן נמנעים רבים לומר בקמ"ץ, גם "הראה לי מיש ביעזית שמן
 רוקה חלק ג' סי' ל"ב (אות ב) : דהמשנים לומר מוריד הגשם (בקמ"ץ) לא טוב
 הם עושים, לשנות הנוסחא הישנה הדנילה בפי כל ישראל, ובסוף (אות ג') שם
 ב' : ואפשר דבמכתבין קבעו לומר הגשם (בסנ"ל), עי"מ דאמרי' במס' ברכות
 ליג מה"י ששקולה בתחית המחוב לסיכך קבעיה יע, ולא רצו לקבעה בלשון
 המורה על הסירוד כי אם בסמיכ' עי"ש, ולכן גם הוא השוב לשואל א' לנהוג
 לומר בסנ"ל, (וכמ"ש בשורת יד יצחק חלק ג' סו"ס הצ"ג). — וכבר ציינתי על
 זה בספרי "צמנת פענח" אות ע', ועי' גם בס' לחם רב להנאכדיק קלח"ד נ"י. —
 [ועתה בעת ההדפסה ראיתי כהל תלפיות (תר"צ) אות ט"ו אריכות בזה מהרב
 הה"ג מרה ישראל העלין נ"י]. —

— סימן ק"ג —

ישלום וישע רב, לירידי הערב, העוסק בחקי חורב, איש נחמד וכן פורת כבוד
 הרב הגדול החרב וכו', מיה וחיאל הבהן פרועד נ"י בק"ק ב'
 אריזאראש יציה (בעת הנאכדיק השם והנלול). —

מה נמלצו לחכי אמרתו צדושה, יד שלוחה אלי במגלה עפה, מראה
 בהן שרעתו יסה, והומתק לחכי סריו ועליוהו תרופה, וכו'. — ועי' קושיותיו בהא
 דפסק הרמ"א ביריד סימן רס"ח סעי' א', בנר ששבל קודם ישמל, דבריעבר תי'
 שפילה, הא הערלה עומד לקרן והו"ל חציצה וא"כ איך יעיל השפילה? הנה
 כלים כבר קובל השור מ"ח הגאון נ"י מ"ש עמוד החתים בשו"ת ליהוד סי' קצ"ה,
 ששואל על הכלות הטובלות בשערות ארוכות, הא היו חציצה העומד לקוץ, וכ'
 בחד הורצא דאינו עומד לקוץ, תיבך, לא הי"ל בקצין כבר ע"ש, וא"כ הכינ"ל
 דמידי שאינו יכול למול תיבך, ועוד דהר"ר רק מיעוט המקפיד ומחמת מצוה כה"ג
 לא מזה, ודרך [בעת נדפסו הדברים באריכות ובביאור יותר בשורת פרי השדה ח"ב סי'
 נ"ה אות ג' עי"שה]. — אולם אנכי מצאתי הקושי' בסוף סי' חמרת שלמה

(בלקסיים אות ד), וגם בהגיה מלחמת ארץ' לשרת ברבת רציה ס' קס"ה עמד ע"ז [וסיים : אלא מוכח מזה רכיון דהכי רבותיהו ל"ח חציצה, עיין יבמות ע"ה], והכן —

ב) ומה שהק' (בהולץ ו'), ומסתייע מילתא דר"א אבל תעורבות דמאי השתא בהמתן וכו', לפיכך האחרונים דדוקא באיסור' חסצא אין הקב"ה מביא תקלה אבל לא באיסור' נברא, והרי ידוע דאיסור' דרבנן הוי רק איסור' נברא, וא"כ הכינ בתעורבות דמאי הוי רק איסור' נברא, ומאי הק' הנמ' ? — הנה קוש' זו נרסם בולקס יוסף (שנה ראשונה) ס' כ"ה בשם ש"ב התריף מ' חיים צוקקער נ"י (כעת הגאון ראב"דק בע"ס יצ"ה), והצעתו מאז גם לפני רבינו הגאון דמאלמשווא דה"י ותי' : דדוקא אם כל עיקר האיסור' הוי דרבנן ואין נזנע כלל לדאורי', בזה הוי רק איסור' נברא, אבל דמאי דעיקר איסור' מכל דאורי' שפיר אמרי' דאין הקב"ה מביא תקלה, (ועיין שו"ת יד יצחק חלק ב' סימן קע"ט באריכות), ובאמת גם מר אביו הגאון נ"י השיב לי כן, ודל : דבר שהתחיל להיות דאורי' ונתחלל להיות דרבנן הוי איסור', דחכמי' דנפישו שיהי' כשל תורה, דהרי הששו לדברי תורה, עיין וילקס יוסף [שם] סימן ל"ה, (ולפלא בעיני שהשמים השוכה זו מספרו שו"ת סני מבין, וכן אחרים כמדהו), — ועיין שו"ת בית שערם האורח סימן פ"א אות ב', — [ובס' דרישת חזקב], — ומו"ה הגאון נ"י בספרו, "יומא דהילולא" האריך י"ב בענין זה. —

ג) ואשר כ' ליישוב מה שהעיד הגאב"דק מ"ב נ"י (בשורת פרי השדה חלק א' ס' ס"א) על קוש' האחרונים, איך שרי לקדש אשה ע"י שליח הא הוי תולכיה [עיין לעיל סימן ד' וס' י"ז], דהרי א"י בגמ' מ' יום קודם יצירת הולד מכריזין בת פלוני לפלוני, וא"כ אין חב' שמן השמים הכריזו בן ? דאפשר שיתכסל הדיוט שגזר מה' ע"י תפלה ודחמים, והוי שפיר חב' לאחרים ! יפ"ה כתב, (ועיין דבר נבון בס' הקון משה לנשואין אות י"א), אבל י"ל בפשימות, דאמת בן דמן השמים הכריזו, אמנם אם באנו לדון אם יהי' מהני קידוש השליח או לא, משום דהוי תולכיה, א"כ מאי אמרת דמהני משום דמן השמים הכריזו כך וליה תולכיה? וא דאדרבה הויק לאירך ניסא דדילמא לא הכריזו סן השמים כך, ע"כ נסתבב הסיבה דלא קידשה בעצמו אף דמצוה בי וכו', רק ע"י שליח, כדי דלא יהי' מהני הקדושין משום דהוי תולכיה, ובגמריים יקדשה אותו האיש אשר הכריז עליו סן השמים, א"כ שפיר הקשו דאמאי מהני קידוש' ע"י שליח, דו"ק, (ועיין וילקס יוסף חלק י"ד סימן קכ"ה). —

ד) ועד קוש' המתנה חיים חלק א' ס' פ"ב (הובא בד יצחק חלק ב' ס' קע"ג, ובחלק ג' ס' ר"צ), בזה דאריש בכתובת י"א נר קסן מסבילין אותו ע"ד כ"ה, דהא אמרי' קשים נרים לישראל, איכ הוי תוסס לבעיה במקום שחיל ? עיין מ"ש מ"ה הגנ"י בזה בספרו תבואות השדה חלק ג', שער איסור' והיתר, שער ד' (אות ח'), ובס' ילקה"ג ד"א ערך נרים ! ולדעתי נראה, דהנה תוס' בס' קידוש' מ"א כתבו בשם ד"א נר, מעמא דקשים נרים לפי שמדקדקי' מאד במצות והוי קטרוג לישראל, (והוא כמו שאמרה הצירפת מדוע באת אלי לחיבור עוני, דכנדר האנשים שהיו שם היא היתה הצדקתה, והא תינה בנר גדול שבא לגיר עצמו סדעתו וסרצונו בלי אונס רק לכבוד השי"ת, ודאי מדקדק במצוה

(ה) וע"ד מה שכתבתי על המנ"א בסי' תכ"ב, שרביא בשם אבדורחם, פסני מה אין מברכי' זמן על הלל, משום דאין בין הלל להלל שלשים יום ע"ש, וקשה מסוכות ביום ראשון אמאי אין מברכי' זמן דהא לא אמרי' הלל בתשרי? ואי דשהחייט דנמילת לולב עולה לבאן ולכאן [ואילו מהיט רבים סומכי' ברכת נמילת לולב להלל בבהובגים, עין לעיל סי' קל"ח אות ב']. איכ קשה חד יום א' בשבת דאין מברכי' זמן, מאי איכא למימר? — הערה זו אנכי הצעתי לפני כבוד ידיני' הרב הנאון מ"ה מרדכי ליב ווינקלער שליט"א (האבדוק' ה' מאד יצ"ו) זה איזה שנים. והשיב לי בזה"ל: ההערה יפה, מ"מ הלא התי' מעצמי מוכן, או משום חדשים חסרים לא תקנו זמן גם בשלמים, ועכ"פ משום לא פלוג, כשיב רלא יתקנו משום לא פלוג לומר זמן בחה"ס לבד ויהי פלוג משאר מועדים, [ועין ח"י עולם דף צ"ז ע"א]. אבל עיינתי באבדורחם בהלכות ברכות הקשה על הלל דמועדים ורי"ח ותי' דעל הלל שפ' מועדים די בזמן שמברך על המועד דקאי גם על ההלל, ובחדשי' תי' כג"ל, איכ מעיקרא לא קשי' מהלל דחה"ס, והבן. — והנה יותר אין לי סנאי להאריך כי אני מוטרד מאד, והשי"ת יוסיב לי החתומה לחיים כאוונ"ס הטוב ונמש ידיו הדו"ש,

— סימן קנ"א —

ישארו הרים שלום, למען סמך ויהלום. שבת מעולה עז, בבור יידי הרב הדג
המפורסם, בערוגת הדבשם, וכו'. מה זעקל הלוי באמבערגער
ניי האבדיק בארד קיינזייגען אנטי צייט.

הם'. נגיעה של שמחה אשר תייל לזכרון מלאות חמשים שנה מע
שולקת וקינו הנהיג המפורסם מ' יצחק דוב הלוי (האברקס וירצבוז) וליה
קבלתי על נכון, ועינתי בו קצת, ורשמתי מיד איזה צינים ממקום למקום וגם
הערות ותגות בדרכי לעשות בכל הספרים לזכות המעינים: והחצם לרעת ביד
הדיון הדק האטב, ולא חד כמכון להשיג על המחברים, וכי' — ואציע בזה שנים
ושלושה נגרים הנוגעים להספר, — א) בס' מ' ירד, ע"ד אם מותר לערות
כשבת תוך צלוחית (מהערטלאשע) דבר הם כרי שישמור תוסה, דאע"ז דאינו
יחיד תבל מ"ט בשבת טמא אסור להטמא אפי' בדבר שאינו מוסף תבל כמבואר

בשניע ארץ סי' הנ"ל סעיף א' וב' — הנה גם מרה הנאן וצ"ל נשאל בזה והשיב להתיר מכמה מעשים: הרא, שהרי המציא סי' הנ"ל כתב דבמחזיקי און לנו הטמנה כיון שמטלה למעלה, ומה שהתגור יש לו מעובה למעלה לא חשוב מבוסה וע"י בס' גור ישראל להל' שכתב סי' ה' חלק ה' ובפרט"ג שם סוף סי' הנ"ל, וא"כ הכ"נ אע"י שהצלוחות יש לו ספק למעלה מים כיון שכל הצלוחות מטלה ליה הך הטמנה. — ועוד שעיקר המעש דבשבת אסור להסמין אפי' בדבר שאינו מוסיף הכל הוא משום נזרה שימצא קדירות צוננת ויהיהנה במבואר במציא ריש סי' הנ"ל, וא"כ לא שייך רק בדבר שלפנינו דרך להסמין בעוד שאינו הנה ג"כ משא"כ בצלוחות האלו שירדע לכך שרק שומר המאכל שישאר כמה שחונה בתוכו בין חם בין קר, שהרי אם נתן לתוכו מאכל קר נשאר קר כמה שהיה, וא"כ מי שמערה לתוך צלוחות כזה אינו מערה רק אם כבר הוחם בפ"מ שצריך לו, לא שייך בזה שימצא קדירות צוננת. — ועוד, והא דאסור חזיה אפי' בישיבתה גרופה וקמסה המעם משום שמא מ"ס נשאר איזה ניצוץ אש בתנור כמ"ש המציא סי' הנ"ל סעיף ב' בשם הרמב"ם ע"י"ש, וא"כ היינו חוזקא במקום דשייך זה החשש, אבל כמו בצלוחות הנ"ל דאין לו שום מה אש חק ע"י איזה תחבולה שומר חומי בתוכו, והרא' שהרי שומר גם דבר קר שלא יפוג מצותו א"כ אין הרהרלה כלל לנזרה שמא יתהה בנחלים וודאי לא גזר בה"ה נאע"י דגם נפת גזיר צמר אין לו בה אש וס"מ אסור להסמין בו, התם שאני דאע"י דאין לו בה אש מ"ס יש לו חסימות וניכר בו החסימות, משא"כ בצלוחות הנ"ל אין ניכר בו שום חסימות, וה"ק:—[ע"י יונה לבושי פירתי מהר"ה סימן נ"ה ושו"ת קרן לזרד האו"ה סימן ע"י]. —

ב) וע"ד מה שהעיר (בסימן סי'), בענין ט"ף המעשרים שבמ' בהצלוחות! הנה כאשר באתי הנה ראיתי בס"ת (פסול) א' ישן נושן, שהג"ח של מלת בנסוע, והג"ח של "מלת כמחאוננים נכתבו בג"ח הפוך לגמרי (כזה: ה') ובין פרשה לפרשה ליה שום סימן כלל וכלל, ונשתוממתי על המראה, כי ה"י דבר חדש אצלי! ועינתי במוסקי ונעתי ונצאתי חאפין בשדות מהרש"ל סי' ע"ג שהאריך בענין זה וב' באמת שאין לעשות גתיין בין הפרשיות, כלל רק לעשות ט"ף של בנסוע מנזר וכן ט"ף של ובנזחה או ט"ף של כמחאוננים, וחלילה עוד שאם עשה הסופר ג"ח יתירה בין הפרשיות חס"ת נפסלה שהרי אפי' אות אחת יתירה פוסלת. יכן אפי' מיסוך מעשים או ניקוש בדין מסול כ"ש בכתיב, עכ"ל, — אבל הנאן בעל נכ"י חזר באור מתני ומשיב את הארי החי אחרי מותו, וחולק עליה ומסיק שיש לעשות הגו"ח המנוהין בפני עצמן בריחה שבין הפרשיות, ומשום יתר אות אין כאן חשש כלל, דאינו מקלקל התיבה, ועוד שהרי הגו"ח הם פנויה ואין להם צורת אות כלל ולא מקרי אות רק סימן, (ע"י"ש במהר"ק חו"ד סימן ע"ד). — וגם בשו"ת השיב משה סי' נ' החזיק זאת דהסינים הוא רק בין הריח בין פסוק לפסוק, דאי בתוך התיבות, האין אמר שאין נקראים אלא סינים הלא כל אחד הוא אות מנהי התיבה, וע"י"ש שכי דרש"ל לא ראה דברי רבינו האי נאן, וסינה אין לו, — אח"כ ראיתי בקפת הפוסק סימן ע"י (סק"ד) שפסק בן בירוש: בפסוקא של יהי בנסוע הארץ צריכי' לעשות שתי נתיב מנחות, ונחלקו בסק"י בעניינם, והעיקר הוא להלכה ולמעשה שיש לעשותה בריחה שבין הפרשיות,

הוא משום שמעמיק בשיעור רוח הפרשה יש להניח אחרי כלות סן המכנה, שהיא לפני יהוה בנסע, באמצע השיטה, רוח כדי א' אותיות, ואח"כ רג' המנחות, ואח"כ שוב רוח ב' או ג' אותיות, ואח"כ יתחיל יהוה בנסע באותה שיטה סך פתחה, ואחרי כלות אלפי ישראל יניח נ"כ רוח כמו ב' או ג' אותיות, ואח"כ ג' מנחות, ואח"כ רוח ס' אותיות באותה שיטה, ובראש השיטה השני' יתחיל פרי' יהוה העם ונ', ובה יוצא מיד כל החששות, נ"כ בבני יגרה ובמנחת פרי' ולא כמיש מדרשיל להפך הנז' של בנסע והניז' של כמנאותנים, והנה בלשכת הסופר (הקורה יז) הביא ממשו' הגאון ר' חיים בן יויר סוכן ג' שהאריך לפתור שיטה זאת, והעלה לעיקר יצריכי' לעשות הנז' של בנסע מדוסכת, וכן הנז' הראשונה של כמנאותנים, ובתוך ההסקות לא יצאה כלל, אבל נאך א' חלק עליו, וכתב לחזק שיטת האור תורה, אולם ספיים : לכן לנתחלה וודאי יש לנו לעשות דברי האורה, ואמנם אם נמצא ס' שהנונין של התיבות מהוסכות איננו מסול, כן שיש גדולי' יסמיל הבן עכ"ה. — [ועין שו"ת שואל וישיב מהריק ג' חלק א' סימן שיד, ומהרים שיק חויד ס' רג' ושו"ת רב"ם שנייפך ס' נ"ה]. —

(ג) בס' כ"ג, בפי ששחט ועדיין לא נשל קבלה ציין על איזה פפרים המדברים מזה, הנה היה לו להביא גם מ"ש התניא בקי"א ס' א' פקז, ושרת שער צדק לומר ס' ל' [רעת תורה ס' א' סק"ג, ודרכי חשוכה ס' ל"ט ומ']. ובזכרנו כי מ"ד הגאון נ"י נשאל פעם א' בזה, והשיב : הנה עינינו בשו"ת חת יאיר (פ' קצ"ח) בפנים, וראיתי שוממים שם שיקנעם את עצמו באיזה סך לצדקה או בתענית, כדי שידעו שלא יפסכו עליו רק בשעת הדחק, איך נראה דהתקנה היתה משום שלא יבא כל אורח ואמר שהוא מוסחה, ומוכרה ליקח קבלה, ולכן אסור ברעבר ג"כ, רא"כ מה העיל חכוד' בתקנתו, אבל בפי שלומד שחיפות להתפרנס מזה, ויודע שלא יקבלו אותו כשום מקום בלי קבלה, אול החשש שישחוט כסדר בלי קבלה, וא"כ בשעת הדחק הי' אפשר להתיר, (עיי' שו"ת פרי חשדה חלק א' סימן יז), ומש"כ בעומד על נבו, וד"ק. — ומ"ש (בס' כ"ה) ע"ד האתרוגים שיש עליהם חשש מדיכב, הו"ל לציין על שו"ת הערב משה סימן ב' ושרת חתם סופר האורה סימן ר"ח, שו"ת בית אפרים האורה ס' ג' ושו"ת אמרי אש האורה סימן מ"ז ומ"ח, שרת בר ליוצי האורה ס' ל"ד שרת נפש ח' סימן א', שו"ת תורת חיים ס' ל"ה ושו"ת בית שערים סימן שמינ, גם ראיתי לפני כמה שנים נדפס ספר אחד מנאך א' מרדכי הסכנה, בכורי שלמה (רזענאו) ושם בפסמן כ"ה יש אריכות רכבים בזה, [ועין שו"ת קרן דוד האורה ס' קנ"ה], — ואשר כ' (בסימן פ"ב) אם יש להתיר לאכל לעשות מלאכה אחר שלשה ימים כשיש פסידא, עיי' בשו"ת השיב משה חויד סימן ג"ט, ושו"ת בית שלמה חויד מהרי"ט סימן רכ"ז, ושרת זכרון יהודה חויד סימן קכ"ג, וקשה לדון בזה, וחוכחן להתמר ואין לדין אלא מה שענינו דאות בפפרים הגיל הרק היטב. —

— סימן קניב —

— ביה נ' משמשים תרשים לסיק נראמאדיון יציו. —

אלקי השמים ישאת שנות היום לכבוד אד הצעיר מחברי אהבי, הושב בחדר לבני הרב החרף ובקי, ותק וחסיד שמואל בקראי שא שלישיא בקק סאטסאר יציו, יברך ה' וישמך באישון, ותוכה לדאות בבגן סחם מראשון, אכירה.

היום הזה לקחתי לי מעד להעלות על הכתב ולסדר את הענין אשר נדברנו בתוהך מה אתנו, ע"ד קושי' העולם שהביא הנאבד רקלהתכם וליה (בספר החדש) האיד הביא משה רבינו ע"ה את הלוחות האחרונות ביהכ"ס ממעלה למטה (היינו מרה"י לרה"ר) הא הוצאה דאורייתא, וגם קיימ"ל יש עירוב והוצאה ליה"ס? — הנה בהשקפה ראשונה רציתי לומר, דירד סמך לביהשמי"ש המתיין שם עד הלילה, אבל הלא רש"י בתענית ל' כתב בפי' שבבוקר יוהכ"ס ירד! וראיתי במג"ס יצ"ט (סיים תשא) שתי'. דאמר' בריש שבת, המעט חבירו אוכלין ומשקין, אפילו הכנים ויוצא כל השבת סמך כיון שהי' בלא עקידה, וכן הי' בלוחות שלא נתנו לו עד שהתחיל לירד, והיינו דכתי' בדרתו מן ההר כשכבר התחיל לירד עיי"ש, — ואנכי אמרתי דלק"ס, כי י"ל דעפי' הדבור הי' ושנאי (כמ"ש בחולין ה' ע"א), והקביה אמר לו לירד או ביהכ"ס! ומצאתי אחיב בשו"ת מהרי" אסאר. הא"ח סימן צ"ב (אות ב') שכ' נ"ב כך, [וגם דקבלת התורה לוחות שניות שאני מצוה זו הא ווראי דוחה לית דא"סו' תחומי' למשה מירד נמי, ועוד הא ווראי מדאורי' ליבא תחומי' למעלה מירד, וכשירד משה מן ההר עם הלוחות אז עדין לא אסר רבנן תחומי' למעלה מירד] עיי"ש, — ובסי' מג"ס (החדש) תי' עפ"י הירושלמי פ"ד דתענית: הלוחות הי' משאוי מ' סאה, והכתב הי' סובלן, כיון שפירח הכתיב כבודו על ידיו של משה וגמלו ונשברו, עכ"ל, ולפי' לא הי' מרעיה נשוא את הלוחות, אלא הי' כמו ארון נושא את נשואיו, כך הלוחות ע"י כתב שעליהן הגביה את עצמן ויצאו מאליהן על ידיו של משה, ואם גם הי' מסייע קצת אין בו ממש, או הוו כשניים שעשו מלאכה שפסורין, [וכן אמרתי לתרץ מה שמקשי' האיד מל אברהם אבתי ע"ה את עצמו ביהכ"ס, הא ותי מילה שלא בוסגה, ככל מילת נר שאינה דוחה לא יו"ט ולא שבת, נועין סי' מעגלי צדק ודא, בוח, ולפי' מדרש הג"ל נחא, שהקביה הי' מסייע לו במילתו שנא' וזרות עמו תברית עמו, דייקא, וכיון שכן הי' כשניים שעשו מלאכה דמסורין], חדיק, ועיי' בתורת משה (ויקהל) שכ' כן דהקטת משכן בשבעה ימי המילואים הי' נ"ב בשבת, רק כיון דמרעיה לא הי' יכול להקימו רק ע"י שהקביה הקימו לכן הי' מותר עיי"ש [ואיכ' מ"ש בשו"ת קרן דוד סוסי' קיד אין זה דבר חדש, — ועיין בהמאסף שנת הטי' סימן נ"ד.] ופה כתב גם בצי"ת פני מבין חזיר סימן קמ"ז (אות ב') : דאפשר' דהלוחות היו קודש ואסורי' בהנאה, ואינו חוסה לשאר ספרים שמוטר למכור וכל הנאה הוא רק משום לסוד ומצללין, וגם י"ל דהעיקר הלוחות להניחן בארון הברית ואיכ' לא הי' רק הנאת מצוה וזה לא נחשב הנאה, ושאר הנאות היו אסורי' ולא שייך הנאה' באיסורי' הנאה, ורק דמצות אחשביה להנאה, וזה המצוה הוא רק למרעיה ולא לשאר בני אדם, וליה כדרך דהמצויאין, כן י"ל ע"ד הפסול.

ונבחר — [ועיי' לעיל סימן פ"ז אות ב' וז'].

שוב מצאתי בתורה מציון שנה ששית (חובת ג' סימן י"ט אות ב') שהעיר ג"כ בקושי' זו, וכתב אח"כ בזה"ל: ולא נעלם ממני דברי הבינה לעתים על הל' י"ט שמהדש דביוכ"ס ליכא איסור העברת ד"א ברה"ר בין ד"א ברה"ר הלכתא נמדי לה בשבת, ומלאכת י"ט ויוכ"ס בבנין אב היא דלפ"י לה משבת וא"כ ליכא למילף י"ט ויוכ"ס משבת לענין העברת ד"א בין דקיי"ל אין לסדרן מהלכה, ע"כ תרד, אמנם אף הוא ז"ל לא אמר דברים אלו אלא להלכה לא למעשה ונשאר בספק, ועיין בקובץ על הרמב"ם פ"א מהל' י"ט הל' ו' שהשיג עליו מכמה מקומות בש"ס דמוכח להדיא דאף ביוהכ"ס יש איסור העברה מזהו כמו בשבת, ואין לתרץ ולומר שהעברים פחות פחות מר"א, דהא אסור ע"כ מדרבנן ואם אברהם אבינו ע"ה קיים כל מילי דרבנן, מיע"ה שקבל את התורה מסני עאכ"כ, ומצאתי בסתחא זעירא בס' המקנה שהקשה הא"י מציא מרשות לרשות דהא חל המתקטף עשרה מתוך ד"א הוי רה"י, וקושי' זו יש לדחות בקל דהא מאן יימר לן דהר סיני הוא מתוך ד"א, דילמא מתוך ה' או יותר, דנחא תשמישי, הוא, ויש לו דין רה"ר כמיש' רשיו"ל וכל הפוסקים, אמנם מעביר ד"א ברה"ר ע"כ הוי עם עקירה והנחה כנ"ל, ומכ"ש דקשה לפי שיטת התוס' דבמעביר ל"צ עקירה והנחה, ואולי י"ל דכמו דבלוחות ראשונ' ב' רשיו"ל בס' משפטים (פרשה כ"ד פסוק י"ג) חל שם: לא ידעתי מה מיבו של יהושע כאן, ואומר אני שהי' התלמיד מלווה לרב עד מקום הגבלת תחומי ההר, שאינו רשאי לילך משם והלאה ומשם ועל משה לברו יהושע נמץ שם אהלו ונתעכב שם כל ה' יום וז', כמו כן דחתה ג"כ בלוחות שניות, וא"כ י"ל דמשה העבירם פחות פחות מר"א ונתנם לידו של יהושע, והעבירם יהושע ג"כ פחות מר"א ונתנם ליד משה, עד הארץ, דבכה"נ אף איסור דרבנן ליכא לרוכז פוסקים ז"ל, ויש להפליא על שלא העיר מזה כלום המפורשי' ז"ל, — ועוד כתב שם (בשנה שביעי', חובת א', סוסי' י"ד): דהא וודאי אף שעשור להודש השביעי ניתקן לכפרה לדורות מפני מעשה העגל, אכן בשעת מעשה לא ה"ז עדיין י"ט ואין לו דין י"ט תדע כי רשיו"ל (עקב) ס' שבמשכן לא נתעסקו אלא עד אחר יוהכ"פ שאז ציוס על מלאכתו [ומבואר כן בס' בתנא דבי אלרי' זוטא (סוף ס' ד') כי בשנה ראשונה לא נצטוו על יוהכ"פ עי"ש], ואל תשיבוני מאאעיה יקיים אפי' ע"ת וא"כ למה לא נאמר שנים מרע"ה קיים מצות הבאות לעתיד, דהא יוהכ"פ שאני שהוא זכר לפרענות ואין מקדימי' עכ"ר. [ועיי' שו"ת הלכות קמנות חלק ב' סימן קל"ו]. — ודגל' ע"ד כעת, דהנה נדע קושי' המורי אכן (בריה"א) לריא דאמר בתשרי עתידין לגאול, ולרי' בניסן, והיינו בריה טמש, ובמסכה היינו ליל ט"ז שהוא י"ט, אי יש תחומין למעלה מירד אדך אפשר לבן חד לבא בזמנים הללו (ועיין שו"ת תשובה מאהבה חלק א' סימן ר"א, ובס' אמרי נועם חלק ג' סימן י"א, ובחלקט יוסף חלק י"ח סימן קכ"א), ומתריצין דאין איסור תחומין אלא כשעוקר נוסר ממקומו והולך תוץ לתחום, אבל אם האדם עומד במקומו וארעא הוא דקספני תותי' עי' קספצת הארץ כמו שבא הר' דומרי' לקראת יעקב ותבור וברטל לסדור בזה אף איסור תחומין, כלל, כמו שאין בזה איסור התצאה [עיין שבת דף ה' ע"ב ותורה אנה], וא"כ שפיר יכול בן דוד לבא ביו"ט בכה"נ דליכא משום איסור תחומין,

נח' דחקשה לשון איכ אמאי אמר' כמס' עידובין מ"ג דהאומר הרינו נזיר כיום
שכן רוד בא מותר לשנות בשבת וי"ט כל השנה דאין ב"ד בא בשבת וי"ט,
דדרי לפי הג"ל יוכל לבא בקפיצת הארץ? אבל ז"א דכאן נזיר כיום שכן רוד
בא, ואם בא בכהני לא מקרי יום שכן דוד בא, כי הוא לא בא, רק ארעא
דקמסני, ולא קיבל בכהני נזירות כלל, ואיכ מותר בשבת וי"ט, ממניס, אי יש
תחומין דכאוסן שמקרי בא, לא יכא בשבת וירש משום תחומין, ובזונא שיזבל
לבא? בג"ל דליכא איסור תחומין לא קיבל נזירות, אבל בחול אסור שמא יכא
כדרך ביאה ארש, וכג"ש בעזרת בית שערים סימן קס"ב עישיה, ולפיזי יל
שנס מרעיה יוד מן השמים בקפיצת הדרך, וקצת ראוי לזה דדרי בו ביום בא
אל הפתח, ונדע שהפחלך מן השמים לארץ הוא תיק שנה, ועביה צריל בג"ל,
דריק, וכ"כ לי אח"כ גם הרב הה"ג מר אנשיל מיללער ג"י האבדק"ק מעשרא
השעני יצ"ח. —

ודגה בסוגי זו (אם יש תחומין למעלה מ"ד) כתב בפלתי סוף סי'
ק"א דברים ערבים נעשים ושובים, גם בשו"ת חתם סופר חלק ו' סימן צ"ח האריך
בפניא הרימא ומעדינים המסעדים את הלב, ונאזכר דבר א' הנחוצ לדעת: משום
לחבול דאין אלי יוכל לבא אלא מחוץ לתחום והמובן הפשוט משמ"כ לארץ
תיק שנה וכ"כ הפרשני, וזה צ"ע דדרי כתב תוס' ד"ה לימא, דלא שייך שכינת
התומין למעלה לפניה, והי המוחלים מתחללים שיעמד על ימינא אפי' בשבת
היי א"א לבא בשבת משום תחומין למעלה מידר וכו'? אבל האמת יורה דרכו,
כי מעולם לא יעלה אלי' בנומו למעלה מידר, אך נפירה נשמתו מנוסו שם
הנשמה עולה ומשמש למעלה בין מלה"ש וגונו נהדקק ושורה בג"ע התחתון
בעזריה, וכיום הבשורה ב"ב התלבש נשמתו בגוף הקדוש הלה ואז הוא ככל אדם
מחכמי וגביאי ישראל והוא מוסמך מרבו אחיה השילוני או ממרע"ה אם הוא פתח
הוא יסמך את חכמי ישראל ואז יש לו דין ככל בניי, וכן בכל פעם שמתגלה
ומתראה בעוזו מלכוש בנומו הדין, אך כשמת גלה נשמתו כמו ביום המילה,
אז אינו מחייב במציא במתים חסדי כתיב [ועיין שו"ת פרי השדה, חלק
רביעי סימן ע"ב, וגם בס' מנחה יהודה (מהר"ם סי' כ"ד), ועוד
כשיורד מלמטה למעלה לא שייך שם תחומין, וכשמתגלה על אופן זה
היי הוא מלאך, אע"פ שלומד תורה ונלה דינים אין לקבוע הלכה ע"פ דבריו
דהר"ק רק כמו חלום רוח נבואה, ואין משנעדים בבת קול, אך כשמתגלה בלבוש
גופי הרי הוא מנדלי חכמי ישראל, והיי שוב שמעתתא אם אמרו אלי' ע"כ בלבוש
טור אומין כדרכו לברר הלכה, ואיכ בא מניע התחתון ע"פ שטה המקרקע לא
מלמעלה לפניה, ושריר הוא מוכרח דאין תחומין יכא בקפיצה ושמוד זה, עכ"ל,
וכזה מידעב הרבה קושיות, [ועיין לעיל סימן ק"מ אות ב' קרוב לסופו במסע"ר]. —
ועיין שו"ת כתב סופר האו"ה סימן נ"ג, ובע"ס סופר חלק א' כלל י"ב, וברלקס
יסקי חלק שלישי סי' קצ"א, ושו"ת שאילת יעקב סימן כ"ג אות י"ד. —
וכזה אסיים, תהבך משמים, בברכה וחיים, ה' המוב יגדל כבודך ויגבה
מלך, ויהי בית הדין, יתגן מעלה מעלה, כארו בלבנון עולה כעתות אחד
אחבך.

יוסף רבקה שווארמן

בשולל היריעה! המון בארץ פי' תכין סק"א כתב: מהר"ל לא הי' מקשה הלכה ביו"ט שחל במרש, ויהיב מעמא בשם שיש תחומין למטה כך יש תחומין למעלה, ואין לקבל פני השכינה בירש חוץ לתחום. אמנם העיד על רבו דלא הי' מקסיד והיה מקדשה אף ביו"ט במ"ש, וכן עיקר (לקדשה אף ביו"ט) ע"כ לא הביאו הרמ"א עכ"ל, [ועיין לעיל סי' ס"ז אות י"ד], ורבים ראו וכן תמהו, הלא הרמ"א שם סעיף ב' כתב להדיא בשם מהר"ל שאין מקדשין ביו"ט. — [ועיין בחק' יעקב סימן תצ"ד סק"ב]. — אולם המעיין במרמ"ג יראה דלק"ט, דחצר כאן ב' אותיות, והיינו אחר תיבות ע"כ צ"ל לי' (עכ"ל), ולפני תיבות לא צ"ל ו' (ולא, והפי' שהמ"ז תמה מדוע לא הביא הרמ"א דברי רבו של מהר"ל ודו"ק כי זה ברור, — [ועיין שו"ת פני מבין חידד סימן קמ"ב אות נ']. — ונתעוררתי לזה גם מידדי הנאן בעל פתחא זוטא נ"י,

— סימן קנ"ג —

— ביה ר' חקת תרניה לפ"ק הי' מאד יצ"ל. —

אלף שלושים, שנבהי מרומים, חיים וברכה, מאלקי המערכה, לכבוד הב' כהלכה. ירדיו וחביו המופלג בתו"ש היקר הנעלה והמשובח וכו' וכו' נ"י נחמ"י פריעדמאנן נ"י מלרי עירונה ולומר כישיבה הרמה רק"ק או"ס אלא יצ"ל.

בשמתה רבה וכו', יהי' ה' בעזרו וכו'. — ואשר תמה על ההל' אי' שהביא המרדכי בשם אלרד הדני [הביאו המ"ז בירד סי' י"ט סק"א] דהשוחט צריך שיבדק, ואם שחט ולא בידק שחיטתו ססולה, מריש חולין במשנה, וכולן ששהמו ואחרים רואין אותם שחיטתן כשרה, ושם קאי על חרש שדברו בו חכמי' בכל מקום שאינו מדבר ואינו שופע, וא"כ שחט בלא ברכה ולמה שחיטתו מותרת? עכ"ל. — הנה כבר הקשה זאת הגאון מו' אלעזר רעכניץ (בעל אור חדש) ז"ל, וכמו כן יש להעיר מחולין (י"ב ולי"א) זרק סכין והלכה ושחטה, דהלכה כר"ג שכשר אף דלא כוון כלל לשחוט, וא"כ לא בידק? — אולם הגובי' במהר"ק (חז"ד סימן ב') כתב, דלק"מ, דמעם הל' אי' שאוסר השחיטה לכ"ע היינו דס"ל דכיון דהודד ולא בידק והברכה שייכא להשחיטה, הו"ל כמומר לאותו דבר, או עכ"ס כחשוד לאותו דבר, והשחיטה ססולה עפ"י הדיון, או שפ"ל משום קנס [אלא שפ"ל לקנס ולאסור גם לאחרני], וכל זה במחויב לבדק ולא בידק, אבל זרק סכין שלא הי' כוונתו לשחוט ואינו מחויב לבדק אינו חשוד כלל, וגם לא שייך למקנסיה, [וכיון ששחיטת חולין לא בעי כוונה ממילא שחיטתו כשרה], והרי לפי"ז גם ממתני' דחרש שוטה וקטן ניכ' לא קשי', דאינו מחויב לבדק ולא שייך קנס, ואפי' באדם אחר ששחט בלא ברכה במדד לדעת אלרד הדני דאוסר שחיטתו. מ"מ לפי"ש שהפעם מפני שחשיד לאותו דבר — לפי"ז אם אחרים רואין אותו מודה אלרד הדני ששחיטתו כשרה, וא"כ הקושי' מעיקרא ליתא, דהרי משנתנו באחרים רואים אותו מ"ירד עכ"ל. — אבל ראיתי בפתחי תשובה (שם) שמשני עליה דאין שייך לומר דמעם הל' אי' שאוסר השחיטה דס"ל דכיון

דהוד ולא בירך הו"ל כמומר וכו', דהרא"ש פ"ק דחולין כתב: ואותו חכם שני את ההל' אי כתב חומרות מדעתו, וכמו כן כי שכח ולא בירך שחטתו פסולה עיי"ש, אלמא דבשונת מירי, וא"כ הדרק"ל, [ועיי' וילקט יוסף חלק יב סי' ע"ד]. אכן בס' חקר הלכה בענייני ברכות (אות א') כתב בזה"ל: אני תמה על חמדתו דהא דעת כמה פוסקי' המובא בשי"ך סי' י"ט סק"ג דאם לא בירך קודם עשי' דיבירך אחר עשי', א"כ כן מצי סברי גפ' הל' איי, וא"כ י"ל דתיקף כשראה ששחט בירך על השחיטה, גם י"ל דבכאן כי'ע מודים דמבירך אחר עשי' דמי לשבילת גר דאכתי גברא לא חזי קידם הטבילה מברך לאחר הטבילה, כן דכ"ג כיון דבשעת הוריקה לא ידע שישחוט, א"כ איא לברך קודם, מברך אח"כ, מיהו בזה י"ל דליד לנה, דכל טבילות גר כן הוא, משא"כ הכא דברכת השחיטה היא מקדמ, ורק הוא עושה באופן שלא ידע שישחוט, ואכתי י"ל לסימ"ש הפריח דתוך כ"ד לעשי' הכל מודי' דיכול לברך, א"כ מצי סברי הא"י ככ"ע ובירך חוכדי, [וכ"כ בוידבר משה פרס ראה], ומיהו לסימ"ש השיעור ר"ש הל' ציצית דכ"ז שי"ך בזה לומר תכ"ד כד"ד, היכא דגם מעיקרא חזי לזה, אבל היכא דמעיקרא לא חזי כלל לא, וא"כ הכא מעיקרא לא הי' ראוי לברך שלא ידע שישחוט עד אחר שנשחט, ויש סברא לכאן ולכאן, אבל לשיטת הפוסקי' הג"ל ניהא בפשיטות. — ואולם לסעניד מעיקרא לא ידענא מה קשי' ל"י, דכי פיירי שם מענין ברכה, הא לא אתי רק לאשמועינן הדין דשחיטה בלא כוונה מהני, ומצי איירי בשחט אחת על דעת שסביאים לו לשחוט באותו מעמד יצאה בברכה ראשונה והביאו לו א' לשחוט חרק הסכין ונשחט כהני, דמפני ברכה אין כאן שכבר יצא בראשונה. — ויותר נ"ל לומר דכאן לא שי"ך ענין ברכה כלל אמ"י, אחר עשי', משום דאיך שי"ך לברך על דבר שנעשה שלא בכוונה, וי"ל דפס"ט גופי' אין קשי' על הל' איי, דכ"ז כתב ההל' איי לאסור השחיטה בהודו/או שכח ולא בירך רק היכא דהו' שי"ך ענין ברכה ורק הוא לא עשה, אבל היכא שאין חמניה מצדו, רק שאין שייכות ברכה כלל בדבר זה, כיון שנעשה שלא בכוונה, פשיטא דאין הברכה מעכבה ואף דלא קיימ"ל כהלכו' איי בזה, מ"מ נפקי' לכמה דינים היוצא' מזה כני"ל, (ועיי' שרת שאילת שלום פהדרת סימן פ"ו אות ה'). — והנה כל הדיוצים הג"ל אינם נאמרים אלא על קושי' השני (פורק סניף), אבל הקישי' הראשונה (מהרש"י לכאור') עדיין במקושה עומדת? וראיתי בס' תואר משה (פרק נ"א) שכ': ואולי יש לפרש דאיירי בפקח התחיל לשחוט וההרש נמור השחיטה, וא"כ עכ"פ בהתחלה דהי' הברכה עיי' הפקח שהתחיל, ועוד י"ל דמפני אלוד הדני הוא, דהייש' מתוך שלא ברך עלי' מסתמא לא הי' דעת' אשחיטה יסא ודלמא ישה או דרס, וא"כ כל זה כשהי' ראוי לברך לא כן בחרש, ועוד כיון דאחרים רואין אותו, הרי ראוי שלא דרס ולא שדה, ודוק. —

אולם אמ"י לדין דפסקי' דלא כהל' איי עדיין קשה, לסימ"ש דפצינו כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת, וכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת (ועיי' בשואת ארי' סימן ל"ה, ובכ"ז הל' תפלין סימן ל"ב), וא"כ בחרש שאינו שומע ואינו פדבר דאינו ראוי לבילה וודאי מעכבת, וא"כ אמאי כשר השחיטה אם שחטו חרש, אף באחר' רואי אותו, דהא ל"ש ברכה? וראיתי בכ"ק של זקני תנאך האדיר וצ"ל, דהנה אי' בשו"ת בית אפרים חירד סי' ל"ט, על מה יצאנו כל

הפוסק' על הא דהק' התוס' בתמורה, בהא דקיי"ל דשוחט פסח על החמץ
שחיטתו כשרה, ואמאי לא אמרי, כל מלתא דא"ד לא תעבד אעלימ, ותמהו
כולם אמאי לא הקשו תוס' על מתני' דשוחט בשבת דשחיטתו כשרה, ואמאי
ליא כימ דא"ד לית ואעלימ, וכ' חיל : ולכן נלפע"ד דע"כ ליא רבא כימ דאמר'
תורה לית ואעלימ, אלא היכא דבדיבורא בעלמא קעבד מעשה, או היכא דאמר'
עבד מעשה סמש והמעשה הווא אינו מתקיים כ"א ע"י כוונת העושה, כגון פגוש
ומימר ותורם וכירב, וכיון דא"ד לית ופחשבת אעושה הוא היפך כוונת ומימרא
דרחמנא רואין אותו כאלו אינו ולא מהני ולא מדי, משא"כ היכא שעשה מעשה
והמעשה מתקיים אף בלא כוונת העושה, ליש אעלימ דרומעשה ליתא בחזרה ומה
שמתנגד למימרא דרחמנא הוא מחשבת העושה וכיון שהוא מתקיים בלא כוונת
העושה דל פחשבתו מהכא, והמעשה מתקיים מצד עצמו, וכה"ג כתב תוס' לענין
צורם אוחן בכור דליש אעלימ, משום דלא יגרע מאלו נפל בו סוס מצד עצמו
דשרי, וכ' ונלפע"ד דלאו דוקא היכא שנעשה המעשה מעצמו למרי שרי' אפרי'
א"ע מהני, אלא אמר' אם צריך שיהי' ע"י הגרמת אדם אלא שאין צריך שיהי'
בכוונה שרי' אם עבד דבזה אמר' אף דלא מהני מחשבתו, והוי כאלו נעשה
בלא כוונה, מ"מ סוף סוף הא אתעביד בזה מעשה היתר וליתא בחזרה,
וכ' דלענין יבמה דאין צריך כוונה ליש אעלימ, ולפי"ז לק"מ מחשבות בשבת,
כיון דאין קיי"ל כ"ג דלא בעי כוונה לשחיטה, ואפי' הפיל פסין שלא לשם
שחיטה, או ששחט חשוך דלאו בני דעה נינהו כשר, וא"כ כיון דמיס
אתעבד כאן מעשה שחיטה בהכשר נמור בשחיטת רוב סימני' ובסכין ברוק,
ואין בזה רק מה שנעשה בעבירה, ואם הי' נעשה מעשה הלז ע"י
נפילת סכין אין כאן עבירה ומדד או בשוגג, דל הכוונה לשחיטה מהכא דלא
מהני, והוי כאלו נעשה מאיליו בלא כוונה ושרי, ולכן לא הקשו התוס' משוחט
בשבת רק משוחט פסח על החמץ, משום דבקדושים בעי כוונה לשחיטה, וא"ת
דהוי כנעשה ממילא בלא כוונה פשיטא דפסול, עיי"ה כי דבריו מתוקים מדבש,
ומעתה אני אומר, דאף דאמר' היכא דאינו ראוי' לבילה הברכות מעכבות, דוקא
ברבר מצוה דהוא צריך לעשות המצוה ואם המצוה נעשית מעצמו הוא לא עשה
המצוה, וא"כ אם לא בדרך הברכה שחיקט חמ"י. וא"כ הברכה מעכבת, והוי
כאלו הוא לא עשה כלום, והוי כמו אם נעשה מאליו דלא עשה מצוה, אבל
בשחיטה דאף אם נשחט בלא כוונת העושה, לא שייך לומר דהברכה מעכבת,
דהי כאלו לא עשה כלום, מ"מ כשר דהא השחיטה מצד עצמו כשר אם נעשה
בהכשר אפי' אם לא כוון כלל לשחיטה, ואין צריך כוונת העושה ליש לומר
ברכות מעכבות ואין הברכה יכול לבטל המעשה כמו דליא אעלימ, ודב
בסברא, — ועתה י"ל דה"ת אם שחיטה א"צ כוונה, ואם המעשה נעשה
בהכשר גם בלא כוונת העושה השחיטה כשר, וא"כ אין הברכה יכול לבטל
המעשה השחיטה דהא אף דדל עשיית האדם נמי כשר השחיטה, אבל אם
השחיטה צריך כוונה, א"כ אנו צריכי' לעשיית הדבר כוונת העושה, וא"כ אם
נעשה הדבר בלא ברכה, הוי עשייתו כמאן דליתא, ואם נשחט מאליו ליה שחיטה,
דהא צריך כוונת העושה, ולפי"ז מיושב קוש' התוס' (בחולין י"ב) ד"ה מאן תנא, שהק' אמאי
לא מהני כוונת הגדול העומד על גבו, אבל לפי"ז דמשמע בנ"י הוא כך, דהוכיח

הנפ' דמתני' ע"כ אתיא כרינ, דלא בעי כוונה לטעמייהו, וא"כ ליש לומר דהברכה מעכבת, דהא מ"מ נעשה בהכשר אבל אי שחיטה אין מועלת בנשחט מעצמו וצריך כוונה העושה, וא"כ אם נעשה הדבר בלא ברכה, הוי כוונת העושה כמאן דליתא ומסול השחיטה מצד הברכה, דהא אינו ראוי לברכה, ודוק כי נכון הוא מאוד, ע"כ דברי זקני הגאונים מאוה"נ ז"ע, [ועתה נרמסו הדברים, בשינוי לשון קצת בספריו שו"ת קול ארי סימן ח'] —

שוב, אחר כמה שנים, מצאתי מהעדות ותשובות הראשונות הגל' בקונטרס. שכיית החמדה, (הנמסר לשו"ת חמדת שאול), ועוד י"ל לפי הסבואר בניית וורדים השוחט וא"צ אלא לדם לא יברך על השחיטה, ובפ"ה בקרא דהשוחט לחיילות ולא יברך דריאה ולא יאכל הבשר א"צ לברך על השחיטה, א"כ י"ל דהמשנה דחריש שוחט חרק סבין והלכה ושחטה איירי בשוחט וא"צ לבשר כיא לדם, או בשוחט לחיילות שא"צ לברך על השחיטה, דמצד השחיטה כשרה היא, ואם ירצה מי לבדקה ולאכול הבשר מותר לאכול מבשרם כאות נפשו, ועיי' בסרי תואר סי' י"ט שמכריע כשיטת הסוברים דבן פקעה דשחיטתו הוא רק מדרבנן, ומדאורי' א"צ שחיטה, אין לברך עליה, וכשי' הר"ן, וכ"כ הבשמים ראש סי' רמ"ג ובחי' הגאון דעק"א, ולכל הנך רבונות י"ל דהגך דחרי הלכתא, חריש שוחט שחיטתו כשרה, וזרק סבין והלכה ושחטה שחיטתו כשרה, איירי בשוחט בן פקעה, [ועיי' בס' עמק הלכה להנצח דסמ"ע לייסן בערך ברבית אות א'] — ונתעוררתי לזה גם מש"ב הרב החריף היקר איש יחידות וכח מה' אלי' שפערנהעלל נ"י חתן הגאבדק"ק סערעדנא יצ"ו —

ואסיים מעין הסתייה, שמחתי בהקשיבי כי שוקד על שפריו ולומד בהתמדה, יהי' ה' בעזרו לעשות חיל בתורה לשמחת אבותיו ואהבו וידידיו, ובתוכם גם אנכי הדריש בלוג"ה ומאווה לו כמ"ס.

יוסף הכהן שווארפין

— סימן קנ"ד —

ראיתי בשו"ת פנחת אלעזר חלק א' (במפתחות) שהביא להעיר על מה שהק' בשו"ת חתם סופר חלק ו' (סי' נ"ב) לשיטת הפרי דדבר המפורש בתורה להתיר אין כח ביד חכז"ל לאסור, איך נזר ר"ג שלא לישא ב' נשים, הרי כתי' כי תהיין לאיש ב' נשים וכו', והא קיימ"ל (בקידושין ס"ח) דהאי קרא פייר במקדש בחייבי לאו ושטאה היא מה ששטאה באיסור עיי"ש, וא"כ לא מפורש בתורה ההיתר, ואורכה האי קרא מיירי ברשע ועברין ? — הנה כבר הבאתי תשובה זו ביילקט יוסף (הראשון) סימן י"ב, והגאון דמאלטשווא ו"ל יצא שם (בסי' נ"ח) לתרץ בטעמיה, [אח"כ נרמס חשוכה זו גם בספרו שו"ת יצחק חלק ב' סימן רמ"ה אות ב'], ועיי' עוד שם בסימן י"ד, ובספרו צפנת מצנה אות ק"ט] — ועל נזק הקושי י"ל דהקרא מיירי שגשגן זו אחר מיתת זו, או נרשה, ולא בפעם א', כמ"ש הה"מ בס"ז מהל' איסורי ביאה הל' י"ג על קרא וישא לו יהיידא נשים שתיים עיי"ש. [ועיי' בס' תולדות

אדם, להג' מהר"ז ווילנא זליה במרק ב'). —
 וע"ד קושי' הנאון מהרש"ק זליה בשו"ת טוב שבע דעת (חלק א')
 סי' כ"ב, לשונו הג"ל האך אסרו חז"ל לשחוט לתוך כלי או לתוך המים, והרי
 מקרא מפורש (מצרע) ישחוט אותו הצפור האחת אל בלי על מים חיים, אינ
 התורה התורה לשחוט לתוך כלי ולתוך המים, ואיך יש כח ביד חז"ל לאסרו?
 כתבתי (שם) דהא עכ"ח הוצרך לכלי כדי שיהי' לו דם לזריקה, אבל בשאר שהיפה
 שסיר אסרו חז"ל, — ועיין בס' חסדי אבות סימן ה', ובילקט יוסף מחברת
 ג' סימן ר"ה צ"ח קס"ה, ובס' חקר הלכה בענייני איסורי דרבנן בד"ה עוד, —
 [ובנ"פ דברי הטור, ע"י מה שהאריך בשו"ת רמ"ץ חירד סימן י"ד וסי' נ"ב, שו"ת
 תורת חסד סימן י"א, שו"ת קול ארי' סימן נ"ה, שו"ת יד יצחק חלק א' סימן
 נ"א]. — ועיין לעיל סימן קס"ב בד"ה ואשר. —

— סימן קנה —

— ב"ה ג' ערך אב שנת תרע"א לפ"ק —

דבריו הצומות וימי האבל, מהרה ירחפכו לשירים בכנור וגבל, ויזכה לעלות
 ולראות חלוקת הארץ בתבל, כבוד ידיו הרב ההג' והגם השלם וכו', מרה
 משה וועבסלער נ"י ראב"ד ברית שלום, בעיר נוי ארק ציון.

השתא הכא קבלתי מכתבו והגני לרצוני וכו', — ע"ד מה שהעיר
 בהא דאחז"ל (פסחי' ג') עה"ס ומן הבהמה אשר. איננה מהורה' (נח) עקם
 הכתוב שמונה אותיות שלא להוציא דבר מנונה ולא כתיב ומן הבהמה, הטמאה',
 הלא מקודם (בפסו' ב') כשעת הציווי' נאמר ומן הבהמה אשר לא מהורה הוא,
 וגם שם עקם שמונה אותיות [אשר לא הוא] כי הי' יכול לומר מן הבהמה,
 הטמאה, וא"כ מדוע מביא הש"ס ראי' מהמאחר ולא מהמוקדם? — כבר עמד
 בזה החוקני וועיין מהרש"א בחדא"ג שם, ובאמת כב"ד הביא מסוק הקודם,
 [ואולי משום דהמדרש מדיק עיקם דב' תיבות וחז"ל בפסחי' כתבו אותיותיה
 ממילא יש חילוק גדול בין סוק ראשון לבתרא, כמוכנ], — אולם ראיתי בס'
 אמרי נועם (דזיקב) שכ' לתרי' כי נדע מאמרם וז"ל למה נקרא שמו חזיר שעתיד
 לחזור להיותא כי לעתיד יהי' בשר חזיר שותר לאכול, רק לע"ע אסור. [עין לעיל
 סימן מ"ז], ולזה כאשר צוה עליו הקב"ה ליקח מהמהורים שבעה ומהטמאים
 שנים, אם הי' אומר מן הבהמה הטמאה הי' נח סוכר בדעתו אשר גם מהחזיר
 יקח שבעה, כי אינו נקרא בשם העצם טמאה כי עתיד לחזור להיותא, ע"כ אמר
 אשר לא מהורה הוא, כי עכ"ס גם מהורה אינה נקראת, כי הוא אסור לע"ע,
 וגבלל בזה גם החזיר, אבל בפסוק מן הבהמה אשר איננה מהורה שם לא נאמר
 ממחר שבעה כלל רק שנים שנים באו, וכמו שפירש"ל אשר עכ"ס סתות משנים
 לא באו, אינ' הי' יכול לומר מן הבהמה טמאה, והבין, — גם י"ל לשי"ש
 היערת דבש אשר לעתיד ידיו הארי' מן מהור כי מה שאסור לאכול היא שחמת
 שעיקר חייתו ופרנסתו מה שמורף ואוכל חיות טמאים, אבל הוא לבדו אינו בעצם

בכלל שמאים, והישמח משה מ' בזה הספוק ואר' כבקר יאכל תבן היינו לעתיד
 יהי האר' מהור כבקר מחמת שיאכל תבן ולא יאכל חיות שמאורת כי אז יהי
 שלום בין כל החיות ולא ידרשו עוד [הבאתי דבריו במכתבי אשר נדפס בראש
 מ' גבעת מנהם (על דיני ניקור) אות ב' עיי'ש], איך נ"כ נחמא שלא הי יכול
 לסר הבהמה השמאה כי לא הי אר' בכלל, והי צריך ליקח ממנו שבעה, ע"כ
 אמר לא מהורה אשר עכ"ם אינו מהור לע"ע, ודו"ק. — שוב ראיתי במני
 יהושע (מסחים) שהביא קוש' זו בשם המפורשי, תי' בזה"ל: לעניד לקיט
 דבשעת הציו לנח לא שייך לומר השמאה דאכתי לא ידע נח איזה נקרא שמאה
 עד שהראה לו הקב"ה מכל מין, וא"כ מסתמא לא הוצרך להראות לו אלא
 מין המהורים שהן שכעה מינים אחד, וא"כ שפיר קאמר מן הבהמה אשר לא
 מהורה הוא והיינו אותן שאינו מראה לך באצבע, או אומר לו שהוא מהורה.
 משא"כ במעשה שכבר ידע נח דאותן שלא הראה לו הן שמאים, ועוד שהרי
 פאליהן באו אל התיבה וא"כ שפיר הו"מ למיכתב השמאה, אעכ"ה דמשום לשון
 נקי הוא, כן ג"ל נכון. — ובס' אור חדש תי' בזה"ל: ולי נראה דמצוות הקב"ה
 אין רא' משום דהוהו אותו ליקח מן הבהמה המהורה שבעה שבעה שראו
 להקרב, ומן השמאים שנים שנים, וי"ל דה"ק הקב"ה לנח מה שלא יהי לך
 ברור שהן מהמהורי תקח שנים. ואי הי אמר ומן הבהמה שמאה היא מה שברור
 לו שהוא שמאה אבל מה שיהי אצל נח בספק יקח שבעה, לכן דייק ומן הבהמה
 אשר אינה מהורה תם מה שהוא בספק אצל נח בכלל הזה כיון דלאו בבירור
 מהורה היא תקח שנים, אבל מן קרא השני מוכח שפיר רשם נאמר מן הבהמה
 המהורה ומן הבהמה אשר אינה מהורה שנים שנים באו אל נח וכ' רש"י בחושש
 דאע"ג דלקח מהמהורי ה' הים מהמחות לקח שנים, איך שפיר מצי למיכתב כאן
 מן הבהמה השמאה כיון דגם על המהורי לא כתיב יותר מן שנים. — וביותר
 י"ל דרש"י כתב שם באו אל נח באו מעצמם, ודרש"י מינ' בסנהדרין דק"ה ובזבחי
 דקט"ז דמעצמם באו אל התיבה מהמהורים שבעה שבעה ומן השמאים שנים שנים
 איך ליכא למימר כלל דנכתוב אשר אינה מהורה למעט הספק כיון שלא הי
 שום ספק לנח דמה שקולפת' התיבה שכעה ידע שהן מהורי, ומה שקולפתו
 התיבה שנים ידע שהן שמאים ומוכח שפיר מהאי קרא דספד כלשון נקי, עכ"ה. —
 אח"כ הגיע לירי מ' דבש וחלב ומצאתי שם בזה"ל: ג"ל דבכוונה הביאו חכמי
 דקא מספוק זה דאחדר' קרא דכתי' ויעש נח וכו' ומן הבהמה אשר אינה מהורה
 וכו' דת"ל לקצר בפילי לומר אשר לא מהורה, א"ו אמר' בגמשי מילי יש לדבר
 כלשון נקי, משא"כ בספוק הקודם באמירת הב"ה לנח דלגביה ליש כלל נפיש
 מילי דכתי' בי' אחת דבר אלקי שמים זו שמעתי חסר ושמור בדבור א' נאמרו
 [וכן אמרו במדרש נשא דכל עשרת הדברות אמר בדבור א', וכן המנהג במספר
 צבאם לכלם בשם יקרא שהביה קורא שמות כולם כא' והם עונין מה שא"א
 לבד לקרא אמר' בי שמות כא'], וכך היכי דכי הרדי נינו ודאי יש לבחור
 כלשון מהורה ונקי' משא"כ בן אדם קרוץ מחומר מיד דיותר עריך לכא בקצירת
 אומ"ר, עכ"ה, נוע"י וילקט יוסף חלק י"ג סימן מ"ט. —
 עוד ראיתי ליישוב, דאי מהא לא אירי דעקם ה' אותיות דע"כ מ"ל
 היא אצטרך לאיזה דרשה ולא לנוסה שהרי מצי לדבר כלשון נקי בלא מ"ל

היא וא"כ לא עקים אלא חמשה אותיות לחד, אשר לא, ולזה מייתי מקרא, דאיננה מהורה דעקם ח' אותיות, מיהו זה ליתא שהרי גם בקרא דאשר איננה מהורה ה"ם לפכתב ה' אותיות, לחד אשר לא מהורה כמו הקרא הא', וכן נמי קשה למאי דאמר רב סמא תשע כי יהי' בך איש אשר לא מהור וכו' שהרי יכול הכתוב לדבר בלשון נקי ולומר כי יהי' בך איש לא מהור וכו' לא ומלת אשר יהי' יתירים ואס"ה קא חשיב להו הש"ס בכלל העקום, (המאסף שנה תשיעית פ"ט ע"ס). — ובשם הרה"ק ר' פנחס מקאריץ זל"ה שמעתי, עפ"י שפירש"ל הוא מהמדרש מה שאמר לו השי"ת לאברהם קח נא את בנך את יחידך את יצחק ולא אמר לו להדיא קח את יצחק כדי ליתן לו שכר על כל דיבור ודיבור, וכן נבי לך לך וכו' אל הארץ אשר אראך עיי"ש וא"כ לפי"ז מתורין שפיר דפסקו הקדומים נאמר נבי הצוה שהשי"ת אמר לו שיקח מברכה מהורה שבעה שבעה ומכאן אשר לא מהורה הוא שנים איש ואשתו וא"כ מהא ליכא לאוכיחו שעיקם הכתוב בכדי שלא להזכיר דבר מנונה, אלא אפ"ל שהקביה הארץ כדיבור כדי ליתן לו שכר על כל דיבור ודיבור, אבל זה הפסוק אשר איננה מהורה כתוב נבי ביאת נח אל התיבה והוא לשון הכתו' ואינו דיבור השי"ת לנח בזה שפיר פוכח הש"ס שעיקם הוא כדי שלא להציא דבר מנונה ודפח"ח, (וצוה הכהן, מקור חיים). —

ומאן נשאלתי על הא דא' (בפ' חקת) וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו, טמא הוא, מדוע הוציא כאן הפסוק דבר מנונה, דה"ל וכל כלי אשר צמיד פתיל עליו, מהור? ואפ"ל כי מה שצריך האדם להזהר שלא להוציא מפיו דבר מנונה היא רק על בעלי חיים כי השי"ת חס גם על כבוד שאר בע"ח (יע"י מהרש"א בחדא"ג שם דמביא דברי הש"ס מבי"ב דף ס"ח על עיני לאה רכות אמר שהתורה חסה שלא לדבר בננות בהמה טמאה, וגם ע"פ וירא ה' כי שנואה לאה יע"ש"ה), וכן מוכח כל השקלא וטרי' דש"ס פסחים הגל, אבל נבי דומם כמו כלי חרס שפיר י"ל עליו טמא הוא, ומה גם שהתורה דברה שם מענין המומאה, וק"ל. — [שרר כי כבר הריש בקושי' זו הדינה בהמאור שם בפסחי' ודל': וטמא דכתיב באודי' אינה לשון מנונה לפי שצריך הכי להזהר לישראל וכו', אבל בפ' המביל שלא בא הכי להזהר מטומאה וכו' עיי"ש באורך, ודבריו דל קאי על כל מקום דכתי' בתורה טמא ולא עיקב, וק"ל]. — ובס' שיחות חולין החדש סרס כ"א אות ר' הביא ע"ז משל נאה בשם האוהל יעקב. — ועוד מלפול י"ל עפ"י סברת החו"ד שגם הרמב"ם מודה דנבי מ"ע ספ"א לחומרא, והמעם שהתורה לא דברה בכל מקום אלא מן היודאי, אם נאמר בלשון לית כגון לית כל נבילה, לא אמרה תורה אלא ודאי נבלה ולא ספק, אבל אם דיברה התורה בלשון קום ועשה כגון תאכל מצות בעינן שיהא ודאי מצה אבל בספק לא יצא, כגודע, והנה אנן קיימ"ל בספק מומאה ברה"י טמא אבל בדבר שאין בו דעת לישראל גם ברה"י ספקו מהור, כמבואר בריש נדה ובמ"ק דחול' ס', וזה מבואר בלשון הפסוק שלפנינו וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא אם ידעת כוונתי שלא הי' מנוסה בצמיד פתיל, אז הוא טמא אבל בספק מהור, דהא דרו בדבר שאין בו דעת לשאל, והוא מכון להלכה, אבל אם הי' כתוב בקיצור וכל כלי פתוח אשר צמיד פתיל עליו מהור הוא הי' ששמע חזקא

בזדאי צ"ס מהור, אבל בספק טמא הוא, וזה אינו דאמי' בספק מהור, ודוק (וילקס יוסף חלק ששי סימן ר"ח). — אני"ל עסימ"ש בחולין כ"ט ויהא כלי חרס מיטמא מגבו מק"ו וכי אמר קרא וכל כלי פתוח וגו' איזה כלי שמומאתו קודמת לפתחו (פי' דהרנילה התורה שומאה דרך פתחו דכתי' נבי והבא אל תוכו) הוי אומר זו כלי חרס ע"ש, (וכמ"ש בתרגום וכל מן דחסף), וכי' שפיר אי כתי' וכל כלי פתוח משא"כ אי הוי כתי' וכל כלי אשר צמיד סתיל עליו מהור הוא, ודוק, (וילקס יוסף חלק י"ב סימן ר"א). — והני בזה מוקירו המכבדו בלונ"ח המצפה להבטחתו.

— סימן קנ"ז (נימסר' יוסף) —

— ביה עשיק מטות סעני שנת תרניש לפיק סאקאווא יציו —
בין הסערים, יורה אור לישראל המאיר לארץ ולדורים, וקרי יצועה ירים, לכבוד ידידי
ורב חביבי הרב הסאהני החריב וכי' סוה חיים יוסף גרי"ב נ"ה האבדק
בלא זנדרף ת.ע.א.

ביום אתמול כי יעבור וכי' וכי' — ואשר העיר בתענית פ"ד מ"ג
דאנשי המעמד היו מתענין די ימים בשבוע, ולא בא' בשבת כרי שלא יצאו
ממנוחה ועונג ליניע ותענית וימורתו, וכי' בברשנורה מסני שבשבת ניתגה בו נשמה
יתירה ולמציאי שבת ניטלה ממנו ואם הי' מתעני' ביום א' היו מסתכנים, וא"כ
האיך אנו מתענין ביום א' שום תענית והלא חמירא סכנתא מאיסורא? הנה
לומר דנשתנו הטבעים ועכשיו אין סכנה בעצמו כי שהוא דוחק דהרי יורה חלושה
לעולם [עיי' בכור שור חולין ג"ה לענין טרסה אינה חי], ולומר משום רמולי
רבים עדיף עפי' גמ' דתענית ט' כיון דלרבים הוא בעי כרכים דמי עיי"ש, א"כ גם
אנשי מעמד שהתענו כשבי"ל כל ישראל גם בדידהו הוי זכותא ומולא דרבים,
אולם לענ"ד נראה בפשיט' דסכנתא לא הוי רק אם מתענין אחר השבת כמה
ימים, [כמו התם דאנשי המעמד הי' מתענין כל השבוע], משא"כ אם מתענין רק
יום א' אחריו ל"ה סכנה. — אני"ל דל"ה סכנה רק אם מתענין הרבה פעמי' כן
[כמו התם דאנשי המעמד הי' מתענין כל שבוע ושבוע], משא"כ אם מתענין
רק סעם א' ושתיים בשנה, כמו שבעה עשר בתמוז או ט' באב, לא הוי סכנה. —
ועוד י"ל דבזמן המעמד הי' מתעניני' בשבת כראוי עונג ממש, וע"כ לא התענו
דהיי ממנוחה ועונג ליניעה ותענית, אבל בזמן הגלות המר הוה שכלאוי"ה אין
מתעני' כ"ב בשבת ע"כ אין סכנה ג"כ להתענות אח"כ, ודוק, — [ועיי' וילקס
יוסף חלק א' סימן ק"ט בשם הגאבד"ק בעלעניעש נ"י]. —

ואשר הקשה אהא דקאמר ריב"ל בשם אנשי ירושלים (ספחי' קי"ג)
בתך בגדה שחרר עבדך וכי' הא קיימ"ל המשחרר עבדו עובר בעשה? נלפענ"ד
בפשיט' דאמשי"ל כמ"ש הרשב"א בשבת ד' דנחצי' עבד וחב"ה אינו עובר אם
שחררו, ואי דקשי' אמאי לא משני הנמ' ברכות אהך דריא דשחרר עבד דהוי הצי
כ"ה, כבר העיר כן בס' מחנה לוי, ועיי"ש מ"ש בזה, ואנכי אמרתי מאז דלק"מ
דאם מיירי שם בחצי' עבד וחצי' ביח ל"ה צריך ר"א לשחררו דח"ע וחב"ה מצטרף
לעשה אפי' בלא שחררו, (כדמשמע בלבוש ארח ט' נ"ה), אי"כ י"ל דהבא

במספח' נמי מיירי בח'ע ובחב'יה, — אך יש לעיין עוד ספ'ש הפרדים בריב' ופנתח חינוך שפ'ה, ופרי תואר סי' נ"ה, דעד כאן לא כי הרשב"א כן בעבד של שני אדונים דאם א' שיחרר חצ' או השני אינו עובר אבל אם העבד הוא רק של אדון א' או אם שיחרר החצ' ואח"כ החצ' השני עובר שפיר, וא"כ כאן במספח' אפשר מיירי דהעבד הוא של אדון א', וכן ד"ק מ"ש הפתחה לה דרבק, (ועיין חלקם יוסף חלק ג' סימן קע"ג, וחלק ד' סימן ק"מ, ושו"ת חלק יעקב [סינעט] סימן נ"ז). — ולסיים בדבר טוב אזכיר הנה עוד מקשי' על הרשב"א הג"ל מסוג' דניסין ל"ח דפר"כ אעבודא בהאי אמתא, ומאי קוש' הא בחצ' שפחה והב"ח איכא העשה דלעולם בהם תעבדו, ושפיר כ"י את רבה לשחררה [ועיין שו"ת מי באר סימן כ"ג, ושו"ת אורי ישעי סימן ג']. ושמעתי מהגאבדקיק מאקש זצ"ל, דהנה בח'ע שא"א לישא אשה אי"כ לא יהי לאדון ילדים מסוג' על זה קאי לעולם ב"ח ונחלה לעולם, אבל בשפחה כבר הק' מהרש"א שיוכל ליתן לה עבד עברי, ומחדש שאין לאדון ע"ע ועל עבד אחר אין היתר ליתן לו כידוע, אבל כה יש לאדון לקנות ע"ע ואז יוכל ליתן לו חצ' שפחה כסובן ויהי לעולם נחלה, ודו"ק, [עיין חלקם יוסף חלק י"ב סי' קפ"ח]. — ובשם הגר"א דל אמר להר"ן במשימות, דמבואר בב"מ ע"ג דאפי' בישראל גמור אם אינו מתנהג כשורה מותר לעבד בו עבודת עבד, וא"כ כיון דהצ' שפחה וחצ' ב"ח זו לא היתה מתנהגת כשורה כיון דנכשלו על ידה ושוב איכא בה העשה דלעולם בהם תעבדו כיון דנ"ס בצד היותה שבה מותר לעבוד עבודת הפרך, ומק' הגמ' שפיר, דמפ"ח (ועיין בס' כלי חמדה כה"נ). —

ג) וע"ד התמוה שהרמ"א באר"ח סי' רע"א (סעי' י"ד) לענין קידוש מסק דיותר טוב לישב, וגבי הבדלה בסי' רצ"ו (סעי' ו') כי דנהגי' לומר מעומד? ראיתי בכ"ק של מרר הגאון זצ"ל שהביא בשם הכל בו (סי' מ"א) כוה"ל: נכון להבדיל מעומד לכבוד המלך שאנו מלויין אותו ודרך לוי' מעומד, וקידוש נמי שהיא כמו שאנו יוצאי' לקראת המלך ה' לאמרנו מעומד מזה הפעם, אך לפי שאין קידוש אלא במקום סעודה צריך לישב עכ"ל. אולם בסי' זכרון יהודא העיד על אביו הגה"ק ביהר"ם א"ש זצ"ל שישב בשעת הקידוש, אבל בסי' נור ישראל כלל ס"ב הביא שריב"ם (צדיק' גדולי') נהגו לעמוד בשעת קידוש. — [ועיין בשול"ה (דף קל"ד ע"ב) שכי': האמר הבדלה בנעון טוב כדי לדוות המלכה וע"כ אנו נוהגי' להבדיל מעומד, ולענין קידוש כי (כדף קר"ט ע"א): צריך להיות האדם בעמידה משום שהיא קדושת כלה, ושבע פרכות של הכלה הם בעמידה בשעת קידוש' והכל עומד' לכבודה עכ"ל], וע"כ דעבד כפר עבד ועבד כמר, נאלו ואלו דא"ת יש להם ע"מ שישמכו, אבל בהבדלה הכל מודה דצריך להיות בעמידה. —

וה' הטוב ירים קרנו ויזכה לישב בשלוח בשעונו, ללאחז וללמד כחפצו ודעתו, לעשות רצון צדו וקוט, כעתידת ידיו אוהבו בלתי'ה, יוסף חב"דן שווארפין

השמות ותקונים.

(א) בס"י א' (אות ג') ע"ד הפסקי תוס', הנני לציין גם על מ"ש ברלקס יוסף חלק מ' סימן מ' (אות ב'), ובתל תלפיות חלק מ"ו סי' קע"ה, וכבוד הרב הגאון הצדיק מ"ה יוסף חיים זאנגענעסעלד שליט"א מעיהיק ירושלים תוכביא עזרתו דאפשייל שכוננו להא דא"י ברך מ' סוף ע"א ושם ע"ב דלא יגרמו כיסופא להזדושי, וכמזומה שכן איתא בספרי. — ועיין מ"ש במ' כנסת ישראל (עמ"ס אבות) חלק ה' אות ר"ז. — [ת"ד הדברי רש"י (באות א')] שם ימי נסים ה' לישראל פורים ופסח, ע"י שרת קין לרוד סופי קמ"ו, ובמ' עזרת הכשם (ע"ה) דף ר"ח ע"א]. — ובשרת חלק יעקב סימן י"ד. —

(ב) בס"י ג', הבאתי בשם השעה"ם לתרץ קושי' העולם לרא דסובר פנוי הבא על הפני עשאה זונה, למיל קרא בכה"ג כי אם בתולה בעמיו יקח אשה. דצריך קרא היכא דנבעלה בקידושי מעות עיי"ש, הגה ראיתי אח"כ שכתב גם במ' תיבת גמא לפירמ"ג מ' אחר (אות ב'), ועוד כ' שם למ"ד רה"ר"ס מותר בפלגש מודה ר"א דלית עשה, דו"ק. —

(ג) בס"י ה', כתבתי איזה מירושים לקשר ב' שאלות דשלמה (אבא מת ומוטל בחמה, וכלבים בירת אבא רעבים) יחד, ושכחתי לציין עמ"ש בסוף ס' תורת המצוה (פורעין) דדוד המלך ע"ה לא אכל כל יום שבת, דתענוג ה"י לו (וכמ"ש המג"א סי' תקצ"ו, ושו"ת חת"ם הארי"ח סי' ס"ו), וקיימ"ל דאסור לאכול עד שיתן לבהמתו, וא"כ כיון דהוא לא אכל כה"י גם המה לא אכלו, ולאיש אחר אין המצוה להאכילם, אבל כששבת ונפלו בירושה לפני שלמה בנו, הל חייב מזונם עליו, ע"כ נזדמני יחד שתי שאלות הללו, ועיי"ש שהאריך בזה. —

(ד) בס"י י"ה, הבאתי דברי הצליח והטובי שתי' דברי הרמב"ם לפה צריך קרא מיוחד בחמץ על חצי שיעור, דמיייר ביום ו' של פסח ברנע אחרונה מהיום דלא חזי לאצטדפי כיון ע"א לאכיל חצי זית אחר עיי"ש, הגה ראיתי כי כן כתב גם בשורת חתם סופר חלק ו' סוף סי' ס"ה, ולפלא בעיני שהאחרונים לא הביאו גם את דבריו בזה, [ועיין שורת שארית יעקב סימן מ']. —

(ה) בס"י כ"א (אות ב') ע"ד הקושי' האך יש למעות דנבלה מותרת לכהנים אי"כ למה אמרה תורה לטר בנהינה ולנכרי במכירה, הא יותר מוב ליתן לכהנים? הגה דברי השו"ת יד יצחק הן המה בחלק א' סימן קנ"ה. שוב ראיתי במ' תוס' הרא"ש עמ"ס סוכה בהסכמות הגאון מברעזאן ז"ל שהאריך הרבה בזה, [ועיין עוד שם בקונט' של הגאון אהר"ת ד"ל דפחית], ועיי' שורת בית יחזקאל סימן ל"ג, ובילקט יוסף חלק ד' סימן קע"ז בהגיה אות ג'. —

(ו) שם (אות י"ד), ע"ד הדקדוק דהל"ל א' כלילה וא' ביום, מצאתי בהגיה הש"ס, חשק שלמה" שכתב ליתן כן, ובהו יתיישב היטב דברי המג"א בס' תקכ"ט שהביא ראי' ממשינה זו דביו"ט איצ סעודה שלשית דאי"כ הו"י מ"ו, דו"ק, — ובמשניות (וילנא) במלאכת שלמה כ' בזה"ל: אחת ביום ואחת כלילה נלע"ד דאע"ג דסעודה ראשונה הו"י כלילה נקט יום' ברישא משום פתח דברך יאיר, אינ' לאשמועי' דלא דוקא א' ביום וא' כלילה דאינ' בעי סעוד בקצה

ימית יתנו מבעוד יום דהוו למעמי' נ' סעודות ביום א יצא כיון דבין הכל הוו יד סעודות, עכ"ד. —

(ז) בסומסי' נ', הכאתי דעל מצוה אשר השכל ניכ מחייב לעשות ליש לבדך אשר קדשנו במצוותיו עיי"ש, מצאתי אח"כ ש"כ גם בקונט' אחרון לכלי חסדה חלק ה' אות ה' ועיין שו"ת ק"ן לרוד סימן ס"א אות ח', ובסימן קס"א שהארץ נ"כ בזה, [ונתעוררתי להדבר מכבוד ירירי ש"כ היבני החיוב וכו' מ"ה וואלף ווייס נ"י חתן רבינו הגאבדפיק גרויז' שלטיא]. —

(ח) בס"י ס"ב, כתבתי בד"ן קידוש של יום אם צריך שיעור כוס, שוב ראיתי בשו"ת מורש"ם מהד"ק סימן קע"ה שהביא כי הנה"ק מ"אש"מ"ץ זל"ה צוה לתלמידיו קדש ביום על יי"ש על צלוחית קטן כה"ך שתייתו וא"צ שיעור כוס, וכן נהג הנה"ק מקאמינקא זצ"ל וגם הנה"ק מלובלין זצ"ל, וכדאי הם לסמוך עליהם בקידוש היום, ודווקא בין ושכר כע' שיעור כוס, עיי"ש. —

(ט) בס"י ס"ה, כתבתי לתרץ קושי' העולם למה בוקן ממ"א ממתנין במיתתו עד הנגל, ובכ"ן מורד ומורה מפית' מ"ה. משום דבכ"ן ס"מ תלוי בוסמ', ואם ימתנו עד הנגל יעבור זמנו של ענשו, משא"כ בוקן ממ"א שלעולם זמנו הוא. עתה הגיע ליד ספר הנהגה, כלי חסדה" וראיתי בר"ך ק"ד אות ה' ש"כ ניכ לתרץ כן, ושמתתי שכתנתי להעתי' הנהגה, ועוד הכיא שם לתרץ בשם בנן אריאל דבכ"ן ס"מ אם האב מחל לו מחול, וחיישי' שמה ימת' אכל בוקן ממ"א אין להביד למחול, וע"כ יכול' להמתין, וד"ק. —

(י"ד) בס"י ס"ט הארכתי בענין אם ללוש בגד חדש בימי הספירה, אח"כ הגיע ליד ס' לקט יושר (והוא הלכו') ותשו' לבעל תהי"ד וראיתי שהביא: מותר באוצמ"ך לקנות בגד חדש בל"ג בעומר. אבל לעצמו לא הי' מתקן כנדים לרגל, עד אחר ר"ח סיון, ובל"ג בעומר עצמו מותר להלביש כל דבר חדש, אבל להלביש אפי' מצנפת חדש של שותף, לא ד"י מתיר בעומר אפי' אם אין לו מצנפת, אבל מנעלים הי' מתיר להלביש בעומר אם אין לו, ולא רצה להחיד לי להפך מרב של אחר ל"ג בעומר קודם ר"ח סיון, עכ"ד — ולעומת זה ראיתי בס' זכר דוד מאמר ג' (סוף פרק ל"ה) ש"כ דהוא מנהג חדש מאינשי שבח מלבם אשר לא שערו הראשונים שלא לבדך שהחיינו בימי העומר וכו' דא"כ איך מברכי' שהחיינו, ואין ללמד מדין בין המצרים דחרבן ביהמק"ד חסד ל"ן משי, וכ"נ מדברי הרב נגיד ומציה עיי"ש. — אולם בס' עוללת אפרים ח"ב מאמר ק"ה, כתב דאין מברכין שהחיינו בימי הספירה עיי"ש, ולזה נתעוררתי מכבוד הרב התריף מ"ה משה סאללאק נ"י, ר"מ דש"ס חב"א פק"ק גרויז' יצ"ה. —

(א) בס"י ע', הכאתי ליישב קושי' התוס' למיל לכם ולא הגול תפיל דהוי גצהב"ע, דנפקים בס' גול דמותר ולא הוי מצהב"ע, רק מצד לכם לא יצא דבעי' ודאי עיי"ש, ותתה ראיתי בשו"ת יד יצחק חלק א' סימן ס' ש"כ דדבר זה אינו אמיתי, דהנע בעצמך כל שיש בו ספק ממון שהתעורר ויכתה לו, האם האמר שאינו שלו, ואם יקדש בו אשה האם אינו מקדשת? ואיך תאמר לחלק הדברים, ומשום בעיני. —

(ב) בס"י ע"א (אות ב'), כהא דהי' מותר להדליק בשמן שנתרכה במנוחה והלא אסור ליתנות ממעשה נסים? עיי' בס' מעשי למלך [דף ק"ה ע"א] שהעיר

ניכ בזה, וכ: ניל דזה שאסור להנות ממעשה נסים שייד רק במה שנעשה נס לצורך האדם, אבל בניה נעשה הנס לצורך גבוה שלא לבטל עבודת המקדש בזה שפיר רשאי, [ועיי' שרת פני מבין חירד סימ' שיל]. —

(ג) בסיו' עיי' (אות ב') עיד הכלי ברזל שרעכס מצומים פארצעלאן אי צריכי' ליבו, מצאתי אחיכ בשו"ת באר משה (רוסי') סוסי' ליי, כי מנהגו להקל בהם עיי' הנעלה נ' פעמים, או ליכר קל היינו למלאות נחלים מכפנים ומבדחין היכא שהבליעה מבתין, וציי' לעיי' בשו"ת דברי חכמי' פ' ציג' ובמערכת הנעלה אות כ"א, ובואר-שרא עקילין עיי' הנעלה לחודי', אולי נתדע להם כי הוא מין מחכות עייש, [ועיי' ס' דיקומי חגר בן חיים הלך ה' בתשו' שבסופו סימ' ד']. —

(ד) בסיו' עייס, עיד הקושי' למה בן סורד ומורה נהרג על שם סופו וכישמעאל כתב באישר הוא שם, הנה כתי' הקרבן ראשית דשאני ב"ד של מעלה שאין דנין עייש סופו, כתב נס ביפית לבראשית רבה, והגאבדיק קערעסאד וציל פ' בזה דייש כי שמע אלקי' וכי באשר, הוא' שם היינו אלקי' ית"ש שהוא הי' שם ברניו ולא נדון עיי' ב"ד שדיני ית"ש ברהמים גמורים [ועיי' חלקם יוסף חלק יז סימ' מ"ה אות ד']. — ועל תי' השפתי' דישמעאל לא התחיל כלל בשום עבודה, עיי' מיש בס' לזה ארו החדש (משפטים) עה"ס וגיג א"ש ומכרו וגמצא בידו. — ובנוף הקושי' עיי' אריכות דברים בס' מרגניתא דרב עה"ת דפתי'ה. —

(ה) בסיו' צד, עיד אנדרנס מה היא, מצאתי בס' מביש החדש שכ': לפעמים מציא מעינתיו והוא השתן שלו מן הזכחת שלו, ואז הוא זכר, ואח"כ נשתנה הדבר ויוצא השתן עיי' נקבות שלו, ואז הוא נקבה, וצריך קרא דאינו דחה שבת אעפ"י שמציא שתן ביום ה' מן הזכרות, משום דישתנה עיי"ש. — ולדברי חיי"ט אלנוי וקרנן נתנאל שדבאתי (בס' ליב) נתעוררתי אח"כ נס משיב הרב ההיג וכי' מיה שלמה צוקער נ"י האבדיק האללאס יצי' (בעהמח"ס באר שלמה). —

(ז) בסיו' ציי' הארכתי בענין כהן שחרג את הנפש לא ישא את כפיו, הנה מצאתי אחיכ בס' מאמר אברהם שכ' דמהי' לא הי' יכול משה להיות כה"ג על שחרג את המצר עיי"ש. — [ובמ"ש בתחילת התשובה דהמוציא ו"ל הוי כשופך דמים ועיי' ניכ לא ישא את כפיו, בזה הי' מובן היטב סמיכות שתי מאמר של ר' יוסי (שבת ק"ח ב') מימי לא נסתכלתי במילה שלי, ואם אמרי לי חברי עלה לדוכי' אני עולה, והיינו משום שהי' נזהר על הסתכלות במילה ולא בא לדי הרדור א"כ לא הי' בא לחטא הדוע, ולא שפך דמים, ועיי' הי' יכול לעלות לנשואת נשים]. ודו"ק. —

(ח) בסיו' קיא (אות י"ד) ובסוף ס' קריג הארכתי עיד קישי' הנאי' מ"ה דוד דיימש וציל מדוע פסח דחה שבת הלא בידו להפקיר הקרקע, וציינתי על פסחים הרבה שמדברים מזה, והנני להוכיח נס מה שתי' ידידי הרה"ג וכר מ"ה ישראל וועלין נ"י (בוראעסעס), דמבאר בשו"ת בית יצחק דאף דמי שאין לו קרקע פסח גראי' אפי"ה אם עלה חייב בקרב', א"כ נבי פסח אף דפסח

לעלות אם אין לו קרקע מים אם עלה לירושל' או חייב בקרבן, אבל בציצית דאי מפיקר למילת ספור לנמר ולכך אינו דוחה, ודק, (ועיי' שו"ת מהרי"ש ענגעל הל' ג' סי' קכ"ג). —

(יח) בס' קיד הרבתי מלין ע"ד הקושי' בהא דפסקי' נבי אותו וא"כ דחשי' ששחמי מותר לשחוט אחריהם משום דרוב מעשיהם מקולקלי', הרי נבי אריב הו"ל דשיל"ט ולא אולי' בת"ר, הגה דברי זקני מאה"נ זצ"ל שהבאתי שם נדפסו ג"כ בשו"ת קול ארי' סי' מ"ט בשינוי לשון קצת, ועתה בנמר ספור מצאתי הקישי' גם בשו"ת ליקומי' חבר בן הי"ם סי' ל"ה, ותי' דהתם איכא רובא וחזקת שאינו זכיה וכה"ג לא מצינו דמהמרי' בדשיל"ט, ודק. —

(ט) בס' קיז (אות ב') בעני' למנות לשנות העמים, ציינתי שם לעיי' ביולקט יוסף הל' י"ד (סי' ק"ה) והוא טעות הדפוס. וצ"ל (סי' ק"ג), וזוונתי על מ"ש שם (בהגיה) בשם מרן הגאון בעד הת"ס זצ"ל: אנו מוני' לבריאות עולם ולא כאותם הדשים מקריב באים שבוהבי' בריש מגילת' מנין ליה' משיה הנצרי וכותב והותם ע"י שא"י לו הל' באלקי ישראל, אי להם כי נמלו לנפשם רעה בתורה ה' מאסו והכמה מה להם, עכלה"ק, (ועיי' שו"ת מהרי"ם ש"ק הי"ד פ' קע"א). — ונרמס הדבר בתורת משה (בא) דף י"ז ע"ג בדיה ההודש. —

(כ) בס' קיז (אות ו) הבאתי קושי' האחרונים על הא דמבואר בכמה דוכתי' דמעביר פחות פחות מד' אמות דהוא רק איסור' דרבני' אמאי לא יהי' אסור מה"ת מצד ח"ש לדעת הסוברי' דבמלאכת שבת ח"ש אסור מה"ת ע"ש, ועתה הראנו הרב החריף ובקי נפלא מ' יצחק יעקב ווייס נ"י ח'י' חדש מהגאון דפלאצקי וליה' דמעביר הוא רק מהלל"ט דהוא תולדה דהוצאה, א"כ מקודם מ"ת לא ה"י אסור מעביר ד"א כלל ול"ה מלאכה, וא"כ שוב ח"ש אינו אסור מה"ת כיון דכלל חלב אין ללמוד אלא איסורי' אכילה, [ועיי' בס' המדת ישראל (דף מ"ב ע"ד) ד"ה וכוה]. —

(בא) בס' קי"ב (אות ב') הבאתי דינא דשווע סי' תקנ"א דמותר לברך שהחיינו בין המצרים אם לא ימצא פרי זאת לאחר ה"ב ע"ש, ונזכרתי אח"כ מה ששמעתי להסתפק אם מותר לו כה"ג ללבוש בגד חדש ג"כ על סמך שהחיינו זאת (כמו בשופר ביום ב' דר"ה אם לובשו' בגד חדש דיוצא ידי שניהם, עיי' שו"ע אי"ה סי' ת"ר, ובאה"ט סי' רכ"ה ס"ק י"ב), וראוי' לעיי' בדבר, — ועיי' שו"ת שבט סופר חאווה סי' א' השי"ף לזה. —

(כ"ב) בס' קי"ב, על דבר מ"ש החת"ס בשם ההמלא"ה שאסור בשמחת פורים, בהא דאמר ר"ז בשחט בסכין רותח חידודא קודם לליבונוא, דהניש זאת מהא דשחפי' רבה, והרי אמר הלכה זו משמ"י דשמואל ולא מדנפשי' ? מצאתי עתה בס' נבעת פנחס (מערענשט) לפורים (ד"ה ומענין) שהניש ג"כ בזה, ואנכי הגלע"ד כתבתי. — ומ"ש שם דאביי אמר לרבה מר נמי ענוש וקטיל, דהבונה במה ששחט ל"י וירא, הגה כ"כ בס' מרגניתא דר' מאיר להנהיג מהר"ם מפערמישלין וי"ע [דף י"ה ע"ד]. ועיי' שו"ת חתם סופר חאווה סוס' קצ"ה בדיה ובמקום. —

(גג) בס' קכ"א (אות ג') כתבתי ע"ד הקושי' מדוע אין אנו מפרשי' ב' פירות מספק, כמו שאנו עושי' ב' יו"ט מספק ע"ש, מצאתי אח"כ באבודרהם שחק' בן וכו' : מפני שאין להחמיר כי כיון שאינו אלא זכר למקדש, ועוד שאם

נמנה יום א' יותר יגיע יום מ"ט ביו"ט של עצרת ואח"כ ללולוי' ב"י. נוע"י בס' מעמי המנהגים חלק א' אות הקע"ח, ובס' מנחת עומר החרש לאחי היקר מפי' נ"י כתבתי נ"כ בזה ואכ"מ. —

(כד) בס' קכ"ג ע"ד הקוש' על הגרע"א זצ"ל, יש להשיב, דלכאורה עדיפא הי"ל להקשות דכיון דקיימ"ל כאוק"ל אי"כ איך אסור להשתמש לאורה כיון דכבר קיים הפצוה בהדלקה, אעכ"ה דנהי דכאוק"ל מ"מ כל זמן שדולק יש לו שייכות והמשך להמצוה ומש"ה אסור להשתמש לאורה משום ביוזי מצוה וכו', וגם הלא מבואר בס' הרע"ה דאם לא ה"י שיעור שמן בשעת ההדלקה לא יצא ובס' המבואר בפר"ה סי' תרע"ב סעי' ב' דצריך להזיז ולכבד, ועכ"פ דמשיטא דכל זמן השיעור שדולק יש לו המשך להמצוה, ופה כ' הגרע"א דיש לכבד כ"ז שדולק, ודוק. [וכן העיר ירד"י מחזיקי הדת וכו' מורה משה קליין נ"י, רב הפועל צדק, פק"ק גראסווארדיין יצ"ח]. —

(כה) בס' קכ"ה ע"ד קוש' העולם סדוע עוש' ח' ימי חנוכה הלא הגם דשמן ל"ה רק על שבעה ימים? שמעתי עוד, דהנה מבואר בראשונים דנקרא חנוכה ע"ש שחגו בכ"ה, וכ' הספר"ה דלכא"י כיון שלא חנו אלא בכ"ה אי"כ ל"ה פצ"י להדליק אלא לאור כ"ה, ואנן מאור כ"ה קפדליקין, אלא דבכ"ה חנו כל היום לאפוקי מיום כ"ד שלא חנו כל היום אלא למקצתו, והנה לשיטת הרמב"ם דלפני ד' חמיר דמנורה היא כמשמעו, אי"כ ע"כ הל' עליהם מצות הדלקה גם ביום, ומסתמא כן עשה נמצא חסר מהסך שמן שיעור הדלקה דיום כ"ד משעה שחנו עד הלילה, והצרכו לנס גם בלילה הראשונה, ודוק, [וכ"כ בשו"ת ערוגת הכסף חארה סימן אל ר"ד במרום]. — ועיי' שו"ת נגד יוסף סימן ע"א אות ב' !

(כו) ע"ד מ"ש (בס' ס"ה) בענין תרי וזנות, הנני להוסיף ולציין בזה עמ"ש בס' נגד ונפיק להנאק מ"ה בנימין נישעלואהן נ"י בהא דאין סורחין הדלת (כדי לזכור שהוא ליל שמורים) מיד בתחילת הסדר, ומסתנין עד מזונות כוס רביעי? אלא דאז נשלם הזנות, ומורי' דהיא ליל שמורים ועי' אין תישש' משום סכנה! ובשם ס' קהלת יצחק הביא שם דזה המעם נ"כ להמנהג למזוג כוס המישי וקורי' אותו כוס של אלי' הנביא, כי זה הוא נ"כ תחבולה לבטל ההשש וזנות ומציל מן הסכנה והמזיק', עיי"ה, [ובהגדה של ספח אשר בשם דמשק אליעזר' סדרתי הארכת בזה, ואכ"מ]. —

(דך) בס' ל'י, כתבתי נכבדות, ע"ד אב מותר לשלשל ס"ת לבית יחיד כדי לקרות בו, ע"כ הראה לי ירד"י הרב הה"ג וכו' מ"ה משה נחום בלדום נ"י בשו"ת בית שער"ם למר אביו הנאק זצ"ל שהאריך נ"כ בענין זה (בס"ס מ"ה, וסי' נ"ב) עיי"ש. — ומה עירנו ק"ק גרויז' יצ"ו [אחרי שערורי' הגדולה שהיתה בשנת תרס"ה. ונתבזו בפרהסיא כמה ס"ת ר"ל], עשו הביד"צ חקנה קבוע' לדורות שלא להוציא עוד שום ס"ת מביהכ"ס כפסק המשנת חכמים, וכל המשנה ידו על התחתונה. —

(כ"ח) בס' מ"ב, הארכתי במעם ד"ב שורח בנט, אח"כ העירנו חכם א' למיש השליה (תצא) בדיה ועתה, כי מקיש יציאה להוי', דנקי ירד' לביתו שנה י"ב חודש נגד י"ב צדופי' עיי"ש. — ומ"ש (בס' מ"ג) בהא דכהנים נכנס' לאכול

בתרומתו, הנה כל החיון הזה כתב הדבר הוא גם כפי פתחא זוטא (על הדי חלה) כלל א' (אות י"ד) בשם הגאון רע"ק אינר ז"ע. — ואשר הערותי (בסי' קמ"ח) בענין אמירת יהי נועם, הנה לכאורה יש לחלק בין כשאומרי' להגין מן המזיקין, או משום לבוד מעשה ידינו! אולם לסי הנראה חד מעמא היא (עיי' אריכות בס' ליקוטי מדרשית) והי' יזכר מעשי' ויברכנו אכ"ה.

מכבוד רבינו הגאון וכו' מו"ה בנימין פוקס שליט"א האבדפ"ק גרו"ד יצ"ו.

כ"ט ע"ד מה שהעיר (בסי' מ"ה) על הש"ס דסנהדרין ג"ו דכבוד אב אינו נהג בב"נ, וא"כ למה אמרו במגילה י"ז דיעקב אבינו נענש על זמן ששהה בחו"ל ולא קיים כיבוד אב, הא לא נצטוו ע"ז? נ"ל ליישב, דהא העונש שנענש יעקב הוא מה שכל מספר השנים שהוא ה' נתכסה מאביו יצחק ה' בן יוסף נתכסה ממנו, ולפי"ז י"ל דעונש זה הגיע ליעקב לא בשביל העין דכיבוד אב דבאמת בשביל עין זה לא ה' ראו' לעונש כיון שלא נצטוו עדיין, אלא העונש הגיע לו בשביל עין אחר ורק אילי ה' יושב אצל אביו שאז בודאי ה' נזהר לכבד אביו אף שלא נצטוו והי' עושה זה בזהירות יתירה כמו שמסר נפשו על כל שארי המצות ולכן ממילא לא ה' יכול להעניש בעונש כזה שיוסף בנו יהא נתכסה ממנו דכלל בידעו שבדבר שנצטער צדיק והי' נזהר במצוה אחת אי אפשר שגם בנו יבשל להעניש באותו דבר כמסופר לנו בשי"ס ב"ק ד"ג גבי ר' הוניא הופר פיתין דבמחא ה' ר' חנינא עליו שבשביל שהי' נזהר לחסור בודת לצורך עול' רגלים אי"א שבנו ינוק כבוד ואף שהי' ראו לעניש כמסופר שם שמת בצמא, אפי"ה באותו דבר שנצטער בו אביו אי"א שיעניש וכמ"ש התוס' שם והשתא בנו של צדיק אי"א להעניש בדבר שנצטער בו אביו כ"ש שהצדיק נישא אי"א להעניש בדבר שנצטער בו הוא בעצמו, ולכן אילו ה' יושב יעקב אצל אביו ובודאי ה' נזהר לכבדו ממילא לא ה' יכול ליעקב להעניש בעונש כזה שבנו יתכסה ויאבד ממנו, בדבר שנצטער לכבד אביו לא ה' אפשר שיבשל הוא עצמו, ואף אם ה' ראו לעניש בשביל איהו עין, ה' ניתן לו עונש אחר ולא להענישו בעונש דאביו בנז, ורק כל אותן השנים שנתכסה גם הוא מאביו שממילא לא הצטער על מצות כיבוד אב, ה' אפשר להענישו בעונש דאביו בנז, אבל העונש ניתן לו באמת לא משום חסרון מצוה דכיבוד אב כ"א בשביל עין אחר, וראי' לדברי דאלת"ה אלא שהעונש הגיע לו בעד חסרון מצוות כיבוד אב, אך אפשר זה הא בריחתו היתה עפ"י עצת והסכמת אביו ואמו שהם עצמם צו עליו לברוח מעשיה, ואב שמחל על כבודו כבודו מחול, ובלא"ה נמי מה מקום לעונש זה כיון שהי' בזה סכנת נפשות להשאר אצל אביו ואין לך דבר שעומד בפני פקוד נפש ולא רק רשות ה' לברוח אלא חובה נמי איכא דאסור לעמוד במקום סכנה ומצוה וחובה לברוח, אע"כ כמ"ש דהעונש שנעניש יעקב לא ה' בשביל חסרון מצוות כיבוד אב אלא דאם ה' יושב אצל אביו והי' נזהר לכבדו ה' כדאי זכות מצוה להגין שלא יקבל עונש כזה אפי' בשביל עין אחר, ועכשיו שלא ה' אצל אביו, נהי דלא הטא בזה כלום, אבל גם זכות להגין עליו לא ה', ובדברנו מיושב קוש' דהדרשא במגילה שם, וזק.

ל) ואשר הקשה (בסי' ג"ה) על דברי המו"ז או"ח סי' מ"ו דמשו"ה תקנו לברך ברכת שלא עשנו נוי בשלילה ולא בחיוב, שעשנו ישראל" משום דנה לאדם שלא נברא, וא"כ איך אתי אומר' ברוך אלקינו שבראנו לכבודו? הנה באמת הי' יכול להקשות על דברי המו"ז הג"ל דא"כ לא יברך נמי בורא נפשות, וברא ברוח אובות שגם האדם בכלל? אולם לדעתי דברי המו"ז נכונים ביותר, דהא השעם שנמנו ונמדדו דניה שלא נברא משום דעבירות הם מרובים על דוכיות, וע"כ סכנה הוא לאדם שנברא שלא יכשל בעבירות המרובות, ולכן כל יחיד ויחיד כשהוא לעצמו מחויב לדאוג תמיד מן הסכנה הקרובה לפניו, ובהא הוא שכי המו"ז דאין לברך בחיוב שעשנו ישראל כיון דכזה מברך הוא על בריאתו הפרטית, ומחויב כיוצא שמתקין עצמו לגבור שאינו חושש לסכנה הקרובה לפניו ובמחש הוא שוודאי יתגבר על יצרו, וזה איננו נארה באמת דאשרי אדם מסחר תמיד מרשת היצר הטמון להגלו, אבל מה דמיון הוא לברוך אלקינו שבראנו לכבודו, וכן להחיות דבורא נפשות, וברא ברוח אובות, ולא בא לברך ולהודות על בריאתו הפרטית כי"א על כלל ישראל כולה שבזה מחויב הוא להתחיל להכליל לצדיקים שבנודאי יתגברו על יצרם, ולכן שפיר נאה לברך ולהודות ע"ז, דדוקא על בריאתו הפרטית כהיה דעשנו ישראל הוא דאין נאה לברך כמ"ש, ובה מיושב קושי' התוס' ע"ז דף ה' בהא שאחידל בואו ונחזיק טובה לאבותינו שאלמלא הטאו לא באנו לעולם וכו', והקשו תוס' דהאך מחזיקי' טובה על שבאו לעולם והא אמר' דנח לו שלא נברא, ולמ"ש דדוקא כל יחיד על בריאתו שלו אין נאה להודות אבל הלילה לומר כן על הכלל כולה, ועמד כולם צדיקים אמח"כ — [ועיין בס' נהלי דבש סיום שמיני דבר נכון בענין זה]. וד"ק. —

מכבוד גיסי הרב הגאון וכו' מו"ה משה דייטש נ"ו האבדקין ס א ב א ד ק א יצ"ו.

לא) ע"ד הקושי' (בסופ' י"ה) בהא דאמר' דתשובה לא מהני לב"ה, הרי מצינו דנה עשה החיבה ק"כ שנה אולי יעשו תשובה? גיל דיש להלק, דהמעם של הסברא שאינו מועיל תשובה לעבד"ם הוא משום דהמה כעבדים למקום ומלך שמהר על כבודו אין כבודו מחול, משא"כ ישראל נקראו בנים למקום ואב שמהל ע"כ כבודו מחול, וזה שייך רק בעבירות שכן אדם למקום אבל בין אדם לחבירו לא שייך לומר כן, ובפרט קודם מ"ה הי' כל הבני אדם שוין, ובע"כ צרי' דלהישראל דהיינו לנה ולבניו שלמדו תורה הי' או דין ישראל, [ואין לומר דכלל עבירה שהוא בין אדם לחבירו חוטא גם נגד המקום, בכ"ז ממתין הקב"ה עם העונש כמדרשו שהוא אך אפים, אבל על מה שחוטא האדם נגד חבירו ממדר לפדוע, ויש להעמים זה בזונת הפסוק: קץ כל בשר בא לפני, מחמת שחטאו נגד בשר ודם בא הקץ למחר לפרוע, והנה חטא דור המבול שבעבורו נאבדו מן העולם הי' הגול והחטם כמ"ש כי מלאה הארץ חמס, ודרשו חכ"ל לא נחתם נור דינם אלא על הגול וע"ז מועיל תשובה גם לעכו"ם, [ועיי' במנחת חינוך מצוה ק"ל שמיא מלגות רש"י ותוס' אם שייך בנכרי מצות השבה בגולה, וגם מעורר אם יש חילוק בין גוי מני, או גוי מישראל]. —

ליב) ומה שהק' (בסימן כ"ט), אמאי לא פריך הש"ס ור"פ הא"ך אכל
 לחם? דעל כל קרקע וקרקע יש להסתפק דילמא ה' נחל איתן והתורה אברה לא
 ידע בה עולמית? הגה כבר כתב הרמ"ג ביו"ד שפ"ד סימן ק"י פ"ק י"ד על קריש'
 מהר"ש מקינון שיאסרו כל העולם בחרישה וד"עיה דלפא המקום הוא נחל איתן,
 ע"י ה"ס מהר" רוצח דנחל איתן הוא מקום ששופ"ט בחזקה ואינו ראוי
 לד"עיה. וע"י שו"ת פרי השדה חלק א' סימן י"ט. —

ל"ג) ואשר העיר (בס' ל"ח אות ג') בהא דאמרי' האומר שמע שמע
 משחקין אותה הא"ך קורי' שמ"ח? — ע"י תפא"י למשניות ברכות פ"ק ה' [אות
 יח] שהא"ך לבאר דברך שיר שרי כמו בהלל שטופלי' הפסוקי' ע"ש, ופה
 שקורא הפרשה בנגנות הוא ג"כ דרך שיר, ומותר. —

ל"ד) וע"ד התמזה (בכ"י ג"ה) הא"ך אנו מברכי' אהר"ת ברוך אלוקינו
 שבראנו לכבודו הא המיוז' כ' שמשויה מברכי' בברכת השודר שלא עשונו
 בדרך שלילות משום דנח לאדם שלא נברא? ג"ל עפ"י שפ"י בנעם מנדים (ויקרא
 הפסוק אדם כי יקריב מכם קרבן לה', עם ד"ק של הרדיב ויל מה שדרשו חכ"ל
 לא תאכלו על הדם לא תאכלו קודמשתתפללו על דמכם כי שם המין האנושי
 שנקרא אדם שורש השם הוא אדם, ע"ש רביעית דם שנפשו של אדם חלוי'
 בו רק אות האלף נוספת לו ע"י התפלה שהיא רביקת לברוא ביה
 וב"ש, חזו לא תאכלו על הדם כ"ז שהשם הוא רק דם ולא אדם, חזו מרומי,
 אדם ר"ל שם אדם אימתי הוא. כי יקריב מכם קרבן לה' דהיינו תפלה שווא
 במקום קרבן וגם התקרבות נפשו לה' כאשר יורה שם תפלה לחיבור והתקרבות
 לידבק בה' נפול'י א' נפתלתי או יקרא שמו אדם, עכ"ל, והנה כשנברא האדם
 כתי' ויברא א' את האדם ועד שלא ראוי להקרא עליו שם אדם אין להודות
 על הבריאה כמ"ש רש"י ביום שני לא נכתב כי טוב שדבר שלא נגמר אינו כפולאו
 וטובו, והנה קודם התפלה אין ראוי להקרא בשם אדם לא נכל לבד על
 הבריאה. משא"כ אחד קדישא דסדרא כבר נגמר התפלה וקבל עליו שם אדם,
 יש להודות להקב"ה על שבראנו לכבודו, ויען שאדם נעשה כברי' חדשה בכל
 יום ע"כ נהגין לעשות בכל יום כסדר הזה. —

ל"ה) ומה שהקשה (בס' נ' אות ג') דיברך על הצדקה כשקיבל העני
 כמו באירוסין, י"ל משום דכל הברכות צריך לברך עובר לעשייתן, אמנם במצוה
 שיש לה המשך שייך לברך כ"ז שלא נגמר המצוה (ע"י בשו"ע א"ח סי' תל"ב
 בפ"ז ומנ"א והוא מדברי הרמב"ם), וא"כ נבי צדקה מכין שנתנו להעני וקבלו
 נגמר כבר המצוה, משא"כ גבי אירוסין שיש להמצוה המשך עד שנמצאה הגשואין
 ושייך שפיר לברך, וד"ק, (וע"י שו"ת חתם סופר הא"ח סימן נ"ד אריכות דברים
 דפ"ח). —

ל"ו) ואודות הטו"ז שהביא (בס' ק"ז אות ה') דאם אינו ראוי לקדושה גדולה
 מוטב מצי להשתמש לקדושה קלה. הגה בהיותי עוד רב בק"ק קאמארנא הקשה אותי הרבני
 גדול בחו"י צדיק ספורסם מ"ה ליב פאשקעס ג"י מסריה ע"ד, מה השיבה דביתו דרא
 כלי שנשתמש בה קודש אל ישתמש בה חול (בבא מציעא פ"ד), הא מוטב שתשמש
 לאדם קטן מבעלה הראשון משלא תשמש כד' ? והשבתי לו או, רבזה שלא
 רצחה להנשא לאחר ונקראה עדיין ע"ש בעלה הראשון בזה כיבדה אותו גם

להלאה עיטושה בזה לקדושה הראשונה, וכן תי' ש"ב הרב האבדך הגביר התריף וכו' צ"ה ישראל אוללמאן נ"י חתן ש"ב הגאון מו"ה אברהם חיים רוד מוסר נ"י פדרא-האביטש, ועי'ל דהפז' לא התיר רק אם אינו ראוי לקדושה גדולה, משא"כ כאן אולי ידמן אדם א' ששה במדרגתו לבעלה הראשון, וד"ק, — גם יל עיטושה השאניא בסימן כ"ה, ואכמ"ל, [ובעיקר דברי הפז' עיי' עוד מ"ש בשו"ת לחם שלשה סימן נ"ו], —

ל"ח, בתשנ' לידיד הגאון פאר הומן דמפורסם מו"ה אברהם מ"ש פראנקל שליט"א (סימן קל"ז) הבאתי קושי: למיל קרא לאסור אתנן לנכח תסיל דהר מצהב"ע דנם כאן מהמת עכירה בא המצוה כמו גבי גול? — והעירנו חכם א' לעיי' בילקה"צ ח"א (אות אתנן) דרצה לתרץ ולחדש מלתא חדתא, דמצהב"ע ילפ' פוהבאתם גזול ואת הפסח גזול דומי' דפסח מה פסח לית לי' תקנתא אף גזול וכו', כדאי' בפוסק ל', א"כ דוקא היכא דפסול פסח, פסול אף גזול, משום דהי"ל מצהב"ע, אבל בעוף דאין מומי' מוסלי' בו, ופסח כשר נרק חסר רגל פסול, משום מחוסר אבר, גם מצהב"ע אין פוסל בו, א"כ אצטרך קרא לאסור אתנן בעוף עכ"ד. — אבל כבר ציינתי (שם) על שו"ת בית שערים והוא מביא תי' זה ניכ ופסול בדבה, (ועיי' בתל תלפיות הלך א' סימן מ"ה). — ובעיקר סוגי' דאתנן נדפס בשו"ת קול ארי' לזקני הנה"ק זל"ה (סימן קכ"ב) דברים נפלאים ומתוקים, גמדים ומחודדים, יקרים מפנינים, מאירים ומשמחים, נותנים ריח ונדפים ניתוח בין הרקת. —

המחבר,

מעות לתקן! ברך קס"ב [שורה ל"א] אחר תיבת כמותי ולפני תיבת עכ"ד, חסר בנתיים: [כנ"ל בחד בכוונת רש"י, וגם כוונת דגאון כאן אינו אלא להראות דמציע עוד הפעם בתורה ששלוהו ש"א כמותו]. — אח"כ ברך ע"ד (אות ו') אחר תיבת שלכדה"נ ולפני תיבת לא' חסר בנתיים [אסור, והרי חנן במתני' כלאי הכרם דהכל מודים דשלכדה"נ]. — וברך ד"ל [שורה כ'] אחר תיבת צריך לא' לפני תיבת דסושה' חסר: דלא יוכל למלקות? אבל לקים דהא היה שם בהל' כ"ב הביא גמ' דיבמות נ"ז דאיכא מ"ד דס"ל דלוקין שפיר על לאו. — ואח"כ ברך רל"ד [שורה ה'] אחר תיבת אחר' ולפני תיבת וזה', חסר בנתיים: [וא"כ בשלמא ציצית ומוזה בידו להפקידה דסיד נפק מרשותו משא"כ בקרקע דלא נפק מרשותו עד שזכה בה אחר]. — בסימן קנ"ו [שורה י"ב] אחר תיבת עדיף, חסר: ע"כ לא חיישי' לסכנה, משא"כ אנשי המעמר היו יחידים, וזה ניכ יש לדחות עפ"י גמ' וכו' וכו'. —

— מפתחות —

אלה הן המה הדברים, אשר מאאמיר הגאון זצ"ל נאמרים.

בסי' יא. בפ"ש הת"ם בקידוש"י רבשרי תיבות ל"ש לומר לא זו אף זו ובהא ראוי לאסל קדם שיתן לבהמיו. — יק, ע"ד קוש"י הלחם אבירים ודחיל לחם לחק"ט פשיטא וסדרע נקט השתא בשלחו מקדשו. — כן, כהא דאין לקבור שוטאם זה אצל זה. — ל, אם יש לשלשל סת לבית אבל לקרות בו. — לך, ע"ד היר"ת ודחצנ"ס של יינים אף אחר יביח צריכי' לחסור בפיה. — מ, ברבר המנהג לשפך המים שבשכונת הסת. — נא, בענין נדר שהוהי' מקצתו ובעל מינו ניהו. — נך, בענין שטחת עשבים בבידגים ליוהבים. — נט, האיך קיים אאעיה התורה קרם שניתנה והא כינ ששבת ח"פ. — סג, ע"ד ערר צאן שילחו כסורים ולא נסכו מקדש. — עק, בענין הד"ס במעביר ודע לשולך שמה יעבור יותר. — פ, כשקראו למסמיר רק ב' פסוקי' אך ינהגו בבריות. — פה, בעממא ראבודרהם שנסים מסור מסיע שהס"ג משום המסועבדת לבעלה. — צג, בענין שם בריבי, בן בג, ובן הא הא. — צך, כהא ראצבעתו של אדם דומת ליתדות. — קב, שלא להקדים לעשות נשואין לקמן בשנים כאדם ואחרת. — קה, ע"ד שבר שרכנתה. — קן, בענין הסלש"ין אשר מייפסם דאין למכור בספת. — קק, ע"ד ססכות המסוקי' וזאת התורה אשר שם משה עז"י ה' ביד משה. — קיד, פ"י על היש"ש רבני בבל נהגי' כבלעיה בצנור באזה כדרך שגברא. קכט, מתי פסח שני ביום יר או ליל סיו. אי אולי' בתר שחשת השכח או אחר אכילתו. — קלך, ברבר קש"י דג' מהר"צ השמיד וזהו כסני' רבת כהן בשרופה. — קמ"ב, חסידא ודע' לשום רבנן ותלמידות. — קנ"ז, בענין קידוש והבדלה אם צריך להיות בעמידה וקא.

== מפותח הגאון מו"ה א ליעזר חיים דיימש זצ"ל ! ==

בסי' יז. כהא דכ' בזה"ק שהאדם אהב בני בניו יותר מבניו שהוא כבוד נס. רשומי. מן, בטעם ולא ילפי' ראולי' בתיר מדמיוני' יבמה לשוק דילאא וזנתה והבנים אדם פטנו. — יק, בענין דלבינ לא מהני תשובה. — כך, ע"ד השאלה אם מותר לשרתה מהנע בפסח. — לך, כהא דעסיס אינו מסמא דקא באוהל אבל בגנז מסמא. — לך, האיך קרי' שמו"ת הא האמר שמע שמע שמתקן אותו. — מא, בענין קול באשה ערה. — מב, אם מותר לומר נט בע"ש בעת הדחק. — נג, כהא דסלפרי' דאונם דחטא מסרי' מספוק ולעשה לית דבר. — נה, ע"ד מה שאין מנחי' תפלין בשבת ח"ש משום דאז הוי שני אדרות. — נן, בענין אכל חצי זית והקיא וחזר ואכל. — נך, ע"ד מ"ש רש"י דלפי' ששילחו של אדם כמותו מורגמו. — סב, בענין לעשות קידושא רבה בין. — סח, אם מותר לצרף לסנין פ"י שמהלל שביק. — עמ, מדוע הביא השאלות ענין חטבה ב' וישלה. — פג, בענין אין הולכי' במסון אחרה בשבא אופן שקלקל, ובהא דתצאי' מסות מיר במסור. — פה, כהא דרז נשא את כפי' אם אינו סכונ לשם מצוה. — פו, רמלה בעת דתנדך ביהקב. — צ, כפי' ששכח ובידך על חלב ועדיין לא עברו ו' שעות משאכל בשר. אם מותר לשתות. — צו, בענין קרם שעל רד המוחל אם חיבי' עליו משום חלב. — צמ, כפי' שר"י בריש ס"י קידוש"י האשה נקית לבעלה. — קן, בענין

הודיה מקדשה נחלה לקטנה. — **קיא**, עד הזאת הנפטר ארז שם האב או האם. —
קיב, אהדת ברכת שהדינו. — **קמז**, בענין כתיבת ס'ת וזכא שאינו יכול
 לכתוב בעצמו. —

== מאמור הגאון מריה יעקב מאננענבוים זצ"ל ==

בס'י ידו הערה בענין איסורי טעמורתי ואין. — **כז**, בענין שלא לעשות
 נשואין ישני ילדים יחד. — **ק**, אם סותר למשל ספר דורה לצורך קריאה. — **נך**, אם
 פותר לשלם מסעות מעשר צורכי פצעה. — **נז**, בדברי רש"י בדה"ב בענין אליהו ואלישע
 בני דוד שמתו. — **נח**, למשל עד ההל' אי נשים לא ישתחו סמכות שודות הסבא. —
סג, בענין השיב"ם וסורים רשטק"ו, ובר אמונות הדורות, ואם סותר ליקח שוכר חליצה
 שלא לישא נשים במלח' הלכנה, ודחת שימוש בסך. — **סד**, במ"ש הי"ן והי"ו כ"א
 בטעמא דליג שמי' במלה ההמצוה היו וראת, ובהא ראשה נאמנת לספר דראתה ג"ס נחמס
 תשיש' דלמא עיני נתנה באר. — **עב**, בענין חוב מצוי אצל שודות סוכדי, ואין
 שודות לעוף סודת. — **צב**, בהא דאין לעשות סדר על קבר, ואם מלה בשדה בני למס
 רוחה שבת. — **קא**, תי' על קושי' תמי' בחולין סגיל דנה"ג נאסר ר"ב. — **קיג** בעני
 להתפלל תפלת סוכ' קודם קריאת הדורה. — **קיד**, ישוב על ההל' אי נשים לא ישתחו
 — **קמז**, עד קושי' הלכ"ה האך סודיכי' בן מ"ס הא היו התרס. — **קמז**, בחולי
 ד' מצא ביד סתי דסורי של צפרי' אכלו פורה. — **קל"ט**, מי עדי' ולתתך עליון על
 כל הניס אשר עשה לתהלה ולתפארת. — **ק**, במ"ש הראש בטעמא ראשה נאמן לספר
 גרשתי. — **קמז**, במת אשה סעובית אם סותר לנוולה. — **קמז**, בענין פתיבת השם
 אם צריך להיות בסדרין. —

== בינה בספרים! הערות, הגהות, וצינונים! ==

בס'י כ"ז, על צוואת ר' יהודא החסיד ומקור חסד (לכוב). —
 כא, שרת שבט סוסר (ס"ב). — לה, שרת צבי תפארת (מתקאמש). —
 לו, שרת בית אברהם (לקניב). — לח, שרת ערונת הבשם (חיסמ). —
 נד, שרת לבושי סודי (מאד), — נז, מעשה למלך על הרטב"ם. —
 ס"ג, שרת נהרי אפרסמן מהדרי' — סו, זרח אור (קדה"ח). — עג, שרת
 סני מבין הא"ח וידו. — כז, עונג חיים לשבת (קימוב). — ט"א, בוך פרדני
 עמ"ס ברכות. — פ"ב, שרת משנה שכיה. — צ"ב, שרת חתן סופר. —
 צ"ג וצ"ד, אוצר ישראל (אוש"ט). — קיא, ליקוטי סופר על תרי"ג מצות. —
 ק"ו, שרת בית שערים. — קל"ט, ממה אפרים וקצה המטה. — קמ"ב, המאסף
 (דושלים). — קמ"ז, שרת לחם שלמה (שימליא), — קנ"א, שרת נסיעה של
 שמחה (קיססנעץ). — קנ"ד, שרת מנחת אלעזר (מתקאמש). — קי"ז, שרת
 חלק יעקב (סינעס). — קל"ה, נבעת פנחס ופנחת העומר. — ל"ז, תולדות
 אנשי שם. —

מפתחות

— כל מקום שנרשם בצדו כוכב כזה * הוא אות סימן
לענין בהשמטות ותקונים —

סימן א', ארבע הערות * בענין משנכנס אדר מרבין בשמחה, ובדבר קריאה לשבת שקלים, * וע"ד ססקי תוס' בתענית, דת"ח מודה על האמת והשקר ובהא דאין מניחי תפלין בשבת. —

ב', מלפול על קושי' הצאן קדשים ושער המלך בשם הנאון ר' אברהם ברודא וצ"ל בססוק דרועם לא חשבונו בו. —

ג', * ע"ד קושי' המלים לר"א דס"ל פנוי הבא על הפנוי עשאה זונה למ"ל קרא וזוא אשה בבתול' יקה, והערה על הפרס"ג בבקע הבשר בתוך שיעור מליחה. —

ד', בענין אם מותר להיות שדכן לזוג נכרים, [וענין לקמן סימן ק"א אות ח'] ובמי שהגיע לשנת השבעים אם צריך לברך שהחינו. —

ה', במי שמח לו אחותו ונסע לבית אבותיו אם נגזר אתריהם לשבעה, * ובהא דשלח שלמה אבא מת ומוטל בחמה, ושלטול מת בשבת ע"י כזר וסת, [וענין שו"ת שארית יעקב סימן כ"ז]. —

ו', מלפול בסוגי' דטמאה אני דך ע"ד קושי' הנאון מו' משולם מפוסמאניץ וליה, ובדבר מ"ש הרא"ש בטעמא דאשה שאמרה נרשתי נאמנת. —

ז', בהא דלא מדליק' נר כשאשתו נדה כמו בליל יוה"כ, ופ"סדת נאה בתולבע"ה לענין קידושיו, ושליה עושה שליח. —

ח', מלכ"ל בסוגי' דחדש לענין עדלית על קושי' הירושלמי, וקושי' הנאון שו' יונתן ד"ל דנשתכחו השיעוריו, ועד בעניינים המסתעפים לזה. —

ט', בענין אם האדם אוהב את בני בניו יותר מבניו, ופי' בזה"ק. —

יוד', ע"ד קושי' העולם למאן דס"ל י"ב תחומין דאורי' האין פוסעו' פסיעה א' בשבת הא הוי ח"ש, * וע"ד הרמב"ם דצריך קרא יתירא בחמץ לאסוד ח"ש. — והערה בענין איסורי' מצטרפיו וע"ז. —

יא', בהא דנענש דוד על שלא נספר שאול כהלכה, ובמה דאמרי' דבן סורר ומורה אינו נעשה כשעשה שום איסור, ובענין לא זו אף זו, [וענין וילקט יוסף חלק י"ג סימן מ"ג]. ואסור לאכול קודם שיתן לבהמתו. —

יב', בענין הדלקה עושה מצוה, וככתה אין זקוק לה, ובהא דלא קבעו תנוכה למשתה ושמחה כמו פורים, וע"ד קושי' העולם מה נפ דשמן הלא משקין בית משבחים דבן, [וענין וילקט יוסף חלק י"ג סי' ס"ה], ובענין דיסת הדעת בתפלין ציץ ומצנפת. —

יג', אם אבל מותר לכתוב הר"ת בימי אבלו, וסתם בני אדם גת"כ ויהיה"מ, ובענין הפסידא אי הוי יקרא דחיי או דשכבי, ואם מותר להספיד לשאבד עצמו לדעת, ומעם דאין לו חלק לעזה"ב. —

- י"ד, בפרייתא דבר קמרא למה אין מערבין בה דבש מפני שהתורה אמרה, ופי' למה שאמרה ילתא בעינן למיכל בישראל בחלבא, ובמעס דכוסלי' ספוק כל הנשמה בספדי'. — [ועיי' כפ' לחם רב להנאבדיק קויד נ"י], —
- פ"ו, פלפול ותירוצים שונים בהא דלא ילפי' דאולי' בת"ר ממה דמתירי' יבמה לשוק כשיש לה בנינים, ובענין ממזר דאינו מוליד, ובהא דלא ילפי' רוב מסומה [ועיי' כפ' תיבת נומא לסרמי' פ' נשא אות ב'], —
- פ"ז, כמה דאחזיל דאחור המגדל חורים ביהשלים, ובענין יש תחומין למעלה מעשרה, ובהא שהרבה צדיק' מתו בשבת, ושככל לילה עולה הנשמה למעלה בעת השינה. — ואם מותר לכרא נברא ע"י צירוף שפוח בשבת ואין כתב מרעה ביום שמת י"ג ספרי תורה, [ועיי' שו"ת פרי השדה חלק ד' סימן ע"ב, ובס' מגדנות אליעזר פ' ויקהל]. —
- י"ז, בריש פ"ב דקידוש' השתא בשלחו מקדש בו מיבעי, [ועיי' שו"ת קול ארי' סימן צ"ד], ופלפול בסוגי' דאפקעינהו רבנן לקידושין מיני'. —
- י"ח, השקפה קצרה על דבר אשר פעלו כל החברות מהו"ה בכלל, * והערה בענין תשובה דלא מהני רק לישראל ולא לעכו"ם. —
- י"ט, פלפול בסוגי' דהמקדש במלוח (נ' יישובים על הרמב"ם). —
- כ', בדבר קוש' היעבי' וחת"ס בסתירת שני ר' יוסי בענין מילה לשמה [ועיי' שו"ת מהרי"א חו"ד סוסי' שע"א] ובהא דנמנחו לר"י באתרוניו [ועיי' שו"ת ברכת יוסף או"ח סימן כ"ג]. —
- כ"א, הערות בענין החזקה נדה בשכונתיה, * הקדמה נתינה לנה, וע"ד השאלות בשלח כדריא, אודות הפסוקות של נפש ביו"ם, [ועיי' שו"ת פרי השדה חלק ג' סימן ח' אות ב', ושו"ת יד יוסף (ירושלים) סימן ל"ב, ובשו"ת מהרי"ה הברק מהדו"ת בהשגחות לחאו"ח סימן א'], ובהא דלא ניתנה פריעה לא"א. שלוח מגות מחלמוד לרב, ובהא דלא ה"י הנס דשמן פ' ימים, והוצאות דל כרי לעשות רפואה, וקבלת פני רבו כחול, [ועיי' שו"ת מצמה ארי' מהדו"ת סימן ג']. * ובענין חיוב יד סעודת בסוכה.
- כ"ב, בדבר קוש' הרא"ם למ"ל לא תבשל גדי תפיל מלי"ת כל תועבה, והערות בענין פנא ידעי' דמיתת הבעל מתיר. —
- כ"ג, במיש' התוס' דוד העולה לדוכן ליכא איסור, והערה בחולין קד"ג לאחזוקי נפשאי' בכהני, ואנסי' ל"י עדני', ופי' על כה תברכי את בני', ואם מותר לזר לברך בברכת כהנים [ועיי' שו"ת קרן לחד סימן כ"ד אות ב']. —
- כ"ד, בענין שתיית מנהג' בפסח מחשש מירות יבשים וקמנויות, —
- כ"ה, בהא דרבי כל ערב שבת אחי לבית', ובדבר מיש' הרע"ב במזיק דלא יספידו קדום לרגל שלשים יום תמיד. —
- כ"ו, מ"ב הגהות והערות על צהנת רבינו יהודה חסיד וצ"ל! בענין שאין לקבד שונאי' זה אצל זה, ושלא להניח קבר פתוח, דא יעבדו מת לעיר אחרת, ושלא לידך על קבר א' ב"פ ביום, שלא לעשות ביתו גבוה מביהכניס, ולא לסתום חלון ופתח לנמרי' בענין כלה וחממותה, ושמות האבות והאמהות שווי', דלא ישאו שתי אחים לשתי אחיות, נשואי' לשני ילדי' יחד, לזקוק

לאלמנה בלילה ראשונה, בשבת דבר לא יחזור לביתו, שלא ישחמו אחד בשבת ושבת, [בענין להשליך א' מהרגלים עיי' ס' עצמות יוסף הלכה ב'] שלא יתן חנוך וכיריים להשתמש באותו מקום, ואילו העושה פירות לא לקצוץ, להיות סנוק אצל ב' בנים, ואשה תתחיל להניק ביד שמאל, — כ"ז ע"ד קושי' העולם האידן שמר אאעיה את השבת קודם שניתנה התורה, ובהא דמילה רחוקה שבת, ועד הער' האחרוני' למה שחימת קרש' רוחה שבת יאחזו שנים בסכין, —

כ"ח, סלפול בריש מס' חולין דכתי' שוחט ביוצא ונכנס וכשישראל עומד ע"ג, לענין חזקה אלהבא וסדא"ר, [ועיי' שו"ת באר שמואל סוסי מ']. —

כ"ט, הערות שינוט בהא דפריך השיט בחולין, פסח וקדשים מאי איכיל, — ובענין נחל איתן [ועיי' בהשמות אות ל"ב מנימי דגאבדיק סאבאדקא יצו].

ל', בענין שלשול, ספר תורה ממקום למקום, * ולצורך קריאה אם מותר, ל"א בדבר הירושלמי במוציא את הלולב בשבת א"א עדל"ה, וסלפול בסוגי' דכבתה אוקיל, ועושי' מצות חבילות חבילות, ובמ"ש הנמוקי' למיד אשו משום חציו, — [ועיי' ס' צפנת פענח סוסי נ"ז]. —

ל"ב, בבתולה שנשא ואח"כ נתהפכה להיות זכר אם צריכה נט, ולענין מילה, — ובענין הנחת תפלין בזה"מ וציונים על לא תתנודדו, —

ל"ג, אם לא נראו פירות האולנות בהדש ניסן, אם יש לברך גם אח"כ, וכן אם מותר לברך בחדש אדר, [ועיי' בס' נחלה לישראל שאלה ז']. —

ל"ד, ע"ד נשיאת כפים לאבל בתוך יב"ה, ובהא דהח' אלי' את בן הצרפת הרי היה כהן ואסור לטמא, א"ע, ובמ"ש התוס' בסנהדרין דהקב"ה מימא עצמו כד קב"ר למשה דקרוי בן למקוב, —

ל"ה, הערות בענין ראה של עוף הנקרא חריף, ודברים השייכים לחינוך ביהק"ב, וע"ד שרב שיצא מרפה מתחיי, ואם לצרף פושעי ישראל לפני עשרה, תשובה לאשה שהרגה בנה, [ועיי' שו"ת בית הלל סימן קיב ושו"ת דברי יעקב (ק"פוב) סימן ס']. קמן שהגדיל תוך ימי ספ"ע, ובענין אין עושין מצות חבילות חבילות, [ועיי' שו"ת מנחת אלעזר חלק ב' סימן נ"ד], וע"ד שילום יוד זהו בעד ברכה, —

ל"ו, במ"ש התוס' בעירובין דלרי שרי לעשות עניבה בשבת בתפלין, ובענין לולב צריך אנר, והערה ברובא דאיתא קמן, — וע"ד קושי' ד"ר ר' לזר קוניץ ד"ל בסוגי' דכיצד מפרישין [ועיי' שו"ת באר שמואל סימן כ"ב]. —

ל"ז, אם יש היתר ליסע על אייזענבאדן בשבת, [ועיי' במפתחות דשירת בית יצחק יוד חלק א' ס' ל"א], בשור שיר בו חצים חי אח"כ י"ב חודש, ובדבר הר"ת דהרצני' חגי' של ע"ז צריכי' לתמור תחלה במים [ועיי' ביוסף דעת בהשמות דף ס"א ע"ב] — ואם מותר לקבץ כסף מנכרים לצורך ביהכ"ס. —

ל"ח, הערות במה שלא חיקנו ברכה על אכילת עיהכ"ס, ומשלוח מנות, נ' פעודות של שבת, וד' כוסות, וע"ד נוסח ברכת המילה, ובהא דכ' ועבור מרדכי שהתענו בססה, * והאומר שמע שמע מיחקן אותו, ובענין אמירת הלל ברכים ליל ססחים, —

ל"ט. סלסיל בהא דלא ילפי רוב מיבמה, ומכן סודר ומורה, ומעביר ורעו למולך ובענין ממזר אינו מוליד. —

מ' שאלה באימר יד לענין הנחת תפלין, ובדבר שפרכת מים בשכינת הסת, [ועיין ס' עצמות יוסף הלכה ח' מ' י"ד וי"א], ובבהמה שיצא מתח"י השויב בחזקת כשרה ונסברה ואח"כ נמצאת מרימה. —

מ"א. במס' ברכות, ג' דברים משיב"י דעתו של אדם, וקול באשה ערה, ואיה פירש"י ע"ד סלסיל עה"ם וידו בניי, במברכ"י ומצא איש מקושש. — [ועיין משפחה אליעזר עשרת הימים אות נ"א]. —

מ"ב. בענין אם מותר לסדר גט בערב שבת, ובכותב על קרן פרה ונותן לה, * ומעם שנקרא גט. — [ועיין בהשמשות אות כ"ח]. —

מ"ג. במתני' דברכות משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן. — [שוב העירנו ידידי הרב הה"ג וכו' מ"ה משה נחום בלוס ג"י לדברי שו"ת נב"י מהד"ת היו"ד סימן ר"א ות"ר ר"ה, לחם משנה, ויוסף דעת, אבל כבר מבואר הכל בשורת חלק יעקב: "כאשר ציינתי בפנים]. ועיין בהשמשות אות כ"ח. —

מ"ד. ע"ה מ"ש הכ"ה שעשאו בחנוכה מנורה של עץ, ובענין תקיש בשופר של עץ, וכמה דס"ל ר"א דפ"ה מעוברת כשרה, וע"ד קוש"י ה"ר"ם בסוגי' דנפש לרבות את הקטן, ופסולת בהא דמ"ס לא אולי' בת"ה ובענין מעביר ורעו למולך. — [ועיין שו"ת פרי השדה ח"א סימן ס"ד]. —

מ"ה. הא"ך הקריב א"א קרבן פסח קדם שנימל הלא נאמר וכל ערל לא יאכל בו, ובענין כיבוד א"א אי שייך ככ"ג [ועיין בהשמשות אות כ"ט מרכינו הגאב"ד שליט"א], ומפרט נאה ליישב קוש"י התוס' בסוכה בסוגי' רמזהב"ע ואע"ל"ס. — [ועיין לקמן סימן ע']. —

מ"ו. במ"ש רש"י ביחזקאל שה"י מחללי שבת יען ששחמו בניהם והרי ה"י מקלקל בחבורה, ובענין כסדר ולא כסול באונס שנירש שעשה עצמו לכבוד שפחה, והערה לר"ד דס"ל ח"ש מותר מה"ז איך משכח"ל היתר מצורף לאימו, ובאונן שמתו מוטל לפניו אם חייב כגר חנוכה. —

מ"ז. בהא דאמרו חכ"ל דחזיר וניה"ג יחזיר להיתר דעת"ל. —

מ"ח. פלסולים והערות בעושה סוכתו בראש האילן, או ע"ג גמל, ובענין מצהב"ע ואע"ל"ס, ועד"ת, לענין פו"ר בממזר ויבמה. —

מ"ט. אודות בני מעיים של בר אוזות אימתי צריכי' בדיקה, וע"ד קוש"י התוס' למ"ל קרא דחג הסוכות תעשה לך למעוטי גזילה תפ"ל דהר"ל מצהב"ע, וישוב על הרמב"ם שס"ל דאין אדם יוצא יד"ח באכילת מצה של פבל, [ועיין חלקט יוסף חלק ה' ס' ס"ה]. —

נ' בענין הדלקת ג"ח, אם בחלון או בסתח. (איה מהם לבחור), וכשאין לו עוד מחזה (למשל בתוך ל' יום) אם להדליק ג"כ בימין, ובקיר"ז ע"פ שאני צדיק דאמרי' שמה ההורר תשובה בלבו. * — [ומעם דאין מברכי' על הצדקה, פ"ה, ביקור חולין, סיפור יצ"מ, [ועיין בהשמשות אות ד]]. — ובהא דאין גדה מבורכת על ספירתה עיין שו"ת מהר"א חירד ס' רל"א. — [חלקט יוסף חלק שני סימן קצ"ט]. —

נ"א. במ"ש הרמב"ן דנדר שהותר מקצתו הותר כולו דקא בהתיר חנם ולא

בבעל דימוני ניו, ופלסול גדול ויערות נפלאות בענין מל"ם דליא בת"ר
[ועיין לקמן סימן ק"ה אות ב']. —

נ"ב, ברבר הרוני מלכות אס מתאבלי עליהם, וע"ד הלנת סת בירושלים. —
נ"ג, אודות התרגום יונתן התנאים ש"י דיש לבדוק הפה אדומה מ"ח מריפות
והרי גמרי משם דאולי בת"ר, והערה בסמוך ולנערה לא תעשה דבר,
ובהא דמציין הפסוק, "מל בית סעוד", והרי אסור לסמן המקום על שם
ע"ז. — [ועיין בס' התעודות החשובה].

נ"ד, הערות וצינונים בענין ליתן נט לאשה נדה, העברת ספרי ע"י קטנים בשבת,
האומר על ג"י לשחוט לקרבן ססת) שמיחת עשבים ליוכ"ס בביהכ"ס, היתר
עשיית קמה מפרי ארמה לססת. נפחת הריאה בכלל, ע"ד הכשר שבין צלע
י"א ל"ב, שוחט ססת על החמץ, הכשר ונקיון מקוה ע"י פלומה אם מותר
לשלם סמעות מעשר לקושת הקהל. —

נ"ה, במה שאומרי ברוך אלקיט שבראנו לכבודו הלא טוב שלא נברא. [ועי'
בהשטמות אות ל' מרינו הנאבד נ"י, וניסי הנאבד סאבאדקא יצ"ו, אות
ל"ז] והערה במשנה דסאה שעלו ללשכת הגזית ושאלו לר"ג, ובמ"ש
המג"א רבוב שיש בו מילה אין לחלוק תפלין עד אח"כ, ובענין שני
אותות תפלין שבת ומילה. —

נ"ו, הערה ברש"י דה"י בענין אליפלט ואלישמע בנו של דוד, — ובמ"ש
הפרס"ג דכבוד ושבת נצטוו בסיני, ובענין אכל חצי זית והקיא וחזר ואכלו.
וע"ד עוף שיש לו שדרה עקומה. —

נ"ז, הערות בהא דהיתר לגלל הפירות להראות לעם, וברבר מ"ש הרמב"ם דבנין
המזבח באבני גזית, ע"ד קושי' החוט הששולש דיוכל ללמד חב מלביש
כהן בגדי כהונה בירדי שהיה, וע"ד הרמב"ם התורה שם. —

נ"ח, * בהא דלא יר"י שליחות מססוק ורגמו אותו, והערה על הה"א אי משחמט
הפסח, ונקודה נפלאה במ"ש ר"י בפסח"י לא מן השם הוא זה, ורמז
לעדל"א. — [ועיין וילקט יוסף חלק מ' סימן רל"ט]. —

נ"ט, ברבר קושי' המורה הא"ך ס"ד דלא מחייב בשבת עד שעשה כל ה"ט
מלאכות ממקושש דנתחייב בא', וע"ד התורה דילמה המקושש מרפה הי'
והא"ך הקריבו ססת ולא חישי לנעבד דאסור לנבוא, ובענין כיבוד לזקני
וחילוק בין בן לבת. — [ועיין לקמן סימן צ"ג אות ח']. —

ס', הערות שונות בהא דס"ל ב"ש דלא יגרש אדם את אשתו אלא א"כ מצא
בה עדות דבר ממש, ובענין יתסה על בת אחותו. —

ס"א, בהא דכ' רש"י בעירובין מבטן שאול שועתי יונה בן אמתי קאמר לה',
ופלסול בענין ונקתה זרע במס' סוטה. —

ס"ב, ע"ד עשיית קידוש ב"יש ובכוס קמ', [ועיין בהשטמות אות ח'], — ובמ"ש
התוי"ט למאי אצטריך המתני' לפרוש קלף כדי לכתוב פרשה קטנה שבתפלין
שהוא שמע ישראל. —

ס"ג, הערות בענין להחליל בבית שיש צו"ר, אם הכהנים צריכי' לוותר ולצאת
מביהכ"ס, ברבר רחיים של קיטור של שותפי' לענין שבת, ובהיתר עשיית
חומץ [ועיין שו"ת ליקוטי חבר בן חיים ח"ה סימן ל"ה], בענין ביאת אדם

אז הרי רובא דתלמי במעשה, [ועיי' שו"ת קול ארי סימן נ"ג], אם מותר להשיכר ביתו למחלל שבת, בענין שחיפת השוכנים ומורים דשכניה, ובשו"ב שבנו הוא רע מעללים, עי' התרגומי ערומים ובר אוחות הגדולות, ובענין ליקח שכר חלוצה, ולהשתמש במקדש, מכירת בהמה לפסח מכבד ובשמת אם צריכי לקבד בביתק"ב דוקא, שליחות נפ עיי סאסא, [ועיי שו"ת ברכת רציה סימן מ"ג, ושו"ת חיי ארי' סימן מ']. ובענין שלא לישא נשים אלא במילוי הלכנה, ואודות חשש זוגות. ועיי השפמות אות ב"ז]. —

ס"ד! עי' קושי' העולם בהא דלינ' שמי' במילה דהמצוה הוא דאית משבת קליה דבמילה ג"כ הו' סי' שמא נפל, ואודות בר מצוה ואביו אינו בביתו אם מברך ג"כ שפסגו, ועי' קושי' הפתיש למה נאמנת אשה לימר דראתה ג"כ מחמת תשמיש נידוש שמא עניה נתנה באחד [ועיי שו"ת מהרי"ל דיסקין בחלק הכתבי' סימן י"ד]. —

ס"ה, במי שמכר לחבירו את כל הטאיו, אם יש ממש במכירה זו, ואם מהני הקנין, [ועיי וילקם יוסף חלק ס' סימן רי"א, ובחלק יו"ד סימן י"ח]. —
ס"ו, ס"ז, ליקושי' דינים חדשים בענין קידוש החמה ובהם גם בדבר קידוש לבנה והמסתעף להם, — [ובענין נשים אי חייבי בקידוש לבנה עיי שו"ת האלק לך שלמה סימן קס"ט, — ובשו"ת מהרי"ל דיסקין בקרא ס' ה' (אות כ"ז) מסק דנשים חייבות בברכת החמה עיי']. — ועי' לקדש במקום נבי [ועיי שו"ת משנה שכר סימן י"ב]. —

ס"ח, אם מותר לצרף למנין איש המהלל שבת, * ונרג נאה בענין ארבע כוסות והנחת [ועיי לעיל סימ' ס"ג]. — * ופלפול בסוגי' דרוב ובבן סורר ומורה. — ובענין אשה מתעברה משני בני אדם [ועיי שו"ת בית יצחק יו"ד חלק א' סימן קס"ח]. —

ס"ט, בהא דרכים מקפידים שלא ללבוש בגד חדש בימי הפסחה מפני ברכת שהחינו, אם יש להם על מה לסמוך, [ועיי' בהשפמות אות י"ד]. —
ע', הערה בסוגי' דסימנים מדוע ליא דנפקי' לענין אחרונ' שנאבד, * וחי' לקושי' התוס' בסוכה במצהב"ע, ועי' הפני' בענין ברי' ושמא ברי' עדיף ופלפול על קושי' הנאך מהרי" סווא וליה. —

ע"א, במ"ש הבאה"ט שאם נמצא בוושט בין השני עורות, "שלשה" כעוה טריפה, * והאך הו' מותר להדליק בשמן שנתרבה והלא אמר ליהנות ממעשה ניסים. — * ובעיקר קושי' הב"י מדוע מדליקי' ח' ימים. —

ע"ב, בהא דאמר הגמ' סומא האך מותר באשתו, מדוע לא הק' הגמ' כשהיא סומית, ובענין רוב מצוי' אצל שחיטה מומחי' הך ואין שחיטה לעוף מהיה ועד אי נאמן באיסורי, וסומא פסור מן המצוות. —

ע"ג, הערות בהא דאין לומר לחי לך, בשלום, ובדבר הרמב"ם שס"ל דשילה כשרה בניי [ועיי' לקמן סימן צ"ב אות ה'], ובהא שבי' הפוזי' דדבר המפורש בתורה להיות אין כח לאסור ואם יוצא' במצוה שלכדה"נ, [ועיי' שו"ת מהרש"ם חלק ג' סימן מ', ושו"ת יד יצחק חלק א' סימ' רס"ג], ועי' מצות והדרת בעת שמעוסף במלית. ותפלין, * מקדש באיסורי הגאון, הרי' גימך ע"ס שלא תאכל תרומה קורט דם בבצים, מיע שהומ"ג בנשים שיך

בל תוספת. מגיל דחלב מותר בשחי. אין לקדש במבעת שיש בו אבק, בחינוק בטר שלא נימול אם להקדים הסדיון. —

ע"ד, ! אם לומר תתקבל בבית אבל [ועיין באוצר החיים (תרפ"ח) דף ס"ז ע"א], ברא דאין מנחמן בלילה, ועד יום השלישי, ובענין חיוב כיבוד לאבי אביו, וגם לישב בני בנים באכלות על זקנם. —

ע"ה, מלפול בסומא פסור מן המצוות, אבל בל"ת חיוב, וגם לענין שהיטה, והערה ממלבים בסוגי' דהואיל, וגם כשהלאו כולל יורנו מעשה לי"א עדלית. —

ע"ו, באשה אכלה בחוד"מ והגיע לה ליל טבילה אם יש להתיר. * ובענין ליבון לכלי ברזל שתוכב מצופים "פארצעלאן". — ות' על קושי' התוס' דלמ"ל קרא במצה שר טבל, וכמו כן בלולב, תוס"ל דה"ל מצהב"ע. — [ועיין ספרי צפנת סענה אות נ"א]. —

ע"ז, בהא דלא נזרו שמא יעבירו' במצה, ובקידוש, ובקריאת התורה. — ע"ח, בענין מעביר ורעו למולך הא הו' התר"ס שמא יעבור כל ורעו, ודבר נאה בפסוקי כמעשה ארץ מצרים וכו' ואיש אשר יתן מזרעו וכו' ע"ה ידמהו. —

ע"ט, ע"ד מה שהביא השאלות ענין חנוכה בס' וישלח אשר מעולם לא חל בס' זו. * ואורות קושי' הרא"ם בן סדר ומורה דנהרג על שם סופו ובישמצאל כ' באשר הוא שם, ורמזים לכל הל' חנוכה בפסוק כף א' עשרה זרה. —

פ', במי שהסיד תפלין דרש"י והפסיק אם צריך לברך אח"כ על תפלין דר"ה, וכשקראו למסמיר רק ב' פסוקי' אך ינהגו בברכה שלמניה ולאחר', בהא דאיבעי בגמ' "בעל" מינו נ"ז או מיעקר עקר למה לא איבעי "באב". —

פ"א, האך ילפי' חזקה מבית המוסגר הא איס' מסומאה לא נמרי', ובדבר מ"ש המרדכי דמוסר אינו זקק אשתו ליבום וקשה מבנות צלפחד. —

פ"ב, הערה בריש מגילה ואימא שיתסר ואימא שיבסר, ובענין חיוב כיבוד לבעל האם, ואי שייך מצוה זו בבני, ולענות אמן על ברכת קטנים [ועיין בס' לבושי סכלול סימן ד' אות י"א ד"ה אנב], * ובהא דנותני' ד' מינים לקמן ואח"כ מברכי' הגדולי' [עיי' שו"ת תוס' חיים סימן ד'], ואם יש להזכיר נשמות גם בתוך שנה ראשונה, מ"ש מרופא למחול דכוסין בלא שנה. —

פ"ג, במבב אומן שקלקל דחייב לשלם ליחוש דילמא פריפה ובממון לא אחלי' בתיר, וע"ד קושי' העולם האך יוצאין פורז בממזר הא דה"ל מצהב"ע. וע"ד קושי' המזרי אבן בענין ה' לו בנים בנייתו, וכפאו ואכל מצה. —

פ"ד, ! בענין קידוש היום ונר חנוכה איזה קודם דאין מעבירין עהמ"צ, ות' על קושי' הבי' הלא הגם ל"ה רק על ו' מדוע עושי' ח' ימי חנוכה, ובענין מומאה דותרה בצבור, ופי' בומר ומערער קנקנים וכו', חונים נקבצו עלי' וקבעו שמינה ימי חנוכה. —

פ"ה, אם מותר להשתמש בכהן כשהוא מוחל, ובענין זר העולה לדוכן אם עשה איסור, וישוב לקושי' התוס' למ"ל קרא אותו ולא אותה במילה תפ"ל דה"ל מ"ע שהחמ"ט, והערה על הכל בו שכו' דמ"ע משום שמשועבדת לבעלה. — [ועיין בס' אמרי מאיר הגדמ"ח בהנהגה לחדוש ו' דבר נכון בענין זה]. —

צ"ו, סדר החדש בית הקברות מלוקק ומקיבץ סכמה ספרים. — [ועיין שו"ת דברי יעקב (קטוב) סימן י"ג]. —

צ"ז, מלמול בסו"ת דהננים שפיגלו לענין א"א משים עצמו רשע, וקלברדמ. —
צ"ח, האיד אזל שמואל לביהקב הרי ה' כהן, והא דפושטין ידיו והגלוי של מת, ובענין כלה והמותה ששמות' שיות לאחר מיתה, וקראה בנים בשם האבות.

צ"ט, ע"ד אמירת ברכת כהנים בבית אבל, ומדוע אין מברכי' שהחיינו על נשיאת כפים ציצית ותפלין, [ועיין שו"ת דברי יעקב (קטוב) סימן י"ג], ובמת לו אביו תפלה לו ירושה שמכרך דיין האמת ושהחיינו, ואודות שינוי מקום לאבל בפהכנים כל יב"ה, —

צ', בהא דכ' הסג"א דאין לסדר וצאצאי צאצאיו מ"ש מתלמידי תלמידיו, ובענין אכילת חלב אחר בשר קודם שעברו ו' שעות כששבת ובידך [ועיין וילקט יוסף חלק שביעי סימן קמ"א אות ב'], ואב מותר להניח "צימראנע" במשקה הפעם בשבת. —

צ"א, מלמול במס' קדוש' י"ב בההוא נברא שקדש באבנא דכוהלא, ופתח פתוח מצאתי. — [ועיין לעיל סימן ס"ג אות י"ח]. —

צ"ב, העדות וציונים בענין חוקה אלהבא לא אמרי', איסור אכילה קודם שיתן לכהמתו, אי שידך כבוש בלולב, כשחל ע"ג בשבת באיזה זמן יסברו החמץ, איסור לעשות גדר על קבר, בבניה לא אזלי' בתיה, והשובה בענין לפדות שלא במקום הבכור או ע"י שליח, ובדבר ברכת שהחיינו. —

צ"ג, צ"ד, ! קובץ ענינים שונים! בענין בטחון, בריבי, בשר בחלב, בת קול, בת שבע, בג בג, בכורים, בני בנים, בר מצוה, גאון, נזמא, גילוי ראש, [ועיין שו"ת נמץ שורק הארץ סי' ב'], גמטרי', — אפיקומן, אצבע, אנדרונגס, [ועיין מ"ש עוד בזה לקמן בהשמות אות ס"ו]. —

צ"ד, במ"ש השואניא דעשרה דמצה לא יוכל לרחות ל"ת דמעשר שני, הא אפשר בשאלה, וע"ד קוש' השערי אפרים האיד יכולי' להחליק בשמן שריסה נימא כמ"ש. בענין לפקוד אשתו קודם שיצא לדרך, ובבא מן הדרך, ועוד. —

צ"ו, לפה אין פורכין על ניקוד הניד והחלב, [ועיין שו"ת חת"ס האו"ח סימן ניד] ואם ניד הגשה נהג גם בנקבות, ובשומן שעל בשר המהול אם יש להחמיר משום חלב. —

צ"ז, במעם דכהן סניי אינו נושא כפיו, * ובענין כהן שדרג את הנפש. —
צ"ח, מלמול בהא דאמותיהן של כהנים ה' מספקי' לרועהי' בערי מקלט, וע"ד קוש' העולם בריש יומא דאין להכין אשה אחרת דא"כ אין לדבר סוף [ועיין שו"ת ארץ צבי האו"ח סימן מ"ב]. —

צ"ט, בדבר מ"ש רש"י במס' קדוש' האשה נקנית, לבעלה, וע"ד קוש' הוהשלם (סוף מס' ניםין) דלא יגרש אדם את אשתו אלא איכ מצא בה ערות דבי, — [ועי' תקנים]. —

ק', ע"ד חולה בימי הספירה שלי"ה יכול לספור אם יכול לספור אח"כ בברכה. —
ק"א, העדות שונות בענין אמירת הלל בבית אבל, וחפלת אבל בשבת וי"ט,

במעם דנשים אין מברכי' על קדהח"מ, ועיד העמ"ו ראשה לא תוכל לעשות
שליח לבטל חמין, בענין שבירת והוצאות עצם מססה, ולהחמיר בפניקת
נכר, סומא סמור מהנדרה, ובגשואי' אם מברכי' שהחייני כשהאב מזהל
אין לעשות שליח, ניהינ נאסר לבינ * ומי שאין לו קרקע סמור מססה.
ק"ב, במעם שזורקי' אנשים על החתן לפני הגשואין, ובהא שאין לחת הצעירה
לפני הבטורה. —

ק"ג, בדבר מ"ש הפרמ"ג דעשה שא"ז שייך גם בח"ש, ובסוני' דמאכילין אחד
הקל קל, וע"ד קושי' החודיא האיד לוקי' על כל לאו הא ניתק לעשה
דתשובה, והאיד כיבוד אב הי' דוחה שבת הא אין עדל'ת ועשה. —

ק"ד, * בהא דכ' הר"ן דבדשילימ ל"א בת"ה, ופלאול בתולין ס"ו בחרש שושה
וקמן ששחמום אם מותר לשחוט אחריהם לענין אותו ואת בנו. —

ק"ה, בענין שכר שדרכנות, ובדינא דשכח ולא התפלל מנחה דמתפלל ערבי'
שחים, ובהא דאומרי' בשעת הגבה ונלילה פסוקי וזאת התורה ונ' עסי'
ד' ביד משה.

ק"ו, במ"ש התוס' ריש מס' ביצה, "לא שייך הכא מדיי, ועיד להעלות במכתב
וזמן חשבון העמים, [ועיין בהשטמות אות י"ט].

ק"ז, הערות בענין הייב אדם לשהר עצמו ברנל, מבטלי' ת"ת ובאי' לשמוע
מקרא מגילה, אם השלים השביעה בפרת אי חייב בבחימין דאורי', דמצוה
לשנוא אדם רשע, * במ"ש המו"ו דאם אינו ראוי לקדושה גדולה מזהב
להשתמש לקלה, [ועתה בשעת הרפסה העירנו יידי הרב הה"נ וכו' מרה
משה נחום בלוהם נ"י לשו"ת נודע ביהודא מהרד"ת סימן קע"ד]. * ועיד
איסור העברת ד"א ברה"ר משום ח"ש, ומדוע אין מברכי' על אכילת
עוהכ"ס, ואם נשים מצוין לאכול בעיוכ"ס, ואודות פלאלין במססה.

ק"ח, במ"ש הירושלמי בסוכה דטעמא דר' יוסי כשהוציא הלול ביו"ט. שחיל
בשבת דסמור משום עדל'ת, וע"ד קושי' העולם בבת כהן שזינתה. —

ק"ט, כשאוכלי' פרי הדשדה אם מקדימי' ברכת שהחיינו או ברכת הפרי, [ועיי'
המאסף שנת המ"ו סימן מ"ו דף ס' ע"ג]. — ובענין סתם מחשבת עכרס
לע"ו בשחיטה, — ואיזה פירוש' בדברי הש"ך על דל' הלה התמחזים. —

ק"י, בעניין משלוח מנות יישוב לכמה וכמה קושי' ואסתפקות, ואיזה הערות חרישות.
ק"יא, עיד הזכרת הנפטר אם הוא אחד האב או האם, ועיד החזקת האהבה
ביום המיתה או ביום הקבורה, ובענין שינה לאבל ע"צ קרקע. —

ק"ב, בהא דאין ללמוד ערב ת"ב אחר חצות, * ועיד ברכת שהחיינו בין המצרים
ובענין אכילת בשר במעורת מצוה. —

ק"ג, בדבר הכל בו שנתן מעם למ"ע שהומ"ג דנשוי' סמור משום דמשועבדת
לבעל, ובענין להתפלל תפלת מיסא קודם קריאת התורה, ואופן סמור סקל
המצות אין יעשה פסח, * וע"ד קושי' הר"ד דיימש במכשיר פסח דדחה שבת,

ק"ד, ! תירוצים שונים על ההל' אי' שכו' בדיש חולין דנשים לא ישהצו שלא
יקשה מקדשים.

ק"ה, פלאול בענין התראת ספק, בשוחט פסח על החמין, ובדחוקה נדה בשכונתיה
דבעלה לוקה עליה, ובבן סורר ומורה. —

קמ"ז, אם מותר לכתוב גם על נייר שיש בו "וואססערדוקק", ובענין כתיבת ס"ת היכא שאינו יכול בעצמו נימא כימ דאיהו לא מצי עבד, ואיך מותר לכתוב השם הא כתיבה כריכור, ובריש חולין מצא ביד כותי דקדו" של צפרים. — קר"ז, הערות שונות, ע"ד מ"ש המרו דדבר המפורש להיות אין כח לחכרל לאסור ובשחימו' כותי דחותך כזית ונותן לו, ואם מצטרף מה שנשאר בין התוכי' והשיניב, ובסוגי' דמצת כותי דנימא שצריך להיות ודאי, —

קר"ח, במ"ש התוס' בסנהדרין דאין בני א"י אימרי' קדושה אלא בשבת, ובמ"ש הים של שלמה רבני בכל נורגי' בבליעה בצנור ובני א"י באצבע, — קי"ט, בהא דילף הילל דמצות אין מבטלות זא"ז מקרא דפסח שני ולא מראשון, והאיך השביע הכהן את הסומה והלא קללת חכם אפי' על תנאי באה, והא דלא מזכירין יצימ' בהבדלה כמו בקידוש, [ועיין וילקם יוסף הלך שמיני מוסי' רל"ז]. —

קכ"ב, במה שהקר הברכ"י אם אשת ר"ז היתה צריכה קידושין מחדש, ואם יש למשוט ממי' שחזרו לאוהליהם בלי קידושין, ובאיש כזה אם פקע ממנו קדושת כהונה, * ובענין חידודה קדם לליבנה, ורבא במאדים הוא. —

קכ"א, מגיל להוכיח ממה שאיל אביו עלה לבירה ומת דהפי' למען ייטב לך לעזוב, דילמא לאו אביו הו', ואיך יוצאי' באתרוג במתנה ע"מ להחזיר הרי אינו יכול לאכלו, * ובהא דלא מונין ספחיע תרי יומא משום ספיקא דיומא, —

קכ"ב, ע"ד הפסקי תוס' דעיר ישיש בה חורים פטורים ממוחה, ועל קושי' המחהש"ק דלמיל קרא דכיבוד א"א אינו דוחה שבת, הא עכ"ח הוא, דאליכ למיל קרא דהאב ספיר נדרו בתו. —

קכ"ג, בסוגי' דכבחה אין זקוק לה, ובחצר שיש לו שני פתחי' דצריך להרליק בשתייהן משום הששא, ובדבר קושי' הבי', מהא דמותר לילך אחורי ביהננס, — והערה בענין אם שכח לברך מתחלת הדלקה דיברך אח"כ [ועיי' מ"ש בשם דה"ה דרע"ע נ"י, בהשמות אות כ"ד].

קכ"ד ! דברר מ"ש הנרע"ק דיאם' לשמש את אשתו מעוכרת משום הששא דבא על בתו, ועובר ירך אמו באותו ואת בנו, ובענין רוב דמשכחיל בהשקה הכהן לסומה, ובמ"ש התוס' דבפעם א' לא מקרי כהנא מסייע כהנא.

קכ"ה, בהא דכ' ביריד בסתתו המרפש ולא נמצא בה מריפות, מכשירין אותה, ומ"ש החיי אדם שגשים נדות לא יכנסו לבית החיים עד שיטבלו, ואם מותר להבן ליטכב בבית החולי' אשר נודמן שם הרבה מתים. —

קכ"ז, פלוגל בסוגי' רבנן שאבד בו כלאים, בסוגי' דפסחי' ועבוי'. — קכ"ח, * ע"ד קושי' העולם דהנס בשמן ליה רק על ד' ימים מרע עושי' חנוכה ה', ובמ"ש הפג"י בסוגי' דרוב, ודברי התוס' הידועי' דבין מלימ' ליא בת"ר. קכ"ח, האיך סברין על הספירה כליל שני של פסח וליה לזלזות דירם, ולמה לא חשב הנמ' בין המרקי' (כשמוכר מרה לחבירו דצריך להחיע) גם פורים ועיד האסתמקת בעדות החדש בקטנים שנעשו ע"י הקידוש גרולים.

קכ"ט, ע"ד קושי' העולם האיך ילפי' מע"כ מגע"מ, ובענין הורדה מקדושה חמורה לקלדה, ולעשות גזמרא באיר העזרת אנשים, ועיד אכילת מצה בפסח שני, [בענין שאין להתענות בפסח שני ושלא לומר תתנון עיי' ביזסא דעת

על יויד סימן ת', ימאז כתב לי כן גם הגאבד'ק זיימגען ני]. —
 ק'ל, בסוגי דכנתה ד'יה נקט בין בשבת ובין בחול, ורב נקיט בין בחול בין
 בשבת, ועיד קוש' השעה'ם בסוגי ד'כיד מפרשי' חלד' במזמאה, ואיד
 יכול האב להפיד נדרי בתו דכדשיל'ם ל'א בת'ה, בשכחו לומר קריש אחר
 קריאת התורה.

ק'ל'א, ציונים עיד חימום מקוה למבילות נשים ביד'ם, ושלא יאכלו פשר בזם
 המבילה, בנשים שמגדלם צפרנים ומישיכי צבע עליהם לענין חציצה, ובענין
 מקוה שנקרשה מימיה ונפטר ע"י הסעמיוואר, והדחי' זמן מבילתן עד ליל
 שבת, והערה בבכורות ד' דחלב ה' אסור משום אבמה'ה או משום דם.
 ק'ל'ב, במעשה דחייש שקנה רג דא היל עני המהפך בתורה, ובענין אין הולכי'
 בפקני'ס אהריה, לספוק בתפלתו מהמת נחש ומלכי אור'ע.

ק'ל'ג, עיד העופות החדשי' שיוצאי' מן הבצים ע"י מכונה, ומדוע לא ילפי' רוב
 ממינו סנהדרין דממזר פסול לדין, ובקוש' התו"ה ממאי דשרי' למיסב איתתא.
 ק'ל'ד, ! אודות קוש' התניה דגילוף רוב מכהן המקריב קרבנות, ואיזה תירוצי' על
 קוש' ה' ר"צ השט"ד זל"ה, ובעיקר דברי התוס' שבין מל"ם ל'א פת'ה, ועיד
 הירושלמי בספחים פסד המזר יזהמית את האדם מיתתו במה. —

ק'ל'ה, בהא דהקצבים הותכי' הבשר באותו סכין שהותכי' בו חלב, ועיד הפאמר
 דחזיר יתורו להיתרו לעת'ל, ואודות בכור בע"ם למכור הבשר, והערה בענין
 הסקר פטורה מבכורה, [והוא מהגאבד'ק בעלעניעש יצו]. —

ק'ל'ו, * לפה צריך קרא לאתנן זונה הא הוי מצהב'ע, ובענין אכילת ערב יוהכ"פ,
 ודנים ושלשה תירוצים על קוש' העולם בהא דמל"ם אין הולכי' אחריד
 מבא על אמו ובת כהן, —

ק'ל'ז, עיד קוש' השעא'ם דאבל אקור בתשהמ"ט איכ ל'יה תשבו כעין תחזרה
 ויהא פטור מן סוכה, וברבר המנהג שרבים מברכי' על הלולב בסוכה
 קודם הרמלה. — [ועיין בסוף ס' שאנת ארי' סימן ק"ה]. —

ק'ל'ח, בענין אם אב ובנו או אחים מצטרפי' בהיתר נשחית בק' רבנים, ועיד
 משפט של שלמה בשתי הנשים. — ובקוש' התו"ה לריא דסובר כל
 עיר שיש בה מזוזה אינה נעשית עירגיד נימא עדלית ופולסול דברר סמוכי'
 להתיר כלאים בציצית. — [עיין שריח בית נפתלי סימן ס"ה]. —

ק'ל'ט, הערות וצינונים בענין חיוב לשמיע דרשה, מנהג לאכול בליל ר"ה לשון
 ועיני'ם, ואמירת יה"ר עד מלואת ימי שנטרינו. תחתן בסליחות כשיש ברית
 מילה, אמירת נהי' לראש ולא דונב, כשאח"ק פתוח אסור לישוב, ברכה
 אחרונה על קדו'ה, רמזים לחדש אלול, אחידת כל נדדי בשביל מפר',
 עירוב פת ביוהכ"פ, מעם לשבת שוכה, פרי חדשה לשהחינו, ופריסת המציא
 דרבש, לימוד לאור הגר כשחל ר"ה בשבת. —

ק"ם, בהא דילפי' עדלית מכלאים בציצית, וכשמלאך תיקון ציצית או עשה
 תפלין אם כשרים. —

קמ"א, מדוע לא תיקנו לברך על קריאת ס' זכור ופי' פרה אדומה, ובעיקר ענין
 מ"ע דמחית עמלק, ואם נשים חייבות ג"כ במצוה זו. —

קמ"ב, אם יוצאין משלוש מעות בדי'ה, ועיד שביית בהמה בנשים, ותפלה לחולה

ע"ש האם. במת ביהשמי"ש מתי היה"צ, ובענין סת עכ"ס, ובמעם שאומרי' לחיים בשעה ששותין יין. —

קמ"ג, אם אבל מברך על הבשמים במוצאי שבת, ואם אומר סליחות ביומם"ק, והפוסק. שלום עליכם בשבת, וגם לכו נרננה. —

קמ"ד, ! בענין נבילה ומריסה לא יאכלו הכהנים, ואיסור' טומאה פוסק, —
קמ"ה, ברש תולין חותך כזית בשר ונותן לו נימא עבד אינש להחזיק ריבורה ובענין מבטלין איסור' לכתחלה וע"ד הל"ק"ט דהשוחה מים ביומם"ק אינו חייב כרת. —

קמ"ז, במי שאכל עיוהכ"ם והשלים ביוכ"ס, עניות אמן בין תשי' לתשס"ד, ד' מינים במחזבר, במעם שאין עול' לדוכן ביום שח"ל בשבת, ובענין שמא יעברנה בקידוש לבנה, איסור להשתין בסוכה, ולהשתמש בארנו של ספרים לחול. —
קמ"ח, בדבר שני נספי' המדובקי' לענין תפלין וירושה ואיסור' שימוש בסני בעיה, ובעשה חצי מלאכה בשבת זה וחצי' השני' באחרת אם מצמרס', ובהא דלומדי' רוב מעצם לא תשברו בו דילמא ניקב קרום של מוח. —

קמ"ח, באשה מעוברת שמתה אם צריכי' לקדע בשנה להוציא ממנה הולד, הנהח תפלין ביום הקבורה ובמה שנוהגי' להפך המראות בז' ימי אבל והפיכות המפות, וגם בדבר אמירת * ויהי נועם בבית אבל ות"כ. —

קמ"ט, בהא דבן קמצר לא רצה ללמוד מעשה הכתב, וכתובת השם צריך להיות כסדרין, וע"ד אמירת מוריד הגשם בקמ"ן או בסנ"ל. —

קנ"א, בנר שטבל קודם שחל אם הי' חציצה, ואם באיסור' גברא אמרי' ניכ אין הקב"ה מביא חקלה, בענין קידוש' ע"י שליח דהר תולכ"ה, גר קמן מטבילי' ע"ד ביה, וקשי' גרי' לישראל, והא דאין מברכין זמן על הלל. —

קנ"א, אם פותר לעדות חמ' בשבת תוך צלוחית סהעראמפלאשע, ובענין נו"ן המנחר', בשחם ולא נפל קבלה, וע"ד אחרוני' המורכבים (ע"י' שו"ת מצפה אר"י ח"ק א' סימן נ"ד), ועשי' מלאכה לאבל אחר שלשה ימים (ועיין שו"ת משיב דברים חו"ד סימן ר"ט). —

קנ"ב, ע"ד קשי' הפלאיה הא"ך הביא מרע"ה את הלוחות מלמעלה למטה ביהכ"ס הא דוצאה דאורי', ובענין יש תחומין למעלה מעשרה, ואין מקדשין הלבנה במו"ש שחל ביו"ט. —

קנ"ג, בדבר מ"ש האלדד הדני דאם שחם ולא בירך שחיטתו פסולה, ופלאול נאה בענין אי עבד לא מהני. —

קנ"ד, הערות ציונים ע"ד הטריז הידועים דבר המפורש בתורה להיות אין כח ביד חכיל לאסור. —

קנ"ה, בהא דאר"ל עיקם הכתוב שמנה אותיות (חיבות) שלא להוציא דבר מגונה. —
קנ"ז, * ע"ד אנשי המעמד שלא היו מתענין אחר שבת שלא יצאו ממנוחה ועונג ליגיע, ובענין המשחרר עבד דעובר בעשה, ובמ"ש הרשב"א דבחיצי' עבד וחביה ל"ש לוטר כן, וסיום בדבר טוב. — וע"ד קידוש והבדלה בעמידה. —

— דברי אגדא. —

בבב' ב' פי בשפוק לא תוציא מן הבשר חציה, ועצם לא תשברו בו. —
 ק', בהא דאמרו תבדיל ששלמה המע"ה שאר ב' שאלות יחד דכלבים רעבים, ואבא מת
 ומטיל בחסרה, (ועיין בהשכמות). — ק', וישש לשני דאכול ואפר לא אוכל עד אם דברתי
 דברי. — י"א, ויאמנו בה ובמשה עבדו, במדרש אם במשה האמינו בה לא כשרה,
 איב מת"ל ובמשה. — שם, והי לך ולחמתך ולחיה אשר בארצך לאכלה (בהרה). —
 י"ב, פי בפיוט ומנחת קנקנים נעשה נס לשושנים (ועיין עוד לקמן פי קכ"ה). —
 י"ד, באבות, בטל רצונך מפני רצוננו, ובהא דאמרה ויתא לר"נ כל דאפר החטא שרי
 לן דמותיה. — מ"ן, ואת בן הבקר אשר עשה אברהם. — כ"ג, פי עדים כה תברכו
 את בניי, וישא את ידיו אל העם ויברכם. — ל"ד, המסך המפוקים בסוף התורה וישא
 שם משה ויקבר אותו ה'. — שם, אפ אתם מקבלי את התורה מטוב ואם לאו שם
 תעזו קבורתכם. — מ', ותפת שם סרים ולא היה מים לעדה על זאת ותפלל כל העד
 לעת מצוא רק לשטף מים רבים אליו לא יגיע. — מ"א, והיו בני ישראל במדבר
 ויסאזו איש פקוששו. — מ"ן, במדרש השביענו בפורים (ליל ססח) הרוני לענה (בליל
 תיבו), עיב לא יאכלו בני את ניה"נ ראת לדבות תיב. — ג"ג, ובכל אשר אמרנו
 אליכם תשמרו, ושם אלקי אחרים לא תזכירו ולא ישמע על פך. — ג"ד, בפר' תשא
 הארץ רשא ושיה ועניתם את נפשותיכם. — ג"ה, בשפתי ספרתי כל משפטי פך, בדרך
 ערוחך ששתי בעל כל הון. — שם, ברוך אלקינו שבראנו לכבודו ונתן לנו תורה
 אמת, ובהא דמברכין כדענה יוצר האדם הא טוב שלא נברא, (ועיין בהשכמות) זאת
 כיס מרכיו הנאביר שלישיא. — ג"ן, במדרש מעולם לא זוה שכינה משהאל אפי'
 בשבתות של חול, ושמרו בני את השבת. — ג"ן, פי באבות, עיב לנהגם תבשות פנים
 לניע, יהיר שיבנה בהמקד בים. — ג"ן, וזכר צדיק לברכה ושם רשעים ידבק. —
 ג"מ, וישלח פרעה והגדה לא מת ממנה ישראל עד אחד. — ס', במס' קידושין אבא
 אמר השקיני מים ואפו אומרת. — ס"ן, פי עדים ואוהביו כצאת השמש בנבורתה. —
 ס"ן, קדושי תהי ותי איש אמו ואביו תיראו. — ע"ג, ושבתו בשלום אל בית אבי
 (ויוצא), הרי את מקודשת לי בטבעת זו כרת משה וישראל, ויהי ככלותו דבר ויתן לו
 שני לחות אבן כתובי. — מפני שיבה תקום והדברת פני זקן ויראת מאלקך. —
 ע"ן, במדרש ולקחתם לכם ביום הראשון, לכפר על חטא הראשון. — ע"ן, פי נפלא
 ונעים בפסוקי ומורעך לא תתן להעביר למולך, ומטיבות פ' צריות. — ע"מ, פי עדים
 שמע אלקי אל קול הגער, באשר הוא שם. (ועיין בהשכמות) אות יד, ועל הפסוק
 לאל עורך דין לבחון לבבות ביום דין, ומעם למה שארזיל המרשעל על החלה צריך שיהיה
 א"ע. — שם, המזים לייני תנוכה בשפוק בק אחת עשרה זהבי. — פ"ד, בומר
 ומנחת קנקנים נעשה נס לשושנים, וינים נקבצו וערצו חומת מגדלי, ועיב קבעו שמונה יפי
 חנוכה. — ע"ג, עדים אשרי הגבר אשר שם ממנו ולא פנה אל רהבים, ויפק חמאה
 חלב וכן הבקר אשר עשה. — ע"ד, בהא דאמרי ויתר תהי לך על אונק אם ישמע
 אדם דבר שאני הבן יניח אצבעו באוזניו. — ע"ן, מעם דבון פניו אינו נושא כפיו, ופי'
 למאמרם ויל בערובא כי נתיב אינש איתתא, ועדים וישא אהרן את ידיו על העם ויברכם
 שם, במדרש ויברך ה' בסוף וישמך מן המדקין, מברכי בפדים וקללה ה' טעונה בתוך
 הדברים, לא תאור את העם כי בתוך הוא, וברשי משל לצרעא לא מרובשך ולא מעוקבך. —

ק"ב בפסוק לא יעשה בן במקמינו לתת הצעירה לפני הבמירה — ק"ג, חמשה דרכי
 וחקירה ונשובה אל ה' ודע לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון, — ע"ב, איש
 אביו תיראו ואת שבתותי תשמרו, ברשי סמוך שבת למורא אביו ואמו, — ק"ד,
 עיר קישור המוסקים וזאת הנורה אשר שם משה ע"ס ה' ביד משה, — ק"ה, במעם שמקדים
 פשלוח מנות איש לרעהו ואח"כ מתנות לאביונים, והא דמסיקרא לא כתי' מתנות וכי אהדרי
 קרא כתי' גם מתנות, — ק"ו, פ"י ע"פ סנהא הארץ ומירות שמעט צבי לצדיק, —
 ק"ז, ביהוקאל, רתוינה העצמות האלה, אתה ידעת, ובפי יתרו או אמרה חתן רמ"ס
 לסלות, — ק"ח, כומר רחמכה והדליקו נרות, בחצרות קדש, — ק"ט, בפסוק
 זמנה תמר בלחך וגם הנח הדח לזנונים, — ק"י, "דבר הסמך והחיד יחי מותר
 לעתיד, ועד המסיקא סימיו של אותו צדיק לא נצטער אלא על אגיו וחצון, —
 ק"י, במעם האבילות דנים בעינים, — ק"י, עיר חכמתו של ש"ס במשפט דשתי
 נשים, — ק"י, פ"י ע"פ עשה לך קולות גדולות כדי שילמדו סמך ופסוק האזינו
 השמים וארבה ותשמע הארץ אסרי פי, — רמזים לאלול (א' לעולה וא' לחטאת), —
 וסעם לאכילת דבש בעשרת ימי תשובה ונתקד ה' לראש ולא לזנב, — ק"י, חסרא
 יחי לשם רבנו, — ק"י, פ"י ע"פ ע"פ ילמדו רבינו קטן לבסה נפול, — ק"י,
 ע"פ וארי בבקר יאכל תבן, וכל כלי מתוח אשר אין צמיד מתול עליו, ובענין לדבר
 בלשון נקי, — ק"י, במסרא תפס הקביה לירבעם ואמר חזר כך ונמיל בניע, — ק"י,
 ברשי חקת, וי שוחט ואלעזר רואה, — ובפסוק ולנערה לא תעשו דבר אין לה, משפטי
 פות, — ק"י, באבות, ולא אירע קרי לבנה ביהבים, ובמעם דקריאת פ' עריות ביהבים, —
 ק"י, במדרש, שלשה נפלאו מסני מסח סצה ומרור, וארבעה לא ידעתם אלו די מינים
 שבלולב, — [גם בפתח דבר (הקדמת הספר) וכמו כן בהשפלות נמצאו הרבה חידא'
 ביאורי על סך וסמרי חבלי, ויל קרי ב' ותאכל מעדנים]. —

ברכה על המוגמר!

אברך בכל עצמותי, ותודה תאמרנה כליותי, לאל ציר ישיעתי, אשר
 ה' בעזרתי, לנמור ולסיים ה' בעם עזרתי, חקוק לעד למשמרת, ובכח יחי'
 חסדו עלינו, לטוב מעשי ידיו, ואך טוב ירמוני כל ימי חיינו, ושבתו בבית ה'
 לארי, — יראנו נפלאות בתורתו, ודרכיו באמתתו, כי לו לבד הנצח והודד
 ואפס זולתו, וישפיע שפע ברכה לעם מגולתו, ונוכה לראות בבנין אריאל עת
 תבנה ציון וירושלים עיר תהלותו.

אכיר

